Arsonius

M. S. en 4.º pergamino con 228.

Commentaria juridica. F. Joan. de la Penna. 1559.

Rotulata

Joan de Penna.

Incipiunt Commētaria in. 2 2. s. th. per R.dum Patrem fra. Joannem de la Penna Presentatum. Incepta circa initiu. anni. 1559.

A 1

Circa Prologū. Not. q in initio cuius cūq partis s. th. solet & Merito explicari diuisio totius theologie Deus q est obiectum theologie sicut ens est obiectum Metaphisice. et sic oīa que tractantur in theologia sunt in ordine ad deū. Pª. q cōsideratio theologi est tractare de Deo sm se et prout est vnus et prout est trinus. Deinde de Deo quatenus est principium oīs creature & de his egit. s. th. 1. p. 2ª. est tractandū de Deo quatenus est finis oīm Maxime creature rationalis & q finis est obiectum voluntatis et ordinatur homo ad finē per actus liberi arbitrij 2ª. cōsideratio theologi est tractare de Deo quatenus est finis humanarum actionū et etiam quatenus est principium illarum per se ipsum et per instrumenta s. virtutes et per leges & per gratiam. & ista 2ª. cōsideratio continet duas partes. Pª. pars tractat de his in vniuersali & sic tractauit s. th. in 1ª 2ª ubi egit de beatitudine et de actibus humanis & de alijs medijs per que ad ipsam beatitudinem peruenitur. 2ª. pars tractat de his in particulari & de his agit in ista 2ª 2ª. et ideo dicitur 2ª. pars 2ª partis. s. th.

3º. tractandū est de Deo quatenus est redemptor & liberator hominū & de medijs quibus applicatur nobis Redemptio. & de his agit. 3. parte.

A

In hac 2. 2. et agit de ult° fine & de re si rre dh one.
In ista q°. 22. tractat s. th. de principijs humanorum
actuum in particulari quae considerari ut dicit s. th. est mul-
tum necessarium eo quod sermones morales in universali sunt
minus utiles in particularibus sunt valde utiles quia
actiones sunt in particulari non n. quibus est studiosus
et aptius ad beatitudinem ex eo quod multa noverit disputa-
re de virtutibus et vitijs sed ex eo quod in particulari se
exercuit in operibus virtutis vitans opera vitiorum
Et hinc est quod necessaria est maxima vigilantia in
disputationibus moralibus eo quod errores in his non sistunt solum
in intellectu speculativo sed est in intellectu practico
et per consequens in voluntate qua homo peccat aut redimit
Itaque hanc disputationem instituimus non ut sciamus tantum
sed ut boni simus ut dicit Arist. 2. eth. c. 3.
2°. Not. quod disputatio praesens dividitur in duas partes.
P. n. tractat s. th. de his quae spectant ad personas
particulares et sic haec pa pars spectat ad omnes homines
tractat n. de virtutibus et vitijs. et hoc a q. 1. usque
ad q. 170. inclusive. 2°. tractat de statibus. hoc est
de aliquibus rebus quae non ad omnes homines pertinent. et sic tr-
actat de gratijs gratis datis de prophetia et postea
de statu monachorum &c. et hoc a q. 171. usque in finem
3°. not. quod circa primum tractatum. 4or tractat
s. th. tractando de quolibet virtute. Pm. tractat de
ipsa virtute et de alijs illi annexis. 2°. de donis ss.
illi correspondenti. 3°. de vitijs contrarijs illi virtuti

4º. de preceptis pertinentibus ad illas virtutes. Et quia septem
sunt virtutes septem et dona Spiritus Sancti ideo iste primus
tractatus huius partis diuiditur in septem partes. agit
n. primo de tribus virtutibus theologicis. postea de quatuor
cardinalibus. Et vt respondeamus tacite obiectioni.
Licet prius sit quod [illegible]. Et [illegible]
a illis professis quia se uidebatur quod disputatio esset inchoanda
de a virtutibus cardinalibus. At tamen quia nos tractamus de his
quatenus sumus theologi. et quatenus ista ordinantur ad deum
ideo prius oportet tractare de his que primo et per se pertinent ad
theologiam. postea tamen tractabunt s.s. de virtutibus car
dinalibus que secundario spectant ad theologiam. prima
rio tamen ad philosophiam moralem. At tamen omnia etiam ista mo
ralia tractat theologus in ordine ad deum quatenus
illa cognoscuntur per diuinam reuelationem aliquomodo. et etiam
quatenus nos ordinant in finem vltimum reuelatum. Et
sic sunt ista consideratione philosophia moralis
pertinet ad theologiam sicut etiam scientia ista omnia pertinet ad theologiam

1. Not. quod in ista materia de tribus virtutibus theo
logicis quia res de quibus tractat habet ex diuina reuelatione
et non per rationem naturalem disputant nostri magistri initio
authoritatibus quam rationibus eo quod fides fundatur in authori
tate dicentis. Et ideo veritas indaganda est maxi
me ex diuinis scripturis iuxta illud Ioan. 5. scru
tamini scripturas ipse n. testimonium perhibent de me
ita etiam perhibent testimonium de istis virtutibus. 2º.
debet etiam indagari ista veritas ex conciliis. 3º. Autho
ritate ecclesie et traditionibus. tandem ex authoritate
sanctorum. Et ult. rationibus ex his principiis colectis

Nôtā. ab iis omnibus rationes naturales quia omnes naturales scientie debent tamquam ancille servire theologie. Consequenter nota. 1. p. q. 1. ar. ubi s. th. rogat utrum theologia sit argumentativa.

Ult.° Nota quod in disputationibus pertinentibus ad fidem maxima cura adhibenda est ut separemus certa ab incertis. Et ea que sunt de fide ab his quae sub opinione cadunt. Item in his que sub opinione cadunt oportet attendere ad authoritatem opinantium. Et in omnibus que sub opinione cadunt oportet sequamur omnes doctores sanctissimum th. qui lux quedam est ad intelligendum non solum scripturas sed et concilia et dicta sanctorum.

Q. I. De Fide.

Ar. 1. Utrum obiectum fidei sit Veritas Prima.

1.a c.° Veritas P.a est obiectum formale fidei.

2.a c.° obiectum materiale fidei est res credita ut quod deus sit trinus et unus &c. 3.a c.° Ipsa et prima veritas pertinet hoc modo ad obiectum materiale fidei quia unum ex creditis per fidem est quod sit P.a Veritas. Confirmat hoc s. th. exemplo medicine.

De hac materia tractat. doc. 3.° sen. d. 23. 24. et 25. Ubi Mag.r s. th. ibidem. et q. de Verita.bus q. 14

Tractandum est P.° de nomine fidei quia equivocum est equivoca autem prius sunt ~~definiend~~ distinguenda quam definienda.

Fides ergo ut dicunt latini est secundum suam ethimologiam qua fiunt dicta. Unde secundum suam primam significationem fides significat fidelitatem que est virtus pertinens ad voluntatem

de qua virtute dicit Tullius lib. 1. offi. c. de iustitia. quod
fides est dictorum conventorum quod constantia et veritas. et hec
virtus est fundamentum iustitie si n. tollatur fidelitate inter
homines nulla potest inter eos manere societas. de hac
virtute agit s. th. 2.2 q. 109. sub nomine veritatis. et
caiet. q. 113. sub nomine fidelitatis. Aliquando et fides
accipitur pro fiducia que est actus voluntatis et sic aliqui
interpretantur illud fides tua te salvum fecit et illud Iacob.
postulet autem in fide i. fiducia. et ista fiducia pertinet
ad spem est n. robur spei sive spes roborata. De hac
virtute agit s. th. 2. q. 129. ar. 6. ubi solu ad 3. dicit
est n. fiducia roborata spes. Heretici lutherani con
fundunt fidem et fiduciam et dicunt esse idem et sic dicunt
hominem iustificari per fidem sive per fiduciam contra quos de
finit concil. tride. ses. 6. cano. 12. si quis dixerit fidem
iustificantem nihil aliud esse quam fiduciam divine Mise
ricordie peccata remittentis propter christum. l. eam
fiduciam solam esse qua iustificamur. anathema sit.
Item quod distinguatur fides et fiducia explicat optime
Paul. ephes. 3. in quo habemus fiduciam ~~et accessum~~
in confidentia accessum per fidem eius. non est idem fiducia et fides sed
fiducia est effectus fidei. Verum est quod aliquando fides
accipitur in scriptura pro fiducia. 3°. et accipitur
fides pro conscientia iuxta illud Rom. 14. omne quod
non est ex fide peccatum est. i. quod non est ex conscientia
recta. et sic explicat s. th. 1.2. q. 19. ar. 5. de conscientia erronea.
4°. Accipitur fides prout pertinet ad intellectum et
sic fides est qua credimus que non videmus. Alij
ponunt plures dictiones huius fidei. gabriele. 3. d. 23. q. 2

post Alex. i. At prio oes referunt ad istas 4or
acceptiones. Imo tn Mag. sent. lib. 2. dem. e gen.
c. 6. ad duas tm reducit .s. ad primam et ultimam
quas nos posuimus. Et revera quocumqz in divina
in scriptura est nomen fidei. aut fidelitatis potest
referri commode ad alteram harum acceptionum. Ita
August. sup ps. 32. circa illud. oia opera eius in fide
dicit qz fm. tenorem sacrarum literarum et deus est fi
delis et homo est fidelis sed distinguimus aut fidelem
Deum a fideli homine. fidelis homo est credens promi
tenti Deo fidelis vero Deus est reddens quod promi
ssit homini. teneamus ergo fidelissimum debitorem qui
tenemus misericordissimum promissorem. Et quod deus
dicat fidelis. patet. 1. corint. 10. fidelis deus qui non
patietur vos tentari etc. Et. 2. timot. 2. si non credis
hebr. 10 ille fidelis permanet etc. Et alibi. fidelis est qui
repromisit. est ergo fidelis Deus fm. quod fides
est qua fiunt dicta. Sic et Paul. accipit fidem
1. timot. 5. c. postqz luxuriate fuerint in christo
nubere volunt qui primam fidem irritam fecerunt. et similiter
illud in suorum et maxime domesticorum etc. fidem negavit.
Sic et dicit fidelis servus et prudens. math. 24
quod vero fides accipitur pro assensu intellectus est etiam
frequentissimum apud Paul. 1. corint. 6. miseri
cordiam consecutus sum ut sim fidelis. Item. hebr.
11. Et istis duobus modis loquitur de fide contra
August. lib. de sp. et litera. c. 31. Ex quo patet quod
aliud est dicere: petrus non adhibuit mihi fidem
aliud est. petrus non servabit mihi fidem

1m. est nō credidit tobias Meis. 2m. est nō imple-
uit quod Mihi promisit. A distinctis q d urbane
phones possunt ressorriones aliq.
Hic q agimus de fide prout pertinet ad nrē Mē dispu
tationi. et est distinguendū q fides dicit assensū
certū. hinc est q fides aliqn accipit pro asse intellectu
li. Vt bo ch dicit Argm est ratio rei dubie faciens
fidē. et hoc pōt intelligi de arg. demonstratiuo. Alio
proprie loquendo fides est de rebus nō visis et signi
ficat assensum certū ex Authoritate dicentis. et
in hoc distinguit ab opinione et scia. a scia quia illa est
euidens. ab opinione tō quia opio est cū formidine. fi
des tō sine formidine. Adhuc tū fides est 2.
alter que habet ex Authoritate pure humana et
ista uocat fides aquisita et quia ista fides fundatur
in Authoritate fallibili prouenit q ista fides pōt
falli et fallere. Alia est fides que innititur diuinae
Authoritati siue immediate siue Mediate. imme
diate quando eis p seipsū aliqd reuelabat. Media
te cū quando apostolos. s. ecclesiae reuelavit. et quia Autho
ritas dei est infallibilis fundamentū ideo ista fides
nō pōt falli neqz fallere et sic ista est virtus. Aqui
sita tō fides nō est virtus et fm aliquos illa non
distinguit ab opinione.
In presenti q Agimus de fide que innititur Authoritati di
uine et ista est fides infusa et christiana. hec
fides aliqn accipit pro habitu aliqn tō pro adhe
rentia nobis loquimur de habitu. et ista fide sic
accepta querit. s. tz. vtrū eius obiectū sit veritas I.

Deo obq. s. dictis v(ide) s. th. ad heb. 11. circa d(e)fini
tionē fidei. est aut(em) fides s(ub)s(tantia). C. 1. q. 4.
& v(ide) ~~Mag. sent.~~ 3. d. 23. in expositione textus
QEST. P. dub. Circa 1. q(uaesti)onem in qua dicit s. th. q(uod) veritas
p(rim)a est formale ob(iectu)m fidei. hoc videt(ur) falsum & co(n)
tra ip(su)m auth(o)r(e)m. co(n)tra auth(o)r(e)m q(ui)a 1. p. q. 1. ar. 7.
dicit q(uod) Deus in quantu(m) deus est obiectum theologie: q(ui)a
om(n)ia co(n)sid(er)at theologus in ordine ad Deu(m). & p(ro)bat
th. s. th. q(ui)a id est ob(iectu)m principiorum & co(n)clusionum
ob(iectu)m t(ame)n fidei que est h(ab)itus principiorum est Deus
g(o) id est theologie. ꭗ co(n)fir(matur). q(ui)a id e(st) est ob(iectu)m for
male partis alicuius scientie & totius sci(enti)e sicut ens
Mobile est ob(iectu)m totius phisice & partium eius. s(e)d
ob(iectu)m totius theologie est Deus in q(uan)tu(m) deus g(o) et
ob(iectu)m suius partis .s. sci(enti)e de fide est Deus in q(uan)tu(m)
deus & no(n) veritas p(rim)a. P(rim)a. Illud est ob(iectu)m formale
ad quod fit ult(im)a resol(uti)o. s(e)d ad Deu(m) q(ua)tenus deus
fit ult(im)a resol(uti)o g(o). Maior nota p(robatur) q(ui)a in scien(tia) de
homine q(ui)a fit resol(uti)o ult(im)a ad ultima(m) d(i)fere(n)tia(m) s(cilicet)
rationale ex illa n(amque) deriva(n)t(ur) o(mn)es passiones illud
est illo(rum) q(uasi) formale. Minor t(ame)n p(robatur) q(ui)a si roges
quare credis Deu(m) esse trinum & unu(m) respo(n)deo recte
q(ui)a p(rim)a veritas dicit que nec falli neq(ue) fallere p(otes)t. si
rursus roges quare p(rim)a veritas no(n) p(otes)t falli neq(ue) fa
llere respo(n)deo q(ui)a e(st) Deus. & hic est status g(o).
P. id est finis h(ab)itus & ob(iectu)m eius s(e)d finis o(mn)i(u)m
credendorum est Deus o(mn)ia n(amque) referunt(ur) ad Deum
g(o) Deus est ob(iectu)m formale fidei.
In opp(ositu)m est p(rim)a q(uaesti)o s. th. [illegible]

Pro explicatione Not. Caiet. quod hic non disputamus Vtrum deus sit obiectum fidei certissimum, n. est de eius esse obiectum fidei quae est virtus theologica sicut charitatis et spei. Sed quaestio est de ratione formali Vtrum sit obiectum fidei quatenus deus est aut quatenus veritas prima est. sicut dicimus quod deus est obiectum charitatis non absolute sed quatenus bonitas est. Alij dicunt quod deus quatenus deus est obiectum formale fidei. Alij vero quod deus quatenus veritas prima est formale obiectum fidei sicut quatenus bonitas prima est obiectum charitatis. quia si obiectum formale et fidei et charitatis esset Deus quatenus deus non differrent iste due virtutes ex parte obiecti formalis. Caiet. hic dicit quod idem est dicere quod deus sit obiectum fidei quatenus deus est et quatenus veritas prima est. Pro cuius explicatione Notat primo quod videndum est quomodo se habet verum ad ens. Verum autem ad ens non se habet quasi addens aliquam naturam supra ens sed addit solum respectum ad intellectum. unde est quod quicumque dicit hominem dicit verum hominem et qui dicit aurum dicit verum aurum. sic ergo qui dicit deum dicit verum Deum. sapientia autem addit aliquid supra naturam sapientis quia addit scientiam nam licet in Deo sint idem et formaliter. 2° Not. quod verum in ordine ad intellectum non est obiectum formale intellectus sed solum est modus obiecti intellectus. ens n. quatenus ens est obiectum formale intellectus. Verum autem dicit modum obiecti. quia omnis cognitio fit per assimilationem et illa assimilatio et conformitas ad intellectum est veritas. hoc habet S. Th. 1. p. q. 17. ar. 3. ad 3. dicit quod quicumque intelligit intelligit ens formaliter loquendo non tamen seq. quod intelligat verum formaliter loquendo. sicut quicumque intelligit intelligit aliquid intelligibile non tamen intelligit quatenus intelligibile unde in obiecto ponit ly intelligibile itaque est de vero. Ex hoc seq. differentia inter obiectum intellectus et solum intellectum quatenus ens in actu signato tunc terminat ad ens quatenus e[st] ... ma in exercitio quia ipsum verum quatenus verum est ens.

ita habet caiet. 1. p. q. 17. a. 3. ad 3. / sed contra quia possumus intelligere verum sub ratione veri et non sub ratione entis ergo ens non est obiectum formale. quod. not. ens pro possumus intelligere verum est pars de ente et sic ea non dissimul. ... quia nullum res sine pars possit subterfugere rationem entis si intellige illi debeo intelligere sub ratione entis. ... in actu signato ... in actu exercito ... certitudinarie cogn... homo eandem tenet adeo quan...

quo intellectus habet pro obiecto ens quatenus ens. Voluntas vero non ens, sed bonum quatenus bonum. Et ideo intellectus est altior potentia quam voluntas. Sequitur 2° quod fides possit habere pro obiecto Deum quatenus Deus. Charitas vero non, sed quatenus bonum est. Ratio quia idem est obiectum potentiae et habitus illius potentiae. Unde sicut obiectum intellectus est ens, ita fides, quae est habitus intellectus, habet pro obiecto tale ens. Charitas vero bonum, quia obiectum voluntatis est bonum. Non tamen hinc sequitur quod fides sit perfectior virtus quam charitas, quia perfectio virtutis non debet sumi solum ex obiecto sed ex modo attingendi obiectum, et quia charitas perfectiori modo tendit in bonum divinum et perfectiori modo illud attingit, ideo est perfectior, quia fides tendit in Deum prout est in intellectu nostro et ut non apparens. Charitas vero tendit in Deum prout in se est. Et hinc [illegible] fit quod charitas numquam excidit, fides vero evacuabitur adveniente visione. 3° Notandum quod in creatura rationali 2r est veritas. 1° est veritas in essendo. 2° in dicendo seu in testificando. Et inter haec est magna differentia, quia Petrus eo ipso quod est homo est verus homo ut dictum est, et sic habet veritatem hominis in essendo. At vero non statim sequitur quod sit in illo veritas in dicendo, quia saepe mentitur et est testis falsus. Unde omnis creatura rationalis habet veritatem in essendo, non tamen in dicendo, quia omnis homo mendax et sic potest falli et fallere. In Deo autem est utraque veritas, quia est verus in essendo et est verax in dicendo. His suppositis dicit tria breviter.

1°. quod fides habet pro obiecto formali ipsum Deum in quantum Deus est et in quantum verus est in essendo, quod idem est. Itaque fides tendit in Deum ut Deus est et ut verus est in essendo, et idem est utrumque. 2° probatur ex dictis, quia qui dicit aut Deum dicit Deum verum. Et 1 probatur quia

fides nihil credit de deo nisi quod verum est in illo sed
quidquid est in illo est quatenus deus est ergo illigit non sunt
nihilo sequitur. Maior nota quia fidei non potest subesse falsum
Minor probatur quia diuinitas est ratio omnium quae deo co
veniunt sicut humanitas est ratio omnium quae conveniunt homini

2º. dicit Caiet. quod etiam idem est dicere quod fides innititur deo
quatenus deus est et quatenus est ~~[illegible]~~ dicere deo
seu revelado. ratio est quia ut aliquis sit testis verus
infallibiliter requiruntur duo. primum quod non possit falli
2m quod non possit fallere. quia si potest falli ex ignorantia
dicet aliquod falsum pro vero. si tamen potest fallere ex
malitia dicit mendacium licet cognoscat veritatem.
Deus tamen quatenus Deus neque potest falli neque fallere
ergo Deus quatenus deus est verus in dicendo. Mi
nor probatur quia ut non possit falli requiritur quod omnia
sciat Deus autem quatenus deus est scit omnia et tamen
Minima quod est sua scientia. Item quatenus deus est
bonus et ipsa bonitas et sic sequitur quod non possit alterum
fallere dicendo mendacium contra propriam scientiam. ex
quo quod est omnisciens non potest falli et sic non potest dicere
falsum ex ignorantia. ex eo autem quod est summe
et prima bonitas non potest dicere mendacium ergo in quantum deus
est prima veritas quae neque falli neque fallere potest.

3º confirmatur. quia indiferenter Immo tamen magis communiter di
cimus credo deum esse trinum et unum quia deus revelavit
quam quia prima veritas revelavit. D. Th. 2.2. q. 2. ar.
2. ubi ponit actus fidei credere deo et in deum.
probatur. Actum. s. credere deo dicit rationem formalem.

contra prima veritas in dicendo addit bonitatem s. deum quatenus deus non est idem dicere. quod probatur quia talis idem esset dicere quod deus quatenus est obiectum charitatis est deus quatenus bonus. antecedens probatur quia prima veritas est quae non potest fallere secundum hoc habet deus quatenus bonus est sic quod non possit falli est quatenus est omnia sciens

3. dicit Caiet. quod his non obstantibus s. Th. hic ponit
primam veritatem tamquam obiectum formale fidei. Deum
autem quatenus deus ut obiectum materiale. et po
nit prima veritas a S. Th. primo ut expressius per ipsum
obiectum declaret naturam fidei. 2° ut distinguat fidem
ab aliis ~~virtutibus~~ habitibus qui non sunt virtutes.
quia fides est virtus intellectus et sic debet esse
ad verum infallibiliter. ut quod explicet etiam con
ditio fidei ponit pro obiecto Veritas prima. ut
ex ipso obiecto intelligat quod fides est semper ad verum
hoc dicit s. Th. de verit. q. 14. ar. 8. non po
nitur autem Deus pro obiecto quia Deus potest esse
obiectum opinionis. Dubitatur nam in theologis utrum
Deus possit facere in finitum. et sic sunt multe
opiniones in theologia. 2° ponit et prima veritas
pro obiecto secundum appropriationem. est dictum quod
sic solemus dicere. iustificatio provenit ex Deo
itaque ista propositio deus iustificat quit per se. et tamen
quia ista iustificatio fit ex Misericordia Dei
iustificatio tribuitur SS. per appropriationem
Ita quod licet per se loquendo deus sit obiectum fidei
tamen per appropriationem tribuitur prime veritati quod sit
obiectum. et ratio appropriationis est quia fides qua
tenus fides innititur Authoritati dicentis et
in hoc distinguitur a scientia. & quia Maxima
et precipua conditio testis cui fides adhibetur est

est q sit verax. hinc fit q appropriatur p.a veri
tati q sit obiectum fidei. Item q licet [illegible] se ve sit
dicere Deus dicit q verum est. et p.a veritas dicit
q verum est. Attamen in ordine ad nos quibus fit re
velatio. ex terminis ipsis illigibus notum est istum.
p.a veritas dicit verum q istum Deus dicit verum.
Unde p.a veritas convenientius ponitur obiectum fidei.
Sicut in physica certum est q corpus Mobile est
obiectum physice q non est mobile nisi sit corpus.
Attamen q illigibus notum est quid quod Movetur est ens
q3 q sit corpus. dicimus q Melius ponitur obiectum
ens Mobile q3 corpus Mobile. ita q in propo
sito est de deo. et p.a veritate.

Ad p.m patet ex dictis q nullum est contradictio in s. Th.
q utrumque est verum q deus est obiectum fidei. et q veri
tas p.a est. Attamen [illegible] s. Th. 1. p. di
xit obiectum theologie et fidei esse deum sicut esse veri
tatem primam. q ibi agebat de theologia secun
dum q est scientia. et p discursum venit ad conclusio
nes et q Deus [illegible] Deus est p.a [illegible] corporum
que illi conveniunt Deo obiectum ponit deum [illegible]
Deus. Item q in theologia sunt plures opinio
nes Ideo dixit deum esse obiectum theologie. Attamen
sic q tractat de fide que semper est ad verum infa
llibiliter et tendit [illegible] ex auctoritate
dicentis Ideo [illegible] dicit obiectum esse veritatem
primam. et secundum explicatione. et secundum appropriatione
ut diximus.

Ad 2m. Rx q in pa. Veritate est statim et no est ulterius querenda ro credendi similiter n. est querere quare credo prime veritati sicut querere quare homo est homo qr ista propo. est per se nota. quia a pa. veritate no pot esse falsum. sicut a luce no possunt esse tenebre. Item a bonitate no est Malum et peccatum Unde no est querendum ulterius quare bonitas no peccet. sicut querere quare regula no erret per se notum est n. quia regula errare no pot. At vero aliquis est querere in essendo quare pa. veritas est pa. Veritas ad hoc n. bene pot respondere qr est Deus. sicut similiter est querere quare calidum calefaciat. At vero querere quare ista substantia est calida conducta questio est. Sic ergo qr fides innititur pe. Veritati. similiter est cum dicit pa. veritas hoc ita testificat. et no est amplius querendum. quidquid autem postea querit no pertinet ad fidem immediate.

Beati tum in patria habent pro obiecto sue visionis immediate et formaliter deitatem quatenus deitas est qr videt deum sicuti est. nos tamen qr no videmus deum sicuti est videmus deum ipsum in prima veritate. Unde ista est bona interrogatio. quare deus no pot dicere falsum. Rx qr pa. veritas est et no ecō tergo. sicut si roges quare deus no pot peccare. Rx. qr est pa. regula. sicut si roges quare ignis calefaciat. Rx qr habet calorem. +

Ad 3. pr ex dicto. fatemur q ibi est obm et finis in essendo et in dicendo etiam. Et dato q pa. veritas

sit obiectum formale. deus tamen materiale. non sequitur quod fides
non sit virtus theologica ex eo quod habet pro obiecto passio
nem .s. veritatem. et non deum ipsum. Ratio quia ut aliqua
sit virtus theologica sufficit quod absolute habeat
deum pro obiecto. non autem requiritur quod habeat deum pro obiecto
et fine. quatenus deus est. quia charitas habet pro obie
cto Deum quatenus bonus est

Secundo pro Maiori explicatione. Ad q. item ap. 2 posi
tio. Alter ... s. l. 3. d. 24. q. 1. ar. 1. q. 1. dicit
quod 3x obiectum potest assignari respectu cuiuslibet potentiae vel
habitus. formale. materiale. accidentale. v.g. in
potentia visiva. lux est obiectum formale. color materiale
extensio tamen quantitativa accidentale. Ad probationem hi.
quod cum dicimus colorem esse obiectum Materiale non est sermo
de obiecto materiali absolute. quia sic obiectum Materiale est sub
stantia rei et res ipsa quae videtur. Sed color dicitur materiale
respectu lucis. At tamen absolute loquendo color est
obiectum formale quia color quatenus color est visibilis
Unde sequitur quod est 2x obiectum formale. quod. et quo.
sive aliter est 2x ratio formalis. ratio formalis
quae et ratio formalis sub qua. Ad quaestionem igitur modo dico
quod deus est obiectum formale quod fidei. prima autem veri
tas revelationis est obiectum formale quo. sive ratio for
malis sub qua. Materiale tamen obiectum absolute. ~~est~~
~~adiunt~~ erit. deus quatenus trinus aut quatenus
bonus. accidentale tamen obiectum sunt quae credit eo /
Alius q. s. tz. dicit quod prima veritas revelationis est obiectum
formale quo seu ratio formalis sub qua. At tamen
m. 1. p. dixit deum esse obiectum formale quod. sive

sive ratio formalis quae.

Est in. Arg. 1. contra hoc. quia revelatio est ratio formalis sub qua sive medium ad credendum. ergo prima veritas non est medium ad credendum sive ratio sub qua. Respondeo quod s. h. non distinguit inter primam veritatem secundum se et prout causa revelat. quia revelatio est modus necessarius ipsius primae veritatis ut sit obiectum fidei. quia fides non nititur authoritati dicentis Deum si prima veritas dicat et revelet non erit obiectum. Deus habet se prima veritas. sicut obiectum voluntatis est enim obiectum voluntatis bonum sed bonum cognitum quia cognitio est conditio necessaria. ita ergo revelatio. Ad tertium quia revelatio non est causa sine qua non solum. quia causa sine qua non non influit in effectum sicut applicatio ignis. At vero revelatio influit in effectum sicut testificatio. unde vera ratio Dei ergo ratio formalis est prima veritas revelans.

in similibus autem dicere esse dubitationes nihil obstat.

2. Arg. est quia sequitur quod habitus theologiae et habitus fidei non distinguuntur. probatur quia habent idem obiectum formale. Respondeo quod distinctio specifica habituum sumitur ex obiectis formalibus. At vero distinctio generica non sumitur ex obiectis quod sed ex aliis. sicut habitus principiorum intellectus et conclusionum distinguuntur genere et tamen habent idem obiectum formale. quia in metaphysica ens in quantum ens est obiectum et principiorum et conclusionum distinguuntur per modum tendendi in obiectum quia habitus principiorum assentit cognitis terminis per solum lumen intellectus assentit absque aliquo discursu. habitus vero conclusionum assentit conclusionibus per discursum ex assensu principiorum. et haec est differentia inter

habitu fidei et theologie. quia fides assentit articulis fidei propter solum lumen fidei absque discursu. At vero theologia est habitus conclusionum et assentit illis propter discursum ex principiis. v.g. huic propositioni. Christus est risibilis assentit theologus propter discursum. ex hoc syllogismo omnis homo est risibilis sed Christus est homo ergo Christus est risibilis. Sed contra quia fides est facit discursum omne revelatum a deo est verum. hoc est revelatum a deo. scilicet deus est trinus. ergo non est hoc distinctum a theologia. Respondetur quod iste discursus non est scientificus. eadem enim argumento probaretur quod intellectus principiorum assentit propter discursum. quia ego facio hunc discursum omne ostensum per lumen intellectus agentis est verum. hoc principium quodlibet est vel non est. est ostensum per lumen intellectus agentis ergo est verum.

3m. Arg. est quia assensus propheticus habet pro obiecto veritatem primam revelantem. sed ergo fides non distinguitur a prophetia. consequens est falsum ergo et ant. falsitas huius. ergo probatur ex S. Th. 2.2. q. 171. Respondetur quod prima veritas revelans est obiectum formale fidei. Sed tamen est revelans et modo diversis habitibus propheticus per modum actus. sive aliter logice loquendo. prima veritas revelans per modum habitus et qualitatis est obiectum fidei. et per modum vero passionis et prophetiae. Praeterea est distinctio quia fides requirit piam affectionem et dependet ex illa qui est actus intellectus movens a voluntate. At vero prophetia non dependet a voluntate sed necessitat. sive faciat evidentiam sive non.

Est 2m. dub. Utrum fides inclinet ad assentiendum omnibus revelatis a deo. v.g. revelat deus alicui quod isto anno futura est pax inter principes Christianos

Utrum fides inclinet ad assensum illius veritatis
que est de alijs revelationibus factis [illegible].
Et videtur quod sic. quia iste revelationes cadunt sub obiecto
formali fidei, ergo fides inclinat ad illarum assensum. Consequentia
nota quia potentia visiva inclinat ad videndum omnia que cadunt
sub obiecto formali visus. antecedens probatur quia ille revelatio-
nes sunt a prima veritate revelate. 2°. quia ille cui deus
hoc revelavit assentit illius veritati per fidem ergo nostra etiam
fides inclinat ad assensum illius veritatis. Consequentia probatur
quia fides illius et nostra est eiusdem rationis. antecedens
probatur. quia si ille dissentiat et non credat est hereticus-
sed dissensus fit hereticus, assensus ad fidem pertinet.
In oppositum est quia iste revelationes non pertinent
ad fidem, ergo fides non inclinat ad illas.
Respondeo questionem et dico primo quod per se loquendo ad fidem expectant
credere omnia revelata que pertinent ad religionem christia-
nam. et etiam revelata si que sunt que pertinent ad
eandem religionem. credo enim quod iam omnia sunt revelata
que pertinent ad religionem christianam vel explicite vel
implicite in divina scriptura. Maxime in Apocalipsi
quia liber Apocalipsis est prophetia novi testamenti
ubi prophetata sunt omnia que futura sunt in ecclesia
usque ad finem seculi. Et de his certum est quod per-
tinet ad fidem et fides inclinat ad illorum assensum.
hoc habet August. in enchiridio c. 9. habetur tomo 3.
dicit ibi quod ad fidem spectat credere ea que pertinent
ad religionem christianam reliqua autem non. Et probatur
quod ad fidem pertinent credere revelata et revelationes

qr eiusdē rationis est fides Antiquorum et nostra imo et fides quam habuerunt angeli. At pro antiquis nō sunt rebelata Multaque nobis rebelata sunt ergo & secundum do ad fidē pertinet credere rebelata et rebelanda. Maior pz quia est idē obiectum formale utriusque fidei. et prz ex Paul. Rom. 1. iustitia n. dei rebelatur ex fide in fidē .s. antiquorum in nostram. et 2. corint. 3. habē tes eundē spiritum fidej &. Minor tamen apertum est et dicit Paul. galat. 3. priusquam veniret fides eu timus cōclusi in eam fidē que rebelanda erat. / 1. fides ex plicita noui testamenti

R. pz ex s. th. 1. ar. 7.

2°. Dico quod iste reuelationes particulares nō pertinent ad fidē et fides nō inclinat ad credendum illas. ista est cois sententia ita habet hic Caiet. et Deg. 3. d. 23. et ibi Mag. dicit quod ad fidē nō spectant credere nisi ea que pertinent ad religionē. et Prob. quia fides nō inclinat ad credendum aliquid nisi fuerit sufficienter propositum aut per rationes collectas ex principijs fide. s dicitur Veritas. v. g. quod p. ... sit futura nō pōt proponi per ecclesiam neque pōt colligi ex principijs fidei ergo Maior not. Minor pz. quia ecclesia nō proponit credenda nisi per id definiat definit aut ex principijs fidei et Scrip. R ecclesia nō definit nisi veritates pertinentes ad religionē. quod pot nō posset colligi ex principijs fidej & se pz.

3°. dico quod credere istas reuelationes pertinet ad pru dentiam in fieri et ad donum cō silij quia n. cito credunt

levis est corde. Unde qui ille cui factum est illa revelatio
est testibus omni acceptione dignus et ex aliis circumstantiis
constat illum esse valde credibile debet credere non quidem
fidem fidei sed acquisitam quam desi postmodum dissentiret
non erit hereticus. Et hinc est quod in sacris literis
puniuntur aliqui qui non crediderunt prophetis dicentibus se reve
lationibus divinis non quia essent heretici sed quia non credebant
quod tenebantur credere ut patet de Zacharia
3. Reg. 20. dixit quidam ex filiis prophetarum
in sermone domini dixit alteri percute me et ille
noluit percutere. Statim dixit illi propheta quia
noluisti percutere me percutiet te leo et statim per
cussit eum leo. qui tenebatur credere prophetae.
Item Esaias dixit Ezechiae Morieris tu et non vives
Ezechias credidit prophetae At tamen si non credidisset
illi non esset hereticus. Nos autem tenemur credere
quae continentur in sacra scriptura. De his dicemus aliquid
1. ar. 4. Et etiam quaecumque proponuntur per ecclesiam ad
fidem debeant credi ex fide ita quod non credens sit here
ticus ut dicemus ar. 4. et in materia de infidelitate.
Ad 1. argumentum respondetur: quod ipsum obiectum formale fidei
excedit ipsam fidem neque hoc est inconveniens quia plura
cadunt sub revelatione divina quam sub fide. Sicut etiam sub
potentia visiva esse potentialiter non cadunt omnia visibilia
per lucem quibus omnia illa cadunt sub obiecto for
mali potentiae visivae cum quibus rei. Item est

Aliud exemplū. geometria hēt suū obm̄ formale id est
concretū, quod est sub abstractione a m̄a sensibili. At
tū ista ratio obiecti excedit ipsā scientiā quae est Arithme
tica quod est discretū sub quantitate formali. Et de
possumus dicere quod sicut geometria quod est concretū sub tali
abstractione scilicet in quantitate continua. Ita est fides quod con
vertitur cum omnibus quae sunt revelata scilicet. ex ipsa ratione religio
nem christianam.. Et exemplum potest exemplum de charitate
quia excedit suum obm̄. quia sunt plures rationes ~~bon~~
bonitatis amabiles in deo quam amet ipsa charitas
Secundo quod si ecclesia definiret aliquam revelationem par
ticularem non pertineret ad fidem. Respondeo quod si ecclesia illam
definiret tamen pertineret ad fidem. At tamen dico quod numquam ecclesia
sua definiret de facto, Et ita aliqui volunt dicere quod de
facto numquam ecclesia definiet opinionem de conceptione
b. virginis quia non ita hoc pertinet ad religionem. At
tamen credo quod postquam magis pertinet ad cultum dei mea
sententia videtur quod potest definiri de facto. sicut pertinet ad
ecclesiam canonizatio sanctorum.
Ad. 2. Respondeo quod quaedam revelatio aliquo modo pertinet ad reli
gionem sicut illa cum fit revelatio credit illa autem videt per lu
men prophetiae non autem per fidem catholicam. quia illa particula
ris propositio hoc est mihi revelatum a deo non pertinet ad
fidem. sed ad lumen prophetiae. At tamen quaedam revelata
pertinet ad religionem sicut revelationes factae prophe
tis veteris testamenti et Apostolis sicut tenebantur crede
re per fidem et sic quando accipiebant revelationem. At tamen

Ad 4^m post hanc sacram revelationem si ille cui revela-
tum est revelatio propter motivum religionem illam postea dubitat credit
quia dubitat utrum deus esset qui revelavit non est hereticus
Ad 5^m si credebat deum fuisse qui revelavit et tamen non
credit revelationi tunc est hereticus quia discredit huic
propositioni nisi deus omne revelatum est verum
Ad 6^m quando est revelatum propter motivum ad religionem in evangelio
revelatum credit ille illi revelationi propter fidem et scripturam
sicut Judei et iam credebat quia scriptum virgo generaret
concipere et Paulus dicebat de se propter fidem [illegible]
et ad galat. 2. quod nunc vivo in carne in fide
vivo filii dei. quibus habuisset [illegible] propter revela-
tionem in Christo . evangelium quod accepi non per hom
neque ab homine sed per revelationem iesu christi. Itaque
sic nos propositum propter ecclesiam ad esse credimus propter
fidem [illegible] et illi propositam immediate a deo.
q Est 3^m dub. circa illud quod dicit s. quod fides
non assentit alicui nisi quod est a Deo revelatum. Videtur
n. sequi ex hoc quod sit processus in infinitum in revela-
tionibus. quia ego credo deum esse trinum quia deus revelavit.
rursus credo deum illud revelasse propter fidem et propter revelationem
et est processus in infinitum
Rx tu. quod sic in [illegible] ego video colorem propter lucem
ipsam tamen lucem non video propter aliam lucem sed propter se ipsam. Itaque
ipsa lux et est obiectum quod videtur et est quo videtur
et aliquando [illegible] lux solis terminat visionem sicut
cum video solem [illegible] et stellas video lucem quibus

quia ibi nullus est color. Item video primam primi prin
per lumen intellectus agentis ipsum tamen lumen intellectus agentis
video per ipsummet lumen quod se manifestat. quia ut ait Paul.
omne quod manifestatur lumen est. Itaque nos per resolve
dicimus per fidem ipsum et deum qui est obiectum formale quod
credo per revelationem primae veritatis revelantis. Ipsam tamen
primam veritatem revelantem credo per ipsammet veritatem
primam quia per seipsam manifestatur quia lumen est. Sic.
et lumen prophetiae non cognoscitur per aliud lumen sed per se
ipsum. quia seipsum manifestat

¶ Est 4m. Dub.m difficilius. Utrum obiectum formale
fidei sit solum ipsa p.a veritas revelans: hoc n. videtur
asserere s. Th. ubi dicit nihil aliud est quam veritas p.a
Nostri videtur falsum contra Catholicos quia Ecclesiae
propositio pertinet ad obiectum formale fidei. hoc patet ex
s. Th. 2.2. q. 1. ar. 3. Ubi dicit formale obiectum fidei est
veritas p.a prima quae manifestatur in scripturis sacris et
doctrina ecclesiae. quia ultima resolutio in credendis non est
ad primam veritatem revelantem sed ad veritatem primam re
velantem et per ecclesiam propositam et haec propositio ecclesiae
est ulta. resolutio. R. Ad assensum fidei concurrunt
et eius premissae. s. omne revelatum a deo est verum.
Et hoc s. deum esse trinum et unum est revelatum a Deo.
Maior habetur ex lumine naturali omnes n. fideles et infideles
cognoscunt et sciunt quod si Deus aliquid dicit est verum
quia deus mentiri non potest. Minorem tamen s. hoc esse revela
tum a deo. solum habemus ex propositione ecclesiae non n.

aliter credimus hoc esse revelatum illis non nisi quia ecclesia sic proponit illud nobis. Confirmatur. quia non descimus quod evangelium Joannis est revelatum adeo non autem evangelium Bartholomei nisi quia ecclesia hoc dicit. Confirmatur quia descimus 3. et 4. lib. Machabeorum non esse revelatos adeo nisi quia ecclesia hoc dicit. Confirmatur. Augustinus dicentis evangelio non crederem nisi me auctoritas ecclesiae commoveret. 3°. est argumentum quia dicere quod prima veritas revelata est obiectum formale fidei. est dicere quod ultima resolutio est ad ipsam revelationem divinam. hoc tamen est periculosum et datur ansa hereticis quod non est asserendum. Minor probatur. quia lutherani dicunt quod istorum propositio sola fides eos instituit esse veram. quia illi habet paulus et sic debet intelligi Paulus. et si rogetis illum unde scis quod sic debet intelligi Paulus. Respondet ille quod prima veritas hoc revelavit et ille dicit se sentire in spiritu suo quod revelet hoc prima veritas. in Christo illa quae credit in filium dei habet testimonium dei in se. et sic dicit hereticus quod ipse habet testimonium primae veritatis quod sic debet intelligi Paulus. Sequitur ergo quod ultima resolutio in credendo non est ad primam veritatem sed ad ecclesiam proponentem et sic propositio ecclesiae est ratio formalis fidei et non veritas prima. In oppositum est [illegible] — s. Th. Sic

Ad istam q. durand. 3. d. 24. q. 2. dicit quod primum credibile quod est ratio credendi aliorum et ad quod fit ultima resolutio credibilium est credere ecclesiam regi ab spiritu sancto. Probat hoc. ex 2°. arg. facto.

2º. dicit. durā. q id quod dicimus de approbatione scrip. per ecclesiam intellig. de ecclesia que fuit temp. apostolorum q illa ait fuit plena gra. S.S. et vidit Miracula que fecit Christus et ipsi illi fuerunt oculati testes Iux illud 1. Joan. 1. quod audivimus quod vidimus quod perspeximus &c. Item hoc het Actorum. 1. qn electus fuit Mathias. dixit Petrus oportet testē eligere unū ex istis q nobis cū fuerunt omni temp. &c.

3º. dicit durā. q Euang.ª Aprobata per illā ecclesiam nō possunt mi improbari per ecclesiā que mº est. q̄ nō subest similis causa improbādi. Imo tº q improbaret illū esset hereticus. Ex his oibus videtur colligi q sm. durā ulta. res. fit fiat ad ecclesiam.

Scot. 3. d. 23. q. unica dicit. Pº. q est tenē dū utriquā certum q. s. ad fidē infusam necessarium est tamē disp requisitum fides aquisita actorum fidei. v.g. ut ego credā per fidē infusā Christū esse deū et hominē necesse est prius illud credā per fidē aquisitā ex Authoritate predicatoris. s. q̄ tamen in alleis Maioribus. et ét q̄ ecclesia po dicit. voutille hic fidē aquisitā. Probat. ex illo August. euang nō crederem &c. het .6. tomo. in trad. contra epist. fida mēti. c. 5. probat et ex Paul. Rom 10. fides ex auditu. hoc tº ait nō pot intelligi nisi de fide aquisita que het ex auditu et Autoritate predicatoris. 2º. dicit Scot. q de uemēdo ad obiectum formale fidei infusse ad quod inclinada est ulta. res. ponit duos Modos quos reputat probabiles. Pº. est q ulta. res. est ad fidē aquisitam ut

si dicā credo deū esse trinū et unū qa deus revelavit.
sed si roges unde scio deū hoc revelasse. Rx hoc credo
ex fide aquisita qa maiores qui sunt testes fide digni-
ssimi hoc dixerunt et scripti reliquerunt. sicut etiam hemus
aliis historiis. et 2. et qa aliqui sancti habuerunt
revelationes et scriptis reliquerunt ut s. dominicus
s. vincentius. s. brixon. Item etiam credimus qd ecclesia sit
scripto. catholicismo illi ex fide aquisita qa hoc docti
et sancti in ecclesia hoc dixerunt et dicunt.
Sed contra hoc est arg. qa ex quo fides nostra haberet
fundamentum fallax ergo [illegible] erroneum imo est hereticum
ergo sequitur qa fides aquisita potest falli et fallere ut
s. diximus. nostra autem fides [illegible] fidant in illis haberet
fundamenti fallax. ergo hoc sit hereticum [illegible] qa [illegible]
qa fides non sit certa et qd possum dubitare utrum christus
sit deus et homo et sic de aliis articulis fidei
2us modus dicendi est [illegible] qd ultima resolutio non debet
fieri ad primam veritatem revelantem sed immediate ad
ipsum habitum fidei. explicatur hoc. sicut in scientiis huma-
nis ego aprehendi hoc principium omne totum est maius
sua parte. et qa non intelligo distincte terminos habeo
assensum confusum illius principii. postquam autem quis expli-
cat terminos habet assensum distinctum illius principii
et sic multiplicando actus generat et ex facit habitus.
sic ergo cum articuli fidei proponuntur alicui et incipit
credere ex fide aquisita id confuse et non in certe
postea infundit deus in fide habitum fidei qui supplet gene-
rationem habitus quem non possumus nos ex actibus aqui-
re. hic ergo [illegible] post infussa fide certo assentio articulis fidei

Et hoc immediate per ipsum habitum infusum et ulta. resolutio est ad habitum. Ita quod non est necesse dicere credo quod deus revelavit sed credo istam veritatem quia habitus fidei ostendit illam mihi immediate. Ista est Modus posuit .s. h. 3. d. 23. q. 3. a. 2. 2. ad. 1.

Et ex parte ista Modus Verus est. At fundamentum hoc cum dicit quod non est facienda ulta. resolutio ad primam veritatem tum quia ad obiectum formale solum est. Patet aut. s. quod habitus fidei immediate inclinat ad assensum articulorum verum est sicut habitus intellectus immediate inclinat ad assensum principiorum quod Heretici Lutherani et omnes heretici qui ab ecclesia separantur tenent quod ulta. resolutio est facienda ad primam veritatem interius revelatam non ex pedanta proposito ecclesie aut alia revelatione. Et ita Isti non credunt ecclesiam visibilem habere infallibilem Veritatem. et sic negant auctoritatem ecclesie et conciliorum in proponendis rebus fidei. Sed solum adsribent fidem spiritui revelanti et dictanti interius. Quod si rogabis unde quod discernant istum esse revelantem illud tantum non. quia unusquisque quod dicet pro suo arbitrio hoc esse a deo illud tantum non. Ad hoc dicunt illi quod omnes habent spiritum dei et spiritum fidei sed variant in sententiis et ideo sentiunt omnes ubicunque sint Et sic dicunt Lutherani quod quicunque habent spiritum fidei omnes idem sentiunt. Cum videamus quod vix est inter illos unus qui cum alio consentiat. Hoc quod sine dubio est quia inter illos non est aliqua regula exterior proponendi ea que sunt credenda et ideo illi tantum variant

Pro explicatione q. Et. est supponendum tamquam certum quod fides acquisita communiter precedit fidem infusam saltem acquisitam aliquorum articulorum. et illa est velut dispositio remota ad fidem infusam. est dispositio removens prohibentes sicut diximus

min.ª de gr[ati]a q[uod] bono opere moralia sunt remote dispositiones cu[m] gr[ati]am q[uam] remo[ue]t prohibe[n]s -.i. affectu[m] peccati ita in proposito fidei aquisita. At t[ert]io dicerem q[uod] nu[n]q[uam] possit dari fides infusa nisi p[rae]cedat aquisita facili[us] est vt .j. diceret.

2.º est supponi[n]dum q[uod] fides christiana illa m[odo] q[ua] qui sumus vere christiani est infusa a deo et est donu[m] dei et no[n] ex nobis et opposita ei est heretica. hoc p[atet] ex paulo ephe. 2. gr[ati]a salvati estis p[er] fide[m] et hoc no[n] ex uobis donu[m] n[empe] dei est. hoc probauimus. 12. q. ~~19~~ 109. ar.º 6. ubi probauimus q[uod] initiu[m] fidei no[n] est ex nobis. et ex professo in hac p.ª .j. q. 6. probat. s. th.

3.º est supponendu[m]. q[uod] eclesia que est co[n]gregatio fidelium istam q[uia] co[n]gregatio visibilis et externa que est sub vno capite vicario christi ista eclesia h[ab]et infalibile[m] veritate[m] et no[n] p[otes]t errare in definiendis reb[us] fidei q[uia] regit[ur] ab .s.s. et iste est Articulus fidei. quo credimus vna[m] s[an]cta[m] catholica[m] et Apostolica[m] eclesia[m]. s[an]cta[m] in q[uantum] q[uia] h[ab]et veritates fidei infalibiliter q[uia] est illibata et munda ab erroribus fidei. in moribus e[tiam] est sanctitas in multis. catholica[m] q[uia] vniversalis est. Apostolica[m] q[uia] h[ab]et vnu[m] vicariu[m] christi succes[s]ore[m] apostoli petri. et propterea sedes Romana appellat[ur] sedes apostolica. quod no[n] h[ab]ent alie sedes. et in historijs antiquis Romanus pontifex apellatur el apostolico, na[m] a[u]t[em] archiepiscopus toletanus apellat[ur] apostolicus. Hoc h[ab]et paul. hec scribo tibi fili charissime vt scias quomodo oportet te co[n]versari in eclesia que est domus dei columna et fidamentu[m] veritatis. de p. engen[tis]

.j. p. ar. 10.

Est in. Ad tot. q ecclesia pot 2. co siderari. p°. pm q est co gregatio hominu tantum et sic het Autoritatem pure humana et sic asse sub rei proposit ab ecclesia est humana. 2°. pot co siderari ut het diuina auth oritate et veritate et sic Authoritas ecclesie est Auth oritas dei et p q. asse sub rei proposita ab ecclesia ptinet ad fide infusa. Ex hoc seq. q qu S. t. et alij dds. dicut q credimus ecclesie p fide aquisita. de bet intelligi de ecclesia p°. modo

4. Not. q oes co ueniunt ta fideles q infideles in hac q omne reuelatu a deo est veru. Sed dificultas est quae sint illa que a deo sut reuelata. Pagani .n. no credut a[rti]c[ul]os fidei nec esse reuelatos a deo ideo sunt infideles. Heretici credut aliquos a[rti]c[ul]os esse reuelatos alios vero no et sic no credut ex diuina Authoritate sed proprio iudicio. Ecclesia vero catho lica catholici credut q de facto oia que in ecclesia habet tam q de fide sunt a Deo reuelata. s. imme diate ut a[rti]c[u]li fidei tanq principia. s. Mediate sic est sacra scriptura et q. que ex illis sequnt. Et in hoc distinguuntur fideles ab infidelibus. Dificultas q in presenti est q tum fidelis credit istam formaliter qa Deus reuelauit an vero qa ecclesia dicit. Sed q

14 I. S. obiectum formale fidei est Veritas p°. re uelans et seloquens et absolute. Volo dicere
co siderando ut habitum fm se. abstrahe do a subiecto in quo est

q ultª. res. Lº fidei est sed quando est ad primam veri tatem revelantem itaque credimus quae deus revelavit. Prob. 1º ex scripª. Joan. 1. de Joane baptª. q venit ut testimonium perhiberet de lumine ut omnes cre derent per illum. ille enim praedicabat Christum qui missus erat a deo ut illum praedicaret ergo ultª. res. L. est ad mittentem Deum non autem ad missum Joanem. Item ex eodem c. 1. Deum nemo vidit unquam Unigenitus qui est in sinu patris ipse enarravit. ecce ubi veritates quas dixerat in illo c. refert ad aucto ritatem dei. 2º. Joan. 15. cum venerit paraclitus spiritus veritatis quia a patre procedit ille testimo nium perhibebit. ad istud testimonium est res. Lº. Item c. 16. cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. 3º 1. Joan. ultº. tres sunt qui testimonium dant in celo etc. et subdit si testimonium hominum accipimus testimonium dei maius est quoniam hoc est testimonium dei etc. et subdit qui credit in filium dei habet testimonium dei in se. 4º. ita dicit. spiritus est qui testificatur quoniam Christus est Deus. ecce ubi Joanes totam praedicationem Apostolorum refert ad divinum testimonium. 5º Docetur per testimonium omnium sanctorum. et s. th. hic dicit q veritas prima est obiectum formale. 6º. Item ratione. quo testis fide dignius est omni acceptione maior debet

debe esse testib. occultis. fides tn nostra innititur testimonio aliquorum quia nos non vidimus ea quod credimus ergo ut fides sit certa debet fundari authoritate testib. ex visu. At tn nulli credimus est testib. occultus eorum quae credimus nisi solus deus et Christus illi ergo innititur fides. Maior notum ratione nihil. Minor prob. eleganter a s. th. 3. contra c. 40. quia homines, de quib. intellegis, non sunt testes ex visu huius neque Apostoli fuerunt testes ex visu omnium quae credimus. solus ergo Christus erit testis occultus in quantum homo quia videbat clare omnia quae docebat: hic et quaerunt deus omnia videns et sciens. ergo ad Christum est reducenda fides nostra. P. prob. esaiae 55. ecce testem populis dedi eum ducem ac praeceptorem gentibus. testibus ergo nostrae fidei Christus est. Hoc et significabat Paul. cum diceret, an experimentum quaeritis eius qui in me loquitur Christus. 2. prob. quia fides catholica est eius de ratione in omnibus hominibus et prophetis et Apostolis et angelis, sed fides Apostolorum prophetarum primi hominis et et Angelorum innititur immediate deo revelanti rebellius ergo et fides nostra. Maior patet quia fides quae est eiusdem speciei omnibus innititur rationibus in fine. Minor tn prob. quia Apostoli immediate acceperunt creditum a Christo et sp. s. et non ab homine ut ait Paul. sed per revelationem Iesu Christi. Item scriptores canonici receperunt ipsam scripturam immediate

adeo. et ipsi qui a nobis viderent oculis propter quod contrebebat acci pribat prebelitione. Et pro non et apostolus deus accepit. similiter angeli q. d. ergo quod habitus enim de spe non potest habere a ministri obiectum formalem ditionis

Ex hoc seq. falsum esse quod dixit durr. in p. suo dicto. s. quod ult. resol. est ad istam propositionem quod est revelatum a deo. qui et credere quod est revelatum ab deo est credimus quod deus revelavit. quod est unum ex revelatis a deo quod ult. resolutio est in revelatione divina non revelata.

2°. seq. quod falsum sit quod hereticum dicere ut scot dicebant quod fides christiana imitatur fidei acquisitae tantum quod p. fundamentum est ult. resol.

2. q. quoad nos fides. et antiqui habebant enim fides ex ore et ex proponente et praedicatore et loco quod quod deus non revelat immediate sed per praedicatorem. Item Rom. 10. quomodo audient sine praedicante quod fides ex auditu. hoc et est quod dixit christus Apostolus ille testimonium perhibebit de me et vos testimonium perhibebitis quod ab initio mecum estis. Item Paul. 2. corint. 5. quoniam deus erat in christo et posuit in nobis verbum reconciliationis. pro christo legatione fungimur tamquam deo

tã q̃ß dc̃os exortate p nob. Itẽ Act. 2. i. vob
erit h̃o Mihi testes. & Mat. vlt. ite docete
oẽs gentes. & Marci vlt. predicate &c. Itẽ tõ
predicatio Apostolica derivata est usq ad nos
qui illis tobũ dicisti qui vos audit Me audit. extẽ
dit et ad presentes predicatores. Itẽ et illo pre
dicate nobis et dicit. Et ros est qui dedit discipulos
mt om̃ firmiter est tõ nec homini accipere dis
ciplinam ex auditu q.

Ad 3. q. contra Cot. qua ad assequendum p fidem infusa
nõ prerequ. ex necessitate precedat fides aqui
sita. pr. qz pot esse q qui qui audit predicatorẽ
habeat aliquam eo opinione quod dicat verum & sit
pre assensus ad illa. & pz q simul incipiat
disponi ad iustificationẽ & sic q in uno instanti
iustificat & tunc simul accipiat fidem infusã
absq q precesserit fides aquisita.

Est tñ. Verum q regulariter loquendo p[ri]us pre
cedit iustificationẽ nõ solum fides aquisita sed
ẽt fides infusa cum charitate, saltẽ loquendo
de fide infusa sñm Adm. q̃ß ẽt sñm. habitus
probabilẽ vt dicemus. i. q. 6. ar. 2. ad. 3.

Adv̄t. et q -S. th. nõ negat fidẽ aquisitam sed p[ro]
hic fatetur illi vt. i. videbimus. q. 5. sed quod
-S. th. negat est q fides aquisita sit eiusdẽ
rationis cum fide infusa. ẽt fides aquisita. harz. fidej

negat et q p fide aquisita posset homo assentiri
ōibus actibus fidei ut opp. negat et q ex actibus fidei
infuse generet fides aquisita. s dilli generatur
ex alijs. ut est in hereticis q post q ois credunt
unu art. credunt alijs actibus p fide aquisita

Ult.a q. Ecclesia catholica est r. reg.a nostre fidei
in proponendo et sic in proponendo et explicando
que sunt revelata a deo et que non. qo et sit singu-
-lariter circa libros scripture et quis non ecclesia est ult.a regula
et reg.a respectu nostri q non habemus notitiam revela-
tionis immediate a deo. Ista q.o est contra
hereticos. Et loquimur de ultima ecclesia Romana
nam que est sub pontifice successore petri.
Probatur qa credimus unam sanctam ecclesiam catholi-
cam que ut ait Paul. est columna et firmamentum
veritatis q in rebus fidei explicandis et pro-
ponendis illa est reg.a 2. probatur Joan ult.o sic
est discipulus ille q testimonium perhibet de his
et scripsit hec et subdit scimus qa verum
est testimonium eius. Sic locum explicat s.
h. et caiet. est explicatio literalis. q Joannes
perhibet testimonium sic vere credit tribus p [illegible]
particularibus in infusis fuit revelatio. [illegible]
to qa iste testimonium non potest esse nisi
[illegible] dicit scimus qa verum est. non dixit
scio. sed scimus i. [illegible] et fideles scimus

scimus omnes fideles quod veruelt testimonium eius
ecclesia enim hoc proponit. Item. 1. Joan. 4. quo
vit deum audit nos qui non est ex deo non audit nos
et subdit in hoc cognoscimus spiritum veritatis
et spiritum erroris. itaque qui audit ecclesiam audit
spiritum veritatis qui vero non audit ecclesiam audit
spiritum erroris et sic ipse habet spiritum erroris.
Probatur Unica ratio quia ecclesia christi habet omnia necessaria ad
bonam gubernationem ut s. homines perveniant ad vitam eter
nam sed si ipsa non esset prima regula infallibilis in proponendo
non haberet omnia sufficientia ergo. Maior probatur ex illo quid ultra de
bui facere vineae meae. Item Paul. qui proprio filio suo non
pepercit quomodo non omnia cum illo nobis donabit. omnia inquam
necessaria ad salutem et in particulari et multo magis in
communi. et illud ecce ego vobiscum sum usque ad. Minor
probatur quia si non sit aliquis iudex qui iudicaret in temporalibus et
civilibus certum est quod non esset sufficienter ordinata Respublica.
ergo multo magis necesse est quod sit aliquis iudex circa di
versitatem opinionum quae in omnibus rebus reperitur. et debet esse
iudex ad interpretandam scripturam. iste vero iudex est
Ecclesia. Sed dices quod non est necesse quod habeat infallibilem
veritatem sicut in civilibus iudex non habet infallibilem veritatem
Respondeo quod in civilibus non fuit hoc necessarium. At vero in proponen
dis rebus fidei et morum fuit necessarium quia sine fide impos
sibile est placere Deo quia fides est lux vitae et si desit quae illu
minet non perveniemus in finem. Diabolus autem a principio
mundi et ab ortu ecclesiae conatus est tollere istam regulam a men
tibus hominum ut sit confusio in doctrina et sic ipse possit
docere mendacia sine iudice. August. lib. 18. de civitate
c. 51. dicit optime quod diabolus conatus est facere ut

in ecclesia christi sit tanta confusio in doctrina sicut fuit
olim in Academijs phylosophorum. Et sine dubio apud
germanos adhuc obtinuit demum licet enim apud germania
unusquisque opinari et credere velit fidei. Ut ergo tollatur ista confu
sio necesse est quod ponatur aliqua regula infallibilis haec vero est
ecclesia. Ex his sequitur quod istam authoritatem et infallibilem
veritatem habet ista ecclesia quae modo est anno domini 1559. imo
tantam habet infallibilem veritatem sicut illa quae fuit in Apostolis.
Unde licet illa ecclesia fuerit nobilior et sanctior non tamen
verior, ratio est aperta quia modo ecclesia habet omnia necessa
ria ad salutem sicut illa. Imo vero Melius loquendo eadem
numero ecclesia est quae modo est et hic fuit sicut idem po
pulus principaliter est qui modo est et fuit ab hinc centum
annis. ita est eadem ecclesia quia est idem caput scilicet christus
et idem corpus scilicet fideles. Unde sicut tenebantur hoc credere
ea quae proponebat ecclesia primitiva sic et ea quae modo
proponit. 2° sequitur quod falsum dixit Durandus in suo 2°
dicto scilicet quod propterea solum nos habemus evangelium Joannis
esse sacram scripturam et non bartolomei quia ecclesia primitiva
illud definivit. Rogo rem ego dicam. Unde habes quod eccle
sia primitiva illud definivit numquid per fidem acquisitam.
est ergo verumque ecclesia primitiva illud definivit.
et illud ad nos per traditionem pervenit et ecclesia quae modo
est hoc nobis proponit et ideo credo fide catholica quod
ista est sacra scriptura et non illa quia ecclesia quae modo est
hoc proponit et non solum quia primitiva ecclesia definivit
3. sequitur quod si per impossibile ecclesia quae modo est diceret
contrarium non esset illi [struck] credendum sed credendum esset quod
illud diceret spiritus per os eius non deus [illegible] | possibile.
ut de ex illa conditionali impossibili sequitur quod

imo neque esset credendum ecclesiae primitivae quae est eadem cum illa quae modo est [illegible] esset credendum sed ad impossibile sequitur quodlibet.

At tu sic ratiocinatur dicit veritatem fidei et postea dicat contrarium (quod possibile esset) non est illi credendum. hoc est quod dicit Paul. galat. 1. si quis vobis evangelizaverit praeter id quod evangelizavimus Anathema sit. et amplius ait. sed licet nos aut Angelus de caelo &c. Propter hoc in excusabiles sunt omnes heretici et homines vulgares qui credunt aliquid contrarium quod communiter tenet ecclesia

¶ Propositae argumentum. Notat Caiet. bene quod ad credendum requiruntur duo 1º requiritur assensus. 2º requiritur propositio eius quod debet credi sicut in scientiis naturalibus requiritur et assensus et propositio principii v.g. si demus ut probabile est quod habitus principiorum sit nobis ingenitus, attamen nisi homini non potest homo assentiri principiis nisi illi proponant et explicentur termini. Idem est et in habitu scientifico qui generatur ex prima demonstratione. ille scientiae gemitur inclinat ad omnes conclusiones illius scientiae in proprio proponiquer. Attamen aliquis homo non potest inclinare in secunda conclusione nisi illi proponatur per secundam demonstrationem. unde licet habeat habitum 2ae quaestionis qui per illam non generat nobis habitum Attamen assensum non possumus habere nisi illa proponatur. sic ergo ego habeo habitum fidei ad credendum Attamen nisi proponantur credibilia non possumus illis per fidem assentiri. Proponuntur autem credibilia aliquibus per angelos aliquibus per praedicatores. Nobis tamen per ecclesiam. v.g. parvulus baptizatus habet habitum fidei Attamen postquam venit ad usum rationis non assentit actibus fidei nisi prius illi proponantur. sic et adulti qui dubitant de aliqua veritate non inclinantur ad credendum

donec ecclesia illud proponat. Vnde nostri dicuntur
[illegible] est hec. omne rebellatum adeo est verum
ho[c] dicit esse rebellatum ecclesie, ergo hoc est verum.
Ad tertium dicitur quod quando veritates que proponuntur credende
sunt immediate principia, articuli fidei sunt
vel attributa principiorum. Sed tamen quod illa propo
nuntur fidei inclinat ad assensum. Et hinc est quod parvuli
et simplices homines statim credunt per fidei infusam quod
docetur articulos fidei. Ad primum articulum, proponendum
est ista veritas ecclesie. Et signum huius veritatis
est quod in fidelibus est in cordibus hominum quod quando quis tentatur
de dubitatione fidei statim recurrit ad ecclesiam et
dicit ego credo et teneo quod tenet ecclesia catholica
confugiunt ad columnam firmamentum veritatis.
Ex his sequitur concordia dictorum S. Thomae, quia enim hic S. Thomas
tractabat de fide secundum se et secundum propriam rationem habitus,
abstrahendo a subiecto in quo est, optime dixit quod
obiectum formale fidei simpliciter aliud est quam prima veritas.
At vero q. 5. ar. [illegible] loquitur de fide que est in nobis
quoniam accipimus revelationem adeo immediate per ecclesiam,
dicit quod obiectum fidei est veritas prima secundum quod
manifestatur in Scriptura et doctrina ecclesie. Itaque
ut ait Caiet. ecclesia est minister obiecti fidei et
est modus revelationis divine modi fecit illi
et determinat. At vero assensus fidei est imme
diate ex habitu fidei et per quem est ex prima veritate
revelante et sic solvuntur argumenta. Primum. Dicimus

2.2. q. 1. A. 2. 1.

Dici. et nõ videt omnino cõtrarius his quę c. veritati qua circa hęc q. citate ait. qd rõ credibilitatis est Auth. ritas divinæ reges ecclesiæ erebeli[illegible] ... ist ide quod dicit -s. th. q. 5. ar. 3. Vnde sicut qui penetrat v.g. istā propositionē homo est risibilis mille vex illā videt principium s. qd homo est rationa lis et admirabilis, Ita et qui fidē penetrat istā veritatē ecclesia hēt infallibilem veritatē ibi credit primā veritatē et alios articulos fidei.

Vnde ad 2. arg. distinguo q. Vlt. resolo gt ad ecclesiam in proponendo et ministrando obm fidei conc. in affirmando nego.

Si dicatur quod videtur esse circulus in isto de nostra fide. credo.n. primæ veritati quia ecclesia dicit et credo ecclesiæ quia deus revelat [illegible]. Px cum conet quod nõ est circulus quia nos credimus absolute quia veri tas prima dicit. Attu verum est qd in sic ecclesia pro ponat nõ hēo obm applicatū. Vnde respectu ditto gen. resolvitur fides in ecclesiam et primā veritatē absolute resolvitur in primā Veritatē.

Ad. 3. Argm. quod est replica cõtra hāc solem. Px quod sicut Christus qui est Author fidei fuit et est Petra Scandali et positus est in ruinā et in resurrectionē Multorum quia divinitas erat oculta sub humana fragilitate. Ita et Scripª. sacra hēt hāc cõditionē sui Authoris quia veritas et explicatio eius est oculta. et Idē dico de Veritate Autho ritatis ecclesię ocultā gt.n. qd ... cum ... sit ... post examine

Debet doctrina christiana. Unde ex ista veritate q.
res Lae est ad primam veritatem no mirum si aliqui de
cipiant et scandalizent. probandi q sunt spiritus fidei si ex
deo sint ut ait Joan. Spiritibus tamen fidei probantur
per ecclesiam. 2o. dico q cum nos dicimus q ulta
res Lae est ad primam veritatem revelatam et ad testi
monium internum SS. no intelligimus q in omnibus credibi
libus debeamus inniti soli primae veritati revelanti et testi
monio interno. hoc n. fecerunt heretici et illu
minati et sic circumferuntur omni vento doctrinae qr
Sathanas transfigurat se in angelum lucis et praebet
illis testimonium falsitatis et illi putant esse veri
tatis. Dico 3o q ulta res Lae est ad primam veri
tatem quam manifestat in divinis scrip. et in doctrina
ecclesiae. Itaque ulta res Lae mentaliter explice
nit ad primam veritatem et testimonium internum transit
per ecclesiae approbationem. qr sic ego credo q non solum fides
in Christum fiat et q Paulus pravum intelligitur ab hereticis
hoc no credo immediate solum qr deus mihi dicat sed
credo qr ecclesia ita explicat itaque immediate credo
ecclesiae. Si tamen rogetis quare credis ecclesiae. Dico qr est
art. fidei q ecclesia no potest errare. Unde credo ecclesiam
no posse errare qr deus dicit et spiritus mihi dictat
fides mea et hoc immediate cognosco per fidem. Unde
ulta res Lae est ad veritatem primam. in x[?]
qui credit in filium dei habet testimonium. et illud Joannis.
dixit Joan. 6 cap. loquens de Christo - quod vidit et audi
vit hoc testatur et testimonium eius nemo accipit. 1. [illegible]
ei acciperent

et quod bonum est tenete [?] ... quid autem bonum quod deus sibi probat.

Et subdit qui autem acceperit eius testimonium signavit quod
deus verax est. Itaque possumus dicere quod credit testimonio
ecclesie signavit quod deus verax est. firma demonstratio (?)
quod deus verax est. Et in hoc cognoscimus spiritum veri-
tatis et spiritum erroris.
Sed est aliud tertio hereticorum. Unde scimus quod ista eccle-
sia Romana est que habet infallibilem veritatem et non alie
congregationes antitrinitariorum aut sarracenorum.
Respondeo quod contra hereticos habemus pro hoc ... testimonium ... contra
paganos ad hoc ostendendum. Quod contra hereticos habeo sacram
scripturam quam et ipsi recipiunt. Habeo etiam aliud. Item quod ista
ecclesia Romana damnavit omnes hereticos precedentes qui
se ab ista congregatione separaverunt ab hinc 1559. ~~et~~
annis. Et illi heretici finiti sunt et non reliquerunt succe-
ssores. At tamen ecclesia Romana semper permansit. Et ista
est ratio convincens hereticos. At tamen contra paganos
habemus omnia Mahometi que ... pro fide christiana et Aug.
que habeo contra ... quod illi habent plura ... contra
... contra Iudeos et habeo scripturas.
De Mahometis autem ad credendum ... dicemus ar. 4.
Ubi ostendemus quod articuli fidei sunt credibiles evidenter.
At tamen ultima responsio contra omnes hereticos et infideles paganos
est ad testimonium internum pro propositione [illegible]
ecclesie. quod est articulus fidei quod debet esse una ecclesia et quod
illa est ista Romana et non alia. Et hoc credo quia deus
revelavit et si ~~et~~ omnes homines Mundi dicant oppositum
tamen non credam. Et ista responsio ultima est ad litteram
in ps. 4. [16] quod ostendit nobis bona rogatus hereticus. respondet
fides ecclesie. signatum est super nos lumen vultus tui
ecce ultima responsio.

et ideo sub dit dedisti letitiam in corde meo. quod fit utriusque de
mus propter hoc aug. hereticis. Ad 3tium dicendum quod licet fides
ista sit inchoata a fide humana. tamen tamen ultima resolutio est
ad deum. et hoc signi fecit in illis qui crediderunt primo propter
testimonium mulieris samaritanae. et postea quam audierunt
Christum dicebant mulieri. iam non propter tuam loquelam
credimus ipsi enim audivimus et scimus. certitudine fidei f.
Est tamen dub. utrum fides equaliter inclinet ad credendum
omnia credibilia fidei. Aliqui dicunt quod non sed sicut scientia magis
inclinat ad primum quam ad secundum. et etiam habitus primorum
principiorum ad primum principium. Ita etiam fides magis inclinat
ad istam. prima veritas revelavit. et deus est trinus et unus
quam ad istam. Christus est homo. Et confirmatur quia sicut
dicere quod una veritas est magis veritas quam alia non quod
sit in se sed quia habet plures causas veritatis. magis verum
est istam Deus est. quam istam petrus est. cum ergo fides habeat
pro obiecto ipsam primam veritatem magis inclinabit ad articulum
alium habentem plures causas veritates quam ad aliud qui
non habet. sed iste articulus. deus est trinus et unus habet plures
causas veritatis quam iste Christus depende dit a…
Alii tamen dicunt oppositum. et fundamentum horum est quia fides
credit omnia immediate ex Authoritate dicentis. unde
sicut ego modo a petro recum veritatibus. non magis assentior
uni propositioni quam alteri quam in 3 ex parte dicentis ergo.
ita est etiam in fide. quia fides non cognoscit unum ex alio
sed omnia cognoscit immediate ex Authoritate dicentis.
Alii tamen opinio habebat verum si fides cognosceret sicut scientia
per discursum. unde scientia theologie habebit hoc. et
sic etiam fides immediatius inclinat ad articulum fidei
quam ad conclusionem que colligitur ex illo.
Mihi tamen videtur dicendum quod utraque pro aliquo sustineri

Sed 2a. opinio est clarior quo ad hoc. quia ex sola autoritate
dicentis assentimur. Dicitur 2o. quod 1a. opinio videtur mihi pro-
babilissima quod habitus fidei per se inclinat ad prin-
cipaliora quae sunt sub obiecto suo quam ad alia. Et ratio est
quia fides est quaedam participatio divini luminis et ipsius scientiae
dei. et habet quandam similitudinem et participationem cum lumine
quo beati vident deum et lumine gloriae. Cum ergo lumen gloriae
immediate et per se ostendat divinam essentiam et secundario ea
quae eminenter continentur in illa. et inter attributa ipsa ordinate
cognoscit. Ita etiam videtur quod habitus fidei per se inclinet
immediate ad primam veritatem et secundario ad alia suo
ordine. Item non est similis ratio de testificatione humana
Maior. quia homo non inclinat ad assentiendum ex habitu quo participet
veritatem dicentis licet generet fidem acquisitam. At
fides est participatio veritatis divinae et scientiae dei
Est tamen certissimum quod omnia ad quae fides inclinat sunt veri-
ssima et certissima utrum autem potius inclinet ad hoc quam
ad illud est dubium. Hoc diximus ex parte ipsius
habitus fidei. quia ex aliis certum est quod potest aliquis fide-
lis inclinari ad credendum unum magis quam alterum quia habet
plures coniecturas et motiva ad unum quam ad aliud. Et hoc ex-
perientia comprobatur. Et sic est quod fideles seducuntur homi-
nes circa unum articulum quam circa aliud.

Sed contra quia fides non inclinat ad omnes fidei [illegible] sed solum sub [illegible] vel homines magis [illegible] videntibus [illegible] forte opinio [illegible] multum probabilior [illegible] fieri quod quae ad eos ordinata sunt [illegible] sit ille debet [illegible] omnia quoddam. Rx. quod est principalius [illegible] unum quam ad aliud [illegible] magis [illegible]

Ar. 2. Utrum obiectum fidei sit complexum per modum enuntiabilis.

1. quod obiectum fidei ex parte rei creditae est incomplexum. quia
res creditae sunt incomplexae. 2. quod ex parte modi cre-
dendi est quid complexum. quia ista propositio deus est trinus est
complexum quid.

Circa istum articulum. hic non est disputandum [illegible] modus
hominis est cognoscere componendo et dividendo per discursum

Deus tamen cognoscit complexa incomplexe. de hoc agit. 1. p. de Deo. q. 14. de Angelis et. q. 58. de homine tamen qui cognoscat dis[currendo] de eo agit. q. 85. ar. 5.

2º circa q. s. th. Not. quod propositio pertinet ad secundam operationem intellectus sic vitiosale, et subiectum est. quo fit ut propositio non sit in rebus ad extra sed est solum in intellectu obiective et formaliter. Hac ratione dicit s. th. quod obiectum fidei secundum rem .i. res ipsa que est obiectum non est complexa. quod debet intelligi non solum quia Deus est res simplicissima quia et sic esset compositus ex materia et forma. diceret idem. quia hic non est sermo de obiecto fidei tantum formali sed et materiali. credimus n. per fidem Christum esse hominem. Christus autem compositus ex materia et forma credimus et aliis rebus compositis propositionaliter non seu denuntiationaliter. Ideo dixit s. th. quod obiectum ex parte intelligentis est complexum quia in intellectu est compositio et divisio. Unde ut in simul s. th. ad. 2m. eadem omnino est dificultas de obiecto fidei et de obiecto scientie. quia obiectum scientie secundum rem est incomplexum ex parte tamen intelligentis complexum. et probatur ex s. th. ad. 2. quia cognitio scientifica non terminatur ultimate ad id quod habet intellectus et ad compositum sed ad rem ad extra. Item et in fide fides non terminatur ad istam propositionem Deus est trinus et unus. et ad ipsam rem que est deum esse trinum et unum

Ex hic intelligitur distinctio Durandi de obiecto fidei in 3. d. 24. q. 1. ille distinguit quod quando querimus utrum obiectum fidei sit complexum. l. loquimur de obiecto quod creditur. id de quo creditur. sicut in scientia quod scitur et de quo scitur. quod n. scitur complexum est. de quo autem scitur est incomplexum. v. g. istam propositionem homo est risibilis est quod scitur quod est complexum homo tamen de quo scitur est incomplexum

similiter est in fide ista prop^o: Deus est trinus et unus.
Dices quod est quod creditur, id quod se tenet ex parte scientis
et credentis. At s. Th. illa parte scientis realis dixit quod
de quo creditur et quod creditur ex parte rei est in complexum
ex parte potentiae credentis est complexum. Et sic conciliantur dicta
sanctorum doctorum.

Circa 2. est dub. utrum possit quis formare
iudicium nisi prius formet propositionem. v. g. habet quis
mente istud complexum significabile non autem formavit
istam propositionem Deus est trinus et unus. Utrum possit
credere Deum esse trinum et unum absque eo quod formet pro-
positionem. Aliqui dicunt sic. Alii tamen negant. Illi qui tenent
quod idem est conceptus rei et obliqui tenent et quod sunt conceptus
simplices de talibus et in similibus et sic tenent quod non est necesse
formare prop^o^ ad iudicandum. At tamen qui tenent non
esse eundem conceptum rei et obliqui tenent quod est necessarium for-
mare prius propositionem. Mihi autem videtur quod abso-
lute loquendo non est necesse quod formet prop^o^. Probatur quia
in se sunt interiori unum solum, sunt et verum est verum iudi-
cium et mihi ubi non est prop^o^. verum iudicium similiter
nec hoc est mihi inconveniens et mihi non formare proposi-
tionem. Et ex quo videtur sic dicendum de intellectione
quod potest iudicare sine prop^o^ sine conceptibus rei et obli-
qui sunt idem. ~~simul~~ Et ratio est quod virtualiter saltem
ipso complexo significabili percipit veritatem propo-
sitionis et sic potest iudicare

Ar. 3. Utrum fidei possit subesse falsum. / q. neg.

q^o^. s. Th. potest 2^e^ intelligi. 1° de potentia ordinaria. 2° de
absoluta

p° s. vtrū de lege cōi deus possit reuelare uel de facto reuelauerit aliquod falsum ptinēs ad religionē.
2°. vtrū hoc possit facere de pa absolutam. est dicere vtrū possit mentiri.
Ad p°. (q se sic est s. s. h. q de pa ordinaria fidei nō pot subesse falsum cōtrariū est hereticum. dicere m q q fidē catholicā teneamus aliquod falsum est hereticum. Ista s. p ex dictis ar. p°. vbi dixi mg expo... testimonys scrip. q vlta. reglo fidei est ad spiritū veritatis. Item ex illo Joanis. 1. q aut acceperit illud signauit q deus verax est nō verax quomodocū q sed et verax m reuelādis rebus fidei. Vnde istud nomē Verax. est frequēter tributum deo m scripturis. Paul. 2. timot. 2. si nō credimus ipse fidelis pmanet negare seipsum nō pot. Item heb. 6. loquens Paul. de promissione facta abrahe subiūramento. nisi bene dicēs benedicā te. subdidit vt p duas res immobiles quibus m possibile est mentiri Deū fortissimum solatium habeamus. p duas res. i. promissionē et iuramentum. cū i sufficeret promissio... ecce dicit paul. m possibile q vt minimum de lege ordinaria est impossibile.
Item. 1. Joan. 2. omne mendaciū ex veritate nō est q
Item Joan. 8. si veritatē dico vobis. supponit x q m oibus dicebat Verum. Prudo... q si esset circa fidē aliqua falsitas mīnima nō esset firma certitudo fidei. hoc s° est falsum p. mior p q m multis esset ratio quare sibi credamus certitudine vnius ac p alterius. Idē est de scrip. si semel

ni s[ecundu]m Cap[reolu]m aliquid falsitas non est in iis quae ex fide
credimus hoc probatur quia illud quod ubi aliquis posset esse intellectus
movere aut probatur quia aliquis possemus dubitare. P[robatur] p[rimo]
ex ratione. s[cilicet] h[uius] in ar[ticulo] quia nulla probatio ad hoc. D[icendum] cum s[ancto] Th[oma] ista
ratio ex his quae diximus. 12. q. 55. ar. 3. ubi diximus
quod virtus est essentialiter habitus bonus. Si quidem
sit virtus voluntatis s[cilicet] appetitus se habet ad bonum illo
modo. Si vero sit habitus intellectus est se habet infallibi-
liter ad bonum intellectus s[cilicet] verum. ... habitus
fidei non potest inclinare ad falsum. Ideo est quod de fide quae
est in intellectu speculativo virtutibus quas praedicavit,
1. patebit ex dixit. s. h. 12. q. 56. ar. 3. et p[robatur] et
ex Arist. 6. eth. c. 2. et 3. ubi dicit quod virtutes intel-
lectus se habent ad verum.

Contra istud verum tamen probatissima arg[umen]ta sunt illa quae
ponit s. Th. Unde circa solutionem 1. arg. not. quod fides
potest considerari 2. p[rimo] ut est virtus intellectus circa
verum et sic omnino infallibiliter est ad verum et nunquam ad
verum et sic omnino infallibiliter est ad verum et nunquam ad
falsum. nunquam ipsa ad falsum non ut dicat bene caietanus.
exeo quod per fidem non cognoscimus falsum quia habitus fit
assensio ... et affectio vere ... et dissensio
contrariorum. quia per scientiam et affectio vere ... falsum ... per dissensum
falsae. Et sic cognosco verum et falsum ... etiam per fidem et cog-
nite diligo bonum et odio malum ... et affectio vera et affectio
non habet verum et etiam falsum. et assentio vero et affectio
falso. dicimus: fides non inclinat ad falsum assentiri.
2o. non potest considerari fides quatenus est virtus
2. quod non est sine charitate. et istomodo dubi-
tatur utrum possit esse ad falsum praedicatum. utrum
possimus per fidem habere affectum sed quod sit praecisum et
de hoc diximus. 12. q. 55. ar. 3. et 4.

q probabile est q. per fidē possimus habere assensum circa verum q. de. at tamen si q. assens. sub sit peccati. sive veniale sive mortale. ex. q. 4. dicemus.

quod tamen dicit hic s. th. q. virtutes appetitus possunt esse ad falsum diximus et n. 12. loco citato. et q. 57. ar. 5. diximus quomodo prudentia se habeat ad falsum. et diximus q. iudicium prudentiale pot esse falsum speculative at tamen semper est verum practice sic qui do eleemosinam quem probabiliter credo esse pauperem cum tamen sit dives.

Circa sol. 2. arg. de futuris cōtingentibus. responsio est et com. q. s. absolute i. in sensu diviso id quod revelatur et pot non esse et tamen in sensu cōposito ut subest divinae revelationi non pot non esse. eadem est sol. de oibus prophetijs revelatis de quibus s. th. 2. q. 171 ar. 6. ubi dicit q. prophetie non pot subesse falsum. et sic distinguit de prophetijs cōminatorijs. et est eadem dificultas de futuris cōtingentibus. 1. p. q. 14. ar. 14 est et eadem dificultas de predestinatione et providentia dei hic non est in hac re immorandum

Circa sol. 3. arg. dicit s. th. q. ad fidem credentium ante ad ventum christi manifestum ~~pertinebat~~ et post nativitatem christi. pertinebat credere christum quandoque nasci. Cōtra hoc est arg. q. nos per fidem credimus christum natum q. Iudei per eandem fidem catholici tenebantur credere christum nasciturum et cum illa diferentia temp. q. iudeus antequam nasceretur christus tenebatur credere per fidem christum nasciturum q. ille iudeus in casu arg. credebat falsum per fidem catholicam & confir. q. idem assensus numero in intellectu pot esse veri et falsi si cōtinuet. v. g. habeo ego istum assensum q. petrus currit et puto ego q. ille cōtinuat cursum et sic et ego cōtinuo assensum. hic si ille cessat idem met

affe[r]sivo q[uod] p[r]ius erat verus modo est falsus. Arg[umen]to q[uod] Iudeus ante ip[s]os nativitatis christi habet istam affe[r]sionem fidei christiano nabcet. et potuit co[n]tinuare illam affe[r]sionem usq[ue] post nativitatem christi [illegible] fidei p[otes]t sub esse falsum. p[ro]p[ter] q[uod] affe[r]sio ille etiam de numero sit antea erat a fide [illegible]. Et maxime urget arg[umentum] te[ne]ndo ut ego teneo q[uod] actus fidei in fide supat naturam [illegible] sunt actus itaq[ue] ille actus est materialiter terna p[otes]t elicita p[er] principia c[on]iuncta specialia auxilio dei [illegible] q[uod] no[n] p[otes]t [illegible] de auxilio continuare

Prosolz. Ad p[rim]um q[uod] ex nobis intelligens q[ui]d s[i]t circa illos iudeos. Nos n[am] tem[pore] modo credere antichristum futurum ante iudicium. At t[em]p[o]r[e] q[uo] sunt co[n]rectione q[uod] iudi[cium] cum n[on] est prope p[otes]t fidelis dubitare absq[ue] lesione fidei utrum sit in [illegible] antichristus. Unde seq[uitu]r q[uod] fides de antichri[sto] [illegible] n[on] determinatiuos necessario ad futurum. Unde istis [illegible] de fide q[ui] aliquam [illegible] prop[ter] h[abe]t verum in ecclesia christi q[uod] antichristus est. utrum in [illegible] vel futurum sit verum [illegible] est de fide. At t[em]p[o]r[e] [illegible] Paul. 2. ad Thessalonicenses 2. [illegible] dicebat nemo vos seducat quasi instet dies d[omi]ni. hic certum erat q[uod] no[n] [illegible] venerat anti christus. Itaq[ue] se habebat in [illegible] ad nativitatem christi christianis. [illegible] danielis [illegible] q[uo]n[iam] no[n] [illegible] complete [illegible] merito [illegible] credere christum natum. At t[em]p[o]r[e] [illegible] q[uo] merito non dubitabat utrum [illegible] in illo tempore aut t[em]p[o]r[e] non [illegible] merito [illegible] dubitare sine lesione fidei [illegible] utrum esse christus natus vel no[n]. quia [illegible] credebat [illegible] nativitatem [illegible]. Et hic q[uo]d erat ille dubius [illegible] vel nati. Et hic q[ui] erat [illegible] tempore [illegible] q[uod] [illegible] determinati[on]is. At t[em]p[o]r[e] nob[is] q[uo] [illegible] tempus determinatum.

et revelatum est nobis quod universaliter habet. Hoc debemus credere

Ad 2um. Respondeo quod ille assensus post ministrationem habitualis non erit a fide immo non erit idem numero assensus tenendo quod pars illius supponitur formaliter substantia. Sed dicendum est quod succedit alius assensus numero essentialiter. Neque hoc est mirum quod potest enim hoc contingere in habitualibus. Si ego video objectum et Angelus tollit illud objectum ab oculo et ego illud semper teneo continuatur visio animi procedere et tamen revera non est eadem visio quia neque sunt eaedem species neque objectum. At quoniam si Actus ille sit materialiter a scriptura et non super erit illa et formaliter solum ex fide Dei quod hic nulla est repugnantia quod ille actus prius elicitus a fide ex post facta idem met actus numero continuetur. Sed hic non valet quod [illegible] est falsum quod hic ille actus non est a fide formaliter. Sic et n. 12 dicit quod idem actus numero potest esse bonus et malus successive

Sed contra hoc est. Demum quod ille videns ex genere [illegible] credebat certissime christianos [illegible] et putabat illud esse ex fide si hic si dissentiret huic christianos etc. dissensus ille pertineret ad infidelitatem et assensus pertinebat ad fidem. quod 2um quia contrariorum sunt causae contrariae. Omnes pro quod si aliquis ex genere [illegible] crederet pro fide certissime quod b. virgo fuit concepta sine originali quia dictum est illi quod illud est de fide. Si crederes illud esse de fide nisi [illegible] dissentiret esset haereticus etc.

Respondeo negando 2um. dissensus pertinet ad haeresim et assensus ad fidem. Item quia ille dissensus pertinet ad haeresim non quia negat illam propositionem sed quia negat aliam generalem

q quid qd est a fide nõ est verũ & de ex cõsciẽtia erronea
pot quis esse hereticus circa propositionẽ que nõ est de fide
qui credit esse erroneã in religione. Ad illud qui cõtrarius sit
cõtrariẽ unique. Ex quo si ocurrit alius formaliter et ceteris pa
ribus hic tñ nõ sit cetera paria.

Circa Lẽm 4. Est dub. Caiet. utrum liceat adorare istã
hostiam post hunc in intelligentia sine cõditione aliqua. Ali
qui n. dicunt quod nõ debemus adorare nisi cũ cõditione. Aliqui tñ
quod ~~debemus~~ liceat absolute adorare et hoc est verũ et probatur
a Caiet. optime. Ratio p° ex communi usu fidelium qui
nõ solet ponere istas cõditiones. Item nõ est cõ sciẽtia fide
lium qui recipiunt ordines ponere cõditionẽ si episcopus a quo
est ordinatus vel sit intẽtionẽ. Item administra
tio consecrationis nullus sacerdos facit istius cõditionẽ
cẽ volo cõsecrare si sum rite ordinatus. Similiter qui
absolvit a peccatis &c. Ad arg. qui me expono
periculo ydolatrie dico quod nõ me expono periculo
quia nõ est verosimile neque debeo credere quod hostia nõ sit
rite cõsecrata. Item qui adorat ille est actus latrie
et actus elicitus a virtute religionis elicit semper istam
prudentiam quod est bonus actus. et si hostia nõ esset cõsecra
ta. sicut qui dat eleemosynam ficto pauperi. et sic ille qui
exhibet de religione eũ que putat esse bonũ virum sit
hereticus. et nõ est quia religio sit et charitas formaliter
tendit ad deum ubicumque sit. dicitur sub isto speciebus bene
quod nõ. nisi propter religionem deum
Secundum rationem. s. 12. in art. Est Aug. qui dicit
s. 12. quod oes habitus tendit in suum obiectum sub propria ra
tione formali habitus. et sic oes actus sic tendit tributio
§. veritatis

seq. n. ex hoc q hoies christiani simplices coiter no
crediderunt p fide in fusa. q est falsum q. seqr pz. q
isti xpiani simplices hoies no sciunt formale rationem
fidei esse primam Veritatem neqz quod debeant credere
qz p. Veritas revelavit q no elicit actum sub for
mali ratione fidei q no est actus a fide catholica.
Ex hoc seq. falsum esse q ulta. resolo sit a primam
Veritatem q isti simplices non resolvunt suam fidem a
primam veritatem sed ut multi resolvunt ad electum
sitor regentis quia credunt, aliqz nesciunt respondere
nisi q sic coiter dicitur
Ex q 2. Stat q actus alicuius subiectum sit elicitus
ab habitu sub ratione formali sui obiecti. P. in actu
signato. 2°. in actu exercito. Dico q q theologi et
docti q sciunt ultimam resolutionem fidei aliquando habent actum
fidei sub ratione formali in actu signato. i. ego credo
deum esse trinum et unum sub ista ratione actualiter q deus
revelavit. aliquando tamen credo deum esse trinum et unum
in tri. Actualiter no recordor p. Veritatis et tunc
dico q iste actus est in actu exercito a p. veri
tate saltem virtualiter q ipse actus tendit ad id
quod verum est ex fide catholica. Alio modo dicere
dicunt simplices hoies in actu exercito. Ultima
tamen hoc sit verum q sic credunt oes. q sit in me
attamen ego multo sub dubitanti utrum isti qui ignorant
actus fidei credant p fidem infusam actus quos sunt
sed tantum videtur credere p fide aquisita sicut cre
dunt sarraceni suam legem. Dicemus de hoc q. 2.
Propter hoc est optimum consilium Innoc. precipiens q
quocumque ... rustici et parvuli quod oste... illis

certitudo fidei sue. Respondeo proponere doctrinas veritatis ecclesie
quibus tres assentibilis cum vicario Christi non potest errare
et hoc quia res est assumpta. Et in hoc includitur ratio formalis
fidei.

Est tamen dubium grave supposito quod de lege ordinaria non potest
fidei subesse falsum; est dubium utrum de potentia absoluta quantum
ad ministrandum possit Deus revelare falsum aut mentiri
quod idem est in Deo quia ille qui non habet [illegible] dicit falsum
et scienter talis credit mentitur quia mentiri est falsum vocibus
et scienter significare cum intentione fallendi. Et videtur dici posse mentiri.
Primo quia Deus potest facere quidquid quod non implicat contradictionem
sed ex hoc quod Deus mentitur non sequitur aliqua contradictio
ergo. Maior nota. Minor etiam quia non possunt dari due contradictorie
2°. Arguitur. Deus potest revelare aliquod falsum per tertium personam
ergo et per seipsum. Consequentia probatur quia quidquid potest deus per causam secundam potest
facere se solo. Antecedens probatur quia homo absque culpa sua concipit aliquid
quod falsum putans esse verum ergo potest etiam deus in eum [illegible]
mittere aliquod iudicium falsum quo ille decipiatur. Et confirmatur
quia assensus falsus quicumque est in homine est a Deo si quidem
est aliquid existens in rerum natura ergo. 3°. probatur authoritatibus
sacre scripture ubi videtur quod aliquando Deus decepit homines. Primo quia
Esaie. 63. dicit Propheta conquerens de Deo quare errare
nos fecisti de viis tuis induravisti cor nostrum ne timeremus te
si ergo deus facit nos errare non aliorum est nisi inducendo assensum
suum falsum. Item Ezechiel 14. dicit propheta cum erraverit ~~propheta~~
~~ego~~ ego dominus decepi prophetam illum. Item 3. Reg. 22. egressus
est spiritus mendax dicens se decepturum Achab. dixit illi
Deus vade decipies et prevalebis. Item genes.
Jacob dixit ego sum primogenitus tuus Esau. fuit mentitus

ex reuelatione que facta erat Matri sue.

In oppositum est quia Deus est Veritas et ab illo non est falsum.

Pro solutione. Nota quod fuerunt heretici Armeni qui dixerunt Deum posse Mentiri et de facto Mentitus est. et adducunt ad hoc. illud genes. 4. quia Deus promississet Caim quod nullus homo illum esset occisurus et tamen. postea Lamec occidit illum. s. et ipsemet se occidit. Item Alij heretici dicti priscilianiste qui fuerunt hispani. dicebant esse mendacium sortis licitum. et adducebant locutionem. Item adducebant locutiones Metaphoricas. petra erat christus et. sed tamen illi fallunt quia in Metaphora non est Mendacium. ex hoc illi inferebant quod liceret Mentiri et quia iurarent pro celando secreta. ut de erat sententia illorum. iura periura secretum prodere noli.

Aliqui etiam ex catholicis dicunt deum posse absolute per reuelare falsum. hoc tenet Holcot. 2°. sent. q. 2. et Adam goram qui tenet. 3°. q. 5. circa finem. Alij tamen dicunt quod per se ipsum non potest reuelare falsum sed bene per alium. et hoc tenet Petrus de Aliaco. et Sed contra istos

Sit. 1a. conclusio. Deus de potentia absoluta immo et ordinaria potest aliquid dicere aut facere ex quo alij audientes decipiantur et Deus sciat illos decipiendos esse. Ista conclusio est de potentia et contingit frequenter christo quod de sua doctrina multi sunt scandalizati et decepti. Item in sacra Scriptura sunt Multa tam obscura ex quibus sciebat Deus Multos esse decipiendos et lapsuros in heresim. At tamen hoc non est facere Malum sed solum permittere permittere tamen Malum propter maius bonum est ipsum et bonum.

2. conclusio. Deus de potentia etiam absoluta non potest aliquo pacto

reuelare sol sui neque per se neque per aliu qui si palim pot an
x ilio spcali erebelat uel spcali solebit dicere pot est et
per scip sui. Ista q. P. Joan. 8. dicit Christus loquens
de diabolo ille homicida erat ab initio et in veritate non stetit
qui non est Veritas in eo et subdit cu loq. Medacium ex propriis
loq. qui Medax est et pater eius Arg. q. si Medatiu pot
esse ex bono et a Deo seq. quod qui diabolus dicit Medacium non
ex propriis loq. sed ex deo. At tu Christus eo distinguit me
dacium contra Veritate, et illud dicit esse ex propriis diaboli
in ... Veritas aut ex Deo est
... subdit Christus ego aut si Veritate dico. Ite dicit Me
dax est et pater eius .1. pater Medacij. qui est principium
Medacij qui Deus non est pater neque principium Medatij qui m
... pot Mentiri. P. pz heb. 6. ut per duas res ... Ite .2. h
mot. 2. ille fidelis permanet negare se ipsum non pot. Deus igitur
Poa absoluta non pot se ipsum negare qui neque Mentiri. Ite
-1. Joan. 2°. et omne Medacium ex Veritate non est. Item
non est Deus ut homo ut Mentiatur neque ut filius
hominis ut Mutetur sed deus de poa absoluta non pot Mentiri
qui neque Mentiri. Ista est sententia Agust. 4. tom. lib. de Mendacio
et lib. contra Medacium. Ite lib. 1. de symbolo ad catechumenos
.c. 1. Deus ait cum sit omnipotens Mori non pot falli non pot
Mentiri non pot. sed de poa absoluta deus qui ternus deus non
Mentiri non pot. ... Imo si posset Mentiri non esset omni
pot Mori qui neque mentiri. Imo si posset Mentiri non esset omni
potens. Ista est sententia omnium sanctorum neque aliquis sanctus
aliquis ausus est dicere deum posse Mentiri imo neque philosophus
psi hoc ausi sunt dicere. P. pz ult. s. h. hic. et est
Agust. lib. contra Med. c. 3. qui ita contrariantur Veritas et me
dacium sic Mors et vita lux et tenebre per partim et vitius
sed implicant contradictione que ex luce prodeant tenebre.

& q ex illo sit Mors. q. et est impossibile q ex p.a
veritate sit falsitas. quia unum contrarium non pot esse ex
alio. Confirmatur. quia ita est malum intellectus falsitas sicut
est malum voluntatis culpa sed est impossibile q ex p.a
bonitate sit culpa & peccatum g et q ex p.a veritate sit
falsitas. P. quia Mendacium est in terminis secundum malum g est
impossibile deum Mentiri. q.a natura quam impossibile est deum
peccare etiam potentia absoluta. ant. ipso est verissimum &
probabile. 1. q. 110. pro nunc p.3 ecclesiastici 7. noli velle
dicere omne Mendacium est praeceptum negativum. & in di
vinis scriptura reprehenduntur frequenter Mendaces. Item hoc
asserit Arist. lib. 4. ethic. c. 7. dicit expresse q per se
Mendacium improbum est & vituperabile verum autem
probum & laudabile. & haec fuit sententia omnium philoso
phorum Moralium. Unde nullo modo est audiendus Cassianus
qui in collatione 17. abbatis Joseph. conatur defendere licitum
a esse aliquando Mentiri

3. q.o dicere q Deus potentia absoluta possit Mentiri aut
de facto fuerit Mentitus est blasphemia contra divi
nam Maiestatem. est periculosum in fide & sapit errorem.
q sit blasphemia p.3. hoc est tribuere Deo quod pro
bo homini non est tribuendum. q sit periculosum p.3.
quia scripturae auctoritates clare ex opposito dicunt
& sententia sanctorum. Item quia si ista sententia est vera
sequitur q fides nostra vacillet & firma non est. sequela
p.3. quia si Deus pot Mentiri potentia absoluta. pot aliquis
merito dubitare utrum deus revelaverit ea quae sunt
fidei vel an fuerit ista sua potentia absoluta.

Sed dices quod deus revelavit quod in rebus fidei non oportet credere ista
propositione absoluta sed quod ea revelavit quae fidei sunt vera. Ad
hoc ergo dico quod scio ueritatem illam in se ipsa quod dixit se non uti
propositione absoluta. Mentitus fuit. quia ut dicit August. hoc liceat
Medicum uetet aut vero contradixerit non credatur illi
Sed queres quare ergo istam sententiam non damnet tanquam contra haeresis
Respondeo quod non est ita contra haereses quia qui tenet illam dicunt quod ea
quae habemus ex fide sunt verissima et ipsa met fides docet
quod deus non subest propositioni absolutae. et si descendis hoc.
respondet quia hoc fides docet.
Sed contra hoc est argumentum quia sequitur ex nostra sententia quod
ista propositio omne revelatum a deo est verum est per se nota lumine
naturali. quod est falsum. probatur. quia sequitur quod fides nostra innititur
lumini naturali et quod ultima ratio fidei nostrae est ad lumen
naturale quod tamen est falsum quia alioquin esset fides quam lumen naturale
quia non potest resolui ad illud. Respondeo concedendo quod illa propositio est
per se nota et istam tenere 4.ae sunt 7. sed negatur sequi
quod fides innititur lumini naturali. Dico ergo quod fides non docet
suam firmitatem ab alio. sed tamen ipsa met veritates quae
cognoscuntur lumine naturali pertinent ad ipsam fidem. et de
si per rationes naturales esse dubitationem de illa propositione fides
docet firmiter illam propositionem esse veram. Idem dico
de ista propositione Deus est. et de aliis de quibus dicemus infra.
Ad 1. Arg. Dico quod sequitur duae contradictoriae vere.
si deus mentiretur sicut si deus peccaret. fortasse enim
homines fingerent. et si non erunt illi forte duae contra
dictione. sicut ex ista propositione Deus non est. certe sequitur
duae contradictoriae. fortasse non convinceret quis. itaque
licet rebus sequuntur duae contradictoriae non tamen facile

possumus consentire propter eius auctoritatem. Ad secundum dico quod patet ex quibus
habes subditas quas intellectus non potest ferre.

Ad 2um. negatur antecedens. ad probationem dico quod sicut
dicimus quod deus auxilio generali concurrit ad actum
qui est peccatum non tamen ad deformitatem. Ita etiam dicere debemus
est de assensu in falsum. Videlicet deus non potest auxilio
speciali provocare specialiter ad peccatum. tamen neque ad omne
hoc diu neque ad dicendum falsum quodcumque. Ad illam
Maximam quidquid potest per causam secundam deus potest per se solum. Respondeo
quod illud intelligendum est de causa efficiente si tamen ad minus
concurrit in effectu aliquid causa formalis non potest suppleri a deo
sic deus per se non potest causare actum Meritorium per se solo
quia non valet. sicut in operationibus vitalibus deus Me
diate per se per se sola ita quod sit proprie generatio quia non valet
Secundum est Argumentum contra dictum. facimus istum syllogismum
quidquid est in sacris literis est verum sed in sacris literis
habetur quod filius sit Minor patre ergo est Verum. et suppono
quod aliquis decipit propter minorem et sic assentit quia ex
premissis sic. arguitur ergo assensus Minoris est causa assensus
conclusionis fides autem est causa assensus Minoris ergo fides
est causa assensus quia quod quod est causa causae est causa
causati. at tamen quia est falsa ergo fides inclinat ad falsum
saltem Mediate. et sic deus potest inclinare ad falsum
saltem Mediate

Respondeo illam propositionem quod est causa causae est causa causati
debet intelligi quando effectus est per se et causa proxima
producit effectum per virtutem acceptam a prima causa. v. g.
petrus genuit paulum et paulus franciscum. certum est
quod generatio francisci non fertur accepta petro quia paulus
filius eius potuit generare et generabit virtute
propria et non accepta a patre ad generandum dum modo

itaq non valet q[ua] fides est causa Maioris. et Minor. q[uia]
q. sed ipsa sola Maioris virtute propria ab sua virtute
fidei ipsa pot generare assensum q[uia]. Sed contra q[uia] assensus subille
Maioris est ex auxilio speciali et conservat ex auxilio
speciali q[uia] idem est in contra vermes dicere q[uia] ille assensus sub
Maioris non currit ad falsum et dicere q[uia] fides non inclinet
ad falsum. Videtur est 2.a sol. q[uia] immediate fides non
potest inclinare ad falsum Attamen Mediate supposito errore
aliquius non est in contra vermes. et hinc fides non est causa
certa di sed solum causa fides, semper tendit ad verum
. S. Maioris q[uia] quod q[uia] est in facultatibus. q[uia] 3.a sol.
quae in rebus fidei sic philosophi dicunt sic in causis physicis
ab: in quibus causa proxima agit virtute accepta a causa
p.a et universali et effectus iis q[uia] habet bonum et entitas
est Magis a causa universali et immediatus minime dici
hoc virtutibus q[uia] a causa particulari. Attamen iis q[uia] effectus
habet Mali et defectus non tribuit causae universali sed parti
particulari. Sic claudicatio tibiae non tribuit Motrici sed
particulari. Sic claudicatio tibiae non tribuit Motrici sed
curvitati tibiae id autem q[uia] bonum est in ambulatione tribuit causae
universali. Sic ergo dico in syllogismis q[uia]. q[uia] quaeres 2
ex praemissis est ex Maiori et Minori veritatis assensus
sub q.ib Magis est ex Maiori q[uia] ex Minori attamen q[uia]
q[uia] est falsa propter minorem falsam hic quod est veri
talis et bonitatis in assensu q.ib tribuit Maiori veritas
tis quod est falsitatis tribuit Minori falsae. v.g.
in illo q.ia falsa ubi minor est falsa. est aliquid q[uia]
bonum et verum q.ie bonitas est et apparentia veri
et ipsa substantia actus est aliquid bonum q[uia] omnia
effectus tribui Maiori Attamen falsitas solum est ex
Minori. Attamen q[uia] q.u non est bonum et ex antecedenti
vero defectu colligit aliquis assensum falsum hinc

hicans no est cugn^tis sed pura deceptio affectu habet cugn^tis. Unde dico quod arg^m pot fieri ad probandum quod scia inclinet ad falsum ut si faciam istum syllogismum omne animal discursivum est rationale simia est animal discursivum ergo est rationalis. Sic ergo respondetur ad principium et ad arg^m propositum

Ad 3. arg^m. Rx ad octo et similes auctoritates quod in divinis scripturis quod permittit deus et non prohibuit cum posset prohibere dicitur facere. Sic pater qui non corrigit filium dicitur perdere illum. Sic et dicitur Simon principium occasio Christi unde et deus. Ad 1^m est deserendum quod deo non tribuit malum culpe quod est in effectum qui etiam si posset prohibere non tenetur. Homini autem imputatur ad culpam aliquod malum quod est in effectum quod possunt prohibere et tenentur et non prohibent quia hic est voluntarium in indirecte. Sic ergo intelligitur illud quare errare nos fecisti et de hoc diximus 12. q. 79. ar^o. 1. et 2. et 3. vide et sequentia ad Rom. 9.

Ad aliud circa scrip^a de Jacob simulationem habet et de mendaciis. Rx quod non est contra fidem dicere quod isti mentiti sunt. Ad 1^m sanctis patribus communiter excusant Jacob a mendacio. (Licet mendacium malis vix potero...) Inocet. 3. c. gaudemus ex. de divortijs excusat Jacob et August. lib. contra mendacium c. 3. excusat illum et dicit illud ego sum primogenitus tuus in eo sensu ut Metaphoricus sic qui in comedia agit personam regis dicit bene yo soi el rey. Unde Jacob agebat personam Esau qui tenebat primogenitum et debebat illi primogenitura et de hoc 2.2. q. 110. s. hic agit.

Ad id quod dicit de Cain. Rx quod neque cum quorum occidisset fuerit cum fabulosus dicitur n. quod ipse se occiderit

et et q[uod] [illegible] occi dei et illi. Ex his seq[uitu]r q[uod] saltem sit erroneum dicere q[uod] licet p[ro] illo [illegible] dicere [illegible] ad fidem aut bene operandum non n[am] licet mentiri pro quo [illegible] [illegible] [illegible]. et illud asserere est [illegible] [illegible] [illegible] ducit per illud [illegible] [illegible] dicere [illegible] Job. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non debet introduci [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] istam sententiam [illegible] [illegible] [illegible]. Seq[uitu]r 2° [illegible] Agust. lib. contra Mendacium. Seq[uitu]r 2° q[uod] a fortiori est erroneum [illegible] dicere q[uod] liceat [illegible] pro [illegible] et pro causa fidei. [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] in bulla [illegible] [illegible] est [illegible] effluxit et pro causa fidei. [illegible] [illegible] [illegible] praedicatores [illegible] Mendacium ex pro posito [illegible] Mendacium quod ex a [illegible] est [illegible]. et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est q[uod] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad fidem. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] veritas nostre fidei que non vult [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q[uod] licet [illegible]. At tu [illegible] [illegible] nec [illegible] [illegible] q[uod] licet [illegible] est [illegible] bonum. dicere [illegible] Mendacium [illegible] bonum.

dicit Mendacium bonum dicit [illegible] q[uod] [illegible] bonum.

Ar. 4. Utrum obiectum fidei sit Aliquod Visum

Not[andum] q[uod] Durandus 3. d. 24. q. 1. tacite intendit reprehendere d. th. ex eo q[uod] ille putat q[uod] s. th. hic sentiat q[uod] non visum est [illegible] formalis obiecti fidei cum [illegible] s. th. hoc non dicat q[uod] solum hic dicit q[uod] ea quae credimus sub fide non sunt visa. hoc autem veri [illegible] est de fide ut p[atet] hebr. 11. fides est [illegible] [illegible]

est e[contr]a o[mn]ib[us] sententia sancti tho[me] q[uod] fides est de no[n] visis . et hoc patebit amplius ar. seq[uenti]. Ista t[ame]n co[n]ditio s[cilicet] no[n] visi no[n] se tenet ex parte obiecti ita q[uod] sit r[ati]o formalis s[ed] tenet se ex parte credentis et est co[n]ditio ipsius habitus fidei qui inclinat cu[m] ullo mi[nus] testimonio ex eo q[uod] innitit[ur] testimonio dicentis et no[n] demo[n]stra[ti]o hominis.

C 2. not. circa id quod dicit s. th. q[uod] assensus fidei et opinionis est ex electio[n]e volu[n]tatis et libere assentit homo ijs que sunt fidei siue humane siue diuine. Co[n]tra hoc est arg[ument]um q[uia] nos habemus fide[m] q[uod] Roma est et t[ame]n no[n] possumus no[n] assentiri no[n] possu[m]us dissentiri postq[uam] tot sunt q[ui] hoc asseru[n]t. E[rgo] falsu[m] dicit s. th. q[uod] assensus fidei est p[er] electione[m]. R[espondetur] q[uod] ista se[n]tentia s. th. loque[n]do de fide infusa est uerissima. et est se[n]tentia Aug[ustini]. q[uod] credere est volu[n]tariu[m] et cu[m] cetera possit homo nolens credere t[ame]n no[n] p[otes]t nisi uolens. et sic requirit fides pia[m] affectione[m] et hoc est experie[n]tia co[m]p[er]tu[m] ut i[nfra] explicabit[ur]. loque[n]do aut[em] de fide aquisita et est veru[m] q[uod] co[mmun]iter loque[n]do illa p[ro]cedit ex electio[n]e. et sic p[ro]p[ri]e loque[n]do veru[m] est dicere q[uod] fides est ex electio[n]e. At t[ame]n i[n] aliquo casu qu[ando] sunt tali numeri efficacissima testimonio co[n]uincit[ur] homo ad crede[n]du[m]. et sic et demones credu[n]t co[n]uicti euide[n]tia Miraculor[um]. D. th. hic loq[uitur] absolute no[n] desce[n]de[n]do ad particularia.

Circa solu[tione]m. 2i. Arg[umenti]. dicit s. th. q[uod] in ratio[n]e credibilis ar[ticu]li fidei sunt euidentes ita q[uod] ista p[ro]po[sitio]. est euidens Deu[m] esse trinu[m] et unu[m] est credibile. et sic et o[mn]ia que sunt in fide nostra euide[n]ter sunt credibilia. Co[n]tra hoc est Arg[umentum]. q[uia] ego facio hu[n]c sylogismu[m] omne credibile est

est verū, cõtra autē quæ habet fidem sunt credibilia quia sunt
vera. quia bonū omnis est evidens quia est quod ... tº est falsum quia
est illud ex quo seq. nõ ... Maior falsa quia Minor est falsa
Maior probatur quia falsum nõ est credibile. 1. quia omne scibile
est verum ergo omne credibile est verū 2º. Arg. quia
seq. quod est hic ... possit dicere idē de suis ...
dictis quia illa est multi asserunt ex multis temporibus.
9. tº est falsum quia si illa sunt evidenter credibilia quia illi
ex causa credendo. quia quod ego credo id quod est evidenter
credibile nõ ...
Cavet hic ... difer[entia] inter scibile et
credibile quia scibile semper est verū quia scire est verorum.
et scire manifestat infallibiliter veritates. At tº nõ seq.
quod si aliquid est credibile sit etiam verum quia ait Arist. multa
falsa sunt credibiliora veris. v.g. asserunt viginti
homines sub iuramento quod Petrus est homicida. isti
faciunt fidem humanam illius rei, taliter quod est evidens esse
credibile quod ille est homicida. et sic ... testimonium
potest ... denovo ... tamen cum hoc stat
quod illud sit falsum. quod sit aliquid esse evidenter credibile et
tamen quod nõ sit verum. Vide ... Maior arg. est falsa.
et sic nõ seq. evidenter quod ea quæ sunt fidei sunt evidenter
credibilia sunt evidenter vera.
Sed Rogas ... quod sunt evidenter credibilia
... quod David ps. 92. dicit testimonia tua credibilia facta
sunt nimis. Ista tº testimonia quæ sunt evidenter cre-
dibilia ... ratione quia sunt evidenter credibilia. referuntur
... 2º interna. externa sunt
... ex terna ...

Miraculaque facta sunt in cap. confirmatione 18 ta
tu Miracula nulla secta habuit. de his dicebat Christus
si Mihi non creditis operibus credite. Et ista Miracula non
solum fuerunt tempore Christi sed et nunc. in uno loco vel in alio
uno tempore vel alio. hec tamen non habent saraceni neque alia
secta. Ex his sumitur Argumentum quod facit August. lib.
22. de civit. c. 4. quia scilicet fides nostra edificata est mi
raculis et illa fuerunt vera Miracula. vel non si fuerunt illa Mi
racula credendum est illis. si autem non fuerunt vera Mira
cula. hoc est Miraculum de Miraculo ait August. quod
sine Miraculis fides Christi sit propagata per totum orbem
et per homines aliquin indoctos. pauperes. inermes et de
infima plebe. denique stulta Mundi elegit deus et ea
que non sunt ut destrueret ea que sunt. Item qui isti pre
dicabant non delectabilia sensui sed ea que Maxime
aborret sensus. Et istis Armis vicerunt Mundum et
subiecerunt illum crucifixo. quod non potest fieri sine
virtute Dei. Est Aliud testimonium Mortis Mar
tyrum. Martires sunt testes fidei nostre. numquam autem inve
nitur aliqua secta que habet tot testes Mortuos pro
illa sicut Mortui sunt pro nostra. Huc accedit
constantia Martyrum et puellarum tenerarum. Est
Aliud testimonium Vite Morum sanctorum Christianorum
confessorum virginum. non reperitur in gestis eius quod in ali
qua secta sint tot viri iusti et probi sicut in nostra
religione. Est aliud testimonium doctrine Christi que
est omnium certissima et nobilissima nam veritatibus doctrina

Y ceribus doctrine tam conformis rationalium hisque per
tinet ad Mores. Itē gravitas scrip divine et spiritus.
Itē bonitas et sanctitas quoad Mores quibus bonitas talis
dat scriptura signum est quod ex deo est. Itē doctrine eclesie
quam bonum. Itē doctrine sapientium nostrorum sanctorum. Agust
Hieron. etc. nullis rebus illi comparant. Itē quod nihil est
inter sanctos aut scriptores qui scripserunt quod contradicat veritati
in fidei in substantia articulorum fidei et preceptorum. Itē quod in
fide nostra nihil est affirmativum contra rationem naturalem et
contra bonos Mores et nihil licet fieri quod sit Malum
quia lex nostra est immaculata et sancta. et contra totum bonum
mala testimonium dant in fide. Alij rebus gestis nullum
est in quantum sit aliquid contra rationem naturalem inter hereticos
tamen nullis gestis sanctitatem doctrine. Itē nemo illorum nullus
est qui servet legem totam sine peccato. inter nos autem Multi
sunt qui non peccant Mortaliter. Est aliud testimonium
successio eclesie in summis pontificibus. Itē eaque habet
ecclesia de ceremonijs circa cultum divinum. et in quibus
gestum. et habes dominica sancta.
Itē testimonia interna. unde nullus qui credit in filium dei etc.
illud signum est supernos etc. de dilectione tuorum Mea.
et qui accipit testimonium exterum signavit interius quod deus
verax est. Itē vocatio interior per vocationem dele bonae
nos. Itē propagatio gentium fratrum. quae etsi non cognoscat
semper omnium operationem sive quae contingit habetur. credentes
efficacius ut sciat distinguere internum et mundum et
contra talem errorem ipsorum. unde illud Matthei. 3.

et cõuertimini et ui dete q[uo]d interest inter iustum et
impium inter seruientem deo et nõ seruientem ei. nisi
q[ui]a cõ[uertimini] non videtis. sic qui sup[er]posuit nomen nemo videt
nisi qui accipit. cõuertimini et ui dete. i. ex[pe]rietur
experimento distinctionem interest. qui licet n[on] cognos
cat cui de[bet] seruire q[ua]n[do] ti[men]t. cum dilexerit ex[perie]t[ur].
Itẽ ad colossen[ses]. 2°. dicit vt cõsolentur corda vestra
instructi in charitate et in omnes diuitias plenitudinis
intellectus. alij legunt plene certitudinis intellectus
vocat diuitias tot testimonia que sunt ad corroborandam
fidem nostram. vt. ciet s[upr]a [in] titulo. et subdit in agni
tionem dei et patris et christi iesu. Itẽ .1. Joan. 5. et
sp[iritu]s est q[ui] testificatur q[uonia]m christus est deus. et subdit
tres sunt q[ui] &c. Huius testimonij est causa quod
ni
ar. nostre fidei sunt credibiles. dicit Joan. et tres sunt
q[ui] testimonium dant in terra. &c. et omnia testimonia dicta redu
cunt[ur] ad ista tria. Miracula et gratiarum gratis datarum p[er]tinent ad
spiritum. testimonia in terram ex quibus gratia fuerit.
ad aquam qui bap[tismu]s. conferet gratiam. et ad hoc reducuntur testi
monium terrae ex omnibus sacramentis. Ad sanguinem
to[tum] p[er]tinet p[rimo] Mors christi que perhibuit testimonium
veritati. 2°. testimonium omnium Martyrum q[ui] tot et
Membra christi effuderunt sanguinem in testimonium sanctae
Veritatis. Sed hi tres ait vnum sunt q[ui]a vnus spiritus
sanctus testimonium p[er]hibet de his omnibus et dicit .s. th.
I. q. 2. ar. 9. ad. 3. dicit q[uo]d inducitur homo ad credendum
Authoritate diuine doctrine Miraculis confirmata
et quod plus est interiori instinctu dei in vitantis.

Vid. et s. th. q. lib. 2. ar. 6. Est 1 Vnu testimonium
ex potissimis: Veritas prophetiae qua videmus plurima
completa ex his quae multis ante annis dixerant prophetae.
Et ex his habemus firmissimum testimonium quod ea quae restant
implenda sine dubio implebuntur quia ex Christi praesentia est
firmior propheticus sermo futurorum. Et ex his seq. quod scriptura et
prophetae sunt a Deo. iuxta illud dicite nobis quae futura
sunt et scimus quod dii estis vos. quia nullus deus potest cog
noscere certo futura contingentia ut dicimus 1. p. q. 14.
Ad 1. argumentum concedo ex dictis. Ad 2 negatur sequela quia
sine certitudine licet fortasse possint habere evidentiam quod aliquibus
articulis eorum quos credunt est credibilis et sic fortasse ex aliquibus
credendo illud. v.g. credendo quod Deus est unus et non trinus.
Attamen credendo omnia quae habent in sua secta non possunt ex
cusare. Et ad argumentum quia multi illius testes fuerunt. ergo est
evidenter credibile. Respondeo negando quia testes non sunt omni
exceptione maiores. tum quia ipsa secta in se habet complura
re et contraria et absurda et contra rationem naturalem ipsi
et testes sunt pessimi homines et quod dicit. videlicet
illi putant se habere evidentiam quod sua secta est credibilis
hi decipiunt et excaecant illos a malitia eorum. et ut
ait paulus. deus huius saeculi excaecavit mentes infi-
delium ut non fulgeat illis 2. ad cor. 4. ib. lumina. q. de
infidelitate
Circa solutionem 3. argumenti est dub. Cuit. et est replica
contra ea quae diximus. quod s. potest esse aliquid esse evidenter
credibile et tamen quod sit falsum. Contra ergo argumentum est infallibilis
hoc est credibile per fidem infusam ergo est verum sic valet
est scibile ergo verum. quia quod est credibile per fidem infusam

evidentiu ideo q verũ. sed ambe est eiq ob ofiden
in fidẽ q. fides in fiat faciteuidẽtia q ar. fidei sunt
credibiles habemq q eui dẽtia q deus est trinq et vnus
et q. falsũ q'i eui dẽtia excludit fidẽ.
Caiet. in solo. 1. dub. circa solo. 2. 2. 2. q. 5. dicit
q ista duo stant simul. s. q ego hẽo euidẽtia q ille q mihi
aliq revelat dicit verũ et tn̄ hẽo fidẽ p propositione re
uelata. v.g. Apostolus sive propheta habebat eui dẽtia
q ille q reuelabat erat deus et tn̄. habebat fidẽ reuela
torq. Sic aliq probabiliter dicunt. q nos habemq eui dẽ
tia q dicentes Romã esse nõ mentiuntur et tn̄ credimq
fidẽ aquisita Romã esse. Sed q. ad q. respondemq. q. s.
sed p. eunctenendo illã nõ valet illa q. habeo euidẽ
tia q. deus dicit esse credibile q q est verũ nõ valet q.
2. Dico q Ag. petit difficultatẽ vtrũ ipse habitus
fidei faciat euidẽtia q articuli fidei sunt credibiles
ita q ar. sint credibiles euidẽter ex duobq. et ex
testimonijs et motiuis dictis. et ex ipsa fidei testi
monio interno. Caiet. credit esse verũ q fides ipsa
interna ipse habitus faciat euidẽtia q ar. sint credi
biles. et dedicit q ille habitus tria facit. 1o. facit eui
dẽtia quãdã prudentia q ar. fidei sunt credibiles sic
oẽs alij habitus prudentia faciunt circa sua obiecta. q
nisi ẽ ex habitu iusti sic hic quo operatur iuste et ui dicat
illud esse facere dñi ex prudentia habet eui dẽtia prudentia
bonũ esse illud facere et sic est in oibq virtutibq.
vicũ aũt decipiet. virtus p' moliuntur ad aliũ bonũ
nisi ista eui dẽtia et refugit contrariũ. si q oẽs vir
tutes hẽnt istã proprietatẽ q multo magis fides

quia fides est in intellectu quae inclinat magis ad unum quam
verum est conformius ad intellectum quam voluntati et per consequens
evidentia. evidentia s. aliquo participatione in voluntate
2°. fides facit evidentiam quod ea fidei sunt credibiles
absolute et hoc ex propriis [illegible] ipsius fidei. p. 2.
hoc quia fides formaliter sua essentia est lumen quod facit evide
ntia aliis omnibus rebus. probatur quia proprium in luminibus est mani
festare aliquid. et confirmatur Cajet. ex s. th. 2.2. ad 3.
simul cum aug. qui dicit quod fides est quoddam lumen spirituale
[illegible] quod lumen fidei facit videre ea quae credit.
Neque valet aug. ait Cajet. quia s. th. dicit quod ista evidentia
est comunis et fidei et aliis virtutibus. quia s. th. aliis virtutibus
inducit ut probet a fortiori quod fides inclinat ad asse
nsum cum tali evidentia credibilis. et quod haec sit mens s. th.
probatur ex art. sequenti ad 1. aug. ubi [illegible] lumen fidei s.
hoc etiam videtur dicere s. th. 2.2. q. 8. de dono intellectus art.
2. et 4. et ibi est vide Cajet. et hoc probatur ex paul.
1. corint. 13. videmus nunc per speculum in enigmate. sig
videmus quod sunt evidentia in proprietate sermonis et
non in superficie [illegible] et sic explicat Cajet. super istum locum
Pauli. 3°. facit fides [illegible] inclinare ad affirmandum [illegible] iste
Assensus est obscurus.
Alii tamen dicunt quod ista evidentia non est ex ipso habitu fidei
sed ex testimoniis s. auditus et probant 1°. aug. [illegible]
2°. quia non experimur habere nos talem evidentiam credibi
lis per fidem. 3°. quia [illegible] impossibile quod idem habitus spe
cie et numero inclinet ad assensum evidentem et inevide
ntem. probatur ex ipsa natura rei quia evidentia et inevidentia sunt
omnino contraria quod fides non potest ad utrumque inclinare

Et eo no est similis sententia Caiet. Videt mihi sic probabi lissima esse mihi s. th.
Ad arg. dico quod nos experim. nos habere evidentiam istorum credibilium actu. Vel de providentia istorum evidentia secundo vi dempus quod potest pervenire ex testimonijs internis et externis et ex lumine fidei.
Ad 1. arg. negamus quod S. sit mihi evidens credibile quod fidem infusam est verum. ...
in p. ... Caiet. ...
Ad 2. arg. de experientia patet ex dictis.
Ad 3. ...
...
2°. dico ...
...
...
in credibilia esse falsa. Et propterea debemus compellere ... dictum s. th. ... Atto Caiet. ...
circa ... dicit quod non omnes habentes fidem habent evidentiam ex fide quod ... sint credibiles sed quod sit ex ... meritum fidei.

Est dub.^m utrum ad credendum sit necessaria evidentia christor[um] credibilium v.g. an ut petrus credat deum esse trinum et unum sit necessarium q[uod] evidenter sit illi credibile. et videtur q[uod] non. P[robatur]. q[uia] credimus plura facile quorum tamen non habemus evidentiam q[uod] sint credibilia. Item q[uia] pueri baptizati habent habitum fidei qui venit ad usum rationis et docetur a suis parentibus fidem statim credit ratione fidei et tamen non habet evidentiam illorum esse credibiles cum non habeant testimonia et miracula ad faciendum illos evidenter credibiles. P[robatur]. q[uia] in sicilia[?] multi credunt et tamen non habent istam evidentiam q[uia] nec vident miracula nec cognoscunt testimonia scripturae. Item vulgo docti non est multi theologi[?]

In oppositum est quod s. th. 2a 2ae ad 2. dicit non enim crederet nisi videret illa esse credenda .i. haberet evidentiam propter evidentiam signorum .i. aliquid [illegible].

Ad hoc alij interpretantur s. th. hic: q[uod] loquitur de videre in com[m]uni tamen quod dicimus videre ea quorum tamen cognoscimus etiam si non habemus evidentiam. et ita interpretantur Paul. dicentem videmus nunc per speculum in enigmate. sed haec non videtur ad mentem s. th. ut patet ex textu. q[uia] in precedenti linea illius 2ae loquitur est de evidentia credibilium et statim subdit non enim crederet nisi videret. ergo in eodem sensu accipit videre.

Alij interpretantur. q[uod] videt fidelis per habitum fidei ut dicitur 2ae ad 3. sed hoc habet maius dubium. q[uia] s. th. distinguit difficultates et non confundit sed 2ae ad 2. tractat de evidentia que provenit ex testimonijs 2ae [illegible] ad 3. q[uia] maiorem agit de evidentia que provenit ex ipso habitu. P[robatur]. q[uia] maiorem difficultatem habet dicere q[uod] fideles credentes habent [illegible] evidentiam ex parte habitus quam ex testimonijs. hinc q[uia] ut s. diximus non omnes habentes fidem habent talem evidentiam ex parte habitus non et q[uia] quando incipit quis credere tunc non credit ex habitu precedenti sed primum videt illa esse credibilia quam habeat habitum fidei sed postmodum [illegible].

videtur quod esse sententia s. Th. quod quicumque credit prius videt illud esse credibile. Pro 2a parte quaestionis 2. Notandum. Cajetanus 1o quod ut quis credat leviter et imprudenter non est necesse quod praecedat ista evidentia. hoc patet quia hoc est temerarium iudicium et imprudens quando quis iudicat aliquid esse verum absque testimonio sufficienti et his qui sic credit dicit scriptura Eccles. 19. qui cito credit levis est corde. 2o dicit Cajetanus quod ut quis credat prudenter necesse est quod prius iudicat illud esse credibile. hoc tamen ego sic intelligo quod necesse est quod habeat evidentiam moralem quod illud est credibile scilicet saltem quod illud sit vehementer probabile et verisimile. et hoc pro quantitate materiae quia si est res frivola et parvi momenti parvum testimonium sufficit ut credatur. si vero res sit ardua et insolita necessaria sunt maiora testimonia. v.g. dicit mihi sacrista quod est modo in domo et tamen credendum et possum dicere mihi illud sufficit ut sit credibile. At vero ad credendum quod Petrus peccavit mortaliter maius testimonium requiritur. et probatur. quia quicumque credit testimonio dicentis ex eo credit quia putat istum esse veracem ergo moraliter videt illud esse credibile.

Ad 1. argumentum dico quod experientia constat quod quando quis prudenter credit videt prius illud moraliter esse credibile. et nos hic loquimur de eo qui prudenter credit

Ad 2. dico quod etiam ille puer quando credit prudenter iudicat illud esse credibile tamen ex motivo habitus fidei. tum etiam quia iudicat quod pater non decipit illum. et maxime movetur ut non leviter credat ex interiori instinctu dei moventis. et hoc dicit s. Th. q. lib. 2. ar. 6. § decoter (?) g. etiam filius sic credere in fide enim debet quod illud quod pater docet est credibile. Et quod sine dubio circa aliquid possunt isti parvuli excusari a peccato et pro aliquod tempus.

Et hic circa illud habet evidentiam quod illud est credibile. At
tamen circa ... cogitare tempore proprio non possunt excusari. Et
sic est credibile multum quod sic filij fidelium habent internum
instinctum dei ad credendum diversis [illegible] filij infidelium et
hereticorum habent instinctum SS. ut [illegible] illis [illegible]
[illegible] et sic si credunt in predicta credunt
et in illo non excusantur. Verum est quod [illegible]
neque quoniam ipsi excusentur. Sed non.
Ad 3. dicimus quod [illegible] Miraculum non
[illegible] esse credenda [illegible]
[illegible] credunt [illegible] Et hoc maxime in [illegible]
[illegible] multum vero similiter. Et hoc [illegible]
[illegible]. Item ex [illegible] predicatorum [illegible]
[illegible] illis quod illa religio quam ante habebant certior
[illegible] et sic non potest esse [illegible]. Post [illegible]
rationem [illegible] et sic non potest [illegible]
veritas et lex Christi est miraculum [illegible]
et [illegible] sunt quasi [illegible] et quasi [illegible]
[illegible] intellectum et afficit
[illegible] quasi [illegible] qui et [illegible] attingere
voluntatem. Verum est tamen quod aliquis potest [illegible]
aliquis credat [illegible] articulis fidei [illegible] prout
[illegible] ut si credat ex quadam facilitate animi [illegible]
credit [illegible] crederet [illegible] aut [illegible]
credit [illegible] credere [illegible] quod credidit
[illegible] enim fuit quod illud fuit verum quod credidit
Dicit tamen [illegible] quod [illegible] credibilibus non sufficit ad
credendum sine intellectu et voluntate et ideo semper requiritur prius
affectio voluntatis ad credendum ea que sunt fidei. Hoc [illegible]
[illegible] Christus [illegible] et [illegible]
[illegible] nemo alius fecit [illegible] Monebat
[illegible] et opera que nemo alius fecit [illegible]
ad credendum [illegible] non. Vocant [illegible] ex
alteris duorum. [illegible] Mero videbant
[illegible] quod credibile
quod illud Miraculum [illegible] testimonium [illegible] credibile

esset christi esse illex [illegible] ... esset sufficiens [illegible] testimonium. 2° quia etiamsi decret ex illo testimonio illud esse credibile attamen ex malitia voluntatis non crederent qui deerant pio affectu ~~intellectus~~ ad credendum et intellectus non necessitabat ad credendum. Demones tamen propter perspicacitatem ingenii necessitabantur ad credendum ex evidentia signorum et sic etiam inter homines quo quis habebat perspicacius ingenium eo magis videbat illud esse credibilium et magis eius necessitabatur ad credendum.

Ar. 5

Not. 1° quod ut diximus 1. p. theologia est vera scientia sed tamen est subalternata et imperfecta quia non resolvit suas conclusiones ad principia evidentia. Unde sequitur quod possumus habere scientiam et fidem eiusdem [illegible] loquendo de scientia imperfecta et mediate s. immediate. v.g. est hec scientia homo est risibilis. Christus est risibilis et hec est fide non immediate sed mediate quia resolvitur ad principium fidei. quare S. Th. hic dicit quod eadem non potest esse scitum et creditum loquitur de scientia perfecta que resolvitur ad principia evidentia. de qua diximus 1. p. q. 1.

Circa sol. ad 2. arg. 1. q. 2. ar. 9. et 10. tradunt quomodo credere sit meritorium non obstante quod adsint rationes et motiva ad credendum et ar. 10. dicit quod iste rationes et motiva ad credendum aliquando minuunt meritum fidei aliquando tamen augent.

Circa sol. ad 3. Est dub. de ista prop. deus est trinus et deus est unus. utrum sit de illis que sunt s. scitur s. et utrumque. Et quod loquendo de illo homine qui habet demonstrationem quod deus est et quod est unus. Dico quod ratione posteriori quod deus est et quod est unus. Dico quod ratione ... qui habet scientiam non est fide absoluta. itaque assensus illius propositionis non est ex fide sed ex fide sed

sed in illo minus quia scientia coniungitur cum fide in homine fideli fides corroborat scientiam quam ad certitudinem. Videndum quod fidelis magis certus est quod deus est et quod est unus quam infidelis qui non habet fidem. Immo tamen fidelis magis certus est ex fide quam illud sit verum quam infidelis ex scientia. Et similiter applica ad totidem quod ista propositio Deus est et deus est unus est preambula ad fidem et est fundamentum totius fidei. Et ideo quod fides est certior quam scientia non debet fides illius qui habet demonstrationem quod deus est non debet inniti sive sola principaliter sed principaliter fidei sic. dicebamus de illa propositione omnis res vel [illegible] adeo est verum. Et fidem not. quod omnis propositio cognita lumine naturali que directe vel indirecte pertinet ad fidem et itaque si aliquis negaret illam esset hereticus certitudo talibus propositionibus habet ex fide. Utrum autem fides sit certior quam scientia. dicemus 1. q. 4. ar. ultimo.

Circa solutionem 4. tractatur s. th. Utrum eius de propositionibus possit esse scientia et opinio. et credit sic. sed de his agitur in dialectica

Ar. 6. Utrum credibilia sint per certos articulos distinguenda

Ar. 7. Ar. 8. Ar. 9.

Circa istos ar. Not. primo quod ex doctrina s. th. habemus quod articulus fidei est propositio catholica habens specialem dificultatem credibilibus omnibus fidelibus proposita ad credendum explicite. Et ideo alie propositiones que sunt de fide sed non sunt proposite omnibus credende non dicuntur articuli fidei secundum sanctum thomam secundum significationem vocabuli. At tamen aliquando ex eis que propositio est de fide [illegible] licet non sint proposite credenda explicite dicitur articulus fidei. tamen [illegible] loquimur secundum s. thomam [illegible] significationem vocabuli. Ultimo sunt articuli illi soli qui continentur in symbolo. Articulus tamen quod debemus credere esse sacram scripturam non ponitur specialis articulus

sed est fons omnium articulorum - continet autem quodammodo martem ecclesie
qui ecclesiam diffinit istum esse sciphum sacra. Sicut et precepta
decem continet in dilectione dei et proximi et omnia continentur in
ter decem precepta sed sunt principium et fons omnium preceptorum
ita et iste articulus non continetur inter articulos fidei sed est fons omnium
articulorum. qui illa continentur immediate revelatione dei que
est formale obiectum fidei. Circa illud quod debet et habere
specialem difficultatem - s. th. dicit quod debet et habere specialem
rationem non visi. et ideo est articulus. Ratio huius est quia
fides innititur testimonio dicentis et sic est ad non visum quia
quelibet specialis testimonium ad credendum aliquid hinc est specialis
articulus. qui est specialis difficultatibus et specialis ratio non visi. ut
patet in exemplo - s. th. in corpore articulo 6. Ista tamen ratio non visi
non est ratio formalis obiecti fidei quia est principalis. aliquo tamen
modo ex parte nostri et ex parte obiecti materialis est ratio
credendi ut sic explicant Caiet.
Secundo contra istam est arg. probatur quia plures alie propositio
nes sunt articuli fidei. quia fides est habitus principiorum theo
logie. sed per fidem credimus immediate plura alia que sunt isti
articuli dicti ergo plura alia sunt articuli fidei. Respondeo quod hic non loqui
mur de articulis fidei quoniam cum quo sed secundum strictiorem
significationem articulorum - fateor enim quod per fidem immediate non
solum credo quod Christus sit homo - sed et credo quod suscitavit
lazarum et denique omnia que sunt in sacris literis credo
per fidem immediate et non per discursum. Ipso In presenti quod
vocant articuli fidei principalissime propositiones et que
per se et principaliter pertinet ad fidem ut dicit - s. th. articulo 6.
ad 1. arg.

Circa articulum 9. Dub. Utrum scilicet viri Apostoli ele
gerint symbolum. Respondeo quod in collegiis sunt trin

principalis symbolum. Nicenum quod cantatur in ecclesia.
Apostolorum. Athanasij. De symbolo Apostolorum
communis sententia est omnium quod fuit collectum ab apostolis eo tempore
quo volebant dispergi per orbem ad predicandam fidem: ut esset
una certa regula omnium in principijs fidei collegerunt illud sym-
bolum. Et est communis sententia Patrum quod Apostoli colle-
gerunt symbolum unusquisque quod pro se dicendo fuit vehiculum
ut [illegible] fert in charitate [illegible] Sic dicit Augustinus
in sermone. 115. tomo. 10. et sermone. 181. Item Cyprianus
super symbolum. Item quod apostoli collegerunt [illegible] Clemens
l. 1. in epistola.
Secunda conclusio est Aug. quod sequitur quod illud symbolum sit sacra
scriptura. Item falsum quod apostoli non collegerunt illud. sequela probatur
quia si est scriptura apostolorum erit sicut epistolae Pauli.
Minor probatur quia non recipitur tamen quod sacra scriptura sit hoc symbolum.
Rx negando sequelam. primo quia non est de fide quod Apostoli collegerunt
et scripserunt hoc symbolum. Videtur quod scriptura sacra.
quia ad hoc non sufficit est quod aliqua scriptura sit sacra
et adeo sed requiritur quod sit decretum per ecclesiam illud esse tale.
Item in [illegible] quod non determinatur per ecclesiam non est sacra scriptura
et canonica v. g. liber ecclesiastici antequam probaretur per
ecclesiam non erat scriptura canonica et sacra quoad nos.
2°. Rx quod adhuc quod aliqua scriptura sit sacra non sufficit quod
si fiat ab apostolis atque omnia verba que locutus est Paulus
in colloquio familiari et in alijs epistolis familiaribus esset
sacra scriptura quod tamen est falsum. Ut quod scriptura sit sacra
necesse est quod sit scripta Spiritu Sancto dictante per speciale lumen
itaque scriptores sacrae scripturae in illa a [illegible] faciebant
nisi scriberent quae Spiritus Sanctus dictabat. Attamen quamvis Apostoli
[illegible] aliquid [illegible] ex divina scriptura et ex revelatione

colligit aliquis sententias et ordinat suo ingenio. ille
non est sacer vel supra humanum. aut fuit symbolum pro
proprio ingenio non collectum licet non sit [illegible] regerente
nostri [illegible] et ita fit et in concilijs.
Augustinus sermone 115. [illegible] ponit definitionem optimam
synodi, ait symbolum quod vobis traditum [illegible]
fratres charissimi est [illegible]. Et sermone 119. ponit
aliud definitionem breviorem dicit: symbolum est breviter
complexa regula fidei, ut mentem instruat nec oneret
memoriam paucis verbis dicatur unde multa acquirantur.
quamvis sint quae teneant ex sufficiente credere et quod. hoc
dicimus. Vide 1. q. 2.

Ar. 10. Utrum ad sum. pont. pertineat symbolum ordinare.

Concl. est quod ad solam authoritatem pp. pertinet symbolum ordinare.
Iste art. habet doctrinam gravissimam et pro tempore maxime
necessariam quia tractat de authoritate pp. et concilij in
ordine ad res fidei. Oportet colligere aliquas conclusiones ex s. Th.
1. Concl. ut notat Caiet. circa 9. et 10. ar. quod s. Th. reputat
tantum pro eodem in ordine ad res fidei determinandas pro
eodem reputat authoritatem ecclesiae universalis, authoritatem
concilij generalis et authoritatem pp. hoc patet ex
ar. praec. art. 9. ubi dicit quod ecclesia universalis non potest
errare. ar. 10. autem dicit quod ad pp. expectat ordinare
symbolum [illegible]. et ar. praec. ar. 10. ex
hoc quod ad pp. expectat congregare ~~symbolum~~ concilium colligit
quod etiam ad ipsum expectat ordinare symbolum
2. Concl. est ad authoritatem pp. pertinet nova
editio symboli et ad eundem authoritatem pertinet similiter

finaliter determinare ea que sunt fidei ut ab omnibus
inconcussa fide teneantur
3. q. est quod ad solam Authoritatem pape pertinet nova edi
tio symboli.
4. q. Ad pp. et expectat omnia alia que pertinet ad totam
ecclesiam ut congregare synodum generalem et alia similia
5. q. in sol. ad 2. arg. Ad pp. pertinet congregare
synodum et eius sententiam confirmare. Hec habet s. th. hic.
¶ Pro intelligentia huius materie oportet primo explicare quid sit
ecclesia. Hoc nomen ecclesia est grecum et significat
evocatio sive convocatio que cohio evocatur [illegible] de qua
ecclesia domini sibi congregat in veram fidem fideles [illegible] est ex audi
tu Et vocantur homines ad christum per fidem et predicationem evan
gelij. ut dicit Paul. audiuntur autem per verbum christi. 1 de
ista congregatio sic convocata appellatur ecclesia.
2. not. quod ecclesia cum sit nomen commune appellativum non solum
significat congregationem bonorum sed et ~~bonorum~~ Malorum. iuxta
illud: odivi ecclesiam Malignantium. At vero ecclesia catholica
a sive apostolica est quasi nomen singulare huius con
gregationis christianorum. Aliquando quasi per antonomasiam
nominatur nomine ecclesie absolute intelligimus ecclesiam
catholicam ut cum dicimus ego teneo quod tenet ecclesia
vide quod profert nomen ecclesie cum si addatur aliquid quo
determinetur specialiter ad congregationem Malorum et in
fidelium semper intelligimus ecclesiam catholicam. sicut nomi
ne apostoli intelligimus Paulum. et nomine philosophi
per [illegible] intelligimus aristotelem
3. not. quod ista ecclesia catholica habet duas

diuis partes alteram iustorum alteram vero peccatorum. Et
ego credo quod hoc explicatur in symbolo cum dicimus credo
unam sanctam ecclesiam. quae explicat totam congregationem ecclesiae
et bonorum et malorum. Attamen cum sequitur sanctorum communionem
credimus quod in ista ecclesia sunt aliqui sancti qui communicant sibi
suis operibus et sanctis functionibus. Aliqui vero dicunt quod
illud sanctorum communionem ponitur appositive ad ex
plicandum primam partem. et ecclesiam non restringit ad
bonos. Ab ista congregatione separantur heretici qui
non sunt membra ecclesiae coniuncta sed praecissa. licet
tamen retinent characterem et praecedentem [illegible] qui non habet
fidem quae coleret [illegible] corpori ecclesiae [illegible]
in forma aliquomodo [illegible] pertinent [illegible].
Nec tamen sequitur ex hoc quod heretici non pertinent ad ecclesiam
aliquomodo. quia alias sequeretur quod ecclesia non posset
illos punire iure. quod est falsum. quia ecclesia iustis
sime punit hereticos in poenis spiritualibus excom
municando. in temporalibus et occidendo si opus fuerit
sequitur vero quia ut ait Paulus 1 ad corinth. 5. de his qui
foris sunt nihil ad nos attinet iudicare. non [illegible] he
retici sunt omnino foris quia aliquomodo pertineant
ad ecclesiam. alias non puniret illos sicut non punit
infideles paganos. Pertinet [illegible] ad ecclesiam heretici
et non quod sint membra coniuncta. sed sunt membra praecisa
a corpore [illegible] pertinet ad eiusdem [illegible]
[illegible] subest. [illegible] praecisa [illegible] manus
illa manus praecisa [illegible] me expectat
[illegible]

auferret, fecerit missi in unum. Heretici igitur sunt precisi ab ecclesia tamquam membra a quibus ipsi spectant habere curam illorum et punire et curare ut redeant si fieri potest.

Item excommunicati sunt membra, cum in eis non solum characterem sed et fidem quia sunt fideles. At postea dicunt alii quoniam precisi quia sunt privati omnibus ecclesie suffragiis et communicatione externa. Et ideo cautelo que dicitur et caute sunt intelligendi doctores qui dicunt quod excommunicati sunt precisi ab ecclesia

Homines tamen peccatores christiani baptizati sunt vera membra ecclesie et si non viva. Et inde sequitur quod ecclesia catholica ut dicebamus mixta est ex bonis et malis christianis baptizatis quia sit ut ecclesia catholica est congregatio fidelium baptizatorum qui scilicet sunt sub una fide et communicatione sacramentorum. Hoc dico quia cathecumeni antequam baptizentur etsi habent veram fidem non dicuntur partes ecclesie et membra quoniam sunt [illegible] incorporati per baptismum et signati per characterem. Vide quomodo quia profitentur fidem in baptismo habent se sicut novitii in religione et sic si velint deserere rem fidei non possunt cogi ad illam eandem sicut neque novitii religionem. Unde illum non potest ecclesia ex ratione licet aliis viis [illegible] dicemus possit punire

Ex his omnibus colligimus definitionem ecclesie. Ecclesia catholica id est universalis est congregatio fidelium visibilis comprehendens simul bonos et malos. Ista quoque est contra aliquos hereticos qui dixerunt quod ecclesia

ecclesia est congregatio omnium justorum et injustorum solum. Alij vero penitus dixerunt quod ecclesia est congregatio predestinatorum sive fidelium sive infidelium et quod quia que venit
Mater ecclesia est quam predestinationibus. Isti errores fuerunt Vuitclef. et Iohannis Hus. ut patet
ex alia constantiensi errore. 1. errore. 6. et 21.
et sessio 8. recensuerunt errores vuitclef. dicentibus quod ... peccator non pertinet ad ecclesiam. Lutherani etiam tenent istos errores dicunt quod ecclesia est congregatio solum justorum. et illi magis consequenter
loquuntur. qui isti credunt quod per solam fidem justificantur
ergo modo ... valet istum quod ecclesia fidelium
et justorum. est eadem ... verum fidelium et
justorum. et contra non ... justorum quod non sunt fideles.
Secunda ... haeretica. Conclusio. nostra est catholica et verissima et probatur ex evangelio. 1. Math.
3. ubi Joan. bapt. dixit comparat Ecclesiam arcae
dicit. ecce ventilabrum in manu sua est et permundabit
aream suam. dein ergo ista area. At vero area permista
est ex paleis et tritico. ergo ecclesia habet paleas. i.
homines peccatores. et sic mista est ex bonis et malis
Et in expositione huius loci omnes sancti tenent istam veritatem. Vid. et August. super ps. 25. in prefatione. explicat ibi istam parabolam et dicit nemo ante tempus ventilationis deserat aream nedum non vult pati peccatores
inveniatur foris et colligatur ab avibus antequam congregetur
in horreum. 2. probatur ista conclusio. Math. 13. simile est regnum
celorum sagene missae in mare et ex omni genere pis-

Et ibi grego. et alij sancti per sorgentum intelligunt ecclesiam mi litatem. Item Math. 25. simile est regnum celorum decem vir ginibus. et ibi sancti. doctores. hic quod et ille virginibus decem vir gines. dicuntur virgines. catholici in scriptura. Communiter dicuntur contra virgines qui non sunt fornicati cum idolo. Et in illa parabola dicuntur virgines omnes fideles qui retinent veram fidem. quia fides est corpus fidelis. iuxta illud Jacobi. sicut corpus sine anima ita fides sine operibus. charitas vero est sicut anima. et quia fideles omnes retinent veram fidem retinent inte gritatem sui corporis .s. fidei. sicut virgines retinent in tegritatem corporis. ideo omnes fideles sunt virgines licet non habent charitatem. Item quia in scriptura hic proprie et prin cipaliter fideles dicuntur fornicari qui deserunt veram fidem. sicut dicebat propheta. tu autem fornicata es cum amatoribus multis .i. cum dijs multis relicta fide. fideles ergo qui retinent veram fidem non dicuntur fornicarij sed virgi nes. et ideo ecclesia licet habeat in se malos appellatur virgo. et sic ait Paul. despondi vos uni viro virginem castam exhibere christo. quia licet aliqui non retineant castita tem charitatis retinent tamen castitatem fidei. Probatur ex paul. 1. ad corint. et 2. ad corint. scribit ecclesie et totam congregationem illam appellat ecclesiam Dei et sancta catholica. essent ibi plures peccatores ut patet ex contextu quia reprehendit illos. et patet de illo fornicario. Probatur ista est communis sententia omnium sanctorum. Augustinus scripsit de hac re plura. quia Donatiste heretici habent istam heresim quam non habent lutherani. ut refert August lib. de heresi. here. 69. et sic scripsit plura

cōtrario ministros. Vid. et August. sup ps. 30. in illud qui debant me foras fugerunt a me. dicit August. quod ubi Christianorum qui sunt ecclesie fideles qui videbant me per corporis fugerunt foras per heresim. ait ubi August. quod clarius apertius loquuti sunt prophete de unitate ecclesie quam de ipso christo et hoc ait fuit quod previdit SS. quod heretici plures lites erant excitaturi contra ecclesiam quam contra christum ut heretici non pretendat excusationem quod de mini dicimus veniunt qui foras fugerunt. Dico quod hac tempestate sunt in ternos et ideo scandalizant heretici qui videt quod plures peccatores in ecclesia et videt prelatos non habentes curam omnium et ideo putant quod hec non est ecclesia. Unde existimantes se esse granum egrediunt ab area et colligunt ab omnibus serenum. P. per istam sententiam quod christus ex hominibus instituit suam ecclesiam at tamen in omni republica humana sub eodem Rege et regno sunt aliqui servantes leges regni et aliqui non servantes et propter hoc non desinunt pertinere ad Regnum quod idem est et in ecclesia christi. per hoc quod Deus disponit ordinariter. P. per quod ecclesia sit visibilis et quod sit in istis bonis et malis. quod sacramenta sunt columne et fundamenta ecclesie at tamen sacramenta sunt signa externa sensibilia Item homines christiani coeunt externis et recipiunt sacramenta ecclesie quod ipsa ecclesia est et sensibilis et externa quod est contra eos. Item quod in sacramentis coeant tam boni quam mali quod omnes illi pertinent ad ecclesiam. P. quod ministri sacrorum sunt et boni et mali quod

ecclesia est visibilis

Q. et illi qui recipiunt sacra. omnib. esto de fide contra haereticos.
Est hic preceptum habendi illi et tota ecclesia christi. Math. 23.
super cathedram Moysi ascenderunt scribae et pharisaei quae
dicunt facite et. quod est praelati et similes illi.
Sed contra istam veritatem sunt Aug. haereticos. R. arg.
ex art. fidei quo credimus sanctam ecclesiam catholicam expost.
Item et Paulus saepe appellat ecclesiam sanctam et immacu-
latam. ephes. 5. ut exhiberet sibi gloriosam ecclesiam non ha-
bentem maculam et. Q. peccatores non sunt de ecclesia. R. quia nos
credimus istam sanctam ecclesiam fide esto. est clero non in his q.
ecclesia catholica invisibilis est. ¶ Ex hoc fide-
mento colligunt lutherani quod omnis cultus exterior et cere-
moniae exteriores et templa sunt pollutae et sunt inutil-
quia aiunt ecclesia est invisibilis et debet habere cultum
invisibilem. Ex hoc et inferunt quod nullae sunt leges po-
sitivae istae exteriores nullus praelatus nullus papa. vide
solum recognoscunt Deum et christum tanquam praelatum et papam
et probant ex illo Joan. 4. dixit christus venit hora
quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu. et illos
eos qui adorant eum in spiritu et veritate oportet adorare.
Ad hoc arg. R. quod ecclesia vocatur sancta. principa-
liter ex duobus. P. quia non dubium est nisi quod multoties
illa tota refertur ad eos qui sunt insignes et sic tota ecclesia
sic denominatur sancta non a maiori parte sed a po-
tiori. sicut in communi modo loquendi quando concionatur ubi
sunt aliqui duo vel tres illustres et si maior pars
sit ignobilis. solet dicere. nobilissima concio
ita et est in sacris litteris ut in Paul. iste modus loquendi
D. dicitur ecclesia sancta. et omnes christiani et peccatores

oes dicunt sancti non qui habeant perfectam sanctitatem sed qui oes sunt baptizati et professi sunt religionem sanctissimam sicut oes et Monachi et si sint professi dicunt religiosi propter suum offi. et PP. dicit sanctissimus propter offi. itaet oes christiani dicunt sancti. 2. dicunt sancti maxime qui habent fidem et spem qui fides est donum dei habituale et si fuerint baptizati non dicunt sancti: fideles vero dicunt sancti. sic. dixit s. Th. ar. 9. ad. 3. quod oes christiani vere dicunt credo in deum et illi qui sunt [illegible] numero et merito de eclesia. et illi et aliqui sunt solo numero de eclesia qui dicunt imperfecte sancti habitualiter. Et etiam ad totam in scrip. diuinis quod aliquando tota referunt ad oes aliquando vero referunt ad solos iustos.

Ad aliud ex Paul. R. quod ille locus intelligitur. p. de eclesia sumit accipitur pro iustis. 2. Agust. explicat ille alteri alterum locum et dicit quod Paul. ibi loq. de eclesia non secundum presentem statum que fuit aut fuit futurum sit in secundo [illegible] secundum statum quem tendit qui quidem diu sumus in corp. sed quod eclesia habet aliquam maculam saltem peccatorum venialium. At vero christus fecit intendit ut exhiberet patri gloriosam eclesiam in alio seculo. ita explicat Agust. contra duas epist. pelagi. c. 7. et lib. de perfect. iustitiae. contra pelagianos afferentes posse esse iustos absque venialibus

Ad aliud. R. quod sicut ipse christus qui est caput nostrum erat visibilis ex humanitate inuisibilis aut diuinitate et sic Apostoli aliud videbant aliud credebant videbant n. hominem et credebant illum esse Deum sic dixit christus qui vidisti me et non credidisti. Unde ecclesia

dicendum est de corp. Christi. s. collegium videmus n. istam congre-
gationem visibilem adunatam sub sacramentis visibilibus. sub
praelatis visibilibus sub confessione exterioris fidei. sub cultu
et caeremonijs visibilibus. Aliud tamen credimus. s. quod licet
misceantur fidem spem et charitatem et credimus quod regitur Spiritu Sancto
et quod in ista fraternitate est sanctitudo eius. et credimus
quod in hoc collegio sunt dona invisibilia caelitus data. et idem
dicimus de praelatis quod in illis ab eo diriguntur collegio [sancti]
potestate et virtutibus divinis:

Ex his sequitur quod Ista ecclesia christi habet in terris unum caput vi-
sibile. s. unum praelatum qui est summus pont. episcopus s. Romanus.
Hoc probatur quia ubi est multitudo sine ordine est confusio quaedam. non
est admittenda in Rep. christiana sed ecclesia christi est multi-
tudo fidelium ergo in illa est ordo. et sic in illa debet esse subditi
et praelati. et debet esse unus summus praelatus qui praesit
omnibus. Sicut videmus contingere in Regno temporali. Sic etiam
Vnito eo invenimus partes proximeales unitas [illegible] et
Deus supremum omnium causa. Hoc etiam probatur ex textibus christi
Math. 16. tibi dabo claves etc. et Joan. ultimo. dixit Petro pasce
oves meas. Hoc etiam afferunt omnia concilia. Vid. concil. constantiense
praesertim circa errores Joan. Vicl. et in bula Marti. V.
inter interrogationes una est Vtrum credat quod petrus fuerit
vicarius christi. et subdit. Vtrum credat quod papa sit successor
Petri habens supremam potestatem in ecclesia dei. Ex quibus
tu bis adpote. est quod diximus in materia de electione quod Pontifex
Romanus non est successor christi sed est vicarius christi
successor tamen Petri. quia successor alicuius dicitur quando alius
Mortuus est. [vel] amotus est a dignitate. Vnde ecclesia pon-
tifices Romanam succedunt per Mortem alij dicuntur eorum successores.

Attº qª christus vivit et est pontifex in eternum ideo pp
nõ est successor eius sed vicarius: sic in nostro Regno prin
ceps nostro nõ est successor Filipi sed vicarius. Filipus tº
est successor patris qui obijt. Hoc ait Paul. Hebr. 7. plu
res facti sunt sacerdotes eo qª morte prohibebantur permanere.
hic autē J. christus eo qª permanet in eternum sempiternum
habet sacerdotium &. estq christus noster pontifex et caput
Romani tº pontifices sunt eius vicarij. Ex his soluitur
Arg. hereticorum dicentium qª ex hoc qª ponimus pp. esse caput
ecclesie facimus corpus monstruosum cum duobus capitibus. Chri
sto J. et pp. R. n. qª nos unum caput precipuum ponimus
J. christum. At tº pp. ponimus tanquam caput vicarium et
subalternum sicut etiam in nostro regno. et nulla ex hoc
sequitur monstrositas sed potius pulchritudo. alias n. nõ posset
gubernari bene ecclesia. Nõ n. bene gubernarentur per
gentes christi dispersi per orbē nisi illi essent in
ter ordinati sub uno capite. Ex his seq. 3º qª ecclesia
christi est una nõ plures. Hoc pz. ex illo unum est corpus
bene sponsa mea. Rom. 12. et 1. corint. 12. et ephe.
4. et 5. et alibi frequenter Paul. dicit qª ecclesia est corpus
christi christus tº caput. sicq est unum corpus christi
misticum et nõ plura corpora. una est ecclesia christiana nõ plures.
Hoc etiam fortiter mar. fidei credo sanctam ecclesiam nõ ecclesias
et in eo articulo explicatur ãplius cum dicit credo unam
sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam. et christus dixit
erit unum ovile et unus pastor. Quod sicut habemus unum
pp. ita habemus unam ecclesiam. Attº qª Paul. dicit sicut
in omnibus ecclesijs doceo. et illud qª ipsi dedit caput supra omnem
ecclesiam. et illud ecclesie que est corinthi. R. qª ist
sermo de partibus ecclesie que per partes sunt in sua nõ omne corpus
ecclesie

qr quelibet pars ecclesie est congregatio fidelium ideo vocatur ecclesia. sed absolute loquendo unica est ecclesia. Hinc sequitur quod nostra ecclesia non est [illegible] unica quia post adventum christi quae ante adventum christi erat unica spiritualiter quoad fidem spem et charitatem at vero externe non erat una congregatio sub eodem praelato et eisdem sacramentis sed sub diversis. quia Iudei habebant circumcisionem et erant sub suo pontifice. gentiles vero quamvis poterant etiam salvari extra populum iudeorum non habebant illorum sacramenta neque praelatum. At vero nunc ecclesia nostra ex populo Iudeorum et ex populo gentilium facta est una ecclesia sub uno pastore. Sicut dixit christus alias oves habeo quae non sunt [illegible]. et erit unum ovile et unus pastor. et sic christus fecit utrumque unum

Ex his sequitur integra descriptio ecclesiae. Ecclesia Catholica romana est congregatio fidelium sub una fide sub eisdem sacramentis sub uno capite christo in celo et sub uno eius vicario scilicet Romano pontifice in terra / quicumque autem extra istam congregationem est non est in ecclesia christi sed in sinagoga sathanae non est in hierusalem sed in egypto et babilonia. in tenebris et confusione.

Ex hac definitione sequitur contra hereticos quod sicut habemus ecclesiam visibilem et pontificem visibilem Item etiam habemus templa visibilia. quae appellantur ecclesiae. ac [illegible] tero. habemus etiam sacrificium visibile. Item cultum visibilem et sacerdotes visibiles. Item laudes dei et cantica sensibilia Item habemus leges positivas sensibiles et audibiles. et reliqua omnia quae profitemur contra hereticos lutheranos qui [illegible] omnia in invisibilia. Sequitur etiam quod debemus et possumus habere cultum visibilem ad exercitia [illegible] fidei. De his fundamentis praesertim de unitate capitis ecclesiae in tractatu de clavibus. q. 17. ar/10. [illegible] lib. de [illegible] ecclesiae

Lib. 1. c. 2. 3. 4. et 5. et sequentibus. His suppositis.

Est Dub.m Praecipuum circa literam ar. quae sit certa reg.a

Sequunt. 4. regulae infalibiles circa res fidei

requirede dicitur ut non erremus in fide catholica. Sive aliter quaerit quid debeamus colligere symbolum et articulos fidei sine ullo errandi. Sit. 1.a prop.o et reg.a sc.

Sacra scrip.a est p.a regula fidei quae neque errat neque errare pot. Hoc pz. ex ipsamet scrip. Eclesiast. 24. dicit. haec omnia liber vitae testamenti altissimi et agnitio veritatis, reliquae aut scrip.e non eo nomine possunt dare agnitionem salutaris et fidei nisi veritatis. Item christus dixit. Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum ut testimonium veritati. Ipse aut est Author scrip. ergo et. Item 2. timoth. 3. omnis scrip.a divinitus inspirata utilis est ad quod si esset falsa non esset utilis. Item 2 petri 1. narrando petrus illam visionem quam vidit in transfiguratione christi. dicit et hanc vocem nos audivimus de caelo allatam et subdit et habemus firmiorem propheticum sermonem et subdit hoc scientes quod omnis prophetia scrip.e propria interpretatione et. hoc intelligitur de tota scrip.a sacra. Ex quo loco colligitur. Divinas scrip.a est accepta immediate ex revelatione quasi S.S. immediate dictante quam in illa nulla pot esse falsitas. antis pz. ex isto testimonio Petri. et ex conciliis et sanctis patribus. quod est evidens. Ista regula. secundum divinam scrip. acceptant omnes et heretici. Sed illi peccant quod excessum non tenentes. Multum dicunt n. quod in rebus fidei sola ista reg.a est tenenda. et sic est dogma lutheranorum. quod solitudo dei est ad sese. et non per ipsa ab definitionibus. Sed hoc est haeretica

si p verbū dei intelligit solū sacrā scripturā. qr ēt
p traditionē habemus aliqua de fide. quae ēt sunt ex verbo
dei non quae ē scripto in scrip. sacra. s. dum [illegible] ecclesię.
Hoc. definitū est. concil. trid. ses. 5. [illegible] ubi
definit qd traditiones eccl̄ie sunt recipiende sicut ipsa
sacra scrip. Hoc ēt Paul. docuit. 2. ad thesaloni.
c. 2. dicit state in fide et tenete traditiones quas didi-
cistis sive p sermonē sive p epistolā nostrā. ac si dixi-
sset tenete traditiones quas didicistis sive p scripturā
sacrā sive p sermonē ex ore meo. debemetes. Itē
1. corin. 11. cetera cū venero disponā. s. tobib. et
Joan. ult. Multa alia signa fecit Jesus quae non sunt
scripta in libro hoc. et ēt Multa alia dixit. vid.
ēt. c. in Marte. de celeb. Misa. et vi. in 2. con
cil. niceno. traditiones ecclesiasticas. ex [illegible] valde
traditiones patrū. et Antonius Abbas exortatur [illegible]
suos discipulos ut tenerēt traditiones patrū.

Ad. 2.º est falsa illa reg.ª hereticorū qd solū verbū dei est ad-
ę. d[illegible]. si intelligant qd nullus alius est iudex in rebus fidei prae-
ter sacram scripturā. qr sine dubio alia est reg.ª praeter sacrā
scrip. P. qr ecclesia est quae definit quae sit sacra scrip. et quae
nō. qr ipsa scrip. est Mortua et nō loquitur nobis neq dicit ego sū
a deo. s. sic debeo intelligi in sic ecclesia ita dicit. Inde ipsimet
heretici tenēt euang.m Joanis esse scrip. sacrā et nō euang. bar-
tolomei. qr ecclesia ita dicit. Unde n. aliaun[illegible] sat luteranus
successit libro[illegible] canonicum illum ut nō. P. qr in sensu et intellige-
ntia scrip.ᵉ sunt diversae opiniones inter catholicos ipsos. et inter
illos et herecticos. Ergo necesse est praeter scripturā habere aliū
iudicē animati ad quē sit [illegible] fugiēdum in istis diversis intel-
ligentiis scrip.ᵉ ut sic p sit verū qd fides est ex auditu.

Arrius n. dicebat filium esse minorem patre. alij aliquando dicebant esse equalem. at quomodo ille ipsi adducunt scripturam sacram. debemus praeter ipsam scripturam alium habere iudicem. atque Christus non sufficienter prouidisset de necessarijs ad salutem. quod praeter sacram scrip. necesse est ponere aliam .l. alios regulam infallibilis veritatis. Unde est

2. q. Ecclesia vniversalis non pot errare in rebus fidei aut definiendis aut credendis. volo dicere quod non solum per fidem infusam non credit aliquod falsum quod probatum est. s. ar. 3. sed dico quod nullo modo Ecclesia vniversalis neque per fidem infusam neque acquisitam pot credere aliquid tanquam de fide quod tamen sit falsum. Un quod ecclesia putet aliquid esse de fide quod sit falsum. Ista q. est omnium catholicorum Imo et heretici conueniunt in illa. quod illi credit quod sua ecclesia non errat. Prob. ista q. Ex verbis Christi. Math. ult. ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usque ad. Ite Joan. 14. ego rogabo patrem et alium paracletum dabit uobis ut maneat uobiscum in eternum. et Joan. 15. et 16. idem habet. Ista tamen promissio non finita est in Apostolis sed ad nos etiam spectat qui dicit in eternum. Ite Joan. 17. Christus rogauit pro ecclesia. Pater serua eos quos dedisti Mihi. et ait non tantum pro eis rogo sed pro his qui credituri sunt per verbum illorum in me. Ite 1. timot. 3. hec scribo tibi fili timothee ut scias quomodo sit oportet in domo dei quae est ecclesia dei uiui columna et firmamentum veritatis. Ite est ar. fidei. Credo sanctam ecclesiam. at quomodo si haberet errores contra fidem non esset sancta. Item Math. 16. Christus dixit Petro super hanc petram edificabo ecclesiam Meam et porte inferi non preualebunt aduersus eam. ecce edificata est ecclesia super petram confitentem siue super illam confessionem veritatis. quod super tali veritate non edificabitur Mendacium sed ueritates. At tamen si in ecclesia esset error Mendacium fundaretur supra firmam petram. Ite dicit et porte inferi. s. heresis non preualebunt

preualeret aut potestates inferni cõtra ecclesiã si ipsi induceret
qui diabolus est pater mendacij. nõ n. intelligit l. nõ preualebit. i.
nõ erunt peccata mortalia in ecclesia: quod ut dixi mag. hoc falsum est.
sed intelligit quod nõ preualebunt cõtra totam ecclesiam ita quod tota ecclesia
sit in peccato. l. tota habeat errore

3. q°. Conciliũ generale rite cõgregatũ et cõfirmatũ legiti
ma authoritate etiã nõ pot errare in rebus fidei et etiam in rebus
pertinentibus ad bonos mores. Dicit aut cõciliũ generale quod
cõstat ex primoribus ecclesie. dicit aut legitime cõgregari qui
cõgregatur authoritate põtificis. dicit aut cõfirmari quãdo
authoritate eiusdem põtificis cõfirmatur decreta et definitiones ipsius
cõcilij. Istud q°. sic explicata est ipse defendere et oppositum
est heresis imo est initium et fundamentum omnium heresum. Istam q.
tenent oes catholici cõcordi sententia. Dixi aut quãdo est cõfir
matum quia si nõ sit cõfirmatum adhuc est sub opinione utrum habeat
infallibilem veritatem. Attamen si sit iam cõfirmatum nullus dub
itat neque pot dubitare. hoc est quod s. Th. asseruit in
hoc ar. presertim solutione ad 2.

Cõtra istam q. tenent oes heretici l. formaliter l. interpreta
tive. qui heretici scindunt et separant ab ecclesia et per consequens ad infini
tum et aliqui etiam hominibus ecclesie et sic negant authoritatem cõciliorum. et
si error nõ erat definitus in cõcilio bene tamen sunt nolunt heretici
stare definitioni cõcilij. Ita fecerunt oes heretici apud nos
catholicos Ecclesie. et sic Luther erat apud nos heresis ut dici poret
omnes dixit quod staret definitioni cõcilij. postea tamen cum videret
cõgregari cõcilium. negabat eius authoritatem et dixit quod solus
index veritatis fidei est verbum dei et scriptura et nõ cõcilium aut
Est q. heresis damnata tamen lutherana. est Art. luth.
27. 28. et 29. apud Roffensem
Conclus. q. nostra catholica. probatur ex usu et traditione
ecclesie apud nos catholicos usque nunc. qui cõtra oes heresiarchas

fuit vnicũ remediũ cõgregare cõciliũ & definire veritatem.
Hoc pz. Act. 15. fuit cõtentio inter fideles vtrũ legalia
essent servanda necne quidã dicebãt q nõ quidã quod sic. Re
medium fuit vt paul cũ barnaba ab antiochia venirent Hiero
solimã & cõgregatũ est cõciliũ & definitũ est in hũc modũ
Visũ est SS. & nobis &c. eadẽ ratione est sententia cõcilij & SS.
ergo cõciliũ errare nõ pt. 2. Math. 18. si duo ex vobis cõsen
serint &c. & postea dicit vbicũq fuerint duo vel tres in nomine
meo ibi sum in medio eorũ. ergo multo magis vbi fuerit cõgrega
ta multitudo Ministrorũ dei. quæ cõgregatur verissime & pro
prissime in nomine christi. i. cũ authoritate christi. quæ s. con
gregatur cũ authoritate pp. Dup. n. aliq dicitur cõgregari in no
mine christi. 1°. qu cõgregatur ratione ad finẽ aliquẽ bonũ
in rebus fidei. & isto pacto quicũq fideles possunt cõgrega
ri in nomine christi. sic & possunt facere bona opera in nomi
ne christi. At tamen isti sic cõgregati nõ habent infallibilẽ verita
tẽ. 2°. possunt cõgregari in nomine christi. i. cũ authori
tate christi sicut Praetor dicitur facere aliquid nomine Regis
& isto m° qu cõgregatur episcopi in cõcilio authoritate pp.
cõgregatur in nomine christi. i. authoritate christi. Et hinc
ait christus sum in medio eorũ sum. Non solũ vt nõ errent
practice. s. peccãdo. sed maxime vt nõ errent in fide defi
niẽdo. Hoc et pz. authoritatibus citatis in precedenti. q.
& et authoritatibus q. 67. 6. ar. 1. probavimus q ecclesia habet
habet infallibilẽ veritatẽ in proponẽdis rebus fidei. &
Prob. 3. q cõciliũ vnitũ sale repræsentat ecclesiã vni
tã simul. ergo sicut ecclesia vnita simul errare nõ pt neq
et cõciliũ. Minor nota. et ratio nulli q qu in comicijs
cõgregatur procuratores regni certũ est repræsentare
ipsũ Regnũ. & ita appellant Regnũ. & quidẽ

illi ordinarie tenet acceptionem totius Regni. Ergo similiter prio-
res ecclesiae congregati in concilio repraesentant totum regnum. ?
R. conf. quia impossibile est quod tota ecclesia secundum omnes eius par-
tes conveniret in unum cum sit sparsa per totum orbem ergo necesse
est quod aliqui ex ecclesia possint congregari cum authoritate
totius ecclesiae. Vocatur sicut in concilio generali quod in se continet
generale repraesentat universam ecclesiam. Sicut enim est
vox omnium in consilio. Concilium tamen legitime congregatum
universam ecclesiam repraesentans est. Minor autem patet ex dictis.
Ultimo probatur quia ut diximus contra lutheranos. Necessa-
rium est quod sit aliqua certa regula praeter scripturam in
determinandis rebus fidei et morum. Sed nulla alia commodior
est quam concilium generale ergo. Maior patet ex dictis. Minor
et patet quia quae potest esse regula certior? omnes enim particulares
homines errare possunt. Item concilia provincialia possunt
et extra totam ecclesiam secundum omnes partes non potest congregari. Et
si posset. esset nihilominus regula imperfectissima quid enim pro-
dessent iudicare de rebus fidei. cerdones agricolae etc. Ergo nulla
est commodior regula nisi quod congregentur episcopi et doctiores
ecclesiae qui collatis scripturis et praeviis disputationibus
definiant veritates ergo. Et confirmatur quia aliter non sufficienter
Christus providisset ecclesiae. Probatur authoritatibus in confirmatione.
ex deuteronomio. 17. si difficile etc. si ergo hoc fuit in vete-
ri testamento. Multo melius in novo.

Hic esset tractandum quomodo concilia sint congreganda et an
confirmanda authoritate papae. sed hoc tractabitur inferius.
Sed contra ea quae diximus sunt Argumenta hereticorum. Et est
1m Argumentum. quia illi qui congregantur in concilio sunt homines qui possunt
falli et fallere. sunt etiam peccatores attento ut dicitur Sapientiae 1.
in malevolam animam non introibit Spiritus etc. et illud Spiritus sanctus disciplinae

cum quamvis sint peccatores effugit ab illis Spiritus Sanctus. Et sic errare possunt. Maxime quia pauci sunt inter illos qui habeant scientiam Scripturarum. Respondeo. Imo quod Spiritus Sanctus illis assistit sicut Christus dixit Petro Matth. 16. ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua. Sicut enim Mali sacerdotes conficiunt vera sacramenta et conferunt gratiam licet ipsi careant illa quia sunt habent potestatem ordinis et servant formam ecclesiae Christi. Ita etiam illi qui sunt congregati in concilio licet sint peccatores quia habent potestatem a Christo si servant formam definiendi non possunt errare. quia atque illis errantibus tota ecclesia erraret. quia ecclesia tenetur sequi sententiam patrum.

2m. Arg. hereticorum est. quia ecclesia et papa usurpant sibi hoc iudicium in definiendis rebus fidei cum possunt errare sed. probatur quia si illi usurpant iudicium non est quare Spiritus Sanctus assistat illis. antecedens probatur. quia hoc iudicium pertinet ad totam ecclesiam et non solum ad illos. Ad hoc iam discimus quod non solum est hereticum sed etiam stultissimum dicere quod hoc pertineat ad totam ecclesiam scilicet etiam ad cerdones et agricolas. 2o dico quod potestas ecclesiastica non est collata immediate omnibus fidelibus pertinentibus ad ecclesiam. sed solum Apostolis et eorum successoribus Praesertim Petro et eius successoribus. Unde sicut isti habent potestatem ordinis non a communitate totius ecclesiae sed a Christo ita etiam habent potestatem iurisdictionis immediate a Christo. et Maxime hoc habet papa et sic ad illos expectat hoc iudicium non ad communitatem totam. Est etiam alius heresis Lutheranorum. quod scilicet omnes fideles sint sacerdotes. sed despicatur quod tota potestas

D

q. tº potestas ecclesiastica no est collata toti coitati sed petro et apostolis. hoc tamen est in ma. declaratio. est n. differentia inter potestatem ciuile et ecclesiasticam. q. illa est immediate in respub. coitate et ab illa deriuat ad regem et gubernatore. At tº potestas ecclesiastica no deriuatur ex coitate in episcopos et pp. sed a christo immediate

3. Arg. q. ecclesia regit ab SS. ergo no indiget concilio ad res fidei. superfluu ergo est concilium et sic errare pot. q. SS. no assistit rebus superfluis. Rx concedendo anis est. n. arts fiery sed sic no ualet istud q. Deus est in quouis motu et sing ergo superfluus est aliqs ad commendandu. uestis ad lo[quen]dum. pretor ad puniendu. Rex ad regendum q. Deus est in quouis motu. et sing sed hic facit ab secundis Motoribus. Itaq et SS. gubernat ecclesiam sed per praedicatores et doctores per episcopos et pp et per concilia. 2º. Dico q licet forte fortuna aliquod concilium esset superfluue. i. sine magna necessitate congregatum hic et no posset errare sed ibi assisteret SS. sic et quis sacerdos dicat Missa superflue sine in peccato veniali. sacrificium fiat. um in concilio.

4m. Arg. est. q aliqua concilia errauerunt de facto q pp sed sunt errare. anis. p3. De concilio Ariminensi. sed Rx. q illud fuit concilium prouinciale. et no congregatum Authoritate pp. Utrum tº prouinciale concilium quod con gregatur authoritate pp. possit errare dicemus postea. et pendet ex alia q. Utrum ipse pp possit errare. Ad qu.. Modu respo. dedu est ad concilium Ariminense ubi congregati sunt Multi episcopi qui oes errauerunt ai Arrio de quo scit. historia. tripart. lib. 10. c. 21. Dico. n. q

Illud cōcilium fuit cōgregatū cōtra auctoritate pp. ab ipsis he
reticis. vid. de hoc epistol. 9. damasi pp. fuit n. cōgregatū
sola auctoritate Imperatoris ad instātiā quorundā heretici.
Imperatoris qui errare pot. Apud ephesū ēt fuit cōngre
gatū aliud cōcilium magnū quod ui debat generale & tn. erra
uit cū euthicete ponēte vnā tm̄. naturā in christo. Dico q
hoc ēt fuisse cōcilium hereticorū cōtra volūtatē pp. leonis
& eius legati cōtradixerunt illi cōcilio. & presidē ēt fuit
in cōcilio. dioscorus hereticus. Vid. epistol. 11. 12. & 14.
leonis vbi reprobat illud cōcilium. Itē fuit aliud cō
cilium sub Imperatore cōstantino. 5. vbi definitū est cōtra
v sū imaginū sed illud cōcilium fuit ēt reprobatū & postea
celebratū est. 7ª. synodus generalis vbi definitū est
q est sanctissimus vsus imaginū. Vid. in historia tripartita
lib. 4. c. 9. vbi ēt ponunt alia cōcilia q errauerunt q
oia fuerunt preter ordinē & nō fuerunt rite cōgregata.
Cōcilium ēt basiliense. & cōstantiense qui videtur esse ge
neralia & rite cōgregata. & tn. errauerunt. q ibi de
finitū est cōcilium esse supra papā. quod tn. l. est falsū
l. saltē nō est de fide vt ibi definitur. Itē cōcilio basi
liensi definitū q beata virgo fuit cōcepta sine peccato
originali. & tn. postea Sixtus. 4. fecit facultatē
vnicuiq libere sentiendi ut de nō est de fide id quod cōcilium
basiliense definiunt esse de fide. Ex. q. Cōcilium cō
stantiense fuit cōgregatū tēpore scismatis quādo erat
aliquis in dubitatio. pp. & sic potuit errare. eidē
est de eo cōcilio basiliensi. & in vtroq q fuerunt q plures
errores. & de vtroq nō fuit rite cōgregata. Vide.
turrecremata. lib. 3. summe ecclesie. c. 99. Vbi agit de
cōcil. cōstantiensi. & eius auctoritate. & c. 100. agit de

de diffinitionibus conciliorum particularium ... Attamen concil. constantiense quod definitum ... facit fidem quod ... particulare
... bulam Martini. §
Ultimum Argumentum est. non est de fide quod aliquod concilium sit legitime congregatum ergo neque est de fide tenendum id quod concilium ipsum definit. Antecedens probatur ambobus partibus quia Papa solum fide acquisita ... Item quia ... habemus quod fuerit legitime congregatum. Item quia est legitime congregatum hoc debet fieri per Papam. sed non est de fide quod iste sit Papa ergo. Item etiam quia non habemus de fide quod iste sit baptizatus. Item ex quibus sit membrum ecclesiae quia forte non est baptizatus. Item ... rite ordinati non est de fide quod illi sint baptizati. aut tamen rite ordinati. ergo ... veritate ... Papa ... ambobus partibus. quia si dicimus quod licet sit de fide quod ... rite consecratum ... consecratum est corpus Christi. sed tamen non est de fide quod ista hostia particularis sit rite consecrata. Item etiam de fide est quod concilium legitime congregatum non potest errare tamen quod istud concilium sit rite congregatum hoc non est de fide.
Respondeo quod ista veritas potissime pendet ex hoc ... Papa quod iste sit indubitatus Papa. de quo dicemus ... sed ... dico quod a posteriori quando ... constat ... quod ... aliquod concilium est rite congregatum et quod eius acceptata definitio ... de fide. tunc certe tenendum est illud esse rite congregatum et illa esse de fide quae definiuntur. quia alias tota ecclesia posset errare. et sic etiam ex his debemus tenere de fide quod illi sint veri episcopi et Papa. est verum ... ex capite ecclesiae. quia a posteriori facimus ista ... Omne definitum in concilio rite congregato est de fide. hoc est definitum in concilio rite congregato ergo est de fide. Maior nota. Minor tamen constat experientia et evidentia ... ex ... consensu omnium fidelium et maxime est manifestata a posteriori quia ecclesia tota errare non potest ... acceptat ... tota ecclesia ... de fide ... concilium quod rite congregatum

Estiam lº grauis vtrum definitio pp. citra generale concilium sit reg. infalibilis ueritatis. Et videtur quod non sed quod possit errare. Pº quia de facto Multi pontifices errauerunt. G. ans pz. pº Celestinus 3 definiuit quod si alter coniugum labat in heresim Matrimonium dissoluitur et quoad uinculum ita quod fidelis pot cum altero contrahere. Hoc tamen est aperte falsum et de oppositum definiuit Inocent. 3 in c. quanto. de diuortijs. et ipse Inocent. ibi refert illam definitionem celestini. quae etiam olim habebatur in corp. iuris. extra de conuerso infidelium. c. laudabile ut refert hostiensis sup c. quanto. fuit tamen abrogatum illud per Inocent. 3. 2º In c. licet de sponsa duorum dicit Alexan. 3. quosdam suos predecessores iudicasse quod si post Matrimonium contractum per verba de presenti non consumatum fiat aliud Matrimonium et consumetur dicit quod primum dissoluitur. Et 2m est ualidum sicut modo fit per ingressum Religionis. hoc tamen est aperte falsum et est error. et de oppositum definit ibi Alexan. 3. hoc tamen pertinet ad fidem. G. 3º Nicolaus pp. in c. a quodam iudeo. de consecr. d. 4. definiuit quod bapt. collatus in nomine christi est ualidus. et tamen hoc est falsum. aut saltem dubium. et sic definitio pp. non est reg. infalibilis. 4º Joan. 22. definiuit ut quidam referunt quod animae defunctorum fidelium non peruenirebant ad visionem claram dei usque ad diem iudicij. et dicitur et quod praecepit iste pontifex quod nullus reciperet gradum Magisterij in academia parisiense si non iuraret se defensurum illam propositionem. 5º iste Joan. 22. et Nicolaus pp. videntur contraria definisse quia Nicolaus definiuit quod christus numquam habuit aliquid in communi. Joan. tamen definiuit oppositum in extrauagante. cum inter nonnullos extra de verb. significatione.

2º Est Arg. quod pp. potest esse hereticus. G. potest errare in definiendis rebus fidei. g. pz. pº quia si pot esse hereticus hic

populus christianus posset dubitare merito utrum ille defi
nierit suam heresim. quidem potest dubitare quod non scimus utrum
pp. sit modo hereticus. Item quia vero simile est quod si tentaret de
finire in materia circa quam ille errat quod definiret secundum suam heresim
quia contenderet quod oppositum esset miraculum. s. definire contra suam
opinionem. non est autem ponendum miraculum. ant. tum probatur primo ex
opinione Multorum theologorum hoc tenentium. 2°. quia de facto aliqui
fuerunt heretici ut patet de anastasio. ut refertur c. anastasius
19. d. et Joan. 22. in art. posito erravit et quia opposi
tum definiunt postea contra illum fore hereticum. et quia Honorius pp.
fuit hereticus ut habetur in concil. 6. constantinop. numeratur inter
hereticos Honorius episcopus antiquae Romae.

3. Est Arg. quia si pp. non potest errare hoc aut est ex ipso habi
tu fidei aut ex assistentia S.S. aut ex utroque simul. sed
ex nullo horum ergo. . quoniam not. cum Maiori et Minor patet. 1. n. cer
tum est quod non ex habitu fidei quia quilibet christianus habet habitum
fidei et tamen errare potest. non est etiam ex assistentia S.S. quia non est
credibile quod viro duntaxat homini quamvis aliquo ceteroquin contra dictum
peccatori dederit deus istam assistentiam S.S. quia non ex utro
que simul per eandem rationem

4°. Arg. quia concilium est s. pp. ergo pp. non est supremus et
infallibilis reg. ant. patet. hinc ex definitione concilij constantien
ses. 4. et 5. et etiam basilien. fere per principium. ubi expre
sse definitur quod concilium est s. pp. hinc etiam quod concilium generale
potest deponere pp. si fuerit hereticus. et etiam si fue
rit pessimus et Male gubernet ecclesiam atque non sufficienter
providiss et christianis Ecclesie suae.

5. Est Arg. quia atque si pp. est reg. supremus infa
llibilis ergo frustra congregantur concilia ad definiendas

rebus fidei. quod est falsum quia sequitur quia si pp. est supremus iudex et infallibilis ille potest facile diffinire et sedare hereses et non est necessarium congregare concilia cum tanto labore.

In oppositum est Authoritas s. th. ~~est~~ ubi cap. te ducit quod ad pp. pertinet finaliter determinare ea quae sunt fidei ut ab omnibus inconcusse a fide teneant. et concludit idem ad solam authoritatem pp. pertinet nova editio symboli.

In hac q[uaestion]e sunt apud catholicos varii modi dicendi et ista difficultas pendet ex alia tractata in arg. 4°. utrum s[cilicet] concilium sit supra pp. iam infra editos. et hec rursus pendet ex alia, s[cilicet] an immediate Christus dederit claves Petro seu summis pontificibus. Dicunt enim quidam quod Christus immediate contulit claves omnibus Apostolis et sic etiam episcopis eorum successoribus. Unde fit quod suprema potestas data a Christo sit in concilio congregato ex omnibus episcopis et pp. tanquam unus ex illis manet subiectus concilio. sicut provincialis in capitulo licet sit supremus prelatus tamen manet subiectus diffinitoribus capituli.

Ista sententia tenet communiter Parisienses. Item Gerson de potestate pp. et iste Gerson interfuit concil. Constantiensi. habet etiam Ocham. Almain. et Adrian. etiam hoc tenet in q[uaestione] ultima de sacramento confirmationis, et tenet etiam isti quod pp. potest errare in diffiniendis rebus fidei

Oppositum huius sententie est certum et catholicum ut quod superemus certissimis rationibus. Dico 1° firmiter fide tenendum est quod pp. est supremum caput in ecclesia Christi et oppositum est hereticum. et etiam de fide est quod pp. est Vicarius Christi. 2° Dico quod pp. est supr-

supra concilium et accepit potestatem a christo et non ab ecclesia
neque ab electoribus quia Petrus immediate accepit a christo po
testatem supra totam ecclesiam alii vero Apostoli habuerunt potesta
tem delegatam. Unde solus Petrus habet ~~pot~~ successorem cum
plenitudine potestatis s. totius ecclesiae. Alii vero Apostoli non.
Haec sententia est verissima et oppositum est periculosa et
est fomentum heresis. Attamen non est de fide itaque oppositum
esset heresis. Caiet. citat hic definitionem concilii florentini
sed ibi specialiter tractatur de primatu Petri. Utrum vero pp.
sit s. concilium nec hoc non apte definit. Adducit et defi
nitionem concilii lateranensis cum interfuit caiet. ubi aperte est
definitum pp. esse supra concilium. Attamen adhuc est sub
lite utrum illud concilium habuerit in eo cum sua authorita
te neque illud concilium est receptum a tota ecclesia. Unde
parisienses non receperunt illud. sed adhuc defendunt
suam sententiam. De hac re quod s. pp. sit s. concilium. tracta
Vivig. ex professo in Addit. 3. p. q. 17. Hic ergo
suppono hoc fundamentum quod pp. est s. concilium.
Sit ergo conclusio ad q. Summus pontifex errare non potest in defi
nitionibus fidei sed est regula infallibilis. Probatur 1. ex re-
tibus christi. Math. 16. Tu es Petrus et super hanc petram aedi
ficabo ecclesiam meam. Petrus benedictus est a christo. bea
tus es simon bar iona. / Illud verbum super hanc petram intel
ligitur de Petro ipso non nude. neque intelligitur de ipsa confessione
per se. sed intelligitur de Petro sub illa confessione fidei. et
de illo dicit super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. sed
ecclesia non potest habere falsitatem contra fidem quia fundamentum.
s. pp. non potest deficere in fide in ordine ad ipsam ecclesiam
s. definiendo. hunc locum intelligit Cyprianus. lib. 1.
epistol. epist. 3. et lib. 4. epistol. 9. Verum est

vid. caiet. op. de primatu petri et apostolorum c. ... vi. huius lib. 3. Vi. Rose ar. 25.

q. Multi sancti intelligunt sup hunc petram . i . sup istam confessionem. et sic hoc arg. no het ... sed ad hunc het ... qui confessio illa no debet accipi nude sed ut est apprehensio a fundamento ecclesie. Et confit. ex verbis sequentibus. et porte inferi etc. hoc est propter vim ipsius fundamenti . s. petri et pp. qui licet christus sit principale fundamentum . sed petrus est fundamentum fundamenti qui est christus. Item ex illo et tibi dabo claves etc. certe fides est quae incipit aperire ianuam (. ostendit illam per quam debemus ingredi regnum qui sine fide impossibile est etc. Unde clavis scientie debet esse infallibilis in pp. Item seq. et quod cumque ligaveris etc. ligat pp. in absolvendo vel excommunicando vel et definiendo res fidei. qua definitio in captivitatem redigit omnem intellectum in obsequium fidei absolvit et intellectum qui declarat aliquid non esse contrarium ad fidem definientem. ... ... peccato ex quo videbatur ligari intellectus ad credendum illud tamquam de fide venit Sixtus 4. et solvit intellectum et dicit quod illud non est de fide . Et quod ille solvit in terris etc. hoc het locum maxime in rebus fidei. qui contra fide ... in gratiam ... Est alius locus in huius veritatis confirmatione. Joan. 20. pasce oves meas. quibus verbis christus implevit quod promiserat Math. 16. Illis ergo verbis pasce etc. soli petro dixit specialiter cum ibi essent alii apostoli ... qui dixit christus diligis me plus his . s. apostolis. pastus aut et cibus animarum est sana doctrina. iuxta illud prophete. dabo vobis pastores et pascent vos scientia et doctrina. Dixit aut petro specialiter tamquam principi pastorum. ergo doctrina petri debet esse sana infallibiliter tamquam determinata ab ipso principe pastorum christo. atque si esset dissensio inter ceteros pastores circa doctrinam quibus posset componere pacem inter illos et veritatem definire. Unde per illud verbum pasce non est restringendum ad ... quod ... generis pascendi

sed ad om requisitum ad bonam gubernationem ecclesie. mixerit ista tamen potissimum est infalibilis regula fidei que illa est in papa et hoc est quod dicit in psalmo. dominus regit me etc. alii legunt. pascit et quamcumque misit nostratum salutem in papa. hec regit in hebreo est pascit. At tamen deus non pascit ecclesiam per seipsum immediate sine ministro. quidem est quod regat ecclesiam a christo et papa et vere dicit ... michi deest quod dominus pascit me.
Est aliud testimonium. christus luce. 22. dixit petro specialiter. Petre ecce sathan expetiuit vos ut cribraret sicut triticum ego autem etc. non dixit christus rogavi pro vobis sed pro te specialiter et non dixit fides vestra. sed tua. ut intelligamus quod aliquod privilegium dabat petro quod non aliis. hoc tamen erat privilegium pro tota ecclesia concessum illi tamquam capiti quod fides petri et successorum eius in ordine ad ecclesiam deficere non pot. et aut hic ... quod factum est confirma in fratres tuos .s. in fide. et confirme quod hoc specialiter pertinet ad papam ut est caput ecclesie. quod quantum attinet ad illud tempus in quo petrus vixit. certe petrus non confirmavit Apostolos in fide sed christus ipse post resurrectionem quod de aliis fratribus loquebatur christus quam de Apostolis .s. de omnibus fidelibus qui sunt inter se fratres omnis matris.
Ista testimonia supra confirmantur. Authoritate conciliorum et potissimum quod .s. ille sit sexta synodus. Prima in .6. synodo constantinopoli. actione. 4. est ibi epistola. Agatho. pape. Missa ad concilium ubi. Agatho. papa. describit fidem catholicam quam tenet ecclesia et dicit. hec est enim. vere fidei regula quam et in prosperis et adversis inviolabiliter tenuit Apostolica christi ecclesia etc. Ita omnino. adducit ibi illam Authoritatem. ego rogavi pro te etc. et dicit. hinc dominus fide petri non defecturam promisit et confirmare eum fratres tuos

ad monuit quod apostolicos pontifices meae exiguitatis predecessores fecisse scitote [illegible]. Et not. quod istud testimonium non habet authoritatem solius pontificis sed concilij quod recepit et probavit illam epistolam. Concilium illud concilium fuit probatum per leonem pp. successorem Agathonis. In hunc modum sunt quam plures authoritates pontificum. Vid. c. in nouo test. 21. d. et alijs c. et 22. d. Item pp. qui maiores ecclesie cause ad fidem potissimum concernentes ad summum pontificem referuntur quod ille errare non potest. dub. habetur. 24. q. 1. c. quotiens. et c. Rogamus. ibidem. Idem habetur c. Maiores de bap. et. Est etiam sententia omnium gentium. hieron. in expositione symboli. et habetur. 24. q. 1. c. hec est fides. ait pp. beatissime quam profitemur. et subdit si autem hec nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur quicumque me culpare voluerit se imperitum. l. et malevolum. l. etiam non catholicum sed hereticum comprobavit. et facienda est vis non solum in authoritate hieronimi sed in se ipso et per quos scribebat et iubebat. n. hieronimus eaque intelligebat recepta esse. sicut enim se sic recepta. cum quod recepta in ecclesia cotidie quod qui non crediderit definitionem pp. esse hereticum. Item patres concilij Milevitani hoc ipsum sentiebant quod decreta illius concilij miserunt ad Innocentium p. petentes confirmationem. Vid. de hoc epistol. 90. Augusti. et 91. et 92. et in epistola. 93. sunt verba que respondit Innocentius. et laudat concilium quod recurrit ad pontificem. et dicit esse conforme patrum documentis quod necessarius est iste recursus ad pp. et dicit quod etiam actione primus sibi scientes quod per omnes provincias de Apostolico fonte petentibus responsa semper emanant praesertim quotiens fidei ratio ventilatur. arbitror omnes fratres et coepiscopos nostros non nisi ad petrum

Item in alle hereticum sic per Sebast. in proprio forte 1. epist. ad dam. sed de expositione symbol.

 52

1. sui nominis et honoris authorem referre debere velit nunc rehilit bestra dilectio quod per totum mundum possit omnibus ecclesiis omnino prodesse. et ex hac epist. desumpta est. Cap. haec. 24. q. 1. et August. epist. 95. iterum rescribit Innocentio et circa finem epistol. dicit. non n. rivulum nostrum largo fonti augendo refundimus. sed in hac non parva tentatione temporis vnde nos liberet cui dicimus. ne nos inducas in tentationem, vtrum etiam noster licet exiguus ex eodem quo et tuus emanet capite fluentes, hoc a te probari volumus, tuis quoque rescriptis de communi participatione vnius gratiae consolari.

T. et Prob.r Authoritate s. Thom. qui vbicumque de hac re loquitur tenet quod ad pp. pertinet vltima fidei resolutio et quod errare non potest. in opusc. contra errores graecorum c. 33. ibi ponit s. D. quod est hereticum negare Authoritatem summi pontificis et postea c. 65. circa finem opus. probat Authoritatibus cyrili chrysost. et aliorum graecorum quod Petrus accepit supremam potestatem et quod pp. est Vicarius christi et quod est de necessitate salutis hoc credere. Postea vero c. 68. et 69. Probat ex professo istam conclusionem nostram quod s. pp. non potest errare in rebus fidei definiendis et probat hoc auctoritate cyrili. lib. thesaurorum. vbi dicit vt membra maneamus in capite nostro Rom. pontificum a quo nostrum est quaerere quid credere quid tenere debeamus. probat etiam Authoritate s. Maximi. qui Maximus hoc ipsum dicit et adducit illud. ego rogavi pro te etc. Hoc etiam habet s. D. lib. 4 contra gent. c. 76. Vbi probando Authoritatem pp. et eius vnitatem supra totam ecclesiam. dicit in 2a ratione quod non potest errare in rebus fidei definiendis. Hoc etiam aperte asserit in hoc art. Vbi tantam Authoritatem tribuit definitioni pp. sicut definitioni concilij generalis. et et vniversalis ecclesiae.

Et ex dictis s. th. et ex modo loquendi eius similiter colligitur quod dicere quod sit in dubium contra modernos theologos qui hoc reduxerunt in dubium. Qui certe usque ad concilium constantiense nunquam inter catholicos dubitatum est utrum pp. sit super concilium. sed plane omnes fatebantur quod pp. sit supremus pontifex et super concilium et errare non potest. Hoc colligitur ex dictis Hieronimi et August. et Maxime ex dictis s. th. qui si tempore s. th. esset dubium utrum pp. sit super concilium et utrum posset errare certe s. th. in dubium hoc reduceret sicut solet alia. At tamen in operibus suis tamquam certum hoc definit et oppositum ponit pro errore graecorum. et in hoc art. absque aliqua dubitatione hoc affirmat. Unde cum sit res gravissima si suo tempore fuisset dubitata aliter hoc tractasset

Item ex rationibus probatur ista conclusio quia solus pp. habet Authoritatem congregandi concilium generale itaque si absque eius Authoritate congregetur errare potest sed ipse pp. errare non potest in definiendo. ergo. pp. quia si concilium generale errare non potest est propter authoritatem pp. et qui eum congregavit ipse errare non potest quia propter quod unumquodque tale et illud magis. ut ait Aristoteles. est. c. 4. Item pp. 17. d. per plura capitula hoc est afferit. c. significasti. de electione et electi potestate dicit ibi quod omnia concilia per Romanae ecclesiae authoritatem et facta sunt et robur acceperunt. Item est in eisdem locis ex concil. calcedonensi quod est unum ex 4or generalissimis. in i. sessione erant ibi legati pp. et quidam legatus ibi primus locutus est et similiter dicit quod pp. est caput omnium ecclesiarum. postea tamen alius legatus dixit. ~~....~~ lucentius episcopus et vicarius sedis apostolicae dixit...

Iudicij summi necesse est eum dare rationem quicumque per summum dicendi heret sicut esset et synodum ausus est facere sine Authoritate sedis Apostolicae quod numquam rite factum est neque fieri licuit. loquitur contra dioscorum haereticum. Et tamen de alium consensit in hoc. Hoc etiam aut concedunt etiam adversarij qui negant nostram conclusionem. Verum est quod omnibus

2°. Probatur. Vna est fides catholica in ecclesia Christi ergo Vnus debet esse iudex supremus in his quae fidei sunt. ant. probatur. vnus deus vna fides. Et illud non sint in vobis schismata. conclusio probatur quia si non esset Vnus iudex facillime esset schisma in ecclesia. Et in concilio etiam generali si est dissensio inter congregatos in concilio ad quem debet referri iudicium. Sed dicis quod hic standum est Maiori parti. Sed dico quod quia si ista maior pars est minus sana et in doctrina et Moribus aliquando magis quod saniori parti standum est. quod necesse est ponere vnum supremum Authoritatem atque. christus non sufficienter providisset ecclesiae suae. hoc est contra. s.th. hic. et summa contra gentiles. cap. Imo ex hoc quod debet esse vna fides concludit. s.th. debere esse vnum supremum pontificem. Hoc est quod dicitur deuteron. 17. cum variis iudicium videbis variari &.

3. Probatur quia Ecclesia christi frequenter indiget decretis et definitionibus circa Materiam fidei concilium autem generale non potest congregari in tanto et cum Maxima difficultate ergo aliquis est in ecclesia christi qui potest definire res fidei non est alius quam papa. ergo. Maior probatur quia modo cum Hispania surgit Petrus ... in germania lutheranis. et fuit necessarium statim definire contra illos. Minor etiam experientia probatur. conclusio probatur quia atque non esset sufficienter provisum ecclesiae christi. quod etiam est falsum quia ait dominus quod vltra debui facere et non feci. &c.

4°. Probatur si papa posset errare in tota ecclesia posset errare quod est falsum ergo. sequela probatur quia omnes christiani tenentur obe

obedire pp. precipienti q hoc credamus. — Sed dicunt ad tertium Lutherani q non teneor credere qui precipit aliquid contra evangelium. Sed duo videntur esse effectiva, ergo quis debet esse iudex in hoc. dices concilium. sed ego dico et q si concilium precipiat contrarium ergo non debes credere. Sed quis est iudex. q illud sit contra evangelium. Ideo venire oportet ad unum caput. s. pp. q errare non potest ex assistentia spiritus sancti. SS. et sacerdos concilium errare non potest quia assistit illi christus mediante pontifice. s. pp.

Ex hoc s. sic probata. Seq. 2a s. q concilium provinciale s. congregatum s. confirmatum auctoritate pp. errare non potest. non dico q sufficit solum congregari auctoritate pp. sed q requiritur confirmatio quae facit infallibilem veritatem. Et loquor q quando pp. confirmat ipse definit sed ille errare non potest ergo. P. patet ex his quae de facto contigerunt. Concilium Milevitanum contra pelagium fuit provinciale et tamen quia pp. hoc confirmavit tota ecclesia illud recepit tamquam de fide. et sic etiam est in multis conciliis toletanis. sic etiam de concilio constantinopolitano contra Origenem congregato auctoritate pp. et confirmato per eundem. Et ex hoc confirmatur s. praecedens q pp. errare non potest quia confirmata concilia provincialia sunt a solo pontifice absque concilio generali. Et tamen recipit tota ecclesia.

"etsola confirmat sine congregat."

Seq. et 3a s. q pp. non potest errare in definiendis rebus pertinentibus ad bonos mores. Sed iste s. habet duplicem sensum. P. q s. si definiat v.g. q fornicatio est mala et peccatum mortale. talis definitio est accipienda ac si definisset q christus fuit dives blasphemus.

In isto sensu q.º est ita certa sicut praecedens. Hoc probatur quia
pertinet ad fidem dicere quod primicius sit illicitum. hoc etiam defini
erunt Apostoli in concilio illo. p.º Actu. 15. definierunt pertinentia
in rebus fidei et ad bonos mores. Et ad totum dicendum quod istud
primum concilium Apost. non fuit concilium generale sed provin
ciale quamvis fuerunt ibi omnes Apostoli affuit etiam ibi petrus.
Et hoc constat ex c. 1. et 2.º ad galat. [illegible] de concilio pro
vinciale confirmato auctoritate pp. errare non potest
~~2º. sensus est quod non possit errare faciendo leges malas~~
~~contra bonos mores~~. Et hoc pacto etiam pontifices decla
raverunt quod isti census sunt redimibiles. aliquitur sunt liciti. hec
hoc. decempho et vendito in concavagationibus. et sic etiam definitum
est usuras esse illicitas.
2º. sensus est quod pp. non potest condere leges continentes [illegible] aut
contra legem naturalem et bonos mores. et quod omnis lex papae debet
esse licita et bona et secundum evang. et secundum legem naturalem. In isto
sensu q.º non est ita certa sicut in p.º sensu sed tamen. Dico quod
etiam debet teneri certissime. Probatur p.º Auctoritate [illegible]
in ubi Maxime commendat leges pontificias. Item 25.
q. 1. Maxime commendat leges pontificias. ut patet c. nulli fas.
et c. sequenti. dicit nulli fas est sine animae suae periculo aut
divinis constitutionibus aut Apostolicorum decreta temerare
temerare aut decreti. s. legem est. aut frangere. multo po
tissime [deleted] reprehendere illi tamquam iniquam. magis non peccat
contra legem quae dicit illam esse iniquam quam qui frangit illi. Probatur quia
si pp. sic erraret in istis legibus esset aliquid absurdissimum
in coelesti [illegible]. quia s. tota ecclesia sic reputaret bonum id quod esset
Malum. et competeret illi id quod ait Esaias. Vae qui dici
tis Malum bonum. et pp. diceret. Vae qui condunt leges iniquas
Dicendum quod sic dicit. ps. lex domini immaculata. ita etiam leges
ecclesiasticae

P. qr si pp. sic erraret in directe esset error. Sm. primu se sm qi putaret eclesiae esse licitu quod est illicitum. q de pontifices corrigunt leges ciuiles in quib. vt pz ex de prescript. c. vlt. q Ex istag. in isto se sic est Multu ad tollenda contra lutheranos q reijciunt oes traditiones humanas et leges. Et hinc est q illa lex eclesiastica q no est necessariu ad salutem cocne laicos sub vtraqz spe. et sic precipit q nullus laicus coicet sub vtraqz spe. est lex sancta. Item sunt leges sancte de ieiunijs quadragesime. de de uesticibus iborum. no comedendis carnibg. Item leges ceremoniarum eclesiasticarum.

Ex his q patet q pp. no errat in his trib. s. in fide. in Moribg, in legibg condendis. Et circa om istar defini^o est in co alio illo q. Actorum. 15. P. n. definit q legali no esse de necessitate salutis q ptinet ad fidem. 2^m q fornicatio est illicita ad mores. 3^m q abstinerent a sanguine et suffocato. est lex. Et Idem serme fit in oibg concilijs. s. de fide Moribg et legibg. In his q pp. errare no pot. De his et est videndus s. th. [illegible] q. 11. ar. 2. ad. 3. Vid. et Caiet. de autoritate pp. et co al. c. 9. c. 11. et in apologia contra Almain. c. 13. et 14.

Secus aut est de episcopo aut to de co cilio prouinciali vt diximg. q siquis dicat episcopu aut concilium prouinciale errare no posse. q in. c. ad abolendu de hereticis. q [illegible] herehiis q sentit contra se m eclesie sed dat licet Autoritatis episcopo cu clero et et ipsi solicleros sede vacante vt damnet aliquem sic sentientem tanqz hereticu et q sic damnatus sentie est ex coicatus a pontifice. De se singulis decretu dicentes T. in q. defares . Pronunc dus q se sus est - q qu

quib damnat pro hereticis circa materiam in damnatam tamquam here
ticam. s. quam est res apta contra fidem et ecclesiam.
Preterea Sanctus Thomas quodlibet 9. art. 4. q. Pontifex non potest
errare in canonizatione sanctorum. itaque quicumque per pp. positus
in catalogo sanctorum ut ab omnibus venerentur. ille est sanctus
et in caelo. Ista q. non est tam certa sicut precedens. et quamvis opp.
sitam diceret non est hereticus neque error. sed credo esset temeri
tas. Maxime si quis diceret quod de facto errarit pp. in cano
nizatione alicuius sancti in particulari. Probatur q. quando
canonizatur sanctus duo fiunt. p. declaratur quod ille sit sanctus
et sic fit quod possit coli per ecclesiam. 2. ex consequenti declaratur quod
vita eius et mores fuerunt sancti et quod [illegible] quod licitum est christi
fidelibus informare vitam suam ad exemplum et regulam illius sancti
et hoc est canonizare. i. ponere pro canone et regula vivendi
christianis. At tunc si pp. erraret in hoc esset error perniciosis
simus in ecclesia christi quod non est credibile quod erret. Minor probatur
quia pro facto esset turpissima res quod tota ecclesia coleret ali
quem tamquam sanctum et tamen ille est in inferno. Item esset error habere mores
et mores prebere tamquam regulam vivendi illius qui est in inferno et
est dei inimicus. quod non est credibile quod ecclesia erret in re
tam gravi. R. quod in veneratione sanctorum profitemur
articulum illum s. vitam eternam. et gloriam. esset tunc hic
perniciosissimus error et aliquo modo directe contra fidem. colere ali
quem tamquam habentem vitam eternam qui tamen esset in morte eterna
[illegible]. Hanc sententiam habet. s. th. quodlibet. 9. ar. ut ubi
[illegible]. dicit s. th. quod precedendum est quod in hoc ecclesia non errat
Secundo contra istam q. est arg. quod s. ar. 3. ad. 4. diximus ad
ut ut. arg. quod non est inconveniens quod aliquando temporis sophismata
non consecratam putantes illam esse consecratam quia fuerat [illegible]
et istam sophisticam esse rite consecratam ~~[illegible]~~ et sic
religiosi illi non errant quia si pro te dicit ad christum ubicumque sit

Sed et si ecclesia erraret in canonizatione aliorum sanctorum non
est inconveniens quia religio non erraret publice. quia fides solum
docet quod qui decesserit in gratia salvatur. utrum autem iste vel ille
sic decedat spectat non spectat ad fidem.
Rx quando spectat esse error. primo quia sanctitas non canonizatur. i. non de-
claratur quod esset error quod nisi sanctitas sit christianus quia si infide-
lis illud diceret non erraret. Item quia illa doctrina particu-
laris fit in tribunali loco coram paucis abstractionibus et sic spectat per-
vulgare error et quod per orbem ... quia illius sanctitati tribuit. At
tamen canonizatio proponitur toti ecclesie et toti tempore
vite spectato esset error maximus.
2°. Arg. contra. quia iustificari est occultum et nullus potest
esse certus fide se esse in gratia ergo multo minus. pp. potest
esse certus quod alius decesserit in gratia. ergo potest errare.
Rx quod pp. de se non potest esse certus ex virtute humana
attamen ex assistentia SS. et in sanctitate cuiusque potest esse
certus et in quantum canonizat sanctum.
Hinc solvitur. Arg. 3. quia canonizatio sanctorum fun-
datur in testimonio hominum qui possunt falli et fallere
ergo pp. canonizans potest falli et fallere. Antecedens probatur. quia pp.
quando canonizat sanctum facit processum vite et mores
et testes sicut in aliis iudiciis secularibus fit. ergo
ante facit pp. summo more sicut in aliis iudiciis. et si
si forte fuerint aliqua miracula. non sunt infalli-
bile testimonium quia omnia sunt facilia fieri dare possunt
esse apparitionibus in extremis illius nomine in nomine ... pro
... 8. Rx quod licet unum testimonium sit. se esset
fallibile. Attamen omnia testimonia simul collecta et maxi-
me simul cum assistentia SS. non sinunt pp. errare

in hoc Maxime quia Miracula sunt post Mortem hic sunt
Magnum testimonium sanctitatis. Deinde quod dico quod licet essent
plures testes falsi et Miracula falsa quae te ff fieren
falsa sanctitate fictam alicuius non tamen deus permittet quod
pp. canonizet illum. sed l. ante canonizationem oporteret
pp. fidelissimum testimonium l. Miraculorum. l. et pp. debi
rebit vestimentis. ff. ut non canonizet sed certo faciet deus
sanctum nos dos quos ipse bene nobit
Ad tertium aliqui sunt sancti canonizati per scripturam. et
exeitare dicto haec esse et ipso est de fide. ut per. de beata
virgine. de sanctis angelis de Apostolis. de sanctis
et de tymoteo. et de aliis de quibus dicit Paulus quorum
nomina scripta sunt in libro vitae.
Ad illud tertio quod communiter dicitur. Multa corpora venerantur
in terris quorum animae cremantur in inferno. Respondeo quod ista sententia
tenet. l. nullius est Authoritatis. l. si est alicuius. de
bet interpretari de corporibus quae sunt quae venerantur ab
aliquibus non tamen sunt canonizati. De festo autem conceptionis
ms. b. virginis dico quod ecclesia non dum canonizavit illud festum
per rationem l. alterius opinionis. Sed de ecclesia universali ve ne
ratur ibi quod certum est. quod in eo die quo b. virgo concepta est
speciali privilegio fuit gratia plena. et tamen ista gratia
fuerit in ipso momento conceptionis ita ut preservaretur a peccato
originali an tamen post illud instans itaque prius contraxerit
peccatum originale. hoc sicut non est determinatum de fide
ita et cultus divinus ecclesiae universalis non fertur formali
ter ad unam l. alteram partem. Dixi ecclesia universalis
quia ecclesia particularis sicut potest errare ex particularium
opinione ita potest errare colendo illam partem sanctam. sicut
opinione. Ideo Melius est colere sanctitatem virginis sive in
instanti sive post.

Ita explicit et tenet s. th. in q. lib.

¶ Ad 1.m Arg.m a pr.o q. propositum. Pro solne. Not. q pp. triplr. pot aliquid determinare. P.o tanq doctor pro sua opinione et sententia. quia ex eo q est pp. no reliquit esse hois aut esse doctoris s. Magistri. Et si isto pacto aliquid determinet certu est q pot errare sicut alij hoies. 2.o pot determinare aliquid tanq iudex in causis aut criminalibus aut ciuilibus sicut qn est lis in causa beneficiaria et fert sententiam pro isto l. illa parte. Item si iste clericus sit cum aliquo l. no. Item vtru aliquid sit Matrimonium l. no. Et isto modo et certu est q pot errare et ferre sententiam falsam. l. ex ignorantia iuris. l. facti qa fundatur in falsa presumptione. l. et ex malitia. Et hoc pp qa illa sententia fundatur in probatione testium et sic pp. iudicat ferme allegata et probata q pot decipi. No n. est necesse q ibi assistat sp. s. sicut in canonizatione sanctorum quia in est res tanti Momenti. Et isto m.o cum aliu generale pot errare. Imo et legitur in forsalib pot errare credendo successore in Matrimonium. cu tn sit falsum

3.o pot. pp. determinare definiendo aliqd formaliter et ex intentione aliquid esse de fide. l. no esse. Et isto m.o no pot errare. Et si intelligitur q.o s. positum. qu.o s. pp. definit aliquam veritatem et proponit illi ecclesie credendam tanq fidem catholicam tunc no pot errare. quia tunc error pp. esset error ecclesie vniuersalis. Dicimus .n. s. ar. 1. q ecclesia est Mater in proposita fide in proponendo et ipsa ecclesia errare no pot et similiter in hoc pp. no pot errare quia ipse tanq no proponit sed pp. proponit nomine totius ecclesie. Ad arg.m

Ad arg. q. Dico q quando cumque pp. erraverint determinando ille determinavit p°. s. 2°. modo. s. ut doctor. s. ut iudex. et ita determinavit Nicolaus m. c. a quo da iudeis qui secuti sunt opinionem b. Ambrosij. qui dicit. sic sanctus vir Ambrosij. Idem est dicendum de c. quanto. et in c. alio de sponsa duorum. et constat quod non fuerit definitio. 3. m. ex verbis ipsis. qui dicit. quia quidam predecessor noster aliquando se dixisse. non dicit definisse: sed sensisse tamquam doctorem. Modo autem presertim quod Matrimonium nunc ratum non consummatum non dirimatur per sequens consummatum contrarium est quod per solum ingressum religionis omnino potest dirimi et oppositum est periculosum.

Ad illud de Joan. 22. R. quod ille errorem non habet auctoritatem. forte enim antequam esset pp. habuit illum errorem atque postquam fuit pp. non legitur in aliquibus historiis quod illud habuerit

Ad aliud R. quod non est contradictio inter illos pontifices. quod Joan. 22. definivit quod de fide quod Christus habuit aliquid in com. Nicolaus vero definivit quod Christus aliquando habuit aliquid in com. aliquando vero non ut preberet exemplum vite perfectionis et imperfectionis. Sed restant duo dubia explicanda.

¶ P. Dubium est quomodo cognoscemus quando pp. determinet. s. tamquam definiens de fide. s. alio modo. R. quod hoc possumus cognoscere ex modo determinandi. ut si pp. dicant. quod oppositum dixerit sit Anathema. s. sit tamquam hereticus a se dub. s. si dicat oppositum est error. s. si dicat. omnes christiani ita credant et sentiant. aut similia verba ex quibus colligatur quod illud quod determinat proponit tamquam de fide credendum ut constat ex definitionibus conciliorum. et etiam ex aliquibus definitionibus pp. ut patet in bulla sixti. 4. contra caput tum o some ge. et ex bulla Leonis contra luterum

Aliqui et post hoc constare ex questione proposita. si n. quereratur app. utrum aliquid sit desidet tenendum. hic determinarentur est definitio de fide. In aliis tamen modis definit ut doctor ut qui dicit Videt nobis. approbat rationibus quae ex multis de certis ut ex maxime opinio ne sibi ...

Item et qui definiat aliquid ut video ex hoc aparet ex ... fere di sententiar

¶ 2m. Dub. est quid debet facere pp. ut non erret in definitionibus fidei. Aliqui dicunt aliter quod debet facere quod in se est ut SS. doceat veritatem sic dicamus in justificatione quod facienti quod in se est deus non denegat gratiam et pp. facienti quod in se est SS. non negat veritatem. Debet autem facere quod in se est consultis consuetudinibus traditionibus ecclesie rationibus naturalibus et consulendo viros doctos et probos. et facere ut diligenti examinatione expediat et sic facto errare non potest definiendo. Idem dicunt de concilio generali. Contra tenentes istam sententiam. Asserunt quod ista conditionalis est vera. si pp. non facerit quod in se est ad definiendam veritatem potest errare definiendo et idem est de concilio generali. si tamen faciat quod in se est non potest errare. quod si quis arguat quod erre et tamen de quocumque particulari doctore quod si faciat quod in se est non negabit sibi veritatem. Resp. quod si doctor particularis quicumque facit quod in se est in necessariis ad salutem deus ostendet illi veritatem quam atque non sit doctore. Attamen in aliis rebus si ille facit quod in se est ad cognoscendum veritatem non peccabit quod deus se habebit ignoranti invincibiliter tamen non erret per ... Sed ... non est necesse quod cognoscat veritatem speculative. Hoc tamen non est ...

V dero est erre ... q. si pp. l. concilium ...

quod in se est. Spiritus sanctus docet veritatem ut non sit error [illegible]
culpabilis. quidquid sit de errore per accidens.

Si dicatur: si illa conditio in hominibus negotiantibus est vera, sequitur quod
non possimus dubitare utrum definitiones Pontificis vel Concilii
sint verae, quia non scimus utrum fecerint quod in se est.
Ex eo sequitur quod quando Pontifex vel Concilium definit numquam datur
permittet quod definiat quin prius fecerit quod in se est; itaque
Spiritus sanctus assistit utrique et adiuvat ut faciat quod in se est et ad
hoc quod definiat veritatem. Itaque a posteriori scio
quod Pontifex fecit quod in se est quia definivit. Ultimo
de quo dicendum est probabilius.

Sed quaeritur quid videtur probabilius dicendum. Dico primo quod
si Pontifex aut Concilium tentet definire aliquid ex officio, tunc quod
de fide numquam errabit si de facto definiat sive fecerit
quod in se est sive non fecerit. 2° Dico quod istud
quod est facere vel non facere quod in se est refert
multum ut Pontifex vel Concilium non peccet definiendo temere,
quia si tentet definire nulla facta diligentia peccabit
ipse mortaliter. At tamen semper definiet veritatem
et numquam falsitatem. Ratio huius est quia Christus ab-
solute promisit quod Spiritus docebit omnem veritatem necessariam
[illegible] collegii. Et absolute dixit Petro: rogavi pro
te ut non deficiat fides tua. non dixit ut non deficiat
quamdiu prudenter [illegible] fides tua. Videlicet
ille sit in [illegible] definiendo [illegible] non definiet falsitatem.
Dico quod [illegible] [illegible]. Quod si sacer-
dos rite ordinatus si servet formam [illegible] [illegible]
[illegible] collegio. infallibiliter consecrabit sive ipse peccet
sive non.

Si dicatur: quia assistentia Spiritus sancti est promissa sub hac conditione si fecerit quod in se est, ergo deficiente conditione deficit. Respondeo: ambo Pontifex quia assistentia Spiritus sancti. hinc non est promissa mediante illuminatione [illegible] et est in scripto vel [illegible] definitio Pontificis [illegible] sacra scriptura sed est promissa ab interna inspiratione mediante lumine [illegible] et disputatione ut [illegible] [illegible]. Quia si Pontifex peccaret non faciendo quod in se est [illegible] [illegible] ex [illegible] periculo errandi. atque non peccaret. nec alia ratione possimus [illegible] [illegible] [illegible] praecepto faciendi quod in se est tamen medium necessarium [illegible] si [illegible] est medium

[illegible] ut non erraret. si quia non est medium necessarium non peccabit dimittendo illud. si vero est medium necessarium sequitur quod illo excepto potest errare.

nō servādo cæremoniis ecclesiæ. aut vestes sacras aut atq. alioꝝ. qr pro potestas christi assistit infallibiliter characteri. Ita et dico de pp. et cōcilio. q si pp. est vere electus et est vicarius christi et intēdit vti pote. forte accu pta a christo in desiniēdo nūq erraebit. et idē dico de cōcilio siue peccet siue nō. qr assistit illi virtus christi et sp̄s. eius. Verum est q nūq deus pmittet q pp. aut cōcilium desiniat facere quod in se est sufficienter vt desiniat veritatē

¶ Ad. 2m. arg. 1m. Rx trā secat ambo et negat q. 1o. n. sunt ddes qui tenent probabiliter q pp. eo ipso q est hereticus exterior est priuatus offo papali et sic iā nō est pp. vñ licet tūc erraret iā nō errat pp. sd homo priuatus. Sd cōtra est arg. 5. fidelis qr seq q nūq possimus dubitare vtrū pp. qui desiniuit cōtra fidem vel errū erit hereticus necne. Rx q [illegible] ista opio q pp. eo ipso q est hereticus nō st pp. het Multas difficultates sicut illa q eo ipso q st peccator nō est pp. qr q decimus vtrū sit hereticus l. peccator et sic st confessus dubij vtrū heamus pp. vel nō. Vnde ego credo q pp. hereticus nō est priuatus ipso iure sd venit priuandus hoc trā sanimus in m. de clauibus. et ita het cruet. Ad arg. 9 Dico q licet sit hereticus si tētet desinire desiniet veritatē et cōtra propriā opinionē et hoc ex promissione christi et assistentia SS. neq est Miraculū hoc sd est coīs prouidētia christi in lege gr̄e q si sacerdos est hereticus si attētet vere cōsecret ita et pp. desiniet veritatē

Sd dub. est ad antecedēs Vtrū s. pp. possit esse hereticus. cōis sententia est q sic. et ita disputat qd faciēdū sit ni tali casu q pp. sit hereticus. ita cruet. et turre cremata

53

sic supponit quod potest esse hereticus. vide supponit. m. c. si pp. d. 40. et m. c. queb. 2. q. 7. et de facto in concilio constantino. 6. dampnatus honorius pp. tamquam hereticus qui tenuit quod in christo non fuerunt due voluntates. et sic dampnatur sessio 13. et quod magis urget est quod leo. 2us in epistola ad episcopos hispanos illius concilii que habetur sessio. 18. dampnat etiam istum honorium. et dicit post quam nunc mercuit alios hereticos dicit: necnon et honorium qui hanc apostolicam ecclesiam non apostolice traditionis doctrina lustravit sed profana proditione immaculatam fidem subvertere conatus est. Item etiam referunt alii pontifices qui fuerunt heretici. sed de hoc non est difficultas tantum. Probatur istam sententiam. quia non est videndum quamvis quod pp. sit confirmatus in fide quod potest deficere. ambo quia non est confirmatus in gratia quod neque in fide

Alii vero tenent quod pp. non potest esse hereticus de lege ... quod est pp. est confirmatus in fide. Hanc tenuit p. Pighius et post illum alii et petrus sotus. lib. 3. ecclesiastice hierarchie. c. 8. et post illum alii et ddo. hoc tenent magistri qui sunt suppositi. Pro ista sententia est illud quod habetur luce. 22. ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua. Hec verba christi ... intelligentia doctorum non solum referuntur ad personam Petri in ordine ad ecclesiam sed etiam in ordine ad ipsum met personam Petri itaque fuit privilegium collatum Petro quod non deficeret in fide etiam tempore passionis christi et sic est contra sententiam sanctorum et doctorum quod Petrus non amisit fidem tempore passionis sed amisit confessionem fidei. quid sit de aliis apostolis. Ex hoc quod sumunt bonum argumentum pro ista sententia istud privilegium fuit datum Petro non in quantum erat apostolus quod in quantum erat futurus pontifex quia fuit etiam collatum omnibus successoribus Petri. ambo probatur quia aliter omnibus apostolis debuisset concedi illud privilegium quod tamen est falsum quia aliqui illorum amiserunt fidem precipue thomas de illo enim certum est ... quod nunquam ... talis ... tribuere ... legem

tum et collig[itur] ex c[apitul]o tx. q[uia] specialiter dixit christus Petro ego
rogavi pro te. et subdit tu autem conversus confirma fratres tuos.
Hoc autem totum extendit ad omnes pontifices qui debent confirmare
fratres s. omnes fideles. ergo Petro tanquam pp. concedit privi
legium non deficiendi in fide ut possit confirmare fratres suos
cum omnes pontifices debent confirmare. habent et hoc privi
legium quod fides eorum non deficiat et hoc est potissimum arg.
huius sententie. 2°. Arg. quia videtur multum rationi consen
taneum quod is qui debet alios confirmare in fide esse ille qui non
possit deficere in ordine ad ecclesiam quod et non possit deficere
in propria persona. atque sequitur absurdum in ecclesia.
Neque tamen est eadem ratio de defectu charitatis et fidei. quia
hoc est omnibus hominibus et fuit semper in omni republica. quod recto
res licet sint peccatores tamen recte doceant. At vero quod
doceat quis recte infallibiliter contra propria privata opinio
ne specialiter hoc est miraculum. cumque Deus disponat
omnia suaviter in gubernatione ecclesie videtur istum effectibus
dispositum ut pp. licet possit esse malus moribus deficiat in
fide ut tamen possit docere privatim et publice. Declaratur
quia homo adulter et si sit peccator ipsemet fatetur se
malum facere et consulit aliis ut recedant ~~possit~~ a malo
quod et pp. licet sit malus sibi retinet rectam fidem possit
tamen communiter publice recte docere aliis consulere et recte defi
nire in fide et moribus. P. quia tenendo istam sententiam
fugimus quod plures difficultates in ecclesia quia ut s. diximus
sunt opiniones quod pp. statim quod est hereticus non est papa
et sic semper essemus dubii utrum haberemus pp. necne. istas
difficultates tollit tenendo illam sententiam
Ad arg[umenta] in oppositum R. tenentes istam sententiam
Ad arg. de confirmatione R. quod est confirmatio in fide quia
tamen expedit ad suavem gubernationem ecclesie. licet
absolute non sit necessarium

sc(ilicet) dicti. est valde utile ad huius dispositionem. licet non sit
necessarium quia sicut per animam de qua credebatur v[illegible] et hereticum
non posset.
Ad illos pontifices qui referuntur esse heretici preter honorium R(espondeo)
quod nulla est autentica scriptura que hoc referat. Circa
Anastasium tamen duo quod deceptus est quilibet. Sed tamen dificul
tas est de honorio pontifice. qui cum aliud constitutionem pro concepto
habuit quod papa potest esse hereticus. sic quod de eodem habuit conciliorum.
R(espondeo) quod in concilio non fuit disputatum utrum papa possit esse
hereticus necne. at tamen postquam est disputatum sunt rationes
ab ... pro utraque parte. et videtur esse sicut opinio de conceptione
b. virginis. quia apud ecclesie pro concepto habebatur quod b. virgo
habuit originale peccatum. sed postquam est disputatum sunt
rationes pro utraque parte
Ad eandem rationem aut honorii Dico quod non est dub. sicut
s. diximus quod papa et concilium generale potest errare
in sententia iudiciali et in civilibus et in criminalibus. et con
demnare aliquem tamquam hereticum qui non est qui procedit se
cundum allegata et probata. et potest esse quod probationes et testes
allegata et probata sint sufficientes ad hoc ut secundum allegata et probata recte
iudicet. et tamen quod qui condemnatur sit Innocens. Itaque potuit
esse circa honorium quod ille revera non fuit hereticus. sed tamen
potuit esse iusta causa eum condemnandi illum quia reperte sunt epistole
eiusdem honorii in quibus erat ista heresis. et de eorum
voluntate scripsit. et forte erant epistole falsarii. et sic
erant testes fuerunt falsi testes. l. et si epistole essent
ipsius honorii sed tamen ille non fuit pertinax quia non dicebat illa
sententiam definitam in ecclesia. sed sic licet affirmaverit si
pertinacia tamen. here voluntate non fuit hereticus. et qui fuit
scandalus de heresi. erat ut monachus per plures annos. et si
adhuc viveret probaret in eo certum sine illo donaret at.

atto qint fuit q respo deret pro illo e in dici exterio ra fuerut sufficientia ecclesia no iudicat de occultis vero damnatus est. Ite qm in eade epistola leo pp. nim erat intercessionis Origene etiam usq in presens est dubium inter catholicos utrum origenes fuerit hereticus qr q dicunt q hereses que sunt in Origene sunt suppositiuj. vel qr no fuit pertinax - aug no dicimus vero de honorio q fuit pp. p duodecim annos. Ite qm in historijs antiquis no reperio q fuit illo de isti heresi honorij.

Ite ista sententia utraq est probabilis. sed p. colorgt sed 2a. forte probabilior e forte istis temporibus spiritus dei aliqbus inspirauit istam sententiam hoc tempore qn sedes apostolica ab hereticis impugnatur utcu Maiori reuerentia colat pp. ab omnibus catholicis

Ad 3. Rx. q ista infalibilitas est in pp. Maxime ex assistentia SS. e promissio Christi. iux illud ego rogaui pro te e ista assistentia adest semp siue pp. sit iustus siue peccator qr est gratia gratis data no aut gratum facies e sic no tollit per peccatum e hoc est quod dixit Christus Math. 23. sup cathedra Moysi sederunt Scribe e farisei quedicunt facite &c Et hoc Maxime qn caput ecclesie summus potifex dicit ali q de esse faciendum Hoc et confir. Joan. 11. c. Ubi caifas prophetauit cum esset potifex anni illius - et tn. erat pessimus homo. si g dns inspirabit illi pessimo homini e presidenti in illo iniquissimo concilio inspirabit veritate qr potifex erat qnto magis credendu est q inspirat summo poti fici suo vicario siue in concilio siue extra quando cuq ops est ecclesie sue. Et sic soluit arg. hereticorum dicentium q si pp. est peccator pot errare. Sed dicebat arg. qr Christus qn commisit oues suas petro ter interrogauit eum Amas me. doces q summus pastor debet esse in charitate ut bene pascat oues g si sit in peccato Mortali pot errare pascendo oues. e dando Male doctrina. Rx ut respodent oes catholici.

p characterem non necessaria est ut sit dignus papatu et quicumque alii digni
tate ecclesiastica. atque enim indignus sit. At tamen non est necessarium ut de
facto sit prelatus qui licet sit peccator de facto erit prelatus. Sic ut
quis digne ordinetur sacerdos necessaria est characterem non tamen ut de facto
recipiat characterem.
Ad 4m arg. tamen s. diximus quod tempore quo illa sessio concilii constantiensis fuit
celebrata concilium non erat rite congregatum et sic potuit errare. hoc
tamen constat aperte ex historijs ut est videre in hieronimo cremonia. lib. 2.
c. 99. illo enim tempore erat schisma in ecclesia christi et erant tres pontifices
~~et illud concilium~~ erant Joan. 24, gregorius. 12, et benedictus. 13,
et illud concilium cepit celebrari autoritate Joan. 24. et cum concilium
vellet illum deponere fugit. ut tamen concilium teneret redire. deinde
meruit patres concilij quod pp. tenet obedire concilio.
Sed est arg. quod Martinus. 5. in sessione vlta. illius concilij tamen sed ad
schismatici quod tota ecclesia sequebatur Martinum. hic in illa bulla
confirmabit actum illius concilij pertinentia ad fidem: et inter interro
gationes faciendas hereticis sunt due aperte. pa. Utrum credat
quod concilium generale et constantiense representet universalem ecclesiam.
2a. Utrum credat quod ea que in favorem fidei concilium constantiense appro
bavit et approbat sint ab omnibus probanda et tenenda. ecce ubi
dicit pp. quod ea que concilium ~~pp~~ constantiense probavit sunt probanda pertinentia ad fidem
At pro istis verbis quod s. concilium sit s. pp. s. contra est res pertinens
ad fidem vel in favorem fidei. Et illa sessione in qua hoc definitum sit ma
net approbata. Ad hoc cum mopp. de potestate pp. et concilij. po
nit arg. ex concilio constantiensi. et c. 8. Dx ad arg. et dicit quod
illud decretum potest commode interpretari quod dicit pp. quod ~~illud~~
concilium representat universalem ecclesiam ergo immediate habet potestatem
tamen christo sit illud sed dum sit de concilio perfecto quod includit caput
s. ppa. verum. non autem de concilio quod est corpus ut distinguit contra
corpus. hoc enim falsum est quod representet universalem ecclesiam. quod
autem ad sit caput hic representat concilium christi et corpus eius
quia pp. representat christum qui sit vicarius eius reliqua tamen
patres concilij representant corpus s. totam ecclesiam quemadmodum ex

capite et mebris. Et sic debemus sentire intelligi re ecclesia quando dicimus quod est ea habet potestatem a christo intelligi de ecclesia in capite. Item quando dicit in illo concilio quod etiam pp. tenetur obedire concilio intelligendum est in casu illius concilij quando s. nullus erat indubitatus pp. hic. n. omnes qui dicebantur pp. tenebantur comparere et tamen ponerent schisma. Attamen quando in gtaliquibus casibus indubitatus pp. etiam est verum quod tenetur obedire concilio. s. in pertinentibus ad fidem et ad bonos mores. quia ea que definiuntur in concilio tamquam de fide tenenda et ea que definiuntur tamquam servanda de pertinentibus ad mores tenetur pp. credere et servare. Et sic ligatur pp. definitionibus concilij invitus sicut propriis definitionibus. Attamen in his que sunt iuris positivi solum pp. non tenetur obedire tamquam inferior. sed tamen tenetur servare leges sicut diximus in tractatu de legibus quod principes tenentur servare leges quas condiderunt. Sic possumus interpretari illud dictum concilij

Ad argumentum primo ex Martino s. V. quod ex quo Maxime confirmat nostram sententiam quod concilium sine pp. non est supremum regimen. quia si esset supremum regimen quare peteban confirmationem posita sicut convincit quod illud concilium erat manchum et fallibile sine confirmatione pp. et quod definitio pp. est infallibilis. Adsuba aut. pp. ratificaverit concilij. Dico quod totum dictum quod pp. dicit quod concilium est constitutum representare universalem ecclesiam non pro quocumque textu illius concilij sed pro illo textu quo scilicet sisma erat in sede et maxime in fine illius concilij quando iam erat pp. indubitatus ipse Martinus. s. Ad alium ca. 2.a interrogatio. Cuiet. optime notavit quod pp. dicit quod concilium approbavit et approbat. de preterito et de presenti. ut s. etiam deferret honorem concilio et definiret veritatem. et approbat de presenti et que fuerunt acta. Approbat tamen illa que sunt definita in favorem fidei contra hereticos bohemos. s. vuiclef et geronimum a pragua et hernes. vide lect. sess. 8. et 15. et 21. et tamen solum approbat per pontificem. et dicit Cuiet

q approbat q pontifice illa que definita sunt in sub ore fidei sunt
materialiter et ipsa sunt que fide definita sunt contra hereticos.
At tertio illud quod fuit definitum de fide .s. quod concilium sit .s. pp.
non fuit formaliter fidei definitum. licet materialiter pertineat
ad fidem.
Ad decimum tertium dicitur. Rx quod illud fuit ratione scismatis et
in quo meruit confirmatione ab aliquo pontifice et ideo illud
nullam habet auctoritatem.
Ad confirmationem quod pp. potest deponi per concilium. Rx quod quando
cum pp. sit pro alibi et pecoribus si a fide deviet non habet
superiorem in terris a quo possit deponi. hoc habetur d. 40.
c. si pp. et in aliis locis. et de pe. c. ... in ... de ... sed
At tertio si fuerit hereticus tunc potest deponi per concilium. sed
hic est maxima perplexitas quomodo hic debeat deponi
pp. et hec perplexitas valde extenditur quia pp. non potest esse hereticus
hereticus. quia quomodo debet concilium congregari. quibus illud debet
convocare. et alie multe perplexitates. Hactenus. n. non quod
Visum est quod aliquis pp. depositus propter heresim. At tertio
sed ... esset hereticus certe posset deponi. circa quod vi.
... deposita pp. et ... circa finem. et in ...
qui contra ... et ... cremata. et de ... in
n.a. de ... ibus.
Ad ultimum arguitur. Rx quod concilium generale convocatum non quia habet
maiorem auctoritatem intensive quam solus pp. sed quia habet maiorem
auctoritatem extensive. quia ex eo quod plures conveniunt de
definiendum ... et fidelibus et etiam heretici conveniunt ad
dum id quod definit esse verum. Item etiam convocatur concilium quia
ut videmus ... in ... concilium generale est infallibilis
... accepta ab omnibus fidelibus. At tertio quod solus pp. sit ...
infallibilis non accepta ab omnibus ut ... de ... et
propterea in ... convocatur concilium ut definitio
sit ... Item etiam sunt alie ... plures
... causa ...

vtilitates cum aliorum quibus tradunt de Moribus et vita et cum dicit
leges esse consensu omnium. Vid. Cait. in apologia. c. 13.

Est Dub. Vtrum pp. possit errare in approbatione et confir
matione alicuius religionis. Videtur quod sic. Probatur quia approbatio
istius pertinet ad prudentiam gubernatiuam at pro in pertinentibus
ad prudentiam potest errare ergo. Maior probatur quia ad prudentiam spectat
determinare vtrum ista religio sit bona vel non sit vtilis vel
non. Et confirmatur ex c. fin. de relig. domibus. vbi prohibet
nequis nouam aliquam religionem et dat rationem ne nimia religio
nis diuersitas grauem in ecclesia dei confusionem inducant.
Impossibile est tamen ista confusionem pertinet ad prudentiam ergo et.
Pro est argumentum quia potest esse quod aliquis hypocrita aut antichristus
discipulus vellet confingere aliquam religionem ad decipiendos
homines et proponeret pontifici aliquam regulam et constitutio
nes sanctas hic pp. posset confirmare illam religionem
et tamen hic erraret quia religio esset diabolica ergo. Probatur est argumentum
quia de facto plurimae religiones fuerunt aliquando approbatae
per pp. et tamen postea fuerunt reprobatae per alios ponti
fices ergo pontifex approbans errabat in ambobus
c. 1. de religiosis domibus lib. 6. § cum similiter vbi prae
cipit pp. quod religiones quae erant approbatae per pontifices
post concilium generale Lateranense sint reprobatae.
excepto ordine praedicatorum et fratrum minorum. Probatur est
argumentum ex extrauagante ~~sancta Romana~~ de relig.
domibus. Vbi inuenimus quod beguinae quae habuerunt con
firmationem sedis apostolicae et tamen fuit statutus mulie
rum iniquarum et sic fuit reprobatum per Joan. 22.
ergo potest in hoc errare pp.
Ista propositio est quia si hoc verum est esset per
iculosus error in ecclesia. Ad hoc respondeo

Ad hoc dub. Rx q. pp. nō pōt errare in approbatiōe religionib. Probat' qr vt s. diximus pp. nō pōt errare circa bonos Mores et cōdēdo leges At tō qu approbat religionē approbat aliquas leges et statuta tāquā bona et bona q nō pōt errare Maior nota. Minor pz qr oīs religio p̄tat aliquas leges que proponit' pontifici vt probet religionē. P. pp. nō pōt errare in canonizatiōe sanctorz q neqz in approbatiōe religionib. Prob. qr sicut veneratur et colimus sanctum ita veneramur religionē et vocat' sacra et sancta religio et ita iuramus p sacrā religionē et p sacrū thū b. dominici. Itē sicut sanctus canonizatus dat' in exēplū oībz fidelibz ita et dat' religio approbata oībz fidelibz vt possint in for. mare vitam et Mores suos. Leges illius religionis q nō pōt ergo pp. errare. P. arg.º qr si pp. in hoc erraret. certe daret fidelibz et propinaret illis venenū perniciosissimū hoc tō est contra offm pastoris q nō pōt errare. Maior not. qr si cōfirmaret religionē antichristi daret venenū fidelibz. Minor pz qr religio debet proponi vt fideles iuxta illā informent Mores suos hoc tō est cōtra offm pastoris cui dictū est a christo pasce oues meas. et ideo diximus pp. nō pōt errare circa bonos Mores. P. probat' auctz excellite. s. th. in opusculo cōtra impugnantes religio. c. 4. puncto. s.º ubi vult probare cōtra quosdā hereticos qr religiones Medicantes sūt bone et qz habent statuta bona et sancta. quia q heretici dicebant religiones esse Malas qr vsurpabant offm predicandi et cōfitēdi. d. th. q probant bonitatē religionib ab vtilitate que ex illis provenit et ab effectu mysti

Illud a fratribus corp. est. tum deprobant hanc ratio. Iste religio
nes sunt per sedem apost. probate quod illum sit se damna
bile redit quod tales religiones reprobant approbat. quod ē ex
c. nulli fas. 25. q. 1. dicit nulli fas sit sine status sui
periculo. s. diuinis bis statuit hones. s. apostolica decreta
temerare temerat aut decretum pp. quod reprobat religio
nem ab ipso approbatum quod ex const. quoniam concil. constitu. ses. 8.
vtij. error vincleff. est quod omnes religiones indifferenter
a diabolo sunt introducte. quod arg. apte est hereticus:
ex hoc sumitur arg. hereticum dicere quod omnes religiones
indifferenter sunt a diabolo. At ipso nullius est unde ex
in si pontifex ad iudicandum utrum religio sit intro
ducta a diabolo necne quod quum pp. approbat istam religio
nem et benedixit illi et dicat esse a deo nullus potest dicere
quod illa est a diabolo quoniam nullus est iudex summi pontificis pp.
Ad 1. arg. Ex quod approbare religionem pertinet ad prouiden
tiam sicut condere leges et ordinare alia que spectant ad ob
seruantiam at ipso sicut pp. non potest errare condendo legem que simpliciter
sit mala contra ... l. ... licet posset
forsan errare condendo legem quum non oportet, aut faciendo illam
aliquanto maioris rigoris quam oportet. Ita et in approbatione
religionis potest esse error in aliquibus circumstantijs. at
tamen si semel est approbata ordo bonus est simpliciter. Item
potest esse contra prouidentiam multitudo legum sicut in multis
casibus accidunt quod esset bonum non esse tot exceptiones et
precepta. Ita et potest esse error in hoc quod sunt plures
religiones quam necesse esset. At ipso sicut est verum quod quilibet
persona seruando quamcumque legem pontificiam bene facit et non
errat. ita et quicumque ingreditur quamcumque religionem
approbatam et viuit simpliciter bene facit. Item et

pōt esse contra preceptū quod sint plures dies festi quam possent
servari. quia certum quod dies festus pōt servari. Quia dico quod nos
nō sumus iudices ut tunc liceat pape possit errare contra
preceptum de facto sic errauerunt. Immo dubium quod presu-
mendum quod propter causam iudice quando nō constat oppositum
Ad 2.m Ex quod spiritus sanctus assistit pp. utrumque inter antichristum
... approbet sicut diximus in canonizatione sanctorum. et
hoc quod dixit christus luce. 11. Si petierit ab patre
panem ... porriget ei. ... nos petimus
... religionis sanctitatem non dabit ...
Ad 3. Ex quod sicut leges quae prius erant utiles et bone sunt
aliquando inutiles et sic licite reuocantur ita etiam de religio-
nibus quod sicut multiplices religiones ... propter multitudinem
... Item et ... a principio fuerunt appro-
bate cum Minori utilitate quam decebat. et sic ... simul
in illo c. in sexto. ... differentiam inter re-
ligiones approbatas et nō approbatas. quod religiones
quae nō fuerant approbate omnino reprobauit et voluit
illas ... quae fuerant approbate per papam nō omnino re-
probauit. sed statuit quod deinceps nullum alium ... ad
professionem. At ... illi qui iam erant professi viuant
in illa. et ... ad aliam religionem Lex
hac ... nostra quod si ille status esset malus et
reprobus nullorum esset licitum viuere in illo statu. et
... permittit viuere in illo statu. ... simul
in ... ubi dicitur quod ... nō se extendat ad
predicatores et Minores ... ex eo quod ex
... ordinibus ... utilitas euenit ecclesie ... et
... alios solum reprobauit propter inutilitatem ...

Ad ulti. dicendum quod status beguinarum non fuit approbatus a sede apostolica in forma religionis. hoc patet aperte ex Clemen. 1. de religiosis domibus. ubi expresse dicitur quod ille mulieres nulli promittunt obedientiam neque profitentur aliquam regulam approbatam. unde non est religio seu necessario existit. Item ipse Iohan. 22. loquens contra istos beguinos et fraticellos. dicit quod illi habitum in communi quia si consedentur foret una de religionibus per sedem apostolicam approbatis. quod revera non fuit approbata talis religio. Et de illis cum vehiculis et religiosis non approbatis suborti sunt multi errores contra fidem. In aliis autem approbatis religionibus numquam fuit tanta corruptio. quod de exemplariis. aliqui dicunt quod ... falsum impositum contra illos. Secundo dico quod licet posset deprehendi non contra illum quia probatores non sunt canonizate sed tantum canonizatis.

Ad illud tertio quod dicit in extravag. quod ille beguine habebant privilegium concessa pontificibus. dico quod ibi de hoc ponitur pro re dubia. 2°. dico quod etiam quod habuissent privilegium non habuerunt approbationem. nec sit privilegium sicut verbis conferuntur. ac tertio non fuerunt approbate ille religiones sicut nec verbis conferantur.

Est iam quaestio gravis utrum concilium generale possit errare absente papa. est querere utrum definita in aliquo concilio generali sint necessario confirmanda per papam. ita quod alias non habeant infallibilem veritatem. Et videtur quod non sit necessaria ista confirmatio. Primo. quia in antiquioribus

diuine scrip. s. citatis promittit a deo assistentia SS. in fi
deli congregatione concilij generalis non pot. non propter illud do
ubi vos omnem veritatem et illud vobis cum sitis in diebus. et
illud ubi cumque fuerint congregati duo vel tres et. At pro quo patres
congregati in concilio auctoritate pp. congregant nomine et autho
ritate pp. et ibi assistit SS. et sic non pot errare concilium
sed errare non pot non est necessaria approbatio pp.
2°. Confirmatur quia a principio conciliorum usque in pre
sens non legimus concilium generale iuste congregatum et rite pro
cedens in definitionibus rebus non legimus errasse et signum est quod non
pot errare. et videtur bonum quod cum fuerint celebranda tot
concilia absente pp. si posset esse error in aliquod conci
lium errasset et non recedendo a sententia ut aut aliquod videtur
quod concilium non posset errare. Ante propter ex dictis concilijs ge
neralibus usque ad concilium tridentinum non legimus quod aliqua
definitio concilij sit rebocata per pp.
3°. arg. ex modo definiendi in concilijs quia patres quando de
terminant dicunt credimus, definimus, et in suis cano
nibus dicunt quod oppositum dixerit anathema sit et cavent
non diceret si in sua definitione posset esse error et.
Quaeritur quia leges non publicant in si fuerint late et sancita
ab habente legitimam auctoritatem sed iste definitiones et
leges conciliorum generalium publicant ante confirmationem
pp. et ille leges sunt ab habente legitimam auctoritatem.
ergo. pp. quia non est credibile quod tot et sancti patres sibi
usurpent potestatem publicandi leges sine sufficienti au
thoritate. Maior nota est quia leges tunc instituuntur quando
publicantur et ex tunc habent vim obligandi et vim coactiui
sicut non sunt late ab habente auctoritatem nullus tempus publicandi

Minor eius potestate extra patrem sicut in concilijs cum alijs que publi
cavit leges et ignoravit papa.

4° arg. Ista potestas pape in desiniendo pertinet ad potesta
tem ordinis seu iurisdictionis non ad potestatem ordinis quia de
ordo est character in omnibus episcopis et in papa et alij episcopi
opinio non habent potestatem desiniendi pertinet ergo ista potestas
ad potestatem iurisdictionis quia est quidem talis ut talis
potestas in ecclesia. Atque potestas iurisdictionis potest
committi et delegari ergo quando concilium generale desinit ex autho
ritate et commissione pape et maxime per legatos habet infallibilem veritatem.

5° arg. Authoritate Sixti 4 in bulla confirmationis synodi complutensis contra petrum de osma. Dicit ibi papa
licet ea que de nostro mandato rite fiunt plenam obtineant
roboris firmitatem tamen illis interdum nostri muniminis
robur adjicimus ut eo firmius illibata persistant quo magis
fuerint nostro presidio communita. Ecce aperte papa dicit
que ea que fiunt mandato et authoritate eius obtinent plenam
firmitatem et quod confirmatio solum accedit ad maiorem firmitatem. Et ibi est sermo circa materiam fidei. Et papa
cita concilium generale. Immo que fiunt proprie provinciale quia non fuit episcopis composi. Si ergo illud
concilium habebat plenam firmitatem et errare non potest sequitur
assertionem quod concilium generale non potest errare.

In oppositum videtur Authoritas S. Th. in hoc art. solutio ad
2m arg. ubi dicit quod ad summum pontificem pertinet determi
nare ea que sunt fidei cuius authoritate synodus congrega
tur et eius sententia confirmatur. Ergo confirmatio pape necessa
ria est praeter congregationem authoritate eius factam.

Prosequitur

Prosolute. oportet separare certa ab incertis. Ad istam q. q tenet
q concilium generale s. pp. tenet Aet q. q nullus re pp. confirmare d q
si semel concilium est rite congregatum postea habet auctoritatem
confirmandi absente ppa. imo etiam renitente et contradicente. hoc
tenuerunt parisienses Maxime in concilio basiliensi. sessione
2. 3. et 4a. Imo plus tenet q postquam est rite congregatum. pp. non
pot revocare concilium neque pot transferre illud ab uno loco in
aliud. Sed ista sententia sine dubio est falsissima et erro
nea. Et Probatur de facto. quia concilium 2m ephesinum congregatum
tempore Leonis primi contra heresim eutychianis fuit congregatum autho
ritate pontificis et interfuerunt ibi apostolici legati pontificis et in eo
vitiosissime illud concilium quia noluerunt sequi ordinem pro
cedendi ipsius ppe sanctissimi leonis. et noluerunt epistolas
eius legere in concilio quia si confirmatio concilium contra voluntatem
pp. pot errare. Verum est q in illo concilio Multi catholi
ci episcopi. et etiam legati pp. contradixerunt. ut patet ex sess.
1. concilij calcedone. quod est celebratum sub eodem leone pp.
paulo post temporis. et ibi in illa prima sessione concilij calce
donensis est incorporatum conciliabulum ephesinum. et q hoc
conciliabulum non rite processerit constat ex Multis episto
lis leonis ppe. et est epist. 21. Ubi leo pp. dicit q non
poterat tacere impietatem et digressionem illius concilij. do
nec honorius diaconus legatus ipsius pp. in concilio fugit et
venit Romam et indicavit ppe. Ex hoc generaliter habetur q
licet concilium sit rite congregatum si postea non rite proce
dat sine Auctoritate pp. errare pot. Hoc etiam patet
ex ipso concil. basiliense. quod illud fuit rite congregatum anno
14 Martini 5. postea vero obijt Morte Martinus. et
Eugenius 4us. et confirmavit convocationem et in con
tione concilij. et postea ex certis causis revocavit
Auctoritatem concilij. Attamen illi qui ibi erant congregati

noluerint admitere rebocationem pp. et sic sessio. 2.
determinavit quod pp. non potest revocare concilium neque mutare
et postea sessio. 3. confirmavit definitionem concilii con
stantiensis quod concilium est supra pp. et sic in aliis plurimis
erravit quoniam errare potest concilium non rite procedens.
Hoc etiam constat ex definitione concilii lateranensis sub leone. 10.
ubi determinatum est contra concilium basiliense quod pp. est
supra concilium et potest illud revocare et mutare et ita est
sepe ... et ita est verum. et hoc patebit amplius in sequen
tibus. Unde recedendum est ab erronea istorum sententia quod concilium
cum sibi subiiciente pp. potest definire infallibiliter.
Vera et catholica sententia est quod concilium habet suam autho
ritatem et potestatem ab ipso summo pontifice. Hoc tradit
doctor optime turrecremata. lib. 3. de summa ecclesie. c.
28. et probat ex analogia que est inter caput et
reliquum corpus quod sensus et motus totius corporis est
ex capite. et confirmat authoritate Leonis pp.
in c. in domino. 19. d. Hoc etiam probatur ex his que supra dixi
mus de potestate pp. Secundo probatur 25. q. 1. c. confidimus ex
pelagio pp. dicente quod apostolica sedes unamquamque sy
nodum sua authoritate confirmat. et ex c. bene quidem.
96. d. ex concilio simachi pp. Tertio habetur ex a de elect.
et elect. pote. c. significasti. dicit quod omnia concilia robur
acceperunt ex authoritate pp. Quarto probatur 17. d. per totum.
et c. Quinto constat hoc inductione de omnibus conciliis celebratis
usque in presens tam generalibus quam provincialibus quod semper
acceperunt robur ex authoritate pp. Hac etiam
ratione in omnibus conciliis sunt legati cum authoritate pp.
et illi sunt presidentes in concilio. et tamen grecis

et ubicumque concilium celebraretur. Demum quia iste est usus et
consuetudo ecclesie et traditio quod concilia habent robur et firmitatem
ex authoritate Romanorum pontificum. Ex hoc fundamento
sequitur quam periculosum sit illud scilicet quod dicit quod concilium est supra papam.
His suppositis est 2.a res est difficultas utrum concilium generale
iam congregatum legitime et definiens [illegible] sine pendens a voluntate
papae et sibi eius obedientia non contravenientibus firmitatem requirit
post confirmationem papae ut habeant in eo certam veritatem.
Ad hoc sunt plures sententie. Prima est quod non requiritur ista nova confirmatio
sed concilium ipsum sine illa errare non potest. et Probationem sententie
huius sunt argumenta facta supra. et Probationem sententie et est quia legati
papae in facultatibus (en los poderes) suis legatis omnibus recipiunt
potestatem firmandi definiendi etc. Et licet ego non viderim bullam
istam et facultatem scilicet colligitur hoc sufficienter ex facultate
data Archiepiscopo Toletano pro concilio complutensi ut
est videre in bulla [illegible] cap. 4. si igitur in concilio provinciali
tanta authoritas datur presidenti multo magis in concilio generali.
et Ita referunt quod interfuerunt concilio tridentino
T. quod ante confirmationem papae in concilio dicto complutensi damnatum
fuit tamquam heretica quod oppositum tenuerint quod ibi definitum
est. et etiam ante confirmationem papae ille petrus oxomensis
abiurabit suam heresim. Item in aliis conciliis generalibus
hoc ipsum fit quod statim post definitionem concilii ante confirmationem
papae heretici quod contumaciter abiurant suam heresim
et etiam aliqui qui non abiurant heretici sunt et in concilio constantiensi
combusti fuerunt Joannes Us. et Hieronymus de praga. Demumque
ante confirmationem papae sunt omnia que etiam post confirmationem
hone [illegible] quod ante confirmationem non potest errare
quia alias esset durum compellere illum abiurare. et alterum
comburere. potest enim dicere hereticus quod debet expectari
confirmatio pape.

P. est arg. quia esset turpis error quod concilium generale cum tanta Authoritate congregatum et cum tanta Maiestate definiens posset errare post tot ceremonias et orationes tam magnificas

3° It. fundamentum huius sententiae est quod ista potestas pp. definiendi potest committi et delegari alteri sicut quaecumque aliae potestates iurisdictionis quia non videtur unde sit prohibitum quod non possit committere pp. istam potestatem. Et cum iuxta regulam quod privilegia sunt amplianda et non restringenda debemus dicere quod ista potestas potest committi

3 inter scriptores non video quibus teneant a parte istam sententiam. inter iuniores tamen credo quod Mag. soto fecisset. et et nostrae pro corpo ... Mag. ... adsic

Alia opinio est quod requiritur nova confirmatio pp. haec sententia videtur a parte cardinalis turrecremata. lib. 3. c. 34. Ubi dicit quod ante approbationem pp. concilium non debet aliquid publicare aut tenere observandum ab omnibus quia non habet in concilium Authoritatem. Hoc etiam est cainet. in opus. de auctori. pp. et concil. c. 11. circa finem. Et in 2a. par. apolog. c. 17. videtur hoc confirmare. quia dicit ibi quod ex praesentia pp. provenit concilio et Maior dignitas et infallibilis assistentia SS. in his quae sunt fidei Unde a parte videtur dicere quod si non sit praesentia pp. non habet concilium infallibilem assistentiam SS. idem et dicit c. 21. ad. 1. arg. quibus ibi expresse loquitur de concilio definiente contra voluntatem pp. hic n. certum est quod potest errare concilium ut s. probatum est. Fundamentum huius sententiae est contrarium alteri. s. quod ista potestas definiendi infallibiliter res fidei non potest delegari sed ita est propria pp. quod nulli alteri potest competere etiam ex commissione pp. et sic omnino pendet ultimate ex confirmatione pp. sicut in corpore caput influit in alia Membra Multa quae possunt ipsis Membris convenire at tamen hoc quod est videre non possunt.

capit vocare nimbi aut pedibus sed est pro principibus. Item
et definitio fidei non pot alteri vocari s(cilicet) est proprium princi-
pibus. aliter quia pertinet ad iuris dictionem pot papa iniungere ut
s(cilicet) ut examinet reb(us) [illegible] illa vigore quod habeat absque
illa comissio. Vnde hoc fundamentum habet Magnam apparen-
tiam hinc ex textu bibie christi Math. 16. hic est petrus. quia solus petrus
nomine omnium dixit tu es christus filius dei. Item luce 22. ego
rogaui pro te ut non deficiat fides tua Ubi constat quod comitatum est
semper ecclesie quae in petro perpetuo viteri non comi legato et vicario pe-
tri sed cui ipso petro. Item et illud probat omnibus notum. licet
enim aliis possit comittere aliquam portionem sed ipsi alij debet
sibi proprium relinquere. Igitur aliis quod papa non pot com-
mittere alteri quod aliis sit pp. cuius cum non pot dare alteri
infallibilem veritatem definiendi pp quam quia ipsa infallibilitas
est proprium principibus et pp. in quantum pp. iuxta illud ego ro-
gaui pro te. cum ipsam personam miserit licet locutus.
P. Ho[illegible] fin. ex differentia quorumdam potestatibus et potestatem
iuris dictionis ordinariam et commun quista potestas iuris dictio-
nis s(cilicet) excomunicandi dispensandi faciendi leges etc. sic respondet
m. pp. quod ipse non subijcit illi neque ligat illa quia ut diximus
in ma. de legibus licet ipse legis lator sit quodammodo subiectus
legi quantum ad vim directivam non tamen est subditus sicut alij. sed pot
seipsum eximere ab ipsa lege. et pot et apparet quando fert legem
seipsum excipere. eidem quod pot dispensare cum se in [illegible] casibus
Ita et pp. habet ad se potestatem iuris dictionis. Item igitur
quam ipsam potest alteri comittere. Item et episcopi participant
aliquid quorumdam potestatibus et habent partem ordinariam illius
quoniam possint excomunicare et dispensare. licet m. pp. solus sit
plenitudinem potestatis [illegible] ipse et ordinariam potestatem
in alios [illegible] quam alij accipiunt de eius plenitudine
Alterius potestatis definiendi Veritatem quod pertinet ad iuris

iuris dictione et non quoad ordinem et characterem Autoritas est
altioris ordinis quam aliae potestates iuris dictionis quia pro
venit ex speciali assistentia SS. et hic Christus specialiter
rogabit pro Petro etc. Hoc et probatur ab effectu quia quando
pp. definit sic obligat ad credendum quod alij si delib
et non potest se eximere a credendo neque potest seculi despe
gere. Unde signum est illegitimi quod ista potestas est
alterius rationis ab alia potestate iuris dictionis rep.
Et confirmatur quia legati pp. non possunt obligare per propon
suis legibus et preceptis. Et videtur quod multo minus possint
ligare illum suis dispensationibus. Istud fundamentum et ista
differentia insinuat Card. Cajetanus in comentario ad suum
ar. Ubi dicit quod pp. non definit ex Authoritate pa
patris solum sed ut subsistit assistentia SS. et propterea
pp. ligat se ipsum et suos successores quia non possunt re
vocare res fidei possunt tamen revocare leges. quia sine
pertinent sunt dona dei ideo non possunt revocare res
fidei. et sic pp. excedit se ipsum in ista potestate
sicut dixit David ego dixi in excessu meo omnis homo mendax.
dax. potest enim dicere quis David igitur est mendax in hoc
quod dicis. Ex quo non dicit hoc in Authoritate sua quia sic et
mendax est. Sed dicit dixi in excessu meo excedendo me
per spiritum propheticum. Ita et pp. definit in excessu suo
id est decreti dono SS. et quia gratis data ut prophetia et do
num miraculorum non possunt aliis communicari sunt personalia
Ita et neque ista potestas.
Probatur igitur ista sententia 2a antecedentis patet 3a
c.32.c34. probatur ex praxi et usu conciliorum quia ad concilia
vs quasi ultimum post acta concilia successit pp.
confirmatio quia representant praesentes concilio. et probat.

69

ex cõcilio Apostolorum ubi fuit Petrus et cõfirmavit
sententiam et sicut Hiero. epist. 23. Hoc est probatur ex cõcil.
Nicen. i. cõtrarium quod fuit cõfirmatum per Silvestrum.
et ex cõcil. ephesino. et ex calcedonensi [illegible]
fuit cõfirmatum per leonem p. ut probatur ex [illegible]. et ex
epist. 59. eiusdem leonis. et ipsi patres et imperatores
petierunt cõfirmationem app. et refert ibi [illegible]
c. 34. [illegible] quod valentinianus et Marcianus imperatores
scripserunt ad pontificem leonem patres in cõcilio cal
cedonensi. dicentes quod ex cõcilio miserunt epistolam ad sum
sanctitatem petentes cõfirmationem et istam cõfirmationem non dum
venerunt in notitiam omnium et proinde aliqui dubitabant
utrum esset standum definitioni cõcilij quae certo cõfirmatum
et sic dicit. dubitabant utrum sua beatitudo quae in sancta
synodo edita sunt cõfirmaverit et propterhoc mare [illegible]
tenta literas mittere dignetur per quas in omnibus ecclesiis et epis
copis notum sit universa quae in sancta synodo gesta sunt
a sua beatitudine cõfirmari. Hoc est cõstat ex cõcilio
cõstan. 6. quod cõfirmatum est a leone. 2°. ex petitione
patrum. ut cõstat ex [illegible] pp. in fine cõcilij

Inter istas duas opiniones pro explicatione P. Scot. quod aliud est
loqui de potestate iuris dictionis quo [illegible] ad cõdendas leges aliud [illegible]
ad potestatem definiendi in rebus fidei. Sit [illegible].

I. q°. cõcilium generale cõgregatum authoritate pp. habet potesta
tem cõdendi leges et statuta obligantia et ante cõfirmationem. pp. probatur
loquendo de quod habet est ex potestate illa data cõcilio. Item q°. est apta
quae ista potestas potest delegari. Dixi tamen quod selo quaedo quae non scio quod
habent usus et cõsuetudo ecclesiae quod Cardinalis [illegible] in disti
ste ex postulat cõfirmationem pp. sive ad fidem sive ad leges. et dicit
quod non sunt promulganda leges ante cõfirmationem. Item est alia
difficultas quae promiciatur aliquod decretum et definitur aliquis sessio

est dub. Utrum statuti obligent ille leges in conscientia ante quam firmentur totum concilium. quidam n. dicunt quod non. Alij tamen quod sic. sed ista disputatio plus pertinet ad iuristas et maxime cum dubium est consuetudini ecclesie circa hoc. Concilium n. tridentinum non est firmatum et hic in hispania in usum impertum recipitur quoad leges. at tamen in alijs regnis non recepit immo in hispania aliqui dubitant utrum obliget. At tamen hic est certum quod pp. potest renovare omnia sic statuta et leges et potest determinare et potest dispensare in illis. patet quia pp. habet in ecclesia potestatem supremam circa hoc. Et ungo error petri osomensis qui asserit quod pp. non habet potestatem dispensandi in legibus ecclesiasticis

2°. dico quod loquendo de potestate definiendi. Concilium potest 2. congregari. P. ex bene placito pp. sed non cum plenitudine potestatis definiendi et sine aliquo legato pp. habente talem potestatem. 2°. cum plenitudine potestatis et presentibus legatis habentibus talem potestatem et cum sententijs ipsis legatis. sit 1a.

2. 1a. concilium generale P. in definiendo indiget ~~[illegible]~~ confirmatione pp. patet quia hic non habet potestatem definiendi. At tamen credo quod numquam tale concilium generale celebratum est in ecclesia de provincialibus aut certum est aliquando sic fuisse.

3. 1a. Probabilissimum est quod concilium generale definiens 2°. modo i. cum plenitudine potestatis presentibus legatis et cum sententijs non potest errare et sic neque indiget nova confirmatione. Probatur quia illud concilium videtur representare universam ecclesiam et sic si illud erraret erraret universalis ecclesia. P. quia sic videtur expedire ad bonam gubernationem ecclesie quod christus sic posuit circa hoc dedisset potestatem ut possit delegare. quia vix potest esse presens pp. ipsis conciliis. quia in ecclesia celebrata sunt 18. precipua concilia generalia et in omnibus presentia pp. At tamen expedit ut antequam promulgetur sententia concilij recipiatur absque omni confirmatione esset n. periculum si propter cerebellum. C. alium impossibile esset periculum in mora

Posset hic dicere pp. quod paulus dixit .2. corint. 5. et si ego absens
sum corpore sed presens spiritu.

Ad arg. in oppositum posset dici quod Pater petivit confirmationem
ad Maiorem abundantiam quia abundans cautella non nocet. Vel quia non
erat Ita aperta neque modo est quod non sit necessaria confirmatio. Et.
s. diximus quod congregatum concilium generale non quod pp. non potest definire
infallibiliter sed quia non est apud omnes compertum quod pp. non potest errare
Vel certe Turrecremata circa finem. c. 34. Videtur tenere sic
quod non dicimus quod s. quod legati consentiunt quod non possunt errare concilium.
Item quia apud illum verum est difficultas de potestate legis contra
et definitiva. Attamen certum est ut diximus quod ss. &c. leges valent
et definitiva. Attamen certum est ut diximus ante nova confirmatione quod et definitiones fidei. Et hic c.
Videtur in sinmone Sixtus. 4. in arg. ultimo s. posito.

4. c. et opposita sententia sententia est probabilissima.
Et saltem de facto nondum concilium generale absque confirmatione non habet
in conciliis veritatem. Hoc patet ex dictis quia sunt diverse opiniones
Circa hoc in ecclesia. Et etiam in concilio Chalcedonensi. vertebatur sic
in dubium ut patet ex epistola imperatoris ad pp.

5. c. definitio concilii generalis ante confirmationem est ades
Vera et tantum habet Authoritatem quod temerarium dicere sit et periculum
Et proximum et vehementer temerarium et esset suspectus de heresi
si quis opposita pertinaciter afferret quam definitum est in concilio.
Hoc patet ex Authoritate concilii. Ex tunc et lex imperatorum
Martiani et valentiniani. in actio. 3. concilii calcedonensis. preci
pit ubi quod omnes recipiant definitionem concilii Chalcedonensis. Et dicunt
Impius et sacrilegus est qui post sententiam sanctorum patrum aliquid
sue opinioni discutiendum relinquit extreme quippe dementie est in ille
dies et pro spicuo die commentitium lumen inquirere. Et subdit quicumque
post veritatem compertam aliud discutit Mendacium querit.
Et similiter in epistola. eorumdem Imperatorum ad pp. dicunt quod illi qui
dubitabant de Authoritate concilii erant. sic ex dependentem
hi et habebant temporem contrarium quia concilium definierat

3) Hec a[nte] ditur est q[uod] co[n]tradicere defini[tio]ni bus co[n]cilij esset Mortale peccatu[m]. Quae aut[em] istarum opinionu[m] sit apud me Verior for[tasse] se. q[uia] de facto aliud q[uam] ut diximus. Id for[tasse] se dico q[uod] illi[us] est problema.

Ad arg[umen]ta ap[ostoli] q. 5 16 Ad. 1. arg[umentum] R[espondetur] q[uod] o[mn]ia illa sub intelli gentia sunt dicta de ecclesie cu[m] presidente in capitibus. et no[n] eccl[esi]a aut concilio sine proprio capite licet ad sit legatus. Et sic est intelligendu[m] est illud Act[uum]. 15. Visum est ss. et nobis. no[n] dixit petro sed nobis q[uia] co[n]cilium suffecit. Patet q[uia] Lyranus includit ip[su]m caput s. petru[m] q[uia] ibi erat preses. Et sic an dictum de similibus illig co[n]cilij o[mn]es q[ui] erant in hoc .... q[uia] ... quieti ne c dubitabitali q[uomod]o.

Ad 2m fateor nullu[m] co[n]cilium errasse q[uo]d p.c. n. fuit ex Misericordia de p[ro]p[ri]o ex lege. 2o q[uod] multa co[n]cilijo res g[e]n[er]a .... erant definita q[uia] po[n]tifices q[ui] ipsa co[n]cilia ... definirent. Hoc co[n]stat ex co[n]cil. Chalcedonense. q[uo]d p[ri]us definirent. Hoc co[n]stat ex co[n]cil ... Leo pp. definierit que essent tene[n]da et misit epistola[m] ... alio effectu q[uo]d heretici noluerunt recipere. Postea ... confirmata a patribus in co[n]cilio Chalcedonense. et sic ... definierunt. Is[ti] q[uo]d 1. epistol. Leonis pp. ad Flavianu[m] ... conficiendo in .c. sancta Romana. 15. d. dicit ..... q[uia] totum illa epistola et singula que in illa sunt ... recipi ... Ex hac epistola Marciani Imperatoris ib[i] Ad Leonem in qua petit a pp. ut ad sit preses co[n]cilio et q[uod] si no[n] potest .... illud definitu[m] q[uo]d tenendu[m] sit. Vid. In Sin ... recherent. lib. 3. c. 11. 3o. ... co[n]cilia generali no[n] errabeu[n]t q[uia] ... semp[er] definiebant propositiones que p[ri]us fuerant recepte .. ... ecclesiu[m]. 4o. Dico q[uod] regulariter ante q[uam] promulgat sessioni rel... ... co[n]sulit pp. et sic dicit factu[m] esse co[n]cilio tridentino.

Circa secundũ 6. que est de rebus gravissimis de justificatione

Ad 3m argum. ex illo de pronunciandi. Ex quo dicunt aliqui illi qui loquunt sic. propter rationes dictas supra 2e. ad 2m. quia tunc [illegible] in [illegible] concilii pp. et est sufficit ad loquendum similiter [illegible] [illegible] quia confidunt maxime in assistentia Spiritus Sancti [illegible] certum [illegible] aliquo concilio quod nec tunc errabit. Idem est sufficit ut convenit [illegible] si voluerint ab invicem licet non esset confirmatio per pp. quia quicumque tenet sub pena peccati mortalis [illegible] sententie concilii [illegible] potest excusari et [illegible] suspectus de [illegible] [illegible]

Ad 4m. pp. [illegible] istam sententiam. Ista potestas non potest delegari. quia licet pertineat ad iuris dictionem [illegible] alhorib ordinib [illegible] pp. excedit se ipsum et hic non potest [illegible] alteri committere.

Ad 4m. Ex [illegible] q. pp. non definit istam veritatem quod [illegible] ca que de mandato [illegible] absolute simpliciter [illegible] dicit istam sententiam que probabilissima est. 2o. dico quod est istud decretum non [illegible] ampliare [illegible] quoad omnes quia illud non fuit concilium generale. licet [illegible] nostram sententiam sufficiant [illegible] pp. 3o. dico quod ex hoc decreto confirmatur illa sententia quae habet quod requiritur pontificis confirmatio quia in eodem decreto habet quod pp. fecit examinari [illegible] de novo acta in concilio per Archiepiscopo [illegible] solemniter et inquiri utrum recte esset definitum esset in illo concilio. Ex hoc sumunt argum. ad probandum [illegible] quod non erant [illegible] doctores cum Archiepiscopo infallibiliter veredefinisse quia quod semel recte veredefinitum est per aliquod concilium non potest in dubium revocari neque est amplius veritas inquirenda [illegible] [illegible] ex illa lege [illegible] [illegible] hoc est [illegible] de [illegible] [illegible]. l. nemo ubi dicit

q̄ facit in iniuriam reverendissime synodo q̄ volunt disputare
que in illa sunt diffinita. hoc etiam habetur in c. Maiores. 24. q. 1.
dicit pp. Maiores nostri divinum in spiritu cernentes neces-
sario precaverunt ut que contra unamquamque heresim coacta semel
synodus pro fidei ratione et veritate catholica promulgasset
non sineret novis postea retractationibus mutilari. cum quod
Sixtus 4. de novo fecerit disputari de spiritu mirabili consequentes
non habebat pro certo illo & non errasse. Et colligitur
etiam in concilio [illegible] qui dicit ibi pp. post quam approbavit concilium
dicit quod suplet omnes defectus si qui fuerunt in illo concilio suppo-
nit quod quod potuit esse aliquis defectus [illegible] ipsa diffinitio
esset ergo quod ante confirmationem pp. non habet in concilio auctho-
ritatem. Et idem possemus dicere de concilio generali quod .n.
scimus si legati rite et recte processerunt s[ecundu]m formam datam
a pontifice Ad tollendam quod omnem dubitationem necessaria
est confirmatio. Ita etiam concilium Nicenum celeberrimum fuit
confirmatum per silvestrum pp. ad petitionem patrum concilii et legatorum
ipsius pontificis. Et in concilio Romano sub eodem silvestro
fuit probatum nicenum concilium ut est videre in principio con-
cilii Romani. Tandem [illegible] confirmata habet
[illegible] quod est Magni arg.

Est iam dub. quid requiritur ut concilium sit rite congregatum. De
hoc agit eleganter Turrecremata lib. 3. a principio per plu-
ra capita. Dico quod concilium generale ecclesie Christi est
congregatio Maiorum prelatorum ecclesie Authoritate speciali Rom.
pontificis convocata ad aliquid concernentem tractandum circa
religionem christianam pp. presidente l. alio illius loco.
Istam diffinitionem ponit Turrecre. c. 5. 2°. est hic
supponendum quod concilium debet congregari Authoritate pp.
ut patet ex diffinitione. et s. probatur [illegible]. et probatur optime. [illegible]

Turrecre. c. 6. ex v. ecclesie. c. ophimus aut. co[n]tulit. &
Vid. 17. d. p[er] totum.

Co[n]tra istam q[uaestio]nem est p[rim]um arg[umentum] q[uia] co[n]cilia celeberrima antiqua
fuerunt co[n]gregata Authoritate imperatorum & no[n] summi pp. co[n]
gregare co[n]cilium. ut p[atet] ex ipsis co[n]ciliis & historiis. Itē p[er]
.15. d. c. canones. R[espondeo] q[uod] imperatores co[n]gregabant co[n]cilia
Authoritate pp. tanq[uam] executores Mandati ipsius. invocantur
ecclesie in brachium seculare ut Melius possit co[n]sequi suum finem
Vel si forte aliquod co[n]cilium cepit co[n]gregari Authoritate imperatoris. At tu[m] statim Imperator Mittebat ad pp. ut ipse mitteret legatos & sic postea habebat Authoritate pp. Ita ait
Turrecre. c. 8. Habet' hoc .15. d. & precipue. 2. q. 5. c. Mandastis. & c. placuit. & 96. d. c. bene q[ui]d[em].

2m. arg[umentum] est q[uia] pot esse q[uod] pp. sit pravus in Moribus. aut
q[uod] sit hereticus. l. suspectus de heresi & nolit co[n]gregare co[n]
cilium & hic ad alium p[er]tinet co[n]gregatio. R[espondeo] q[uod] si ille sit
Pravus & requisitus nolit co[n]gregare co[n]cilium pot esse suspectus de heresi & p[otes]t p[ro]cedi co[n]tra illum. ut colligitur ex. c.
error. 83. d. At tu[m] q[uod] solum est deffectus in Moribus
facilius est Remedium vid. turrecremata. At tu[m] q[uod]
est hereticus est Maior difficultas. s[e]d remedium est q[uod] car
dinales tunc scientes co[n]gregent co[n]cilium vel ipsi episcopi
tunc scientes co[n]gregent. vel et Imperator tunc p[ro]videat
At tu[m] Notandum q[uod] nullum co[n]cilium aquocumq[ue] co[n]gregetur nisi
postea approbetur co[n]gregatum p[ro] pontifice no[n] potest definire
circa fidem aliquid quod habeat maiorem certitudinem potest
tu. corripere p[a]p[am]. si fuerit pravus. l. si hereticus potest
illum deponere. At tu[m] de fide Nihil. Id[e]m dico sede
vacante.

Est iam dub. que persone sint de necessitate corporis concilij. Ex quo certum est totum populum non requiri ut s. diximus et est contra lutheranos. Hoc probatur ex universali ecclesie et ratione nam qui ordines non debet ad se convocari. 2º dico quod episcopi sunt de necessitate concilij et sic illi debent convocari et ratio est quia illi sunt capita populorum et vicarij Christi et successores apostolorum. Item ipsi episcopi et soli illi iurant quod venient ad concilium si vocati fuerint et puniuntur nisi venerint habetur hoc de iureiurando. c. ego. Puniuntur etiam soli episcopi non venientes ut patet. d. 18. c. per laicos. Alij vero prelati Abbates Archidiaconi generales ordinum et alij doctores non sunt de necessitate concilij vocantur tamen tamquam consultores et ad maiorem auctoritatem. Vide Turrecr. c. 12.

Est etiam advertendum quod non omnes episcopi ecclesie sunt de necessitate concilij generalis tamen quia nunquam fuit ut omnes nullo excepto convenirent neque fieri potest moraliter loquendo sed dico sufficit convocatio generalis ita ut omnes veniant. sed dico quod neque ista convocatio generalis est omnino necessaria sed satis est quod vocentur plures episcopi prout necessitas exigit. Et iste est usus ecclesie. de hoc Turre. c. 16. ubi adducit plura exempla. et adducit s. th. q. 1 de pot. q. 10. ar. 4. ad. 2m arg. Ubi s. th. dicit quod ad explanationem fidei facienda non est necessarium quod pp. concilium generale congreget cum id quandoque prohibeant ~~[illegible]~~ bellorum dissidia. Hinc etiam est quod quando pp. convocat concilium generale multi non possunt venire propter bella aliquando etiam non expedit ut omnes congreget. atque esset necessarium congregare episcopos insulanos et si illi non venierunt concilium non esset generale hoc fuit est dare ansam scismati. Dico quod ad concilium generale

rite cõgregatũ sufficit q sit cõgregatũ auctoritate pp. l.
oim. l. Multorum episcoporum. Et hoc pz ex practica oim cõ
ciliorum
Ex his solūt Dub. quae. s. cõcilia nõ dc habere auctoritatem
infallibilem. Rx q illa 4or cõcilia generalissima
...
te sicut 4or evãgelia. pz. 15. d. c. scã. et c. sancta Romana
Ibi pp. dicit q ecclesia recipit cõcilia generalia sicut
sunt alia. Et etiam 4or cõcilia generalia sunt recepta
ut hab. d. 15. c. sexta. et d. 16. c. et sexta. Et sunt
alia cõcilia Romana recepta. ut cõciliũ ...
et etiam ... cõciliũ Lateranẽ. pz. Item etiam cõciliũ
lugdunense et alia etiam plurima. De cõcilio autem late
ranẽsi sub leone. 10. dubitant aliquis ... fuerit legitimũ
Sed dico q nõ est dubitandũ q nõ est necessariũ q oes epi
copi cõvenerint ~~...~~ neque q oes vocent. De cõstantiensi ...
diximus q hēt Auctoritatem ... quatenus firmavit Mar. s.
Basiliense tamen nullam habet auctoritatem. ~~De cõcilio~~
De cõcilio tridẽtino dubitant aliquis quã cõveniens auctoritatem
... sunt. 1a. Et. q in eius deffinitionibus nõ dicit q representa
tet universalem ecclesiam ... q nõ representabat ecclesiam
Et sic nõ hēt auctoritatem ... 2a. q ... cõcilij nõ
sunt cõfirmati a pp. 3a q nõ est finitũ cõcilium.
Sed his nõ obstantibus ego credo istud cõciliũ habere plenam auctho
ritatem ... ad decretum 16. de quo dicit q fuit
cõfirmatũ a pp. ante q ... Probatur q illud
cõciliũ fuit rite cõgregatum et cõvocatũ fuit generalis. si
aut aliqui episcopi noluerint venire nõ obstat quin sit
generale cõciliũ ut s. diximus. Verum est q ... cõciliũ

habuit duas partes 1.a fuit sub Paul. 3. 2.a fuit sub Julio 3.o Et 1.a pars habet maiorem authoritatem quia plures episcopi convenerunt affuerunt enim hic etiam galli. 2.a pars non habet tantam authoritatem quia defuerunt galli.

Ad 1. arg. Dico quod concilium non utitur illo epiteto. s. quod representet universalem ecclesiam quia in antiquis concilijs non fuit consuetudo apponere illud epitetum. Sed tempore concilij constantiensis ceptum est hoc. Unde non minus concilium tridentinum representabat universalem ecclesiam quam concilia antiqua. Satis enim est dicere tridentina synodus in Spiritu Sancto legitime congregata. Aliud tamen epitetum positum est in concilio constantiensi et basiliensi ad explicandam sententiam quam habebant. s. concilium esse supra papam.

Ad 2.m fateor quod non constat expresse de confirmatione. sed forte sufficit consensus papae. Et tamen sessio confirmatur.

Ad 3. Dico quod non esse finitum nihil obstat quominus ut ea que definita sunt habeant in se certam veritatem quia quoad illa finitum fuit concilium. Dico hoc propter se. quia quoad nos nec bu ius quid alij senserint. Viri enim docti et graves tenent quod non habet hoc concilium in se certam Authoritatem.

De concilio florentino. Minus dubium est quia certissime illud fuit rite congregatum et nullus se sit oppositum nisi schismatici qui erant in concilio basiliensi. Et concilium florentinum prevaluit tandem et basiliense concidit. In illo etiam concil. floren. sunt tales quedam definitiones generales quae pertinent ad fidem quas receperunt greci et armeni qui interfuerunt concilio. Est etiam confirmatio ecclesie Romane que tamen cum esset grecis et Armenis dicere a presbytero concilio, et intelligeret

est decretu de .7. sacramentis ecclesie et sic non video quare illa omnia non sint recipienda tanquam de fide. Aliqui dicunt quod illa non habent in conciliis authoritatem sed non video quare.

Et ideo ad totum. Circa has definitiones conciliorum quod non omnia que asseruntur in conciliis sunt accipienda tanquam de fide sic quod oppositum sit hereticum sed tenenda est regula que communiter traditur a theologis quod scilicet respiciendum est ad ea que specialiter tradunt contra hereticos. Et aspiciendus est titulus questionis que vertebatur in dubium. Item aspicienda est interrogatio facta in materia fidei. Tandem debemus respicere modum definiendi. Et sic ea que specialiter determinantur contra hereticos sunt accipienda tanquam de fide item illa que habent modum definitionis in fidei sunt accipienda tanquam de fide ex toto que obiter affirmantur non sunt communiter accipienda tanquam de fide. Et huius sunt plurima in conciliis. v.g. in c. firmiter de summa trinitate concilium dicit quod angeli non habent corpora et tamen hoc non est de fide. Et in tractatu sessione 4. sub Julio. concilium dicit quod sacramenta faciunt ex attactu contactu et tamen non definitur tanquam de fide sic etiam in concilio florentino in decreto de sacramentis aliqua traduntur obiter et non omnia sunt accipienda de fide. ibi enim dicitur quod sacerdos debet ungi extreme unctioni datur in .7. partibus que debet ungi et tamen certum est quod non sunt de necessitate sacramenti nisi quinque quod unctiones quinque sensuum. Item etiam de forma sanguinis hic et tamen dubium est utrum est sanguinis forma integra. Et ideo omnia que asseruntur omnia illa tota sunt de effectu forme. Attamen omnia que asseruntur in conciliis obiter habent magnam authoritatem quam quam quod doctrina et Augusti. aut hieronimi.

De epistolis decretalibus. Dico quod epistole decretales pontificum sicut sunt receptae in corpore iuris sive non sunt recipiende sicut sunt fuerunt in corpore.

cum Maxima veneratione illa dicit pp. c. sancta romana 15. d. et c. si Romanorum. 19. d. ex professo scribit latissime in favorem decretalium epistolarum. Item fuit error 33 viclef quod dixit epistolas decretales esse apocrifas et seducere a fide Christi et clericos qui illis studet, (et qui studium canonibus) sunt stulti ex errore damnatus.

Ex his sequitur quod quum veneratione sit colenda Romana ecclesia quam in epistolis decretalibus pontificum frequentissime affirmavit et definivit authoritatibus huius ecclesie. In c. omnes. 22. d. afferitur quod ~~pp. est~~ ecclesia Rom. mater est Mater fidei et alibi dicit quod est Mater et Magistra omnium ecclesiarum ita habetur c. fideli de simatibus lib. 6. Ex quo est credendum quod sanctissimi pontifices voluerunt sibi arrogare tantam Authoritatem nisi a Christo illam haberent

Ad 2um Epistole decretales sunt accipiende cum grano salis Videndum est n. quod principaliter ibi pp. definivit item utrum definivit tamquam doctor aut in iure ut scrimus distincte quae non gerunt ceterum que habent Authoritatem fidei et que non. Vide etiam leges c. de simatibus quod plures leges.

Sed contra ea que diximus sunt 3 argumenta

1m est quod si omnia decreta et concilia fundantur in Authoritate pp. sequitur quod non habeant tamquam de fide catholica. Patet hoc 1. quia fide acquisita habemus ista concilia esse congregata et confirmata a pontifice habemus n. ex historiis: non quod habemus ista per fidem infusam. Resp. quod non solum fide acquisita hoc habemus sed fide infusa sicut habemus quod hoc evangelium est Joannis illud vero Mathei non n. habemus hoc solum ex fide acquisita sed infusa quia tradidit ecclesia et tenet ita et credimus quod hec concilia fuerunt congregata et confirmata a pontifice.

2º. Arg. nõ est de fide q iste. Leo. 10. sit pp. q id quod definit nõ est de fide. q. ipsum qui propterea credo definitioni hominibus qui credo q vicarius christi nõ pot errare. si q nõ est de fide q iste sit vicarius christi nõ est de fide q nõ erret.
omnibus pp. sic nõ est de fide q ista hostia sit rite cõsecrata q substantialiter sit corpus christi. q similiter est vtrum hic sit pp.
Et hoc videtur seq quod cuius sit sup. pp. q illa hostia certum est q illi representatur et colatur q pp. sed cõtra hoc q nõ est de fide q isti sint episcopi. Item dubius est vtrum illi sint
gregati q si est dubium q ille sit pp. est dubium vtrum illi sint rite cõgregati. Videtur q q certitudo definitionis sit resolutive
rite cõgregati. Videtur q q certitudo definitionis sit resoluti dam fide illorum q cõgregati sunt in cõcilio qui sunt fideles
scriptis sic scimus vtrum sint baptizati.
Rx q sine dubio tenendum est q ecclesia vniversalis errare nõ pot. Et tenendum est de fide q est ecclesia dei. Et si q est ecclesia
sunt et episcopi et sacerdotes et fideles. Vnde dico q fuisse sit pp. si vero nunquam sine errore redundabit in errore vniversalis ecclesiae sed diuina prouidentia quam specialissime habet christus suae ecclesiae prouidebit vt si quando aliquis nõ sit verus pp. vel nunquam definiat aliquid pertinens ad fidem. l. si definiret definitionem certam definiat aliquid pertinens ad fide. l. si definit definitiva certa et e. l. si falsum definiret q illud nõ recipiatur ab ecclesia sed q sententia detegatur error aut definitiones aut definitionibus. alias
lo inde est contra quod et est quod est contra fide.
2º. pot Rx. q qui ille nõ esset pp. deus hic supplet eius defectum sicut solet dicimus de sacris q quando quis nõ est rite ordinatus et cõ secrat deus supplet defectum et cõ tollit pane in corpus x. similiter si deferet paruulos ad bap. et baptizabo ex malitia nõ habet intentionem deus hic supplet defectum. in in proposito. Sed ista
solutio nõ est sufficiens q nõ habemus ex lege q deus supplet defectum sacerdotum sed est resoluti et opposita est magis certum. in eo
in proposito. IDeo Rx. aliter q nõ habemus x fide

q aliquis est pp. nisi ab effectu quia aliquid definit et illud auf
tat a tota ecclesia. hic enim est de fide q ille est pp. quod facimus isto
syllogismo fundatum in illo luce 22. ego rogavi pro te et. hanc talis
est syllogismus ille q non deficit in definiendis rebus fidei et co
firmat fratres in fide est pp. sed iste est huiusmodi ergo. quia bar
Maior est de fide. Minor est evidenter cognita per experientiam
quod antea erat ecclesia dubia circa istam propositionem quam modo
definit hic autem qui est definitum a pp. ecclesia quievit et nihil
amplius de illa dubitat ergo. quod est de fide. Est exemplum si ha
beremus ex sacris literis q hostia rite consecrata non comburitur
et de facto mitteret aliquis hostiam in ignem et non combureret hic
a posteriori colligeremus de fide q illa hostia est rite consecrata
quod omnis hostia que proiecta in ignem non comburitur est rite consecrata
ista hostia est huiusmodi ergo. Vide Mariet omnia solida. Et
arg. negat ant quod non sit de fide q iste sit. pp. postquam definivit
Alius 2o est forte quae magis quietat intellectum. q s. sive
ille sit pp. sive non sit ille non pot errare quod omnia acta illius sint
valida spectantia ad iuris dictionem si ille sit in dubitatus pp.
in ecclesia et habet titulum Volo dicere q licet omnes errent facti
et habet titulum omnia acta per illum sunt valida. Et hoc sumitur a
simili ex iure quod in omni iure tam civili quam ecclesiastico
iudex q habet tamquam iudex authoritatem iurisdictionis s. q
sit communis error facti et habet titulum. omnia acta per illum sunt valida
vt pz. ex l. barbarius ff. de offic. pretoris. Et tandem di
cit mnia de sacris q si quis reputatur curatus q iam revera non
est sed est intrusus aut est excommunicatus absolutiones facte
ab illo sunt valide. Ex hoc colligitur arg. q hoc in contingit
in Pontifice. quia hoc constituit circumdicens curatos quod
hoc est expediens et maxime necessarium ad bonam guber
nationem Reipublice ergo tamen est credendum de Xo. q constitu
hunt

 76

ita stabilit circa suum vicarium quod melius gubernatur ecclesia
[illegible] per homines. Probatur quia omnis bona gubernatio Reip. deri
vatur ex similitudine divinae providentiae et gubernationis, cum
ista sit bona gubernatio in Rep. quod autem praelatum iudicare sit valida
credendum est quod illa deriventur ex gubernatione Christi circa potestatem
[illegible] quia esset maxima [illegible] in ecclesia et dubitaremus utrum
iste sit papa [illegible] de ita tenendum est quomodo PAULUS.
4o. qui habet [illegible] quod [illegible] videtur [illegible] est quod quae acta [illegible]
illius sint valida. Et cum definire spectet ad [illegible] dictione SS.
assistere eius definitioni sicut reverendo esset pp. Sed quid si
est mulier ut referunt historiae de Joanne 8. Anglo. utrum
acta illius sint valida. Videtur quod non quia illa non est capax iuris
dictionis. Ex quo deinde posset dubitare et dicere melius est dicere
quod defectum quo [illegible] quod [illegible] quod illa definiat. 2o. dico quod si Christus
definiret SS. assistet ut non sit error in ecclesia et idem dico sit
aliquibus pp. non [illegible]. Idem [illegible] dico [illegible] quod si [illegible] [illegible]
[illegible] est communis error facti [illegible] non potest errare et si in
facto [illegible] sit aliquis error quia non sint [illegible] qui non
[illegible] sint. Et [illegible] quid habet intellectum illum. Et
hoc potest confirmari ex eo quod [illegible] contigit tempore [illegible]
quando erant tres pp. omnes dubii. Ponamus quod aliquis illorum [illegible]
erat verus pp. concilium autem deposuit omnes et elegit Martinum 5.
hic error est in facto quia ille qui erat verus pp. non reputatur [illegible]
verus pp. et depositus est a concilio quod tamen concilium reverenter
verus pp. et depositus est [illegible]. Actum valet [illegible] Martini
inferior illi vero pp. [illegible]. Acta valent [illegible] Martini
fuit verus pp. quia est communis error facti et [illegible] quia ecclesia habet
[illegible] potestatem [illegible].

Est in ar. ult. Videtur quod non habemus ecclesiam quia
in ecclesia nostra [illegible] in pp. sed post Urbanum 6. multi
habemus verum pp. [illegible] schismatici neque ecclesia. Maior probatur
quia super [illegible] Petri [illegible] ecclesiam illam. Minor probatur quia

temp^e. Urba. 6. cepit scisma et duravit per 40 annos et completur usque ad Marti. 5. Arg. cardinales qui erant temp. Urbani 6. omnes fuerunt ante Martini temp. vel sub Marti. At plures cardinales qui creati sunt temp. scismatis sunt dubij cardinales quia ipsi papae eligentes illos cardinales essent dubij et ipsi cardinales sunt dubij. ergo Martinus 5. qui electus est ab illis est dubius papa quia ipsi electores sunt dubij cardinales et post Marti. 5. usque in praesens semper est electus papa per cardinales dubios.

R. quod porta inferi non praevalebunt adversus ecclesiam. Hoc autem arg. et similia sunt ex parte ecclesiae. Dico quod potestas electionis papae iure divino est in ecclesia et maxime est in episcopis. Papa autem potest disponere per leges modum electionis ipsius papae et sic lege positum ante est ut eligatur a solis cardinalibus quia hoc expedit ad bonam gubernationem. Et hoc est de fide. Itaque est haeresis dicere quod in ecclesia non est potestas electionis papae vel quod papa non possit determinare modum electionis. Ex his sequitur quod si quando moritur papa omnes et cardinales morerentur simul non per hoc tollitur potestas electionis sed tunc devolvitur ad ecclesiam et sic episcopi comprovinciales Romae et populus et clerus Romanus eligere papam vel ipsi vocarent alios ut eligerent papam. Itaque potestas manet in ecclesia ad eligendum. Ad arg. quando est haereticus quod nullus esset verus cardinalis quando electus est Martinus 5. At tunc convenerunt congregatio totius Christiani generalis et depositis illis dubijs pontificibus tota ecclesia convenerunt in unum Constantiae. Itali, Galli et tota ecclesia erant in uniformes. Tunc ergo ex consensu totius ecclesiae elegit ...

erant cardinales ex eo sentientes collegiae elegerunt Marh. 5. vnde elegit in dubium pp. et certe Multis mihi dubius pp. fuit Marh. quam quam quod aliqui et ipsum alius eriebat sibi in facultatem legis.

2°. Rx quod qui esset omnes error facti et tt. in casu illi iudicem fuit valida. vt si non est aliquis card in ecclesiae Rome qui deberet non est. sed est omnes error facti et tt. ille habet suffragium in electione pp. Itaque nullis cardinalibus qui elegerunt Marh. 5. fuit omnes error facti et tt. vnde electio fuit valida. Ex his sumitur resolutio pro certitudine quibus omnis pp. quae quod elegit in pax papatus quod est summo. hic quia sit quod est electus a cardinalibus licet in electione esset error quam in tota ecclesia consentit et vult illum esse papam. non debet est pp. sicut et reges aliquando habent principium iure sed postea consentit regnum et sic est verus Rex. Demum quod fuit error. 9. vniclesi. quod post verba num. 6. nullus est recipiendus tanquam pp. sed vnde erigit legibus propriis More gerens

Est vltimum Dub. quod diximus quod sacra scriptura est regula infallibilis fidei. et etiam ecclesia. Dub. est vtrum ecclesia sit Maioris Authoritatis quam scriptura.

Ad hoc sunt tres opiniones. Prima est Abul. super Math. num. 5 in dicationibus. q. 19. tenet quod ecclesia est Maioris authoritatis quam scriptura. et quam quam quod evangelii fuit ab apostolis

Probat ex illo August. in tract. contra epist. d. fundamenti. c. 5. dicit Evangelio non crederem nisi me ecclesiae authoritas commoveret. ergo ego non crederem huic evangelio Joannis nisi propter authoritatem ecclesiae ergo ecclesia est Maioris authoritatis pp. 2°. quia propter quod vnum quodque tale et. Item quia ego non scio nisi Multis dubiis hunc esse sermonem Joannis nisi propter authoritatem ecclesiae. Item nescio vtrum iste evangelium sit corruptum ab scriptoribus necne nisi ex Authoritate ecclesiae. Confirmatur quia

Apostolus Iudas in sua canonica citat librum Enoc. et tamen istum librum enoc non recipit ecclesia ergo Maioris Authoritatis est ecclesia quam Iudas Apostolus quia Iudas videtur se habere illum librum esse canonicum postquam citat illum tamquam propheticum. et tamen ecclesia non recipit illum tamquam canonicum. Iudas enim dicit prophetavit autem et de his septimus ab adam Enoc.

2. opinio est Driedonis lib. 4 de ecclesiasticis dogm. c. 4. Dicit primo quod ecclesia potest accipi 2. primo vniversaliter scilicet pro omni tempore quia eadem est ecclesia quae est modo et quae fuit semper et isto modo ecclesia includit prophetas et Apostolos et denique omnes scriptores canonicos. 2o. accipitur ecclesia pro ista congregatione quae modo est vt distinguitur a primitiva ecclesia quae fuit tempore Apostolorum. His suppositis ponit 2 q.

1. q. Ecclesia primo modo est aequalis Authoritatis cum ipsa scriptura probatur quia ecclesia isto modo continet ipsos sacros scriptores. At tamen scriptura non est Maioris Authoritatis quam ipsi scriptores. evangelium enim Joannis non est Maioris Authoritatis quam ipse Joannes sicut scripsit. Illa non est Maioris authoritatis quam ecclesia. Praeterea quia aliquod fuit tempus in ecclesia antequam scriberetur evangelium. ergo quia post scriptum evangelium non est ecclesia Minoris Authoritatis quam antea erat sed antea habebat tantam Authoritatem sicut evangelium quia habebat ipsum evangelium in se et in corde suo ergo isto modo scriptura non est Maioris Authoritatis quam ecclesia

2. q. Ecclesia 2o. modo habet Minorem Authoritatem quam divina scriptura. Probatur quia ecclesia quae modo est est Minoris Authoritatis quam ecclesia primitiva vbi erant apostoli ergo et quam scriptura probatur antecedens quia illa ecclesia habuit Authoritatem faciendi sacram scripturam ista tamen non sed accipiendi quod ab illa scriptum est

3. Opinio est Caiet. quod scilicet sacra scriptura est Maioris Authoritatis quam ecclesia ita habet lib. opusc. de Authoritate pp. et conc. c. 4. et in 2. parte. Apolog. c. 13. ad 5. dicit vtrobique quod tempore Clementis pp. v. g. quo adhuc vivebat Joan. evangelista in Materia fidei sententia Joannis praevaleret sententiae Clementis non quia vna esset verior alia aut quia vna esset vera alia tamen falsa hoc enim esse non poterat. sed quia sententia clementis esset subordinata sententiae Joannis quia erat apostolus

ↄhabebat. tn̄ tm̄ auctoritatē. sic sunt eiusq. P. 1. cap. q[ui]a scrip^a
sacra cōtinet immediate auctoritatē ss. q[ui]a scriptor nisi alius
facit nisi scribere q[uo]d ss. dictat g. P. q[ui]a ecclesia dignit a scrip^a.
sacra sic discipulus a Magistro g. P. q[ui]a q[ua]n[do] cum q[uo]d ecclesia vult
aliquid definire cō sulit sacram scripturam ↄ sim. ille iudicat g
signum est q[uo]d ille est Maioris Auctoritatis
Inter has opiniones nō est Magna differentia. Pro explicatione
Not. q[uo]d Auctoritas pōt accipi 2.^r p.^o vt sit idē q[uo]d dignitas. di
-cimus petrum habere Maiorē Auctoritatē .i. Maiorē dignitatē. 2.º
accipit auctoritas vt refert ad testimonium dicimus petrum habere
Maiorē Auctoritatē in dicendo q[ui]a sic cō poret ad alium stādum est
dicto petri ↄ nō alterius. 2.º Not. est distinctio Dicedo. nō de
ecclesia. sit g.
1. q.^o Ecclesia ↄ scrip.^a sunt regulae infallibiles veritatis. hoc
patet ex dictis. Ratio est q[ui]a vtraq[ue] fundat in p.^a veritate revelate
ↄ innitit diuino testimonio
2. q.^o si Auctoritas accipiat in ordine ad fundamentum ↄ principium
ↄ scrip.^e ↄ ecclesiae. sic equales sunt Auctoritatis ecclesia ↄ
scrip.^a Patet q[ui]a vtriusq[ue] fundamentum est p.^a veritas
3. q.^o Sacra scrip.^a est Maioris dignitatis q[uam] sint definitiones
ecclesiae. p[ro]b. hoc q[ui]a istae definitiones ecclesiae nō sunt sacra scrip.^a
q[ui]a nō dictant a ss. ↄ cōstat hoc ex eo. om cōceptio est .n. eadem
cum q[uo]d in Maiori reverentia accipimus sacram scripturam q[uam] defini
tiones cōciliorum. Isto pacto et vnus liber diuinae scrip.^e hēt Ma
iorē dignitatē q[uam] alius. q[ui]a Euang. hēt Maiorē dignitatē in esse
q[uam] oēs alii libri canonici q[ui]a cōtinet verba prolata ab ipso christo
immediate. est aūt certum q[uo]d Maioris dignitatis est scrip.^a
quae cōtinet verba expressa Regis eius scripturam Mune
propriam q[uam] illa quae est ab ipso rege p[er] Manum del secretario
4. q.^o Ecclesia in ordine ad nos ↄ in proponendo est Maioris
Auctoritatis aliquo m[od]o q[uam] sacra scrip.^a Hoc probat Aquē
Abulensis.

Hoc et diximus . s. ar. 1. q. Vlt. resp. 2o quoad nos enim pro
ponendo est ad ecclesiam quae est Minister obiecti fidei. Illa n. decla
rat quid sit a Deo et quid non. Et istud est sensus Augusti. cum dicit
Euang. non crederem &c.

S 9o. sacra scrip. simpliciter est maioris Authoritatis quam ecclesia
quoquo modo est ut distinguitur ab ipsis scripturis sacris s. for
maliter ut scriptores sacri sunt. Istud est oppositum huic. et
Aug. eius hoc bene probavit. Hoc et pz. Joan. 5. dixit Christus
loquens de Joanne qui testimonium perhibuerat de christo. et dixe
rat ecce agnus dei &c. Dixit Christus. Ego autem habeo testimonium
Maius Joanne et subdit duplex testimonium Maius Joanne
. p.o opera quae ego facio, 2o. ait et qui Misit Me pater ipse testi
monium perhibet de Me. Arg. quia Joannes bapt. perhibuerat testi
monium de christo ex divina revelatione quod testimonium erat
infallibile simpliciter. Et tamen dicit Christus quod est aliud testimonium
Maius illo. s. opera christi et ipse pater. quia illud testimonium
quod est immediatius a deo habet Maiorem auctoritatem sicut de
ait Christus quod est Maius testimonium. Sed scriptura sacra est
immediatius a deo quam ecclesia est Maius testimonium. subor
dinatum. semper sic consecutiones quae deducuntur ex principiis
ordinate quanto n. quo est immediatior suo principio est
Maioris veritatis quam alia. Hoc et exemplo Joannis bapt.
et christi confirmatur quia idem quod contingit quod Joannes bapt. oste
debat pro tunc christum dicendo ecce agnus dei. contingebat autem quod Ma
ioris Authoritatis habeb erit Christus quam Joannes qui perhibuit testi
monium de ipso X. et propter eius testimonium receperunt
Christum. Itaque se habet ecclesia respectu scripturae. Ecclesia n.
habet se sicut Joannes bapt. scriptura tamen habet se sicut christus. ecclesia
n. ostendit digito ecce verbum dei ecce scriptura dei. ut tamen
postquam ego cognosco scripturam esse verum Maioris authoritatis
habet esse scriptura quam ecclesia quae illi ostendit. 6. 9o:
69

.F.

6. Ex. Ecclesia quemodo est est tante veritatis sicut ecclesia
primitiua et est tante Authoritatis sicut ecclesia primitiua
accipiendo ecclesiam quemodo est ut disting. contra scripto
res sacros formaliter. Imo tunc Apostoli et euangeliste qui
quod erant apostoli erant membra ecclesie tamen quod erant scriptores
sacri excedebant se ipsos. ideo eodem sibi modo in ecclesia
hoc est ratione durat. 3. sed. d. 1. ubi magister secundum dicit.
quod ecclesia quoniam est non est tante Authoritatis sicut ecclesia primi
tiua ad determinandum que sit sacra scriptura ego enim propter
Authoritatem huius ecclesie quoniam est recipio ipsum euangelium
[illegible] omnibus atque quoniam ego scio utrum illius cuius quod scripsit
[illegible] omnibus sit ipsum [illegible] in [illegible] dicit.
Comparare autem ecclesiam ut comparauit Driedo in prima compa
ratione et accipiendo ecclesiam primo modo est comparare ipsam ad scripturam
et sic nulla est comparatio quia comparatur est inter disparata. dicit enim
ille quod si ecclesia amat utrum audit ipsos scriptores sacros
formaliter quod est equalis Authoritatis cum scriptura et dixe
nulli potest esse dubium quin eius de Authoritate sum ego
testimonium meum.
Ad aliud arg. Driedo. Ex quo doctrina reuelata immediate a Deo
siue fuerit scripta in chartis siue in intellectibus et cordibus siue
illum eiusdem est Authoritatis. v. g. ista sententia. Beatius est
magis dare quam accipere. que est ex ore christi. si non esset scripta
Actorum. 20. sed esset recepta per traditionem fidei non esset minoris
Authoritatis quam modo est. Ita est dico de sacramentis sacri
ris Authoritatis quam modo est. Ita etiam dico de sacramentis sacri
extreme unctionis et confirmationis que non sunt in euangelio.
non habent minorem Authoritatem quam si essent in euangelio
Vel de quo nos comparamus ecclesiam ad sacram scripturam non compa
ramus illi ad scripturam que est in chartis sed ad doctrinam
euangelicam siue sit scripta siue per traditionem ecclesie

1

Et sic doctrina ista est maioris authoritatis quam ecclesia sit principium est maioris authoritatis quam concilium.

Ex his sequitur Iste articulus fidei contra haereticos maxime lutheranos quod traditiones ecclesiae sunt accipiendae cum tanta veneratione sicut ipsa sacra scriptura. hoc dicit concilium trid. sessio 4. Dicit quod ista veritas divina est in libris et etiam sine scripto. et traditiones ipsas vel ore tenus a christo et spiritu sancto dictatas et continua successione in ecclesia catholica receptas pari pietatis affectu suscipit ac veneratur. quando autem dicit gregorius in c. sicut. 15. d. quod sicut 4or evangelia ita recipit ecclesia ipsa concilia. illa particula sicut. sumenda est quod non dicat omnimodam equalitatem quantum ad dignitatem et authoritatem. Et etiam quantum ad veritatem est differentia quod omnia quae sunt in sacris literis sive sint principaliter narrata sive obiter usque ad minimum iota omnia sunt verissima et tamquam de fide tenenda At vero ea quae afferunt in conciliis non omnia sunt de fide tenenda. sed illa solum quae definiunt ut supra diximus. Et etiam non est inconveniens dicere quod una veritas sit maior alia ex parte causae. et sic magis vera est ista propositio. Deus est quam ista homo est. et haec homo est animal rationale quam ista homo est risibilis. Itaque possumus dicere respectu definitionis ecclesiae et sacrae scripturae quod omnia sunt verissima At vero unum est alio verius. sicut dixit christus. caelum et terra transibunt verba autem mea non. utrumque quod est impossibile sed istud magis quam illud. Item etiam illud galat. 1. si nos aut angelus de caelo aliud evangelizaverit Anathema sit. id est si esset impossibile esset quod ecclesia diceret aliquid contra id quod dictum est Anathema sit. De his hactenus ——.

Q. 2. De Actu Fidei.

Ar. 1. Vtrū credere sit cū assē sionē cogitare

1. q. accipiēdo cogitationē 1. et 3. m. sic cred. crede nō est cogitare.
2. q. accipiēdo cogitationē. 2. m. sic credere est cū assē sio cogitare

Not. 1. quod ista definitio Actus fidei est August. lib. de pred. Sanct. c. 2. Not. et quid sit proprie cogitatio prout hic loquimur. est itaq. cogitatio ut ait S. Th. Motus Animi delibrantis nōdum perfecti per plenam visionē veritatis et in hoc distinguitur Actus scientiae ab actu fidei. in scientia qdē primus cogitationis est qui est inquisitio veritatis Atti qu. verum est ad qm demonstratum perficit cogitationi per plenam visionē et sic iam nō cogitat. Attamen in fide est et cogitatio sed qm adhuc res credita nō videt nō perficit cogitationē per visionē sed assēsionē firmam et sic simul manet cogitatio. Ex hoc S. Th. mq. de Veritate. q. 14. ar. 1. ubi optime explicat istam definitionē. dicit Duo in quibus differt assēsus scientificus ab assē sione fidei quod s. in assē sione scientiae intellectus terminat ab intrinseco et claudit assēsus proprijs terminis in quantum qui lumē intellectus assētit nō Motus a volūtate. Attamen intellectus fidelis nō claudit proprijs terminis sed ab extrinseco per volūtatē inclinātē intellectū ad assēsionē quam per prudentiam iudicat intellectus quod sine fide nō pōt assequi suum ultimum finē. et hinc est quod Paul. dixit. 2. corint. 10. in captivitatē redigētes ōem intellectum in obsequium christi. itaque per fidē captivatur intellectus quod ligat ab extrinseco et trahit et ad cognoscendas veritates s. suo ratione et sic trahit ex a suo proximo sic captivus per scientiam tamen nō captivatur intellectus: Est et alia differentia quod ille qui scit. nō hēt Motus circa sua cōtra proprium scientiam qui tamen credit aliquando hēt Motus dubitativos in fidelibus quod tenet intellectus captivus et aliquando vult fugere.

Solutio q. Est 1. arg. de fide aquisita. Dico quod ista et

desinitio copetit etiam fidei aquisitae. quia qui credit in deum esse cogitat cum assensu. Potest etiam facile applicari ista definitio fidei infusae.

Et in demonibus credit per fidem aquisitam

2m. arg. est de angelis cum essent in via quia illi credebant et tamen cum non discurrerent non videtur cum assensu cogitare. R. 1. aliqui dicunt quod angeli circa supernaturalia discurrunt. 2o. Dico quod cogitare non dicit discursum sed inquisitionem quandam et ista potest esse et in demonibus et in angelis.

3. arg. De prophetis. quia propheta cogitat cum assensu ea quae videt per lumen propheticum et tamen non credit quia prophetia non est fides. R. quod ut s. diximus de prophetis quomodo distinguitur a fide. Dico quod propheta cogitat cum assensu per lumen actuale quod habet modum actus non habitus. fidelis tamen cogitat per lumen habituale. Et ~~propheta~~ fidelis cogitat cum assensu solum ex auctoritate dicentis et sic fides pendet a voluntate. assensus tamen prophetiae non pendet a voluntate per se loquendo

4. arg. qui in dicit aliquid per donum scientiae aut sapientiae sive intellectus cogitat cum assensu et tamen non credit. R. quod ex hoc diximus 1. q. 8. et 9. ubi posuimus discretionem inter donum et fidem.

Ar. 2. Utrum convenienter distinguuntur actus fidei

Not. 1. quod ista distinctio est celebris inter theologos. traditur de illa Mag. 3. se. d. 23. et est. August. in multis locis. De verbis domini sermo. 61. et super Joan. tract. 29. explicans illud Joan. 7. si quis voluntatem patris mei fecerit cognoscet de doctrina mea. dicit ibi August. quod credimus Paulo. sed non in Paulum. Item etiam in sermo. 181. et aliis locis.

3. Actus fidei. scilicet credere in Deum, dicit motum intellectus pro ut est motus ab ipsa voluntate in ordine ad ultimum finem et quia non movetur homo ad ultimum finem sine charitate sequitur quod credere in Deum includit charitatem et sic credere in deum est credendo amare et credendo in ipsum Deum ire. Videtur sequi 1. quod est differentia

inter credere Deo et in Deum. quia credere Deo pot esse Actus fidei informis credere tamen in Deum est Actus fidei formatae. 2° seq. Sm. Agust. q. qui est in peccato Mortali no credit in Deum. et hoc etiam dixit s. th. q. praecedenti. ar. 9. ad. 3. Hoc ipsum etiam asserit s. th. in alijs locis. sed in isto ar. 2. nihil Meminit charitatis sed tm. Meminit voluntatis et dicit sit tu considere fuit. 3°. obiectum fidei sm q intellectus est Motus a voluntate &.
Unde Mihi visum est q iste 3°. Actus s. credere in Deum et proprie loquendo licet no perfecte reperiatur in peccatoribus fidelibus & Moueor ad hoc. P. qa communiter dicimus q peccatores credunt in Deum P. ex ratione s. th. hic qa fides in peccatoribus habet eandem essentiam quam habet in Justis licet no eandem perfectionem. quoniam peccatoribus etiam fides habet triplicem respectum Iste tamen respectus quem habet ad voluntatem no aliter explicatur quam per istum actum s. credere in deum q° peccatores credunt in deum. P. qa peccatores credunt ex obedientia credunt ex pia affectione voluntatis Item reputant ipsi Deum vltimum finem supernalem. Item credunt qa pro certo habent qa si no credant no possunt consequi vltimum finem q° aliquo modo ordinant suum actum in vltimum finem. P. probatur efficacius ex illo Joan. 12. ex principibus auit Multi crediderunt in eum sed propter phariseos no confitebantur vt ex synagoga no eijcerentur. dilexerunt n. gloriam hominum Magis quam gloriam Dei. ecce Joanes dicit q illi credebant in christum etiam erant in peccato Mortali qa Magis diligebant contrarium quam Deum q°. & Caiet super istum locum hoc ad notauit Caiet q iste actus s. credere in deum no dicit semper charitatem formatam. & d. Agust. super istum locum videtur idem sentire. & communiter alij sancti solent dicere q peccatores credunt in Deum licet no habeant opera. Bernar. super cantica. sermone. 24. habet istum Modum loquendi. Unde debemus dicere q ~~Actus~~ fides dicit respectum ad voluntatem Z.

1.º ad voluntatem perfectam charitate 2.º ad voluntatem absolute et voluntatem piam circa fidem. 1.º quo modo loquitur August. qui dicit quod credere in Deum est credere per fidem formatam. 2.º vero modo loquimur nos in praesenti. Ita debemus explicare. s. th. Ita mihi visum est quod legi istum locum et modo etiam videt. Et hoc tempore hoc est magis necessarium contra lutheranos dicentes quod in peccatore non est fides. Hinc etiam sumitur discrimen inter fidem christianorum et demonum quoad actum. quod demones credunt coacti contra propriam voluntatem christiani vero credunt ex pia affectione voluntatis et speciali auxilio Dei non solum ex parte intellectus ubi est habitus fidei. sed etiam mihi est probabilissimum quod ex parte voluntatis est in peccatoribus speciale auxilium dei ut velit credere. et a principio quando incipiunt homines esse fideles certum est quod speciali auxilio movetur voluntas ad volendum credere. sed ego etiam credo quod postea quando homo est fidelis quando credit licet in peccato mortali habet auxilium speciale ex parte voluntatis. s. semper l. frequenter et quod illud auxilium maxime capit intellectum in obsequium fidei et sic quando deest istud auxilium Dei fiunt heretici. quia fides sine auxilio speciali conservari non potest. sicut in materia de gratia diximus quod est necessarium auxilium dei ad perseverandum in gratia ita etiam est necessarium ad perseverandum in fide etiam mortua. Itaque ex his omnibus credo quod iste actus s. credere in Deum proprie convenit peccatoribus licet non perfecte.

Circa solutionem 3.ii arg. notat caiet. quomodo infideles non credunt deum vere. circa hoc vid. s. th. et caiet. 1. p. q. 53. ar. 5. circa illud tobiam Arist. 9. Metaphys. tx. 22. quod in simplicibus defectibus cognitionis est solum non attingere totaliter

sed contra seq. quod si ut nos tenemus falsi singulti opinio scoti quod per se non distinguitur formaliter ab essentia hi seq. quod scotus non credebat vere deum / unio et falsa est opinio s. th. quod s. deus non potest facere essentiam creaturam sine sua materia quod s. th. non credebat vere deum. Ex quo iste simul oppositi opiniones subdubitanter affirmant [illegible] scotus quod s. th. praedicant opposita nisi credere si posse esse deus [illegible] / sed [illegible] effectus omnes quae contra posita ingenii et intellectus [illegible] non intelligunt [illegible]

Ar. 3. Utrum credere aliquid supra rationem naturalem sit necessarium ad salutem

R. Est affirmativa. Ista q. s. th. sic ut iacet est de fide. Patet hebr. 11. sine fide impossibile est placere Deo: et ibidem accedentem ad Deum oportet credere. Item Marci ult. qui tamen non crediderit condemnabitur. Item Act. 4. non est aliud nomen sub cælo datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri. et iste est Articulus qui est fundamentum omnium aliorum. Ex hoc sequitur quod fides est in præcepto quia omnibus actibus virtutibus necessarijs ad salutem est in præcepto. hinc in articulo probamus penitentiam et baptismum esse in præcepto. Utrum autem sit necessarium habere fidem explicitam trinitatis dicetur in.

Ratio s. th. pro ista q. est optima. et consistit in isto sylogismo. In omnibus naturis ordinatis natura inferior perficitur duobus motibus altero qui convenit ei ex propria natura. altero ex natura superiori. At tamen natura rationalis qualis est homo habet immediatum ordinem ad Deum quia ad suam perfectionem indiget duobus motibus Altero convenienti secundum suam naturam Altero tamen convenienti secundum motionem superioris. Ista ratio examinatur hic a Caiet. Vide in caiet.

Circa Maiorem sylogismi. Not. quod s. th. 1. p. q. 66. ar. 3. ad. 2. dicit quod probabilius est quod celum empireum influit aliquid in primum mobile et sic primum Mobile perficitur duobus Motibus. Sed quidquid sit de ipso cælo empireo. Rx quod perficitur etiam perfectione superiori ex hoc quod ornatur angelis et animalibus sanctis sicut terra ornatur et perficitur plantis et arboribus supra suam naturam ita et cælum empireum perficitur angelis et animabus.

Circa Minorem. Not. quod. 2. potest Moveri una creatura rationalis ab alio. Primo obiective. 2°. efficienter et abintrinseco inclinando ad aliquod bonum. Primo modo quia una creatura rationalis potest Movere aliam et naturaliter ut Angelus potest Movere hominem Illuminando et docendo veritatem et etiam angelus superior angelum inferiorem. At tamen in supernaturalibus nulla creatura potest aliam Movere et obiective ex proprijs viribus sed virtute accepta a Deo. et ita angelus illuminat alium et angeli illuminant hominem ut dicit in s. th. ar. 6. Ex isto circa supernaturalia solvuntur illa prop. s. th. q. 5. in supernaturalibus homo habet immediatum ordinem ad Deum non quod excludat causam secundam sed quod deriventur virtus dei

sed qz excludat virtutem ralem cuiuscu q creature itaq sit immediatz ordo immediatho virtutib q q d sit de suppositis. Sic ait Caiet. aqua Moveb in Motu fluxib et refluxib het immediatam ordinem ad lunam licet interant Multa in Medio.

2° not. q creatura rationalis het immediatum ordinem ad Deum efficientem et ab intrinseco qa isto m nulla creatura rationalis pot Movere aliam creaturam rationale. At vero creature corporales et animales vna creatura Movet Aliam et ab intrinseco et efficienter Hec omnia dicta sunt in. 12. q. 9. de Motivo voluntatis. precipue ar. vlto. q solus deus ab intrinseco Movet voluntatem humanam et .1. p. q. 105. et 106. et q. 111. Unde saluat optime veritas Minoris sylogismi sancti. q creature rationalis vt Moueat Motibus intellectualibus et rationalibus het immediatissimum ordinem ad deum qa isto m no Mouet deus intellectum aut voluntatem q causas secundas. ab. appetitu vero sensitiuo pot Moueri sic p causas secundas. Hic est quod dixit Christus. et Magistri nolite vocare super terram Unus est n. Mag. vester. qui isto m solus deus q docet homo scientiam. et sic dixit Christus nemo pot venire ad Me nisi pater q Misit Me traxerit eum. docendo et inclinando ab intrinseco affectum et intellectum

Sed est Arg. contra ratione. s. th. qa si Malum fert s. th. vel si q est bona seq q Deus clarius est finis ralis hois probat hoc qz ex illa Maiori et Minori solum seq q homo Mouet duobus Motibus sit aqua no tn. seq q ille Motus q covenit homini ex na superiori sit supnalis. qa Motus fluxus et refluxus covenit aque ex na superiori et tn nalis est. Et confir. qa Homo et het suam pfectionem naturale q indiget duobus Motibus nalibus no q bene infert q alter Motus sit nalis. At vero si Argu est bona seq q Deus libere vis sit finis nalis pq. qa tn est in potia nali homo vt Moueat a Deo istis duobus Motibus sit aqua vt Moueat a luna aqua to est in potia nali q est homo

Rx. q ista q vi s. th. tenet a fortiori supposito q homo sit q si alii nrij indigent Motu superioris nrij vt ta sequat suos fines Multo Magis homo q het finem elevatissimum

ordinatus a Deo ad finem supernaturalem. 2º. dico quod ista ratio S. Th. non est
demonstr. sed est optima conveniens ex parte suppositio fide. enim
est necessarium quod similitudo teneat in omnibus. quod autem Deus clare visus
non sit similitudo, diximus 1. p. q. 1. ar. 1. et q. 12. ar. 1.
Contra concl. S. Th. sunt duo arg. Pº. de parvulis baptizatis qui
salvantur sine eo quod credant eadem esse credat. 2º de anima Christi
quae immediate fuit illuminata a Deo et non egebat fide.
Ad Pº. Ex quibus S. Th. est intelligenda de adultis qui consequuntur salutem
per proprium actum. Parvuli autem non consequuntur salutem per proprium actum
sed ex solo merito Christi et sic parvuli ad suam salutem non egent
sed patiuntur tantum recipiendo bap. Alii volunt solvere conclusionem
et in parvulis quae articula credunt per ecclesiam sed non est necesse
quia illi vere non credunt quia credere dicit actum non habitum videlicet
habeant habitum fidei non credunt. et S. Th. hic loquitur de actibus, sed non de
habitu. et sic Inocentius c. Maiores extra de bap. et eius effectu.
illam propositionem evangelii qui non crediderit condemnabitur intelligitur
de adultis non de parvulis
Ad 2m. de anima Christi. Ex quibus S. Th. intelligitur de lege ordinaria.
Anima tamen Christi ex speciali privilegio accepit gloriam sine fide.
2º dicit Caiet. quod anima Christi consequuta est gloriam tali quodam
consequutio ex vi motus ad terminum et sic debebat sibi gloria ex vi sui
consequutio ex vi motus ad terminum. hic tamen loquimur de speciebus quae salvantur
per gratiam primam.
Est aliud arg. quod Deus potest dare credentiam articulorum fidei in
vi. quod non est necessaria fides. Ex quibus nihil valet. quia hic loquimur
de lege ordinaria et ipsum. quod illis expedit ad suam conversionem
Meritum fidei. 2º. dico quod omnibus est dubium apud theologos et dum
de illo negant. disputatur de his c. 1. p. q. 1. non sunt concedimus de
potentia absoluta sed quod non valet
Circa solutionem 2i. arg. dicit S. Th. quod nulli periculo se exponit.

qui credit ea quae fides docet. Xc ot. q[uod] fuit heresis Mani
chaeoru[m] quae dicebat q[uod] est temerariu[m] credere ali[qu]id sine apph
ratione et p[er] [con]s[equen]s excludebat fidem. Hoc probabant arg[umentis] s[ophis]t[ic]is.
Et sic inuehebant contra christianos et contra catholicos etc. Ad
to[tu]s hos hereticos e[st] Aug[ustinus] lib. de utilitate credendi p[er] totu[m].
6. tomo. Ista sententia est non solu[m] contra fide[m] catholica[m] sed et contra
ratione[m] naturalem et est error stultissimus q[ui]a tollit o[mne]m fide[m] et diuina[m]
et humana[m] ex quo seq[ui]t[ur] destructio totius humanae politiae. P[rimo] q[ui]a
destruit tribunalia et iudicia q[ui]a omne iudicium siue ciuile siue
ecclesiasticu[m] siue in criminalibus siue in ciuilibus fundat[ur] in fide
humana fundat[ur] n[am] in fide testium et tabellionum et ipsorum iudi
cum. ablata tu[m] fide o[mni]a ista tollunt[ur]. P[raeterea] o[mn]ib[us] co[mmerci]is humanis
et o[mn]es contractus fundant[ur] in fide fidimus n[am] de nobis ipsis q[uod] unus
non interficiet alteru[m]. et comedo pane[m] q[ui]a fido q[uod] non e[st] [illegible]
veneno [illegible]. Ite[m] contractus humani fundant[ur] in fide.
Ite[m] Amicitia quae est inter maxima bona humana. fundat[ur]
in fide quia credo q[uod] ille me diligit q[ui]a ego non video animu[m]
illius. Ita Aug[ustinus] c. 10. lib. citati. Ite[m] pietas filioru[m] erga
parentes fundat[ur] in fide. ut declarat optime Aug[ustinus] c. 12. q[ui]a ego
credo me esse filiu[m] petri q[ui]a Mater dicit. Ipsa et Mater credit
istu[m] esse filiu[m] q[ui]a credit q[uod] obstetrix non supposuit aliu[m] filiu[m]. Et
nisi ego non credo me esse filiu[m] [illegible] illius nisi p[er] fide[m] hu
mana[m]. Unde si non teneor credere seq[ui]t[ur] q[uod] non teneor obedire
parentibus. Possumus ergo dicere q[uod] sicut o[mni]a opera Dei in fide sic
et o[mni]a opera nostra in fide. Et sic dixit propheta q[uod] iustus
ex fide uiuit Ita et possumus dicere q[uod] prudens homo ex fide
uiuit humana. Hoc et tradit Augustin. in tractatu de
fide reru[m] inuisibilium c. 1. 2. Ergo ex hoc seq[ui]t[ur] q[uod] si nos credimus
firm. recta ratione q[uod] plura in humanis quae non sunt nobis
apta. Ergo Multo magis recte credimus plura circa [illegible] nulla

Licet illa nõ cognoscamus apte. Et cõfir. ex his q̃ue diximus. q. 1. ar. 4. q̃ habemus plura Motiua ad credẽdũ ita vt eius eo dĩ̃ articulos fidei esse credibiles

Ar. 4. Vtrũ sit necẽ ss. aliquid credere ea quæ possũt rõne nali probari

Vid. caiet. hic. & de hac re nos diximus. 1. p. q. 1. ar. 1. vbi tractat s. th. de necessitate doctrinæ reuelatæ. et dicit q̃ fuit necessariũ doctrinã reuelatã ad cognoscẽdũ ea quæ alias possent cognosci rõne nali. Et 1. cõtr. gẽ. c. 4. ex hĩs necess. ex credibilibus.

Ar. 5. Vtrũ teneat̃ homo aliquid explicite credere.

1. c. Homo tenet̃ explicite credere prima credibilia. s. articulos fidei.

2. c. alia tñ quæ sunt in sacris literis tenet̃ implicite credere in preparatione Animi.

Ar. 6. Vtrũ oẽs equaliter teneãt̃ ad habẽdũ fidem explicitã.

Ar. 7. Vtrũ fides explicita incarnationis christi sit necessaria ad salutẽ

1. c. omni tempore et quoad oẽs fuit necessarium ad salutem credere aliquo modo Mysterium incarnationis christi

2. c. in statu innocẽtiæ fuit creditum hoc Mysterium vt ordinabat̃ ad cõsummationẽ gloriæ.

3. c. post peccatum fuit creditũ Mysterium christi et vt erat tm̃ remedium peccati et hoc ab oĩbus a Maioribus explicite ab alijs implicite

4. c. post tempus gr̃æ tam Maiores q̃ Minores tenẽt habere fidẽ explicitam de Mysterijs christi precipue q̃ ad ea quæ cõiter in eccle sia solemnizant̃ et publice propo nũt.

5. c. hoc est pro diuersitate officiorũ et statuũ tenẽt̃ subtilitates pertinẽtes ad articulos in circunstãtijs explicatis. s. Minus expli cite credere. Isto modo diuis c. ult. nõ probat. s. th. sed reti q̃t pro nõbis.

Ar. 8. Vtrum explicite credere trinitatem sit de necessitate salutis

1. q°. ante aduentum Christi hoc Mysterium fuit creditum a Maioribus explicite a Minoribus uero implicite

2. q°. post aduentum Christi oes tenent explicite hoc Mysterium

Circa ar. 5. et 7. Est dub. quia dicit s. th. quod pertinet ad nostram beatitudinem cognoscere Mysterium incarnationis et per q°. tenemur in via credere hoc Mysterium. Videtur hoc esse falsum quia ad beatitudinem nostram essentialiter et per se solum spectat ipse Deus trinus et vnus, non Mysterium incarnationis. patet quia illud est obm per se beatitudinis. s. Deus clare visus. Item hoc dicit Agust. lib. 1. de doctr. christ. c. 3. et 4. et lib. 5. confessio. ait Beatus qui te videt et si illa non videat. s. creaturas et quod est extra deum.

Ad hoc Rx. caiet. sup ar. 5. Notandum quod Incarnatio christi 2. pot pertinere ad beatitudinem nostram 1° vt via et Medium per quod venimus ad ipsam beatitudinem 2°. vt obm. Dico quod Vtroque modo hoc Mysterium pertinet ad nostram beatitudinem. et quod p°. modo pertineat apertum est et dicemus infra. et dicit christus ego sum via. et sic etiam obseruatio de lege pertinet ad beatitudinem. Item etiam vt obm pertinet ad beatitudinem quia videns Deum videt etiam in essentia diuina ipsum Mysterium incarnationis et sic ex visione illa fit beatior et Vtrumque intelligit s. th. quia in ar. 7. dicit quod est via. et ar. 5. videtur loqui vt obm non explicat. Scotus hoc est Aug. qui ex hoc sequi quod etiam ea quae per accidens pertinet ad fidem pertinent etiam per se ad obm beatitudinis quod tamen est contra s. th. ar. 5. sed patet quia beatus videns Deum videt in toto omnia quae in via credidit et parua et Magna et propter illa non est beatior quia plura videt in toto. et nulla contradictio quia alterum ad per se in ter in cognitione fuit etiam creditum

Rx. et est aduerti. ex s. th. 1. p. q. 12. ar. 8. ad. 4. l. 3. vbi dicit quod ad perfectionem intellectus expectant cognoscere genera

Aspectu vero quae sint partes per se unius totius, aliae vero individuum par-
ticularium non pertinent ad perfectionem unius totius, ut cognoscere istam formicam
vel istam herbam. Hoc ergo debemus dicere de beatitudine et de fide generaliter quod
sicut quaedam expectant ad fidem tamquam partes principales, scilicet in ipso
summo principio, alia vero sunt res quae expectant ad fidem secundario, et sic debe-
mus principaliter ut quod ab usura habent duos filios. Dico ergo quod
ad perfectionem fidei et intellectus fidelis expectant cognoscere par-
tes ~~tt~~ principales, aliae vero non sunt necessaria. At vero Mysterium
incarnationis est principalissimum post Mysterium trinitatis. Quod de-
videremus in rebus hoc Mysterium est de pertinentibus quodammodo per se ad beati-
tudinem illius qui fuit fidelis videre, vero aliud non sic pertinet ad beatitu-
dinem. Et sic s. th. dixit quod ad beatitudinem expectant videre hoc Mi-
sterium non autem alia. Quod de non tenemur credere explicite alia.
Quo autem dicimus quod spectant ad fideles credere Mysterium incarnatio-
nis intelligimus hoc cum aliis articulis pertinentibus ad humanitatem et
etiam cum Mysterio eucharistiae. Et credo quod si quis in rebus [illegible]
vinam essentiam et trinitatem videret, dum tamen non videret christum deum et hominem
et nullam aliam creaturam videret. Alius vero videret omnes alias creatu-
ras non videndo christum, esset beatior qui videret christum quam alius qui
videret omnes creaturas [illegible] et facultates simul pertinentes ad esse
naturae simul esse [illegible] qui in christo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae.
Circa ar. 7. not. 2. q. quod dicit s. th. quod Adam ante peccatum
cognovit Mysterium incarnationis ut ordinabatur ad consummatio-
nem gloriae. Hoc enim est fundamentum scoti ad probandum quod etsi
Adam non peccasset filius dei assumpsisset humanitatem, sed de hoc
in materia de incarnatione.
Circa ar. 8. et solutionem ad 3. Caiet. disputat cum scoto utrum de potentia
dei absoluta possit quis videre essentiam sine personis. scotus tenet
quod sic, thomistae contra non. sed est necessarium quod si quis viderit deum sicut
est, videat etiam trinitatem. et si quis videt hominem sicut est videt esse animal
rationale

sed de hoc ce[..] 1. p. q. 12. ar. 8. ubi m[ult]a de trinitate disputat s[ecun]d[u]m diversarum opinionum. Certum est autem quod de lege ordinaria quicumque videt deum videt trinitatem. et sic possumus intelligere S. Th[omam] qui dicit quod non potest intelligi beatitudo sine trinitate. intellige. de lege quod sit de potentia absoluta.

Est tum dub. circa istos ar. a 3. usque ad 8. Sunt disputanda tria. 1. est de necessitate fidei in[...] ad salutem. 2. de necessitate fidei in[...]. 3. de necessitate fidei explicitae

Est ergo 1. Dub. Utrum fides [...] sit necessaria et fuerit semper omnibus ad salutem. Et praecipue hic loquimur de actu fidei non de habitu. Unde est q. Utrum cognitio supernaturalis fuerit semper necessaria omnibus ad salutem. Et videtur quod non. 1o ex Paul. ad Hebr. 11. accedentem ad Deum oportet credere quia est et quia inquirentibus se remunerator est. credere ista duo sufficiebat aliquando ad salutem sed ista possunt cognosci ratione naturali ergo sola cognitio naturalis sufficiebat ad salutem. Maior vera est aut saltem probabilissima, ut patet ex S. Th. 3. q. 1. ar. 7. et patebit amplius. Minor autem patet ex S. Th. eodem ar. 7. et quia prima pars scilicet quod Deus est cognoscitur per naturam. 2a. vero pars patet quia naturaliter cognoscimus deum habere providentiam salutis humanae et Multi philosophi hanc rationem tenuerunt animam esse immortalem ut post hanc vitam possent remunerari a Deo qui non remuneravit in hac vita quia videmus bonos in hac vita persecutionem pati. Et confirmatur ex caiet. super illum locum. ubi dicit quod si sufficiebat credere deum esse Multo magis sufficere habere evidentiam quod deus est. Ergo antiquitus sufficiebat ad salutem scilicet evidens cognitio [...] scilicet fides acquisita accepta ab aliis phylosophis

2. est Arg. ex Rom. 2. gentes quae legem non habent naturaliter ea quae legis sunt faciunt et loquitur de his qui faciebant legem plene vos quod ad iustificationem ut patet ex precedentibus et sequentibus

q premiserat nō. n. auditores legis iusti sunt apud Deū sed factores legis iustificabūt. et sub dit gētes. n. q̄. Aug. q. Paulus dicit q naliter ea quae legis sunt faciunt hoc verbū naliter indicat q illi nō habebāt aliā cognitionē q̄ cognitionē legis nalis s. preceptorū Moraliū. Q cōfir. ex gl. s. th. qui explicāt istū locū. in 2a expositiō dicit. naliter. i. q legē nalem ostēdēte eis q̄d sit agē dū. iuxta illud. Multi dicunt quis ostēdit nobis bonū. et subdit respō. si. signatū est super nos lumē &c. per hoc lumē intelligit s. th. lumē nale rationis. At tō ponit s. th. q ex parte volū tatis erat necessariū gra ad Moriēdū affectū. q. fm̄. d. th. hic tēporis sufficiebat nalis cognitiō ex parte intellectus inclus ho. hi. diuinū ex parte suffcitas vt fugiamus heresim pelagij.

3. est arg. q cū Puer aliquis q verit ad usū rōnis v sub vertitu mus si cō totat in Deū vt tenet sub precepto iustificat. et hi nō hēt hic cognitionē supnalem q iusti fiut q nalem cognitionē. Maior est. s. th. 12. q. 89. ar. 6. Minor probat. p. q nō videt vde hi chabeat ille puer lumē supnale Maxime loquēdo de pue ris infideliū nō baptizatis. 2o. q dicit. s. th. q hi q suffit q cō totat in Deū vt fecit illa etnis At tō illa etnis fm̄. coēm legē nō fecit cognitionē supnalem. Q cōfir. q alq debere in po ponere Miraculū q s. Deus Miraculo se illuminaret illū pue rum. quod hi. nō est ponēdū. q fides coiter et de lege est ex audi tu et nō Miraculose a solo deo. Idē arg. Prassus fide Adulto q in terra infideliū seruaret legē nalem et faceret quod in se est ille. n. iustificaret et hi sine cognitiō supnali.

4o. est Arg. hic nō erat necessariū ad salutē fides ex pli cita supnalis. q neq fides supnalis. q. ī tenet ex q. s. th. fidei ar. 5. ex opposito q. ad oppositū ants. q s. th. dicit q sicut est necessariū fides ita est necessariū fides explicita ants. tō patebit in sequentibus. et pz. n. q di figle est.

credere quod omnes gentiles qui iustificabantur et omnes parvuli qui iustificantur
in primo instanti usus rationis cognoscerent explicite aliquid super-
naturale. (In oppositum est S. Th. ar. 3.)
Pro explicatione huius dubii quod ad sui non est difficultas in altera
parte. Not. Pº quod aliud est aliquid esse in precepto aliud
tamen est esse medium necessarium ad salutem quod ista duo aliqui
non fuerat [illegible] S. Th. dicente quod quod est in precepto est necessa-
rium ad salutem. ut patet ar. 6. ad 1. arg. Sed tamen ista distinguuntur
quia medium necessarium ad salutem dicitur aliquid quod non est solum
in precepto sed sine quo nullo modo potest homo consequi salutem hoc
est aliquid competit habitibus, quia [illegible] est medium necessarium ad
salutem quia sine illo nullus potest consequi salutem et oppositum dice-
re esset hereticum. Ultimo quia non est precepto quia preceptum non
datur de habitibus. Sic ergo potest esse difficultas de fide et quo
ad actum utrum scilicet cognitio ista supernaturalis sit necessaria ad
salutem i. in precepto. l. utrum sit necessaria ad salutem. i.
utrum sit medium necessarium itaque sine illo nullus vel [illegible]
possunt consequi salutem sicut sine gratia. Hoc supposito.
Aliqui ad quartum dixerunt quod neutro modo fuit necessaria cognitio
supernaturalis in lege nature sed sufficiebat cognitio naturalis. Et Aug.
hoc erat propter arg. factum quia propterea vocabatur ille status
legis nature. Si autem ille status haberet suam legem supernaturalem esset
necessaria ista fides supernaturalis tum non esset status legis nature sed
potius status legis supernaturalis. Alii fuit opinio quod scilicet semper
fuit preceptum fidei supernaturalis at tamen non fuit medium necessa-
rium immo aut [illegible] est modo ac sub inde sic potest esse
ignorantia invincibilis aliorum preceptorum ita etiam fidei ut de-
sit quod quod aliquibus de lege potest iustificari immo et salvari
sine fide supernaturali si haberet ignorantiam invincibilem huius precepti

Istā sententiā habet Mag. vega lib. de expositione. 6. sessionis co

ncilij tridentini. lib. 6. c. 20. et Probat. P. quia non videtur quod sit aliqua

specialis ratio aut specialis rigor exigendus in observatione huius praecepti

quam in alijs. sed potest quis salvari absque bap. et sine eius voto. . .

homo . . . sine . . . formali . . . et sine fide supernali. P. quia

sequeretur quod de lege esset necessarium ut quis . . . quod sit propter

quod . . . falsum . . . quia si necesse est ut dicunt quod . . .

minet . . . quod esset a . . . quod . . . necesse

erit . . . det illi lumen profecturum quia fides ex auditu est ut

dicit Paul. quomodo audiet sine praedicante. loquitur de lege . . .

ille . . . esse propheta . . . quia lumen propheticum est quo deus . . .

. . . illuminat aliquem dando illi cognitionem Mysteriorum . . .

sicut illuminabit prophetas et Apostolos. Hanc sententiam te

nent aliqui . Mag. De Victoria . . . legionis

et ex eodem . . . vega quia sunt discipuli Victoriae. Item

et Mag. soto sunt aliqui huius sententiae. . . . et in lib.

2. de nat. et gra. c. 11. in 1a editione. . . videtur tenere primam

opinionem. Hanc et sententiam videtur tenere et scot. . . . et

alij qui tenent fidem . . . sufficere aliquam

Sed . Opposita sententia est verissima. Pro explicatione . . .

P. quod fides est Donum dei ut diximus in . . . et diceremus.

q. 6. 2o. not. quod . . . cognitio supernalis potest . . . 3.

P. quod sit supernalis ex parte obiecti. 2o. ex parte . . .

luminis . 3o. ex utroque. v.g. . . . credo Deum esse trinum et unum

fide christiana . . . cognitio est supernalis omnino. quia . . .

. . . est supernale et non potest cognosci . . . et ex parte modi . . .

. . . . fidem infusam. Aliquando

. . . est supernalis solum ex parte obiecti. ut quando quis . . . cognoscit

. . . habet fidem infusam credit deum esse trinum et unum. . .

. . . haereticus lutheranus credit deum esse trinum et unum . . .

. . . ista cognitio non est supernalis ex parte Modi. Aliquando

Aliquid tertio est supernaturale solum ex parte modi ut quando quis credit id quod naturali cognitione scire potest ut quando fidelis credit quod deus est et quod est unus. obiectum naturale est. Item credimus per fidem quod Abraham habuit duos filios. obiectum naturale est et ordinarie quod credi supernaturale est.

Deinde est notandum quod salus est 2a. prima et ultima. prima est in iustificatione. 2a. in glorificatione: de prima ait Paul. salvos nos fecit per lavacrum regenerationis. et ephes. 2. gratia salvati estis per fidem. De 2a. ait christus Marci ultimo. qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit. ultimam salutem quam intendit subdit qui vero non crediderit etc.

Quaeritur quod noster potest habere duplicem sensum. Primus utrum fides sit necessaria ad primam iustificationem. vel ultimam. vel utramque. Sit ergo

I. conclusio fides [illegible] et supernaturalis fuit semper et est et erit Medium necessarium et ad primam iustificationem. loquor de fide secundum [illegible] itaque nullus unquam iustificatus est sine cognitione supernaturali. abstrahendo a cognitione supernaturali vel ex parte obiecti. vel modi. vel utriusque. Istaque conclusio est Theologica Medij et theologis debet probari. Probatur sapientiae. 9. namque per sapientiam sanati sunt quicunque placuerunt tibi domine a principio. ista sapientia significat cognitionem supernaturalem. ut patet ex verbis praecedentibus. dixerat enim supra difficile aestimamus quae in terra sunt etc. et dicit quae in caelis sunt quis investigavit sensum autem tuum quis sciet nisi tu dederis sapientiam et miseris spiritum sanctum tuum de altissimis. et subdit. nam per sapientiam etc. sapientiam quae de caelis mittitur Dixi est Modus frequentissimus in libris sapientialibus. P. probatur ex illo testimonio irrefragabili. Hebr. 11. [illegible] praesertim ex illo Sine fide impossibile est placere Deo. quibus audent dicere possibile esse de lege sine fide placere Deo. placet autem deo quicumque iustus est quod sine fide impossibile est hominem iustificari. Scadunt quod Paulus loquitur de fide vel acquisita accepta a philosophis. vel de cognitione naturali unius dei credenti et scientifica

Istaque non est contra fidem. propter [illegible] oppositum, scilicet credere est error [illegible] oppositum. quod [illegible] fidem possibile est placere deo sine fide [illegible] intelligit [illegible] dei .n. [illegible] gloriet [illegible].

perquam Melius cognoscimus quam per fidem. Dicendum, quod hoc dicitur non potest. Sanctus Paulus loquitur de fide supernali. Hoc expresse precedenti c. ubi apostolus loquitur de fide supernali et adducit illud Abacuc 2°. iustus autem meus ex fide vivit. iustus autem meus. si in quam declinaverit aliquis iustus non placebit [illegible] non dei. potest sine fide iustus esse actu iustus [illegible] ex fide. Et subdit nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem sed fidei in acquisitionem animae. Et subdit statim c. 11. est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. Ex quibus quod sumitur argumentum enim debet ad probandum divum Paulum loqui de cognitione supernali. Primo quia dicit esse substantiam, id est fundamentum et principium rerum sperandarum. At certe speramus res supernales quas neque auribus audivimus neque oculis vidimus. Quarto ex eo quod dicit argumentum non apparentium. At tunc ea quae cadunt sub cognitione naturali sunt apparentia, saltem possunt esse per se loquendo. Paulus tunc dicit argumentum non apparentium quod loquitur de rebus invisibilibus et supernalibus per se loquendo. Hoc ipsum probatur ex toto textu [illegible] c. ait in hac enim testimonium consequuti sunt senes etc. Et ubi dicitur de Enoc quod ante translationem testimonium habuit placuisse Deo et infert. sine fide autem impossibile est placere Deo. credere enim oportet. Hoc ipsum probabitur testimoniis quibus probabimus dubio sequenti quod fides omnino Meritorio est necessarium
Probatur etiam ex conciliis quod Patres contra pelagianos in concilio Milevitano et Arausicano aperte definierunt quod initium fidei est ex Deo. quod in Milevitano c. 5. dicitur utrumque est donum Dei et scire quod agere debemus et diligere ut faciamus sicut scriptum est quod docet hominem scientiam sic et scriptum est charitas ex Deo est. In Arausicano c. ~~7. et 8.~~ 5. et 6. et 25. expresse hoc definitur quod initium fidei est ex deo. Item concilium Tridentinum sessione 6. de iustificatione c. 6. et in c. 7°. dicit causam operantem ab nostrae iustificationis propter quam [illegible] instrumentalem causam et dicit. instrumentalis autem est sacramentum baptismi quod est sacramentum fidei. sine qua nulli unquam iustitia contigit.

certu est aut. q loq. de cognitio supernali- qi ait cuius sa cong[illegible]
bap. Ibi et dicit q in iustificatio et [illegible] simul infundit. s.
fides spes charitas. Ite. c. 8. dicit q fides est fundamentu et
principiu et radix totius iustificationis. et ideo in [illegible] cri
ta veteris q novi testamenti iustificari sert acceptos dei. Ite.
can. 3. dicit. si quis dixerit homine posse credere sperare dili
gere penitere sicut opz ut ei iustificationis gratia tribuatur. Ana
thema sit. Arg. q ex hoc. q sine fide nullus potest iustifica
ri sine penitentia supernali et similiter cognitio supernali q et non pot
iustificari nisi habeat cognitione supernalem. Et ista definitio
concilij est definitio pro omne tempus. et legibus et scripta.
P. prob. ista sententia ex [illegible] consensu sanctorum Patru. ego n.
credo q oppositu tenentes nunq potuerunt producere aliquod
testimoniu ex sanctis antiquis. Vid. Ambro. lib. 1. de voca
tione gentiu. c. penult. et ult. Agust. Multis in locis aperte asse
rit nostra sententia q s. fides istius est donu dei fuit semp
necessaria ad iustificatione. lib. de na et gra. c. 2. sed potissi
mem lib. de peccato originali. c. 26. dicit ubi probans q semp
ad salute fuit necessaria gra et fides salvatoris ad salute
dicit non q sic pelagius [illegible] distinguimus I. sub natura
2m sub lege. 3m sub gra. et sub dit. pelagiani dicebant q tempore
legis natura ducentibus cognoscebant homines qd esset agendu et quomodo esset
vivendu scriptu gerebant in corde. ecce Agust. reprehendit hoc contra
pelagium et concludit postea q et illis tempus unq quibus iustificatio
est cognitio [illegible] sine fide mediatoris. Et utrumq reprehendit
et q posset homo servare lege sine gra et q possent cognoscere
necessaria ad salute [illegible]. Et lib. de predesti. sanctorum
c. 2. 5. et 19.

P. Prob. rationibus. I. ex propositione que [illegible] fundamentu et edi
ficiu quam ponit Paul. 1. corint. 3. fundamentum aliud [illegible]
fundamentu omnes sancti intelligunt fide. s. fide gratie christiane

edificium quod est charitas et bona opera. Arg. quod edificium ut sit rectum et bene proportionatum et bene etc. fundamentum debet habere fundamentum eiusdem ordinis cum ipso edificio. Sed edificium hoc spirituale est supernaturale quod fundamentum debet esse supernaturale fundamentum quod est fides sive cognitio quod illud debet esse et sunt genus supernaturales quae edificium eiusdem rationis sunt genus. 2.º Arg. ex proportione materiae corpus et anima materiam et formam quam similitudinem posuit Iacobus 2. c. quod sicut corpus sine anima mortuum est etc. omnes theologi dicunt quod fides se habet ut corpus charitas vero ut anima fides ut materia charitas vero ut forma. Arg. quod corpus vivum componitur ex materia et forma eiusdem ordinis quod iustus vivit ex fide et charitate eiusdem rationis charitas vero tota est supernaturalis quod et fides aliud esset materia charitatis. Atque esset absurdum compositum quod forma esset caelestis et materia terrestris. 3.º Arg. ex proportione materiae actus voluntatis quo iustificatur homo est supernaturalis ex opposito est apte pelagianorum quod obiectum etc. est supernaturale formaliter s. materialiter. Sed istud obiectum est ostensum per intellectum quia nihil volitum nisi praecognitum quod in intellectu est cognitio supernaturalis ad iustificationem haec vero non est sine fide quod. Confirmatur quia dilectio Dei supernaturalis ex charitate et contritio ex poenitentia habent pro obiecto Deum ut cognitum supernaturaliter ut etc. finis supernaturalis. hoc vero non potest esse in voluntate nisi intellectus cognoscat istud obiectum supernaturale quod cognitio supernaturalis necessaria est ad iustificationem et oppositum est contra gratiam etc. ...

Ex his sumuntur duo silogismi. 1. est omnis homo placens Deo habet cognitionem supernaturalem omnis autem iustus dum iustificatur placet Deo quod omnis iustus dum iustificatur habet cognitionem supernaturalem quae nota ante est de fide quod ergo Maior est Pauli. Minor et conciliorum et sanctorum. Minor vero aperte est de fide

2.) silogismus quicumque habet dilectionem Dei supernaturalem habet ex parte intellectus cognitionem supernaturalem illi proportionatam. Sed

Sed qui cum quis iustus qui in statu justificatus dilligit Deum super omnia dillectione supernaturali virtualiter .l. formaliter ergo qui cum quis iustus habet cognitionem supernaturalem. Maior est cognita naturaliter ex propositione obiecti et potentiae. Actus et obiecti. Et sine dubio illa est propositio d. Pauli cum dicat sine fide impossibile est placere deo ac si diceret sine cognitione impossibile est dilligere ergo sine cognitione supernaturali impossibile est diligere supernaturaliter Deum. Minor est de fide ergo et quaestio. Ista quaestio est .s. tho. in suis articulis. ab ar. 3. usque ad nonum. Et .12. q. 113. ar. 4. et 5. Sed scotus 2º d. 2. ar. expresse dicat quod non sufficiat cognitio naturalis quaecumque illa sit

2. quaestio. fides supernaturalis fuit semper et est in praecepto omnibus Adultis. probatur ex dictis quod omnis Actus necessarius ad salutem est in praecepto. P. quod Actus charitatis fuit semper in praecepto. Item et Actus contritionis fuit semper in praecepto ergo cognitio etiam ex parte intellectus fuit semper in praecepto. P. quicumque homo tenebatur credere quod non poterat salvari sine dilectione dei super omnia et sine poenitentia post peccatum. ergo fuit praeceptum fidei quod hoc ad fidem pertinet. Item quilibet tenebatur credere quod sine sacramento aliquo .l. sine fide non poterat remitti peccatum originale neque iustificari ergo. Haec quaestio probabitur a. ph. 1. q. 16. et responsio debimus ad art. quod posset fieri ex .s. th.

3. quaestio ducere quod de lege ordinaria homines potuerunt salvari per solam cognitionem naturalem absque aliquo lumine fidei in fusae est non solum falsum sed temerarium sed periculosum sed sapiens haeresim pelagianam imo credo esse erroneum. Hoc probatur ex dictis. ex scriptura et aliis. Potissimum probatur. quod erroneum est dicere quod initium fidei est ex nobis

Attu° ista sententia ponit nō solum in tu sed quodam cōformatio nē esse ex nobis q. 1. qui pelagius negabat adiutorium gratiae esse necessarium ad iustificationē tam ex parte voluntatis quam intellectus et utrumque damnat aucilijs. Ista tu sententia ponit ple quod ex parte intellectus nō est necessarium auxilium gratiae quod est pelagianum. Et hoc fuit Aug. propositum quare magister solo mutabit sententiam et merito

Venio ad arg. illius 1ae opinionis. Ex quo si illud arg. aliquid valet cōcludit directe integram heresim pelagij qui probat quod in lege nature nō erat necessarium auxilium dei ex parte voluntatis neque esset necessarium charitatis neque penitentia quae tamen omnino pertinet ad legem supernaturalem. Dicendum est quod ille status prius vocatur status legis nature nō quod nulla esset tunc lex supernaturalis et gratiae quod procul dubio erat lex fidei lex charitatis et spei et penitentiae sed vocatur status nature prius quod nulla erat preceptum aut lex determinans exterior aut forma status neque divinae neque humanae. l. circūcisionis. l. circa cultum dei sicut fuit postea tempore Abrahe et Moysi neque etiam circa iudicialia sed nisi his omnibus gubernabantur homines in spiratione divina et legibus humanis in republicis. Alioqui negari nō potest homini fidem quod esset lex omnibus inter fideles quod nulli per arbitrio potuerunt remitti peccatum originale sine signo aliquo exterior. l. saltē sine fide hoc tamen supernaturale est. 2° vocabatur status legis nature quod nulla erat lex tunc nisi. l. naturalis homini nature hominis et proportionata nature hominis. l. naturalis regi gratiae homini naturae. Dico n. quod sic est lex naturalis cognoscere ea quae spectant ad naturam hominis item est naturalis gratiae lex fidei lex charitatis et spei.

Ad aliud arg. De prophetia. Ex quo solvemus. 3m. primum prope

Ad 1.m arg. Principale. Ad minorem prop. dico quod ille erat verum bono sensu. s. quod sufficiebat explicite cognoscere illa duo et tamen ~~em~~ implicite necessarie erat credere plura alia que includebat in illis duobus ut explicat s. th. super illud cap. hebr. 11. et ar. 8. sui ad 1. et 2.a 2.e q. 1. ar. 7.
Ad Minorem tamen propositionem haberet quod illud non posset cognosci per naturam quantum est ex parte obiecti At tamen non sufficeret illa cognitio ad salutem nisi si ex parte medij esset lumen in fusum ut firmiter et stabiliter crederet hoc et illud non tamen necessarium ut insinuat s. th. ar. 4.
2.o Medij dico quod licet forte ~~quamvis~~ prima portio s. deum esse pertineat ad cognitionem naturalem At tamen 2.a pars est ex parte obiecti est supernaturalis et non potest cognosci per naturam secundum quod paulus postulat. quia sermo est de remuneratione celebrita felicibus que est remuneratio supernaturalis et hoc aperte constat ex sequentibus in eodem c. praesertim ex illo de Moyses etc. Maiores divitias estimans. aspiciebat n. in remunerationem. et postea et iuxta fide defuncti sunt omnes isti non acceptis repromissionibus etc. et postea nunc aut Meliorem appetunt. i. celestem. Ita intelexit. Caiet. istam 2 partem.
3.o Dico quod utraque pars est pertinet ad cognitionem supernaturalem secundum quod paulus ex postulat non n. est sermo de cognitione Dei quae est. ut cognoscebant philosophi ab effectibus cognos Dei quae est. ut cognoscebant Philosophi ab effectibus cognos ce do illi. ut cuique est solum sed est sermo de esse dei ut est absolute. et proinde cognoscebant an deus. quia cognoscebant deum omnipotentem et quod solus ipse esset colendus et alia plura que pertinent in quantum philosophi cognoscebant

Vt s. th. dicit super istum locum pauli. 2.2. q. 1. ar. 8. ad. 1. arg.

Et dico quod antiqui per limine fidei cognoscebant quod Deus est absolute non restringendo ut est causa s. aliorum. Et sic istorum nulla cognitio de Trinitate nec implicite includebat cognitionem Trinitatis

Aliorum ar. pertinentium ad divinitatem que etiam non possunt et implicite includi in cognitione illa quod quia quidem fidelis credebat deum esse absolute implicite credebat Mysterium Trinitatis. Philosophus tamen qui eodem modo cognoscebat deum esse in illa cognitione non cognoscebant implicite Trinitatem et hoc est quod s. th. sensit quando dixit ar. 7. q. 1. quod in his duobus s. deum esse et remuneratorem esse includuntur omnes articuli fidei de Trinitate et humanitate.

2º Dico. quod est Maxime ad finem dicti illud tobiam inquirentibus se. et illud accedentem ad deum. Id inquit quod per inquisitionem et iste accessus est per gratiam s. praevenientem quia deus sponte se primo ad gratiam s. cooperantem et subsequentem. Attamen dixi in materia de gratia quod est peregrinum hominem posse accedere ad Deum et inquirere tantum litter quasi sequitur gratiam per vires naturales ex parte intellectus quam voluntatis. Et ideo vincit quod Paulus loquitur de cognitione quae per se et totaliter quam loquitur de cognitione per quam homo accedit et attingit ipsum deum.

Ad 2m arg. P. Caiet. et alii explicant istum locum de gentibus non iustificatis neque conversis ad fidem et sic Paul. intelligit quod istae gentes ex naturali cognitione et ex viribus naturalibus faciunt bonum opera Moraliter et sic servant legem in Multis et sic naturaliter quae legis sunt faciunt in Multis non autem in omnibus quod ut diximus in materia de gratia infidelis potest bene Moraliter operari et vitam in singulis peccata Mortalia alicuius non omnia collective. Paulus de singulis peccata Mortalia alicuius non omnia collective et ad illud quod non dicit quod iste gentes servent totam legem collective et ad illud

qr videtur loqui de iustificatis. Dicis quod conuincit sed Paulus facit argumentum a fortiori. dixerat n. non auditores legis sed factores et. et subdit. quia et gentiles faciunt naturaliter legis ergo in non sunt iusti quanto magis qui mirum operibus non sunt iusti
2°. R. quod Paulus loquitur de gentilibus iustificatis et loquitur de impletione legis quoad omnia precepta et cum hoc non possit fieri sine gratia consequens est quod Paul. loquitur de gentibus iustificatis et illud tamen naturaliter quod videbatur fouere pelagio. intelligitur per naturam gratia reformatam et sanatam. et hec est explicatio August. lib. de spir. et litera c. 27. habetur 3. tom. Idem et habet s. th. super istum locum Pauli et 12. q. 109. ar. 4. ad. 1. refert explicationem Augustini
3. explicatur ille locus loquendo et de iustificatis. tamen naturaliter intelligitur. i. per legem naturalem quam s. gentes poterunt cognoscere per naturam quoad precepta Moralia. Et pro intelligentia huius et explicationibus s. th. Not. id quod diximus in ma. de gratia quod voluntas nostra est magis lesa quoad naturalium peccatum quam intellectus. quia intellectus per naturam potest cognoscere deum precepta naturalia esse seruanda At voluntas ~~intellectus~~ voluntas non potest facere et seruare omnia illa. et sic est explicatio s. th. optima s. th. quod gentes que legem non habent. i. legem scriptam. naturaliter que legis sunt faciunt. i. que naturaliter cognoscunt. faciunt illa non tamen sine adiutorio sed ex parte voluntatis et quoad naturalia. Et hoc potest dici in proprietate sermonis quod homo iustus naturaliter seruat legem naturalem. i. per naturam sanatam sicut dicimus quod homo in statu nature integre naturaliter poterat seruare omnia precepta naturalia cum ei erat obseruando esse illi naturalis. et sic optime declaratur s. th.
4. explicatur quod Paulus ibi intendit ponere differentiam inter gentiles et iudeos et inter statum legis nature et statum legis iudeorum ante aduentum Christi. quia status legis nature non solum durabat

usque ad Moysē sed in gentilibus duravit usque ad adventū Christi qui gentiles nō tenebāt cōtulit ad iudaismū sed ppe terāt salvari in particulari lege nrā de quo patet dixim⁹ s. q. nō solum includebat ea quę sunt particularia sed ea ēt quae spectabāt ad legē gnāl s. fidē spem et charitatē qui sine his nullus usque potuit salvari.
Est ergo sensus Pauli q gentes quae legē nō hent scriptā naliter .i. fmā particularis legis nrę .i. servantes ea quae spectant ad particularē legis nrę naliter quae legis sunt faciūt quoad moralia precepta nā naliter quae legis sunt faciūt quoad Moralia precepta in quibus preceptis Moralibus includunt ēt precepta fidei spei et charitatis. Concludit totū naliter excludit solū legē scriptā quoad cerimonialia et iudicialia nōm excludit ea quę spectant ad gnām. Et iste sit sensus legitimus colligitur ex s. th. 12. q. 98. ar. 5. ad 3. ubi s. th. desinit q gentiles nō tenebant cōtulit ad legē Moysi et solū ad 3. dicit q gentiles cōtulit ad iudaismū pfectius et commodius possent cōsequi salutem q sub sola lege nāli. nōm totū solū. ecce ubi patet s. th. 12. q potuerūt gentiles salvari sub sola lege nāli. lex ergo nālis includit legē fidei spei et charitatis. et sic plus solū. solū excludit s. th. legē scriptā Moysi. ēt est videndus s. th. ad hoc propositū 12. q. 100. ar. 1. et ibi Cait. ubi bene explicat Cait. q nomine preceptorum Moralium significantur ēt precepta fidei spei et charitatis. Ex his ergo omnibus cōstat q ille locus nō habet cōtrarium Maxime cū Paulus dixit quae legis sunt faciūt et nō dixit quae legis sunt cognoscunt facere n. ad voluntatē ptinet. voluntas pº fm. oēs indiget Auxilio dei speciali.
Ad 3. Arg. Ex q si Parvuli ille .s. q aūq alios rectos tulit sit ex parte voluntatis hēt donū grę et supernaturale sic ēt ex parte intellectus hēt donū fidei et donū sapientię et intellectus quę supernaturalia sunt. Sed quaeres q ille

Puer cognoscit singulariter. Rx quod Actu exercito ille puer fert ad aliquid singulare et singulariter ex parte Modi si Actu signato neque nos neque ipsemet posset explicare quid credat. sicut nunc Multi rustici christiani credunt actu exercito quia quod veritas revelabit et si interroges illos quare credunt nesciunt respondere. Ad illud quod videtur hoc esse Miraculum. Rx quod non est Miraculum sed est communis providentia gratiae sicut enim non est Miraculum, ita non est Miraculum quod moveat intellectum.

Ad Arg. de prophetis. Rx quod illud Modo non est prophetia. quo ad totum quod diximus prophetia dat principium actibus et ita se invicem. fides vero per Modum habitus. Item prophetia aliter dat cum Maiori explicatione et lumine et ideo dicitur aliis fides vero non sic. 2.º Dico quod in prophetis sunt Multi gradus et non est inconveniens dicere quod quamvis concurrit sufficienter Immediate quod illi det aliquid imperfectius gratiae prophetiae necessarius ad iustificationem et hoc est quod Dyonis. dixit ut citant s. th. arg. 3. ar. 7. quod Multi gentilium assequuti sunt notitiam fidei Mysterio angelorum. et d. Aug. etiam dicit. lib. 1. ad simpl. q. 2. tomo 4. loquens de conversione Cornelii dicit quod Cornelius ante iustificationem suam crediderat et subdit nullo autem modo credidisset nisi secretis per visa Mentis, vel spiritus vel manifestioribus per sensus corporis admoneretur.
Et Joan. dicit in sua canonica loquendo de unctione. Unctio docebit vos de omnibus s. necessarijs ad salutem. quando deest doctor quorumcumque vocetur sit doctrina sive prophetia sive fides. in generali. sicut enim fuerit homo quod non intelligit unctio docebit de omnibus necessarijs ad salutem deficiente doctore externo.
3.º Dico quod de lege communi et firmiter omnem usum legis evangeliae nullus concurrit ad christianismi fidem per ciporet exaudi...

ꝯ doctrinē .s. predicatorē . .s. ꝑ patrē aut matrē q doceat .s.
puerū .s. vel adultū . vel etiā parvulū q debet ut cū venerit
ad usū rationis habeat iā cōceptū artic. fidei et sic ꝑ illū cognitionē
habere cōpotuit. 3º dices q̄ ista casus .s. q aliquis possit facere
quod in se est apud in deus ubi nō habet doctrinē licet contraffe
rit in scholis in vixant nunquam cōtinget . et ideō credo apud
gentiles ante adventum Christi q numquam cōtingebat iste casus q neque
parvulus neque adultus cōtendebat ad deū nisi si prius audisset
aliquid doctrine et hoc est lex cōis. Cum hoc tn. dico q sicut
in naturalibus cōtingunt aliqua monstra et nō est miraculū sic cōtin
git homo nasci cū 6. digitis . tn etiā in lege grē potest esse q
aliquis faciat quod in se est q vel ꝑ angelū vel ꝑ seipsū
deus illū illuminaret sed iste casus est particularis et
rarissime cōtingeb sed nō miraculosus . Miraculū esset
aut si esset sic cō totus Pauli . Tñ adē dico q iste cōditionalis
est verū si iste faciat quod in se est ut iustificet sine do
ctore deus illuminet illius intellectū sic et movet volunta
tē . tn tu est de raro cōtingentibus .
Ad 4m arg. R. q deinceps dicemus . Dub. 3. quē
.s. fide explicita esset necessariū ad salutē et iustificatione.
.s. fides explicita esset necessariū ad salutē et iustificatione.
Pro ductū negat . tn sed dico q semper fuit necessaria aliqua
explicita fidei etiā ex parte obiecti q quicumque iustificatus est
credidit q deus est et remunerator est saltem in cōi . q
incessit sunt greg . ut s. th. explicat ar. 7. ad. 3.
2º possumus R. q rex fide explicita ex parte q deus
obiecti quoad illud. At tu 2º ex parte modi sciendi supernaturalis
3º de dico q Parvulus q cōpotuit in 1º in stanti usus rationis
explicite credit bonū honestū scienti esse necessariū . ... est
lute sun . obi . g. hoc .s. bonū honestū scitu cō. ... est
At tu modo tē dicitur est supernaturalibus et rebus ... obiectum

s. bonum honestum quod creditur necessarium ad salutem absolute aut ante vel supernaturale. quod sit fides autem Dei ex creatis inclinat ad illud obiectum in corde.

Est iam 2ª q. Utrum fides expressa Mediatoris fuerit semper necessaria ad salutem et videtur quod non. quia Multi ante quam cognoscerent sunt salutem per fidem unius Dei quod non requiritur fides Mediatoris et idem argumentum est de pueris pervenientibus ad usum rationis in hominibus et demum salutem facere quod mihi certum est. Sed dices quod in fide unius Dei implicite claudit fides Mediatoris ut dicit s. th. ar. 7 ad 3. Sed contra hoc est argumentum quia si illud sufficit ut fides Mediatoris dicatur necessaria ad salutem sequitur quod et possumus dicere quod credere quae sunt in sacris litteris est necessarium ad salutem. probatur quia omnia illa creduntur implicite in fide unius Dei et est necessarium credere illa implicite saltem per praeparationem animi ut t. d. th. dicit ar. 5. At nullus dicit quod credere v. g. quod Lamech habuit duas uxores sit necessarium ad salutem quod neque fides Mediatoris est necessaria neque fuit

In oppositum est s. thomas s. th. ar. 7. q. R. S. sit.
1ª q. fides Mediatoris fuit semper et est medium necessarium ad salutem non solum ultimam sed et primam s. iustificationem. loquendo de fide Mediatoris saltem implicita. Istam q. est ar. fidei s. fuit semper et contrarium est apud haereticos. Probatur ex sacris litteris. P. ex verbis P. porta hic in paradiso quod praeter hanc et relinquet homo etc. ad unitatem explicationis Paul. ephes. 5. ego autem dico in Christo et ecclesia. P. Abraham dicite sunt promissiones dictum est illi in semine tuo benedicentur omnes gentes. P. Jacob ~~dixit~~ dixit ipse erit expectatio gentium. et dicebant et salutare tuum expectabo domine. P. Rom. 3. Ubi Paulus expresse declarat quod omnes consequuti sunt salutem et remissionem peccatorum per fidem Iesu Christi. ait nunc autem sine lege iustitia Dei

Manifestata est testificata a lege et prophetis. iustitia aut dei per fidem iesu christi in omnes et super omnes qui credunt in eum. non est distinctio omnes n. peccaverunt et egent gloria Dei. et sub dit iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem quae est in Christo Iesu. quem proposuit deus &c. P. 1. corint. 10. bibebant aut de spirituali consequente eos petra petra aut erat christus. P. Actor. 4. non est aliud nomen sub caelo. et mundus est in aliquali quo salvos. P. Hebr. 11. loquitur Paul. de Moyse. Maiores divitias aestimans thesauro Aegyptiorum improperium christi. in illo cognoscebat christum. P. Hoc per. ex omnibus co ... Ex ... eruditi ... elegi. P. qui ... graviter quae erant ... legem ... scrips.

Protestant at fidem unius Mediatoris et in fide Mediatoris ... habebant suum effectum. Atque necessarium erat suscipere aliquam sacramentum et specialiter quia sacramentum necessarium erat fides Mediatoris. Hoc et habent apertiores ... Vid. hiero. super epist. ad galat. c. 2. et 4. et videdubest August. contra pelagianos vbique. quae pelagiani dicebant quod christus non fuerit redemptor ... sunt necessarii ad ... ad redemptionem sed solum ... exemplum et doctrinam. Vid. Mag. sent. 3. d. 25. vbi adduit Auctoritates August. est vide. August. epist. 157. et lib. 2. de nuptijs et concupiscen. c. 12. vbi sunt ... a s. ... Item lib. 2. de peccato origi. c. 24. 25. et 26. vbi multo elegantius ... Item et lib. 3. contra duas epist. pelag. c. 4. ex professo probat August. quod patres antiqui omnes fuerunt christiani licet non nomine saltem re ipsa fuerunt. P. Eusebius lib. 1. eccles. histo. c. 1. circa finem c. hoc ipsum ... vbi ... et ... de origine religionis christianae ... cit a principio Mundi. Et si arguas quod dictum est per prophetam de tempore quo dictum est ... Vocabitur ... nomen novum. s. nomen christianorum. Dicit Eusebius quod illud est nomen

est nomen novum nobiliter dispersum per orbem sed non nobiliter in orbe
morbe. Sed circa hoc nomen christianus. Ad tertium quod christianus
dicitur non solum qui habet fidem christi sed etiam qui habet professionem fidei in
baptismo et est signatus charactere christi. Et sic in isto sensu cathecu-
meni non dicuntur christiani isto modo. Heretici etiam non dicuntur christiani
licet habeant characterem quia non habent fidem. Attamen qui principaliter
utroque dicuntur christiani. fides christi. ideo multo melius
dicuntur christiani omnes antiqui Patres fideles quam heretici licet
habeant characterem : Probatur tandem quod ex rationibus fidelibus
quod fundamentum edificationis christiane est fides christi quod. Pro-
batur unico syllogismo. quod necessarium est ad salutem et insti-
ficationem quod homo fiat Membrum christi. Nullus autem potest vere
fieri Membrum christi sine fide ipsius christi et Mediatoris ergo nullus
potest consequi salutem sine ista fide Mediatoris. quod notandum. ante
de fide et quod. Maior patet quia christus est caput ecclesie tamquam corporis
fideles sunt Membra unde sicut extra ecclesiam non est salus
neque fiunt vere quod tenet neque extra corpus christi ut patet ex frequenti
ter de crimatione. et fide. Minor tamen probatur ex auctoritatibus
et rationibus.

2 quod. Utrum fides dicitur fiunt sepe per istum preceptum/ patet ex dictis
3 quod. sed ex dictis quod non sufficiat cognitio naturalis unius dei ut aliquis possit
dicitur habere fidem implicitam christi. Sed necessaria est
fides supernaturalis. Item quod. tenendum est habendum esse communiter
et Pro. utique est de fide. Imo ex veritate primo colligitur

quod. si quod fides est
naturalis est necessaria
ad salutem. quod. 1. quod.
primum a patet. q.

alii quod semper apud omnes fuit necessaria fides salvatoris
ad salutem unde ipso est fides supernaturalis ergo fides supernaturalis
fuit semper necessaria.

Sed dicunt aliqui tenendas sufficere cognitionem naturalem. quod
in cognitione naturali unius dei includitur implicite fides Media-
toris. hinc quia cognoscere deum creatorem unum deum cognoscens
implicite omnia aliqua que sunt cognoscenda de Deo sicut

nobis dicunt

G.

sit nos dicimus de fide explicita et implicita. 2° posset dicere quod videlicet illius justificatur per solam cognitionem velut proprie non est obedire Deo praecipienti ut aliquid credat, quod verum pro peccatis animi sit fide Mediatoris ac per quod ille habet fidem implicitam Christi sufficientem ad salutem. R. tamen quod istud est sufficiens argumentum. non solum P. n. solum non requiritur neque hic philosophorum neque ... theologorum. non sicut philosophi aut ... dialectici ... cognoscit ... aliquod principium ... non dicit scire implicite quod quae deducuntur ex illo principio sed dicitur scire illud implicite. v.g. scio ego illud principium ... homo est Animal rationale. in illo ... non tamen scio implicite quod quae ex illo deducuntur. non ... dicor illud credere. quod et illi qui cognoscit ... verum Deum non dicitur credere alia quae ex illo deducuntur sed scire. ... est sermo de fide non de scientia. P. ... aliquando dicit scire implicite aliquid quia per idem Medium et per eandem lucem potest paulatim colligere quod. At ... istud principium ... ex isto principio numquam potest cognosci, scilicet quod unus est Deus, ex isto principio numquam potest ... per illud Medium aliquod Mysterium nostrae fidei scilicet trinitatem ... incarnationem, quod non potest dici quod ille implicite sciat Mysteria. At qui credit unum ... et Multa ... quod implicite credit. ... credere reliquum ... per fidem ... optime dicitur implicite credere ... quae in illo continentur ... ex illo deducuntur alia vel per consequentiam ... vel saltem per eandem ... et revelationem. nos scilicet credimus ... quae ... veritas revelat et fundatur fides testimonio ... et ... revelati illud credo quod et sic quidquid ... dicit ... testimonium ... ista revelatio ... de promptitudine voluntatis implicite credo. Ad aliud ... dico quod istud sufficiens est non sufficit quod non requiritur solum actus ... dico quod istud sufficiens ad salutem ... Actum intellectus At Actum voluntatis necessarium ad salutem ... ut dicitur credere ... illi promptitudo ... est ex parte voluntatis quod ut dicitur credere implicite non sufficit nisi sit aliquis actus ex parte intellectus

super velut

q. credere est actus intellectus. Sed quia, ut Paulus dicit, corde creditur ad iustitiam... Rx quod corde credit, non elicitive sed imperative. Unde credit corde per intellectum ipsi[us] tamen ratione fidei ponitur ex parte voluntatis.

Ad arg.m Rx. s. Th. ad 3. quod nullus unquam salvus factus est sine fide Mediatoris, scilicet explicita vel implicita. Vid. et August. lib. de correp. et gratia c. 7.

Ad unum arg. precedentis dubij, quod non videtur exigi quod esse maior rigor in hoc precepto quam in alijs, siquidem non potest esse ignorantia invincibilis. Rx quod fides et est in precepto et est medium necessarium. Et ex ea parte qua preceptum est potest circa illud esse ignorantia invincibilis in illis, itaque talis ignorantia excusat a peccato. Sic credimus excusari aliquos in silvis. At tamen ista ignorantia licet excuset a novo peccato, non liberat a peccatis precedentibus. Sic et certum est quod est preceptum charitatis et penitentie. Et sic sicut excusantur infideles a precepto fidei, etiam excusantur a precepto et charitatis et penitentie supernalis. At tamen non propter hoc liberantur a peccatis, neque potest fieri remissio peccatorum absque charitate et penitentia, quia iste virtutes sunt medium et medicine necessarie ad sanitatem, et si non adsit ista medicina, condemnabitur homo propter alia peccata.

Est exemplum talibus: laborat aliquis morbo lethali, et est aliqua medicina occulta quam si ille acciperet, certe liberaretur ab infirmitate, sed ille ignorat illam invincibiliter. Iste homo excusatur a precepto quo tenebatur accipere illam medicinam. At tamen non propter hoc liberabitur ab infirmitate. Et tamen demum morietur, et occidit ab infirmitate quam habet, et non ab ignorantia. Sic quidam de peccatis generaliter sunt lethalibus. Medicina est fides et penitentia, excusantur tamen ignorantia qui non sciunt istam medicinam. At tamen si non sumunt medicinam, non sumunt.

Unde verum est quod exigit maior rigor in fide quam in charitate et penitentia quia isti sunt et praeceptum et medii. Atque in aliis, quae non sunt medii necessarii licet sint praeceptum est minor rigor quia cum praeceptum tale potest quis salvari sine illis.

Ad explicandum quod sequeretur esse necessarium fide explicita omnia quae sunt in biblia. Ex quo est aliquid ratio veritatis ex ea parte quia ista ut praeceptum et est differentia quia in gratia et contritione et praecepti et medii. Est ratio veritatis quia utrumque tenet homo credere et penitentiam et magnum saltem in praeparatione animi. Est tamen differentia quia fides mediatoris est in praecepto primo et principaliter et per se. Aliorum secundario et per accidens et hoc explicat S. Th. ar. 5. ad. 2. quia tenemur sub praecepto diligere proximum etiam et tenemur praecepti in bono maximi praebere illi. Item praeceptum obligationis per se secundum dictum tamen solum quando fuerit necessitas in actu praetereundi et praeparatio animi. Est etiam differentia maxima quia fides mediatoris est medium necessarium ad salutem non autem credere quod Abraham habuit duos filios et ratio est quia illud dicitur medium necessarium quod est causa necessaria justificationis et sic meritum Christi est medium necessarium. Similiter et penitentia est causa et formalis et instrumentalis. Sic et fides mediatoris sic et similiter. credere tamen Abraham habuisse duos filios non est causa. Sicut neque est causa observatio aliorum praeceptorum loquendo de istis causis primis per se.

¶ Etiam. 3m Dubium de fide explicita. Pro intelligentia opus distinguere tria tempora. S. legis naturae. legis scriptae. et gratiae quae explicatio fidei fuerit necessaria sub temporibus. 2° not. quod circa quod in quo tempore dico sit tenendum. Primum est de praecepto, secundum de medio necessario.

Et primum tenendum est quod de facto contigerit in istis temporibus. Et ad hoc ex quo ut S. Th. dicit sic. omni tempore fuit explicita fides apud aliquos et implicita apud alios. Hoc tempore legis naturae

q̄ Adā habuit fidē et docuit suos filios. Itē Enoc. et noe ut p[atet] hebr. 11. Et in epistol. Iudę. dicit q̄ Enoc prophetabit de die iudicij. Postea ēt tēp[or]e Abrahā fuit fides. sicut ut ait August in ciuitatē infidelitate vix remāserit vera fides et cognitio unius Dei, et hoc dicit. lib. 16. de ciuitat. c. 12. dicit q̄ in sola domo thare remāsit vera fides. sic in diluuio solū seruabatur ęt domus noe. Postea tū inter gentiles extitit Iob. sufficienter q̄ credendū est q̄ alij ēt fuerint fideles ut dicit August. lib. 18. de ciuitat. c. 47. et sic fuerunt inter gentiles oēs q̄ptinebāt ad ciuitatē dei et colestē. Attū dicit ibi August q̄ populus q̄ proprie Dei populus diceretur nullus alius fuit nisi populus Iudeorum. Et sic pōt dici q̄ de facto et proprie nō erat ciues in Dei nisi populo iudeorum q̄ alius non est congregatio fidelium. et q̄ inter gentiles aliquo tēp[or]e forte nullus erat fidelis. et si erat unus aut alter at nō erant adiuncti ad faciendā colegiū. sed re vera esse poterit fideles inter gentes et illi ptineant ad colegiū. fuerunt ēt sybillę de quibus refert August. lib. 18. de ciuitate. c. 23. et istę habuerunt fidē explicitā. fuerunt ēt alij inter gentes edocti ab angelis ut dicit dyonisius. In populo aūt Iudeorum certū est q̄ cōsedendum est fidē veram explicitā et unius Mediatoris. et in genere ēt vicinis iudeorum. et hoc p[atet] ex Joan. 4. q̄ samaritani erant gentes et veluti infideles et tū. samaritana dixit X. scio q̄ Messias venget. et Joan. 7. dicebant populus cū christus venerit poterit plura signa facere q̄ hic facit. credebant q̄ venturū Christū. Circa cultū vero o cultiorē ullius statū fidei fuit fides explicita apud Mauros ut dicit. s. 4. ei cōstat q̄ fuerūt proposite

interiudeos q scripserunt sacros libros q testimonium phibet de X. et luc. 22. dicit christus sibi opz impleri oia que scripta sunt in lege moysi et prophetis et ps. . . .

Circa obligationem tu est dubium q d erit necessarium credere tpe legis nre. Et ut separemus certa ab incertis. Dico P q de necessitate precepti erit credere vt minimum illud . . . qd deus est et qui quaerentibus se remunerator est. et hoc oes fatentur. Et prob. ex textu Pauli. dicit. opz accedentem opz . . . precepti. . . . qi necesse est . . . et credere . . . sed no . . . quis . . . explicite . . . credere . . . in maiori. Minor tu. pz qd principium et fundamentum nre fidei . . . fide unius dei in unitate dei. . . . necesse est vt homo . . . ad operi . . . necesse est q prestituat sibi aliquem finem finis tu est remuneratio dei . . . nisi homo credat unum deum esse et remuneratorem esse no pot recte operari. . . . ex apocalip. 1. ego sum A et W. Principium et finis. . . . qd dicit principium explicat fidei unius dei . . . nobis debito esse unum principium a quo oia. . . . credere illum esse finem omnium . . . Hoc et asserit Mag. d. 25. et ibi ddo. et s. t. . . . ar. 7. et 8. presertim . . . ad 1.

2°. Dico et est certum illo tempore et omni tpe sunt ~~necesse~~ in precepto credere implicite saltem ea quae fides docet et docuit . . . Maximum . . . nunc . . . in . . . . Et . . . qui . . . explicate ista credant . . . homo habere fidem . . . tenetur sub precepto habere . . . notum . . . formali . . . dei est . . . vere . . . revelanti. At . . . no est . . .

credere p. veritati rebellare in omnibus et per non esset error in
formali fidei quae nec fide
Est 2o in dubium utrum in lege nova esset illud necessarium ad
salutem credere explicite illud dictum scilicet deum esse et remuneratorem
et an sufficeret explicite credere illud dictum.
Pro huius intelligentia nota quod in fide explicita sunt gradus dat. n.
magis et minus explicita. Unde de Deo aliud est loqui de fide explicita
aliud de fide distincta sicut philosophi distinguunt inter cognitionem
confusam et distinctam v.g. cognitio conceptus animalis ille est con
ceptus explicitus animalis at vero adhuc cognitio illa est confusa donec
cognosco eum distinctione animalium tunc enim cognosco distincte
Itaque dico de fide aliud est credere explicite deum esse remunera
torem aliud vero est credere illud distincte. quia ad fidem distinctam esset
necessarium credere quod deus remuneraturus est iustos per cogni
tionem sui visionem claram et perpetuam cum fruitione ineffabili de
impiis esset necessarium credere distinctionem beatitudinis christianorum
At vero ad cognoscendum illud cognitione explicita tamen sed confusa su
fficeret credere in communi deum esse remuneratorem modo ineffa
bili sibi placito non autem cognoscendo hoc vel illo modo esse remunera
torem. Sic etiam distinguendum est de fide Mediatoris confusa
vel explicita aut vero distincta. ad fidem n. distinctam Medi
atoris necesse esset credere Christum deum esse per eandem personam
fidem. Ad explicitam vero confusam fidem Mediatoris satis
esset credere futurum esse unum prophetam Magnum per quem deus sal
varet homines. utrum autem esset futurus deus et homo. aut etiam
passurus redempturus esset nobis non erit necesse credere
His suppositis. Est una sententia quod semper omni tempore fuit
necessarium etiam ad iustificationem prioribus adultis credere expli
cite unum Mediatorem Imo et distincte. Haec opinionem tenet
A Magistro 3. d. 25. ubi dicit quod dominus dixerit esse nece

necessarium credere non solum Deum esse remuneratorem. S. sed necesse erat credere in unum Mediatorem et 4or articulos humanitatis. s. incarnationem, nativitatem, Mortem, resurrectionem et adventum in iudicium. Et hec sententia fuit data in dubiis Augustini. et potissimum est Authoritas Augustini. lib. de pecc. origi. c. 24 et 26. ubi expresse probat Augustinus quod nullus unquam consecutus est remissionem peccatorum sine fide Mediatoris christi [illegible] et sic ponit ibi Articulos incarnationis et dicit quod sine istorum fide nullus potuit salvari. Sunt etiam alia loca que citant Magistri sed citantur pro ipsa opinione et non citant a Magistro. 38

Alia sententia est etiam extrema sed non tantum sicut ista. Est opinio quod fuit necessarium credere non solum Mediatorem. s. Deum esse. S. sed erat necessarium fidem explicitam Mediatoris saltem in confuso. Hoc probatur ex Authoritate Augustini. 5. adiuvatur quia ut minimum hoc videtur exigere Augustinus. quibus pro excessu videtur exigere omnes articulos incarnationis contra pelagianos. ut docti norunt [illegible] Magistri [illegible] extremum. Et S. Th. videtur hoc ipsum exigere. 12. q. 113. ar. 4 ad 3. ubi et ex arg. proposito et ex sole colligitur quod sua sententia S. Th. ad iustificationem fuit necessarium credere Deum esse iustificatorem per Mysterium christi. sicut [illegible] saltem. Tertio [illegible] est etiam ratio S. Th. ar. 5. huius q. quia dicit S. Th. quod sicut tenetur homo habere fidem ita etiam tenetur habere fidem explicitam eorum per que beatificatur. beatificatur autem per christum sive obedientiam sive [illegible] sicut dixi [illegible] quod semper fuit necessarium explicite credere Mysterium christi. Confirmatur quia omnes sancti et etiam divina scriptura dicit quod in fide christi omnes consequuntur salutem. nec in nullo non est aliud nomen etc. Et diximus etiam quod omnes fideles sacerdotes omnes fuerunt christiani ex fide christi ergo necessaria fuit explicita fides christi. alias illi non esse fideles christi sed esset fides Dei et sic illi non essent christiani

Alia est opinio media extremorum quod tunc Maxime in lege nature non erat necessarium explicite credere Mediatorem. S. Deum esse remun[eratorem]. S.

sed quod sufficiebat saltem ad primam iustificationem cognoscere quod esset in fusa a bonum honestum esse sequendum. Et pro hac opinione est illud aug. de parvulo premente adultum rationis qui dicitur debet sic de bonis et iustum sunt. quia exigere ab illo quod in illa aetate explicite credat deum esse et remuneratorem esse. Videtur esse magis rigor. Scilicet his non obstantibus. Sit.

1. quod Fides mediatoris explicita fuit semper in praecepto saltem loquendo de fide explicita confusa. Et hoc illa maxime patet per ecclesiae legis scripturae. Istam quod probatur ut minimum auctoritatibus et rationibus secundae opinionis. et probatur quia si alicui proponeretur illo tempore sufficienter fides mediatoris tenebatur illud credere quia erat praeceptum. nam patet quia si nollet credere in se quod salvaretur sine fide mediatoris. Imo quod crederet formaliter. Hoc totum est dicendum quod probatur quia omnia sacramenta legis nam quae scripturae significabant Christi et erant protestationes fidei mediatoris et Christi venturi quod tenebantur fide illud credere.

2. quod Credere illa duo scilicet Deum esse et remuneratorem explicite saltem cognitione confusa semper fuit medium necessarium et ad iustificationem et multo magis ad ultimam salutem. Probatur Primum quia hoc non esset necessarium distincta cognitio illorum duorum. probatur quia etiam multi christiani simplices non habent istam cognitionem distinctam de beatitudine. Item multi christiani non cognoscunt distincte de finitione Dei. neque utrum sit corpus vel non. At tamen quod esset necessaria fides explicita illorum probatur ex illo Hebr. 11. ubi loquens Paul. et de iustificatione ex quo illa duo. quia oportet accedentem ad deum. ut accedentem iustificari. Item s. th. supra illo loco. hoc videtur exigere et Probatur quia hoc videtur communis sententia doctorum et Magistri sent. in illa d. 25. 3. sent. Probatur quia vix potest intelligi quomodo etiam ille parvulus veniens ad usum rationis converteret ad deum fideliter in se habet ad illum dum infidelibus. scilicet quod deus est et quod premiat temporis sui. Et in eo bene operantibus et puniet male operantes

et etheat aliquam cognitione premij et penę. Et confir. quia omnia opera nostra rationali maxime facit ut ille quaest ... fi ratione semper operi nostri habet pro fine felicitatem ... aliquam consequendam ... quod illa duo sint necessaria

3. q. ... sunt necessarium ... Medium ad salutem ... explicite credere mysterium incarnationis et ... mediatoris sed sufficiebat fidem implicitam ... Ita ... est s. th. in ... ar. 7. in 3. q. ubi ait ... aut sub velamine ... Item ... ad 3. expresse hoc asserit. ...

P. Haec videtur sententia Chrysost. Homil. 27. sup. Matth. ubi dicit quod ante adventum Christi sufficiebat ... ad salutem ... idolorum cultura ... colere et venerari unum deum. P. Haec videtur esse August. lib. 19. contra faust. c. 14. Et videtur esse expressa ... de ... 3. p. ... lib. 1. sent. c. 3. non aut dicit quod non esset necessarium ... implicitam ... ut P. ... opere ... 3. se. d. 25. ... in ... Paul. accedentem ad deum ... dicit quod sufficiebat illa duo credere explicite et reliqua credere implicite ut s. th. ibi explicat. Et sic ... s. th. pro ... 2a. ar. 8. ad 1. ... P. Paulus dicit galat. 3. antequam veniret fides sub lege custodiebamur ... in eam fidem quae revelanda erat. ait Paul. quod ante quam veniret fides explicita ... nisi de qua erat revelanda ... illa non erat explicita ... tunc Medium necessarium ad salutem

Ad Arg. Duo ... Authoritates August. probant necessitatem praecepti ut diximus ... Et P. probant quod ... sunt necessaria ... explicita ... ut dictum est ...

Ad Auctoritatem s. th. dico quod s. th. loquitur ... quaecunque ... sed ... ut ... Medium ... 2° dico quod s. th. debet interpretari ... August. quod esset necessaria ... fides implicita ... non aut explicita. Consequendo de Medijs necessarijs

explicita tamen erat in precepto. non erat Medium necessarium. Ubi istud precepto poterat excusari per ignorantiam et sic iustificari per solam fidem implicitam.

Ad illud quod volebat questioni et scriptum est: explicitam fidem Christi fuisse preceptum. Sic quod est sermo de precepto. l. fide Medio necessario. est sermo de fide implicita et planum dicebat questionem.

Est dub. Utrum tempore legis gratie fides explicita Christi sit necessaria ad salutem. Et videtur quod non. Primo quia potest esse ignorantia invincibilis fidei Iesu Christi ergo potest esse salus absque illa. Antecedens tenendum et probabit. Et est color sententie theologorum ex illo Joan. 15. si non venissem et locutus eis non fuissem et opera non fecissem in eis que nemo alius fecit peccatum non haberent. i. peccatum infidelitatis ut explicat August. Unde illi qui numquam aliquid audierunt de Christo excusantur ab infidelitate circa supernaturalia et incarnatione Christi. Secundo tamen probatur quia qui sic ignorant invincibiliter possunt servare legem naturalem et facere quod in se est. Ut deus in fundat illi fidem implicitam supernaturalem et etiam gratiam et sic salvabitur absque fide explicita Christi quia [illegible] est divinis ... Ministrata. Nec quod sit hoc casu. Dicendo quod ille damnabitur quia non servavit hoc preceptum quo tenetur credere et habere fidem Christi non valet solutio quia supponimus quod potest esse invincibilis ignorantia huius precepti. Secundo Arguitur quia statim post mortem Christi ante sufficientem promulgationem evangelii poterant salvari homines per fidem implicitam ergo modo illi qui istam fidem explicitam invincibiliter ignorant poterunt salvari sine illa. Antecedens notum est et receptum ab omnibus quia Iudei v.g. qui erant in Hispania post Mortem Christi statim certum est quod poterant salvari servando suam legem sine fide Christi. Idem est etiam de gentilibus. Consequentia tamen probatur quia propter [illegible] non sciebant in suburbiis per tempus quamvis audiunt de Christo respectu evangelii ac se habebant sicut Hispani ante promulgationem evangelii ergo.

Imo et in modum salvabatur illo tempore statim post Mortem Christi. erit
n. et hic in sensu ut quidam dicunt. licet alij. dicant pro. 3º. Arg. ex
illo Pauli. accedentem ad Deum oportet credere quia. Dicimus. s. quod antea adventum
Christi sufficiebat ad salutem credere ipsum deum quod et modo sufficit
Pr. 2ª. quia alias facilior esset salus ante adventum Christi quam post. quod
tamen est incovenienes. Ad confirmationem quia si aliquis homo qui invincibiliter
ignorat legem Christi et credit ipsum deum sicut illi sufficeret alias quod in se
est iustificabit per fidem implicitam ergo poterit et hic Mori et sic po
terit salvari ultra salutem sine fide Christi explicita quia decesso
in gratia sine dubio salvatur.

In oppositum est quia Apostoli statim post Mortem Christi baptizabat
homines in nomine Christi ergo signum est quod erat necessaria fides expli
cita Christi ergo modo et est necessaria Multo Magis post evulgatum
Evangelium.

Pro solutione dub. Est 1º. supponenda illa distinctio iam s. posita de
necessitate fidei explicite Christi. Prout est in precepto. vel prout
est Medium necessarium. 2º. et supponenda illa distinctio de ne
cessitate fidei explicite quo ad salutem primam vel ultimam:
Potestque esse sensus q. 2. 1º. Utrum fides explicita Christi sit in
omnibus in precepto. 2º. Utrum sit Medium necessarium ad salutem ita
quod sit ipsa fides Medium sine qua nulla possit esse salus. et si
intercedat ignorantia invincibilis. His suppositis sit.

I. Pº. Fides explicita ipsius Christi et ipsius est necessaria
necessitate precepti omnibus hominibus Christianis tam Maioribus quam Mino
ribus. Dico distincte quantum ad substantiam art. incarnationis. non quo
ad aliqua que spectant ad subtilitates. Voco autem substantiam huius
art. credere quod Christus est Verus Deus et verus homo.

Probatur pº. Pº. quia statim ut Apostoli ceperunt predicare evang.
Hierosolimis et ubicumque Primum tenuerunt explicare Christum
salvatorem nostrum ergo signum quod erat necessarium precepti hoc
patet: Actorum. 2. 3. et 4. c. et patet ex epistolis Pauli frequenter

Imo tu° ante Mortē christi post q̄ erat hoc Mysterium suffi̅ciēter propositū tenebatur credere et sic Iudaei nō credentes peccaverunt peccato infidelitatis. Q. Joan. 6 cap.° venit ut oēs crederent per illū Q. si esset aliquis in regno antiochiae v.g. et illic esset in gentili tempore quo ibi ceptū est predicari Euāgelium christi si post q̄ sufficiēter fuit illi propositū hoc Mysterium per Apostolos nō crederet peccaret Mortaliter. E° tenebatur credere explicite hoc Mysterium

Ex his colligitur Iste sylogismus - Sic tenentur oēs christiani credere christū sicut Apostoli cōiter predicabant sed Apostoli cōiter et oībus predicabant explicite christū E° sic tenentur oēs illi credere Maior. p3 qr Apostoli predicabant sub precepto explicite nomen christi. quem sicut sic predicarent si alij nō tenerentur credere sub precepto. Minor aūt p3 ex cōtextu evangelij et sacrae scripturae et epistolarum Pauli et Actibus Apostolorum.

Ex his seq.r q. hoc est Aperte de fide. qr q.a est eiusdem et cum est de fide E°. Q. p3 q. sit de fide ex usu Ecclesiae qr nullus admittitur ad bap.m neq licite pōt admitti nisi habeat explicitam fidem christi E°.

Sed difficultas Principalis est de Medio necessario. Ad hoc aliq dicunt q. post promulgationē Euāgelij fides christi explicita est Medium necessarium et ad iustificationē et salutem ita ut sicut ante adventū christi fides explicita christi venturi Multis erat Medium necessarium fides explicita christi venturi Multis Multis post adventum christi. Alij tū in alio extremo tenent q̄ nū fides christi explicita nō est Medium necessarium neq ad primam neq ad ultimam salutem. Hoc tenet Mag. soto. lib. 2. de na. et gra. c. 12 Alij tū tenent Medium sententiam q. s. fides explicita sit necessaria ad ultimam salutem nō aūt ad primam. Et q. haec Media sententia Magis Mihi placeat. Sit

2 q.° Ad iustificationem impij nō est n.° et evulgato euāg. necessaria fides explicita christi. sed sufficit implicita

Istam q. Probant Aug. fatum a principio. 1. pz ex. s. th. 3. p.
q. 69. ar. 4. ad. 2. Ubi dicit q pot quis iustificari per sola fide impli
cita bapt. q videt et q per sola fide implicita christi: quia bapt. est sa
cramenti fidei christianae et sic pot iustificari sine sacro fidei christia
nae. q sine ipsa fide explicita. 2. pz de cornelio qui iustificatus est
per sola fide implicitam ut ibi dicit. s. th. et pz ex textu Actor.
10. ubi dicit de illo q erat vir religiosus et timens deum qui tamen
no audierat nomen christi no iustificatur. 3. pz quia si quis qui venit ad
usum rationis tendit in Deum per fidem christi implicitam ille iustificabit
q no est necessarium explicitam fidem. ant. videt. s. th. 12. q. 89.
ar. 6. dicit n. sic tendit in Deum ut fert illi aetas iustificabit. Atqui
illa aetas in eo praesertim qui no audivit evangelium no fert necessi
tatem fidei explicitae christi. Sed ad illud exemplum de cornelio sunt
duae resp. 1ª est aliquorum et sorathorum dicentium q ille no erat iustifi
catus neque fuit iustificatus usque ad adventum Petri sed tunc iustificatus
est post q audivit christum explicite. hec videt sententia Chrisost.
homil. de fide et lege nra ubi dicit q opera Cornelii erant mor
tua ante q acciperet fidem per praedicationem Petri. q ille cornelius
no dum erat iustificatus alias opera eius viva essent. Aug. et videt
dicere epist. 57. et lib. 2 ad simplicianum q. 2. ubi dicit q sunt aliquae
inchoationes fidei quae no sufficiunt ad obtinendum regnum caelorum et dicit
ī hoc modo credebat cornelius antequam audiret Petrum. Et ex hoc facto
cornelii sumit arg. Contra conclusionem nostram. quia Cornelius quamvis
bona opera faciebat no potuit iustificari sine fide explicita christi
et praecipue cum esset in vicinis Apostolis et quando vivebat evangelium
sufficienter promulgatum q multo minus hoc tempestate pot quis
iustificari absque explicita fide christi. 2ª. resp. est quidam
arg. et si cornelius esset iustificatus non probant q ille erat iusti
ficatus et ante sufficientem promulgationem Evangelii tunc erat suf
ficiebat fidem implicitam postea tamen missus est ad petrum post
promulgationem evangelii quia tunc iam no sufficiebat fidem implicitam

Ad aliud arg. Rx 1. q nõ probat illud arg. nisi q. sed aliis qui alio ius.
2º dico q multo probabilius est q cornelius erat iustificatus. et ex illo quod dicit q erant viri religiosi. et ex eo quod dicitur q eleemosine eius erant acceptae. tum etiam ex verbis Petri qui dixit in veritate comperi q nõ est personarum acceptor deus sed in omni gente qui operatur iustitiam. loquitur de iustitia integra. acceptus est illi. s. per gratiam. et hec est maior opinio q ille erat iam iustificatus.
Ad auctoritates chrisost. et Augustini dicemus sequenti conclusione.
q ille auctoritates nõ probant illum nõ fuisse iustificatum. In aliis libris. q ille auctoritates nõ probant illum nõ fuisse iustificatum. In aliis libris hoc habet locis Augustinus dicit cornelium fuisse iustificatum ante baptismum. hoc habet 4 tomo. in q. ... q. 84 sed ibi loquitur post q cornelius audierat praedicationem Petri antequam esset baptizatus. Item et Magister sent. 3. d. 25. tenet aperte q cornelius erat iustificatus. dicit tamen q erat iustificatus per fidem explicitam Mediatoris. nõ q de Christo erat iustificatus per fidem explicitam ... sed credebat illum esse qui iam venisset q ille nõ dum sciebat venisse. sed credebat illum esse venturum esse. Multum vero simile est q ille erat notus in deum et ... turbabat inter illos et sic dederit ... illis.
Ad aliud arg. q erat iustificatus ante promulgationem evangelii. Rx q ego non credo q tunc nõ erat evangelium sufficienter promulgatum per totum orbem. at tamen credibile est q in illa provincia erat sufficienter promulgatum evangelium. et de arg. nostrum ... q illi iustificati ... est per fidem implicitam. sed tamen ... arg. ... hoc nõ satis probat.
Est tamen arg. contra conclusionem. q si potest iustificari homo sine fide explicita christi et sic cum potuerit sine voto explicito baptismi. si ... potest esse ... illud. sequela apparet. q magis necessaria sed hoc nõ potest esse ... est fides circa principalia s. christi q fides in ... est fides ... baptismi. ... g. q. ... ex conc. trid. c. 4. sessionis. 6. ubi concilium ponit definitionem iustificationis et dicit q iustificatio est translatio ab eo statu in quo homo nascitur filius ... in statum gratiae et adoptionis filiorum dei. quae quidem translatio post evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis aut eius voto fieri nõ potest.

contradicit concilium post evang. promulgatum quod loq. de voto explicito quia si esset sermo de voto implicito et negante promulgatione evangelij potuit esse iustificatio sine tali voto. Item etiam sic: ex sequentibus in eodem concil. c. 5. et praecipue c. 6. dicitur disponitur autem ad ipsam iustificationem per fidem ait ex auditu concipientes. loquitur de fide explicita quae est ex auditu et sub dit credentes vera esse quae divinitus revelata sunt. at quod illud in primis est: ubi apte videtur loqui de fide christi explicita.

Respondeo quod concilium loquitur de iustificatione quae regulariter fit in ecclesia quia talis iustificatio regulariter fit in illis qui iam audierunt praedicationem evangelij. nos tamen loquimur in casu raro et irregulari quamvis non miraculoso. et sic est ex natura rei quod potest esse iustificatio cum voto implicito. et ut s. diximus quod etiam ante christum nullus iustificabatur regulariter loquendo sine fide explicita christi. multo magis modo dicendum est. et oppositum vix aut nunquam contingit de facto. nos tamen loquimur ex natura rei. ille vero qui habet fidem explicitam ut regulariter fit tenetur sub eo voto explicito. bapt. et de illo loquitur concilium

2º. Dico quod concilium loquitur de voto bapt. explicito vel implicito et [illegible]

Ad arg. quia idem erat ante promulgationem evangelij. Respondeo quod fatemur ita esse. concilium non negavit hoc sed asserit unam veritatem.

3º. dico quod quando concilium illud dicit post evangelium promulgatum forte non est sermo de promulgatione sufficienti per totum orbem sed de promulgatione quacumque et haec promulgatio coepit statim post ~~[illegible]~~ mortem christi. quando cessaverit legalia coepit obligare evangelium. et ex illo tempore nullus potuit iustificari sine voto bapt. explicito vel implicito. quia iam cessaverat circumcisio et alia sacramenta veteris legis.

3. q. Post sufficientem promulgationem evangelij nullus potest consequi vitam aeternam absque fide explicita iesu christi. volo dicere quod hic nostro tempore et multo retro et nunc nullus moritur nigrum nisi prius habuerit fidem explicitam christi et de hac fide est medium necessarium ad ultimam salutem consequendam.

Prob. istag.° Ex illo Jo[an]m. 3. sic Moyses exaltavit serpe[n]te[m] in deserto ita exaltari op[or]tet filium hominis ut o[mn]is qui credit in ipsum no[n] pereat sed habeat vita[m] eterna[m] et sequitur sic deus dilexit mu[n]du[m] [illegible]. similit[er] ex hoc arg. ex illa fig.a serpe[n]tis. q[uo]d ut Judei co[r]p[or]is quaerit salute[m] erat necessarium ut propriys oculis aspicerent illum serpente[m] ... similiter ut quis co[n]sequatur vita[m] eterna[m] necesse est ut oculis fidei explicite videat ip[su]m Christum. & sic qui [illegible] no[n] credit in Christum peribit. P. Marci ult. dixit Christus predicate evangeliu[m] omni creature. est sermo de predicat[ion]e explicita Christi & subdit q[ui] crediderit & baptizatus fuerit salvus erit q[ui] v[ero] no[n] crediderit [illegible]. Bernar. homilia [illegible] & et epist. 77. notavit bene q[uod] Christus dixit q[ui] crediderit & baptizatus [illegible]. & subditq[ue] q[ui] no[n] crediderit. no[n] dixit q[ui] no[n] fuerit baptizatus. q[uia] p[otes]t q[ui]s salvari p[er] bap. in voto et si re ip[s]a no[n] recipit bap. & [illegible] sine fide nullo m[od]o p[otes]t salvari, & erat sermo de fide explicita sic de predicat[ion]e expli- cita fidei. P. prob. Rom. 10. Hoc est [verbum] ait Paul. quod predicamus vobis q[ui]a si credideris in corde tuo d[omi]n[u]m Jesum & q[uo]d illum deus [illegible] suscitavit a Mortuis salvus eris. P. p[ro]b. ex c. firmiter. de Summa [T]ri[nitate]. dicit ibi credimus una[m] sanctam ecclesiam extra quam nullus omnino salvatur / est sermo de ult.a salute / sed no[n] videtur q[uod] quis sit in ecclesia Christi nisi habuerit fide[m] explicitam Christi. imo et nisi habuerit votum explicitum bap. [illegible]. [illegible] ex co[n]cilio Florentino [illegible]. dicit ibi. q[uod] extra ecclesiam nullus salvatur iudeus aut paganus [illegible]. nisi [s]i incorporet[ur] ecclesie ante q[ua]m moriatur. [illegible] incorporari videtur sine [illegible] p[er] fidem explicitam & votu[m] bap. [illegible] P. prob. Auth[oritat]e [illegible] sanctoru[m]. Chrisost. loquens de Cornelio in illo sermone de fide & lege nat. [illegible] tomo. dicit q[uod] orationes et ope[r]a Cornelij erant illi utilia & placebant remanenti[bu]s ideo [illegible] sic videtur [illegible]. Chrisost. q[uod] Cornelius erat iam Christianus. & T. dicit q[uod] nisi [illegible] illa opera erant Mortua & [illegible] necessariu[m]

fides hec explicita. quia quamquam ante adventum posset quis salvari
quod fuit Christus. post iustificationem Cornelij erat illi necessaria
fides explicita ad consequendam vitam aeternam et specialiter. volebat
illo opera mortua quae non sufficiebant ad consequutionem vitae aeternae
sine fide explicita. Et si dicas quia tunc non erat sufficienter pro
mulgatum evangelium. Inde sumitur fortius argumentum quia si non esset sufficienter
pro mulgatione evangelij tam necessarium erat fidem explicitam
ut angelus diceret cornelio. Ecce videtur tibi quod eo potuit fieri
quanto magis hoc tempore post promulgationem erit necessarium
istam fidem explicitam. Augustinus etiam videtur hoc colligere ex eodem
exemplo cornelij lib. de praed. sanct. c. 7. ubi dicit si posset
~~fieri~~ sine fide Christi / s. explicita / esse salvus. non ad eum edifican
dum / s. cornelium / mitteretur architectus apostolus petrus. Ergo tunc
erat tam necessaria explicita hoc est multo magis nunc. Idem etiam
Augustinus loco supra citato. lib. 2. ad simplicianum. et videtur habere. quia dicit
quod sunt quaedam inchoationes fidei conceptionibus similes. et subdit.
sed etiam non conceptum est ut ad vitam perveniatur aeternam. quod post fidem impli
citam est necesse nasci per fidem explicitam et baptismum. l. in re vel in voto
explicita. Haec etiam videtur sententia s. th. 3. d. 25. q. 2. et
3. p. q. 69. ar. 4. ad. 2. Et haec videtur communis sententia theologorum
3. d. 25.

Probatur I. Unica ratio. quia aut sequitur quod aliquis modo iudeus v.g. posset sal
vari in lege Moysi et servando legalia. quod est periculosum. quia sequitur
Tunc quia potest esse quod aliquis parvulus iudeorum veniens ad usum rationis
iustificetur per fidem implicitam eo quod parentes docent illum unum tantum deum et
reliqua quae credunt iudei. et si postea non est necessaria fides expli
cita Christi profecto poterit ille per totam vitam laborare ignorantia in
vincibili et servando legem Moysi salvabitur. quod tamen quam sit periculosum
patet ex hoc quod communis ex concil. Flor. quod nullus iudeus
vel gentilis potest salvari si antequam moriatur non incorporetur eccle
siae. Et idem Augustinus est de fide ad Petrum. Demum sequitur quod modo
unusquisque servando suam sectam contra evangelium posset salvari.

hoc quod est hereticum. Sed ad argumentum Aug. quae fecimus primo
quae respondent scilicet possunt respondere alii: quod si aliquid probant
probant et contra secundam conclusionem quod similiter potest iustificari sine fide
explicita Christi. Item quod ista distinctio de prima et ultima salute et
quod aliquid amplius requiritur ad ultimam salutem quam ad primam videtur asserti
sine fundamento quia neque in sacris litteris Veteris aut novi testamenti
neque in sanctis patribus neque forte in S. Th. reperitur ista distinctio. quia
fides cum sacramentis et sufficit ad remissionem peccatorum
contritio sufficit et ad consequutionem gloriae. quia qui semel iustificatus est
iam habet vitam aeternam in spe ac subinde si ille servet illam
salvabitur. Ad illud Aug. qui dicit. quicumque non crediderit condem
nabitur. Et ad similia tota. debet intelligi quod ista tota sententia
ignorantiam vincibili. Maxime quia ibi est sermo de illis quibus praedi
cat evangelium et non credunt quia hoc ex contextu. praedicate evan
gelium omni creaturae. Et isti quibus praedicatur evangelium et propo
nitur sufficienter isti damnabuntur quia peccant mortaliter non credendo
eo quod sub praecepto tenentur credere. Attamen ignorantia possunt excusari
si forte habent ignorantiam damnabuntur. in textu illo Joan. 3. qui incredu
lus est filio non habebit vitam. Attamen si quis non audivit evan
gelium et habet infidelitatem pure negativam si habet ignorantiam invin
cibilem iustificatur quod habet implicitam ille poterit salvari.
Propter haec. conclusio tertia quod etsi sit probabilis. contraria
tamen probabilior est neque habet aliquid contra fidem. Item habet Magister Soto
4. d. 5. q. unica ar. 2. ubi tenet istam q. Item mihi videtur
est videtur Medina contrarii qui tenet oppositum esse errorem. Dico quod
nullus est error si semel admittimus quod potest homo iustificari
sine fide explicita Christi (ut contrarii admittunt) quod etiam possit salva
ri sine illa. Sed tamen probabilior est nostra 3. conclusio posita
Ad istis 5 dicto Aug. 4. Dico primo quod Aug. quando loquitur
si videntur probare contra secundam conclusionem: tamen ...

probant. 3. 381. quod Multi vero simile est quod aliquid ipsius exigatur ut adultici termini quod ad iustificationem. Probatur 2° [illegible] quia Patres antiqui qui Mortui sunt ante Mortem Christi non consequuti sunt salutem ultimam s. visionem beatificam nisi prius habuerint fidem explicitam utriusque Mediatoris quia Iudaei qui iusti Mortui fuerunt cum sola fide implicita detinebantur [illegible] in lymbo ubi procul dubio habebant explicitam fidem Mediatoris et exspectabant adventum Christi explicite et sic sequitur quod omnes illi habuerint fidem explicitam antequam viderent Deum. Imo habuerunt fidem quam Christus advenerit in Mundum quia Joannes bapt. detulit [illegible] in lymbo. Et Simeon iustus. [illegible] obiit ante Christum. sit quod ut antiqui patres non consequuti sunt gloriam ante ante quam haberet fidem explicitam Deus sic providente ut ait paulus Heb. 11. ut non sine nobis consummarentur. i. ut non essent beati ante quam Christum et possent esse beati. Quarto. et dicendum est quod certo post quam est divulgatum evangelium quod nullus debet videre in patria Christum nisi prius cognoverit illum per fidem explicitam. Probatur quia Deus se ipso tam [illegible] exhibit in lymbo postquam in terris visus est et credibile est quod Deus exigat ab omnibus tamquam Medium necessarium ad claram visionem ut habeant utriusque fidem explicitam Christi

Ad illud quod illa distinctio non sit fundamentum. fateor quod non sit in apertis fundamentis sit certe necessarium. At tamen ut diximus quod habet verosimilitudinem et ex authoritate et rationibus [illegible]

Aput. s. th. certum est quod non apte constat ista distinctio. quia in 3. sent. d. 25. q. 2. ar. 1. q. 1. ad 3. non distinguit de prima

Ad ult. salute

Loca sacrae Scripturae conveniunt ex explicatis per istam distinctionem s. illa authoritas ultimo Marci. Illa autem Cor. 1. Hiero. 6. est pro opposita sententia. [illegible] Ad illud Cor. de [illegible]

p deductionem ad manifestum inconveniens. sicut vice pro nostra sententia
ell. x in corpore § 9c.

Ad 1. argumentum: concessi antecedenti q. [illegible] est [illegible]. § 2. Rx [illegible]
mit. Dicitur quod si ... fieret quod fidem implicitam non posset [illegible]
vivere secundum ... legem quia illuminet a Deo vel per predicatorem
vel aliud saltem ante mortem illuminabitur. Et si non illuminatur ... ante mortem peccabit mortaliter et sic damnabitur et
[illegible] ... Actorum 8. quod spiritus misit Philippum
ut doceret Eunuchum in ... regina. Et Actorum 10. de Cornelio
et Actorum 16. de Muliere lydia purpuraria. ex his n. q.
... in illo tempore quo ... erit tamen promulgatio evan
gelium ... colligimus quod si quis ... fidem implicitam
... illuminabit illum vel per predicatorem vel alium
... salvari. ... ut s. diximus erit mira
culum quod deus ... illuminet ... pro ... legis gratie.

Ad 2. argumentum Rx quod omni dubio ... tenendum est quod non
est eadem ratio de tempore ante promulgationem sufficientem evan
geli et post non est eadem ratio quoad ... quod ante licebat
servare legalia et non erit mortiferum saltem in debito tempore
... non licet quia sunt mortifera. ... dicere quod pueri
possint salvari ... salvabantur in lege ... aut scrip
... de lege est erroneum et contra fidem. Et ...
opinio est theologorum quod ante sufficientem promulgationem evan
gelii pueri salvabantur per fidem parentum et per circumcisionem.
... est magna differentia inter ... .
... colligitur quod inter adultos etiam est haec differentia quod ante pro
mulgationem poterit salvari de lege per fidem
implicitam. post promulgationem tamen non possunt
... salvari ... et tanta absurditate

Ad 3. Rx. ut S. Th. ar. 8. ad. 1. q sint necessarium fide explicite crede-
re illa duo scilicet: cum non sufficiat q̃ regulariter quo ad ultimum salutem
& quo quo̾ primum et non sufficiat regulariter loquendo. q sub praecepto
teneatur homo explicite credere nisi forte excuset ignorantia invin-
cibili

Ad illud q̃ intellectum nigrum q̃ obstat quominus moriatur. R. q potest
Mori in sensu diviso non in potest Mori in sensu composito. dicimus
de praesenti ex statu nigrum parte cum dicitur homo est vere q̃ ipse
cum Moriatur in generali habitu. At tamen de facto non Moriet ille praes
cum quod q̃ peccet Mortaliter pro pter quod damnet: unde dicitur
de illo qui est nigrum ꝑ fide implicita q vel illuminabit venien-
te. l. peccabit Mortaliter &c. Et si rogetur de Sib &c. Rx q
Sibe ex rationibus dictis q̃ satis certum est q nullus Videt deum
clare quin prius habeat fidem explicitam: Et si non dicimus ꝑ tamen
q de facto ille ꝑ tantum habet & inde indirecte Mortaliter
ꝑ fide explicita

Ad aliud q̃ ab fidelis possent homo salvari in lege nova q̃ quam
Rx q in aliquibus certe strictior est lex evangelii q̃ lex nova. q̃
q̃ in evangelio christiani Peccatores sine confessione sacramentali salvari
non possunt q̃ habent tamen ante antiquitus poterant. Item parvuli
vel antiqui poterant salvari sine baptismo non tamen non possunt q ille
est unum cum remedium proprium illius. Sic q dicimus q in ordine
ad fidem explicitam est m. Maior obligatio q̃ fuerit antiquitus
Sic et dicimus q in est Maior necessitas ad fidem q̃ fuit apud antiquos
At tamen ista est aliquibus compensatur ex Multis aliis. q̃ lumen fidei nunc
est Magis clarum q̃ fuit ante: Et sunt plura remedia salutis
q̃ ante sint facta. Et si rogetur quare q̃ scitum est necessi-
tas quare deus non compellit ut praedicetur evangelium inter gentes
quare per tot annos fuerit in tenebris sine notitia evangelii.
Rx cum Augustinus. quare sic trahat & illum non trahat noli velle judicare
si non vis errare

Hoc certu fide sentiendu est q no est iniquitas apud Deu sed q[ui] saluat ex Misericordia saluat et q no saluat ex iustitia damnat q[ui] fidem no habet sic et no habet ignorantia merito damnat q credere no vult. Si tn ignorant ipsa ignorantia sicut peccatu est aut pena peccati. peccatu si potuit credere et sic ignorantia est culpabilis si p[ro] credere no potuit q ignorantia est invincibilis ignorantia est pena peccati vel originalis .l. Actualis. Hoc dicit Augustinus Multis locis contra pelagios. sed precipue epist. 105. circa Mediu ubi dicit q in oibus his ignorantibus fide nulla pot esse iustitia. sed iusta damnatio. Et hoc est q .s.h. dicit hic. ar. 5. ad 1.

Ex dictis seq[uitur] q cu Vocatio sit effectus predestinationis et regularis vocatio est ex Auditu fidei Audimus aut p[er] v[er]bu Christi seq[uitur] q ubi no est predicatio evangelii no est Vocatio et per q[ue] nec est predestinatio. Signum q est q in ea provincia ubi no est evangeliu no est predestinatio et sic ibi oes condemnant. q ut ait Salomo Ubi no est scientia Aie no est bonu: scientia aie est fides. ut dicit Esaias. 31. Et erit in tempribus eius fides divitiae salutis sapientia et scientia timor dni ipse est thesaurus eius. et hoc est regulare q ubi no est fides oes damnant. et sic ut qu[and]o incipit in aliqua provincia esse predicatio evangelii incipit esse ibi aliquis predestinatus

Est Dub. Utrum sit de necessitate salutis ut oes christiani explicite credat ou quae sunt in symbolo. et Videt q[uod] no q de necessitate salutis est credere explicite ea quae primu p[er] se et directe pertinet ad nostram fide et beatitudine ut .s.h. dicit ar. 5. sed no ou quae sunt in symbolo sic p[er]tinet ad nostram fide q[uod] Mater nom. Mariae. q[uod] P. ex illo totus natus est ex Maria virgine. Videt n. sufficere credere q christus natus est ex Muliere q no sit christianis in Incarnatione est q sit Deus et homo verus q no est necesse credere natu ex Maria virgine

106

Sicut Paul. dicit factum ex Muliere. Item non videtur quod pertineat ad substantiam fidei quod Maria fuerit virgo perpetua. Post est articulus de descensu ad inferos. Qui non videtur pertinere ad substantiam fidei. Post ascensio in caelos non videtur pertinere ad substantiam fidei. qui etiam in terra possumus esse beati cum utrumque videbimus deum. Post illud. Sedet ad dexteram Patris. est difficile intellectu quid est. Maria apponit [illegible] quod explicant ad dexteram i. in aequalitate patris alii tamen ad dexteram i. in potioribus bonis quod quis tenetur credere sed deus de se c. Post illud. sanctorum communionem habet obscuritatem dispositionis modo de explicatur. quod non debet desperare. quid quod est credere deum explicite de necessitate salutis debet esse omni opinio non enim dubitandum tamen quod principium et fundamentum fidei.

2º. Est principaliter Argumentum. de Articulo trinitatis quod sit de necessitate salutis credere gratia sic. quia si quis curatus ex ignorantia in oculi crederet in credere Arrius putaret quod filius est Minor patre et sic doceret suos subditos illi ex ignorantia credere explicite trinitatem non est de necessitate salutis et per consequens neque est de necessitate salutis credere explicite incarnationem quod est de necessitate salutis credere explicite incarnationem quia non credit quod ad substantiam et quia qui credit quod filius est Minor patre non credit quod Christus est Deus et homo. et sic non credit substantiam primus articulus.

3º. Argumentum quia si esset de necessitate salutis explicite credere omnia et inter christianos quae sunt in symbolo sequitur quod pauci salvantur et inter [illegible] quod principium quod videtur durum. sequitur patet quia multi et in [illegible] in carnalis ignorant istos articulos et eorum substantiam. [illegible] et sic in [illegible] [illegible] [illegible] octava [illegible] de [illegible]. et sic in [illegible] Motivum est huius doctrina quae erit [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]

In oppositum est quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] symbolum quod [illegible] est adultis explicite credatur symbolum quod [illegible] est adultis [illegible] explicite quia baptismus est professio fidei. [illegible] quod omnes christiani tenentur ad illud. [illegible] qui baptizatur tenetur et credere et intelligere illi qui baptizantur ille qui sunt baptizati tenentur et credere et intelligere. Et Maxime cum volunt confiteri parvuli tenentur postquam fuerint Adulti. Notandum quod. supra diximus Pro explicatione huius difficultatis.

q. 2. est fides explicita. s. cōfessa aet distincta. Sui pr[illegible] distin
ctio sunt multi gradus et maiore et minor distinctio et ad aliqui
distinctione tenent aliq ad alia [illegible] alij. Ad aliqui et poterunt teneri
christiani de necessitate precepti et ad alia de necessitate salutis.
2°. Not. quod in symbolo sunt tria. P. sunt enim quae spectant ad divini
tate sm. se sicut prout deus est unus et prout est trinus. 2°. sunt
aliqua quae spectant ad humanitatem. 3°. sunt aliqua quae spectant ad
effectus ad ex utriusque divinitatis et humanitatis. ut art. de iudicio
finali art. de ecclesia. de remissione peccatorum. de vita eterna demum parti
culi spectantes ad iustificationem et glorificationem. et haec omnia sunt
in symbolo. quoniam in illo sunt omnia spectantia ad fidem. Ideo dixit
optime August. quod symbolum est cōpressio fidei nostre ac perfectio
simplex brevis plenum ut simplicibus cōsentaneum et [illegible]
brevitas memorie plenitudo doctrinae. His suppositis
Aliq doct. tenuerunt quod nō tenentur omnes christiani de precepto explicite
credere omnia quae sunt in symbolo sed quod sufficit in cōi credere quae cre
dit ecclesia. Item quod nō tenetur rusticus credere trinitatem explicite sed
credere ea quae credit ecclesia. et hoc sufficit quod si ipse sit
interrogatus et nō cre[illegible] de art. in [illegible] sint [illegible]
utrum christus sit deus sufficit dicat ego credo ea quae credit ecclesia
ad [illegible] interrogaret utrum abraham habuit duos filios
Hoc videtur tenere Guilhermus parisie. tractatu de fide.
folio. 9. et Altissiodore. 3. lib. tract. 3. q. 5. et in summa ceter
folio. 9. et Altissiodore. 3. lib. tract. 3. q. 5. et in summa ceter
totum declinat [illegible] canonistae. et Aliq et ex simplicibus tobo
fides. Opposita in. sententia est vera et catholica quod
sufficit hem in cōi credere et est erronea hoc dicere. Ista sic
tenet est cōis theologorum. 3. d. 25. et ibi Mag. expresse
dicit quod tempore gratiae cōstat certissime hoc nō sufficere. s.
credere quod deus est et remunerator est. oportet n. unitatem
credere quod deus est et remunerator est. oportet n. unitatem
credere quae in symbolis cōtinetur. Durā. in ista d. Capreol.
Palu. Ricard. et sup omnes s. th. ubi. et ethic. [illegible]
2a. 2. q. 2. 4.
Ut tandem procedamus distinguimus opiniones. Posset esse una

opio q̄ christiani explicite tenent credere. Sed isti est contra hereticos. Est q̄ una sententia in una ex modis q̄ sufficit credere in eo quod credit ecclesia. Alia ex modis est q̄ omnes tenentur credere articulos symboli explicite. s. Apostolorum dicentium. et Athanasii.
3. sententia potest esse media q̄ omnes tenentur explicite credere omnia et singula quae sunt in symbolo Apostolorum. Et in ista 3ª opio. possunt esse gradus. possunt n. quidam tenere q̄ omnia illa sint de necessitate salutis credenda. Alii sententia q̄ non omnia illa sint de necessitate salutis. Et tandem alii sententia q̄ neque tenentur omnes credere explicite omnia illa symboli Apostolorum.
Supponimus q̄ q̄ omnes christiani ponuntur in tribus classibus. quidam sunt episcopi. l. curati. l. reliqui plebeii. inter episcopos post eos curatis comprehenduntur praedicatores et doctores q̄ ex officio tenentur alios docere. His suppositis. Sit.
I. p̄. Episcopi tenentur sub praecepto scire et credere omnia illa symboli et amplius tenentur habere scientiam theologiae itaque tenentur explicite scire et credere ea quae expectant ad substantiam fidei et non singula quae continentur in ... scire.
Ista p̄. est communis omnium theologorum in 3. sent. d. 25. vide specialiter Durandum. neque reperi aliquem oppositum tenentem in sententia et quibus apte adulatore episcoporum. Item tenet s. th. 2.2. q. ... ar. 6. et ad 1. arg. et corp. et arg. ... sententia illius et probat ex Gregorio. ... Job. 1. boves arabant et asinae pascebantur iuxta eos. differentia est inter boves et asinos. episcopi n. sunt boves alii tamen plebei intelliguntur nomine asinorum. sic tamen episcopi volunt esse quibus clarius ipsi viderint. hic impletur id quod dicit propheta. sicut populus sic sacerdos. et illud o pastor et idolum.
P. p̄ ex 1. timot. 3. opz episcopum esse irreprehensibilem esse. et inter alia dicit opz eum esse doctorem. q̄ necesse est q̄ ipse habeat doctrinam substantialiter. P. ad titum 1. opz. n. episcopum

sine crimine esse. ubi explicat Paul. quis sit dignus epus quoad vitam et doctrinam et primo dicit de doctrina. 2° de vita. Et de doctrina sic dicit. oportet eum esse Amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem. ut potens sit exhortari in doctrina sana et eos qui contradicunt arguere. Vid. s. Th. super ista verba et Scot. illud tu bene amplectente. et illud et potens sit. ubi explicat scientiam insufficientem et ad exhortandum in doctrina sana non in doctrina falsa et erronea.. Et eos qui contradicunt arguere ut sit sal ad exhortandum et lux ad arguendum. quia ut dicit Paul. ephes. 5. omnia quae arguuntur a lumine Manifestantur

Ratio est ad primam partem huius quaestionis. quia episcopi sunt Medici et pastores Animarum nostrarum et sicut Medicus corporalibus tenetur habere scientiam sufficientem ad curandum infirmos ita et episcopus. alias est in Manifesto periculo errandi. Sed dices quod hoc sufficit facere per alios non per se. Istud argumentum tollit rigorem episcoporum et dignitatem eorum: quia et posset dici per eandem rationem quod licet sit homo criminosus et scelestus posset tamen esse episcopus quia per alios bonos potest gubernare. Et quod periculosa est opinio non sunt illi sententiae qui tollunt rigorem episcoporum de eorum loco. Et probatur quia ex professione quam faciunt episcopi quando consecrantur et ex officio sibi commisso. quia illi interrogantur utrum sciant utrumque testamentum et respondent quod sic. Et non intelligitur quod sciunt esse illa testamenta quia hoc et sciunt plebeij. sed quod contineant illa testamenta. Item quia illi dicitur episcopo vade et predica populo tibi commisso. et ad predicandum est ... quod requiritur plenior notitia quam illa quam habet populus. Sed contra quia communiter episcopi qui nesciunt Theologiam sunt illiterati. Et ex quo non intelligunt hic quod

sit theologus. i. qui audierit theologiam. sed dicimus requiri quod sciat notitiam sacrarum et literarum sacrarum sufficienter ad instruendum populum.

2. Curatus tenetur explicite scire et credere totum symbolum et alia cetera quae spectant communiter ad plebem instruendam et ad audiendas confessiones et administrationes sacramentorum. Istud est contra theologos. Ratio est quia curam episcopi tenentur ad instructionem spiritualem. At vero parrochi assumuntur in partem sollicitudinis locorum et corporum hominum illorum Ministri ergo tenentur habere partem scientiae. Et hoc probatur quia qui non habuerint instructionem et cognitionem explicitam non potuerunt recte exercere suum officium. Secundo est quia non potest scire bene Ministrare et audire confessiones nisi illa sciant. Et confirmatur ex c. cum omnibus utriusque sexus. de poenitentia. et re. ubi docet quid debent scire curati.

Ex his quae sequuntur quod praedicatores et alii confessores ex commissione scilicet privilegio proprio voluntate praedicant et audiunt confessiones obligantur ex quo ad habendam istam explicitam fidem. scilicet sicut curati. scilicet sicut episcopi in rebus quibus quod in loco gerunt.

3. Dicere quod sufficit omnibus christianis de populo credere quod ecclesia credit in confuso. in uno quod de se non potest utcumque tolerari in alio quod vero est apte contra fidem. Pro intelligentia est Notandum quod ecclesia ut s. diximus est congregatio fidelium sub una fide lege christi quae regitur ab spiritu sancto. Maxime in proponendis et definiendis rebus fidei. Si ergo aliquis dicat quod sufficit credere quod ecclesia credit credendo tamen explicite articulum ecclesiae et distincte. utcumque hoc posset tolerari quia qui sic credit credit substantiam fidei et credit fere omnes articulos fidei explicite quia debet credere deum esse et christum esse et alia.. At vero in hoc sensu quod sufficit credere quod ecclesia credit utcumque dicto intelligunt ecclesiam est aperte error contra fidem.

qui omni tempore fuit in precepto credere saltem deum esse et remunerat[orem] esse. Et quia tempore gratie [illegible] fide omnes christiani tenentur explicite credere articulum incarnationis [illegible] quos ad [illegible]

[illegible] dicere quod sufficit credere quod ecclesia credit

4. [conclusio] probabile est quod non tenentur omnes explicite credere omnia quae sunt in symbolo Apostolorum quia quod non tenentur omnes explicite credere aliud symbolum [illegible]. Hoc probatur quia in symbolo Niceno et Athanasii continentur plura quae [illegible] subtilitates fidei. Probatur [illegible] quia est s[anc]ti Th[om]ae 2. 2. q. 2. ar. 1. q. 2. et silvestri [illegible] fides. Et probat [illegible] s. th. loco cita[to] quia omnes tenentur credere explicite ea que [illegible] sufficienter ducunt in beatitudinem. Sed non omnia quae sunt in symbolo sunt hoc modo pertinentia ad nostram beatitudinem [illegible] non omnia tenentur credere. Minor est. s. th. ar. 5. hic. et [illegible].

Probatur 2° arg[umento] [illegible] apostolorum. et explicant hoc maxime de articulo [illegible] inferos [illegible] non est de his quibus omnes tenentur explicite credere. et [illegible] et quod [illegible] patribus. Et haec opinione [illegible] atque [illegible]. Sed [illegible] modo probabilius mihi videtur quod omnes tenentur credere explicite articulum [illegible] inferos et [illegible] omnia quae sunt in symbolo Apostolorum. Et probatur quia ille articulus continet [illegible] principalissimum nostrae fidei. s. quod antiqui patres expectabant omnes adventum Messiae et quod [illegible] certum [illegible] ad ventum Messiae. Demum continet [illegible] inter [illegible] veteris et novi testamenti quia in veteri [illegible] omnes in symbolo [illegible] non [illegible]. Probatur quia ille articulus proponitur credendus omnibus christianis et exigitur ab omnibus baptizandis [illegible] ecclesiae [illegible] omnes tenentur explicite credere

5. [conclusio] omnes christiani tenentur explicite credere omnes articulos pertinentes ad incarnationem qui ponuntur in symbolo Apostolorum et precipue illi qui solemnizantur ab ecclesia. Ista est conclusio 4. s. th. hic. et est [communis] omnium Theologorum. Probatur ex consuetudine ecclesiae quia omnes baptizandi instruuntur in his omnibus, praeter de

de cõsecrat. d. 4. c. ante bap^m. ⁊ seq̄ntibus ubi ex decretis pontificum ⁊ conciliorum
gratianus adiicit plura testimonia ubi precipit' oibus baptizandis reddere sym
bolum ante q̄ baptizet. docet pz ex sermonibus Augst. que habent' 10. tomo. pre
cipue sermo in dominica in Ramis palmarum. ⁊ in vigilia pasche. ⁊ pente
costes. ℞ Usq̄ modo catechizant' parvuli ante bap^m. ⁊ Patrini respondet
pro parvulis ⁊ obligat' ad docendum illos qm venerint ad etatem adultam ⁊
sic curam comendat ipsis patrinis ut habet' in Manuali. ℞ 2ão est ap^m
q q profitet' fidem christi expresse ⁊ publice necesse est ut intelligat q̄d sit id
quod profitet' saltem q̄ntum ad substantiam. Item q̄ isti ar. sunt p^a credibilia ⁊
fundamentum fidei christiane. docet in simul Paul. 1. corint. 15. Tradidi
vobis p^o. quod christus Mortuus est ⁊c. ⁊ Hebre. 5. cum deberetis esse Magistri
p^m. tempus sat estis quibus ⁊c. ⁊ seq̄. c. ubi est vide. s. h. ℞ 3° sic.
q̄ ecclesia ideo solennizat publice istos ar^os principales ut oes christiani
illos cognoscant. ⁊ interroget qui veniunt ad ecclesiam que est ista religio
quod est hoc festum quo modo celebrat'. q Dixi tu q teneat' quoad sub
stantiam. v. g. si loquamur de art^o Mortis christi. Dico q oes tenent' scire
et credere q christus Iesus vere ⁊ realiter obijt Mortem At p^o nõ te
nent' explicite credere oes q diuinitas Mansit cõiuncta corpori ⁊c.
Item. De resurrectione. Tenet' credere q postq Mortuus est revixit
⁊ Iterum redijt ubi erat ⁊ vivit nec q iam Amplius Morietur. credere
tn explicite si surrexit propria virtute ex unione corporis ⁊c.
tenet' scire. Item De ascensione tenet' credere q ascendit in celum. illius p^o
quomo sedet ad dexteram patris ⁊ceteris tenent' explicite credere
J. oes tenent' credere explicite ea que spectant ⁊ ad unitatem ⁊ ad trinitatem
dei. Istaq^s. Probat' eisdem argis q̄bus probat precedens. Prob. Item a. s. t. ar.
8. q non possunt credere articulum incarnationis nisi credat ar̄ticulum trinitatis
his. Item q oes baptizant' sub explicita invocatione trinitatis. Item q in symbolo
est explicita trinitas personarum. Hinc seq̄. q subst^a huius articuli
est credere q sunt tres personae in unitate essentie. taliter q Pater non est
filius ⁊ filius non est ss. q aliter non sunt tres. Rursus seq^r. q tenent'
etc explicite credere q filius est q assumpsit carnem non Pater non ss.
Ideo n. dixit. s. h. q non p̄t quis scire Mysterium incarnationis nisi
scit Mysterium Trinitatis.
7. 4°. oes tenent' explicite credere ea quae spectant ad effectus diuinitatis

A humanitatis christi sive q pertineant ad esse nãe sive ad esse gratie. Et exhibes eccantibus credenda sunt ea quae sunt in symbolo. Ad esse nãe s. q om sint creata a Deo in tep. Ad esse tõ grãe ut Adventus ad iudiciũ. Et Tãdẽ supra oẽs articulos opz credere articulũ de ecclesia qui quoad nos est fundamentum om. Unius enim sunt instruendi Maxime fideles. s. q est una cõgregatio visibilis quae nõ pot errare in fide. Articulus ét de Justificatione et remissione peccatorum est ét Maxime necessarius. et ibi includit Doctrina sacrorum. tenẽt oẽs explicite credere q in ecclesia est Remissio peccatorum. et sic tenẽt explicite credere baptismum poenitentiam eucharistiam. Et tãdẽ tenẽt scire et intelligere substantiam sacramenti qui vult illud accipere.
Zehib ét includit obligatio credendi explicite q sunt Decẽ Praecepta legis quorum observatio est necessaria in praecepto ad salutẽ aeternam. Zão qi atq. nõ possunt recte cõfiteri nõ possunt vitare peccata. nõ possunt facere quod nesciunt. Demũ qz Ad salutẽ cõsequendã ét est necessaria fides et sunt necessaria opera. et sic tenẽt oẽs scire q d sit credendũ et quid sit operandũ. Rursus sequitur q tenẽt oẽs scire orationẽ Dominicam. Pz. qi orõ est necessarissimũ remedium ad bene agendũ. et ét cõservationẽ hoc est Mor. et ét ad agẽdã poenitentiam peccatorum. Et tenẽt oẽs orare. oratio aũt Data omnibus fidelibus ab ipso christo. ut patet ex evãg. et tradũ Apostolorum. et cõseu totius ecclesiae. et ex forma catechizandi baptizãdos est orõ dominica q oẽs. Tenẽt scire istã orationẽ. Propterea Paul. Rom. 10. cũ fide cõiungit orationẽ Dicẽs quomõ aut invocabunt eũ in quẽ non crediderunt. Hactenus q ptinet De necessitate praecepti.
At quo De Necessitate finis et Medij Est difficultas Utrũ credere istã sit necessariũ ita q sine ista fide nõ possit esse salus.
R. et dico P. q vix pot esse ignorantia invincibilis inter christianos circa articulos fidei ita q excuset a peccato Mortali. Et sic qui ubi nõ credunt ista explicite damnabit salte propter hoc peccatũ. Hoc dicit S. Th. 1. corint. 11. lectio 4. circa illud textũ Pauli. opz hereses esse explicat ibi elegãter quid sit Heresis. et dicit q ad fidẽ ptinet aliq quo Directe et indirecte directe sũt articuli fidei. et sic heresis est dũ credere aliquẽ art. fidei cũ ptinacia. Vide aũt error

error circa hoc quod se facit hereticum si pertinaciter absit. Et subdit. non possunt autem talium errores qui ignorantiam invincibilem quam excusari praecipue Christum ad ea quae exterius esse quis (?) scientiam sit Mysterium Trinitatis ut ecce ubi dicit. s. t. quod non potest quis excusari. Et quod ignoraverit substantiam quorumdam articulorum est mortale. Ex quo est in magno periculo circa errandum in fide. Et confirmat quia ideo diximus quod non possumus excusari ignorantia si quis ignoraverit fidem articulorum omnium esse mortale excusari ignorantia si quis ignoraverit fidem articulum omnium dicimus esse mortale non excusat. Et similiter si fieret aut occideret quia est in magno periculo faciendi aut occidendi debet circa praeceptum fidei. Hinc sequitur quam est obligatus confessarius interrogandi poenitentes. Utrum sciant ista quae tenentur scire et circa credenda et circa operandum. Maxime circa articulum de ecclesia.

2º. Dico quod si forte contingat ignorantiam invincibilem horum articulorum non existimo fidem explicitam eorum omnium esse Medium necessarium. Praeter fidem in certis temporibus et Redemptionis generis humani factum per Christum. scilicet in Cor. et Confessio. Et Articulum et Trinitatis. Hac non credo esse necessarium ad salutem. De aliis vero v. g. si quis ignoraret invincibiliter Christum surrexisse a Mortuis et alia esse fuisse non est necesse expresse. s. quod doceret. s. quod peccet mortaliter ante mortem si ille poterit mori cum illa ignorantia et salvari. Et Hoc Maxime habet verum Teneo ut diximus esse probabili quod doceret Magister. S. quod fides explicita in certis temporibus non est Medium necessarium ad salutem. Et sic Multo Minus erit necessaria explicita fides crucis aut resurrectionis. Et ita credo non esse necessarium fidem explicitam omnium articulorum. At vero res est difficilior quia Rom. 10. ait Paul. articulum resurrectionis esse necessarium ad salutem cum dicit si confitearis in ore tuo dominum iesum et corde credideris quod Deus illum suscitavit a Mortuis salvus eris. Unde si aliquis diceret quod nullus christianus licet laboret ignorantia invincibili potest consequi ultimam salutem sine fide explicita omnium articulorum quoad substantiam non improbabiliter loqueretur sed probabiliter.

Ad Argumentum a Principio. q. Ad primum negatur Minor. dico n. quod omnis qui

sunt in symbolo quoad substantiam pertinet ad nostram beatitudinem
tamquam prima credibilia. et qui sunt virgo veniet ad salutem
et etiam qui post visionem claram divinae essentiae maxime beatificamur
ex visione illorum
Ad illud de virgine Maria. Ex quo maxime pertinet ad fidem
nostram credere Christum natum ex Maria et hoc maxime patet
quia in symbolo apostolorum nominatim est posita Maria virgo.
et etiam symbolo Niceno expresse ponitur Maria virgo. et hoc
est quia virgo Maria est advocata universalis omnium fidelium et
per ipsam ut ait Bernardus habemus accessum ad filium. et hoc etiam
confirmatur ex communissimo consensu et devotione insita cordibus fidelium erga
virginem Mariam. Item et ille articulus de virginitate Mariae pertinet
multum ad dignitatem filii et ad dignitatem Matris. et sic omnes te
nentur explicite credere quod beata Maria peperit virgo. utrum autem
permanserit virgo perpetua hoc non est ita certum ~~est~~ in praecepto
omnibus credere sed multum credo quod omnes tenentur. et hoc constat
ex doctrina antiquorum puerorum. dicunt virgo ante partum etc. et
iste catechismus antiquus christianorum habet magnam auctoritatem
et maiorem quam Augustinus. qui est catechismus antiquus christianorum.
et ibi explicatur qualiter Maria fuerit virgo. scilicet ante partum etc.
Ad illud de descensu ad inferos iam diximus quod est necessarium.
Ad illud vero de ascensione et sessione ad dexteram Patris iam diximus
quod pertinet ad substantiam fidei sed non ita ad explicationem. scilicet quod Christus est aequalis
Patri in maxima gloria. de explicatione fidei vide S. Th.
3 p. q. 54.
Ad aliud quod dicit sanctorum communionem. Hoc tribus modis
intelligitur. Augustinus in multis locis exponendo symbolum ex
plicat id quod dicitur sanctam ecclesiam. explicat de ecclesia
militante. secundum vero scilicet sanctorum communionem explicat de
ecclesia triumphante. Alij vero intelligunt utrumque apponit cum

de caelo

H

de ecclesia Militante secundum dictus modo. Quo ad qly omnis est colorem sit
per solutionem aliorum compositione. Alij vero distinguunt quod scilicet ecclesia sancta
dicitur extra comprehendens bonos et Malos in 1.a parte scilicet symboli esse.
est sermo de tota ecclesia ut comprehendit bonos et Malos. In secunda
vero parte est sermo solum de bonis. Et sic est sensus. credo unam sanctam
dei ecclesiam, et credo communionem sanctorum. i. credo quod in ista ecclesia sunt
Membra unita communicantia inter se ad invicem sacramenta et suffragia orationes
Dico quod substantia fiunt ad 2. quo ad utramque partem est. credere
unam ecclesiam catholicam ex bonis et Malis et quod christiana mini
sterio conveniunt similiter operibus et recipiunt influxum a suo capite. quo
non possunt hoc scilicet quorum non non habent omnes scire.

Ad 2. patet ex dictis. quod non potest esse talis ignorantia in talibus neque
in curato neque in subdito ita quod excusaret a Mortali. licet forte
excusaret a peccato gravi. Et si etiam daret ignorantia invincibilis in
talibus excusatus a Mortali non tamen salvabitur sed ... scilicet ille
peccabit Mortaliter. scilicet illuminabit a Deo circa articulos trinitatis

Ad 3. Dico primo quod fateor non est tanta ignorantia quantum apparet in multis
Rusticorum qui non sciunt explicare Mysterium aliquem. n. sensus nescio
dei et tamen non credunt illa que dicunt. scilicet saltem at Mexercito quod ha
bitum fidei quae habent ex baptismo credunt plura quae non sciunt explicare
qui non credunt illa Articulos signato. 2°. Dico quod eo si nos Multi
sunt qui et si vobis dicunt fidem corde tamen non credunt explicite
et hoc contingit quia audierunt verba et non intellexerunt sensum
et hoc contingit circa trinitate et circa incarnatione. et Maxime
circa eucharistia qui dicunt adorare ubi christus. scilicet putant quod
est illic sicut in imagine crucifixi.

Ex his sequitur quod revera est Maxima ignorantia et tenebre inter
fideles. Et ratio est eadem quia fides est simpliciter res
que non possunt cognosci ipso ratione naturalem. Unde est habenda ex
Auditu. nec intelligunt quorum credunt sine predicatore. predicare
autem non est simpliciter verbo dicere commodo dicitur in ecclesia

H

sed dicere interpretando et explicando. Atque ita Christiani rustici iam ... ante usum rationis cum non veniunt ad usum rationis principium qui athesizant quippe partim non curant hoc neque parentes qui neque ipsi sciunt. Item curati non docent hoc neque alii quia nullus est qui sentit officium cura ... sicut erat in ecclesia primitiva. Tandem sequitur ex ... quod multi sunt qui damnantur ex defectu fidei explicitae. Maxime quia requiritur habere contritionem vel saltem attritionem. Itaque damnantur secundum ... 33. sanguinem eorum de manu speculatoris requiram.

Est dub. Utrum ea quae diximus esse credenda sub praecepto sint de praecepto divino vel humano. R. quod est praeceptum divinum ut patet ex dictis. Et maxime quia non solum est praeceptum sed etiam sunt medium necessarium vel ad primam vel ultimam salutem.

Est Dub. Utrum omnes christiani teneantur memoriter scire symbolum et orationem dominicam et quo iure. R. et Dico 1° quod iure divino non tenentur memoriter scire symbolum et sic neque tenentur ordinate scire articulos fidei. Hoc patet quia sufficit christiano credere omnia necessaria ad salutem. Potest autem credere explicite ista etiam si non memoriter scit symbolum neque ordinate credat articulos etc. Minor patet per experientiam. Item quando neque esset symbolum christiani habebant verum fidem. 2°. Dico quod est utilissimum memoriter tenere symbolum et orationem dominicam et praecepta legis et ita dixit Christus Joan. ... qui habet mandata mea et servat ea ille est qui diligit me. qui habet id est qui scit sed vix potest esse quin habentur in memoria ergo quae tenent facere et credere mihi sicut memoriter symbolum ergo utilissimum est memoriter illud scire. 3°. Dico quod profecto est sententia probabilis et ego ita credo quod iure positivo omnes christiani tenentur etiam memoriter scire symbolum. Hoc patet 1° quia sunt ex ecclesia ... quae obligaret omnes ad tenendum memoriter principia nostrae fidei tamen quoad fidem quam quoad opera esset ... ...

[Ad]ultis necessarium quod credibile est quod est talis lex in ecclesia cum ea ... est. Probatur quia non est credibile quod ecclesia omisisset legem tam necessariam. 2º probatur ex ... consuetudine ecclesiae quae ... quod consuevit baptizare adultos qui in [illegible] redderet symbolum et orationem dominicam et a fortiori alii christiani tenentur ante quam confiteantur. 3º probatur de consecratione d. 4. c. ante baptismum et c. baptizandos dicit baptizandos oportet fidei symbolum discere ... c. nolicunt. dicit oportet in his diebus fidei symbolum discere. Et hoc etiam confirmatur quod sunt ... et frequentes constitutiones synodales in episcopatibus ut nullus admittatur ad matrimonium nisi reddat memoriter doctrinam christianam. 4. probatur quia patrinus tenetur ex officio suo instruere suum filium spiritualem in fide. Vide s. th. 3. p. q. 67. ar. 7. et 8. et ar. 8. dicit quod patrinus ... levat puerum de sacro fonte tenetur puerum instruere. si tamen parentes illum instruant tamen ille liberatur ab obligatione. At tamen si ille videret ... puer tenetur illum docere. et licet s. th. non explicet quod tenetur illum docere symbolum At tamen synodalia ... explicant quod debent docere symbolum. Vide et s. th. q. 71. ar. 1. ad 3. Ex his sequitur quod si tenetur scire doctrinam christianam ante baptismum et alias non sunt admittendi multo magis tenentur scire ante confessionem et eucharistiam.

Tandem circa ... dictum Notanda sunt tria. 1. quod haec est differentia inter ea quae tenentur explicite credere et ea quae non tenentur explicite credere. quod scilicet ad illa quae non tenentur scire ut ... fidei non tenentur adhibere diligentiam ad illa sciendum scilicet omnibus ... pro officio suo. ut dicit s. th. ar. 7º. circa finem corporis. Ad certos ... quae tenentur explicite credere tenentur etiam ex consequenti adhibere diligentiam ut discant et hoc ... est quod tenentur ad finem tenentur ad medium. Ex his sequitur quod confessores sicut et p. debent docere fideles scilicet quod tenentur credere et scire istam explicite sub poena mortalis et probare illos et sic docere ... tenentur inquirere et adhibere diligentiam ad sciendum istam ut illi ... scire. 2º. Notandum quod quando aliquis rusticus ... ignorat aliquid de his quae tenentur explicite credere et credit positive habebis ...

cōtrariū fidei ibi et talib licet nō sit hereticus tn. indubitū est esse
in peccato Mortali regulariter loquēdo. Patet hoc ex dictis qi diximus
q vix pōt esse ignorātia invincibilis circa articulos fidei. At tū si
nō het errorē positivum s; hēt ignorātiam negativē ét cōter est in
dividuus esse in Mortali propter eādē rationem. Ratio huius est
qz dicit .1. petri. 3. quod est dicitur / q de ceteris loq / estote esse parati
semper ad satisfaciendū omni poscēti vos de ea quæ in vobis est fide
et spe. 4. Ult. Not. q qui fidelis pmo respōdet interroga
tus substātiā articuli et ppter argu. et rationes quæ fiūt in contra
rium incipit vacillare signū est q nō credebat ut oportet. Nō
est q ille credit ut oportet qui ppter habitū fidei inclinatur ad assentien
dum firmissime articulis fidei et ad dissentiendū oībus cōtrariis et ut nō
vacillet aut dubitet ppter quascūq rationes licet nesciat illas
solvere ut dixit s. th. q.1. ar.4. ad.2. et 3. et hic et infra
q. ar. 8. ad 2. dicit et ipse modo et ... et dicimus de spe f. q.8.
et hoc cōtingit et evenit art. adhærere illi in solo mi debet
esse firmius in fide. Ignatii ... quæ nō tenetur explicite credere et
si decipitur ass. nō cōtinuo peccat licet velit ... qi nō tenet illud
explicate scire

Ar. 9. Utrū credere sit Meritorium / 9. est affirmativa.

Not. P. q. q. s. th. est de fide. Hoc pz ex Paul. Hebr. 11. Itē genes.
15. credidit Abraham deo et reputatum est ei ad iustitiam. et hunc locum
adducit Paul. Rom. 4. Est P. cois cōsensus Theologorum et totius
ecclesiæ. q credere est Actus Meritorius Imo præcipuus pter
charitatē. P pz ratiō. s. th. in ar. Ex qua ratiō hēt q ipse actus
fidei credere est liberum et nō necessitatur homo ad credendum a p
sitis oībus Motivis quæ possunt poni ut dicit. s. th. sol. 2. et 3.
et nos diximus .s. q.1. ar.4. et et circa ar.1. Docet est sententia
August. super Joan. c.6. in illud nemo pōt venire ad Me. et lib.1.
cōtra duas epist. pelagi. c.19 / et tomo 7 tomo 4. lib.1. ad simplician.
q.2. circa Medium

Ex hoc collig. illud dicti Aug. qd cu cetera possit ho nonvolens crede re aut no nisi volens. Dub.m aut esse pot Utru hoc sit veru scilicet qd credere quoad assensu sit actus liber et sic sit Meritorius omino sicut sit Meri torius sit assensus scientiae. Ad hoc. Scolast. i. se. q. i. ponit coclusio. generali qd no est in libera potestate nostra credere aut opinari in arti articulos fidei et sic tenet qd ipse assensus fidei ci supposita Motivis no est Meritorius sicut e coadverso sit Meritorius ut dicimus de scientia et Probat hoc ex Arist. 2. de aia dicente qd cogitamus cum volumus no tn. opinamur. seq. g qd neq credimus cu volumus. et Hec sententia Arist. ex pericntia ipsa est Manifesta qr cogitare possum quod voluero et qn voluero. At po nostra cu ego volo tenere assensu quod no sum filius petri no possum statim assentiri et sic aliquid honoratus viri plures alij di cunt Mihi modo videmus bene tum no est Mihi libertas statim dissentire Rx. tn. qd g. s. h. est verissima absolute loquendo est de fide. et oppo sita sententia est erronea et falsa et temeraria si vnitu simpliciter loquatur est n. pelagiana. Po n. qd illi sit falsa experientia p3. qr Multa et humana credimus qr volumus et alia no credimus qr nolumus. et p3 hoc maxime in his quae sunt fidei supernalib. et illi qui audiebat verbu Christi et videbat Miracula aliq credebant alij no credebat g ex volutate pendet fides. Hoc optime ex plicat August. loco cita. ad simpl. et epist. 105. qd vero istud oppositu sit teme rariu est contra coem sententiam theologorum et sanctorum. qd vero sit erro nea p3. qr actus fidei est donu Dei pendens ex volutate qr no solu est donu Dei fides ex parte obiecti sed etiam ex parte actus qr adiuvat ad creden dum et inspirat sit vero visis Motivis necessitat intellectus ad assensum fidei sic ex principijs ad assensum conclusionis seq. qd no est necessa riu donu Dei et sic initiu fidei erit ex nobis Hoc et p3 ex concilio Arausic. c. 5. ubi dicitur si aliquis dixerit hoiem posse habere fidem vel initiu fidei absq SS. inspiratione corrigente volutate nostra ab infide litate ad fidem ab impietate ad pietatem Anathematizat. ecce dicit ecce. fidem pendere ex volutate. Vid. et concilium trid. sessio. 6. c. 6. dicit. libe re Moveri in Deum. et probabit. omnes. 1. q. 6. Secto qr Demo nes cogu.ntur ad credendu g et fideles Rx. negando g.m et ant.

quomodo sit verum dicet. 1. q. 5 ar. 2.

Circa solutionem ad 2. Not. verba s. th. et caiet. Pro illa q. Utrum actiones naturales sint meritoriae quae est hominis existentis in gratia quod disputabimus infra. 12.

Circa solutionem 3. arg. not. quod dicit s. th. et caiet. de motivis ad credendum de quo nos 5. q. 1. ar. 4. et Vid. s. th. quodlib. 2. ar. 6. et not. id quod sic dicit s. th. quod praecipuum motivum est in Instinctus ss.

Ar. 10. Utrum ratio inductiva ad ea quae sunt fidei minuat meriti

1. q. ratio humana quae ex affectu non propense ad credendum adducit Deus ad credendum illa minuit meritum fidei. 2. q. si ratio humana habet se concomitanter ad fidem non minuit sed potius auget fidei meritum

Contra primum q. est arg. qui ut ss. diximus q. 1. ar. 1. et 4. dicit s. th. ar. 9. ad 3. ut aliquis credat prudenter necessarium est quod prius illa quae debet credere sint illi evidenter credibilia ad hoc autem necessario sunt adducende rationes et motiva. ergo ad prudenter credendum necessarium est ut praecedant rationes humane et miracula. pro 2. q. quia ut dicit ecclesiasti. 19. qui cito credit levis est corde. ergo ratio humana etiam ante credentem se habens non minuit meriti sed potius auget immo sine illa esset temeritas credere.

Rx. quod 2x se potest habere ad fidem ratio humana et miracula et huiusmodi sunt quae sint motiva ad credendum. P. sic quod ille qui inquirit huiusmodi rationes habet promptam voluntatem ad obediendum Deo Inquirit tamen necessarias ad prudenter operandum et istomodo sive ratio praecedat sive sequatur adminicula ad meriti. 2o. sic quod homo inquirit istas rationes ex ductu incredulitatis iuxta illud quod dixit Christus nisi signa et prodigia videritis non credetis. et illud etiam quod dixit Paul. 1. corint. 1. iudei signa petunt graeci sapientiam quaerunt. iudei. n. Math. 12 petebant miraculum. alij tentantes signum de caelo quaerebant ab eo. et istomodo ratio minuit meritum. et quod iste sit sensus s. th. patet et ex corp. ar. et solutionem ad 1m.

Hoc etiam patet ex ipso s. th. 3. p. q. 36. ar. 1. et vid. ibi caiet.

2. solutio est quae colligitur ex 3. p. et ex solutionem ad 3. quod licet aliquando istae rationes antecedentes minuant meriti etiam in eo qui est bone affectus ad obediendum Deo ex parte difficultatis quibus tamen illum

At tu augetillud ex parte promptitudinis voluntatis. Ratio est quia quo propositio credibilis Magis aparet et Minus est oculta facilius crederet quod tamen Magis est oculta difficilius credit et ex hac parte rationes et Miracula et alii Motiui Minuunt Meritum fidei quia Minuunt difficultatem At tamen ex alia parte auget illud quia quando res aparet Magis credibilis voluntas fert ad illam Maiori promptitudine et impetu. Et Hinc est quod Theologi. Prophete et Apost. non habuerunt Meritum credendo quam alij.

Q. 3. De Actu exteriori fidei

Ar. 1. Utrum confessio exterior sit Actus fidei. Conclusio affirmativa.

Contra conclusionem est Argumentum quia voluntas quia elligit confiteri fidem non pertinet ad fidem neque est Actus illius ergo neque ipsa confessio. antecedens patet quia volitio est Actus voluntatis fides tamen est in intellectu. consequentia probatur quia confessio est Actus ex electione voluntatis. Item quia ieiunare exterius ideo est Actus temperantie quia est Actus consequens electionem temperantie sed ipsa fidei confessio consequitur electionem voluntatis ergo pertinet ad voluntatem tunc confessio fidei et non ad intellectum et sic non est Actus fidei.

3. argumentum negare fidem non est Actus infidelitatis ergo confiteri fidem non est Actus fidei. antecedens probatur quia potest aliquis exterius solum voce negare fidem habendo tamen fidem veram interius in intellectu. consequentia probatur quia oppositorum eadem est disciplina. Et confirmatur quia Petrus negavit fidem etiam retinuit interius veram fidem, ut quia est alias leviter 1.2. q. 107. ar. 1.

Ad 1.m argumentum Respondeo quod consequentia non valet sic non valet istam, facere arcam pendet ex electione voluntatis ergo non est Actus artis. sic ergo dicimus quod omnes Actiones pendent ex voluntate quia voluntas est primum Movens ad exercitium At tamen ipse operationes formaliter loquendo pertinent ad habitum ad cuius finem ordinantur et sic est in presenti. 2.º potest dici quod confessio fidei pertinet ad voluntatem imperative pertinet tamen ad fidem elicitive quia fides est primum dirigens et eliciens ipsum Actum dixerunt .n. in materia de Actibus imperatis et de virtutibus quod Actus interior et exterior dicuntur elliciti ab eodem habitu imo dicuntur unus actus Moraliter

Et per hoc p[atet] ad arg[umentum] de ieiunio. q[uia] ieiunium non solum est actus temperantie q[uia] pro-
de[?] ex electus sed q[uia] ordinatur ad finem temperantie que est in appetitu.
Sed contra videtur q[uod] confiteri fidem pertineat formaliter ad virtutem veritatis sive
veracitatis que est in voluntate q[uia] ista virtus veritatis inclinat ad hoc
q[uod] homo talis se exhibeat exterius qualibet interius. Sed dicendum cum D. Tho.
22. q. 109. ar. 1. et ibi Caiet. ubi dicit q[uod] idem actus numero respectu diversorum
potest pertinere ad diversas virtutes et sic est de confessione fidei etc.
et sic explicat sic. ad ... Verum est n[am] q[uod] canere symbolum illius
et sic confiteri fidem est actus religionis. et potest etiam esse actus fidei sic quo
illius laudes et cantica ordina[t] ad confitendam fidem.
Ad 3. arg[umentum]. R[espondetur] distinguendo ant[ecedens]. negare n[am] fidem solo ore non pertinet
ad infidelitatem perfecte. concedimus est. At tamen pertinet ad infidelitatem
imperfecte et sic reducitur ad infidelitatem. 2°. R[espondetur] q[uod] negare fidem per se loquendo
pertinet ad infidelitatem per accidens tamen est q[uod] iste fidelis neget exterius

Ar. 2. Utrum confessio fidei sit necessaria ad salutem

1°. est confessio fidei est necessaria ad salutem. i. sub precepto affirmativo.
O[mnes] p[robant] P. separare certa ab incertis. Est q[ue] certum q[uod] confessio fidei obligat
sub pena peccati mortalis. Hoc p[robat] ex com[m]uni consensu theologorum. et ex
Paul. Rom. 10. ore autem confessio fit ad salutem. Item Mat. 10. q[ui] me con-
fessus f[uerit]. qui autem qui non confitetur me coram hominibus non confitebor et[c]. q[uod] est mortale
et Luc. 10. q[ui] me erubuerit et meos sermones erubescam et[c].
q[uod] est peccatum mortale. 2°. est certum et q[uod] negare fidem absolute
quando quis interrogatur a tyranno de fide est peccatum mortale. 3°. est
certum q[uod] occultare fidem propriam in multis casibus licet. p[robatur] q[uia] preceptum con-
fessionis fidei est preceptum affirmativum et sic non obligat pro semper.
Ex his seq[uitur] q[uod] est differentia ut dicit sic Caiet. inter tacere l. occulta-
re fidem propriam et confiteri alienam et negare propriam. q[uia] P[rimum]
aliquando licet secundum tamen numquam licet
Est dub[ium] Utrum si aliquis christianus interrogatur in solitudine absolute
a pagano de sua fide et ille dicat non sum christianus utrum sit ille
in peccato

q. n. sit peccatum quia hic est q. est Mendacium. Aliqui dicunt q. est Mortale alij tamen q. non quia non est Mendacium dicitur p. in modo sic q. fuerit Mortale peccatum q. neque periclitatur honor dei neque utilitas proximi. Sed Rx. q. si ille sergo interroget de fide ille peccat Mortaliter negando se esse christianum. Prob. q. si negando profecto tobo ipso fatetur se habere aliquam alienam a fide christiana q. in illud est honor dei cere. Si aut interrogetur utrum esset christianus non propter fide et religionem sed propter nationem. s. est es hyspanus. q. dicens hyspani nit christiani querit verbo christianus. intelligens. sic respondere hic non est Mortale negare.

Est dub. similiter cum Illa incurret nihil dicens. l. saltem extra dando sermonem dicendo. q. d. me interrogas q. d. tua interest. Rx q. probabile est q. si hic roget privatim aut privatim non est Mortale secus si Roget aut publica auctoritate publica an q. absolute tunc non esset Mortale.

Est dub. Utrum occultare fide propter accipiendo veste infidelium sit Mortale. v. g. in affrica sarraceni deferunt ex conditione distinctam vestem et aliquis iteragit per illam provinciam et ut securius procedat vestitur sit sarracenus utrum iste peccet Mortaliter. et videtur q. sic quam in dicendo profitetur alienam sectam. In oppositum est q. frequenter catholici iteragentes per angliam aut germaniam assumunt veste secularem quae vestis per se loquendo non est professio alterius status - q. certe si Monachus verbo diceret non sum Monachus esset mendacium. et tamen deferendo veste laicam non peccat quam non Mentitur.

Pro solutione. Not. q. est Magna differentia inter significationem verborum et corporum. q. verbis licet assumunt aliquam ad aliquid significandum habent Magnam equivocationem tobo aut non sic. 2°. Not. q. vestis propria alicuius nationis. quadrupliciter potest esse propria illius nationis. 1°. ex condicione patriae. 2°. ex lege positiva propter bonam gubernationem 3°. ad distinguendum secundum sectam et religionem sic iudei afferunt in Roma. 4°. sic q. esset vestis deputata aliquo die. l. tempore ad cultum religionis sic. q. die s. Jo(ann)is omnes Monachi accipiunt tale vestem in honore

Mr. [illegible]

Sitq.° 1. q. si vestis est propria ex cōsuetudine 1.° m. nullum est
peccatum occultare fidē per vestē. qr nō incurrit preceptū cōfessionis.
hoc pz. qr illa vestis non pertinet ad se sēt ad fidē & religionē. ergo q de-
fert illā vestē nō profitetur ut multi in A qr est talis provincie.
Ac cōfir. qr si quis Maurus cōversus ad fidē nō tenetur statim
mutare vestē. exēplū est in b. sebastiano q deferebat vestē gentilis.

2. q.° si vestis est propria 2.° m. nullū peccatū est occultare
fidē per illā. patet eadē ratione.

3. si esset vestis 3.° m. hic occultare fidē per illā nō est peccatum mor-
tale. hec q. videtur cōtrariat. probatur. qr si i deferēdo vestē
nō profitetur fidē alienā ergo nō peccat mortaliter. pz. ans. qr
si christianus secularis assumit habitū monachi de figurā
ut se regit nō peccat mortaliter neque mentitur ergo nō profitetur se esse
monachū ac sub pēde neque aliquid profitetur se esse pfm. Ac cofir
ex fundamento posito qr re vera reb. si est vestis nō habet istam
significationē sic tota. nō q facit mortale peccatū

4. q.° q assumeret vestē distinctā 4.° m. peccaret mortaliter.
ratio est qr exterius facere actū infidelitatis est peccatū morta-
le sed deferre illā vestē est facere actū infidelitatis ergo. maior pz
qr si quis ut Marcelinus pp. offerret thus ydolo peccat mortaliter
licet interius servet fidē. Minor vero pz qr sicut incensum est deputatum
huic dūtaxat ad cultū divinū ydoli ita deferre istā vestē huic omnie
est deputatū ad cultū Machumeti aut ydoli ergo deferre illā
est colere falsā religionē exterius. Sed in hac q.e cōveniunt oēs
doctores quibus potest in aliquo casu peculiari fieri et nō esset pcm mor-
tale. ut si aliquis captivus sit .s. sū. qū sarraceni vestiunt in convie illas
assumeret illam vestē ut fugeret

S dicitur 3. q.° est Aug. Cajet. qr si ille rogatus de religio-
ne sua denegaret peccaret mortaliter sed in illo casu lex ipsa
publicā interrogat sufficienter de Religione ergo peccat
Mortaliter deferēdo vestē. Minor nota. Minor pz

qr lex ipsa dicit qd q cum deferet brevi veste reputet' indecens. Q[uod] nullus deferat brevi veste in dicens. Rx. q lex non interrogat sed solum ordinat et decernit qd faciendum sit ad bonum gubernatio nem qm non intendit lex pse loquendo ut qui illa veste aut signo profiterent' sectam sed solum intendit qd distinguunt' homines illius secte ab aliis alterius religionis propter bonum gubernationem. Unde q deferet illud signum vel veste non profitetur fidem alienam sed occultat propriam.

Qo. 4. De ipsa fidei virtute secundum se.

Ar. 1. Utrum necessit bona fidei definitio, fides est

de hac re Vid. Mag. 3o. d. 23. et ibi dd. et Ind. s. th. et alios expositores sup. c. 11. ad hebre. Xoes dd. conveniunt coiter mixta q. s. th. q. ista illa est competens fidei definitio et q Paul. ibi definivit fidem. Eras. tu' in annotatio. sup istum locum dicit duo. Pm est q Paul. ibi non definit fidem sed solum ponit ibi encomium et laudem fidei. 2o. dicit qd ibi non tractant Paulus de fide qua credimus sed potius tractat ibi de fiducia qua speramus. qr Paulus dicit est substantia sperandarum rerum. Et sic fm. Eras. Paulus ibi non describit actum intellectus sed actum voluntatis. qr spes et fiducia ptinet ad voluntatem. Sed dico qd utrumque est falsum. Pm. n. est falsum et temerarium qr est contra comunem sententiam doctorum et sanctorum. Augus. tracta. 79. sup Joan. dicit q Paulus definit ibi fidem. Hieron. etiam galat. 5. sup illud fructus aut spiritus etc. Theophilact. et coiter dds. Item q Eras. ignorat propriam vocem qr si Paulus canit ibi encomium et laudem fidei q definit ipsam fidem. [illegible] qr nihil est quod magis rem aliquam laudet qm explicando eius naturam et excellentiam. Ut si qs vult laudare hominem et extollere illum supra omnes creaturas corporales hoc efficiet melius dicendo quod est animal rationale cum reliqua sint irrationabilia. Et confir. hoc et ex explicatione s. th. in hoc. art. 2m. vero dictum Eras. est non solum falsum et temerarium

Sd errorem q sit falsum et temerarium pz q est contra oes. q sit erroneum pz ex dicto X. q c. 10 dixerit Paul. q iusti ex fide sua vivunt et subdit c. 11. est aut fides et. Et postea dicit fide credimus aptata esse secula verbo dei. Hoc aut non pot intelligi de fiducia. Item illud quod dicit accedentem ad deum opt credere. quod totum oes intelligit de fide que pertinet ad intellectum. Item illud sine fide impossibile est placere deo. Item Conc. Trid. c. 6. et 8. explicat hoc totum de fide non de fiducia. Est tn. verum q possimus concedere q Paulus tradit etiam ibi de fiducia quae est actus voluntatis dicere aut q non tradit de fide est erroneum. Sd pro Erasm. in hac pte. Videt autem ibi Magistris citatis. ubi dicit q ista definitio pot pertinere ad spem et pot convenire haec definitio et fidei et spei. Sd proprie aut ... fidei sed non repugnat ... convenire
Sd contra q S. Th. est Aug. P. n. videt q S. Th. non recte tradiderit doctrinam. q sic inquirimus definitionem fidei prout est habitus. atq S. Th. explicat definitionem Paul. de actu fidei. R. tn. q Paulus principaliter loqr de actu fidei scilicet credendum est q etiam tradit de habitu q cum sit verum q iste habitus infusus pout credibile est q tractando de actu tradat et de habitu qui est principium ipsius actus. At tn. S. Th. explicuit illam definitionem de actu q explicando naturam actus explicat et naturam habitus. q habitus proprie definit per actum et obiectum. Unde postea S. Th. redegit illam descriptionem pauli ad formam definitionis. dicendo fides est habitus intellectus.
2o. Aug. fide credimus non solum futura sed et preterita q male definit per spem quae respicit tantum futura. ante est apti credimus n. q christus natus est q mortuus et resurrexit. 2o pz q ... non de aliquo verificat definitio de quo non definitio. q iste actus quo credo christum surrexisse est fidei et tn non est rerum sperandarum.
R. P. q per fidem et mediante fide expectamus illud omne quod futuri sumus beati et q maximus ... beatitudinis nostrae ut

S. diximus et ex parte obiecti est in unitio articulorum fidei, sed quod et speramus illa. Speramus in quantum in creatione Christi non facienda sed videnda. 2° Dico quod fides est substantia sperandarum rerum quia vir per veniendi admissionem dei est fides rerum praecedentium. Si enim non credimus quod Christus natus est Mortuus quod non pervenimus ad vitam eternam et ex spe spero Meritum dei quia credo quod Christus est redemptor Meus, sed excludendo charitate / et sic fides est fundamentum spei. Item et ex eo quod credo Christum surrexisse spero me resurrecturum.

3. Arg. quia nos credimus futuram poenam eternam pro malis et tamen non speramus illam ergo definitio mala. Rx. P. quod non speramus nobis per fidem et gratiam dei fugere poenam eternam. 2°. Dico quod quia spes est de bono et bonum quod pertinet ad voluntatem timor vero est de Malo et sic per accidens pertinet ad voluntatem, s. ad fugiendum illud. Ideo in definitione fidei ponitur per se obiectum et finis non autem aliud quod est per accidens. At vero quia oppositum habet fieri circa idem facile potest explicari definitio isto modo. fides est substantia sperandarum et timendarum rerum. Sic debet explicari quia definitiones non sunt onerandae de se explicandae.

Ar. 2. Utrum fides sit in intellectu sicut in subiecto

Dicendum s. Th. nullus dubitat nisi si sit hereticus Lutheranus qui confundat virtutes et ponit fidem esse fiduciam et charitatem quia dixit Paulus charitas omnia credit. Sed hoc hereticum est.

Unde q. s. th. est de fide. Probatur quia credere cognoscere intelligere sunt actus pertinentes ad fidem sed isti actus sunt in intellectu tamquam in subiecto ergo et fides. q[a] bona. Maior est de fide. Min. est evidens lumine naturali ergo q. de fide. Maior patet ex scriptura divina. Hebr. 11. fide credimus aptata esse secula verbo Dei. colos. 2. ait Paul. ut consolentur corda ipsorum instructi in charitate et in omnes divitias plenitudinis intellectus in agnitione Mysterii Dei et

Patris et Christi Iesu. ecce ait Paul. quod Christiani habent divitias plenitudinis intellectus. divitiae autem intellectus est fides. et hoc explicat cum dicit in agnitione Mysterij Dei. ecce articulus de unitate Dei. et Patris. ecce trinitatem. et Christi Iesu. ecce incarnationem. Ergo cognoscere istas veritates pertinet ad intellectum. P. p. 2. Caesar. 33. c. Jesuit in temporibus eius fides divitiae salutis sapientiae scientiae Minor. to. eidem est lumine naturali ut patet per se p. 2.

Contra hoc posse esse Arg. ex concil. Arausi. c. 5. ubi definit quod initium fidei est ex Deo et explicat hoc. ex eo quod SS. corrigit nostram voluntatem ab infidelitate ad fidem. Ergo fides pertinet ad voluntatem Moventem intellectum et non in ipso intellectu. R. quod iste modus loquendi concilij significat aperte quod credere est liberum et pendet a voluntate ut s. diximus non autem dicit concilium quod sit actus voluntatis. et similiter concil. Milevita. ubi definit quod fides est donum Dei dicitur quod docet hominem scientiam. certum est autem quod docere. et accipere scientiam pertinet ad intellectum. Si quis autem dicat quod ipse habitus fidei non ponitur in intellectu sed in voluntate cum tamen ponat donum Dei ex parte intellectus ad credendum ..... et temere contra rationem et veram Theologiam non tamen est hereticus. quia adhuc non est de fide esse huius in habitibus infusis. Paul. autem loquendo de fide dicit quod captivamus intellectum in obsequium fidei.

Circa rationem S. Th. est difficultas quia aliqui negant illud principium quod assumit S. Th. s. quod ut Actus pendens a duabus potentijs sit perfectus necesse est utramque esse perfectam per habitum. Hoc negat Scot. 3 d. Caiet. Et Not. unum possum solum. quod si loquamur v. g. de isto actu qui est secare. iste Actus potest 2. considerari. P. in com. 2° ut secare sit Actus artificiosus. ad secare Ergo P. m. non requiritur perfectio in utroque principio. quia ille qui non habet artem potest etiam secare At t° ad secare quod est artificiosum necesse est quod utrumque

principium sit perfectum. non tamen requiritur quod voluntas artificibus sit perfecta per habitum sed quod intellectus. quamvis secare procedat a voluntate quae est actus liber. ratio est quia perfectio voluntatis impertinens est ad hoc ut ille actus sit artificiosus. et voluntas solum requiritur quatenus ille actus est liber. perfectio vero provenit ab intellectu. sicut etiam dicimus in fide quod credere potest 2r. considerari. Primo ut est cogitatio quaedam. 2o. ut credere est actus studiosus et meritorius in ordine ad vitam aeternam ad quem finem ordinatur ipsa fides. ad Primum ergo non requiritur perfectio voluntatis sed sufficit pia affectio ut vero credere sit studiosum in ordine ad vitam aeternam requiritur in voluntate perfectio charitatis. Hoc dicimus 1. ar. 5.

Circa illud quod dicit S. Th. quod ut actus ~~superadditur~~ (qui est ex compluribus) sit perfectus necesse est quod in intellectu sit praeviae etc. Est arg. quia etiam actus appetitus procedit ex electione voluntatis et tamen non est necesse quod voluntas sit perfecta per habitum quia temperantia non est in voluntate. et hic non potest dari iste locus quae datur de arte. quia hic electio studiosa habet se per se. ubi per accidens. Resp. quod de hoc diximus 12. q. 56. ar. 5. ubi diximus quod voluntas non indiget habitu circa bonum proprium sed de se est perfecta et determinata ad illud. et de isto principio S. Th. hic est intelligendum quod quando actus procedit a pluribus potentiis etc. intelligitur in aliis quae non ipsa sit de se perfecta

Circa solutionem 3. Not. quod revera fides est habitus eminenter practicus et speculativus. volo dicere quod fides propter suam excellentiam habet perfectionem habitus speculativi et etiam practici et sic per se est in intellectu speculativo tamquam in subiecto ut patet ex S. Th. hic. et etiam 12. q. 56. ar. 3. corp. quod vero sit eminenter utrumque. hoc probatur a cauet. hic. Primo ex S. Th. 1. p. q. 1. ar. 4. ubi ait S. Th. quod Theologia est habitus eminenter practicus et speculativus ergo etiam fides patet. quia quia fides est habitus principiorum Theologiae et sic a fortiori eminenter continet utrumque. 2o. probatur

q̄ dona SS.ti sunt eminēter practica & speculatiua q̄ et fides. ans. pz. 1. q. 8. ar. 3. 2.a pz. q̄ donum pēdet ex fide. 3.o prob. q̄ scia diuina est eminēter practica & speculatiua q̄ et fides. pz. 2.a q̄ fides est participā diuine scīe & cognitionis & cōfirmr. q̄ visio beatifica est eminēter practica & speculatiua q̄ mouet ad amrē dni & fruēdū & cōtinet iudicia practica. q̄ et fides. pz. 2.a q̄ visio respōdet fidei. ut in simuat. S. th. hic arg. sd q̄ rea.

q̄ et fides sit habitus practicus pz. ex Paul. galatā. 5. sd fides quae per charitatē operatr. q̄ fides practica est. It. hebr. 11. ubi Paul. pomt fidē tanq̄ instrumentū & principiū oim operationū bonarū que operati sunt sancti patres. ut sancti p fidē vicerūt Regna. Hoc et pz. ex fine ipsius fidei q̄ fides data est ex nā sua ad cōsequtionē vitæ eternæ sd cōsequimr vitā eternā p bona opera. Ex his seqr. q̄ fides nūq̄ hēt ut habēda est nj si sit cōiuncta cū charitate & sic sine charitate nō pfecta est. & hoc explicuit Jacobus c. 2. fides sine operibus ociosa est & mortua & dicit q̄d proderit si dicat quis fidē se hēre opera aūt nō heat nūq̄d poterit fides saluare eum. fides q̄ p se est ad operandū. licet nō p se p.o sd in. pte 2.a q̄ magis est speculatiua q̄ practica. & hoc est ad fōtē dū cōtra lutheranos q dicūt solā fidē sufficere ad salutē

A. 2. 3. Vtrū charitas sit forma fidei

1. nota. Vid. caut. / Circa argm. sd q̄ rea. dicit Paul. q̄ circūcisio &. ad galat. 5. ex hac authoritate lutherani putāt fidē esse formā oim virtutū dans illis uitam & sic dicūt q̄ iustus ex fide uiuit et fides dat illi uitā formaliter. & sic intelligunt q̄ fides operatr per charitatē tanq̄ per instrumentum sic aīa operatr p potentias.

sd. s. Th. hic tollit gloriationē vanā fidei. dicēdo q charitas est forma fidei a qua fides vitā recipit. iuxta illud .1. Joan. 3. trāslati sumus de Morte ad uitā qm dilligimus fratres. ꝑ idē autē uiuit fides et fidelis illā habēs. Vn̄ dicit s. th. q fides operat' per charitatē sicut per formā sicut corpus per animā. hoc et dicit s. Th. 2. 2. q. 23. ar. 6. vbi dicit q charitas est Maior fide. Et solt. ad. 2m. soluit hoc argm̄. dicēdo q fides nō operat' per charitatē tanq̄ ꝑ instrumentū vt dns ꝑ seruum sed tanq̄ ꝑ formā. Et hinc dixit Agust. lib. de cognitiōe veritatis. c. 37. tomo. 9. dicit. hec fides vita aiæ est qr iustus ex fide uiuit hec fides spem nutrit sicut corpus ciborefficit hec fides dilectiō ani mat sicut corpus anima uiuificat. Vn̄ de quo dicit fidē esse uitā aiæ debet intelligi q est uita ratiōe formæ .s. charitatis .s. q est uita. qr est radix et principiū vitæ et iustificationis. — Erasmus art. ... ē hoc opus nō eē Ag. ... 117

2. Vnde sequit' 9[?] s. Th. esse de fide. Hoc ēt pt. Jacobi. 2. sicut corpus sine aīa Mortuū est ita fides sine operibus. Itē. 1. timot. 1. finis precepti est charitas. cū ꝑ preceptā dēt de Actibus virtutū sequit' q charitas cōferet finē fidei et per 9s est illius formā. quomo aut vna uirtus recipiat spem ab alia ratiōe finis. tractat 12. q. 1. ar. 1. ad 3. et q. 18. per plures arti. et ex q. 20. colli git quomo bonitas sit in actibus virtutū aliqu ab intrinseco aliqu ro denominatiōe extrinseca. Vnde est Not. q dicit s. Th. ad 2 q charitas est forma extrinseca fidei. Not. q. q sicut Actus exterior recipit bonitatē ab actu interiori denominatiōe extrin seca. Ita et cōfessio fidei exterior recipit bonitatē ab Actu interiori charitatis et idē est dicēdū de actu interiori ipsius fidei qr est alterius potentiæ a Volūtate assēsus .n. ille est in intellectu et sic est Actus imperatus a charitate et sic recipit

bonitate charitatis ab extrinseco. bonitate quod proprium recipit ex proprio obiecto . s. a parte veritate. At vero et bonitas illa que est ex charitate potest aliquo dici ab intrinseca quamvis ex de nominatione extrinseca. sicut relatio loci ad locatum est intrinseca locato quia est in ipso re licet dicatur denominatione extrinseca. Ita etiam quia ipse actus fidei in peccatis a charitate fiet miserus specie ad charitate potest dici bonitas intrinseca. et etiam ut ait caiet. ex modo potest dici intrinseca.

Dub. iii. quare specialiter .s. Th. querit utrum charitas sit forma fidei. et non querebat atque utrum charitas sit forma iustitie. R. quod .s. Th. 1. 2. q. 23. ar. 8. rogat utrum charitas sit forma omnium virtutum. et dicit quod sic. et hoc etiam dicit hic in solutione ad 3. et sic non videtur esse aliqua specialis de fide et de aliis virtutibus. Sed nihil dico quod est peculiaris ratio quare charitas dicatur forma fidei. Primum quia a principio nascentis ecclesie fuerunt heretici qui putaverunt solam fidem sufficere ad consequendam vitam eternam. contra hos scripsit Petrus apostolus. et Jacobus. et Joanes. Tempore Agust. maxime fuit ista heresis. contra quam scripsit ille librum de fide et operibus. et modo est heresis luteranorum. Ut intelligamus christiani hoc esse falsum et hereticum etiam fuit philosophia moralis rogavit .s. Th. specialiter de fide et R. quod charitas est forma fidei et quod per illam ordinatur homo et ipsa fides in vitam eternam. Et hac ratione diximus. 12. q. 114. ar. 4. quod ~~charitas~~ meremur magis per charitatem quam per alias virtutes. et diximus quod fides non iustificat sed charitas. et fides habet se sicut dispositio et instrumentum ad iustificationem charitatis tamquam ut forma. 2º. etiam est specialis ratio que sumitur ex Jacobo. dicit quod sicut corpus sine anima mortuum est ita fides sine operibus. Innuit Jacobus quod sicut se habet corpus ad animam sic se habet fides

ad charitatē. Unde sicut aīa est forma corporis ita et charitas est forma fidei. unde christianus vivit per gratiam cōpositus ex fide et charitate sicut homo ex aīa et corpore. propterea specialiter dicitur quod charitas est forma fidei. quia fides habet se sicut materia. Sed contra. quia gratia est quae vivificat primo et vivificat omnes virtutes quam non charitas. Ex quo deest dicemus ar. 5.

Ar. 4. Utrum fides formata possit fieri informis et econtrario.

Concl. est quod fides formata et informis est eadem habitus numero. Mag. d. 23. ponit istud dubium utrum sit eadem fides formata et informis et licet aliquantulum habere videatur se declinat in sententia S. Th. et est in concl. omn Theologorum. et ratio S. Th. est demonstrativa philosophica quia habet idem obiectum formale et sic sunt eius de speci. quare si ... debet corrumpi fides. quia si diceres non corrumpi et in habitu numero venire alium essent hic duo accidentia in eodem subiecto solo numero differentia.

Dubi. utrum concl. sit de fide. Videtur quod sic ex concil. Trid. sess. 6. cam. 28. ubi damnat dicentes quod quocumque amittitur gratia amittitur fides. Ex quo ut Minimum esset temeritas asserere quod sit alia fides. Q. dico quod non est de fide. quia istud ipsum est per tunc magis ad metaphysica quam ad fidem pot. n. quis dicere quod fides formata habet respectum ... quem non habet alia et sic differt specialiter. Concilium adversus lutheranos dicentes quod per peccatum Adae ... Ex quo illud definit contra luteranos dicentes quod peccatum mortale amittitur fides et quod non remanet in peccatoribus vera fides. et ita stat sententia licet sit falsa forte ... quod in peccato fides ... remaneret fides vera et christiana quae est donum dei. de his et dicetur. ar. sequenti. et q. 6. ...

Ar. 5. Utrum fides sit virtus.

1. Concl. fides formata est virtus. 2ª concl. fides informis non est virtus.

In his duobus ar. 4. et 5. supponit quod fides pot esse informis.

dequare cogimus s. et tractabitur ex professo. 1. q. 6. Est etiam hic suppo-
nendum quod fides historica, fides miraculorum et fides promissionum non distin-
guuntur sed una tantum est fides, ut diximus s. q. 1. ar. 1. et dicetur hic ar.
sequenti.

Est 2. Dub. Utrum sit verum quod fides formata est virtus, in formis
tamen non. Et loquimur hic de virtute morali, ut dicit s. Th. virtus hu-
mana 1a 2e. q. 56. et q. 60. diximus quod virtutes speculativae s. scientia
et aliae huiusmodi sunt virtutes simpliciter, sunt tamen virtutes morales, quia
Attamen virtutes morales dicuntur virtutes simpliciter. Speculativae vero
dicuntur virtutes secundum quid respectu aliarum. Hic tamen loquimur de virtute
prout spectat ad mores et ista secundum communiorem usum dicitur virtus simpliciter
quia ista est quae facit habentem bonum simpliciter. Scientia vero facit bo-
num secundum quid. Hoc igitur modo rogamus utrum fides formata sit virtus, sed
in formis tamen non. Quia quod etiam informis sit virtus intellectualis non
dubitamus quia est in fidelibus aliter adverum. Ad hoc Durandus 3. d.
23. q. 6. supposita distinctione ponit duas conclusiones. Distinctio est quod virtus
potest accipi 2. 1° ut dicat dispositionem potentiae ad bonum. 2° ut dicat dis-
positionem potentiae ad actum bonum et optimum quem potest habere talis potentia secundum
suam naturam. Est igitur 1a conclusio si virtus accipiatur primo modo tam fides for-
mata quam informis est virtus. Probatur quia utraque est ad verum et non quodo
cumque. sed ad verum necessarium ad salutem quia utraque est ad bonum et sic virtus
2a conclusio si virtus accipiatur 2° modo neutra est virtus neque formata
neque informis. Et quidem quod informis non sit virtus patet ex d. Th. Sed
de formata probatur quia fides formata non inclinat potentiam ad assensum
evidentem quia non est virtus ambo evidens. Consequentia probatur quia ultimus et per-
fectus actus et optimus quem potest habere potentia intellectiva est assensus
evidens quia si fides non inclinat ad tale assensum non inclinat ad opti-
mum actum quem natum est habere potentia secundum naturam suam. Et confirmatur
quia ut ait Arist. virtus est dispositio perfecti ad optimum. 2° Arg. Actus
fidei formatae non est perfectior secundum propriam rationem fidei quam actus
fidei informis quia non est magis actus virtutis quam actus informis

9.ª aperta ant. dtõ pz q charitas quae sm. d. Th. facit fidē esse virtutē solū cōfortatiua q sit Meritoria vitae aeterne. esse aūt Meritoriū l. demeritoriū extrinsece se hēt ad naturā fidei vt fides est q fides est ad cognoscēdū. Confr. ex dictis s. Th. 5. ar. 3. vbi dixit q charitas est for.ª extrinseca fidei. sz q extrinsece se hēt charitas tn̄ pfectio erit Actus fidei informis in rōne fidei q Actus fidei formati. Confr. q atq charitas facit fidē esse virtutē q facit actū Meritoriū seq.r q opus cū charitate est virtus. 9.es est falsū. seqr q Actus opinionis a venialē charitate est Meritorius. 3.º argūt Durā. cōtra exēplū s. Th. de temperatia in alterar. q Virtutes Morales sunt conexae. vt pz ex. 12. et sic nō pot esse prudētia sine tēperatia neq e diuerso diximus. n. ibi q in generatiōe et prudētia pēdet a virtute Morali vt pz. 12. q. 58. ar. 4. et 5. et q. 65. At fides et charitas nō sunt virtutes conexae scdm q pot esse sine ea q illud exēplū nihil facit ad propositū. 4.º arg. fides for. mata pōt cōcurrere elicitiue ad actū Malū saltē peccati venialis q nō est virtus. 9.ª pz. ex his quae diximus. 12. q. 55. ar. penult. et ult. q virtus est esse taliter habitus bonus itaq tēperatia virtus nullo mō pōt elicere actū Malū ex quacūq circūstātia. ant. fo pz. q ille qui est in gra pōt aliquo ex inani gloria disputare de fide et cōfite ri fidē exterius et sic pōt interius habere assēsū fidei circa ea quae cōfitetur. ille actus tūc certe est Malus q ppter vanā gloriā et est a fide elicitiuus q.

Dicito nō obstātibus q.º 1.ª s. Th. est vera q fides formata est dicēda simp.r virtus. sicut tēperatia et iustitia. et ēt charitas.

Pro intelligētia. Not. P.º q ista distinctio de fide formata et informi est distinctio nō specifica sed sicut distinguūt pfectū et im pfectū inter eā de spēm sicut puer distinguit a uiro. et homo sanus ab infirmo hoc hēt s. Th. sol. ad 3. Not. 2.º ex carit. hic q fides et eius Actus dicunt intrinsecū ordinē ad Volūtatē. Hoc fuit probatū 5. q. 1. ar. 4. et q. 2. ar. 9. vbi diximus q credere est Meritoriū.

His suppositis Rx ad arg.ª

Ad 1. argum. dicit caiet. quod decipit Durã. in hoc quod putat idem esse aliquem habitum esse a virtute intellectus et esse virtutem intellectualem cum tamen differant Multum. quia virtus intellectus nihil aliud dicit quam ordinem et respectum ad bonum intellectus. s. ad verum infallibiliter virtus autem intellectualis dicit respectum ad verum cum inclinatione illam vocat virtus intellectualis quae facit intelligere perfecte fides q. est virtus intellectus non autem intellectualis sive sit formata sive informis. Et ad argum. durã. resp. quod sufficit ad rationem virtutis quod inclinet ad actum optimum quem potest habere pro statu quem habet et hoc facit fides formata quia inclinat ad assensum cum tanta perfectione quantam potest habere pro statu intellectiva propositionis .....

Ad 2m argum. Negat quod charitas non pertineat ad perfectionem ipsius fidei et ad actum eius formaliter quod fides est et ad argum. quia habet se ex trinsece. distinguo. est extrinseca charitas ad actum fidei ut sit fides utcunque concedo. ut sit perfecta fides nego. volo dicere quod sine charitate salvatur ratio fidei quia sufficit quod pendeat ex piu affectione voluntatis sive ipsa voluntas sit perfecta per charitatem sive non At tamen dico quod ipsa fides sine charitate est imperfecta secundum propriam rationem fidei. Et probatur hoc quia voluntas est necessaria ad fidem itaque fides intrinsece pendet a voluntate ergo fides perfecta pendet intrinsece a voluntate perfecta per ipsam 1. ex illa Maxima sicut simpliciter ad simpliciter - ita Magis ad Magis quae Maxima tenet in his quae sunt per se

Ad 3m fit. negat quod a copia. quia bonum consurgit ex integra causa Malum ex particularibus defectibus vel deinde opera possit esse ad falsum deest illi conditio necessaria ad rationem virtutis intellectus. s. quod sit ad verum infallibiliter. 2o. dico quod opus non pendet a voluntate eo modo quo fides catholica quia itaque opus sit habitus practicus ad operandum

nō dat opi[illegible] ex n[illegible] sū neq ordinat ad bene Moraliter operādū fides tō ordinat ex n[illegible] sua ad bene Moraliter operādū. q̄ n̄ū diximꝰ ar̄. 2. q̄ fides est eminēter habitus practicus et speculatiuus g[illegible] hoc tō nō sēt op[illegible]. Ex hoc ēt soluit aliud argm̄ de habitu scie q. s. ēt adueniēte charitate scia nō est uirtus. q̄ et si cō ueniat cū fide in hoc q̄ sic fides est aduenit ita et scia et ēt q̄ sic actus fidei p̄t esse Meritorius adueniēte charitate ita et actus scie. Est tn̄. diferētia q scia nō pēdet ex uolūtate et sic actus scie nō est liber licet applicaō sit libera vt s. dixit. s. th. s. q. 2. ar. 9. ad. 2. 2o. ēt est diferētia q actus scie nō est Meritorius vite eterne ex nā sua sd solū ab extrinseco ex charitate ordināte ipsum. At tō actus fidei ex se ipso uēdicat sibi Meritum uitae eternae nisi impediat ex nostra malitia q̄ fides est uirtus supnālis et p̄se ordinat in uitam eternā m̄ si nos p̄stemꝰ illi impedimētū. Vn̄ dixit christus. Joan. 17. hec est aūt uita eterna. vt &. et Paul. dicit q substātia sperā &. et s. th. ar. 1. dixit q̄ est habitus quo inchoat uita eterna in nobis. et hinc est q fides est principiū et radix n̄re iustificationis. 3o. est diferētia q perfectio quae est in alijs uirtutibꝰ intellectus ex charitate est omnino extrinseca, illa tō quae est ex charitate in fide nō est omnino extrinseca. q̄ q̄ [licet] attinet ad hoc q actus fidei est meritorius ex charitate uerū est q̄ hēt se charitas extrinsece. At tō in ratiō cognitionis perficit actus fidei per charitatem. quod nō cōtingit in alijs virtutibꝰ intellectus. Ratio est quā diximꝰ ss [illegible]. 2. arg. Itē q̄ actus fidei. s. credere. debet esse firmissimꝰ et certissimꝰ ita q nullū sit dubitā circa fidē. Hec tō firmitas et cōstātia prouenit illi a uolūtate vt dicemꝰ ar. 8. quāto aūt Magis ipsa uolūtas est firma et fortis in ordine ad Deū tāto magis asseñsus fidei est firmus et certus et q̄ ista perfectio uolūtatis est ex charitate. q̄ fortis est vt Mors dilectio. et illud certus sū q̄ nec mors. potecit nos separare a charitate &. seq. q

q qui hēt charitatē p̄ illo qn̄do hēt firmiorē assēsū q̄ qui nō hēt charitatē. Vnde p̄ accidens est q aliq peccatores uideant̄ robustiores in fide q̄ iusti. Ex dictis seq̄ q qui hēt fidē informē est quodā in periculo amittendi fidem. q̄ deest peccatori gr̄a et charitas et manet fides nuda exposita erroribus. Sed ex dictis uidet̄ sequi q Theologia esset uirtus adueniente charitate et scia moralis. sed negat̄ gn̄a. q̄ Theologia hēt se sicut scia que nō pēdet ex uoluntate imme diate sed ex discursu eiusdē. Itē Theologia est cōuniuncta cū fide et sic nō uidet̄ ab illa distingui

Ad. 3. argm̄. R. q in esse uirtutis ita sunt conexe uirtutes Theologice sicut et morales. et ita hēt Mag. d. 23. 3. et hoc m° debemus inter pretari sanctos q dicūt aliqn̄ q fides nō est sine charitate sicut neqz charitas sine fide. loquūt̄. n. de fide in esse uirtutis.

Ad. 4m. argm. R. q hoc argū. petit difficultatē utrū fides possit elli cere actū malū ex circūstantia hoc tractat iuuenis. 12. q. 55. et ibi ego tenuit partē affirmatiuā licet alij teneāt negatiuā. Ad argū. g R. q q̄ fides hēt hoc peculiare q pōt esse informis et q est habitus speculatiuus principaliter ex hac parte qū fides nō hēt formā illā a qua hēt esse uirtus. pōt in uolū suo hēre actū malū. At tn̄ si fides eliciat actū sm̄. formā suam s. charitatē nuqz elliciet actum malum. et sic uerū est q fides q̄tenus est uirtus est essentiali ter habitus bonus et nō pōt hēre actū malū. Sed cōtra q̄ deus cōcur rit sp̄eali auxilio ad actū fidei et informis q nō pōt esse malus aliquom°. atqz deus cōcurreret speali auxilio ad actū malum. R. cōcededō q deus cōcurrit et. sed negat̄ gn̄. q̄ illa malitia proue nit illi actui ab extrinseco. hoc tn̄ certū est q ad actū uoluntatis ubi est illa malitia formaliter quo actu ordinat̄ actus fidei in malū finē nō concurrit deus speali auxilio q̄ ibi est malitia formaliter. Actui tn̄ fidei sm̄. se bonus erit et sic cōcurrit deus

sic et Actus prophetie est ex speciali auxilio. et etiam actus gratiarum gratis datarum faciendi Miracula. item actus boni secundum dei. et absolute dicendi sunt ex speciali auxilio et non possunt esse peccatum.

Sed contra id quod definitum est quod charitas est forma fidei et quod ab illa fides habet virtutem. Est argumentum contra hoc. quia ab eo de quo habet fides quod sit viva et quod sit virtus sed a gratia habet fides quod sit viva ergo et ab illa habet quod sit virtus. Maior nota. Minor probatur. quia gratia est per quam iustus vivit et per quam omnes virtutes vivunt et ipsa charitas. Hoc etiam confirmatur ex s. Th. quod deceritate. q. 27. ar. 5. ad. 5. ubi dicit quod gratia est forma omnium virtutum et etiam charitatis quia ab illa habent omnes virtutes quod possunt elicere actum Meritorium et ipsa etiam charitas hoc habet ex gratia. Hoc etiam affirmat. s. Th. ibidem ar. 2. ad. 4.

Rx quod sunt opiniones inter Theologos utrum gratia et charitas distinguantur et Scotus. et alii tenent quod non sunt idem realiter et distinguuntur tamen formaliter et secundum istam opinionem que probabilis est facile solvitur argumentum. dicendo quod charitas est forma quia ipsa met est gratia per quam vivit homo iustus. Sed. s. Th. tenet oppositum Multo probabilius quod gratia est qualitas existens subiective in essentia animae et per illam homo est consors divine nature est non actiua ethica est filius dei. charitas vero est subiective in voluntate et distinguitur a gratia sicut potentia animae ab essentia eius. Et secundum hoc argumentum habet difficultatem. Rx quod s. Th. loco citato se explicat elegantere dicit quod actus virtutis habet tripliciter formam. 1º formatur a prudentia que ponit Medium in virtute Morali 2º. formatur a charitate quia per charitatem ordinatur actus virtutum ad ultimum finem et istum modum ait. s. Th. quod charitas est forma fidei et propterea tamen B. non sine Mysterio. s. Th. dixit bis. charitas dicitur forma fidei in quantum per charitatem actus fidei perficitur et formatur. et solet. ad. 2. idem sed iterum repetit et facit etiam de limitatione dicendo quod charitas est forma extrinseca. 3º. formatur Actus in quantum est Meritorius vite eterne et non solum ordinatur in ultimum finem sed est Meritorius de

condignus ipsius ulti finis. Et hoc cum sit informatus agere. In tantum quod dicit S. Th. quod ipsa etiam meditatio Dei supposita ex charitate non esset tanto precio digna nisi presupposita conceptione meritis quae est per gratiam et istomodo gratia est forma omnium virtutum et etiam ipsius charitatis. Unde dico quod si per impossibile remaneret gratia in essentia animae et fides in intellectu non autem charitas in voluntate tunc cadentibus his esset talle ... vitae eternae et fides illa esset unica et per quam esset ... non tam perfecte sicut modo est quia deesset illi forma quam habet ex charitate. Unde quando S. Th. loquebatur ut tres sehent modo dixit optime quod charitas est forma fidei et quod a charitate habet quod sit virtus tum propter relationem dictam tum etiam quia charitas est conexa infallibiliter cum gratia de lege ... quando. Et ideo quicunque habet charitatem habet essentialissimam formam omnium virtutum. S. gratiam. Et ideo S. Th. non illemmint ... in 12. aut ubi tractat de Merito q. 114. art. 4. rogavit utrum gratia sit principium Meriti Magis per charitatem quam per alias virtutes et respondit affirmative. Ex quo patet quod totum principium prima pars Meriti refert S. Th. ad gratiam virtutes ... principium Meriti quantitati ...

Ar. 6. Utrum fides sit una virtus.

q. i. S. Th. est de fide ut patet ex Paul. ephes. 4. unus deus unus fides. S. est quia una salute fim. operum. Et hinc est reiciendus error Luteranorum ponentium plures fides.

Est tamen difficultas Metaphisica utrum sit una fides ad eum modum quo dicimus esse unam scientiam phisicam. S. utrum sit unicus habitus et qualitas. an tamen sit collectio operum. Et quod circa hoc cingillaribus de fide at tamen licet aliqui philosophi teneant quod scientia non est unus habitus. At tamen quatenus attinet ad fidem omnes Theologi tenent esse unum habitum et hoc generaliter tenent de virtutibus infusis. Et tenemus sententiam S. Th. quod scientia etiam est unus habitus ... et fides est unus habitus

Vid. Mag. 3. d. 23. vbi explicat quomodo fides est una sicut est una facies omnium hominum quamvis sint dicto sensu particulari.

Ar. 7. Utrum fides sit prima inter virtutes.

1. q.º fides per se loquendo est prior simpliciter inter omnes virtutes. 2. q.º per accidens tamquam removentes prohibens aliae virtutes sunt priores fide.

1. q.º s. Th. est verissima et ratio naturalis illam evidenter probat ut patet ex corp. art. et sol. ad. 5. Probat etiam ex Paul. Rom. 10. postquam dixerat corde creditur etc. dicit omnis quicumque invocaverit etc. quomodo autem invocabunt in quem non crediderunt et concludit ergo fides ex auditu. et hoc est quod dixit hebr. c. 11. accedentem ad deum etc. et sine fide impossibile est etc. ista est ratio. Paul. et sacrae litterae dicunt hominem iustificari per fide. quia fides est principium. ut explicat concil. Trid. ses. 6. c. 8. et c. 6. loquens de dispositione ad gratiam incipit a fide. Ex hac q.e et solutione ad. 5. colliges quod dixi m. g. s. quod impossibile est adultum iustificari sine fide infusa. quia dillectio perfecta sive contritio est necessaria ad iustificationem ad dilectionem pugt necessaria fides ergo. et ista ratio quia fides est initium iustitiae. dicit Multa de fide quae sunt propria charitatibus praeterquam quod loquitur de fide formata. et sic August. dicit in prologo sup. ps. 31. laudo fructum boni operis sed in fide agnosco radicem. hac ratione dicit quod dillectio est opus fidei. sic ergo fundamentum est prius edificio et radix est prior termini ita fides est prior aliis virtutibus. et ideo Paul. dixit quod est substantia sperandorum etc. et sic intelligitur illud Jo. in. 17. haec est autem vita aeterna ut cognoscant te.

Vid. cyrillum super istum locum qui elegantur loquitur de fide.

Circa. 2. q.m Not. quod sicut in edificio prius est quod aperiat fosa et postea ponit fundamentum. ita etiam in edificio spirituali prius removet prohibens et hoc est aperire fosam. et hoc facit fortitudo et humilitas. et ita aliqui humilitas dicit prima omnium virtutum et fundamentum tamen illarum ut elegantur s. Th. explicat. 2. q. 161. ad. 2. arg. art. 5

Circa illud quod dicit. s. Th. in fine ar. quod virtutes sine fide non sunt vere virtutes. hoc tradunt s. Th. 2. q. 23. ar. 7. loquens de charitate

et 12. q. 65.

et est sententia August. lib. 4. contra Julian. c. 3.

Circa solu. 4. arg. Not. q fundamentum pot 2r. accipi p. Materialiter 2o. formaliter. materialiter loquendo fundamentum praecedit edificium tempore et natura. formaliter vero fundamentum est simul tempore cum toto edificio q. dicit relationem ad ipsum edificium et numquam est fundamentum nisi sit edificium et isto modo dicit. s. th. q fides non est fundamentum sine charitate. et ita intelligit Paul. 1. corint. 3. cum dicit fundamentum aliud nemo pot ponere praeter id quod positum est. id est. n. christus et fides christi ut explicant oes sancti. dicit. s. th. q hoc non pot intelligi nisi de fide formata. Ita et intelligit Paulum August. lib. de fide et operibus. a. c. 14. usq ad. 16. dicit fides christi fides gratiae christianae illa quae per charitatem operatur posita in fundamento nemini perire permittit et sic dicit August. ibidem q remota charitate tollitur fundamentum. Et sequendo istum Modum dicendi fides est p. et est magis fundamentum q charitas. qa et si sint simul natura quatenus sunt relativa tn. ut cosi derantur fundamentum tn q primum et causa et radix est prius q ipsa charitas. Alio modo possumus loqui de fundamento non tam sobrie sed ut communiter loquntur homines in edificijs materialibus ubi ante q sit edificium est iam fundamentum et isto modo. fides et informis dicitur fundamentum. et sic qn aliquis cathecumenus ante q iustificetur credit vere et habet veram fidem sive actualem habitum sive utroq modo. dicitur iam habere fundamentum Religionis christianae. et edito christianus q per peccatum mortale destruxit edificium. s. charitatem retinet solum fundamentum. s. fidem informem. Et ita. grego. lib. 25. Moral. c. 15. hoc explicat eleganter. et dicit q diabolus postq semel destruxit charitatem et bona opera conatur destruere fundamentum. et dicit Et monebat se ipsos. exinanite exinanite usq ad fundamentum in ea et ita. dicit. usq ad fundamentum exinanisse est etiam bene viuendi opere et robur fidei dei passe.

Ar. 8. Utrum fides sit certior scientia et alijs uirtutibus intellectualibus

1. q. fides est certior prudentia et Arte. 2. q. fides simpliciter est certior

intellectu, sapientia, et scia, ut isti sunt habitus naturales. 3. q. intellectus, sapientia, et scia, isti tres habitus naturales sunt certiores ex parte subiecti et quoad nos quam fides. 4a q. absolute loquendo fides est certior illis tribus habitibus. 5a q. fides est certior quam intellectus, scia et sapientia ut sunt dona SS.

De hac ma. adv. 3. d. 23. et ibi. s. Th. q. 2. ar. 2. q. 3. P. Hic quia fit comparatio horum habituum in certitudine oportet explicare quid sit certitudo. est q. certitudo secundum s. Th. loco citato. determinatio intellectus ad aliquid unum. v. g. erat aliquis dubius utrumque quantitas distinguatur a re quantitatis postea tamen ex argumentis et rationibus determinatur ad alteram partem absque hesitatione hic iam dicitur esse certus. Dura tamen arguit contra istam definitionem. 3. 23. q. 7. est argumentum quia certitudo non est nisi verorum. At tamen determinatio intellectus ad unum est etiam aliquorum falsorum ergo definitio nulla quia de aliquo verificatur definitio de quo non definitum. Maior patet quia certitudo est conditio et effectus scientiae. l. fidei. quae semper sunt verorum. Min. patet quia hereticus determinatur ad unum contra veritatem et paganus similiter At tamen inconveniens est dicere quod hereticus sit certus eorum quae credit. Capreolus. 3. d. 25. q. unica. ad 1. argumentum contra 3 q. fatetur Maiorem. dicitque quod certitudo est verorum sicut evidentia, et sic hereticus non est certus re vera eorum quae credit sed ille putat se habere certitudinem decipitur tamen. Ad argumentum autem. Rx Capreolus. quod s. Th. non intendit ibi definire certitudinem sed posuit ibi unam propositionem communem veram. Sed si vellimus definire certitudinem. dicendum est quod certitudo est determinatio firma intellectus ad verum. et sic. s. Th. 3. d. 26. q. 2. ar. 4. ita sentit esse dicendum qui dicit ibi quod certitudo proprie loquendo est firmitas adhesionis virtutis cognoscitivae in suum cognoscibile. At tamen cognoscibile proprie non est nisi verum. sicut et scibile solum est verum. Sed dico quod hec vera sunt si loquamur de certitudine secundum rigorem At tamen quia vocabula sunt accipienda secundum communem usum. ideo certitudo loquendo etiam proprie licet non in tanto rigore est aliquorum alicuius quod potest esse falsum sufficit enim ad rationem certitudinis proprie loquendo. quod aliquid determinet ad unum secundum rectam prudentiam.

excōiectiirib & testimonijs efficacissimis licet nō sint infallibilia
Hinc est q quū iudex fert sententiā post plenā probatiōnē est certus
q ille comisit delictū. Et sic in his quae cadūt sub fide aquisita sumus
certi licet illis possit sub esse falsū. Itē habemus in certitudinē q
Paulus. 4us. est papa. & q Joanes est episcopus &. Et hinc est et
q aliqū dicimus certus sum q iste quē video recte mori & gitad celū
Verū est q quū aliquib' cōtra prudentiā assentit' alicui falso sit.
heretici & pagani nō dicūt' proprie esse certi. quib' et aliqū dicūt'
illi esse certi q firmiter adherēt suis erroribus. Attō nō est cer
titudo simpl. sed quo ad illos. q nō est certitudo fidei neqz sciē
neqz prudētie. Et sic cō̄ cil. Trid. dicit q isti heretici iactant
certitudinē sche gratiae. Dico q q illa pa. definitio s. th. est
bona si sic diceremus. certitudo est determinatio intellectus ad
unū simpl. certam rōnē. loquēdo de certitudine strictissime
sed sic cōiter loquimur. Ex his seq. q certitudo formaliter
pertinet ad intellectū. oēs. n. cōcedūt q est cōditio actibus intel
lectus. Atto aliqū et actus volūtatis dicit' certus q parti
cipat certitudinē ab ipso intellectu. Et sic. s. th. 1. 2. q. 18.
ar. 4. dicit q spes hēt certitudinē in suo actu et sic definit'.
spes est certa spectatio futurae beatitudinis
Hic seq. q. 9o. 2a. s. th. q fides est certior q scia est verissima. & ars.
s. th. illud sufficienter probat. & explicat' sic. regula est bona. deus
dicit deū esse trinū & unū q verū est. Itē haec 9a lumē nāle dicit
hominē esse risibilē q sic est. ab una. neg. q. 2a. 9a. est efficacior
qz. 2a. 9a. q fides certior est. ~~atur~~ qz. 9a. q illa fundat' in lumine
diuino illa tū in lumine summo & certo. Ex his soluit' arg. quod
pōt hic fieri. q lumē nāle est a Deo sic lumē fidei Quibus sec..
fusione illud tū percertitudinē q nō est certius unū lumē q aliud
Ex. negādo 9m sed & cōcarg. solū probat q utrūqz est certū sed nō q
aeque certū.

sic assensus principiorum et assensus conclusionis. Utraque est certus et ideo ut
causa naturalis et tamen assensus principiorum est certior quam assensus conclusionis.
Ex hac differentia emanat alia et precipua quod homo sepe putat se
habere aliquid per lumen naturale quod tamen non habet per lumen naturale et sic decipitur
quia lumen naturale et si ostendat aliquam obiectum non tamen ostendit seipsum scilicet
quod sit lumen naturale itaque non facit reflexivum ergo hic lumen naturale
et ita potest aliquis homo existimare quod intelligat et videat aliquid quod
per lumen naturale et tamen quod fallatur. at vero lumen fidei christiane non solum
ostendit verum esse quod deus est trinus et unus. sed etiam ostendit cer
tissime quod illud est revelatum a deo et hoc maxime manifestatur ex
ecclesia proponente et dicente hoc esse revelatum a Deo. et ex quo contingit
est quod nunquam aliquis habuit assensum per fidem catholicam et quod fuerit
deceptus neque esse potest quia fidei non potest subesse falsum neque ecclesie
proponenti. in naturalibus vero frequenter contingit quod aliquis putat
se habere scientiam et intelligere aliquam rem et fallitur quia revera
non intelligebat illam. Durandus vero tenet contrariam conclusionem et dicit quod
absolute loquendo scientia et intellectus est certior fide. hoc habet 3. d. 23.
q. 7. Probat hoc. quia scientia extensive et intensive habet maiorem firmita
tem quam fides quae est certa. antecedens probatur. quia ex duobus scientia habet certitudinem
et ex evidentia et ex firma adhesione intellectus fides vero solum habet certi
tudinem ex altero scilicet ex adhesione intellectus, quare extensive saltem scientia
habet maiorem firmitatem et certitudinem. Item probatur quod etiam intensive. quia illi
rei in intensius adheremus a qua difficilius recedimus sed difficilius
recedimus a rebus scitis quam a rebus creditis per fidem quare. Maior nota.
videmus enim res est intensius calida quam alia quia difficilius calor removetur ab illa
Minor. videtur evidens experientia quia vix recedit homo per errorem a rebus
scitis. et tamen a fide videmus quotidie homines recedere. 2º. arguit Durandus.
arg. i. s. ch. hic. illud est certius quod est dubio impermixtius sed
assensus scientie est impermixtior dubio quam assensus scientie quare. Minor probatur quia
habentes fidem frequentius habent Mohiu dubitationes. non est sicut quod est scientia

Ad 1. argm. Rx. caiet. hic. et uid. capreol. ubi s. Rx cõcedo q si deo ex
vno tm. q. sed regamus q̃ri q extensiue est certior. dico n. q illud vnũ
quod hẽt fides. s. adhesio firma prepõderat alijs duobus quæ sũt
in scia. & sic illud Maiorẽ certitudinẽ causat q̃ illa duo. & sic
possumus dicere illud Paul. 1. corint. 1. quod infirmũ est Dei fortius
est hoibus. q fides quæ inter cæteras theologicas uirtutes uidetur infirmior
est fortior quia cũ q scia firmior.

Ad 2m. capreolus negat absolute Maiorẽ. Sed pro maiori expli.
distinguendũ est. cũ dicit' illud est firmius a quo difficilius receditur.
distinguo si adhesiones sunt eiusdẽ rationis cõcedo si uero sunt di
uersæ rationis negat'. Itẽ aliter distinguo si adhesiones sunt fir.
q p causas naturales cõcedo si uero sunt altera naturalis altera libera
et sic negat'. dico n q pot esse q p libertatẽ firmius adhereamus
alicui rei a qua facilius recedamus. q̃ illi rei cui adheremus p
naturam. a qua tn. difficilius recedamus. & sic est in fide & scia. q
scitis adheremus p naturam nõ libere. rebus aut creditis adheremus
libere [illegible] deduco q cũ eadẽ adhesio intellectus cũ determinatione
voluntatis sit ista determinatione voluntatis certius & firmius ad
heremus rebus creditis q̃ scitis sed q ista adhesio fidei pendet ex
libertate possũ facilius ab illa recedere. exemplũ. sint
duæ res copulatæ cõ inuicem glutino aliquo. aliæ uero duæ res
adhereãt et copulẽt' q homo fortissimis uiribus cõiungit unã tabulam
alteri. Dico q pot esse q firmius adhereat una tabula alteri
ex voluntate hominis & p uiribus quã aliæ duæ per glutinum
et tn. certũ est q facilius possunt separari istæ tabulæ quæ sunt
cõiunctæ nõ glutino sed p voluntatẽ hominis. Ita est in presenti.
q intellectus noster adheret rebus creditis per voluntatẽ atq. diuino
auxilio speciali Dei quo mediante fortissime adheremus rebus creditis
stante illo auxilio & determinatione meæ voluntatis [illegible]
libere possũ recedere casu [illegible] et tn. nõ a scientijs. Ad 3m
Minorẽ propositionis

Ad minorē. qa facilius recedimus ab rebus credibilibus q̄ [illegible] stante causa [illegible] recedere tempore [illegible]. Et hoc constat quia philosophi [illegible] v. g. [illegible] possunt esse [illegible] et quia [illegible] videbat sibi [illegible] demonstratione et tamen ad venire [illegible] fit [illegible] et postquam habet fidē facilius recedet [illegible] propter [illegible] quia [illegible] credibilia [illegible] fidelis [illegible] fide [illegible] scientiā [illegible] oportet alterum [illegible] et sic difficilius recedit a fide q̄ a scientia ante fide. quando sunt cetera paria. ille [illegible] minor habet verum [illegible] est cum [illegible] paria

Ad aliud [illegible] ex s. th. [illegible] probat q ex parte intellectus [illegible] sed [illegible] distinguit et dicit q illud est certius simpliciter quod est dubio minus simpliciter. et sic fides est certior simpliciter. quod est dubio minus [illegible] simpliciter. et illud est certius quoad nos quod est dubio minus [illegible] quoad nos. [illegible] scientia est minus [illegible] dubio ex parte intellectus.

Sed est dub. utrum absolute loquendo homo fidelis sit certior eorum quae credit q̄ eorum quae scit et videt simpliciter [illegible] q sit minus certus [illegible] quae credit. [illegible] scientia habet maiorē certitudinē quoad nos licet simpliciter fides sit certior [illegible] est magis certus [illegible] q̄ credet. [illegible] [illegible] sic concedunt q ab [illegible] et hoc etiam videtur [illegible] [illegible] [illegible] sed [illegible] distinguendum est q 2ᵉ possimus loqui de certitudine [illegible] ex parte intellectus [illegible] sed sub. q. 16 utrum ipse intellectus simpliciter [illegible] sit magis certus eorum quae scit q̄ eorum quae credit. 2ᵒ possimus loqui de certitudine nostra quoad nos loquendo [illegible] non ex parte intellectus aut voluntatis [illegible] absolute. et sic sensus est [illegible] fidelis sit magis certus [illegible] q̄ [illegible] et hic [illegible] 1. 2. 2ᵉ. 1ᵃ. q. intellectus ipse ex parte sui magis certus est eorum quae scit q̄ eorum quae credit. Hoc volunt dicere s. th.

m. 3. q. qui dicit q ex parte subiecti certior est scia qm fides. qr ait ipse m. illud est certius quod plenius cognoscitur q intellectus habet. Et idem dicit s. L. ad 1. Et p[ate]t quo 6. q. ubi dicit q sentimus que est ex parte intellectus credentis est quod nobis in qntum non plene assequi m. p intellectum ea que sunt fidei. et sic diximus s. q. 2. ar. 1. q intellectus captivat et claudit terminis extrinsecis et alio modo q non habet evidentiam et non adseret q[uod] fuerit causa a efficacem ab intrinseco. Et hoc etiam pz experientia q fideli conveniunt dubitationes et tentationes circa fidem.

2. q. homo fidelis absolute loquendo magis certus est eorum que credit qm eorum que scit hoc dicit s. th. hic ad 2m arg. ibi Multo magis homo certior est de eo quod audit etc. Hoc etiam pz ex rationibus factis solvendo arg. Durandi. Et p. pz q deus potuit dare fidelibus maiorem certitudinem fidei qm scire q dedit. omnis certitudo est q potest exstare in q[uod] suprema eo quod est fidei et constat qm prophetia est maior certitudo qm in scia. 9. tu pz q cum res difficillima sit credere et firmiter in fide corpus crediturus adeo ut teneamus firmiter fidem quod non potest homo absque auxilio speciali accedere ut opz. necessarium fuit q deus daret ipsam certitudinem suis fidelibus ut non recederet a fide. qi deus nunquam defecit in necessariis tribus maxime in supernaturalibus. Et confirmat q hoc convenit ad nutum dispositionis Dei qui quo habitus est superior eo causat maiorem certitudinem naturalibus ut pz de habitu principiorum et conclusionum. Sed fides est firmissima et suprema inno eminenter continens certitudinem omnium inferiorum ergo causat maiorem certitudinem in habente. Ex his solvitur clarius illud arg. factum. qr illud est certius quod est dubio non permixtum etc. Rx concedendo maiorem et negando minorem. s. q ille q credit habeat aliquam permixtionem dubii. hinc quamvis respectu fidei non potest esse dubium circa illam qr dubium in fide ipse deliberet et volo dicere q si aliquis libere et voluntarie dubitet circa fidem est infidelis et sic ex parte totius hominis magis potest esse dubium in sciente qm in credente. qr q scit s. putat se scire potest ex aliqua causa dubitare utrum decipiatur s. non

cum multi philosophi putaverint se scire evidenter quod accidens non potest esse sine subiecto et tamen decepti sunt. At vero credens non potest aliquomodo dubitare si aliquid non sit consideratus causae et principii credendi et non sint causae quae assensum fidei praecedentes bene potest esse. l. quod licet intellectum primo homo hic infidelitatis l. quod libere dubitet homo aut credat contrarium et sic fiat haereticus si quaelibet quod non manet fides. Et hoc etiam potest contingere in scientia quia si etiam si habeat demonstrationem alicuius conclusionis et non consideret causam et principium illius quia potest subito dubitare de illa et etiam scire oppositum eius. V.g. occurrit festum in hebdomada et sic post illud credoque dies sequens est dies lunae et postea reflecto supra me et cognosco evidenter quod non est dies lunae in illo momento propter aliquid tum occurrit quod est dies lunae quod non recordor quod [illegible] ne quod non est dies lunae. Sic quoque contingit circa scientiam et fidem.

Sed est aliud argumentum quod videtur quod assensus primorum principiorum v.g. huius quodlibet est vel non est sit certior quam assensus fidei. quia omnis assensus fidei fundatur in veritate huius principii ergo assensus principii est certior. quia nota quia propter quod unumquodque [illegible]. Respondeo quod si ego credo deum esse trinum [illegible] ibi includit esse sub illius principii quia l. est trinus l. non. non est verum quod non est trinus ergo est verum quod est trinus. [illegible] quod primum principium [illegible] in aliis assensibus. Et confirmatur ex parte voluntatis quia in volitione qua ego volo beatitudinem supernaturalem includitur volitio ultimi finis naturalis [illegible] includit volitio ultimi finis communis quod procedit ex illa quod idem est etiam ex parte intellectus.

Ex quo sine dubio ad fidem supponenda sunt aliqua naturaliter quae praeambula. Ultra supponit hinc praeambulum quod evidenter quod audivi in praedicatione evangelii supponit etiam evidenter quod video congregationem fidelium visibilem. supponit etiam quod [illegible] intellectum et voluntatem ita etiam supponunt prima principia [illegible] praeambula ad fidem [illegible] valet quia ergo sunt certiora fide. quia fides [illegible] illis quibus illa praesupponit. l. potius non nititur fides lumine naturali quo ista principia cognoscuntur. 2o Dico quod in dicendo [illegible]

prima principia. et illi et quae experimur visu et auditu ex hoc reddunt certiora directe: quia ex eo quod ego video quod deus est trinus et unus in personis, quod est impossibile quod aliquid sit et non sit. et quia lumine naturali recipit. quaerat, sequitur quod si careremus lumine naturali non haberemus fidem. item etiam ex eo quod habeo fidem quod ecclesia catholica est vera, fio certior quod est una ecclesia visibilis et quod id quod ego teneo est verum. quia hoc est fides catholica. unde sequitur quod ea quae sunt fidei sunt certiora absolute. et si non haberemus fidem, posset quis negare liberare etiam prima principia. Atqui non quia negaret, propter principia esset, sed evidentia quae non directe destruit fidem. quia sciat quod quod est et non est potest esse Deum esse et non esse.

Q.^o 5 De habentibus fidem.

Ar. 1: Utrum angelus et homo in sui prima conditione habuerint fidem.

1. quod Angelus et homo in prima sui conditione habuerunt fidem. 2.^a quod circa aliqua quae maliciae pertinet ad fidem illi habuerint eandem quam nos fidem habemus. ut quod quidam angeli caderent e caelo. quod sicut paradisum terrestre.

Notandum Pr.^o quod id quod dicit s. Th. de primo homine si ante suum peccatum habuit gratiam non credit sub opinione sed tamen de fide tenendum est quod ante peccatum habuit gratiam et consequenter fidem. Et haec est communis traditio ecclesiae. et hoc probavimus. 12. q. 109. Quod autem est sub opinione et est Dubium. Utrum primo instanti suae conditionis habuerit gratiam.

Circa quaestionem S. Th. Durandus 3. d. 23. q. 9. Ar. tenet quod Angeli non habuerunt fidem neque etiam homo. sed habuerunt eandem. et Probat primo arg.^o quia Angelus faciebat ibi syllogismum. omne revelatum a Deo est verum hoc est revelatum a Deo ergo est verum. Maior est cognita ex lumine naturali. Minor erat illi evidens quia ille habebat eandem quia nullus alius revelabat illi illa mysteria nisi solus deus. et ita est de Pr.^o homine quia audiebat mira verba ab ipso deo. sed dicit sic S. Th. solutione ad 3. et confirmatur. quia angelus habebat eam de hiis

oim tertialiu in xpm sicut nos habemus in eorum quae proprijs ocu
lis cernimus. Qd bene cognoscebat Angelus utrum loqueretur illi s.
angelus s. alia creatura a sufficienti aut diuinis cognoscebat q nullus
alius loquebatur illis nisi solus deus. q illa Minor erat illi enim debeb.
q. et quid erat euidens s. illud esse verum q habebat euidentiam q ve
rum est Deum esse trinum et unum q non habebat hoc illius. et idest
de alijs art. fidei.
Ad 3 arg. possemus dicere q Angelus non habebat euidentiam q
deus esset reuelans. sed arg. conuincit q habebat Maximam con
iecturam huius circa ubi secunda ... Caiet. et propter hoc arg.
concedit nobis in alijs angustijs. dicit in illo q sicut bene cum euidentia
illius quae facta et cum euidentia Maioris et Minoris et simul et
fidei. itaque concedit Caiet. q euidens erat angelo Deum esse trinum
et unum esse verum et cum hoc credebat illum articulum Deus
est trinus et unus et sic de alijs. Pro explicatione. Not. Caiet.
quod sicut diximus ex s. th. q non habemus euidentiam q art. fidei sint
credibiles et tamen cum hoc habemus fidem illorum. itaque et angelus habe
bat euidentiam in ratione credibilis articulorum fidei et habebat
et euidentiam q illa reuelatio erat ex Deo: Et sic est differentia inter
fidem nostram et angelorum: q nos habemus euidentiam in actu q iste
art. est credibilis Deus est trinus et unus. At vero non habemus eui
dentiam q Deus hoc reuelauerit. Angelus vero habebat euidentiam
utriusque. Ad arg. Diuin. ego habeo euidentiam q verum est
Deum esse trinum et unum q habeo euidentiam q deus est trinus et
unus. in q intellectus euidentia excludat fidem negat Caiet. ...
Pro explicatione. Notat Caiet. q 2r. pot. quis habere euidentiam alicuius
propositionis 1°. sic q uideat conexionem predicati cum subiecto
v. ideo eam s. in sua causa ut videt beati in verbo s. ab effectu. v.g.
video ego veritatem huius propositionis. homo est admirabilis.
quia rationalis est euidentia. item
dico q si video q est admirabilis q rationalis est euidentia. Item ab effectu ex spe q est risibilis
si beati uideant hoc in verbo.

inferro quod est admirabilis a posteriori. Primo dicitur scientia propter quod
2a. dicitur scientia quia. Dicitur quod evidentia istorum excludit fidem. in quibus qui vi
det aliquam propositionem aliquo istorum modorum non habet fidem illius
et ita dico etiam quod cognoverit evidenter quod deus est ab effectibus sic
cognoverunt philosophi non habet fidem sed scientiam.
Aliomodo potest quis videre aliquam propositionem non videndo conne xio
nem predicati cum subiecto sed videndo propositionem esse veram in testi
ficante ut quando quis dicit mihi propositionem esse veram et ego credo
cognosco illam propositionem in testificante. Sicut quando cum videt
catholicus aliquam propositionem et videt quod deus est qui revelavit
evidentia non potest stare evidentia in testificante. Sed non videt veri
tatem propositionis in se quia non videt conexionem predicati cum subiecto
et dicit Caiet. quod sic videre non excludit fidem talis propositio
nis excludit fidem quia credo propter quod credit deum esse revelatum sed
videt. At sive veritatem propositionis in se non videt sed credit
etiam dicit Caiet. quod angeli habuerunt fidem et etiam Apostoli et
prophetae. et de Adam. Dicta non valet quia videbant in testificante
quod non credebant. Hanc sententiam habet Caiet. In circa ar. 4. q. 1. ubi
probavimus quod evidentia est articulos fidei esse credibiles. quod si vo
let istam quando hoc est credibile quod est verum. item valet hoc est credibile
per fidem catholicam quod verum. Idem etiam dicit. 2a 2ae de prophetia q. 171. ar. 5. quod
fides et est evidentia. Contra istam sententiam Caiet. est S. Th. in
hoc ar. ubi dicit quod illa sola manifestatio excludit fidei rationem
per quam redditur apparens vel visum id de quo principaliter est fides
Confirmatur ex ar. sequenti ubi dicit S. Th. alio modo quam intellectus convincat
ad hoc quod iudicet esse credendum his quae dicuntur licet non convincat per evi
dentiam rei. Et Magis confirmatur ex 5o loco. ad. 1. ubi dicit quod demonum fides
est quodam modo coacta ex signorum evidentia. ecce ubi dicit S. Th. quod de
mones habebant evidentiam quia istam signa manifestant veritatem
et tamen nihilominus habent fidem quod evidentia in testificante vel signo
non excludit fidem. Pro istam sententiam Caiet. et sunt alia arg.

Primo videtur quod fides acquisita stet cum evidentia in testificante quod est fides infusa. 9a. est evidens. arg. 1. qui ego credo omnino quod Christus mihi dixit. et tamen certe nudit et evidens quod omnes qui asserunt in diuinis esse dicunt verum qui videt impossibile quod dicat et tamen fide digni Mihi cuicunque videremus venire in dominos ad nos et multiplicaveri. et tamen habes fidem quod Christus mihi dixit. Ad confirmationem quia ut dicit Arist. est proteruissimi ingenii est quaerere equaliter demonstrationem in omnibus. videtur profecto quod sit demonstratio quod dicitur verum si possit. fronti habitum dicitur et signa et testificationes. 2o. est arg. Durandi. quia angelus habebat evidentiam quod nullus alius revelat illi illa Misteria nisi solus deus et habebat evidentiam quod non potest mentiri. et ut arg. habet maiorem difficultatem quoniam deus et superior angelus qui habebat evidentiam quod ipse esset superior et quod nullus inferior. deci piebat illum. 3. est arg. Angelus ille habebat fidem et gratiam et alius vicinus. 3 tes. ille angelus videbat qualitates et habitus infusos quos in se habebat quod cognoscebat evidenter naturam illorum naturam nisi fidei est quod non possit illi subesse falsum et quod sit a deo per infusionem et non ab alio quod habebat evidentiam quod deus dicit verum. Ad confirmationem. si quis dicat quod non datur tales habitus. arg. ex ipso adhuc sequi Angelus evidenter cognoscebat formam fidei quod cognoscebat. ratione tamen formale illius quod cognoscebat quod erat ap. veritate et sic cognoscebat evidenter primam veritatem ut revelatam evidenter. Idem est arg. de patribus qui erant in lymbo. et de animabus quae nunc sunt in purgatorio. illi non omnes habebant fidem. et tamen habebant evidentiam quod non deus decipiebat tristitia esse. et etiam est probabile quia ipsi cognoscebant suos habitus infusos. videbant suam gratiam et charitatem. Item videbant deum et corpus interge et eos qui erant in inferno ut abraham. et idem est de animabus purgatorii. Sententia quod caietanus videtur verum. Ad hic argumentationes haec sic aut caiet. ex s. Th. in 3 parte. q dicit quod in obiecto fidei est aliquid quod quasi formale .s. veritas prima et sic dicit quod respectu suius est fides circa aliud tamen materiale non potest esse evidentia in angelis. quia quantum nos habemus fidem. colligit tamen arg. quod si angelus habet fidem obiecti formalis fidei .s. primae veritatis revelantis quod non

hēt euidentiā q̄ deus ee q̄ revelat. Ex Caiet. q. s. Th. dicendo q̄ de obiecto formali fidei ut s. loquitur, nimis sed sic accepit primam veritatem prout ipsa est contineat sub obiecto materiali ut dixit. s. Th. 2. 2. q. 1. ar. 1. q̄ unum ex credibilibus est ipsa prima veritas et ideo dixit s. Th. est quasi formale. et non dixit formale, q. subdit veritas prima sup omnem naturalem cognitionem creaturae existens et isto modo per comparationem ad alia credibilia cognoscere Deum est quasi formale q̄a et cuius sic cognitio est obiectum nostrae beatitudinis formaliter. et reliqua quae sunt anteriora v. de insolubilitate contra Caiet.

Ista sententia Caiet. est probabilis. Opposita tamen est comm. Thomistarum q. s. non sint talia euidentia cum fide, et sic angeli non habebant euidentiā q̄ Deus erat q. loquebatur sed fide. Vide Cabrerā, Ferrar. 3. contra Gentes. c. 40. q̄ tenet contra Caiet. Et hoc sit prima conclusio contra Caiet. quod tenet contra illum. 2º est arg. Probat q̄ sit implicatio q̄ cum tali euidentia sit fides. q̄a fm. Caiet. ista prop. modo aliud est euidens. Deum esse trinum et unum esse verum est euidens q̄a est euidens in testificante. arg. q. illa est a videns q̄ illud praedicatum s. verum convenit subiecto. q̄ illa est euidens q̄ verum est q̄ Deus est trinus et unus q̄ non credo. Et conf. q̄a si ego video q̄ est verum Deum esse trinum et unum q̄ video q̄ ita est sicut illa propositionem significat q̄ video conexionem praedicati cum subiecto. q̄a prop. vera est illa quae significat ita esse sicut est. 3º arg. q̄a q̄ habet demonstrationem a posteriori non videt euidenter ipsam rem, et tamen illa scientia excludit fidem q̄ ipsa est euidentia, mat[er]ialiter excludit fidem. Maior not. q̄a philosophi q̄ a posteriori sciunt et videt Deum esse omnipotentem non videt ipsum Deum fm. se neque videt conexionem praedicati cum subiecto ipsum s. esse conveniat Deo fm. se. Minor et q̄a q̄ scientia a posteriori excludit fidem fm. oes. Et confir. q̄a q̄ in astrologis videt eclipsim euidenter cognoscit q̄ terram interponi in ter solem et lunam et tamen non videt ipsam interpositionem sed in effectu suo illam videt. et tamen cum hoc et verum q̄ ille non habet fidem illius q. et certitudo ex eo q̄ est certus quae illa effectus s. aliqua

non est effectus nullus taliter quod ostendat naturam rei, sed solum est vel evidenter testificans. ergo non excludit fidem. 4° arg. quia illa evidentia tam testificans quae certe est efficacior ad assensum propositionis revelatae quam illa a posteriori quae tamen excludit fidem efficaciori illa. Maior certe videtur nota. quia angelus qui habebat illam evidentiam quod deus dicebat esse trinum multo efficacius convincebat intellectus eius ad assensum illius propositionis quam quaecumque physica a posteriori effectus ad assensum huius Deus est unus. Probatur quia multi negarunt deum esse. ergo angeli non poterant negare. 5° arg. quia fides habens essentialiter debet esse cum obscuritate sed si angelus haberet fidem illam non esset cum obscuritate quia videret in illo fidem. l. non certe eiusdem rationis cum nostra fide. maior patet ex superioribus. Minor probatur quia intellectus angeli convincebatur ad credendum velit nolit quia non posset dubitare voluntate quia non poterat habere dissensum. Sed dicet quis quod Cajetanus contra ex doctrina S. Th. agens de prophetia q. de veritate q. 12. ar. 1. ad ultimum dicit quod prophetia habens perficit intellectum fides vero perficit intellectum in ordine ad affectum. Si autem verum est quod dicit Cajet. illa fides angelorum perficeret intellectum habens non in ordine ad affectum sicut prophetia. Item quia sequitur quod assensus fidei non esset meritorius ex parte ipsius assensus sed solum per quoad applicationem. Hoc autem est aperte falsum quia Apostoli de quibus dicit Cajet. quod habuerunt evidentiam illam quam angeli habuerunt. maximum meritum habuerint in sua fide. Ex his quae omnes videtur mihi quod ista sententia sit probabilior quod fides angelorum non habuerit talem evidentiam sicut dicit Cajet.

Ad arg. Cajet. Ex quo illud omnino probaret sufficienter quod angeli. Probatur homo et quod illi habuerunt et prophete et Apostoli qui immediate edocti fuerunt a Deo habuerunt efficacissimum motivum ad credendum et quod fere convincebatur eorum intellectus ad credendum in multis saltem. Sed et quod habuerunt fere evidentiam quod Deus erat qui loquebatur illis ut explicabimus in ... sequenti. Ex quo tamen S. Th. hoc probat solum. Et quod dicit Cajetanus S. Th. dicit S. Th. quod solum manifestatio. I. loq. S. Th. de rebus supernaturalibus.

quae non possint cognoscere ratione naturali et supponebat s. Th. quod nullus
habuit virtute quod evidentiam articulorum fidei in eo quod videbatur Deus. Et etiam
do. s. Th. ibi quod certum erat in quibus angeli non habebant hanc evi
dentiam quod deus loquebatur illis sicut dicit caiet. Et sic nos loquimur est
de ista evidentia sed de illa quae absolute excludit fidem. s. virgo non [illegible]
Ad auctoritatem ex articulo 2°. patebit ibidem
Ad 1. argumentum de fide acquisita. Respondetur quod non habemus evidentiam quod veniant
ubi offert res visibiles quibus intellectus [illegible] efficacia per [illegible]
relinquitur libertate assentiendi.
Ad arg. Durandi. quod esset difficultate. Respondetur quod circa supernaturalia angeli
non habebant [illegible] evidentiam quia licet crederent et si
cum illae veritates revelatae essent supernaturales poterat angelus
cognoscere [illegible] sine dubitatione utrum provenirent illae veritates
a deo. si ab alio certe [illegible] Deus creaverit [illegible]
ne. unde non habebat evidentiam sed credebat Deum esse loquentem.
Ad aliud arg. Respondetur quod angeli in prima creatione non acceperunt species
rerum supernaturalium et ideo per illas non poterant cognoscere fidem nec gratiam
quae sunt habitus supernaturales per [illegible] et superioris ordi-
nis. Et cum habeamus quod Deus dando gratiam et fidem dederit etiam species
ad cognoscendam ipsam gratiam et fidem dicendum est quod non cognoverunt
evidenter illas qualitates nec quod cognoverunt naturam et essentiam
[illegible] illarum qualitatum. sed certe [illegible] debebat [illegible] illis non esse naturalem
sed supernaturalem. [illegible] religio [illegible] etiam sicut non habebant
evidentiam quia non habebant propriam speciem. de quo vide. caiet.
3. p. q. 76. ar. 7. ubi agit de modo quo angeli possint videre christum
in sacramento. et nos diximus et de cognitione rerum supernaturalium. 1. p.
q. 12. ar. ultimo. Quid dicendum de animabus existentibus in
purgatorio et de patribus in limbo quod illi habent [illegible]
[illegible] sed non habent evidentiam. Vide etiam de fide [illegible]
[illegible] 1. p. q. 57. ar. ult. opio et caiet. [illegible]

pot dub. hic. [illegible] angelis [illegible] fide [illegible] explicita [illegible] 1. p. q. 1. [illegible] homi [illegible] et passionis [illegible] de angelis [illegible] videre [illegible]

Ar. 2. Utrum in Demonibus sit fides.

Circa distinctionem quam ponit S. Th. de motionibus voluntatis ad assentiendum et dicit quod 2º modo intellectus coacte movetur. Not. quod istorum actionum 2ª alterata est per fidem et haec nulli prorsus relinquit libertatem ut non tingit in assensu ... et in aliquibus et fidei agnitis ut post Romam. Aliud est contradictio ... quam s. homo vix potest oppositum credere et tamen absolute potest ut solemus dicere in aliquibus rebus ... utraque quae me cogunt ad credendum. et hoc dicimus quod ... difficile est impossibilitate quae ... bonus modus loquendi non possumus dicere quae difficillime possunt. Ad 2º modo credo quod intelligendus est S. Th. quando dicit quod demones sunt coacti ad fidem. Et hoc patet ex exemplo posito a S. Th. corp. ar. quia viso miraculo mortui resuscitati aliqui credebant aliqui tamen non credebant ut patet in resuscitatione Lazari. dicit tamen S. Th. quod demones coguntur ... modo quod non loquitur de coactione absoluta sed de imperfecta. Item patet ex sol. ad 1. ubi dicit demonum fides est quodam coacta, quodam autem non absolute. Patet ex corp. ar. quia dicit quod voluntas in intellectu nihil ... ex voluntate quod non omnino coacte credit intellectus. quia voluntas non cogit ... quae de ... Idem et ... S. Th. 3. d. 23. q. 3. ar. 3. ad 3. dicit quod demones non omnino libere credunt. Sed de ... Maiori explicatio. 2º Not. quod viso miraculo duo sunt consideranda. Primum est utrum illud sit a Deo et non sit praestigium. 2º casu quo sit ex Deo utrum Deus fecerit illud miraculum in confirmationem illius veritatis quia potest Deus facere miracula et non ad istum finem sed ad alium. Dico quod homines de ... bene volunt qui credebant viso miraculo crederent utrumque s. quod erat ex Deo verum miraculum et quod erat in confirmatione illorum veritatum et ... credendum cogebantur. At ... aliqui ... praecipue et maxime demones ... poterant cognoscere

illud esse verum Miraculum. quod cum ergo evidenter quod sic ultra vires Mor-
talium pertinet ad divinam omnipotentiam et quod nulli creaturae etiam ange-
lico possit illud facere, et hoc Maxime videbant demones. verum
-n. cognoscit demon quod Christus fuit vere Mortuus et surrexit
evidenter cognoscebat quod nullus demon nullus [illegible] illud fecit
neque potuerit facere neque et angelus bonus. Et ideo quamvis hoc
non habebat fidem identidem [illegible]. At tu qui a secundo potest
habere fidem et revera probat [illegible] qui illud [illegible]
motivum efficacissimum quod illud erat in confirmatione vere istius
Ab. sed [illegible] poterit de hoc dubitare. ergo quomodo poterit dubitare
de ipsa veritate confirmata [illegible]. Sed quia potuit de ipsa dubitare S
quia poterat oppositum credere credit veritates fidei coacte
[illegible]. Et non vult sic credere sed potius ut oppositum crederet quod esset
Miraculum [illegible] non videre quod credere. P. et Demon
in illis aliis [illegible] habet evidentiam ex quibus cogitur
credere veritates catholicas [illegible] catholice. quia Demon
modo evidenter videt quod illi qui servant legem christianam quoad
fidem et opera isti non descendunt in infernum qui Moriuntur ex
hac quaestione [illegible] efficacissimum quod ista lex est ex Deo sanctissima et bona
et ex hac parte convincitur ad credendum [illegible] reddit probabili
hoc opus [illegible] quod [illegible] evidenti Manet fides. quia habet diabolus
evidentiam quod [illegible] habet [illegible] ex Deo et credit tamen
aliquas veritates fidei.

Est Dubium Christiani damnati habeant fidem informem. et videtur
quod sic. P. ex. s. Th. 1. q. 18. ar. 3. ad. 2. ubi dicit quod magis
potest esse fides informis in damnatis quam spes. P. quia aliter non esset
quo distinguerentur in inferno fideles ab infidelibus quod tamen videtur
inconveniens. P. quia fideles non habuerunt actum contrarium fidei
quo amiserunt fidem Manet quam in illis et in inferno. contrarium [illegible]
[illegible] quod probat. quamvis [illegible] in [illegible] contrario.

 133

In oppositum est quod si in fidelibus damnatis manet fides, confirmatur et manebit in demonibus, quod tunc est contra S. Th. hic. Solutio ad 2.

Ad hoc dub. Durandus 3. d. 23. q. 9. tenet quod in christianis manet fides informis in inferno. Probat duobus argumentis. Primo. Quia sic puniuntur damnati, cruciantur maxime quod non sunt assecuti vitam eternam quam habent fidem infusam qua crediderunt vitam eternam esse, quia ipsi non sic cruciarentur. Et sic idem tenet de demonibus quod verum est quod habuerunt fidem infusam ante casum suum et nunc in inferno illam habent.

Ad hoc dico quod sententia Durandi est falsa. Veritas est quod in damnatis non manet fides. Probatur quia nullus unquam dixit quod diabolus et damnati sint fideles. Et in. si vera esset opinio Durandi possunt dici fideles vere et proprie sicut peccator retinens fidem dicitur fidelis. 2. arg. Magis esset proprius effectus, omnis qui non est ponenda. 9. pz. quia non est credibile quod Deus tantum donum sicut fides infusa conservet perpetuo in damnatis, ociosum et sine causa, quia de se et naturam neque agunt neque conservant aliquid justum. Quod pz. quia tradere est actus fidei ex pia affectione voluntatis in ordine ad bonum supernaturale, quia ut iam diximus fides datur a Deo hominibus ut per illam cognoscamus vitam eternam et ea que necessaria sunt ad consequendam illam et sic operemur illa diligentius et exercere opera necessaria ad vitam eternam. Et de si. s. diximus fidem esse habitum practicum. At tunc nihil horum potest fides facere in damnatis, qui sunt obstinati in malo et absque spe consequendi vitam eternam, quod omnis sufficit.

Et confir. quia damnati peccant in omnibus operibus suis quod superfluum esset fides. Sed dicet quis. quia et nos s. concessimus quod fides in peccatore potest elicere actum. Solutio quod est diversa ratio quia viator ab extrinseca quod et in illis potest. Sed dicitur quod est diversa ratio quia viator licet possit peccare, nihilominus fides illi utilissima est et faci debet et quod operetur illud malum. At tunc ad statum damnatorum perseverando, consequitur quod nihil boni operatur saltem de bono supernaturali, quod quo sit de aliquo bono affectionali quod esset ociosa fides in illis.

Ad 1. argum. Dicitur quod aliquando ista fides demonum et damnatorum vocatur species formis quia sit ad differentiam fidei formalis. Et sic posset aliquo decipi. Patrib. quod Sanctus quod aliquando dicit fidem informem esse in damnatis, loquitur de fide acquisita.

Et in. decipit. qr fides absolute significat et fidē infusā et fidē aquisitam. et aquisitam significat aliquā prout habet errores sup naturales sicut hereticus credit. et etaliquos errores naturales. quod g. s. th. dicit loco citato q manet fides informis in demonibus intelligit quod manet credulitas articulorum fidei et hec est aquisita nō aūt infusa et sic ipsemet s. th. sup epistol. iacobi. c. 2. in illud demones credunt. dicit q in demonibus nō est proprie fides sed credulitas quia qr illi nō credunt ex pia affectione. et de quo in solutione arg. dicit q Magister hoc pōt intelligi 2ᵉ. pᵒ q intelligat q in damnatis manet certa fides aquisita spes tū nullatenus manet neque infusa neque aquisita. 2ᵒ. pōt intelligi q si sit sermo de fide infusa Rx. s. th. ad. argū oppositum qr argum erat ad probandum q spes sit in damnatis. qr fides manet et spes. Rx. s. th. negando qum quod sit de antecedenti. qr illi in quibus est spes. repugnant illi statui fides et informis et spes. qr illi possunt credere nullo tamen possunt sperare. Et idem. debet intelligi Agust. et sancti q frequenter reprehendendo malos christianos q gloriantur de fide cū sint pessimi solet dicere pro exageratione q gloriantur de fide qr est fides demonum et nō christianorum qr fides christianorum est operativa. et hec sunt reprehē. dō. Jacobi. 2. c. At pro responsione certum est q est maxima differentia inter fidē peccatorum et demonum. qr hec gt. [illegible]
Ad. 2m. argm. Rx q fideles q damnati sunt sive ante adventum christi sive post. alii illorum post adventum christi sunt baptizati et hi sic habent characterem et sic habent unum quod distinguuntur. Alij pro fideles q nō sunt baptizati et ante et post christum. isti distinguuntur ut ait cruet. pro signum maculatum fidei qr alia macula est in aīa quae habuit fidē et postea est permixtum illa. quam illa aīa quae numquam habuit fidē qr peccatum relinquit maculam.
Ad. 3. argm. Rx p. pōt dici q illi fides corrupitur qr nō cōsexlus

adeo q. esset omnino illa conservare. et sic forte volunt oes habitus acquisiti virtuti qui habebant servat in via. 2°. dico q. oes damnati habent actum infidelitatis et sic corrumpit fidem per contrarium quare dicunt deum esse iniustum puniendo re non solum affectu sed et affectum intellectus hoc per est hereticus. 3. dico q. non habet actum aliquem formalem infidelitatis scilicet volunt in illis non formalibus fidei quantumcumque modo affectu videtur q. fides affectibus ex parte affectio voluntatis et ex obedientia qui vult homo obedire per veritate q. veritas per hoc dicit ecclesia proponite et sic mitit fides actus veritate divinae. At per donum non credunt propterea q. certi sunt fidei sed credunt evidentiae videtur signorum. Catz non sunt q. deus hoc dicit. et sic non manet fides in illis sic non manet in hereticis.

Ar. 8. Utrum q. discredit unum art. possit habere fidem aliorum.

1. q°. q. discredit unum ar. pertinaciter non habet fidem christianam aliorum.
2. q°. q. discredit aliquam prop. fidei non pertinaciter est errans solum est hereticus.

Not. q. 1. q°. sent. est certissima et Theologis intelligitur. Not. fidem mihi quod sic ponit s. th. et explicat caiet. et nos latius explicimus 5. q. 1. q. s. obiectum formale fidei pot considerari 2x. per se. 2°. quoad nos. per se veritas prima revelans est obiectum formale et evangeli habuerunt fidem et qui homo. non acceptam per se ipso a Deo. ut est propheta et Apostoli. quoad nos per q. habemus fidem ex auditu corporali obiectum formale fidei est non solum veritas prima revelans. sed prout ista revelatio manifestatur nobis in sacra scriptura et doctrina ecclesiae. quae est regula infallibilis veritatis et sic in docet obiectum formale quoad nos. Explicat exemplo. scientia physica per se suum obiectum formale nos. Explicat exemplo. scientia phisica et uni obiectum formale nobis est ens mobile q. cui q. hit habitus phisicae hit propter obiectum ens mobile At verum pot esse differentiam quod parebit. Adam habuit istam scientiam per infusionem a Deo. nos per acquirimus habitum physicae cum doctrina

aquirimus per sensum experientiam et demonstrationem acceptam a celo quod omnibus nostris cognitionibus praeexistit ... et omnibus disciplinis et ex praeexistenti cognitione. possemus quod dicere quod obiectum formale physicae est ens mobile absolute. At vero quoad nos non est ens mobile sed ens mobile prout manifestatur nobis ex sensibili experientia ... quod sic est modus quo nobis datur scientia ... in proposito dicimus de fide. quod sicut in physica ... ex ... per philosophiam ... consulere ... opus consulere ecclesiam. 2°. not. quod iste articulus quod ecclesia non potest errare est certus sicut iste articulus Deus est trinus et unus. et sic iste habet ex revelatione primae veritatis et ille ex hoc aperte seq. 3°. s. th. et patet eius probatio. quod qui discedit uni articulo amittit obiectum formale fidei. amittit fidem. probatur. accipio hanc propositionem. purgatorium est. quam negat hereticus. arg. ergo illa propositio est falsa. seq. ergo quod ecclesia errat quae tenet illam propositionem tamquam de fide. rursus ecclesia errat ergo prima veritas errat quia ipsa prima veritas dixit ecclesiam errare non potest. ergo prima veritas mentitur. ergo non est prima veritas quia illa mentiri non potest. ergo deveniet ad ultimum qui negat purgatorium negat primam veritatem revelantem et sic amittit rationem formalem. 2a ratio est mihi arg. s. th. est et optima. quia sic se habet infidelitas ad fidem sicut peccatum mortale ad charitatem quod ... peccatum mortale tollit charitatem ergo.

Non obstantibus dicit ... 3. d. 23. q. 9. dicit esse probabile quod fides infusa maneat in heretico qui discedit uni articulo. probat hoc duobus arg. Primum est. omnis habitus inclinat potentiam ad actum convenientem respectu sui obiecti et ad resistendum contrarium sed sic non obstantibus habitibus aquisitis ad ponitur ... contrarium ergo est ... habitibus infusis. v. g. fides non potest ... admittere. maior nota. quia habitus habent ... sicut qualitates primae quae inclinant ad actus proprios et resistendum contrariis. v. g. calor ignis inclinat illum ad calefaciendum et ad resistendum frigiditati. ...

Minor tamen probatur quia qui aliquem admittit secum aliquam ... per inequa-
mis habitibus et in scientiis [illegible] admittit aliquem errorem contrarium
scientiae. Item tempore admittit aliquem actum contrarium temperantiae [illegible]
homo [illegible] quidem ... habitus. [illegible] quod videtur esse et esse
[illegible] de fide maxime cum fides possit esse in ... quia ...
[illegible] in naturalibus sic in supernaturalibus. 2º est argumentum ... discredit
viii ar. ... et circa aliud articulum sicut antea se habebat
quia habet fidem sicut antea. Antecedens probatur quia Lutherani ita progressi sunt christiani
esse ... sicut antea. quod tamen probatur quia ... propheti
... provenit ex habitu. [illegible] ... cum ... consequens
... fidelis et infidelis quod est absurdum sequela probatur quia
... habet fidem quae est fidelis. ... discredit ar. ... fi-
delis quia ... infidelis est ... discredens ...
... dicunt ... et ... sit ...
fidelis et infidelis. Oppositum ... vera ... sententia
Durandi est falsa et multi temeraria et periculosa ...
accedit ad errorem. ... dicit ... in ... dicit
... Durandi. dicit se reperisse codicem ... ubi Durandi
ex professo ... sententiam ... dicit ...
et tenet contrariam. Probatur quia 1º ex communi sententia sanctorum catholi-
corum. ... Tridenti ... sess. 6. c. 15. ... contra
... et ... fidelitate ...
... est aliud ... Dicit ... asserere ... est
... modo in fidelitate ... fides amittit ... 2º est arg.
... quod ... Durandi ... fidelis
... habet ... propositione et ...
... aliquam propositionem ... dicat et est ... et
philosophus ... et in proposito. et sic ... fidelis ...
et ... in ...
... quae ... sunt periculosa ... asserere ... est asserere ...
... ex ... ubi ...
... non ... in ...

Ad 1m arg. R. Caiet. et Cross. Le. Not. quod Medium ad probandam propositionem in scientijs naturalibus est 2x. Alterum est medium in pro- scientiae ipsius sub. Alterum est Medium propositionis particularis in scientia. Pm. est formale Medium. 2m. materiale. v.g. in scientia physica illud Medium quod demonstrat Pa. passio entis Mobilis. s. Mobilitas: illud est medium scientiae. at vero Medium quo probatur quod homo est corruptibilis aut quod ignis est levis. sunt Media quae sciuntur Materialiter. quae sunt particularia Media sub una ratione formali: Dico quod ille qui habet scientiam physicam bene potest esse quod habeat errorem circa aliquam particularem propositionem

ut s. Tho. in 2a quia non habet Medium materiale proprium illius sed habet contrarium. et sic in- cum hoc potest esse quod habeat Medium formale At vero si aliquis philosophus erraret circa primum Medium philosophiae non maneret in illo philosophia, sic quod in presenti dicimus cum s. Th. et Le.

ad 2m arg. quod fides habet unicum medium P. et formale s. veritas Pa. Manifestata per ecclesiam quicumque autem negat aliquam propositionem fidei destruit suam rationem formalem ut probatur iam et sic amittit fidem At vero quando aliquis christianus retenta ratione formali s. veritate ecclesiae per ignorantiam credit errorem contra fidem non amittit fidem neque dicitur hereticus sed erroneus ut dicit s. Th. q. 2a. Ad arg. quod Durand. concedo quod omnibus habitibus et At concedo et Minorem. sed nego quod l. aliter [illegible] dixerunt distinguo minorem: non amittit contrarium formaliter nego Materialiter concedo. Item et fides amittit [illegible] propositi. Sed contra sequitur ex hoc quod saltem scientia theologiae possit manere cum errore contra theologiam propositionem quod credit [illegible] Materiale.

 36

R[espondeo] quod 2us potest errare theologus p[er] materialiter retentis prin-
cipiis fidei et etiam quod hodie sunt opiniones falsae inter theolo-
gos. 2o. non potest errare circa propositionem receptam ut de fide
ut circa purgatorium. et hic negat quod maneat theologia quia
ex oppositione sequitur oppositio haec quae valet bene haec quae est
falsa s. purgatorium non est. Consequentia ex quo infert ab illo theo-
logo est falsum. antecedens est certum quia si ille negat articulum
fidei et ille amittit fidem. fides autem est habitus principiorum theolo-
giae et non potest sine illa manere theologia quia remotis prin-
cipiis non manet conclusio. Secundo theologia est habitus
acquisitus qui acquiritur per actus nostros et per unicum actum contrarium
non potest extolli corrumpi. Idem argumentum est de scientia: R[espondeo] aut
distinguendo manet habitus theologiae s. scientiae corrupto principio.
Manet habitus univoce nego. aequivoce concedo. Aliter manet
habitus in esse qualitatis concedo. manet in esse virtutis aut
scientiae nego. Aliter etiam manet habitus per se loquendo nego.
per accidens concedo. Tum quia per se loquendo habitus mediante
formali scientia removetur habitus per accidens aut manet
in quantum est quaedam qualitas radicata in subiecto quae non
potest eradicari per unicum actum. Hinc est quod ~~[illegible]~~ habitus acqui-
situs manet per accidens remoto principio formali. Sicut
et habitus virtutum acquisitarum manet in peccato ubi re-
motus prudentia per peccatum mortale. Hinc etiam est eadem
ratio quia virtutes infusae ex eo quod sint a deo per infusionem
et augentur et ex deo meritorie per actus nostros [illegible]
ideo remoto principio formali per unicum actum.

nullo m° manet in libro rethio in fuga neque in esse qualitatibus neque in esse virtutibus.

Ad 2^m Rx. negando quod eodem modo se habeat sicut amittens circa ceteros articulos, immo experientia comprobat quod illos articulos credit quos est. Uncle affectus vel qui direbe aut modo credere contradicunt sive hereti statim negant illos et relinquit sua heretica facillime et discedit ab articulis fidei quia credunt ex ratione. 2° Dico quod ille credit propter fidem acquisitam quam sic regulariter modo sed propter habitum infusum sunt geniti alius acquisitus particularis quos antea habuerit. Sed revera hereticus non credit quia P^a veritas revelabit sed credit propter suam opinionem et dicat credere propter primam veritatem mentitur.

Est dub. Utrum sit de fide quod hereticus non habet fidem. Rx. quod absolute dicendum est quod hereticus non est fidelis et hoc est de fide. Et credo etiam quod est erroneum dicere quod hereticus est membrum commune non praecisum quod tamen de fide sentit contrarium. dicere autem sicut dicit durandus quod aliquo m°. manet fides in heretico est temerarium sed non credo quod sit heresis in rigore.

Esset disputandum circa istum articulum quaesit quod materia sufficiens ad constituendum personam hereticum, sed de hoc dicendum est. T. q. 11.

Ar. 4. Utrum fides possit esse Maior in uno quam in alio.

1. q.° ex parte obiecti formalis non potest esse fides Maior in uno quam in alio.
2. q.° ex parte obiecti materialis potest esse Maior in uno quam in alio secundum maiorem explicationem. 3. q.° ex parte subiecti potest esse Maior in uno quam in altero. De hac m^a vide supra d.s. 1. sente. d. 26. ubi agit de augmento habituum.

 137

12. q. 66. agit de equalitate virtutum. Due q. prout s. Th. manifeste sunt. Ex p.ª q. […] quod nos […] diximus […]
[…] assensum […] ar. […]
alterius […] magis […] sub […] fidei […] assensum […] dubius est
[…] christianus […] mortuus.
[…] difficultate […] charitas est maior in uno […]
[…] fides. Sed ad […] quod dicit s. Th. quod fides ex parte
subiecti est perfectior et ex parte intellectus et ex parte voluntatis ex
parte intellectus propter […] certitudinem ex parte vero voluntatis propter
maiorem promptitudinem. Videtur hoc esse contra quod diximus s. q. 4.
ar. 8. quod certitudo maior est ex voluntate. Sed dico quod […]
dicit et non est contrarius quod certitudo ut et […] diximus […] forma-
liter in intellectu et est in illo […] causaliter […] potest […]
ad alias potentias. […] quod […] diximus quod voluntas […] a Deo
est causa maioris certitudinis fidei […] certitudo […] s. Th. […]
[…] de certitudine […] in intellectu […]
[…] formaliter […] voluntate […] certitudine […]
[…] promptitudo […] formaliter in voluntate causaliter ex cer-
titudine intellectus […]
Est tamen dubium utrum in peccatoribus fides sit maior in uno quam in alio
ex parte subiecti. […] utrum […] fides in illo existente in mortali
[…] quod […] in uno peccatore sit maior fides quam
[…] est maior in uno quam in alio […] in peccatoribus.
[…] peccat mortaliter peccatum mortale non minuit
[…] de charitate habitus in […]
[…] fidei […] ut dicemus in […] […] unicum actum contra-
[…] angeri non […]
[…] voluntas.
2.m vero est magis dubium videtur n. quod possit augeri fides in mortali
P.º quia habitus infusi augentur meritorie […] existentes […]

in mortali infideli merent q. Maior pz ex sententia s. th. Minor
est apta est. In oppositum tamen apparet experientia qui peccatores
qui frequentant actus fidei propter esse actus habituales operantur et increscit
q signum est quod habitus aug[etur]. Sed posset quibus respondere quod ista
maior propositio procedit ex eo quod ille actus generant habitum
acquisitum, sed hoc est falsum quia actus non generant habitum [illegible] eiusdem
speciei illo q vel illi actus auget habitum preexistentem fidei vel
generant alium eiusdem speciei. Hec secundum Capreolum convincitur q
dicendum est quod auget habitum infusum. Minor pz quia [illegible] quod duo
qualitates eiusdem speciei efficiunt in eodem subiecto. Item sequeretur inconveni-
ens quia habitus acquisitus et habitus infusus essent eiusdem
speciei cum differant plus quam equivoce. Si tamen dicas quod illi actus
generant habitum eiusdem speciei videtur inconveniens contra philosophum.
Sed dices quod ille actus habet sed quam causa equivoca. Ex quo sequitur
dicendum est secundum propositum responsio quod ille actus est unius speciei
cum differentia ab actu alio productum [illegible] quod est speciei
causalis et univoce [illegible] non potest generare in[illegible]
infideles catholica et alium [illegible] potest generare in se fidem catholicam
2a solutio posset esse quod illa propositio procedit ex habitu acqui-
sito fidei qui ut plurimum generatur in nobis per actus fidei acqui-
siti propter motivum humanum. Sed hec solutio non sufficit quia hoc
non est sufficiens [illegible] propositionem quia ille existimans credit
actus fidei infusi propter quam antea q habitus esse infusus est
[illegible] [illegible]. Et quatenus sequeretur quod peccatores [illegible] credere
per fidem acquisitam quam per fidem infusam. Secundum solutionem sequeretur quod si per
fidem infusam esset necessaria concurrens habitus fidei acquisite ut
ex illa parte esset in te [illegible] propositio. Hoc tamen de rogat
multum fidei infuse q non est dicendum. Sit tertia. Esse pro

esse probabilius multo quod habitus fidei et spei augentur in peccatoribus. Prob. 2º quia fides in fideli in gratia ... non ... charitatis et ... augmento: ... bona ... fides potest ... existente mortali facilius possit augeri ...
... s. Th. q. seq. art. 2. ad 3. ... bene quod qualis ...
... existens in mortali ... s. Th. quod ...
recipit fidem sed potest esse quod unus sit ... dispositus ad fidem
quam alius ... recipiet maiorem fidem quam alius ... est ... doctrina
... s. Th. ... quod ... dispositio maior effectus ...
producit ... producit ... fidem ... minorem producet
in ... disposito. Sequitur ... quod ... potest ... fidei
... in uno quam in alio per proprios actus.

Ad arg. Rx. quod ille non meretur ... quod Deus disponit
omnia suaviter et in naturalibus auget habitus per actus ...
... credibile est quod fiat in supernaturalibus ... Deus
... fidem in peccatore ... credibile est quod Deus et auget habitum
interiorem auxilio speciali credibile est quod Deus et auget habitum ... homo actum mereretur. Unde quando
non quidem meritorie sed quia habet et se ... actum meretur ... intelligendi
... quod habitus ... augetur solum meritorie intelligendi ...
... augetur meritorie quia est ... meriti. Et augetur a Deo quando
... habet ... meretur ... habitum
homo habet ... meretur ... excludit efficientiam ex parte
2º dico quod ... solum augetur ... excludit efficientiam ex parte
nostri actus ... quod habitus infusus solum augetur a Deo efficienter
actibus ... nostris non augetur efficienter.

Et ... dub. ... de ... quod est in peccato mortali
meretur augmentum fidei ... videtur quod sic quia ... gravius est ut quando
homo ... potest ... habitum quod ... augeat
... quando peccator habet ... gravius est quod ...

amb videt. S. Th. 12. q. 114. a. 6. 2° ass. [illegible] vera quaestio cuius alius est vera [illegible] ipse potest [illegible] deus esse conveniens et habitum actu quo meretur augmentum. Pro quaestione mixtio specialis conveniet ad illa actum quo de eo quo meretur augmentum. In oppositum est quod diximus 12. ubi probavimus quod in peccatore non est meritum de condigno [illegible] loquebamur de gratia [illegible] sic vero loquimur de augmento fidei [illegible] convenit in [illegible] meritum de condigno. Ratio quia absolute non est meritum de condigno ad hoc [illegible].

Ad arg. dicendum [illegible] quod [illegible] probat quod de condigno quod [illegible] est ex parte [illegible] non tamen [illegible] meritum de condigno in specie ut deus illud faciat.

Q. 6. De causa Fidei

Ar. 1. Utrum fides sit homini infusa a Deo.

1. q. fides ex parte obiecti est infusa a Deo. 2a q. Motiva extrinseca non sufficiunt ad actum fidei. 3a q. Actus fidei non potest haberi nisi Deo movente per gratiam.

Ar. 2. Utrum fides informis sit Donum Dei. | q. est affirm.

De materia huius q. tractant doctores 2°. sent. d. 28. et alii 3°. sent. d. 23. et sequentibus 24. et 25. | Quoad primam partem. Not. quod tria sunt in fide consideranda. obiectum fidei, habitus qui est principium credendi, et ipse actus. Et de his tribus potest dubitari utrum sit donum dei. 2°. Not. quod ea quae pertinent ad fidem ex parte obiecti sunt in duplici differentia. Aliqua sunt quae superant totam naturam alia vero sunt quae per accidens pertinent ad fidem quae per naturam possunt cognosci. ut quod Deus est unus. quod [illegible] sit [illegible]. [illegible] 1a q. [illegible] S. Th. est de fide quod fides ex parte obiecti per se est donum Dei. Istius q. Probatur

qui credunt et quomodo [illegible]

Probatur Rom. 10. et Joan. 1. Unigenitus qui est in sinu patris ipse enarravit. Item 1. Corint. 2. sapientiam loquimur inter perfectos [illegible]. Vide Agust. tract. 1. super Joan. adducit illud neque oculus vidit etc. et Vide s. Th. hoc probavit de Mysterio Trinitatis q. 32. 1. p. ar. 1. et Vide concil. Milevitan. c. 4. Ubi et Pelagiani qui negabant necessitatem gratiae ad diligendum deum et operandum concedebant necessarium esse divinam revelationem et inde arguit concilium quod inpium est ad eam quam fuit esse necessitatem quam Deus ad eam quae edificat. X s. Th. in [illegible] dicit quod ex quesit fidei quae ex adventu totaliter [illegible] non cadunt in cognitionem humanam nisi Deo revelante. hic pro [illegible] quid est doctrinalis et [illegible] unitatem fidei. et [illegible] quid dicit non [illegible] est ac si dixisset omnia quae sunt fidei. et [illegible] totaliter loquitur. Sed ex hoc non sequitur quod dicere Deum esse non pertinet ad fidem. Item furtum esse licitum vel illicitum non pertinet ad fidem. Ad [illegible] quod si reperiretur aliquis istum modum loquendi in aliquo [illegible] non [illegible] iudicabo esse heresim. sed debet interpretari sicut interpretatur s. Th. quod loquitur de his quae sunt fidei [illegible] et proprie et hec [illegible] totaliter Sed est argumentum contra quod probat a posteriori quod non sit de fide quod deum esse trinum sit revelatum a Deo sed quod sit evidens quod est revelatum a Deo. Probatur istam veritatem superat totum [illegible] cognitionem et [illegible] evidens [illegible] habemus in [illegible] istam veritatem [illegible] est ex revelatione dei quia non potest aliunde nobis manifestari. Respondetur explicetur revera [illegible] quod istam veritatem superet naturam nostram [illegible] habemus evidentiam quod sit a deo revelata [illegible] habemus [illegible] quod [illegible] quod sit chimericum [illegible] deum esse trinum et unum quia sarracenus dicit [illegible] et si [illegible] esset aliquis dicere quod istam veritatem et alias fidei superant naturam quia sunt contra rationem naturalem et sunt somnia et fictiones. Hoc ergo docet fides quod credere istam veritatem est summam sapientiam [illegible] extra illud nos predicamus Christum crucifixum [illegible] At [illegible] hoc cognoscimus evidenter quod [illegible] istam rem quod sit deum esse trinum et unum. et quod in rebus naturalibus [illegible] rebus cognoscimus evidenter quod non potest haberi [illegible] naturam [illegible] potest cognosci per naturam

22. q. 6. Ar. 1. et 2.

Quantum ad habitum. Utrum sit habitus infusus a Deo. aliis locis dictum est quod non est dubium quod sint isti habitus. est tamen ~~[illegible]~~ teme-rarium illos negare. de quo videbimus. 12. q. 62. Vide et Magist. lib. 2. de merc. gen. c. 19.

Quantum ad Actum ipsum fidei. Est difficultas Utrum Actus fidei sit a Deo per auxilium speciale ant tamen possit esse ex viribus nostris. Et ad hoc Scot. 3. d. 23. q. unica. quamvis fateatur quod datur fides infusa imo videtur dicere esse de fide. dicit tamen quod per fidem acquisitam potest homo credere et tenere omnia quae credit ecclesia. Et videtur dicere quod fides infusa ponitur ut melius et promptius credamus non autem absolute ut credamus. Durand. tamen d. 23. q. 6. audatius loquitur et sic vitiosius et apertius. 2° d. 28. q. 1. conatur probare quod sine fide infusa possimus credere sufficienter licet non tam prompte. Pro ista sententia est. Primum Arg. Scoti. quia fides acquisita sufficit ad credendum omnia quae tenet ecclesia catholica ergo non est necessaria fides infusa quia natura omnibus probat et sit arguens quod aliquis parvulus non baptizatus nutriatur inter christianos iste parvulus cum postea venit ad usum rationis et nutritur inter catholicos et minit sit christianus inter illos. iste credit omnia quae credunt alii christiani et credit omnia quae tenet ecclesia et tamen non habet fidem infusam ergo. 2° est arg. Duran. Homo habet sufficiens motivum ad credendum omnia quae credit ecclesia ergo non indiget habitu infuso ad credendum omnibus patet. quia efficaciora motiva habemus christiani ad credendum ea quae credit ecclesia quam ea quae credit paganus habemus enim miracula et scripturas et quae se. ergo his rationibus adiutus potest aliquis credere omnia quae credit ecclesia. Et confirmatur bene nos habemus evidentiam quod omnia fidei sunt credibilia ergo potest homo ex se ipso sine speciali auxilio credere illis.

11. q. quid quod est eundem esse credibile quilibet potest credere sit in [illegible] ratione e [illegible] q. qui credit id quod dicitur inde [illegible] credibile. 3° arg. hereticus [illegible] q. qui credit unum art. credit fide aquisita omnia alia fidei q. communiter et alio art. tamen discredit, propterea erit eadem fide aquisita illa omnia credere. v. g. est [illegible] q. solum discredit hunc art. q. [illegible] remanet [illegible] ad penam. credit omnia alia fide aquisita. et q. vult credere [illegible] cui discredit potest eadem fide credere. 4° Arg. [illegible] a fide aquisita credimus Multa difficillima propter sola authoritatem dicentium q. et possumus credere art. fidei. [illegible] ex hystorijs ex quibus credimus Multa Mirabilia; Item credimus Astrologis dicentibus Mirabilia de celo s. q. quilibet stella est Maior [illegible] terra. q.

Oppositum. sententia est vera et catholica. & Pro intelligentia. P. est notanda ista distinctio. q. [illegible] de fide formata et informi. eadem distinctio est facienda de actibus ipsius fidei. Alius est Actus formatus alius informis. 2°. not. q. de Actu fidei possumus loqui tripliciter. P. loquendo de ipso Actu fidei formato [illegible] charitate. 2°. de ipso Actu fidei [illegible] prout est a fide catholica et credit homo [illegible] tali actu omnia quae ecclesia proponit et qui P.a veritatis dicit prout manifestat in doctrina ecclesie ab [illegible] ab actu formato vel informi. ut [illegible] homine sine gratia [illegible] et sine peccato cum fide [illegible] 3°. possumus considerare ipsum substantiam Actus ipsius entitate materiale [illegible] [illegible] Sit deinde quod est reddere debitum [illegible]. His suppositis. Sit

1. q. Actus fidei formatae est donum dei ita quod non potest haberi [illegible] sine auxilio dei speciali. haec q. est de fide contra pelagianos qui [illegible] [illegible] dicebant quod homo poterat Mereri [illegible] Actus [illegible] [illegible] fidei formatae est Meritorius vitae aeternae q. P. probatur ex Paul. ep. 2. gratia salvati estis per fidem et hoc non ex vobis donum n. Dei est. q. ut [illegible] Minimum fides formata est donum Dei. P. probatur ex conc. [illegible] ses. 6. cano. 3 [illegible] [illegible]

2. q. est probabilis quod et ipse Actus fidei materialiter [illegible] [illegible] substantiam superat naturam [illegible] quod sit ipse habitus [illegible]

est qualitas ordinis supernaturalis inter ipsos Actus. exceptio q qualitas ipsi substantialis est a Deo omnino per infusionem et non est effectiva a p[otenti]a nostra. At p[ro]p[ter] Actus ipse est elicitus a potentia n[atura]li. At qui est cum auxilio speciali et absolute supernaturali. ipsa sub statu Actus superat naturam sic visio beatifica. et sic quoque de impaturi. sed de hac re vide 1a 2ae q. 62. 2

Difficultas quae est de ipso Actu fidei secundum quod acceptus et explicatur 3. q. Art. q Actus fidei est donum Dei, hinc. si consideratur, itaque nullo modo potest homo per naturam absque auxilio speciali Dei credere ut oportet ad salutem aeternam et supposita quacumque revelatione.
Pro intelligentia huius Not. q ut dicit. s. Th. ar. 1. errore perniciosissimo fuit q initium fidei erat ex nobis et inter Augustini tentationes est a Pelagium qui negabat gratiam Dei esse necessariam ad salutem ut dicebat. 4or Pelagius. P. volebat ipsam naturam gratiam ut deciperet fideles. 2o dicebat pelagius q gratia divina et ad interiorem erat ipsa divina revelatio per quam manifestabit nobis doctrinam fidei. At illa itaque pelagius non ponebat gratiam ex parte Actus ad credendum sed solum ex parte obiecti. Idem n. dicebat ille de charitate et de ipsa qua cognitio Dei aiebat ego per te possum diligere sufficienter ad iustitiam. inter facta revelatione divina ego potero credere ex viribus meis articulos fidei. et sic etiam poterit homo suis viribus adimplere omnia praecepta et praecepta charitatis et fidei gratiam aut ponebat ille auxilium speciale ut facilius possit homo implere illa praecepta sit nobis ponimus virtutes acquisitas non ad simpliciter operandum sed ad prompte et facile operandum 3o dicebat q erant distinguenda tria tempora quantum ad cognitionem. P. erat tempus legis naturae tempus legis scriptae et tempus gratiae dicebat q ille q p. tempore s. ab Adam usque ad Moysen. poterat homo naturali ratione ducere cognoscere sine credentia et sic et operari necessarium ad salutem et sic tunc non erant necessaria ipsa

originalib et ex parte Christi. contra quod est q. 5. q. 2.a In 2.o tpo tempore diceret qd qui incerit obscura lex naturalis de qua illi dicit legem de caelo et doctrinam ut reformaret necessariam cognitionem ad salutem per legem et prophetas. In 3.o tpo tempore in quo illa lex et cognitio cepit antiquari venit lex gratiae per quam impleta est diuina revelatio et cognitio quo tempore lux abundabit lux et manifestatio veritatis diuinae. Haec omnia refert August. multis locis. Vid. lib. de natura et gra. praecipue c. 40. et 44. apr. p. multa c. et lib. 2. de peccato originali c. 26. et lib. de gra. Christi c. 41. ubi dicit explicat August. duo sensus Pelagii quibus illi dicebant Christum esse salvatorem non quia dedit praecium redemptionis nobis sed quia docuit verbo et exemplo ea quae sunt necessaria ad salutem. Lex quam deliberabat pelagius. 2a. dein prorumpunt in hoc ut dicerent qd etiam hanc vitam quam docuit Christus per remedia potuerunt homines venire suis viribus et ingenio si multum vellent conari et laborare. Ex quo sequitur qd secundum pelagium etiam ipsa revelatio diuina erat simpliciter necessaria ad salutem sed ut facilius homines possent ex libero arbitrio obedire diuinae revelationi. Et sic est sententia Pelagii qd supposito divina revelatione homo posset credere suis viribus et implere praecepta fidei.
Prob. 2a q. Nostra P.m n. q. ibi est s. Th. qd fides absolute loquendo est donum dei hoc prob. ex s. Th. in ar. 2. dicit n. qd eadem est numero fides formata et informis. Ita q. praecedenti ar. 12. ad 2. et ar. 3. ad 1. Neque est contra hoc quod dixit s. Th. ar. 1. huius q. ad 3. ubi adducit illud ep. ad Corinthios 2. 2. Salvati estis ubi Apostolus loquitur contra explicationem sanctorum Doctorum de fide formata. Quod s. Th. solum loquitur de fide formata. Ad hoc est communis sententia ex ultimis tribus ar. ubi postquam probaverit contra pelagianos nos fides. dicit. deo fides non ab homine qd assensus fidei perficit ex deo conclusit et dicit deo fides quantum ad assensum qui est principalis actus fidei est a deo.

intercius Moniteq grum. loqr q solu de hoc exstenkingo
Ad 1. Explicit verum dt q. illo tosum Paulum Magist de fide
formata qm certum est q christianus non habibit absolute bona que de
in corde habere in se per charitatem q quod et habibuit ss. Nihilo
minus hic Paulus loqr. de fide absolute. Et hoc verum est q. per fidem
habitat quia fides habitum est initium et fundamentum ut ss. per gratiam
habitet in nobis. Et hoc non obstat quia ipsa fides sit donum dei
homi. se. Ad 1 b. n. q gratia habitualis bonum duat ad charitatem non potest
esse in sua deo
Ad aliud dx q nomine gratiam significat quod cunque donum et
nisi gratuitum et ita ipse habitus fidei dicitur gratia qui gratis datur
et auxilium speciale dei dicitur gratia. Et de hoc loqr. s. Th. hic. Et
an s. Th. in h. loc ar. 1. non loqr aliquod totum de fide formata
de fide homi. se. et hic nobis bene conit. hic cotra aliquos the
mistrebd cietos. q. s. Th. ar. 1. loqr. de fide formata et in 2o
de fide informi et hic loqr. de fide homi se. ut constat ex cotextu
et qm ma 2. refert se ad ar. 1. cum dicit et hoc cautum est dei
V. est q. sententia s. Th. q actus fidei homi se est donum dei.
P per authoritatibus Scrip. P. ex illo ephes. 2. gratia salvati estis
per fidem donum n. dei est. P. per ex illo 1. corint. 3. non sumus sufficientes
cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis sed sufficientia nostra ex deo est
Dicit August. lib. de pred ssh. somst. c. 2. Minus est cogitare quam credere
sed non possumus sine adiutorio dei aliquid cogitare ergo neque credere. Maior
notum. qm credere est cum assensu cogitare. Minor vero est D. Pauli.
Item probat August. ex illo. 1. corint. 4. quid habes quod non accepisti
et si accepisti quid gloriaris q. et ibidem. quis n. te discernit. si
tu fides esset ex nobis possemus dicere ait August. fides mea a me
discernit. Aduximus et ad hoc alia testimonia in 12. q. 109. ar. 6.
Hec est et de simili coci. Milevitano. c. 4. Sed formalius et expressius

[illegible] est in co. cil. Arausic. quod fuit co[ntr]a [illegible] hi[...] co[n]tra reliquias pelagianorum dicentium initium fidei esse ex nobis. ubi c. 5. dicit si quis dixerit initium fidei et ipsum credulitatis affectum &c. et ibidem dicit quod si ex natura nobis est ipsa fides posset dici quod omnes infideles sunt aliquomodo fideles. dicit 2. co[ntr]a illum q. n. fidem qua in Deum credimus dicunt esse naturalem omnes eos qui ab ecclesia Christi alieni sunt quodammodo fideles esse definiunt. Dico ergo quod si ut dicit Durandus non solum posse accedendum est ex nobis sed et ipsum credere absolute est ex nobis multo amplius dicit Durandus quam dicebant pelagiani. Nullo ergo modo dicendum est quod sine auxilio speciali potest homo credere ut oportet. De quo vide Aug. lib. de praedest. sanct. qui liber ex professo est conscriptus contra istum errorem. et in c. 3. dicit Aug. ubi ex reb. aliquando rebus tenuit sententiam quam tenuerunt super epistolam ad Rom. et refert c. 23. lib. 1 retractation. ubi refert [illegible] illam sententiam super epist. Rom. loco 60. 61. et 62. ubi de nivem istum errorem quod initium fidei est ex nobis. et in loco illo de praedestinat. sanct. dicit quod hic ipse cum aliis errabat qui putabant sufficere revelationem divinam et explicationem credendorum, et quod ipsum credere erat ex nobis.

Improbatur rationibus. 1. ut modo dicebamus dicere n. quod credere fide acquisitam absque speciali dono Dei est sufficiens ad [illegible] est dicere initium praeceptum est dicere quod initium fidei est ex nobis immo plus est omnino dicere. hoc ipso est peior quam ipse illud. 2. [illegible] dicere ut christiani credunt est actus difficillimus et supra naturam ergo indiget homo speciali auxilio ad talem actum. antecedens patet quod credere fidem catholicam quae hic est licet sit obligat ad persistendum in fide non obstante quacumque ratione naturali et si videas apparere . obligat et non obstante experientia aliorum ad hoc non sufficiunt vires humanae ergo ille actus superat naturam. 3. fides ordinatur [illegible]

pot esse sine charitate. hec pro quem mouet sine charitate est donum dei quia credere absolute est donum dei. Maior est de fide ut est definitum in concil. trident. Minor pz ut s. probat illa ar. 2. et pz ex illo 1. corint. 13. si habuero omnem fidem ita ut montes transferam etc. ubi est quod Paul. ubi loq. de fide catholica et dicit quod pot esse sine charitate et infine c. dicit Paul. quod manet tria hec fides spes, charitas, charitas pz et spes, sine cum est donum dei quia et fides. et sine charitate est donum dei. Confir. quia in concil. araus. loco cit. dicit quod principium fidei et auxilium speciale corrigit voluntatem hominis et mutat de infidelitate ad fidem quia ille qui est in peccato mortali vere fidelis est ex dono dei pz quia quamvis careat voluntas peccatoris est mutata ex infidelitate ad fidem. 4°. arg. ista fides que est aliquando precedit tempore ipsam iustificationem est tamen dispositio ad gratiam et pro portione mihi quod est donum Dei quia non pot haberi per naturam. ambo est notum ex scrip. et concilijs. P. n. actus dispositiones ad gratiam est credere hoc aperte habet concil. trid. c. 6. sess. 6. At fides unum definitum est in 12. quod nullus pot se disponere ad gratiam absque auxilio speciali dei quia neque credere. Confir. quia Dini non solum vult quod principium credere sit dispositio sed et tenet quod per sese quis est vere iustificatus per totum virtutem possit credere per fidem acquisitam quod est intolerabile. Confir. 2°. quia fides est humane salutis initium fundamentum et radix totius iustificationis ut dicit concil. trid. ses 6. c. 8. arg. spes et charitas penitentia et reliqua dona que complent ipsam iustificationem cum fide catholica sunt ex Deo omnino quia ipsum et fundamentum ex Deo est. certe ab fundamento dicitum est quod habet fundamentum quia ceteris rationibus ab ipso

edificio

Alterius rationibus ab ipso edificio. Et quod Arbor esset celestis radix deest terrestris. S. Th. ratio. s. 2a. ar. 1. ubi dicit quod homo assentiendo iis quae sunt fidei elevatur supra naturam quae necesse est quod in eo sit aliqua virtus supernaturalis quamediate elevet hoc autem est auxilium gratie Dei ad credendum. ...
... quippe aut sit tempus quibus elevat. ... ipsum donum est quod supernaturale ... ipsa adhuc debet esse supernaturalis ut sit pro ... Neque solvitur ... dicendo quod hereticus ... dit deum esse trinum et unum. Et credit per actum naturalem fidei acquisitae. ... quia ille actus heretici est ... actus vero fidelis est proportionatus ... dei est ut Actus ... proportionetur ... fidei ... supernaturale ... ad consequendum ... debet etiam dare Actum supernaturalem. Et probatur amplius ex eli... catur ex illo c. 8. concil. Tridentini. Postquam dixit quomodo iusti... fiant homo per fide explicat etiam quod gratis homo iustificetur Et dicit. gratis autem iustificamur per fidem quia neque ipsam fidem neque opera quae iustificationem praecedunt gratiam iustificationis promerentur. Verbi constant quod concil. loquitur ubi de operibus hominibus et de fide de quibus loquitur fuerunt c. 6. ... dispositionibus ad gratiam. Et ibi asserit etiam ... esse Donum Dei quod fides est donum Dei. Item probatur ex cano. 3. dicit

si quis dixerit sine spiritu Sancti inspiratione hominem posse credere
sperare &c. ex quo definit cum aliis patribus ac aliis sperantibus
non possimus credere diligere. Id est scriptum pelagii dicere
quod homo posset pro naturam diligere sufficienter ad iustificationem
et credere. Dixit Thomas ampliusque dicit quod et solum vitium potest
homo credere pro natura. Ultimo est arguitur quo destruitur arguitur
1. 52º quia aliqui probet ad arguitur s. dictum. s. quod omnes dictum
Probat quod fides formata est donum Dei non tamen de fide ad
salutem. Solutio ultima 52º est firmiter quod cum al. 7 videtur ex
presse ponit fidem veram esse donum Dei ante iustificationem
et expresse ponit illam post amissam gratiam per peccatum
illius 52º firmiter est. sed cum alia loquitur de fide non naturali
sicut de charitate et spe. 2º arguitur quod si illius 52º solum
fides dicitur donum Dei quod est formata et potest habere actum
Meritorium sequitur quod philosophia naturalis erit etiam donum Dei
quod postquam quis est in gratia meretur per actum assentio
philosophiae. Idem et esset de virtutibus acquisitis
idem quod omnes habitus naturales boni qui ut dicit Apostolus c. 5.
advenientem charitatem formantur et sunt veri virtutes posset
dici donum dei. sequitur quod fides non dicitur
acquisita naturalis et est donum dei solum propter charitatem
forte. Solutio 2º quia sancti et concilia et scripturae
quod dicunt fidem esse donum dei non solum volunt dicere

quod credere Misteria est donum dei quia istorum et comedere Misteria est donum dei. Ex his sequitur

4.ª Conclusio. Dicere fidem aquisitam sufficere ad salutem ut dicit durandus. et quod fides absoluta datur solum ut Melius et facilius credamus credenda quia est pelagianum. proximo dicto. quia et pelagiani ponebant auxilium dei ad Melius et facilius operandum.

5.ª Conclusio. omnia argumenta durandi probant quod homo suppositu fide aquisita potest credere omnia quae tenet ecclesia non tamen ut credit christianus. et hec conclusio probatur argumenta durandi et hec conclusio. mt Magister et sine posset habitu fide infusa sine errore. Sed est argumentum contrarios ex tobis s. th. pro sententia durandi. argumentum ex s. th. 3. se. d. 23. q. 3. ar. 3. q.ª 2. Ubi aperte d. th. videtur favere durando. dicit enim quod fides infusa ponitur ad duo. ponitur ad credendum contra duritiam intellectus et ad refutandum contrarios errores. et dicit quod ad primum non erat necessarium fides infusa quia propter propriam estimationem poterat homo credere ad 2.m tamen ait erat necessarium fides infusa ut scilicet discretere homo credat Respondeo quod s. th. absolute dicit ibi quod est necessaria fides infusa. quia dicere quod est necessarium ad illud 2.m officium est dicere quod nullus potest credere ut credit christianus sine fide infusa quia christianum credere habet illa duo necessario conexa. 2.º Dico quod si s. th. aliquid dixit contrarium in sententiis credendum est quod hic mutavit sententiam. 3.º dico quod s. th. intendit quod ad credendum utrumque et sine hesitatione ut credimus fide aquisita non erat necessarium fides infusa. ad credendum tamen ut christianus credit non dicit s. th. non requiri fidem infusam sed oppositum dicit Sed quid dicemus ad solutionem durandi. numquid illi crederent verum in fide

22. q. 6. ar 2. 1572

Ex. q. scot. cath. sic eloq. qui aperte asserit q. est necessarium fidem in fusam ad credere d. tm firmiter sicut credit christianus & adducit illud luce. 17. dne adauge nobis fidem & illud et quod in collecta orat ecclesia. da nobis fidei spei & caritatis augmentum. Unum. dicat ibi solum scot. quod s. impugnavimus. q. 1. s. q. ca fidem que habet ex auctoritate ecclesie est fides aquisita. s. diximus hoc habere verum si per ecclesiam intelligat congregationem hominum ut humana est sed si ea assistentia ss. si pro summat ecclesiam cum capite & promissis christi. est articulus fidei q. ecclesia no potest errare q. istorum est credere q. ecclesia dicit & q. Deus revelavit

Dices. 10 periculose loq. q. ap. q. 16 distinguit gratiam in gratiam que est natura & gratiam gratis datam. que est distinctio pelagianorum

& deinde dicit 2o. q. no possumus per naturam habere assensum eudentem articulorum fidei. sed solum assensum obscurum. et hoc intendit probare q. ad hoc sufficit fides aquisita in fusa tamen datur ad melius & promptius.

Nihilominus videtur q. ipse extenuet suam sententiam q. dicat q. per naturam possumus habere aliqualem assensum fidei. & sic dicit q. fides infusa no est superfluum q. datur ad melius. & q. datur etiam ab erroribus & sic voluit dicere id quod dixit s. th. in sententijs. q. q. d. sit ca impugnat Dices. dum q. pelagianum. Vid. illum. 2o. d. 28. q. unica ad arg. Dices. p. fuit anquo . . . in s. . . . tale fuit sed concessit q. nos in s. q.

Ad. 1. arg. Ex q. ille puer aliquando fuit in gratia per contritionem ut credendum est & sic si fuit iustificatus tunc illi fuit infusa fides & sic per illum credit dum postea sit in gratia sive in peccato mortali.

2o. Dicitur q. si forte ille numquam per venit ad gratiam nihilominus potuit habere fidem infusam & sic hm. actum & sic habitum. ut probavimus. ar. 2. circa solam. ad 3. 3o. dicitur q. ille non habuit fidem suam no credit sicut christianum sic ei sibi videtur sic credere

Sed contra ille adimplet preceptum credendi. R. x distinguo impleat sic quod excuset a novo peccato Mortali propter ignorantiam. concedo. impleat praeceptum i. facit opus praecepti. nego.

Ad 2m arg. R. x quod isti non habent credendo Deum non faciunt ut sic omnino credat propter auctoritatem divinam et sic neque credit sed Christiani qui fides Christiana credit quod Deus revelavit. Et per hoc etiam solvunt omnia alia argumenta.

Circa Artm 2m. Est Dubm. Utrum verum sit quod isti fides vera et catholica Maneat in peccatoribus et videtur quod non. Primo quod in sacra scriptura frequenter dicuntur credere illi qui sunt iustificati et illi dicuntur fideles reliqui tamen dicuntur aliqui infideles. ans patet Joan. 3. ut omnis qui credit in ipsum non pereat sed habeat vitam aeternam. credere hic accipit pro credere fide formata quia omnis credit iustus est et quidem salvatur. ergo si non est iustus non credit. Et Apostolus paul. sunt multi auctoritates Item 1. Joan. 5. dicit omnis qui credit quoniam Iesus est Christus ex Deo natus est ergo qui non est natus ex Deo i. non est iustus non credit. Etiam sancti solent loqui isto modo. Agust. sup Joan. Tractat. 49. explicans illud Joannis qui credit in me et si mortuus fuerit vivet et dicit expresse/ unde Mors animae! R.x pondet quod non est fides. unde Mors corporis! quod non est anima. et infert quod anima hic non habet fidem. quia tamen est in Mortali non habet animam omnino quia Mortuus est Spiritualiter ergo non habet fidem. Item sup ps. 32. exultate iusti in domino. intendit ibi probare quod idem est dicere quem esse iustum et esse fidelem. exultate iusti et exultate fideles et ita dicit. sicut dic caneo et canes contatis. Item gregorius homil. 29. circa illud qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit. explicat quod

et credere. dicit quod ille vere credit qui opere complet quod credit. In huiusmodi et Aug. lib. 3. Hypognost. dicit neque fides sine gratia neque sine gratia fides. In oppositum est Veritas catholica quam supponit s. Th. hoc ar. 2. et idem dixit s. Th. q. 4. 5. ar. 4.

Pro explicatione Not. quod Lutherani sequentes vestigia Luxerij tenentes quod non detur nisi unicum peccatum mortale s. infidelitas. consequenter dicunt quod quicumque peccat mortaliter amittit fidem et sic non manet fides in peccatoribus. et irrident multum istam distinctionem catholicorum de fide mortua et viva de fide formata et informi dicunt n. quod illa fides quae a nobis dicitur mortua et informis est vana et nullius momenti. Et hinc alij heretici magis moderni credo quod non negant quod aliquod aliud peccatum mortale quam infidelitatem dicunt n. quod generaliter loquendo quicumque peccat mortaliter perdit fidem veram et christianam. 2º. Not. quod isti heretici ut dixi in m. deg. et s. q. 1. distinguunt fidem in fidem hystoricam, miraculorum et promissionum. et fatentur quod fides hystorica et miraculorum potest esse cum peccato mortali. non tamen fides promissionis quam solam illi vocant fidem veram et catholicam. Ex quo seq. 3º. quod licet isti heretici concedunt quod datur aliqua fides informis in peccatore sed illam non dicunt fidem catholicam neque christianam quia sentiunt illos contra christianos et iudeos

Oppositum sententia est catholica de fide quod s. vera fides catholica manet in peccatoribus. et ea est quae est omnium christianorum.

Prob. ex illo loco citato ad 3. 1. corint. 13. si habuero omnem fidem ita ut montes transferam. ecce ubi Paulus fatetur quod fides potest esse sine charitate. Sed ad hoc heretici dicunt 1º. quod ibi loquitur Paul. de fide miraculorum. Sed hoc contra imprimis est dixmus

n. quod fides sine charitate sit vera fides. 2° respondeo quod Paulus loquitur ibi cum
conditionali sicut solemus dicere de impossibilibus fides esse tam magna
ut transferret montes et posset esse sine charitate, nihil esset.
videtur ex hoc loco convinci quod vera fides possit esse sine charitate
et videtur haec explicatio esse D. Ambrosii. Dicendum quod licet loco
citato non admittat aliquorum sit admittenda conditionalis
non tamen debet sic admitti ut dicant omnino impossibilem. sed est
admittenda sic quod vix potest esse tam magna fides sine charitate quanto (margin: [illegible] 74 [illegible] 75 [illegible])
loquitur de fide vera et catholica sicut existimamus probabile. 2° ut
dicit: nunc autem manent tria haec: fides, spes, charitas. constat
ex aliis in illo c. quod certe prophetia potest esse sine charitate ergo
fides quia loquitur eodem contextu de qua Paulus de fide et de prophetia.
Item est locus insignis Jacobi 2. ubi ex professo hoc intendit
probare quod fides potest esse sine charitate et quod sine illa fides sit
mortua et nihil prosit ad vitam aeternam si sola sit. qui dicit fides
sine operibus mortua est. et omnino sicut corpus sine anima.
Atqui corpus sine anima verum corpus est ergo et fides sine charitate
vera fides est certe. Augustinus multis locis praecipue lib. de
fide et operibus ex professo toto illo libro hoc probat Augustinus quod
non sufficiat sola fides et si vera sit, et admittit et supponit tanquam
certum quod vera fides Christiana est in peccatoribus et ibi dicit
quod illi non salvantur sine observantia mandatorum. c. 15
multa libri in sententia alia quae dicat. affert
dicit quod in iudicio boni erunt a dextris, mali a sinistris et in iis puniuntur
illi non quia non crediderunt sed quia bona opera non fecerunt. Item Augustinus

lib. de verbis dni. sermo. 50. docet fidē sine charitate nō prodesse & subdit Magna res est pro fecto fides Mortes fides ferēs sed si ego hic sine charitate hēam nō ulla sed ego nihil sum. Itē lib. 1. de bap. cōtra donatist. c. 8. dicit qd prodest homini l. sana fides l. sanū fortasse solū fidei sacrm ubi lethali vulnere, schismatis peremta est sanitas charitatis. per cuius interiectionē et illam tegen trahentē traxit iam ad Mortē. & 15. de trinit. c. 18. dicit sine charitate fidē pōt quidē esse sed nō prodesse. D. grego. sup illud Job. 34. quasi impios percussit eos in loco uidentium. dicat greg. 25. lib. Mor. c. 14. dicit q locus videntiū est ecclesia christi & dicit & qui eos aptos habuerunt oculos / l. q. de illatis christianis / in fide tenuerunt in eos clam sos in opere & c. 7. dicit q demones se prō vocant. dicentes & xi[illegible] remite ex[illegible] l. post ablatā charitatē tolle fidē que [illegible].

P. prob. ex consensu ex [illegible] & traditione totius ecclesie quae semp sensit fidē christianā verā manere in peccatoribus. & ita est definiti. cōcil. tride. sess. 6. c. 15. & can. 28. dicit. si quis dixerit amissa p peccatum gratia simul & fidē semp amitti aut fidē quae remanet nō esse verā fidē licet nō sit viva aut q fidē sine charitate hēt nō esse christianum anathema sit.

Unde et Prob. q. q. nō formalis fidei & latriae esse tā nō dependet ex charitate q pōt manere sine illa. arg. propta in c. 5. hac q̃ uter ex dictis. diximus q charitas est forma extrinseca. assensus n. fidei solū dependet ex piu affectu voluntatis. & est cognitio intellectus nō pōt homo credere propter authoritatē dei nisi quis credat eo[illegible]. Re[illegible]. q. fides in hoīe christiano circa supernalia est habitus principiorum & speculatiuus & practicus eminenter q sic habitus principiorum et moralium in [illegible] pōt manere abs prudentia & aliis virtutibus ita et fides pōt manere abs charitate & prudentia in fide.

 447

Ad arg. Pr. sol. 1. not. 1° q bonu[m] ꝯ surgit ex integra causa
Malu[m] t[ame]n ex particularibus defectibus. hinc est q cu[m] fides det a Deo
vt habeat charitas & christiani. sit hoc principaliter vt sit bonum
aliqu[od] qi decet vnu[m] primi[tiu]m pulcherrimu[m]. s. charitas dicit q magis remanet in peccatore. & id tn hoc mo vocat infidel. & ipse fides dicitur mortua.
2°. not. q fides est virtus theologica sed quo[d] est formata est
virtus absolute loquendo sine charitate t[ame]n no[n] est virtus theologica
neque vocatur virtus christiana absolute. Ideo loquendo de fide vt est
virtus simpl. qi istom[od]o habet charitatem. aliqui sancti dicunt & ceteri ꝯ
numerant q fides no[n] est sine charitate neque e diverso. qi vt dicunt
Analogia sic simplici ponit pro formosiori significato. & isto m[od]o aliqui
sancti tribuunt fidei o[mn]ia quae sunt propria charitatis.
3°. not. q hoc nome[n] veru[m] accipit 2r. cu[m] dicimus est vera fides.
1° vt dicat essentiam rei & naturam specificam. 2°. vt dicat aliq[uo]d
quod decet perfectionem spe. i. saltem habet absolutam perfectionem
licet no[n] co[n]summatam v. g. aliquis habet infirmitatem sed parvam. sic
loquimur de infirmitate. sm. essentiam illi est vera infirmitas. At
t[ame]n qui est infirmitas tam parva q no[n] privat spem propriis actibus
dicimus q ille no[n] est vere infirmus. sic et vocat verus homo q[ui] habet
essentiam hois. aliqui t[ame]n dicimus puerum no[n] esse hoiem. i. no[n] perfectum hoiem
Sic[ut] ip se fides vocat vera qu[ae] habet essentiam. sic & isto m[od]o definitur
q vera fides ma[n]et in peccatoribus. aliqui t[ame]n q[ui] fides est sine charitate
est imperfecta no[n] dicitur vera fides. & sic intelligit Gregorius. cu[m] dicit
ille vere credit q[ui] opere co[m]plet quod credit. & ibi vocat falsum
fidelem eu[m] de quo dicit Apostolus quod dicit se nosse deu[m] factis t[ame]n
negat. & Joannes. 1. can. c. 2. q[ui] dicit se nosse deu[m] & Mandata
eius no[n] custodit Mendax est. & Merito isti vocat falsi fideles
qi professio christiana vt ibi de dicit Gregorius. ducebantur ....

s. fide & operibus. Et sic etiam dicitur fidelis servus qui servavit
quod promisit. Et infidelis qui non servavit quod promisit.
Et inde dicitur infidelis christianus qui non servavit illud quod pro-
misit servare in baptismo. Et sic paulus dicebat de se ipso: cursum
consummavi fidem servavi. s. servavi fidem quoad utrumque. s. quia credi-
di deo & servavi quae illi promisi. Hinc sequitur unum notandum
quod multo proprius & verius dicitur ipsa fides mortua vera fides
quam quod ipse christianus dicatur vere christianus & verus fidelis. Et ratio
est quia cum dico veram fidem nihil amplius dico nisi quod illa met vera
ratio illius habitus et tamen cum dico verum fidelem amplius dico s.
& quod pertinet ad intellectum & quod pertinet ad voluntatem. Et idem
dico de christiano. Et ideo alii dicunt & bene quod concil. Tridentinum
consulto in 1. parte definitionis dicit quod illa fides quae rema-
net sine charitate est vera fides licet non sit viva quod tamen di-
xit de ipso christiano in decreto. non dixit est verus christianus
sed christianus absolute. Et hinc sancti. Multos christianos appe-
llant falsos christianos & hypocritas. de fide tamen ipsa vix
reperitur quod dicatur falsa fides. hoc bene notavit Mag.
Vega. lib. 14. sup. 6 sessionis. conc. Trident. Cum igitur c
in asserendum est pro indubio quod absolute s. sine addito
quicumque habet veram fidem est christianus & vere christianus.
Ex his solvuntur argumenta. Illud tamen sancti Augustini argumentum aurei
intelligitur Primo de fide formata. s. melius quod intelligit quod fides est
anima nostrae non quod formaliter vivimus per illam. est nisi hac
ricere hereses lutheri/ sed est anima nostra omne effective &
singulariter s. partialiter. i. quia per fidem vivimus. quia sine fide
vivere non possumus. & vivimus per fidem tamen quia per causam. ut dicimus de

Medicina que dat vitam dicimus quod est nostra vita.

Circa solutionem 2i. notat. solutionis s. th. quomodo se habeat peruasio ad peccatum et caret. hic explicat. s. th. verum enim est quod peruasio pura non conferet spem peccato sicut neque habitum vitiosum licet sit intrinseca peccato. et sic 2a solutione s. th. est illius amplitudo. de hac re ex professo late. 12. q. 71. ar. ult. et q. 72. ar. 1. et q. 79 ar. 2 ad 3

Circa solutionem 3. est Dub. Utrum fides caritas et alie virtutes dentur alicui ante iustificationem. est querere utrum fides, spes, et caritas praecedant iustificationem et infusionem gratiae, quae dentur ex gratia caritate et videtur quod sic. Probatur Primo ex concilio Tridentino sess. 6. c.7. dicit concilium in ipsa iustificatione hec tria simul infusa accipit homo fidem, spem, et caritatem. ergo dicit concilium quod simul. Conficitur ex ipso processu concilii quod c. 6. precedenti loquitur de dispositione ad gratiam quae precedit tempore ipsam iustificationem dicit quod fides concipiunt fidem ex auditu et postea c. 7. dicit quod ipsa fides infunditur in ipsa iustificatione cum caritate ergo illa fides quae praecesserat non erat fides infusa. 2o probatur quia iste tres virtutes fides spes et caritas se habent ad gratiam sicut potentie anime ad ipsam animam sed ipse potentie enim quod ponuntur a fluxu ab essentia ergo et fides non potest absque gratia. ante est. s. th. 12. q. 110. 3o est arg. s. th. hic. quia Christus quem sanabat totaliter sanabat iuxta illud Joan. 7. Mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato ergo quando Deus sanat hominem a morbo spirituali totaliter sanat non autem totaliter sanat hominem si tres virtutes fides spes, caritas, ergo non infundit fidem sine illis. atque sanaret Deus intellectum et non voluntatem.

In oppositum est Antiquitas. s. th. ad 3. Pro explicatione. Notat quod possunt esse tres modi dicendi in hac parte. Primus in uno extremo quod fides catholica neque quoad actum neque quoad habitum detur unquam ante iustificationem. Secundo quod fides est ante iustificationem in alio extremo. v. g.

illa non est fides eiusdem speciei cum fide catholica, id est fides acquisita aut ut multi est aliqua credulitas cum auxilio speciali dei non tamen quod attingat actus ille ad speciem fidei infusae. v. g. sicut ex parte voluntatis quando homo disponit ad iustificationem per multum tempus sunt ibi multi in voluntate et in deum et contra peccatum et cum auxilio speciali dei nullus tamen est ibi actus qui sit eiusdem speciei cum actu charitatis infusae s. cum actu penitentiae infusae. ita posset aliquis dicere ex parte intellectus. quia ita se habet fides ad gratiam ex parte intellectus sicut penitentia ex parte voluntatis. Iste modus dicendi videtur esse magistri Vega lib. 7. c. 28. sup. 6 sessionem. ubi tenet quod si quis cathecumenus accedat ad baptismum cum peccato mortali vel veniali baptizari vere quod ille ingressus recipit fidem. sed solum creaturam et ita tenet ille quod istae tres virtutes sunt omnino connexae quoad infusionem. et pro ista sententia sunt argumenta posita. 2. Modus dicendi potest esse medius s. quod aliquis cathecumenus existens in mortali potest quidem ante baptismum habere actum fidei catholicae non tamen habitum. At post quam baptizatur sic ad fidem dispositus non tamen cum charitate recipit habitum fidei non tamen charitatis. Iste modus dicendi est magistri soto lib. 2. de natura et gratia c. 8

3. Modus dicendi dicit quod fides absolute loquendo neque quoad actum neque quoad actum pendet a charitate quantum ad infusionem. et sic cathecumenus existens in mortali potest etiam ante baptismum habere istam fidem infusam quoad actum et quoad habitum. Credo tamen quod ista sententia est in opposito. quod s. sint connexae istae virtutes quantum ad infusionem sed non quoad habitus. Ita habet Durandus. 3. p. 3. d. 36. ar. 4. tenet expresse quod habitus ... potest esse species sine charitate non tamen quantum ad infusionem. Idem videtur habere Durandus 3. d. 23. q. 6. et putavit magister vega tam esse sententiam s. etc. et tamen fallitur. quia 3. modus dicendi est mihi probabilior. - Sit 1. q.

 149

a
1. q. in bap. dat vera fide catholica illi qui est dispositio ad fidem. Et quoad actum et etiam quoad habitum. Prob. 1°. ex August. lib. de fide et oper. ubi per totum librum supponit tamquam certum quod catechumeni qui bapti zabant in peccato mortali habebant veram fidem. Et de eis dicit quod non recipiant in iudicio non quia non crediderint sed quia bona opera non fecerunt. Haec est sententia S. Th. ut Minima. ut patet supra ar. 3. hic. ubi aperte dicit quod dat hominibus ut credant licet non det charitatem. Et habet communiter hic. 2. Prob. ratione. Officium. illeque sic est baptizatus est vere christianus et fidelis quia habet fidem catholicam. quae est quidem qui non potest esse fidelis sine fide catholica. nisi 2°. quia qui per solum characterem non est fidelis. quia hereticus non est christianus neque fidelis licet habeat characterem.
3 Item per fidem acquisitam et qui cumque alium habet quae non sit fides catholica non dicitur neque est aliquis fidelis. sed iste homo dicitur et est vere christianus et quia illi reputantur vere christiani sicut alii omnes fideles peccatores. Et confirm. quia illis competit ad ecclesiam per fidem quam per characterem. Et magis est membrum christi per fidem solam quam per solum characterem. ~~Maior~~
T. sed iste competeret ecclesie et est membrum Christi. Minor prob. quia hereticus per characterem non est membrum Christi. fides autem vere unit cum Christo. sed ille sit membrum Christi sic erunt unita peccatores fideles ante adventum christi. 4 Item quia ille per illam fidem quam habet potest salvari si fiant opera quae competunt ad corpus Christi et ecclesiam. quia nullus potest consequi salutem nisi sit membrum Christi. ergo ille catechumenus baptizatus sit membrum christi et ecclesie secundum quod habet fidem veram. Et oppositum reputo falsum.
a 2. q. Ante bap. dat etiam fidem quoad actum sine fide. Ideo q. Videt Magi. s. th. supra ar. 3. quia d. th. non meminit bap. sed absolute loquitur. ita et sentit communiter. Ad habet quod omni ratione. quia hereticus qui convertitur ad fidem et manet in peccato mortali recipit fidem et habet verum actum fidei et etiam catechumenus potest

recipere, quod tenet ex crucis rationibus qui dicere quod conversio latronis facta fuit aliquanto post illa quae dixit ... et tamen non videtur velle ut ... credendum. 2° arg. quia August. lib. de fide et operibus ... hoc est videtur supponere quod s. dicit veram fidem ante bap. et c. 21. non solum hoc dicit sed etiam quod ipsa fides quae praecedit impetrat remissionem peccatorum. hoc asserit August. epist. 105. et 106., quod fides impetrat remissionem peccatorum et est ipsa ... Ergo est vera fides ante bap. Item quia concil. Araus. contra pelagianos de finibus quod initium fidei non est ex nobis nisi a Deo hoc est vult significare quod ipsum credere quod praecedit ipsam iustificationem est vera fides et tandem dicit concil. c. 25. s. et Trid. sess. 6. c. 5. quod ab ipso ss. est quod sacramentum bap. fidelitur requiritur et credo quod loquitur ibi de fide etiam in sacramentis quae praecedit bap. Ibi et Chrysost. homil. de lege nova et ss. videtur etiam dicere apte quod cornelius ante quam iustificaretur et baptizaretur habebat veram fidem. August. etiam ... videtur asserere de eodem cornel. et de aliis. lib. 1. ad simplicianum q. 2. circa principium et parum post principium. Hoc etiam videtur asserere Paul. Rom. 10. quomodo ... invocabunt eum in quem non crediderunt. ergo fides ... exauditum. loquitur de fide vera. arg. quod ante quam aliquibus invocet Deum impetret ... iustificationem et salutem necesse est quod ... fide quae habet exaudiri quae est fides catholica ... iustificationem ipsam praecedit vera fides in his qui veniunt ad fidem. Hoc etiam probat ratio. s. ... sic. ar. 1. ubi dicit quod ille qui credit intellectus ... ergo iste intellectus ... credendo ... ut credit elevat ... Ad ... fidei catholicae ... non ... omnes ...

et dispositionis bap. c. 7. quod aliquis fidem habebat quam orabat et eleemosynas faciebat ...

tamen oppositum ... clarissime.

...

certe non aliter credit iste quam credant alii christiani. qui credit
omnia quae credit ecclesia credit quia Deus revelavit quod quidem decet ut
habeat actum fidei catholicae. ex c. [illegible] de presb. non baptizat.
3. quia etiam quoad habitum infideles fideles vere catholici in catechumeni
ante iustificationem. Idem quoque est etiam s. Th. in 3 p. c. art.
qui non solum loquitur de actu sed de habitu. quia licet in 3 p. dicat quod
datur alicui ut credat, ubi loquitur de actu. Atamen arguit: loquitur de habitu
ut constat. et profecto s. Th. ex eo quod datur alicui credere actus fidei
per consequens relinquit quod etiam daret habitum. et non loquitur s. Th. hic
de fide quae datur solum in baptismo, sed absolute loquitur, quod non oportet ad illud
restringere. et idem habet hic cum et v. arg. de haereticis qui [illegible]
[illegible] fidem et quoad actum et etiam habitum quod et catechumenus. 2.
Probatur ante iustificationem datur [illegible] actus fidei quod et habitus
omnibus probatum est et concedit illud [illegible] quia [illegible]
Deus disponit omnia suaviter, et propterea [illegible] cum [illegible]
[illegible] habitus infusos quia habemus actus, sicut ille catechumenus
habet actum, [illegible] etiam non habebit habitum. Et confirmatur quia ille catechumenus 3
[illegible] per plures annos [illegible] manet in fide et [illegible]
et delectabiliter credit sicut quilibet catholicus baptizatus et quo [illegible]
vult credere [illegible] credit sicut baptizatus. [illegible]
principium credendi sicut alius habitus. [illegible]
Confirmatur quia ubicumque reperitur ratio formalis alicuius habitus, 4
reperitur et habitus qui [illegible] talis habitus, sed hic
in isto catechumeno est ratio formalis fidei catholicae et [illegible]
[illegible] habitus fidei quod habet fidem. Minor nota lumine
[illegible] Minor probatur quia ille credit quia Deus revelavit prout
ecclesia manifestat et sacra Scriptura. quod.

Ultimo est argumentum fides pot esse sine charitate q non het conexione cum illa q et quo ad infusione no pedet ab illa et quo ad habitum quo ad actu: ambo est desse. quia tu p[illegible] qi tota ro quare fides pot manere sine charitate est qi sine illa salvat vera ro fidei et potest homo esse vere christianus sine charitate q eadem et ro ho pot infidis sine illa eo q salvat ro vitiis absque alio. et io frater qi pot esse ut quis sit sufficienter dispositus ad fide et ex parte intellectus et ex parte affectus q cum utrique habitus no pedeat ex alio nihil incovenit q infidat utrusque sine alio.

Ad 1m argm. Rx q hoc argm et similia solu probat q fides in esse virtutis het conexione cum charitate. qr vt diximus q sine charitate tamen no est virtus. de fides formata nii q est sine charitate et de charitate loquitur concilium cum dicit. hec tria simul etc. 2o dico q ut dixit s. th. 1. q. 4. ar. 4. ad 3. q cum aliquis infundit alicui gra pot dici q illi deus operit fide ~~de novo~~ si illi no habebat fide operit illi de novo producendo si tu illi habebat operit fide confirmando et efficacem. et ita et possimus dicere q frater dixit fides. 3o dico q intelligitur con[illegible] q [illegible] quedo: at tu sic intelligit q in illo q infusa est fides et spes no est necesse q frater dicit illi de novo. atque si illa definitio con[illegible] esset accipienda generaliter esset hereticus

Ad conformationem. Rx q no est necessarium q semper illeq accedat ab [illegible] habeat semper fide neque ~~neq~~ prius tempore neque quo ad actum neque quo ad habitum. sed bene pot contingere q ex actu [illegible] deo incipit et credere [illegible] et velle [illegible] et postea accedat ad baptismum et postea simul accipiat gram et fide. licet sine baptismo q simul sit ultimate disposita ad gram et ad fidem

 457

A sic utrum quaccipit a Deo. cum hochi. cedo quod regulariter loquendo quando quis tempore quo precessit aliquod tempus ante iustificationem habet catechumenus fidem christianam quod adhuc quod habitum.

Ad 2m. Bx quod arg. hoc probaret quod neque etiam posset manere et non servari omni charitate quod est erroneum. quod intellectus non potest non servari aliter loquendo omnia efficientia [illegible]. Dico quod arg. est symbolicum et similitudo illa tenet quoad aliquid non quoad omnia. qui enim ad habitus qui non possunt esse informes habet se quod sit esse [illegible] et sic ipso dicta ab illa in esse et conservari. qui tamen ad fidem et spem non tenet similitudo. [illegible] intellectus qui est verum loqui de in esse virtutis.

Ad 3. Bx. 5 th. ssl. ad 3. quod non est necesse quod quicumque sanavit in uno perfecte sanavit in omnibus praesertim quando Deus operatur secundum legem ordinariam et non miraculose. [illegible] quando Deus fecit miraculum velim [illegible] corpore regulariter christus sanabat perfecte et in anima et in corpore. At vero quando operatur secundum communem legem non est necesse ut non operetur quando dat fidem se disponenti. 2o. Dico quod etiam christus ut nisi sanaret quod aliquando sanabat hominem spiritualiter non perfecte semel sanavit caecum non perfecte perfecte quando ab imperfecto ad perfectum. ut quando caecus videbat homines sicut arbores ambulantes. vid. etiam sls. ad 1. hic. 5 th. iuxta illud Dei perfecta sunt opera

De augmento autem fidei informis diximus q. precedente ar. 4

Est dubium utrum christianus certo credat certitudine evidentiae aut fidei se habere fidem catholicam. sicut solemus quaerere de gratia. Videtur quod non. quia non est quod sufficit esse evidentia certa quod tamen non sit certitudo fidei. probatur quia non habemus certitudinem fidei quod simus habitus infusi ergo neque possumus certo habere perfidem quod habemus fidem

ambo pp. ex superioribus. 2ª pars. quia adhuc quod dicit ex habitu. omnino est de fide me habere habitum ergo neque me habere actum. 2º arg. quia est probabile quod cathecumenus antequam iustificetur non habet fidem catholicam. arg. ergo ita certo erit ille cathecumenus. sic christianus baptizatus. sed ille non potest esse certus ~~se habere~~ catholicae fidei se habere fidem ergo neque alius christianus. maior ex parte est his in sola maxime si cognoscat quod ille sit baptizatus et est inter christianos scilicet quam iustificatum est. et si forte non fuit baptizatus quamvis ab illo omnes putent illum esse baptizatum. minor vero pars. quia omnino in oneribus socialibus d.n. dicunt quod ille habet fidem alii vero quod non. 3º arg. fides catholica dicitur catholica quia est universalis et sic dicitur quod omnes tenentur credere sed alius christianus non tenetur credere fidem catholicam quod ego sum christianus ergo neque etiam ego teneor hoc credere. maior nota. minor etiam pars. 2ª pars. ex maiori quia ea que sunt de fide omnes tenentur credere. conceditur. ex his que supra diximus q. 1. ar. 3. circa 2am. 4. arg. licet sit de fide quod sub speciebus rite consecratis sit corpus christi non est de fide quod sub his speciebus est corpus christi quia potest esse quod ille species non sint rite consecrate. arg. ergo similiter fides est quod quicumque credit fidem catholicam est vere christianus at vero quod Petrus credat fidem christianam non credit sub fide quia quod dicimus utrum credat sine proprio voluntate sit ... ergo. 4º arg. quia nullus potest esse certus se esse in gratia ergo neque potest esse certus se habere fidem catholicam. ante est de fide ut probatum est. 12. q. a 10 pars. quia sicut requiritur ad ipsam ... ~~est~~ ex parte intellectus et voluntatis ... que dispositiones nobis sint ignote ita etiam requiruntur ad fidem catholicam quia requiritur pius affectus et auxilium speciale ex parte voluntatis

In oppositum est quia profecto Nullus christianus dubitat se esse christia
num, sed non mentiretur si utrumque simul inscii. respondeo dicendum Paulum in il
ligiosis sed non sciens hoc in ostentionis sui. sicut mentiretur qui utrum
sim christianus. concedendum R° quod sum christianus (quod sumus certi nos
sub cresci certo sicut quod sumus nullus nemo est christianus.
Pro 2ª. Not. quod de actu fidei possumus loqui tripliciter. 1°. de ipso actu
absolute. 2°. de ipso actu fidei catholice ut est actus fidei catho-
licae. 3°. de ipso actu fidei formatae. 1. distinguendum est de actu
definitionis. Hoc supposito. sit.
1. p°. Nullus est certus certitudine fidei se habere habitum fidei. pr.
longi° quia non est de fide quod det tales habitus.
2. p°. Nullus potest habere certitudinem fidei se habere fidem formatam.
pz. quia alias esset certus se habere gratiam.
3. p°. evidens est unicuique se habere fidem actualiter absolute loquendo
abstrahendo a fide catholica acquisita. Hoc probatur quia unus aliquis est
evidens quod credo deum esse trinum et unum sicut est evidens quod credo
Romam esse. unus quisque quod in se experitur. & hoc est quod
Augustinus dixit. 13. de trinitate. c. 1. ubi dicit Video me habere
fidem et scio et testis est conscientia mea de hoc.
4. p°. Nullus christianus habet evidentiam se habere fidem catholicam.
loquendo de fide communi lege. secluso miraculo. Hoc est certum. pt.
quia nulli est evidens quod deus revelavit istas veritates. Item quia
alias habere evidentiam quod verum est Deum esse trinum et unum. et
sicut non solum esset evidens quod articuli fidei sunt credibiles sed et quod
sunt veri. quod nobis est manifeste falsum.
5. p°. Unusquisque christianus credit fide catholica se habere fidem
catholicam. itaque habens fideles certitudinem fidei quod habens fidem catholicam
longi° est. s. Th. super epist. ad corint. 2. c. ult°. ubi Paulus

dicit. Vosmet ipsos tentate si estis in fide ipsi vos probate an non cognoscitis vosmet ipsos quia christus iesus in vobis est nisi forte reprobi estis. super istum locum s. th. dubitat. Utrum aliquis possit habere certitudinem quod christus habitet in ipso et distinguit dicens quod 2 potest intelligi quod christus habitet in aliquo. s. ex parte intellectus. s. ex parte affectus. et ex parte affectus hoc scire non pot qui in esset homo certus quod sit in gratia. At vero ex parte intellectus habitat in nobis per fidem informem et hoc modo nihil prohibet nos per certitudinem scire quod christus habitat in nobis. s. cum sciamus nos tenere fidem quam ecclesia catholica docet et tenet. Nicolaus lyranus super istum locum idem dicit. et hoc etiam tenuit tota s. th. et dyonysi. carthusiana. Idem habet s. th. 12. q. 112. ar. 5. ad. 2. tractatus de certitudine gratiae. dicit quod de ratione scire est quod homo habeat certitudinem de his quorum habet scientiam et similiter de ratione fidei est quod homo sit certus de his quae habet per fidem et assignat rationem. et hoc ideo /ait/ quia certitudo pertinet ad perfectionem intellectus in quo predicta dona existunt et ideo /ait/ quicumque habet scientiam vel fidem certus est se habere. Neque possumus interpretari s. th. de actu fidei sic interpretati sumus August: quia ponit s. th. differentiam inter certitudinem fidei et certitudinem charitatis et dicit quod scimus per certitudinem nos habere fidem non autem charitatem. At vero si loqueretur s. th. de ipso actu fidei materialiter nulla esset differentia quia ita sumus certus aliquem nos habere actum amoris sic nos habere actum fidei. quia evidenter cognosco quod do actum electionis propter deum. et quod habeo actum dilectionis erga Deum. sed non est nobis certum utrum dilectio ex charitate infusa an vero acquisita. Item s. th. dicit quod quilibet habet fidem certus est se habere non autem quod habet charitatem Ergo sentit s. th. quod habet fidem certus est se credere ex fide infusa licet non sit certus se diligere ex charitate divina. Et ita caietanus super istum locum in. 12. tenet quod non sic credimus deum esse trinum et unum licet credimus quod habemus quod certi fidem

Mag. soto. et videt esse huius sententiae lib. 3. de na. et gra. c. 11. ad ii

cas illud testimonium 2. corint. ult. dicit quod nos non possumus habere

certitudinem quod habemus fidem vivam sed mortuam. Ad tertium. quod quando di

cunt DD. quod sumus certi nos habere fidem mortuam. non intelligitur quod sumus

certi quod sumus ex catholicis. sed sensus est quod non scimus certo habere fidem

vivam. sed sumus certi quod habemus fidem absolute. Item Mag. soto. in apo

logia. contra catharinum. c. 5. dicit expresse. ego non video me habere fidem

catholicam. i. non cognosco evidenter. sed fide teneo me habere fidem infusam

Item August. ps. 32. pro comperto habet quod si quis interroget christianum

utrum sit iustus dubitabit. sed si interroget an fidelis sit non dubitabit

sed certo respondebit se esse fidelem. Idem et videtur habere August. 13. de tri.

c. 1. et 2. quod s. quilibet christianus certus est se habere illam fidem veram

qua distinguitur fidelis ab infideli.

2º. Probatur idem quia Ex communi sensu christianorum nullus est

christianus qui dubitet se esse fidelem. Ergo fide catholica illud tenet. aliter

dubitare posset. 3º. est argumentum quicumque habet fidem de re catholica

humanus habet fidem infusam sed ego habeo istam fidem Ergo habeo fidem infusam

quod est actum. quod est evidens Maior est de fide Minor est cognita

lumine naturali quod est de fide. probatur Maior quia ut diximus s. contra

omnes hereticos et catholicos est quod nemo potest credere res fidei omnes quae

tenet ecclesia prout oportet sine dono Dei. Minor probatur quia ego experior

me credere omnia quae ecclesia tenet et docet et quod credo quia deus revelavit

velavit. Ricard. iste articulus de veritate ecclesiae est articulus qui obligat ad credendum

de dominis particulari quia ista ecclesia visibilis in qua sumus nos ipsi

est ecclesia Dei columna et firmamentum veritatis quae errare non potest

argumentum. Ergo Ego experior et cognosco et experior me credere omnia quae

tenet ista ecclesia visibilis et evidenter experior quod credo ea

ratione qua ipsa ecclesia vult me credere Ergo Minor est evidens.

probicat quibus quod ego non habeo evidentiam experientiae. et possum dicere quod non habeo evidentiam ipsius quam teneam. sed quod est praeter et quod etiam non habeo evidentiam quae est congregatio de qua dicitur quod est ecclesia Christi. Ad confirmationem a simili quando quis baptizat parvulum secundum formam ecclesiae ille solus qui baptizavit fide tenet quod ille parvulus salvatur. per hunc syllogismum. quicumque parvulus baptizatur secundum formam ecclesiae recipit gratiam iste parvulus est baptizatus secundum formam ecclesiae ergo recipit gratiam. Maior est de fide Minor autem est evidens lumine naturali illi qui eum baptizavit. Ergo eodem syllogismo a simili nos possumus probare quod habemus fidem catholicam. quia quoad minorem tantum evidenter cognosco me habere fidem quam tenet ecclesia catholica sicut qui habuit intentionem baptizandi istum parvulum. 3. Item est bonum argumentum. Nullus homo dubitat naturaliter in re ipsa natura sed ut dixit Christus qui non est mecum contra me est. Sed omnis homo vel est iustus vel iniustus. et omnis s. est fidelis. s. infidelis. arguitur ergo omnes infideles sunt vel pagani. s. apostatae. s. heretici. s. christiani. ego autem habeo evidentiam me non esse paganum. Item quod non sum apostata. Item quod non sum hereticus. de quibus quos ecclesia vocat hereticos. s. qui cum pertinacia discedunt a doctrina ecclesiae. Ergo est ille evidens. Item quod sum intellectus quod sunt vere christiani sed fide catholica tenemus quod nullus est vere christianus sine fide catholica. Ergo fide catholica teneo quod habeo talem fidem. Ad confirmationem haec ratio ex duplici hinc possum mittere fidem et charitatem quia ego non possum esse certus quod habeo gratiam et possum me ignorante amittere gratiam et charitatem. At fidem nullus potest amittere ipso nesciente s. ignorante quia ea quae requiruntur ad fidem catholicam sunt voluntas certa quae tenet se ex parte intellectus. ex parte enim voluntatis

sufficit pia affectio. Scd dices. sequitur quod certius sum quod de catholica
probe auxilium speciale dei. Ex concedendo sequelam quia fide teneo quod nullus
potest credere ut credit catholicus absque auxilio speciali dei. sed fide teneo
Me credere ut credit catholicus ergo fide teneo Me habere auxilium speciale.
Sed est argumentum contra illa conclusionem istam quia sequitur quod quicumque dubitaret de
seipso utrum sit vere fidelis esset hereticus quod est falsum. ergo.
sequela probatur quia dubius quia istam propositionem ego sum christianus Nisi est de fide
quicumque dubius est in fide infidelis est. falsitas probatur videtur apparet
cum non possit aliquis christianus seu quaestione utrum habeat fidem
veram neque neque non contingit ex parte sua non dubitat de ceteris veritatibus
catholicis. Ad hoc hereticus lutheranus qui tenent illi quod sola fide
iustificamur ex quo tenent quod quilibet tenetur certo credere se esse
in gratia et propter quod si dubitat vel non credit se esse in gratia est infi-
delis et sic amittit fidem et gratiam. Et ex isto errore colligebo
unum argumentum pro nostra quia catholici omnes contra lutheranos fortes
concludunt quod homo iustificatur per solam fidem. ex quo certus
est homo certitudine fidei quod sit iustificatus. et si dubitasset esset
hereticus. Contra. si homo non sit certus se ab crescendum in fide
non valeret quod sola fide iustificamur ergo sum certus quod sumus
iustificati non valet quia ego non sum certus de fide utrum habeam fidem infusam
quod catholici quod argumentantur contra lutheranos pro certo habent
Nos habemus certitudinem fidei quod habemus fidem catholicam.
Ad argumentum quod. Ex primo quod si rationes factae pro conclusione nostra non probant
illi esse de fide probant tamen illum esse certissimum itaque ut Minimum Magis
certus sum Me esse christianum quam de quocumque quam res fuerunt Magis quam quod
sint in dies aut Romae. Itaque non possum dissentire huic veritati. Et
hoc sufficit ad ponendum differentiam inter certitudinem fidei et gratiae.

qui citra ullam dubitationem habemus certitudinem non contrariam habere fidem catholicam sicut et quod fidem catholicam invenio. At falso illam certitudinem non habemus ergo argumentum. Ad 2m Dico quod licet illa quae sit bene et firmiter consequenter non sit de fide. Aliqui tenent oppositum. Et quamquam est de finibus quod etiam posset quis forte dubitare. Ad 3m Dico. Et etiam concedendum quod quae conclusio alia qua colligitur mediante aliqua premissa cognita lumine naturali. quae ipsa non habet tantam certitudinem ac si esset illata ex principiis fidei. Et ratio est quia ut supra diximus fides est certior quam scientia et sine crimine heresis potest quis aliquam dubitare utrum habere evidentiam alicuius rei quam putabo negabere. Unde ipsa quae quae ut habet ratio videtur sequi debiliorem partem. Et sic ex eo quod aliqua premissarum est de fide quae non est scita sed credita etiam haec sequitur debiliorem partem. Tamen et quia sequitur ex altera premissarum cognita lumine naturali sequitur debiliorem partem quantum ad certitudinem quia de sic potest quis dubitare circa premissam naturalem quia putant quod evidentem contrarium potest et circa fidem. Quia de qua premissa ita est evidens et necessaria quod nullus homo potest homo dubitare quae infallibiliter illa manet de fide. Et hoc contingit quando sunt propositiones per se et necessariae. Sicut in isto syllogismo omnis homo est risibilis. Christus est homo ergo est risibilis. quae est de fide quia maior est cognita evidenter et est per se et nullus potest de illa dubitare. At falso quae premissa evidens est contingens et pendet ex multis particularibus forte aliquis potest quis de illa dubitare et sic et de quae. v.g. in illo exemplo de illo qui baptizabit parvulum. Et potest tenet quod ille qui baptizabit tenet credere de fide quod ille parvulus est Christianus quia illi constat evidenter illa maior. s. ipso habuit intentionem baptizandi et baptizabit forma materia Ecclesiae. At aliquis ista minor pendet ex multis scilicet habuit intentionem si aqua erat naturalis si bene protulit verba. Sicut dixi

Materiam et formam

Unde pot dubitare de illa Minore & sic et de q. Ita q in praesenti dico, q qd utrq nostra seq. ex altera praemissarum quae licet sit evidens cum certitudine concedit & pendet ex multis quae posset quis de illa dubitare utrum servetur quae requirit fides. Unde et pot dubitare de conditionibus. 4°. Dico q in his & similibus dubitare determinate & voluntarie facit hominem suspectum de fide. Ut si quis negaret Christum esse visibilem dubitat de illa Minori. omnis homo est visibilis. [illegible] in praesenti dubitare utrum concederem quia concedit Christum in sit [illegible] et dubitare q. [illegible] fidelis facit suspicionem sere [illegible]. 5. Dico q ille q habet evidentiam q. quis secundum & et evidenter dubitet de Minori & considerat actualiter illud esse verum & dubitet. Utrum sit Christus est haereticus & in hoc casu concedo quia concludit.

Ad 1. arg. in primo, probatio. antecedens est verum de habitu & de [illegible] de actu qui non est tenere [illegible] ut patet ex dictis.

Ad 2m. Ex qua exprobationibus fidelis constat q fides sit [illegible] loquendo de actu. Unde est notandum q ut aliquis sit christianus vere. Duo requiruntur. s. character baptismi & vera fides. Quantum attinet ad characterem certum est q non possumus habere certitudinem fidei q habeamus characterem q in est si ut certo utrum quis baptizabit nos habuerit rectam intentionem. Quantum ad 2° attinet ad fidem habemus certitudinem & isto modo intelligitur nostra q. qn dicimus q habemus certitudinem fidei q sumus christiani intelligitur quantum ad fidem q fides est 2° quae principaliter homo est christianus. Unde dicere q nullus recipit fidem antequam iustificatur est falsissima sententia. & [illegible] ille Magister verba q videbatur de actu cohaerentia ut s. diximus. credo q ille loquitur q de habitu sit Magister sentiens q de actu ipso fidei [illegible] sententiam in loco s. citato. hieronym. lib. 9. c. 15. ubi adducit multa loca [illegible]. pro incertitudine gratiae. Sed in tali [illegible]

Verbum ...h. 3. q. unica. ubi scot. dicit quod sit credere deum esse trinum et unum in credendo ... habere fidem sufficientem qui hoc credit. Ille Magister explicat Scot. quod loquitur de habitu. et dicit quod Scot. non vult dicere quod simus certi per fidem quod habeamus habitum fidei. At tamen non negat quod dicat non possimus habere certitudinem fidei. Vide ipse Aug. ... c. 37. ... de lib. ... probare ... non habere certitudinem fidei quod habeamus fidem ... expresse ... probat de habitu quid ... videtur dicere contrarium. quod dicit ille quod non possimus colligere ex actibus certitudinem habitus. quod ... quod habeamus ... habitum fidei ... possimus habere ... fidem acquisitam ... Videndum quod ille ... qui credit ... quod credit ... fuerit baptizatus sive non ... certum ... habere fidem catholicam.

2º potest respondere. quod ... esse ... baptizatus ... non haberet ... certitudinem ... esse baptizatum ... fidelis

Ad. 3. concedo quod in particulari non tenetur credere ... qui propositionem ... proponit sufficienter ... per ecclesiam vel per rationem ... proponit ex altera de fide et altera evidenti lumine naturali ... sequitur ... de fide sit ... in eo ... baptizabit ... non credit ... particulari ... credere ... fidem ... esse ... Sic etiam ... diximus quod licet non sit de fide quod ... a posteriori ex una premissa ... et altera de fide ... de fide quod ... ut ... de fide.

Ad. 4. Rx. negando ... Est enim ... certitudine ... operari ... fidei et gratiae ... certitudine ... praesupponit quod opera ... formaliter ex ... possimus ... cognoscere

nisi ex revelatione. At vero dispositiones requisitae ad fidem sunt notae et non procedunt ex gratia neque ex charitate sed ex propria virtute potentia licet cum auxilio speciali quod colligimus a posteriori. Et sic possumus experientia videre sufficientissime quod habemus dispositiones sufficientes ex parte nostra ad fidem catholicam et cum deus praesto sit sufficienti quod omnis est addendum adiutorium necessarium ad credendum sufficienter quod in se est credimus per fidem quod habemus fidem..

Q. 7. De effectu fidei.

Ar. 1. Utrum timor sit effectus fidei... | 2. 2ª affir.

Ar. 2. Utrum purificatio cordis sit effectus fidei. | 7. affir.

Circa ar. 1. est dub. quia cum spes sit effectus fidei sit etiam timor. ut docet s. th. ad 2: quare sic. s. th. dicit quod effectus fidei est timor et non quaerit de spe: cum sit praecipuum v[irtu]tis. R. quod duplici ex causa. P.º quia timor servilis oritur ex fide etiam si sit fides non du[m] christiana et de primum quod introducat spem non solum ad charitatem sed etiam ad veram fidem catholicam integram est timor ut testificant. s. th. ad 1. et Agust. lib. de catha. rudibus c. 5. dicit. rarissime immo vero nunquam accidit ut aliquis veniat volens fieri christianus qui non sit aliquo dei timore perculsus cum igitur spes Maxime ...que ... fuerit Magis ex timore quam ex amore dixit s. th. quod effectus fidei est timor. 2.º forte s. th. loq. peculiariter de timore contra ... fiduciam hereticorum qui illi ex fide non solum ... timorem aliquem neque servilem neque filialem sed Maximam fiduciam et securitatem. ut ... docet. s. th. quod fides primum oritur timorem ut spes humiliter et timeant postea vero ipsa fides oritur spem et amorem ut christiani sint semper inter Metum et spem. ... dicimus latius. 1. q. 19.

Q. 8. De dono intellectus.

Ar. 1. Utrum intellectus sit donum SS. | cum ceteris Ar. huius q.

De ista materia tractant DD 6. 3. d. 34. 35. et 36. D. Th. egit de donis in 1a 2ae q. 68. et ibi nos diximus cum s. Th. quae sit necessitas ponendi ista dona. Itaque 1°. circa ar. 2m. Caiet. non tract. hic tria. quorum duo priora vide. De 3°. ad hoc quod dixit s. Th. quod per donum intellectus cognoscit homo quod ea quae exterius apparent non contrariantur veritati. et etiam intelligit quod propter illa non est recedendum ab his quae sunt fidei. dubitat Caiet. quomodo intelligat s. Th. 2m. quod in quo dicit quod intellectus donum importat cognitionem imperfectam. Et notat quod 2m. potest intelligi. 1°. ut sit cognitio imperfecta eorum quae sunt fidei. s. quod homo per donum intellectus imperfecte cognoscat deum esse trinum et unum sicut et per fidem cognoscit homo imperfecte. 2°. sic quod sit imperfectam cognitionem illorum. s. quod ipsa argumenta et media quae adducuntur contra fidem cognoscat imperfecte et obscure per donum intellectus. Dicit quod Caiet. dictum 1m. est quod s. Th. intelligendus est 1°. modo quod s. per donum intellectus habemus cognitionem imperfectam et obscuram eorum quae sunt fidei ita quod donum istud non dat evidentiam eorum quae sunt fidei. 2°. dicit quod quantum attinet ad media quae aparenter adducuntur contra fidem evidenter cognoscunt non convincere. et sic circa ista obiectionum donum intellectus facit perfectam cognitionem i. evidentiam. quod intelligit Caiet. quod homo doctrinis maxime iustus qui est in gratia videt evidenter et intelligit quod argumenta quae adducunt contra fidem non convincunt. et quod omnia talia non repugnant fidei. Hoc explicat ex tribus. 1° ex per hoc quod verum vero consonat

2º. supponit quod ea quae sunt fidei sunt vera apter [illegible] et illis non potest subesse falsum. 3º suppo. quod natura rationis et prim[a] spiritualium possumus naturaliter cognoscere et penetrare. Hoc ppt quod sunt naturali et sic etiam naturaliter cognoscibilia maxime ab intellectu angelico. Ex his sequitur quod si aliquis intendat probare duo contradictoria. v.g. quod in sacramento altaris albedo est in subiecto et eadem albedo non est in subiecto. probabit hoc ratione naturali. quod negativum concedit a [illegible]. probat autem affirmativum quod [illegible] accidentibus est in esse albedo est verum accidens quod inest subiecto. dicitur ergo. Caiet. quod [illegible] penetrat et intelligit evidenter quod hoc argumentum non convincit. quod scit potest evidenter quod non est de essentia accidentis esse in subiecto. et idem est de omnibus aliis argumentis quae fiunt in [illegible] determinate et aliis materiis fidei. quod licet non videamus quod ista propositio sit vera, videmus tamen. videmus tamen quod argumenta contraria non inferunt contradictionem.

R. contra te id quod notat Caiet. circa art. 4. 55 [illegible]. quod dicit. S. Th. quod quicumque intelligit quod ea quae sunt fidei sunt credenda et quod ab eis nullo modo est declinandum. Notat Caiet. ubi quod 2r. potest quis intelligere hoc quod dicit S. Th. 1º. positive. 2º. negative. positive quidem quod ex principiis naturalibus ex rationibus et experientiis evidenter cognoscit homo quod non est declinandum quia argumenta non convincunt ut modo dicebamus. et iste modus intelligendi et penetrandi [illegible] fidei non pertinet ad omnes iustos sed ad doctores et theologos. Alii n. [illegible] de populo cum non sint periti circa principia theologica non possunt sic positive habere evidentiam quod argumenta non convincant. Negative autem quis intelligit non esse recedendum quia [illegible] propter illo [illegible] quae habet a credendum propter instinctum [illegible]. 55.

propter intelligentiam quam illi dat .SS. intelligit et penetrat quod nullo modo est recedendum a fide sive sint argumenta solvenda sive non. Et hoc Maximi habet ex eo quod supra diximus quod fides facit evidentiam quod articuli fidei sint credibiles. Et hinc est quod sine dono intellectus deficit fides et efficit contrarium id neque admittit minimam dubitationem voluntariam circa fidem.

Ultimo notandum circa hoc quod ista evidentia quam facit intellectus quod non est recedendum a rebus fidei est evidentia practica quae colligitur ex dono intellectus et fide et ex dono sapientiae et ex prudentia infusa ex dono consilii iudicat enim Christianus evidenter practice quod sic convenit et sic tenendum fidem. Et hic Valerius interrogatus utrum crederet in Christum, Rex inquit est quod verum sit credendum.

Sed est unum argumentum. Peccator amittit prius iudicat et practice quod non est a fide recedendum et distinguit inter credenda et non credenda et admittit verum et rejicit aliud. Ergo illud est officium fidei et non alicuius doni. Respondeo quod supra diximus q. 6. a. 5. quod fides infusa potest non solum ad assensum sed etiam ad distinguendum credenda a non credendis ut per habitum fidei rejicit contraria ipsi fidei et dat hoc non est necessarium donum. Respondeo quod proprium est cuiuslibet habitus inclinare ad proprium obiectum et proprium actum et rejicere contrarium sive sit habitus speculativus sive practicus et hoc praeter speculative in aliis habitibus. Quod ad fidem spectat et hoc non quod necessarium est donum intellectus ad hoc officium ut dicit S. Th. art. 4. ad 2. et art. 5. ad 3. et art. 6. praecipue sol. 2.

Pro declaratione intelligentiae sunt solvenda duo antea dubia breviter.

tertio

2m. dub. est quomodo distinguuntur dona a fide et an distinguantur.
Scot. n. 3°. d. 34. tenet quod dona non distinguuntur realiter a fide et
spe et aliis. ista sententia non est contra fidem sed certe est falsa
quod maxime apparet ex eo quod in Christo fuerunt dona in extremo
Isaie. 11. requiescet super eum spiritus domini et. Etsi in illo non fuit fides
hoc est tractat. 3. p. q. 7. Unde supposito quod distinguuntur a fide.
Explicandum est quae sit ratio huius distinctionis. Respondeo quod ratio est
est quod ea quae sunt unita in superioribus sunt divisa in inferioribus
sicut in sensu communi ubi uniuntur omnes sensus particulares quod est superius
aliis sensibus. Et similiter unus intellectus sufficit ad omnes
itaque etiam in superioribus scientia divina est una simplicissima. Itaque
lumen divinum est unum simplex quod facit unicuique videre deum hic
quod illa visio est speculativa et practica. Fides tamen nostra est quaedam
participatio divinae cognitionis et luminis gloriae sed imperfecta par
ticipatio. Unde quod deus facit per unicam scientiam facimus nos per plures
habitus scilicet per fidem per donum intellectus, sapientiae, et scientiae. Hinc et colli
gitur necessitas quare oportet dona distincta a fide, ut bene notat Caietanus
art. 4. quod videmus quod homo existens in peccato mortali non habet
rectam existimationem ultimi finis quam fides sola non sufficit. Sed dicebat
ut ait Scot. quod sufficeret fides formata. Probatur quia quod homo existi
matio perfecta pertinet intrinsece ad intellectum formaliter et est per
fectio intellectus: atqui fides formata et informis non differunt
penes aliquid quod se teneat ex parte intellectus, sed penes aliquid
quod se tenet ex parte voluntatis. Ergo si fides informis est
non sufficit ad illam existimationem perfectam quam neque etiam formata fides
sola est illa ex se. Si quis fides formata habet illam existimationem
hoc non est ex se sed ex conditione donis
Sed restat videre quomodo distinguuntur actus fidei ab actibus do
norum. Ad hoc Caiet. 2. 2. q. 45. de dono sapientiae. art. 1. dicit

et hoc est in simul. s. ah. ethic cubi. q. s. idē est obiectū fidej
et donorū q. s. fidei versal circa credenda. & similiter intel
lectus sdest dispositio in modo tē credi q. fidei tē dit ex corde
q. dicit ex partis trinitatis divinū & habitu affectus absolute
circa credenda ab. hoc dicit s. th. ar. s. ad. 3. At fides donum
tē dicunt in idē sed aliquo et peculiari in modo. ss. nō quomodo
cumq̄ sed ministrandi efficaci q̄ sufficit ut moveat affectus & prae
cedat et aliquo modo ex affectū & recta voluntate. Denique est dictum
q. donum tē dicunt ad credenda motivitate gen. & hoc explicat
s. th. amplius q. sequenti ar. 3. ad. 3. dicit sed quia intelligit quas
exhibitis q. etc. et s. p. vocat. s. th. perfectam existimationē &
perfectum intelligentiam. Similiter et seq. quam distinguit donum
in tege. Dico q. quod P. quod est in intellectu spiritum est affi
sis fidei. iste affectus est practicus eminenter ut diximus s. At
fides habet proximum perfectum & in efficacē q. sine dono nō potest
efficaciter moveri ad operandū. V.g. dicit fides catholica q.
futurum est iudicium ubi deus premiabit bonos vita eterna
et condemnabit malos in eternum. huic veritati assentit fides,
At fides sic affectus nō movet me efficaciter ad bene operandū. q. doni
me movet. Dico q. ad hoc P. est necesse q. intellectus noster pe
netrat q. tribonū sit in vita eterna & q. tu malum in morte eterna
& hoc est sit in rebus summis eminentem. n. magis que ut alio perfectius
penetrat & considerat. istaque penetratio pertinet ad donum intel
lectus itaque ipse donū nō iudicat sed penetrat intimum fidei &
hoc dicit frequenter s. th. in hoc ar. Deinde nō sufficit
mente penetrare sed necessarium est q. postea sequatur existimatio
& iudicium s. hoc esse sequendū & hoc esse refutandū. & hoc pertinet
ad donū sapientie & scientie. Videamus dicit s. th. q. ista

Unde qu̅ dicit. s. th. q istam rectam existimo̅ pertinet ad intellectum intellig̅ndo quod est causaliter. s. q. ex eo q quis recte percipit ea quae credit seq̅r q recte iudicat ea quae credit &c. Deinde per istud iudicium seq̅r applicatio particularis ad opus. & ideo est donum cons̅ilij. & hoc Magist. co̅iungit cu̅ prudentia. quomo̅ aut̅ distinguantur dona Sci. & sapientiae in tertio. explicat. s. th. ar. 6. & q. sequenti. ar. 2. et 3.

Ex hoc patz solo. ad argta. q illa omnia argta. probant q species etiam informis est res utilissima & necessarissima & quod habet in se magnam perfectione̅. Ad 2o. dico q argta. illa solu̅ probant q in peccatoribus sunt actus in formes similes actibus donorum. sed re vera no̅ sunt actus donorum. neq ut diximus solum fides sufficiat ad ipsos actus. quae no̅ facit perfectam existimatione̅ circa ultimum fine̅. Sed illa imperfectio sufficit ad actus quos habet peccator ut. Benedictus constituit Conc. in q. 45. Unde quo̅. s. th. dicit in ista q. locis citatis. & sequenti. q. qd. dona sicut distinguimus circa credenda amo credendis intellig. ut. s. th. dicit ar. 4. ad 2. ubi dicit q qui habent donum intelligunt ea esse credenda & q ab eis nullo m̅ est recedendum intellig. neq practice neq speculative ita q peccator peccando mortaliter aliquomo̅ recedit ab his quae sunt fidei quia recedit a ultimo fine ostenso per fide̅. & recedit a perfecta & recta existimatione ult. finis quia iudicat modo magis esse sequendu̅ contrariu̅ q contrariu̅. quia tu̅ est in gen̅e nullo m̅ recedit quia dum est in gen̅e scandalizaret sub quae sunt fidei perfecte. peccatum aut̅ Veniale no̅ facit recedere quia solu̅ est praeter fine̅ ultimum no̅ contra. Dein seq̅r q quod est in peccato mortali deest in his est donis & virtutibus infusis ex q̅ fide & spe. & sic seq̅r q facile delinquunt mortaliter & sunt per alia̅ existimatione̅ circa ultimu̅ fine̅.

hinc et seq. quod tali quoniam in periculo omittendi fidem quoniam sunt tentationes quia qui se offert tentationi ante propter timorem

Seq. et quod attritio et contritio specie differunt quia attritio habet pro obiecto ...

Q. 10. De infidelitate in communi.

Ar. 1. Utrum infidelitas sit peccatum.

1. quod infidelitas contrarie est peccati. 2. quod negative non est de pena ... Circa distinctionem quam ponit S. Th. in prima arti. est Arg.m quia si hec divisio est bona seq. quod parvuli ante usum rationis sunt infideles. Item seq. quod vani in patria dicent proprie infideles quia non habent fidem. Item ipse christus immo et Deus dicetur infidelis. Denique rebus inanime dicent infideles. ...

Pro solu. Not. quod negationes et privationes cognoscuntur per habitus et quot modis dicitur unum oppositorum dicitur et reliquum. Dicendum quod quot modis accipitur fidelis tot accipitur infidelis.

P.o fidelis dicitur ille qui habet assensum fidei ... et iste est proprie et in rigore fidelis. 2.o dicitur fidelis ille qui habet cognitionem eorum que sunt fidei voluntarie ... per fidem. ... opposito loquendo de infidelibus dico quod infidelis pot accipi

3. P.º sm. puram negatione ad eum modum quo dialectici accipiunt. ly. non uideo. itaque ide sit infidelis et non habens fide et isto m.º lapides et ligna possint dici infideles. At tº qui termini significatam pl. cibi et iste terminus infideles. nunquam reperit acceptus in isto significato. ideo lapides. bruta. Deus. non dicunt infideles. 2º. modo accipit infidelitas priuatiue qu. s. aliquis est aptus natus habere fide et non het sm. te pore sm. etate. sic caecus dicit carens visu qui deberet here sm. naturam. et sic lapis non dicit caecus. neque et catulus ante nonum diem. Et isto m.º accipit hic a. s. th. infidelitas negatiue. et licet dicat quod accipit sm. puram negatione. intelligendum est tamen in subiecto apto habere fide. sic cecitas dicit pura negatione visus sed in subiecto apto. Et isto m.º parvuli ante usum rationis non dicunt infideles qui sm. etate non sunt apti habere fide. Item sancti in patria non dicunt infideles qui sm. suum statum non sunt apti habere fide. et a fortiori neque christus neque deus. Verum est tamen quod parvuli non baptizati possunt dici aliquo m.º infideles sic baptizati dicunt fideles. illi tº hoes qui habent iam usum rationis et carent fide catholica. dicunt proprie infideles negatiue. qui non habent opositionem. qui carent fide et sunt apti nati here illam. 3º. accipit infidelitas contrarie sic albu et nigru iustitia et iniustitia. Et isto modo accipit a. s. th. secundum libru distinctionis. et sic infidelis contrarie dicit ille qui het assensum contrarium fidei postquam audiuit illam. Videtur ex dictis quod s. th. procedit accipit infidelitate negatiue et priuatiue. et sic sis diuisio est. quod uno m.º accipit infidelitas sm. puram priuatione et. et s. th. non est reprehendendus qui accepit terminos sm. comunem usum.

1. 9.º est de fide apertissime. et s. s. satis probatum est. q. 2. per totam. ubi diximus fide esse in praecepto etc. Et oppositum illius est peccatum. P. pz. hebr. 11. accedentes oportet credere. ergo dicit praeceptum

22. q. 10. Ar. 1.

S. Th. hoc probat hic unica ratione. arg. quia fides opponitur infidelitati.
Sed contra istam rationem arg. quod consequentia non valet. quia Matrimonium opponitur vi-
rginitati contrariatur. Atqui non valet quia castitas coniugalis est virtus,
quod virginitas est vitium. neque e contrario valet. ergo consequentia S. Th. non est bona.
Rx tum quia Maior est falsa quia Matrimonium et virginitas contrarie
in ratione virtutis quibus Actus materiales contrariantur. probatur quia virtus
castitatis continetur sub ratione virtutis temperantiae. De hac re. 1. q. 152
De Virginitate. 2°. potest dici quod illa Maior S. Th. si virtutis contra-
riatur vitium est verum simpliciter verum in virtutibus necessarijs ad salu-
tem sive quae sunt in praecepto et quia fides est necessaria ad salutem
optime sequitur. Atqui Matrimonium et virginitas non sunt virtutes
necessariae ad salutem.
Sed est Arg. contra consequentiam sumitur ex S. Th. sol. ad 2m. quod infi-
delitas contraria non sit peccatum secluso contemptu. est Arg. Caiet. quia
nullus tenetur accedere ad superiorem gradum scilicet supernaturalem conditionem
hominis sed fides est scilicet naturae summum ergo homo non tenetur accedere
ad illum. Maior probatur quia homo agricola non tenetur accendere ad gradum
Militis aut Ducis et si Rex velet illum facere ducem. Minor nota
quia fides est supernaturalis et gratia. Rx quod licet gratia et fides sit
supernaturalis. Atqui Deus qui est Autor naturae in ipsa prima conditione naturae
voluit ordinare [illegible] naturam supernaturalem scilicet seipsum et sic tenetur
parere Deo. Et licet sit supernaturalis nihilominus tamen in ipsa
natura est capacitas ad talem bonum. Et sic Autor universi potuit
propter bonum universi praecipere omnibus [illegible] ut convenientur
ad eam dignitatem filiorum dei. Sic Rex si expedit bono publi-
co potest praecipere Agricolae ut accipiat statum Militis et
similiter obedire occidendo. Vid. Caiet. qui optime Rx

Hoc arg.^m^ h[abe]t aliquā vim tenendo q[uod] Deus est finis supernaturalis illi
tamen qui tenent Deū esse finem n[atur]alem facile respondebunt q[uod] tenetur homo
ad credere qui illud n[on] est .s. supernaturale. sed quilibet tenetur consentire
ad consequutionem sui ultimi finis. Sed tamen ex hoc sumitur efficax arg.
contra illam sententiam. quia sequitur q[uod] quum essent homines essent tenentes homines.
Circa .2. q.^m^ est Dub. Utrumque qui nil audierunt de fide excusentur a culpa infidelitatis. Videtur q[uod] nō. P.^o^ ex Agust. lib. de gra.
et libe. arb. c. 3. tomo. 7. ait Agust. loquens de infidelibus. Sed et
illa ignorantia quae nō est eorum qui scire nolunt sed eorum qui tanquam simpliciter
nes sciunt nemine sic excusat ut sempiterno igne nō ardeat si propterea nō credidit quia nō audiuit omnino quid crederet.
sed fortasse ut mitius ardeat. 2.º arg. quia si excusatur a peccato
infidelitatis sequitur q[uod] excusatur ab omnibus aliis peccatis q.^d^ est falsum q.
falsitas q.^d^ apparet est quia tales illi sic vivunt. sequitur tamen p[ro]z. quia nullum
peccatum potest remitti sine fide si ergo excusatur ab infidelitate
ergo et ab aliis peccatis. 3.º arg. Melius. q[uod] huic infideli nō datur
fides est propter culpam suam ergo nō excusatur. q.^d^ videtur a peccatore
q[ui] si nō h[abe]t quod tenetur habere ex culpa sua peccat. antecedens autem
p[ro]z. q[ui] si ille faceret quod in se est recedendo a peccatis contra legem naturae
y dissolutionis e[st] q[uod] Deus procul dubio illuminaret illos .s. per se .s.
per praedicatores. sed ex culpa sua est q[uod] nō faciunt quod in se est ergo
ex culpa sua est q[uod] nō illuminetur a Deo. 4.º arg. de q[ui]busdam infidelibus q[ui] nil audierunt de eo ergo habentasse si cōsentiret ut christiani
culpabiliter ergo nō excusantur a peccato infidelitatis. q.^d^ nota.
omnibus p[ro]z. q[uod] omnes isti credunt esse plures Deos et alii etiam cōtra fidem
christianam In oppositum est .2. q.^o^ s. th.
Pro solutione Not. q[uod] ut s. diximus .2.º aliquid expectatur ad fidem
per se .s. et per accidens sine q. et secundario. per se illa

spectant ad fidē illa que sunt .s. n[atur]alia. per accidēs t[ame]n illa que spectāt ad n[atur]alia & possunt cognosci ratio[n]e n[atura]li. q[uod] Deus sit unus et q[uod] fornicari sit malum. 2°. Nōt q[uod] sicut quod cū q[uod] peccatū mortale cōtrariūt charitati quæ est sup[er]n[atura]lis ita et dissensio propositionib[us] pertinētib[us] ad fidē siue p[er] se siue p[er] accidēs cōtrariūt fidei et destruit illā v. g. adulteriū est peccatū cōtra legē n[atura]lem n[ihi]l[ominu]s pugnat cū charitate & sup[er]n[atura]li. ut dixim[us] 12. q. 71. ar. 6. ita et q[ui] dissentit huic propo[siti]o[n]i Deus est unus amittit fidē. ita ēt q[ui] dicere fornicationem esse licitum esset hereticus. licet istæ sint veritates n[atura]les. d. tho q. 5 ar. 3 [illegible]

ar. 6. sub vlt. ca. 1 12 q 113 ar 2

Ad q. q. Alij dicunt q[uod] nullus infidelis excusat' a peccato infidelitatis ēt circa sup[er]n[atura]lia ita hēt Adrian. q[uod]libz. q. 2. sine argumētis & maxime hoc tenet propter arg[umentu]m 3m factū. Idē hēt gabriel 2. d. 23. q. 1. & Mag[iste]r 2°. lib. de na. & gr[ati]a. c. 12. circa finē videt declinare in hāc sententiam. & idē hēnt alij multi. Hoc ēt solet tractari in m[ateri]a de ignorātia in 1. 2. q. 76. Pro sol[ution]e. sit.

1. 9°. infideles negatiue circa sup[er]n[atura]lia illi .s. qui nihil audierunt de christo inuincibiliter ignorant fidem christianā. Hec 9°. est Agust. sup Joan. Tract. 89. circa illud si nō venissem et locutus f[uisse]m ibi expresse Agust. dicit q[uod] si christus nō venisset iudei nō haberent peccatū. illud .s. magnū peccatū infidelitatis quod est nō credere in christū. q[uia] certe alia q[uam] plura habebant peccata ēt si christus eis nō fuisset locutus. & paulo post mouet dub. Agust. si illi q[ui] n[ihi]l audierunt de christo excusēt ab isto peccato. & dicit ad hoc d[omi]no donāte respondeo hēre illos excusationē nō de omni peccato suo s[e]d de hoc q[uod] nō crediderunt in christū. & dicit quom[odo] hōes audiunt christū. R[espon]d[e]t q[uod] .s. prædicante ipso christo ut iudei.

vel postea predicātibus apostolis et m° predicāte eis lesu in xtm illud qui vos audit etc. Et hinc concludit August. q sic iudei haberent excusatione si christus eis nō fuisset loquutus ita et isti qui nihil de christo audierunt. Idē hēt epistol. 105. post mediū epist. dicit q hec ignorātia in his qui noluerunt scire peccatū est in his tū qui nō potuerunt est pena peccati. Idē cētest sententia s. Th. aperte in hoc ar. Idē hēt sup Joan. c. 15. sup illud si nō venissem Idē hēt sup epistol. Rom. c. 10. lect. 3. circa illud nū qd nō audierunt et q dē in omnē terrā etc. ibi expresse dicit q qui nihil audierit de fide excusāt ignorātia invincibiliter. Et hī patet q si isti fecissent q in se est Deus mitteret illis predicatores sic̄ misit Petrū cornelio Act. 10. et Paulū Macedonibus act. 16. Ratō est aperta in 2°. arg. s. Th. q nullus peccat in eo q vitare nō pōt sed illi fm. n̄rā nō possunt vitare illā ignorātiā ergo excusāt. Maior nota. Minor pz. q illi nō hēnt quē interrogēt neq a quo doceāt et si interrogent ergo excusāt. Et cōfir ex illo Rom. 10. quomō credent sine predicāte ergo fides ex auditu. ista est lex cōis et ordinaria vt hōes credāt supnaturalia per predicatorē. et credere aliomō est fere miraculosū. Isti tū vt supponimus neq habent neq habuerunt predicatorē a quo audirent fidē ergo excusant.

2. g°. Infidelitas circa ea quæ sunt naturalia est peccatum. volo dicere q isti infideles qui nihil audierint de christo et cetera sunt pagani idolatre et hent alios errores cōtra rationē n̄rām. nō excusātur a peccato sed sunt infideles cōtraria. Probat q ista veritas q sit vnus Deus. et q lapis nō sit Deus. est veritas naturalis ergo si isti nō faciunt q in se est vt cognoscant istas veritates nō excusāt. pz. q tenet scire illa. Et cōfir

qz cognitio Vnius Dei est p̄m. Vitae Moralis q̄ oes hōēs
tenent illud scire et se disponere vt illud cognoscat.

3. q°. Nihilominus hm. sententia s. th. et hm. commt illige
tiam sanctorum et doctorum catholicorum isti infideles et a pdolatae q
nihil de christo audierunt dicunt infideles negatiue. Isto enim
vocat Agust. nescientes simpr. de his et loqr. hic. s. th. qz s. th.
loqr. de infidelibus negatiue q comuniter fuerunt in vniuerso orbe sed
comiter nunq fuerunt infideles q non haberent aliquē errorem
et circa diuinitatē q de illis dicit q sunt infideles negatiue
Hoc est habet caiet. 1. q. 66. ar. 8. Ratio huius est qz vt dixi
fides est simpr. et p° circa supernalia et per quod nunq dicunt infideles
contrarie nisi repugnet fidei catholicae At pp quinimo q audierunt
aliqd de fide catholica inuincibiliter ignorant supernaturalia
et inuincibiliter ignorant q errores illis circa naturalia pugnet co
tra fidē supernaturalem. Ratio 3° est ad totam propositionem de infidelibus
Ad Authoritatē Agust. R q sensus totius Agust. co[n]tra text. c. pre
cedenti. vbi dicit q illi qui simpr. nesciunt christum non excusant omnino
a culpa propter alia peccata et si christum ignorauerunt primi Patres pariter
Diximus tamen q illi qui non habent fidē infallibiliter damnantur et si
infidelitas in illis non sit noua culpa. qz alia peccata sunt
qz non possunt nisi p fidē quae oste[n]dit Medicinam quae sanent pe
ccata. possumus exemplum de illo q egrotaret Morbo letali et igno
raret Medicinam quae posset sanari. licet illa ignorantia excuset
illum a peccato et non sit noua infirmitas aut corporalis bonum
spiritualis hic. ille Morietur propter aliam infirmitatē. ita
in proposito de infidelibus et ita sunt intelligendi doctores et sancti
qui dicunt q infideles non excusantur propter ignorantiam
fidei sed damnantur. intellige q propter alia peccata.

Ad 2m. Rx negando qu. quia alia peccata sunt contra rationem natur. et sic ab illis non excusantur. nunquam n. ita ratio est obscurata quin re linquat lucem qua et cognoscant multa illorum peccatorum esse contra rationem. s. saltem quia facile possent cognoscimi si esset ex eorum culpa. Verum est tm. quod sic excusant a peccato infidelitatis quia est contra virtutem supernaturalem fidei. Itaque et excusant a precepto dilectionis Dei super omnia ut est finis supernaturalis. et a poenitentia infusa. et a fortiori a preceptis sacrorum X (Christi) et hinc bene concludunt quod sic isti invincibiliter ignorant fidem catholicam ita ignorant omnia precepta supernaturalia

Ad 3. Rx. 1°. quod isti ignorant fidem et reliqua supernatura expeditur ad gratiam non propter culpam quae sit in illis sed quia Deus non vult illuminare illos non propter peccatum sed quia liber est Deus et non vult. Ex eo quod sic non datur causa reprobationis ex parte nostra ita et pot dici quod non datur causa effectus ipsius reprobationis. Atto effectus reprobationis est negare gratiam et negare medium necessarium ad consequtionem gratiae est aut medium necessarium. Vocatio Dei et interior et exterior. qua vocat Deus inspirando et et per predicationem ut hec videtur, 5L° Agust. lib. de pred. st. sanct. c. 9. et de bono perse. c. 13. et 14. dicit sic illis s. infidelibus. non est datum et videre crederent est negatum. ex quo apparet haec quod dam in ipso ingenio divinitati manifesta ... 14 et dicit Agust. ex quo apparet haec quo dono divini illum intellexit quomodo venit ad fidem ... gratia sub illis ... audire aut signa conspiciunt ... qui non dat illis talia verba audire aut signa conspicere.

Sed 2a. sol. est melior quod et si non detur causa reprobationis datur tm. causa effectus reprobationis itaque unus effectus est causa alterius vide sic datur causa excecationis et induratione ita pot dari causa negationis auxilij et predicationis. causa 1° est. s. peccatum

Actualia ipsorum infidelium .l. sicut peccatum originale. et sic ista negatio est pena peccati. Et hoc dixit s. Th. 3. q. 2. ar. 5. ad. 1m. eadem est solutio s. Th. 12. q. 98. arto. 4. ad. 2. / et sic est pena peccati non aut peccatum sicut in paruulis qui iste baptizet ex pura Misericordia dei est quod vero ille non baptizet pena peccati est. et sic dixit August. quare hunc trahat et illum non trahat noli velle iudicare si non vis errare. et Paul. Rom. 9. non volentis aut currentis sed dei Miserentis. Et hoc Maxime verificatur in illis qui sunt in infidelitate pure negatiue. eodem modo si verum est quod deest causa reprobationis ex parte nostra ut aliqui tenent et D. August. hoc habet. ... solutio quod propter peccatum originale negatur fides istis et sic ista negatio est pena peccati non peccatum.

3a solutio est que communis est ad hoc argum. Et qui dicit si faceret quod in se est Deus illuminaret concedo. (quod est peccatum negatur. igitur quod ille teneretur facere quod in se est. dist. 2r. P sic quod teneatur facere quod in se est ut vitet peccata que fieri possunt contra legem naturalem quam .l. scit .l. tenetur scire. 2o. quod teneatur facere quod in se est propter istum finem .s. ut illuminetur a Deo circa spiritualia. Pm. est verum. 2m. est falsum. quia non tenetur facere quod in se est propter illum finem sed aliter excusantur. v.g. Iudei tenebantur ex lege ire hierosolimam in die pentecostes ad templum et qui non ibat peccabat Mortaliter. contigit aut quod in die pentecostes quando venit Spiritus Sanctus super discipulos Apostoli predicaverunt christi euangelium et Multi propter hoc sunt conversi ad fidem. alii vero Manserunt infideles. Dico ergo quod iudeus qui non venit illo die hierosolimam peccauit quidem contra preceptum legis veteris At vero non peccabit propterea quod non venit audire euangelium quod hic est predicatum quod si venisset audisset et forte credidisset. quia non tenebatur venire propter istum finem. Et Idem dico de aliis argumentis[16]. At vero conuincit argum. quod si dixeris .s. quia a peccato idolatrie et ab aliis peccatis que sunt contra legem naturalem non excusantur quia tenentur isti scire istam legem

et facere quod in se est ut sciant quae pertinet ad sumn[?] [illegible] [illegible]
Ad. 4. argum. patet ex dictis in 2. q. verum est quod circa talia illi
non sint tamen infideles negative
Est 1um Dubium. Utrum detur aliquibus infidelibus negative circa talia ignorantia quae
excuset a culpa ignorando esse unum deum - [illegible] habendo affectum contrarium
quod sint plures dij. Ex quod aliqui tenent quod sic. quod datur aliquod [illegible] non
solum parvo tempore sed per multum tempus excuset a peccato ydolatriae
[illegible]. Et ratio est quia videtur durum obligare hominem [illegible] paga-
nos qui nunquam audivit aliquid de unitate dei audit autem deos maiores
suos oppositum dicere et videt omnes adorare ydola. Durum est obliga-
re istum ut sciat unum esse Deum maxime cum non sit [illegible] [illegible]
unum esse Deum quin requirerent discursus.
Sed pro solutione. Notandum distinctio quod peccare contra fidem est dupliciter.
Primo formaliter peccando peccato infidelitatis [illegible] quod si adesset fides
destrueret illam et sic illud peccatum quod sufficeret destruere fidem
si esset in christiano illud est peccatum infidelitatis in quo cum quod est si
nunquam habuerit fidem. Sicut peccatum mortale est illud quod destruit
charitatem si adest vel destrueret si adesset. 2° est peccatum con-
tra fidem quod non est infidelitatis formaliter sed quia est peccatum quo
fit contra praeceptum fidei directe vel indirecte. v. g. Praecepto fidei [illegible]
homines christiani credere articulos et scire eos ad credendum. quo aliquis
christianus culpa sua ignorat aliquem articulum et sine pertina-
cia credit deum esse corporeum. istud est peccatum contra fidem sed non tollit
fidem quia deest pertinacia. eodem modo potest esse quod infideles peccent [illegible]
hujusmodi circa talia quae tenentur credere et scire.
Notandum 2° quod sicut dicit Caiet. ar. sequenti. differentia rebus fidei contingit
dupliciter. Primo positive: 2° negative. positive quando homo habet dissensum [illegible]
contra fidem sicut si quis haberet hunc assensum christus non est Deus.
Negative quando non habet formalem dissensum sed non credit ea quae sunt fidei

et ad esto Membrum reducitur aut carent. qui aliquid opinantur aut suspi
cantur aliquid contra fidem - et qui dubitant de fide. eadem ergo distinctio est
facienda de fide in fideli circa cantu... q pot fieri diffi... circa illud.
Hic suppositio. Dico 1°. pot esse q aliquis homo peccet contra legem
[illegible] contra fidem ... ut sic dicamus / et tamen. q non habeat in fide
libertatem formaliter. hoc pz arg. [illegible] contrarium. q in terd... [illegible]
nos posset esse q aliquis putaret esse tres deos et tamen q non esset
formaliter hereticus. Ergo pot contingere q aliquis in fidelibus putet
q sunt plures dij et q [illegible] ydolu et adorandum et tamen q non peccet
peccato infidelitatis q pot desi... [illegible] sufficiens 1°.
et hoc probat exemplo. sit aliquis puer baptizatus e[illegible] in
ter infideles et ille [illegible] ad [illegible] adoret ydolum sicut
alij. iste parvulus habebit fidem in[illegible]. professio non videtur vero
simile q iste [illegible] ydolum
sicut pater suus amittat ... fidem in[illegible].
2°. Dico q et pot contingere q aliquis homo per parvum tempus habeat
infidelitatem negativam circa [illegible] et sine culpa sua. v.g. in eodem
[illegible] posito. venit puer filius infidelibus [illegible] ad [illegible]
[illegible] q forte ille puer erat bene edicatus circa [illegible] qui
videt latrie adorantem ydolum hesitat utrum illud sit licitum. i. non
et Manet in isto dubio per aliquod tempus dico q pot esse q non pe
ccet Mortaliter. q non est [illegible] q sit unus deus quin
requiritur [illegible]. Item q sunt plures [illegible] ydolatrie aliqui
[illegible] ut [illegible] q. 94. Ergo probabile est. q ille
interim q [illegible] q de [illegible] q [illegible]
a peccato.
3°. Dico q [illegible] Multis temporibus nullus poterit excusari a peccato
contra fidem sive materialiter sive formaliter - circa [illegible]
tem dei. [illegible] et ratio est
q [illegible] ad [illegible] principia

 165

natu ut possit illa cognoscere si faciat quod in se est vel si ignorat sine culpa ignorat. sed dices quod illum interrogat suos barbaros et dicunt illi illos esse licitum. Ex quo excusatur esse quod ipsa ratio naturalis dictaret oppositum, et si ipse esse excusatus sine culpa. Et ita credo generaliter quod nullus infidelis ydolater obit mortem sine culpa contra fidem legitimam. Cam. n. S. diximus quod presto est Deus ad illuminandum eum facientem quod in se est et credere naturam necessariam ad salutem, quanto multo magis presto est deus ad illuminandum de incarnatione si fideliter faciat quod in se est. preterea quod omnes infideles habent et suos angelos custodes qui illuminarent illos ut de non excusent.

Ult.º Dico quod isti infideles qui p.m veniunt ad usum rationis regulariter loquendo peccant mortaliter contra ea quae naturaliter sciebant. Ratio est quia sicut d. Th. quod primum homo venit ad usum rationis tenetur secum potere in deum et si se convertit recipit gratiam si autem non peccat mortaliter. regulariter autem loquendo isti qui nutriuntur inter infideles male educantur unde est probabile quod cum primum veniunt ad usum rationis sequantur peccata patrum et quia prima ydolatria non credo quod excusentur communiter loquendo.

Est 2.º Dub.m quia isti infideles negativi erunt infideles contrarie aut circa naturalia aut circa supernaturalia. Et est dub.m in illo exemplo de illo parvulo baptizato qui esset nutritus inter paganos qui ille habebit actum infidelitatis quia quem amittitur habitus fidem quam recepit in bap.º quia quando iste amittit fidem quam habet hic esse actualiter quia nunquam habuit fidem peccat peccato infidelitatis formaliter. Et videtur quod ille nunquam amittat fidem cum totum ipsum quod christianus et si credat aliquid quod manifeste est contra fidem si sciens et volens credat illud videtur quod separatur ab ecclesia nam quia est hereticus quod non est pertinax et si peccat mortaliter

q̄ ēt ille quiriutrius est infidelis nō q̄ det fidē. hoc q̄ ille nō videt recedere aliquo contra ecclesiam q̄ ignorat ecclesiam. item nō videt se recedere aliquo contra rationē naturalem imo putat esse sm̄ rationē naturalē esse plures deos. sicut christianus e contra putat recedere q̄ credit ecclesiam. Et sic seq̄r q̄ infideles negative nunq̄ sunt infideles contrarie formaliter contra ea quae sunt legis naturalis.

Ad philosophus R. et dico p̄o q̄ sine dubio ille talis amittit fidē et ex q̄ isti infideles negative habent infidelitatē contrariē contra ea quae sunt legis naturalis. Ratio est q̄ dubium esset q̄ ille puer baptizatus sequens vestigia paganorum et ipse vivens pagani esset vere christianus q̄ nō est dicē dū q̄ habet fidē. q̄ si haberet fidem professus esset christianus. q̄ tamē illud sit dubiae falsum constat ex ipso q̄ nullus christianorum dicet illum esse christianum.

Ad arg. R. q̄ si illis predicet lex naturalis q̄ pertinet ad unitatē dei et bonitatē morum facile incurrent infidelitatē contrariam si nō credant. Ratio est q̄ illa sunt sm̄ rationē naturalem et sic si nō credant illa errant contra principia. Et sic apud indos si ubi cum q̄ est nostri aliquis evangelij q̄ p̄o predicat unitas dei et ea quae spectant ad rationē naturalem facile audientes incurrunt peccatum infidelitatis contrarie si nō credant. 2o Dico q̄ si illis nō predicet ista veritas naturalis philosophus amittet fidē quam illi credunt q̄ parentes credunt cum pleno usu rationis et per q̄ens omnes sunt infideles habebunt infidelitatē contrariē. Et ratio huius est q̄ ad fidē requirit q̄ ex pio affectu homo credat primae veritati q̄ sub p̄a veritas revelavit homini sub ecclesiam. At tamē ille paganus nō habet rationē formalē fidei unde amittit fidē si nulli sit et si nō habet peccat peccato infidelitatis.

Ad confir. ex his quae diximus s. q̄ demones credunt ...

amittunt fidē q̄ nō retinent rōnē formalē fidei. Vnde ex
hoc p3 differentia inter christos et christianū errantē. q̄ christianus
errās retinet semp̄ rōnē formalē fidei q̄ ille semp̄ ad̄ credit
ecclesie et putat esse form. ecclesiā id quod ipse credit. At vō ille paga
nus infidelis hēt p totū rōnis formalis fidei neq̄ ex parte affectus
neq̄ ex parte intellectus. Itē q̄ q̄ hī ego arbitror ipsa rōnalis
sufficienter proponit illi fidē nalem Maxime vt est credibile
q̄ ille hēt ministri dñi dei creaturā nalem ex providentia communi Dei
et ministerio rōnē bonorum angelorum. Et si nō credat tū q̄ certior
est iudicium et sic sic et q̄ peccat et illi et sic nō hēt est infidelis
cohererie et sic peccant

Vlt. Dico q̄ sic dicit Caiet q̄ in nā Moralibus aliquando q̄ fit ex
ignorantia crassissima reducitur ad naturam sue forme in credendo
contingit in istis paganis q̄ et si habeant ignorantiā vincibilem
amittunt fidē si habent et si q̄ nō sunt infideles coherere. q̄ tenebātur
scire ex crassissima cautate nō sciunt. Neq̄ est eadē rō de
christiano q̄ crassissime ignorat q̄ christianus retinet semp̄ rō
nē formalē fidei

Secundum dicendū est q̄ isti infideles peccabunt peccato infidelitatis
coherentis naturalis. Pr. q̄ isti nō peccant contra fidē supernaturalem nisi q̄
ipsa fides est sufficienter illis proposita ita q̄ form. rectē prudentē
homines et rōnē et nalem tenentur credere. ex q̄ in rege. seq̄r q̄ et
si in sectis proponitur ea que sunt fidei et respuitur nō peccant
rō est q̄ ille veritates superant totā rōnē nalem et nullus
tenetur illas credere ny si sint sufficientia testimonia credendi
Prob. ex illo ecclesiasti. 19. qui cito credit levis est corde. 2°.
seq̄r q̄ quoniam q̄ art. fidei sunt illis evidenter credibiles vel fere
evidenter. nō peccant nō credendo. P3 ex dictis. q. 1. art. 1. et 4.
q̄ ad prudenter credendū supernaturalia sine supernalia necesse est

q illud quod credit sit credibile sm. rectu prudentia. hoc aut est evidenter credibile. 3°. seq. q qui ar. fidei proponunt per predicatores inculpatae vitae qui proponunt et cum sufficienti exhortatione ratio at q doctrina. quae et sunt miracula vel aliquod supplens vice miraculor et maxime qui int. orig. medio testibus Dei SS. movet corda hominum ad credendu instinctu suo. si hinc isti infideles sunt rebelles lumini et peccant peccato infidelitatis et sunt infideles contrarie. Demiq qui hent sufficiente motiu ad credendu si non credunt peccant de quibus dicimus s. q. 1. ar. 1. et 4. et d. th. q. 2. ar. 9. ad. 3.
Dum cest q in diquibus predicat evangeliu abs q miraculis si excluditur parte predicatores sunt vitae ... et in doctri excusant per multitudo pp neccessant qi no hent sufficientiu huic q ... separatu. secus st quoad rata
Seqitur q si credunt ut vere credunt multi illi est maxime propter instinctu SS. interiorib vocantib et no est propter levitatem ut aliq dicunt solq qi sunt apti a fide catholica. in ... illud quod diximus ex August. q sunt aliqui habent tale lumen intelligentiae ad fide subiciendu si verba audiant aut signum videant cogunt ad credendum. de his dicemus latius ar. 8.

Ar. 2.

Vid. ea quae dicta sunt de subiecto peccatorum in. 12. q. 74. q licet sit veru q p. et per se peccatu sit in voluntate qi peccatu est voluntarium nisi lominus in. et sunt peccata in aliis potentiis ubi sunt virtutes contrariae et si in appetitu sensitivo sunt peccata sicut sunt virtutes omni intellectu est peccatu in prudentia. sic et prudentia. est et infidelitas sicut illi est fides.

q̄ cum ille dicat si nō scirem istā propositionē nō crede verā illi facit primā veritatē mē dacē & magis fidit luminī nāli q̄ ve zit ali fidei et sic licet nō habeat d[illegible] formalē cōtrariā p[illegible] propositionē fidei hēt hi. cōtrariationē formalē fidei quod p[illegible] est.

2m. Arg. est q̄ . S. Th. fatet q̄ in fidelitatis est in volūtate tā q̄ in P°. motiva ex hoc seq. q̄ in volūtate est ponē aliquis habitus in fidelitatis. probat hum q̄ qū aliquis actus pēdet a duabus potētijs necesse est vtrāq̄ determinari p habitum sed in fidelitas pēdet ab intellectu & a volūtate ḡ necesse est ponere habitū in fidelitatis nō solū in intellectu sed in volūtate. Maior not. ḡt in m.a morali. & S. s. Th. q. 4. ar. 5. ad hoc q̄ fides sit virtus posuit habitum in volūtate & in intellectu. Minor est nota. 2a vero p. ex Maiori. 2 cōfir. q̄ s.t fides est virtus ita in fidelitas est vitium ḡ necesse est vtrāq̄ potētiā esse vitiosam 3 cōfir. P. q̄ in actus heretici aut pagani multiplicat elle[illegible] cōtra fidē ḡ generat aliquis habitus in fidelitatis in volūtate. ãns. not. 2a. p. q̄ qū aliqua pōa nō est determinata de se ad aliquid olim multiplicatis actibus generat actus

Ad hoc arg. R. x. q̄ idē argu. quod fit de in fidelitate pōt fieri de fide. s. q̄ deberet poni aliquis habitus fidei in volūtate vbi amplius cōcluderet. R. x ḡ q̄ s.t s. Th. posuit ad p[illegible] fectionē fidei vt esset virtus charitatē in volūtate quam mediāte homo bene afficit circa res divinas ita et ex parte volūtatis a

ad perfectionem infidelitatis est poni dub aliquis habitus acquisitus vitiosus in voluntate quo homo male afficiatur circa veritatem fidei. et non est necesse ponere aliquid amplius. Hinc est quod quando aliquis hereticus est multum pertinax et concipit odium contra ecclesiam quae est doctrix veritatis et contra alias veritates fidei vix potest converti. Hinc pagani turcae et iudei difficile convertuntur. qui conceperunt odium contra fidem vix et illud propter difficile corrigunt. quod sic requiritur pia affectio ad credendum ita impia ad discredendum et ita infideles vocantur impii proprissime in sacra scriptura. Item ad hoc pervenit quod ponimus in voluntate superbiam contra humilitatem. et curiositatem contra studiositatem. de qua virtute 1. q. 166. secundo non est necesse ponere vitium in voluntate quod sit formaliter infidelitas sicut non est necesse ponere virtutem in voluntate quae dicitur fides catholica sed sufficit quod ponatur similitas, studiositas,

Ar. 3. Utrum infidelitas sit Maximum peccatum.

q. est. infidelitas est Maximum peccatum eorum quae fiunt contra virtutes Morales secus est contra virtutes Theologicas Circa istam q. 1. q. 34. de odio Dei. ar. 2. ad. 2. tangit s. Th. difficultatem quae hic poterat moveri. Utrum infidelitas sit gravius peccatum quam odium Dei. et ibidem caret. q. autem certum est quod odium Dei est gravius peccatum. unde infidelitas et quod cum quod peccatum Mortale non habet rationem peccati mortalis nisi in quantum participat aliquid de odij Dei. 2°. Not. circa illud quod dicit s. Th. quod omne peccatum consistit formaliter in aversione. Non est hoc intelligendum sic quod recipiat speciem ab aversione. 1. q. 6. ar. 2. circa solutionem 2. notavit hoc caiet. et de hoc egimus. 12. q. 72. ar. 1. et 1. ar. s. huius q. ad. 1. arg. et hoc explicat s. Th. 3°. Not.

168

Circa illud quod dicit S. Th. quod non potest esse quod quis haec aliquid de Deum cognoscat qui falsam opinionem de Deo habet quia id quod ipse opinatur non est Deus. Videtur hoc falsum quia infideles unum Deum cognoscunt heretici cognoscunt trinitatem. Ex quo hoc potest intelligi 3. P° ut S. Th. dixit s. explicavit Caiet. q. 2. ar. 2. circa [illegible] ? quia in simplicibus defectus est in non attingendo totaliter. 2° explicat Caiet. sic. S. Th. quod intelligatur formaliter quod infideles quatenus infideles non cognoscit aliquid de Deo. Unde infideles potest considerari. 2r. P°. quatenus homo est et habet aliquam cognitionem veritatis et isto modo potest cognoscere aliquas veritates et circa res naturales et circa ipsum Deum alio modo potest considerari quatenus habet falsam opinionem i. quatenus cognoscit res per habitum erroris contrarium fidei. Et isto modo nihil verum cognoscat de Deo quia sicut diximus quod fidei non potest subesse falsum quia fides est determinata ad verum ita et infidelitati non potest subesse verum quia est determinata ad falsum diximus n. 12 quod sicut virtus est habitus bonus essentialiter quae est semper ad bonum vel intellectus s. voluntatis ita et vitium est semper ad malum. Videtur sicut diximus ar. sequenti valet infideles non sic est depravata per infidelitatem quin ex eo quod habet bonam naturam non possit habere aliquas operationes bonas moraliter si tunc operatur infideles ex malitia infidelitatis semper peccat. item quod etiam dicendum ex parte intellectus quod per errorem infidelitatis non sic destruit naturam intellectus quin maneat bona ipsa potentia et sic possit cognoscere plures veritates dei et etiam rerum naturalium. ut dictum est. 12 q. 109. ar. 1. Et Philosophi. Sic ille cognoscat res per habitum erroris et quidquid cognoscet erit falsum quia per habitum erroris habet fundamentum Deus non est trinus. Deus autem non trinus falsus deus est. 3ª explicatio S. Th. quod intelligat quod infideles nihil cognoscit

de Deo accipiendo omnia quae ille tribuit deo sic n. Meus est Deus
si det chimera quia non est aliquis Deus cui omnia illa conveniant quae
infideles illi tribuunt. quia dicunt deum non trinum non incarnatum non remu-
nerantem sive castigantem [illegible] hoc totum chimericum est. Hinc est quod heu
hi non cognoscunt Christum neque evangelium neque Apostolum Petrum
aut Paulum quia christus verus est qui docet [illegible]
Circa solutionem 3.' arg. dicit s. th. quod ceteris paribus gravius peccant Christi-
ani quam infideles. Vide August. lib. confessio. c. 11. et vide 1. q.
de voto. q. 88. ar. 2. ubi disputant utrum Christianum in bap. faciat
vere votum. quia si hoc verum esset omne peccatum christiani haberet
duplicem malitiam

Ar. 4. Utrum omnis actio infidelis sit peccatum.

Caiet. hic disputat cum grego. arim. de 2. q. qui ille tenet omnia
opera infidelium esse peccata sed de hoc nos egimus 12. q. 89. ar.
1. ad. 2. et sim. fide catholica tenendum est quod solum per auxilium speciale
possunt aliqua bona opera facere atque numquam possent se praeparare
ad gratiam quia per opera peccati non disponitur homo ad gratiam. Item quia omnes
tenent omnes quod si infidelis facit quod in se est per vires naturae Deus
illuminabit illum ergo presupponunt quod isti possunt bene mora-
liter operari. Nota textum solutionem ad 3. quod prius s. th. cornelius
fuit in gratia antequam Petrus veniret ad illum et sic fuit iustus fortassis per
fidem implicitam.
Caiet. Dubitat hic Utrum vendentes infidelibus ea quibus illi utuntur
in suis ritibus peccent sed de hoc dic in q. ar. 11. ubi ex professo
s. th. agit de ritibus infidelium Utrum sint tolerandi

Ar. 5. Utrum sint plures infidelitatis species.

1. q.o determinatae sint species infidelitatis accipiendo infidelitatem per respectum
ad fidem. 2. materialiter loquendo species non sint determinatae.

Circa 2. 9^em. Not. q istae spes quae in infinitum multiplicant non sint spes specialissime aut tantum subalterne. de hac re dictum est. 12. q. ... haec variet spem quantum non. Vid. 12. q. 72. ar. 9. Dico quod ... est infidelitas qua hereticus negat purgatorium et qua negat filium esse equalem Patri. et sic omnes heretici habent infidelitatem eiusdem speciei ... qui licet distinguntur materialiter non formaliter. sicut ad idem vitium intemperantie ... respectu aliquis excedat scilicet comedendo carnes scilicet piscas.

Circa 1. 9^m est Maior difficultas utrum ille tres species ... infidelitatis sint vere species aut tantum similitudinarie. v.g. utrum habitus infidelitatis qui est in pagano sit ... ditus sub specie ab habitu ... in heretico scilicet iudeo. Et videtur quod non. qui ... corrumpit ... in suo ... scilicet ... generat ... scilicet in eo qui ... fuerat ... isti ... sunt eiusdem speciei. ergo ... infidelitatis quo aliquis corrumpit fidem iam susceptam scilicet quia poterat sic ... sunt eiusdem speciei ... erat quibus ... cipit esse ... alius ... concludit quod ... Vid. in Cruet.

Ix. (q. q. 5. ...) loq. de infidelitate contrarie ubi non solum est negatio fidei sed est affectus contrarius fidei. 2°. notat Cruet. quod ... de infidelitate quae est peccatum et ... debet esse voluntaria directe ... scilicet in directe. 3°. Not. ex sol^e ad 1. quod species peccatorum non sumuntur ... ex privatione et aversione sed ex ... ad aliquod obiectum ... non constituit speciem / ait s. Th. / sed ... constituit privationem speciei.

Unde ... quod distinctio ... specifica infidelitatis non est sumenda ex privatione fidei et ex aversione ... unica est in fidelitate ... sic unica est fides. est ergo sumenda distinctio ex conversione sicut in aliis peccatis. et ita ... s. Th. quod distinctio ... in infidelitatibus sumitur ex eo quod infideles ... voluntarie ... addito ... dogmata et sententiis contrariis fidei quae distinguntur ... formaliter

Sed queres quorum dixerunt. Rx. quod infidelitas paganorum consistit in hoc quod quis voluntarie assentit contrarium fidei absolute. At vero infidelitas christianorum quae facit hereticum assentit voluntarie contrario fidei iam susceptae et manifestatae. in fidelitas vero iudeorum voluntarie assentit contrario fidei susceptae sed non apte sed in figura. &
prob. quare distinguunt specie. quia ut i. patebit charitati contrarium ditus in vicia secundum speciem ergo et fidei.
Ad argumentum Rx. ~~quod licet sit verum~~ Caiet. quod laborat in equivoco quia loquitur de susceptione vel non susceptione absolute. sed. S. Th. loquitur de susceptione vel non susceptione per professionem volo dicere quod si peccatum in homine qui non professus est si peccatum corrumpit per tempus habitum virtutis castitatis At vero si fecerat homo votum castitatis habitum castitatis corrumpit per sacrilegium. quia peccatum Monachi non est solum temperantiae sed etiam sacrilegium. sic ergo. S. Th. dicit infidelitas paganorum est contra fidem sed non professam infidelitas vero iudeorum et hereticorum est contra fidem iam professam
Sed est Dub. quomodo distinguunt specie infidelitas hereticorum et iudeorum. Videtur quod non distinguunt specie. quia fides accepta in figura vel in veritate eadem fides est specie. ergo contrarium est eiusdem speciei.
est etiam argumentum. Caiet. aliquis seminabit et natus est fructus. si aliquis laedat semen non dicimus licet fatum. et alius laedat fructum natum utrumque facit contra iustitiam eiusdem speciei. Dic ergo. Caiet.
Est Dub. Utrum istae sint species specialissimae an vero sub alternae de hoc dicemus q. seq. Vide caiet. hic q. tenet quod sunt species specialissimae. Sed contra hoc Arg. P. quia ante adventum christi si aliquis iudeus relinqueret eiusmodi fidem illa infidelitas non videtur pertinere ad infidelitatem iudeorum quia non est pro fide pugnabat cum fide christi quia illa non erat manifestata. Rx. quod illa esset tenio

uideorum eius de spem aliam quem est qui ille repugnaret fidei suscepte in fig. Sed difficultas est de cathecumeno qui suscepit fidem christi sed non dum est professus in bap. recedit ille a fide. ad quem ipso ex hoc pertinet. non ad paganos qui ille repugnat fidei uisus aplie. non ad hereticos qui non fuerit professus eam. Rx quod est probabile quod pertinent ad num. fidelium hereticorum qui ille iam susceperat fidem et professus fuerit quodammodo licet non in sacra... desit enim quod christus non misit ut esset sacrum bap. sed solum quod ex quibus reciperet fidem cuius manifeste esset christianus sicut in post bap. hinc certum est quod repugnans fidei sic haberet se sicut cathecumenus. quod tamen sit sacrum. i. non non variat spem me in proposito. ... dicemus q. sequitur quod ille non vocatur hereticus qui quoad penas iuris non incurrit illas neque potest excusari

Ar. 6. Utrum infidelitas gentilium seu paganorum sit ceteris grauior

Nota. est. 4.a et ult.a q.o s. th. q. s. heretici absolute loquendo grauius peccant. et ratio. s. th. est optima. R. quod in infidelitas est peccatum quatenus est voluntarium sed heretici scientes et volentes se separant a prima veritate discentes ab ecclesia ... illi grauius peccant. Et confirmatur quod grauitas peccati sumitur ex omnibus circumstantiis peccati tum heresis habet plures circumstantias agrauantes ut explicat s.i. s. th. q...

Sed nota. quod dicit. s. th. in probatione huius q. ibi. Videtur. n. sibi esse contrarius in ar. i. quod ibi dixit est quod ista infidelitas negativa non est culpa sed pertinet tamen ad mittitque est culpa. Ad hoc tamen cum ibi diximus quod licet pagani qui nihil de fide audierunt non habent culpam infidelitatis ut est contra fidem supernaturalem habent culpam ut est contra rationem naturalem et sic 1.a et 2. q. s. th. hic. debent intelligi per se et absolute de paganis qui nihil de fide audierunt et patet quod s. th. in probatione. 4.e q.is dicit quod infidelitas habet rationem culpe ex eo quod quis remittit fidei. At tamen qui audierunt eam gentiles pagani remittunt fidei.

Alij tn̄ qui sunt infideles negatiue nō remittunt fidei ut est sign[illegible] & hoc est quod dicit. s. th. hoc n. videt ut dictū est. (s. ar. 1.) in illis ad rationē pene ꝑtinere. Itaq̄ sentit. s. th. q̄ ē illa culpa quae est infidelitatis ē contrariae sit habet magis rationē pene ꝗ culpae.

De Paganis tn̄ qui audierunt euāgeliū est Dub. Utrū infideli[tas] illorū sit grauius peccatū q̄ hereticorū. R. q̄ absolute quidē infidelitas hereticorū est peior q̄ illorū. & hoc credo voluit dicere s. th. q̄ 1. & 4ª & rāo sua hoc probat q̄ illi ꝑfessi sunt fidei. Itē illud. 2. petr. 2. Melius erat illis viam veritatis nō agnouisse &c.

Paganj tn̄ q̄ nūq̄ susceperunt fidē neq̄ susceperunt lumē eius quod mouere eos in intellectu nō sufficit. 2º Dico q̄ pōt esse aliqua infidelitas in pagano quae sit maius peccatū q̄ sere[?] sit in heretico. ut si cognoscat ueritatē & velit illā impugnare & in hoc credo q̄ peccāt multi [illegible] iudei ꝑ fidi. & alij [illegible]

Ar. 7. Utrū sit cum infidelibus publice disputandum.

1. q. si ii qui disputant de fide disputant dubitando de fide ad credere dū est peccatū infidelitatis q̄ quis te est dubius in fide. 2. q. si tn̄ disputet nō dubitando de fide sed exercitij grā. s. ad confundendum hereticos laudabilis est talis disputatio. 3. q. si disputatio fiat coram illis q̄ sunt firmi in fide maxime sapientibus nullū est peccatū q̄ nullū est periculū. 4. q. si simplices et [illegible] sit [illegible] in fide & stimulati ab hereticis utile est imo necessarium coram ipsis disputare cū hereticis & illos conuincere. & de disputatio debet fieri ab nobis doctis. 5. q. si christiani simplices nō sunt stimulati ab hereticis neq̄ [illegible] in fide periculosū est coram illis de fide disputare

Circa. 1. q. Nulla est difficultas s. d. illa verissima est. At tn̄ est cum grano salis intelligenda. P. si q̄s intelligat de

illo qui iam erat christianus quam paganus cui P. predicat fidem non peccat disputando etiam dubitet cum tamen illud facit animo non firmandi suum intellectum ad hoc quod prudenter credat. quam quia credit etc.
2º. hereticus qui modo incipit dubitare de sua heresi et secum cogitat utrum erret necne et hoc animo inquirit a doctore catholico [illegible] ut informetur de fide. quia hoc est disp. ad fidem non est mortale peccatum hoc facere si cum humilitate facit quia [illegible] non videt quomodo possit hereticus disponi ad fidem. Maxime si fuit hereticus qui numquam fuit christianus sed natus est in heresi apud germanos. [illegible]
Circa 2. q. etiam non est difficultas. At pro ex circumstantiis pot illa disputatio fieri peccatum mortale s. veniale ut si disputet malum de alterius. et si disputatio fit tantum in contentione. ut [illegible] q. 38. de contentione. et hoc est quod dicit Paul. 2. timo. 2. noli verbis contendere ad nihil enim utile est nisi ad subversionem audientium.
4. q. est certa. Adverte tamen quod quando dicit s. th. quod licet disputare intellige quod licet confirmare fidem et solvere arg. hereticorum et similia et hoc est officium proprium pastoribus et cumcumque quod gerentibus officium pastoris. et sic pastor debet esse talis ut possit in doctrina sana edificare populum et cos [illegible] dicitur [illegible]. Vid. gregor. in loco citato. a s. th. hic. cum 2. part. pastora. c. 4.
Ex his seq. 2m. quod dicit. s. th. circa eandem quaestionem q. s. ista disputatio suscipienda est a personis idoneis et doctis qui sint sufficientes confirmare fidem et arg. adversariorum solvere et debent etiam esse probate vite ut verbo et exemplo edificent. et hic quum isti simplices sunt si [illegible] ab hereticis debent examinari circa subtilitates fidei in quibus maxime decipiuntur ab hereticis. hoc dixit. s. th. 3. q. 2. ar. 6. ad 2. Unde quia per se laici sunt inhabiles ad suscipiendam talem disputationem prohibitum est illis ne disputent de fide catholica publice aut privatim et si contra fecerint excommunicentur. hoc habetur. c. quicumque §. inhibemus. de hereticis lib. 6. et C. de summa trinitate. l. nemo.

quib. l. ista loqr qn disputans dubitat. et in ista l. sunt verba citata a s. th. arg. 2.

Sdo contra hoc est arg. mi. qr coiter laici solent disputare de hiis rebus privatim et etiam aliqn publice qn laicus est doctus. et hoc nullus prelatus punit. g illa lex vel est abrogata vel est explicanda.

Ad hoc Caiet. hic dicit Duo. s. q disputatio de fide pot accipi. 2r. s. formaliter et materialiter. formaliter est qn re vera sunt qui dubitent de fide et homo christianus ex professo adducit rationes ad confirmandam fidem. materialiter vo est qn adducuntur rationes pro utraque parte exercitij gra ut fit aliqn in scholis ubi nullus dubitat. et et qn privatim est collatio alicuius propositionis fidei. dicit g Caiet. q 1a disputatio est prohibita non 2a.

Dicit 2o Caiet. q si laicus est doctus et contingit casus necessitatis pot et disputationem formaliter suscipere pro fide qr tunc non est contra intentionem legis tunc en. adest epicheia. lex en. intelligenda est ut in pluribus si tamen aliquo casu contingeret laicum esse doctum &. Sed difficultas est si extra casum necessitatis erit clericus Mediocriter doctus laicus vo multum doctus utrum possit tunc laicus disputare de fide formaliter. Rx # q est satis probabile q sic.

et precipue q excommunicatio illius c. non est latae sed ferendae sententiae. et probabile est q qn aliqd precipitur sub pena excommunicationis ferendae sententiae non obligat ad mortale. in aliud deberet mortale —

Unde comes carpensis disputavit de rebus fidei. et tamen lex non intelligitur in tanto rigore ut qn laicus esset doctus non posset disputare. alij vo intelligunt illam in rigore iuxta tenorem aliarum legum q. s. et si deficit finis in particulari qr hic est doctus At tamen qr ut in plurimum laici non sunt docti ille non pot disputare.

Hoc tn. est advertendum q sunt mi. Multi laici et Mulierculae qui privatim aliqn disputant de fide et hoc est reprehendendum

Est dub. si esset casus necessitatis et est homo ydiota christianus utrum possit ille sub aperte disputationem fieri qn non g talis

doctior. Rx. q. qui est periculum fidei Spiritus Sanctus solet docere quid agendum sit. ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia. Vnde et alibi dixit Christus cum steteritis ante Reges et presides etc. et illud. ego dabo vobis os et sapientiam etc. Vnde aliqui virgines et Mulierculae quae ducebant ad Martyrium confundebant paganos. Regulariter tamen non est accipienda disputatio ab indocto et qui sibi videt necessarium quia est Magnis periculis irretitionibus fidei

Est dub. contra quos sit disputandum. Rx. contra Paganos. Iudeos hereticos. et et aliquando contra christianos qui ingerunt oppositiones probabiles contra Mores. vt de pluralitate beneficiorum. de simonia. de imperfectione vitae christianae. de Vsu sacrorum quae predicant contra virtutem indiscrete

Est dub. quibus armis agendum est contra infideles. Deinde diximus 1. p. q. 1. ar. 8. ubi diximus de locis argumentationi in Theologia. et vid. et 1. p. q. 32. ar. 1. Dico breviter. Contra paganos agendum est maxime rationibus naturalibus quia illi non admittunt sacram scripturam. nihilominus non est omittenda scriptura sacra. quia illa habet vim Spiritus. iuxta illud sermone tota Mea sint quasi ignis et sic Multos convertit operatione et hinc est quod Augustinus disputando cum paganis adducit Multas auctoritates sacrae Scripturae. et Cyprianus disputans contra Demetrianum gramaticum adducit et auctoritates scripturae. Hinc est exemplum ex Concil. Nicen. habetur lib. 10. hist. eccles. c. 3. fuit ibi disputatio cum gentili sophista ingenioso et disputaverunt cum illo docti christiani et non potuerunt illum convincere quia ait historia. tamen. n. dicti arte obviebat quaestionibus occurrebat etc. Nos theologos aut qui non opposuerunt illum convincere surrexit sacerdos simplex et convicit illum spiritu fortis dei. et Respondit sophista. et dixit donec verbis mecum gestum est verbis verba opposui et quae dicebantur dicendi arte subvertebam sed quia pro verbis virtus processit ex ore dicentis non potuerunt resistere verba virtuti

neq3 homo ad to scripsit Deo. Contra Paganos & q dochos aq̄ du est ex hoïbus & sic. s. th. in summa cotra gent. impugnat ratio nibus ut et Authoritatibus scripe. Si tu est disputado cu iudeis aq̄ du est Authoritatibus veteris Testamenti & oppz ostendere cō sontia veteris & novi testamenti ut sic intelligat prophetias esse impletas. Si tu cōtra hereticos opz agere Authoritatibus sacrae scripe quā recip. & si illi aliqu nō admittāt cōcilia. & authoritate sanctorum aq̄ du in. est contra illos authoritatibus cōciliorum & sanctorum qui ...sunt ... quae proferunt ex fonte diuine scripe participant vim & efficaciam diuine scripe. & sic hoc nō proficit cōtra istis sed ... periculosissimum proderit cōtra hereticu simplice.

Vlta. q. est certa. & circa illi est necessaria prudentia ut disponamus sermones nostros in iudicio. Vnde modo nō reputo fieri cōtra prudentiam si aliqu praedicatores agant cōtra aliquos errores ... ... cōtra ... quasi cōiter ... sunt christiani simulati. At tu parce aq̄ du est nō adducēdo rationes contra hereticos sed potius rationes cōtra illos ad cōfirmandā fidē. Cum hoc tn. nō est omittenda doctrina christiana articulorum fidei quā ut cōiter fit. ... ignorant articulos fidei et si esset timor quod illi ... sunt circa articulos fidei

Ar. 8. Vtrum infideles compellendi sint ad fidem

1. q. infideles qui nunquam fidē susceperunt nō sint cōpellēdi ut credant
2. q. isti infideles sint compellēdi ne fidem impediant. solent autem impedire fidē ait. s. th. [?] blasphemijs &. 3. q. heretici & apostatae sint cōpellēdi et corporaliter ut teneant fidē quā susceperunt.

Circa 1. q. cm Est Dubm de illius veritate. Probat esse falsā. Po ex illo luc. 14. exi in vias et sepes & compelle intrare ut impleat domus. ista parabola nō solū intelligit de hereticis sed et de paganis ut.

vt explicat greg. et alij. si ex illa parabola colligit quod heretici sint
compellendi colligit et quod alij pagani sint compellendi. 2º arg. ex. c.
de iudeis. 45. d. vbi habet quod Sisibutus Rex hispaniarum compulit
iudeos ad fidem suscipiendam et postea in concil. Tolet. laudatur ille et
vocatur Religiosissimus. hoc tamen non fieret si ille peccasset compellendo eos.
3º. quia illius malum est quod paganus compellatur ad seruandam fidem christi
quam quod libere relinquatur seruare propriam sectam ergo licet illos compellere.
pz. 9ª quia debemus procurare bonum illorum. Minus autem malum reputabitur
bonum in x. tullius. ex duobus Malis minus Malum est eligendum. minus est
non hic. 1º quia non faciunt tot peccata postquam sunt fideles. 2º. quia contingit
quod et si in principio vim accipiant fidem postea tamen placet illis fides et sic saluantur
Et confir. quia licet isti infideles quibus fit coactio non fiant boni neque saluentur
tamen filij eorum continuantur et fiunt boni christiani ergo propter bonum filiorum
sunt patres cogendi ad fidem. In oppositum est 9º. s. Th.
Ad istam q. scotus. 4. d. 4. q. 9. dicit hec verba. crederem ego quod Religiose
se faceret princeps christianus si minis et terroribus compelleret infide
les ad fidem et bapt. suscipiendum et dixerat prius scot. quod licitum est rapere
filios infidelium inuitis parentibus. Hanc sententiam probat ille. dicens
neque vltimis factis. Aliqui et doct. sequuntur sententiam sed pauci.
Sed Dico quod oppositum sententia est Verissima et dicere quod sint compe
llendi est non solum falsum sed Temerarium et non est de illis opinionibus que
reputantur probabiles. Probatur. 1º ex vsu ecclesie que numquam cogitauit
quos ad fidem Vnum n. factum duntaxat reperimus s. Regis sisebuti.
et illud postea reprehendit et reprobauit. Nunquam legit quod constantinus imperator
et alij antequam alij Principes christianissimi hoc fecerint. Nolegimus
quod aliquis PP. hoc preceperit. Neque et quod aliquis episcopus catho
licus illud fecerit. Et tamen profecto si liceret. non solum esset bonum illud
facere sed teneretur illud facere sub pena peccati Mortalis: Hoc ergo
est apte falsum. Probatur. pz. ex illo. c. de iudeis. 45. d. Vbi concilium Toletanum. 2

precipit nemini de Iudaeis vim inferre. Et reddit rationem quia nullus est vitandus ad fidem sed propria voluntate. Sicut enim propria voluntate serpenti obediens primus homo periit, sic vocante gratia Dei unusquisque credendo salvatur. Probat hoc etiam in c. sicut Iudaei extra de Iudaeis et Sarracenis. Et in c. Maiores de bapt. et eius eff. hoc etiam insinuat Presbyter et eadem S. Th. quae allegata explicat Caiet. Et pro intelligentia Not. quod Timor servilis facit operari quod hic est ex se non ex charitate sed timore poenae non ex amore iustitiae. Unde dixit Poeta: Oderunt peccare mali formidine poenae. Ex hoc sequitur fundamentum scilicet quod coactio et Timor etsi non faciunt involuntarium simpliciter faciunt involuntarium secundum quid. Hoc supposito probatur

4 Primo quod ista coactio de per se et ex natura sua compellit ad suscipiendum sacramentum baptismi serviliter. Ergo ad suscipiendum sacramentum sacrilege. Consequentia est aperta ex fundamento quia suscipere sacramentum solum timore poenae et non ex amore iustitiae est peccatum Mortale. Non dico quod non possit aliquis suscipere sacramentum cum attritione quae colligitur ex Timore poenae quia qui sic vult, vult recipere sacramentum in remissionem poenae et voluntarie. Attamen ille qui coactus ab extra et ex Timore fidem suscipit et sacramentum fidei non suscipit illud in remissionem peccatorum sed solum ad vitandam poenam illatam. hoc tamen Manifeste sacrilegium est. Ad hoc autem inducit quod est ex se qui compellit ad fidem ergo consequentia bona est. Antecedens tamen notum est quia talis Timor causat involuntarium. Et confirmatur quia ut dicebamus Timor servilis causat aliquomodo involuntarium ergo facit quod inde sequitur quod involuntarie suscipiunt sacramentum ergo facit quod sine devotione suscipiant illud et sine reverentia debita atque ergo quod sacrilege suscipiant.

2° Est argumentum. Ista compulsio ex Timore poenae est omnino Medium improportionatum ad finem intentum scilicet ad credendum ergo est peccatum. Consequentia nota quia contra prudentiam est apponere Medium improportionatum ad finem. Antecedens tamen probatur quia credere ex natura sua est Actus

Voluntarius ut s. Itaque iterum diximus quod credere pendet ex pio affectu
voluntatis. Et sicut August. cum cetera possit homo nolens credere non
nisi volens. Timor autem et vera compulsio ex natura sua ducit ad in
voluntarium ergo medium est improportionatum. Immo potius est medium
repugnans et contrarium ipsi fini intento. Et hoc confir. ex d. 45. c. de
Multi. c. qui sincere. ex gregorio. lib. 11. epist. epist. 15.
Ad 1m Arg. Rx. ex August. epist. 50. ad bonifacium quod illa parabola est
intelligenda solum de hereticis. Et aduertit contextum quia dicit ex i in
vias et sepes. heretici n. qui exeunt ab ecclesia ab unitate di[vi]sa ab sepe
sed. 2°. Dico quod si illa parabola intelligatur de omnibus infidelibus. illud
verbum compelle non est intelligendum de compulsione corporali quae fiat
ab aliquo. sed de compulsione rationali per arg.a et rationes. in contra
illud luce. vlt.o et coegerunt illum. s. precibus et orationibus. sic explicat
gregor. in homil. 36. super evangelia. et dicit Ille qui cogit aliquem compe
llit zelo et fide et virtute per tribulationes infirmi [illegible] / ib. infra. ho. qui infideles de [illegible]
Ad 2m arg.m Rx quod factum illius Regis reprehendit et praecipit ut non fiat ta vide q. 22 art 7
lis compulsio. Ad illud quod ille Rex appellatur religiosus. Rx quod vocatur re
ligiosus ex zello et intentione quia ex bono zello illud est. sed non secundum scientiam
et forte ille excusatur a peccato quia non erat tam apta quod non posset
esse ignorantia invincibiliter
Ad 3. Rx quod ut ait Paul. non sunt facienda mala ut veniant bona. illi
ergo malum est illi filio infidelis quod baptizetur et vocatur christianus in christianismo
quam quod permittatur vivere sub umbra paterna in infidelitate. Et in illud non
licet ita quod impugnari. 2°. Dico quod in rei veritate non est illud. sed illud
malum fit. n. dicto filius gehenne quam ante ex [illegible] effet filius
gehenne quia ipsi revera sermone in corde [illegible] sed debet sic antea
Ultra est sacrilegium subiicere sacramentum christianismi indigne quod
ante eius faciebat. quod si dicas quod aliquando [illegible]. Rx quod hoc non ex
[illegible] quam vim proprius [illegible] fuerunt et compulsi fuerunt facienda
sacrilegia.

2º. experientia compertum est plurimos qui coguntur videmus n. quod ... ei conversarem qui coacti sunt per vim non sunt veri fideles et idem est de filijs eorum. Ex quo sequitur aliud arg. quare neque filii coacti sunt sed sunt sicut parentes eorum. 2º et si filij coacti sunt non sunt faciendi mali &.

Sed Pro Maiori explicatione sunt quedam arg. contra ratione et q. s. cit. Pº. quia Deus timore penarum compellit homines ad fidem et iusti, tum. q. homines et possunt hoc facere. Antecedens patet de parabola illa compelle eos intrare cum explicatione gregorij. et illud et prov. initium sapientiae timor domini. et Agust. lib. de catechizandis rudibus ... dicit hoc ipsum dicit c. s. qui videt bonum qui licet homini initium ... Deum. Et confirmatur exemplo Paul. quia Deus compulit illum ad fidem per terrorem prostrando illum. et Agust. epist. 48. et 50. hoc exemplo Pauli probat licitum esse compellere homines ad fidem. Neque valet dicere quod intelligitur de hereticis. quia Paul. non erat hereticus sed iudeus, et videtur sentire Agust. quod ipsi compellerentur ad fidem. Ex hoc arg. ... fundamentum s. th. s. quod credere est voluntarium sicut facit invol-untarium ~~...~~ timor in aliquo absolute non est sicut timor inc... a deo sed timor in aliquo a Deo non est Medium in propter ... ad credendum et timor in cujus ab homine. Ma. patet quia plerique ... mercatores in Mare in voluntarium ... quod faciunt. ~~...~~ et quando coacti credunt ex timore inferni. Minor patet Max-ime contra luteranos. 3º arg. contra rationem. s. th. si valeret illa ratio sequeretur peccatum compellere ~~...~~ ad fidem hereticos. sequela patet quia inde probatum infideles non sunt compellendi ad baptismum. et ... quia ... apud ... esset aliquorum involuntaria et sic ... ex parte coactionis est compulsio ad faciendum sacri legium sed idem est in

quia ille timor est initium penitentiae et quia quae a Deo sunt ordinata sunt

sed idem est in hereticis quod illi etiam compellunt eos ex parte coactionis quod compellunt ad formam dei servandi legem. quod ipsum est falsum quia. Contra quia sicut credere ab initio pendet ex pia affectione voluntatis ita etiam perseverare sive in heresi sive christianismo pendet ex pia affectione voluntatis quia sicut non licet compellere paganum ad credendum neque etiam licebit hereticum quia etiam in illo debet esse credere voluntarium. Ad hoc non obstantibus quod s. Th. est vera et patebit amplius dub. sequenti et illi met doctores qui tenent licitum esse debellare indos fatentur quod non sunt compellendi ad fidem postquam fuerint victi

Ad 1. m Rx quod exemplum non debet imitari creatura deum in omnibus sed in his quae ipse deus voluit et permisit quia deus hoc non permisit — non est servandum

Item est differentia quia Deus quum cogit Timorem habet potestatem movendi affectum et voluntatem diriti ... homo autem non potest sed coget dumtaxat volo dicere quod cum deus simul cum ipso terrore dat stimulos amoris et bone spei et ita timor iniectus a Deo est medium proportionatum ad credendum non autem timor iniectus ab homine. Ad 2. quod ex exemplo Paul. quia ex illo convincunt oppositi quia Deus non compulit Paul. et dederit illi non timi vi armorum sed cum fulsit eum lux de celo et dixit illi saule saule. durum est tibi contra stimulum calcitrare ... et ita timor conscientiae et inspiratio dei contra quia gerebat Paul. Ad 3. arg. quia August. adducit hoc exemplum ad propositum dic ... ne. ... Unde ad illud arg. negando quod est simile et primum intelligendum Nota quod voluntarium capit. 2. 1.o ut distinguitur contra violentum et sic idem est quod liberum. 2.o ut distinguitur contra obligatorium. v. g. audire missam hodie quum non est dies festus est voluntarium christiano hodie in die dominica non est voluntarium sed in praecepto est necessarium necessitate praecepti. obligati. necessitas aliquando est praecepti divini solum aliquando divini et humani v. g. fornicari est prohibitum lege divina et sic quando solus fornicatur peccat contra legem dei et non potest compellere non fornicandum At vero si Monachus fornicetur peccat contra legem divinam et contra professionem suam et quia promisit servare castitatem suis prelatis potest compellere illum per minas ut non fornicetur et punire propter peccatum preteritum sicut in presenti. hec est differentia inter infideles qui nunquam fidem susceperunt et hereticos. quia primi tenentur credere praecepto divino solum illo s. quod dixit Christus qui non crediderit condemnabitur et ideo est illis liberum credere sic quod nullus homo potest illos compellere ad credendum sed non est illis liberum credere .i. sine obligatione quia in medio divino tenentur. At vero heretici qui professi sunt fidem obligati sunt ad obediendum ecclesie et sicut prelatus in religione potest compellere Monachum ut servet castitatem ita ecclesia hereticos ad servandam fidem. Unde quum s. Th. dicit quod credere est voluntarium non intelligit .i. liberum et sine obligatione sed accipit voluntarium ut distinguitur contra violentum et est voluntarium quia Deus praecepit homini ut crederet reliquit autem in sua potestate credere vel non credere et si nolunt credere quod nullus habeat potestatem illos compellendi. et sic dicunt quod hoc est petitio principii negant quia cum probabimus s. ex usu ecclesie quod isti non sunt compellendi et in ferijs ... patebit

Ex dictis seq. differentia quare ista coactio quae fit paganis sit illi[cita] improportionati illa tamen quae fit hereticis sit proportionati. ratio est quia illa coactio est contra ius et sic et contra divinam ordinationem et sic pu[gnat] cum fide At tamen illa coactio quae fit hereticis est secundum ius et sic est ordinati medium sic si quis privatus homo velit alium compellere [ut] fornicetur peccat et medium est improportionati si tamen ille qui habet ius vult compellere monachum ut non fornicetur bene facit. Item pater qui flagelat filium ne fornicetur bene facit et tamen si alius propter hoc illum fla[gelaret] esset peccati. Hinc et seq. alia differentia quare ille qui cogit infidelem ad bap[tis]m[um] est sacrilegus quia per se loquendo cogit illum ad [sa]crilegium. ille tamen qui cogit hereticum ad fidem et sacram[entum] suscipienda[m] etaliis et christianus non est sacrilegus neque cogit ad sacrilegium [quia] quia primus non utitur iure suo et sic dando operam rei illicitae facit [quod] est ex se [quod] talis sacrilege operetur et sic imputatur illi ad peccatum est dicitque est causa moralis sacrilegii illius et sic concurrit [ad] illud ad peccatum. Alius tamen qui compellit hereticum [vel] christianum sa[cramentum] suscipienda quia utitur iure suo dat operam rei licitae compelli[t] domi[n]ium ut servet quod promissit non est causa moralis peccati illius neque concurrit cum illo ad peccatum sic non imputatur illi. quia qui utitur iure suo nulli facit iniuriam. 2º possumus dicere quod ecclesia non compellit hereticos immediate et per se ad credendum quia credere est actus pure interior et ecclesia non habet potestatem super actus inte[r]iores sed cogit illum ut servet leges christianas exteriores [scilicet] ut confiteatur ut suscipiat eucharistiam ut fateatur fidem exterius. quia ecclesia solum habet potestatem super actus exteriores directe et per se. Verum est tamen quod ex consequenti obligat ad actum interiorem et principaliter intendit dispositionem et actum interiorem. Paganos tamen non potest ecclesia compellere ad istos actus exteriores. quia ut ait Paul. 1. corint. 5. de his qui foris sunt nihil ad nos iudicare. de eis n[am] deus iudicabit

commendarius

Rõne de his qui intus sunt vos iudicatis. 〈 sic Agust. epist. 50. ad bonifaciũ. probãdo q. liceat cõpellere hereticos ad fidẽ sacra. christiana. ponit exẽplũ de militibus inter quos illi qui receperunt signũ militiae cõpelluntur ad pugnãdũ. Alij uero non. sic in proposito. illi q. receperunt signũ militiae christianae debent compelli ad militandũ. 〈 sic Agust. adducit illa uerba illius 2. corint. 10. in promptu habẽtes vlcisci omnẽ inobediẽtiam cum cõpleta fuerit vestra obediẽtia. est dicũ ac si diceret uos dederitis obediẽtiã ecclesiae et praelatis eius. in promptu sumus vt vlciscamur uestram inobediẽtiã si nolueritis obedire ei cui dedistis obediẽtiã. si uero nõ dederitis obediẽtiã ecclesiae nõ possumus vlcisci uos. Istam doctrinã tradit S. Th. in hoc ar. maxime ad 2m. ad 3.

Est Dubm. Vtrũ saltẽm directe liceat cõpellere infideles ad fidẽ v.g. Rex habet saracenos et iudeos in suo Regno. et fert legẽ q. sarracenus qui voluerit fieri christianus maneat in pace et gaudeat bonis suis qui uero noluerit fieri christianus intra certũ tẽpus exeat Regno et nõ dedit in... ... Vtrũ hoc liceat. Videtur q. sic Rex de facto Regis catholicorũ. 2o. quia Rex propter iustas causas pot. illos expellere a Regno. pot. aũt in fauorẽ fidei praecipere vt q. voluerit fieri christianus gaudeat bonis suis &. In oppositũ est q. cõpellere infideles ad fidem est illicitũ & in directe sine indirecte fiat illicitum est.

Pro explicatione Not. q. isti q. nũq. fidẽ susceperunt sunt in duplici differentia. Alij q. sunt subditi ciuiliter Regi christianorũ sicut erant iudei et sarraceni hispaniae. Alij uero sunt nõ subditi sicut indi. et sic affricani. quis est differentia inter indos et affricanos sunt subditi de iure q. licet nõ de facto qa obtinent nostras terras et habemus iustũ bellũ contra illos. indi uero nullo modo sunt subditi

In presenti q. nō est sermo de infidelibus nō subditis de quibus n. dic.
ing. 1. ar. 10. Sed loquimur de infidelibus subditis de iure et de facto
sicut iudeis et similibus. Et de istis loquebatur scotus nō de aliis.
2°. Not. quod ista cōpulsio potest esse per impositionem onerum et
tributorum et quod ista tributa sint importabilia et gravia et talia quod non
possint licite imponi. Sed quod aliquis zelo fidei imponat illis ista tri-
buta quae alias essent illicita ut trahat illos ad fidem indirecte. 2°. potest
esse quod ista onera et tributa sint talia quae alias licite possent imponi
3°. Not. quod isti infideles sunt in duplici differentia. Alii sunt pertina-
cissimi et tenacissimi suae sectae et ita repugnant omnino fidei chri-
stianae. Alii vero et si nollent fieri christiani, alias nō tantum exo-
sarent fidem christianam. Sit q.
1. q. illicitum est cōpellere indirecte ad fidem imponendo onera gravia
primo. ea in quae onera quae sunt in usitata et quae secundum se sunt illicita
hoc probatur quia hoc est cogere ad fidem quod nō licet. quod patet, quia probatur quod
illa indirecta cōpulsio certe reducitur ad directam et secundum intelligentiam
cuiuscumque quod viri docti iudicabit illam esse directam cōpulsionem. quia im-
possibile est moraliter quod isti ferant talia onera ne deserant suam
legem et sic cōpellitur illam deserere et accipere nostram. Hoc etiam
probatur ex decreto gregorii. 45. d. c. qui sincera fide vel religione
vult aliquem infidelem ad fidem trahere blandimentis debet nō asperi-
tatibus studere. Item in c. sicut iudei. de iudeis et sarracenis. hoc ex-
presse habetur et expresse praecipitur a PP. ne iudeis imponatur inusi-
tatum tributum. Hoc etiam habet Abulē. super 1. Regum. q. 182. ubi
adducit ista loca citata. et ait quod potissima ratio quare pontifices
iubent ne prohiberetur iudeis servire suis legibus est quia alias esset
cōpulsio ad fidem indirecte.
2. q. si tributum et onera sint alias licita quae secundum leges aut

fidei possent imponi licitum est illam imponere infidelibus. Hec in 177
textu et lege expressa ut qui vult fieret christianus non solveret
talia tributa sed gauderet privilegiis christianorum. Probatur quia
in hoc princeps vult invenire propter reddendo ista tributa et infamare
fidei per aliquos ab isto onere liberare quod licite fiat. Et confirmatur
quia illud dicitur est licitum, esse enim et est bonum. Sed tamen operatio [illegible].
si tamen aliquis infidelis veniret ad fidem ut liberet ab illis tributis
sibi impositis et [illegible] regni non principi quia ibi non est coactio moralis
de directe neque indirecte
3. S. trahere infideles ad fidem promissionibus et aliquibus terro
ribus licitum est aliquando dummodo hoc ipsum prudenter fiat et temperate.
Asserui dicitur est illud comici ne quid nimis. Patet hoc ex illo d.
Gregorii c. qui sincera fit. n. licet blandimentis uti et terro
ribus. Sed dico prudenter sicut dicitur est quia aliquando posset esse peccatum
trahere illos blanditiis quia posset illi venire ad fidem sine affectu
Religionis. Habetur lib. 10. ecclesiastice historie quod Iulianus apo
stata quia videbat quod terroribus non proficeret propter vexationem martirum c. 32 q. [illegible]
ydolatria propter vexabat illos blanditiis et donando pecunias [illegible] ita
legitur quod multo plures christianorum pervertit ille donis et blanditiis
quam omnes predecessores terroribus. Augustinus lib. de catechizandis rudib.
c. 5. dicit quod quando aliquis venit ad fidem interrogandus est diligenter qua in
tentione veniat utrum propter timorem an propter comodum temporale.
Ex his debemus sumere regulam quomodo sunt compellendi ad fidem servi et
mancipia qui sunt apud nos quod neque flagellis sunt trahendi neque etiam multis
blanditiis. Sed oportet illos humaniter et benigne tractare. et etiam ubi opus
fuerit punire illum. Itaque ex dictis habemus quod non licet compellere
paganos ad fidem neque directe neque indirecte
Ad argumentum ex facto Regum catholicorum. Ex quo illud factum fuit occasio multorum
malorum

ex iudeis n. a p̃e cobusti sunt Multi q̃ facti fuerunt christiani ꝑ vim. et sarracenis etiā vsq̃ nūc videmus q̃ ꝑseuerāt in sua secta quo n. magis ꝑ hanc questionē patiunt a christianis eo magis illi ad totum christi ex cā deseruit. et sic no dubiū quin si paulatim leniter traherēt ad fidē plures essent boni christiani q̃ sunt. 2º. dico q̃ nescio quo cōsilio et quibus cōditionibus illud factū sit videndo est. Meū damnare hoc factū. At tamen hoc vnū scio q̃ si fuit ut fert precepit ut q̃ sarracenus qui nolet fieri christianus exiret a Regno et ꝑ terra et ꝑ mare erat indirecta cōpulsio. Postea tamen dicemus q̃ licitū est Principi expellere infideles a Regno propter periculū q̃ est ex illorum cōsortio sdm. et hoc humaniter fieri debet.

E st dub. Vtrū Princeps christianus possit compellere infideles ad seruāda legē nālem et circa bonos Mores et circa cognitionē vnius dei et aliorum nālium. v.g. infideles putāt esse licitū fornicari habent legē q̃ sacrificent hoēs. vtrū possint cōpelli ne fornicarēt et ne occidāt hoēs. et potissimū Vtrū possint compelli ne ydolatrent. Et videtur q̃ nō possint cōpelli. Pº. q̃ cōpellere illos ad seruandā legem nālem est indirecte compellere illos ad fidē. ꝗ. gª. notandū q̃ q̃ cōpellere ut nō haberet ydola et ut relinquāt suos ritus et leges est dicere q̃ fiant christiani q̃ illi nō possunt viuere sine lege. Et hoc cōfir. experientia q̃ si prohibent seruare suā legē nihil possunt facere nisi accipere christianismū. 2º. oēs hoēs tenentur seruare legē nālem ex solo precepto diuino ꝗ nō possunt cōpelli per Principē ad illā seruādā. aīs notat. gª q̃ q̃ propterea s. diximus q̃ nō licet cōpellere infideles ad fidē q̃ solo precepto diuino tenent credere et nō admiscet ibi aliquid iuris humani. et ideo dixit s. Th. q̃ credere voluntatis est ꝗ sy oēs tenēt seruare legē nālem ex precepto diuino seruare illā voluntatis est

In oppositum est quod Princeps potest compellere subditos ad servandam legem positivam quam ad servandam legem naturalem 113

Pro explicatione. Nota quod hic est sermo de infidelibus subditis de iure et de facto sicut erant iudei et sarraceni in hyspania. de aliis enim qui non sunt subditi agemus articulo 10. 2° nota quod potest esse dificultas utrum princeps secularis possit hinc ubi subditos ad servandam legem naturalem an tantum iudex ecclesiasticus habentibus potestatem. 3° nota quod lex naturalis ea est quam omnes homines servare tenentur eo ipso quod sunt homines quod ut diximus in materia de legibus lex naturalis consequitur ad naturam humanam sicut propria passio et sic lex naturalis est illa quam ratio naturalis dictat et ad quam ipsa natura inclinat iuxta illud signatum est super nos lumen vultus tui.

Ex hoc sequitur quod lex naturalis non petit aliam professionem neque aliam rationem particularem obligandi nisi quod iste est homo itaque sicut quando gallus vult fieri incola hyspaniarum eo ipso manet obligatus ad servandas leges hyspaniae et si fregerit illas punietur ut hyspanus. ita etiam eo ipso quod aliquis est homo et venit ad usum rationis profitetur legem naturalem et quia ex natura sua est animal sociale et vivit in congregatione hominum manet subiectus illi qui habet potestatem scilicet super Rempublicam.

Sit igitur 1a conclusio. Princeps secularis iure suo potest et per se loquendo compellere omnes infideles sibi subditos ad servandam legem naturalem et quoad mores et quoad cultum dei ut scilicet et fideles ipso servent legem naturalem et utrumque sunt opiniones falsas contra rationem naturalem in quibus maxime quae spectant ad unitatem dei ne scilicet adoret ydola. Dixi per se loquendo quia per accidens aliquando non licet ut dicetur sequenti conclusione. Dixi etiam ad servandam legem naturalem. non est intelligendum tamen ex acte et in rigore ut principes possint punire omnes qui peccant contra rationem quia non possunt neque debent punire omnia peccata. diximus enim in materia de legibus quod potestas punitiva non debet se extendere ad actus heroicos sed solum ad punienda

illa vitia quae magis vergunt in publicum nocumentum, ut fuit heresis adul-
terium &c. Probatur 9°. 2°. P° quia omnes nationes apud illud ius quod in praeteritis sta-
tuerunt leges et poenas contra frangentes legem naturalem et in his quae
spectant ad mores et etiam cultum Dei veri vel falsi existimati ab illis veri.
Quod signum est evidens quod princeps universalis habet hanc potestatem compellendi. Di-
cimus constat ex historiis. etiam apud indos erant leges contra adulteros
et contra sacrilegos et contra blasphemos. Romani etiam propterea pu-
niebant christianos relinquentes suorum deorum cultum qui putabant quod fir-
mum erat colere suos Deos. Constat etiam hoc ex phylosophis. Vide Ciceronem
in de legibus. Platonem. lib. 10. de legibus. expresse ubi probat unitatem Dei
et quod est bonus et absque vitio et quod non finale placeat muneribus. ponit
quod habet providentiam rerum humanarum et postea statuit leges quomodo sint
offerenda sacrificia Deo et quomodo sint puniendi malefactores et
statuit legem expresse quod si aliquis vicinus blasphemaret deos
contra actio vicino mediat. Deos defendat magistratibus significet
De sacrificiis etiam statuit legem ut nemo in aliqua propria domo habeat
sic omnes nationes habuerunt istam potestatem compellendi subditos ad
servandam legem quam illi putabant naturalem. sequitur quod a fortiori Principes
christiani illam habent. 2°. Probatur exemplo Constantini imperatoris christia-
nissimi qui etiam proculdubio habuit optimos consiliarios. Iste Imperator
statuit legem contra sacrificia paganorum et iussit ut clauderent tem-
pla illorum et non sacrificarent, et aliis. Habetur. C. de pagan. et templis
et sacrif. eorum. l. nemo. 1. et 2a. Istam etiam legem approbavit D. Ambros.
epist. 30. ad Valentinianum Imperatorem. et August. epist. 48. ad
Vincentium donatist. dicit August. quis vestrum (loquitur cum donatistis) quis
nostrum non laudat leges Imperatorum adversus sacrificia paga-
norum. lex illa fuit optima. quod licet compellere. 3°. Probatur
ratione. quia Princeps est custos legis et iuris naturalis potest compellere

suos subditos ad servandam legem talem. quarto est apertum quia hoc est esse legibus custodem, scilicet facere ut illa lex servetur. Vindex est enim iudex (ut ait Paulus) in iram eius qui male agit non enim sine causa gladium portat. Quinto tandem apertum est ad hoc enim instituuntur principes et iudices ut faciant subditos servare iustitiam publicam et quia fundamentum Reipub. totius est Religio ideo prima cura principis est statuere leges circa Religionem et punire illarum transgressores sicut fecerunt optimi nationes Mundi etc. prob.

Prob. quia si apud Mundi esset aliquis princeps infidelis sub lege naturae et aliquis ex suis subditis vellent adorare idola posset illos compellere ut non adorarent ergo etiam princeps christianus potest. Quinto nihil est quia sicut in Religio christiana puniuntur heretici illam relinquentes ita etiam in naturali Religio posset puniri illam relinquentes ita ait August. elegan ter epistol. 50. ad Bonifacium. adversus eos qui reprehendebant leges imperatorum contra paganos. et dicit in gentilitate. quare recepta dicta illam potestatem potest princeps facere ut subditi non sint impii cur etiam non poterit facere ut non sit sacrilegus. quarto tandem prob. quia gratia christi non destruit naturam sed perficit non minuit potestatem naturalem sed auget. Sed dicet quis quod ex hoc sequitur quod bellum contra gentiles erit licitum quia illa lex imperatoria ad eos se extendit. quia in l. 1. C. de pagan. et templ. habetur in haec verba. placuit in omnibus locis atque urbibus universis claudi protinus Templa. haec lex est universalis ergo extendit ad gentiles. Ad hoc diceremus ar. 10. contra aliquos qui tenebant universum orbem subiectum esse Romano imperio hoc tamen falsum est. Unde istam legem et similes non sunt intelligendae universaliter ut extendantur ad universum orbem sed ad provincias sibi subiectas quia ut ait Paul. cum lex loquitur iis qui sub lege sunt loquitur non autem cum aliis. Unde illa lex extendit solum ad subditos Romani imperii. Et tamen August. illa epist. 50.

x loq. semp de subditis. et sic dicitur in vestro Regno.
2. q. quibus Principes heatiuo dictu in precedenti q. non expedit ut princeps compellat suos subditos ad seruandam legem naturalem. relinquere ydolatrias. Itaque quod princeps habet potestatem in consideratione boni publici scilicet aliquod esset malum publicum compellere eos quod non expedit. Maior notum. Minor experientia constat quia expedit multoties permittere aliqua mala ad vitandum maiora mala. Et confirmatur quia habemus exemplum in Regibus hierusalem. ~~qui permittebant~~ Iosaphat. ezechias Iosias. qui per aliquod tempus permittebant sacrilegia et ydolatriam etiam in ipsis iudeis subditis ut suo tempore puniretur q. 2. Item quia apostoli ac sancti ecclesiae in fundamento quod permittebant tam multa. Et constantinus imperator qui fuit 1. qui statuit legem contra sacrificia paganorum. statuit illam postquam iam erat diuulgata fides christi — et aliter etiam erat predicatio et diuulgata verbum Dei. et erant et confirmata multis martyriis et miraculis. 3. arg. quia si infideles statim compellerent relinquere suos ritus concuperent odium ad totius Religionem christianam q non expedit sic eos compellere. an non quia antequam cognoscerent fidem et veritatem etiam odium ipsorum sequerentur illam et sic magis arcerent a fide. 4. tertio quia infideles non possunt salvari sine observatione legis naturae in si veniant ad fidem christi q non sunt compellendi servare legem naturalem nisi quando prudentes terre dicit quod observatio legis naturae erit dispositio ad suam a predicationem fidei christi.
Et confirmatur ultimo quia usque ad tempora Augustini erant adhuc paganismi et permittebantur etiam post legem imperatorum constantinum. Et Augustinus etiam iudicat esse iustam istam permissionem ut patebit amplius ar. u. sequenti. Vide etiam Augustinum sermo. 6. de verb. domini. de puero centurionis /.

Ad 1m arg. R. quod quando ego utor iure meo nulli facio iniuriam et sic quando expedit bono publico facere legem ut pagani relinquant ydola non compelluntur directe aut indirecte itaque imputetur principi et si aliqui illorum ficte ad fidem veniant. 2o. Dico quod directe isti infideles iuste compelluntur ut servent legem naturalem et si illam servaverint relinquantur in pace ut qui voluerint venire ad fidem veniant qui autem noluerint non veniant. poterunt habere illi suos ritus naturales ad cultum veri Dei sicut erant temporibus Noe et Job. Est tamen unum nota. de iudeis quod isti non possunt compelli ut relinquant suos ritus quia illi servant legem naturalem et sacrificia iudeorum non sunt contra legem naturalem. quod contra bene christiani erunt [illegible]. Et ideo facilius permittuntur ritus iudeorum quam gentilium. videmus quod legimus in collegio christi decretum aliquod aut canonicum aut civile contra ritus iudeorum quin potius oppositum reperimus decretum. s. ut permittantur ut patet c. qui syncera. 45. d. et c. si iudei. de iudeis et sarracenis.

Ad 2m arg. R. negando quod [illegible]. est enim magna differentia inter preceptum divinum naturale et supernaturale lex enim naturalis obligat omnes et quicumque homo eo ipso quod est homo profitetur legem naturalem sicut eo ipso quod quis regeneratur in christo per bap. profitetur fidem christi. et propterea iudex publicus habet potestatem compellendi homines ad servandam legem naturalem. Multo melius quam habeat potestatem ad servandam legem positivam. Et preterea lex supernaturalis relicta est in voluntate uniuscuiusque sub precepto tamen.

Sed potest esse dubium. Utrum princeps possit punire suos subditos propter ydolatriam et sacrilegia preterita. v.g. Constantinus imperator utrum posset punire ydolatras propter ydolatriam preteritam item si occidissent in sacrificium homines utrum posset illos occidere propterea etc.

R. quod poterunt neque tamen possunt iuste puniri. Probatur. Primo quia nunquam factum est in ecclesia Christi ut aliquis imperator christianus aut papa aut episcopus fecerit legem penalem contra eos qui peccaverant contra legem naturalem in his quae spectant ad Religionem. Imperator vero constit. solum prohibent ut decetero non ydolatrarent et qui fecerint deinceps puniantur. Ad confirmationem quia est Reg. cod. apud Iurist. quod leges non respiciunt retro sed in futurum. hoc patet. c. 2. de constit. et ibi est vide Abbas. 2o. arg. quia si possent isti puniri totus Mundus posset occidi et privari bonis suis et confiscari quia totus Mundus fere ydolis serviebat. 3o. arg. quia si infideles cum intrabant lex illa constitutioni acceptarent illam libenter et vellent fieri christiani esset iniquissimum illos punire propter peccata preterita. ergo. ans. est notum. quia patet quia si esset iudex et possent puniendi et si convertere ad fidem possent puniri sic tamen heretici et si convertunt ad fidem ex iusta causa possunt occidi. Item latrones et homicidae et si agant penitentiam occidunt. Si ergo ydolatrae merent penam propter ydolatriam preteritam et si convertunt ad fidem possent occidi et bona confiscari. 4o. Probatur quia illi pagani sive occidentes homines in sacrificium sive adorantes ydola habebant probabilem et tolerabilem errorem ergo non possunt in re puniri. ans. patet quia totus Mundus fere sequebatur illum errorem [illegible] ydolatriam et quo ad sacrificium hominum plures nationes sequebantur illum ritum. Item Maurres illorum principes per [illegible] sequebantur illum ritum ergo habebant tolerabilem errorem. non idem dico quod excusarentur a peccato apud Deum. Sed Dico quod habebant tolerabilem errorem in ordine ad iustitiam publicam et in foro exteriori

hec est ratio potissima quare non sint punienda ista crimina quia illi habent ex consuetudine. quia de si facto committerent aliqua crimina que non essent in usu et similibus non essent probabilis erroris possent puniri. et si esset criminal in gravem nocumentum Reipub. ut s. distinxi.

Ratio fr. quod esset sic probabilis erat. ex l. regula. ff. de iuri. et fact. ignor. et ex. de sepul. et Mediol. c. fraternitatis. et clement. de i. de privileg. Item Plutarchus problemate 83. refert quod quidam Dux Romanorum venit in quandam civitatem ubi erat consuetudo sacrificandi homines dijs. illa civitas erat subiecta Romano imperio. ille Dux voluit punire illos sic facientes. Comperit autem quod erat antiqua consuetudo. et ideo fecit legem ut illud amplius non fieret sed de praeterito Mulanos puniunt. Ex his seq. quod inique arma talia quod videri possint debellari qui fuerunt idolatrae. qui quod re esset subditi non possent puniri. Multo magis cum non sint subditi

Secundo contrarium sunt duo arg. Primum est quod filij israel occiderunt omnes quot quot ibi inventi sunt propter idolatriam praeteritam et [illegible] praeteritam. ergo princeps christianus potest illud facere. cum probatur ex scriptura. Respondeo et dico Primo quod non est disputandum modo quo iure filij israel occupaverunt terram promissionis de hoc dicemus ar. 10. Secundo dico negando consequentiam quia non sunt adducenda in exemplum ea quae filij israel fecerunt eo quod illi expressa revelatione et praecepto Dei fecerunt quam plura. atque si possemus imitari illos quoad hoc seq. quod in bello iusto etiam poterit princeps occidere parvulos saracenorum quod est contra religionem christianam. probatur seq. quia filijs israel sic praecepit Deus ut nullum relinquerent neque parvulum neque magnum. Deus ergo qui est Dominus vitae et mortis tulit sententiam mortis contra illos et expressa revelatione praecepit filijs israel nos vero cum non habemus hanc revelationem debemus sequi regulam [illegible]

Secundum arg. est. Si Rex christianus occuparet modo bello africam posset servos facere omnes saracenos. posset et punire illos bonis suis modo posset occidere quam plurimos ob adulteria quae perpetrarunt praeteri[ta] ergo licet punire &c.

Rx q qñ bellũ est iustum cõtra quoscunq. captiuis ello iusto iure gentiũ sunt ipsorum capientiũ et sic hoies capti sunt serui capientium et qm nos hemus iustũ bellũ cõtra afros nõ qa sunt infideles sed qa occupant terras nostras et sunt nobis infestissimi ideo pot princeps christianus prouare illos bonis imo occidere. Vnde nõ est eade rõ de alijs infidelibus cõtra quos nõ habemus bellũ iustũ siue sint subditi siue nõ. Iure gentiũ vt. j. dicemus habetur q nõ oes cuies captae ciuitatis fiant captiui. Hactenus dictũ est de potestate ciuili quid possit cõtra infideles.

Etiam Dubm. Vtrũ potestas ecclesiastica possit compellere infideles ad seruidã legẽ nãlem et punire propter peccatum preterita. Et Videtur qd sic q princeps secularis pot cõpellere suos subditos ad seruidã legẽ nãlem ergo et ecclesiastica. ans patet ex dictis. 2a. probat qa PP. het potestatẽ s. oes principes christianos ergo si illi possunt cõpelere et PP. pot. 2° arg. qa PP. het potestatẽ predicandi euãgeliũ paganis ergo het potestatẽ tolendi impedimenta est aut ydolatria impedimentũ ergo pot illã tolere. In opposituũ est qa potestas PP. est potestas spiritualis et supnalis ergo nõ pot cogere ad legẽ nãlem

Pro explicatiõe. Not. P° q hic est sermo de infidelibus subditis principibus christianis. qa de nõ subditis agemus ar. 10. 2° Not. fundamentũ quod. s. Th. ponit elegãter. 4. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 5. Dicit q operationes Ministrorum ecclesiae supponunt ipsã ecclesiã esse fundatam a Deo et sic oes actiones et passiones propriae Ministrorum ecclesiae christianae supponunt hominẽ esse intra ecclesiam fundatũ in fide et sacris presertim in sacro bapt qa sacrum bapt imprimit characterẽ qui character est potestas spiritualis ad suscipiendã actionẽ Ministrorum ecclesiae in susceptionẽ sacrorum et in alijs

Unde dicit S. Th. quod sicut opus creationis praesupponit ad operationem
agentis naturalis ita et ecclesiam esse prius fundatam praesupponi hic
ad operationem Ministri ecclesiae. v.g. ignis potest calefacere et habet talem
virtutem calefaciendi Attamen nisi corpus ustibile sit a Deo creatum nihil potest
agere. Ita et Minister ecclesiae habet potestatem spiritualem Attamen nisi ipse
homo sit subditus per baptismum non potest Minister erga illum exercere suam
potestatem. Unde sequitur quod sicut in naturalibus ut sint actiones et passiones
in agentibus corporibus est necesse quod sit communicatio in materia ita et in supernaturalibus debet
esse communicatio aliqua. ignis non potest calefacere caelum quia non conveniunt in materia
potest autem calefacere aquam et lignum quae est communio in materia. Sic quoque ut sint
actiones et passiones spirituales necesse est quod sit communio in prima potentia
spirituali haec autem est character baptismi. Unde si homo non est baptiza
tus nullam actionem recipit. Item si ipse Minister ecclesiasticus et PP.
non sit baptizatus nullam habet potestatem spiritualem. Ex hinc necesse est
quod operationes Ministrorum praesupponant ecclesiam fundatam. Sed si quis
arguit contra hoc. quia sequitur quod ecclesia non possit aliquem baptizare. et
et quod nullus homo potest recipere baptismum quia hoc est opus ecclesiastici.
Rx quod sicut opus creationis non praesupponit esse sed facit ex nihilo ita
et regeneratio spiritualis non praesupponit aliquod esse spirituale
sed facit illud ex nihilo. Ex hinc est quod sicut sufficit ad hoc ut quis
baptizetur sufficit quod sit homo corporis rationis ita et ut baptizet
sufficit quod sit homo. et sic Mulier potest baptizare. Item paganus et
infidelis potest baptizare quia nihil amplius requiritur quam servare formam
et intentionem faciendi quod facit ecclesia. et sic solet esse
Minister ecclesiae sed aliud velit facere quod fecit et praecepit Christus. Ipse
ad sacrum baptismi proprie loquendo non requiritur potestas ecclesiastica neque in dignitate
neque in subiecto? praeter. aliud autem quod pertinet ad potestatem spiritualem
praesupponit semper fundatam ecclesiam

3. Not. quod PP. absolute loquendo et per se est custos legis divinae et supernaturalis. Ista tamen lex est lex fidei, spei, et charitatis, et est lex sacramentorum. PP. ergo per se habet potestatem super istam legem spiritualem et est custos illius sicut princeps secularis custos est legis civilis.

4. Not. quod ista potestas PP. cum non sit terrena et temporalis est spiritualis per se loquendo. Spirituale autem dicitur 2. modis. Primo dicitur spirituale largo modo omne illud quod non habet corpus. et sic anima humana est spiritualis. angelus similiter. Item omnes actus et habitus naturales existentes in anima vel in Angelo sunt spirituales. 2o dicitur spirituale id quod est supernaturale datum a Deo hominibus ad consequendam et iustificationem et vitam aeternam. Et ita dicuntur res spirituales pertinentes ad potestatem spiritualem ecclesiae datam a christo et ad donum Spiritus Sancti efficiendum. Et si sint res corporales et sensibiles ut patet de sacramentis. Et isto modo accipitur spirituale in materia de symonia. Cum ergo dicimus quod potestas PP. est spiritualis intelligitur isto 2o modo. quia scilicet est potestas quae est donum dei datum a Deo ad finem supernaturalem. His suppositis sit.

1 conclusio. Potestas ecclesiastica directe et per se non potest cogere infideles quoscumque ad servandam legem naturalem. ~~Prob. quia potestas PP.~~ Dixi directe et per se quia per accidens et indirecte aliquando potest ut infra dicemus. Sed non possunt directe et per se extendit ad suum obiectum scilicet ad lucidum per accidens autem videt substantiam. Sic ergo potestas ecclesiastica directe et per se non est circa infideles. Prob. quia quidquid potestas est supernaturalis et spiritualis quidquid possumus de illa scire aut cognoscere in fide quod habemus ex sacris literis et ex communi traditione ecclesiastica et sanctorum sed ex sacris literis et traditione ecclesiastica non habemus quod ista potestas se extendat ad infideles. ergo. Minor prob. Primo ex illo Math. 16. Dixit christus Petro super hanc petram edificabo ecclesiam.

Ad hoc dixit Christus postquam Petrus confessus fuerat dicens Tu es Christus et Christus illi dixerat Beatus es etc. ecce hic est originale. et subdit Christus Tibi dabo claves etc. ecce clavis est pro termino et datur scilicet regnum aliorum. hoc tamen totum hic est spirituale et supernaturale clavis autem et aperit sub sub ditis directe per se quia est operatio in viribus dictionis. ergo circa infideles qui non sint subditi non est potestas spiritualis ecclesiae directe per se. 2º. loquor ad probandam istam conclusionem est ex Paul. 1. corint. 5. quid n. Mihi de his qui foris sunt iudicare nonne de his qui intus sunt vos iudicatis nam eos qui foris sunt Deus iudicabit. certum est quod Paul. loquitur de his qui intus sunt. i. de christianis. de his quoque foris. i. de gentilibus. quia licet isti essent permisti in eodem populo baptizati tamen sunt intra ecclesiam non baptizati autem sunt extra ecclesiam. de his ergo qui intus sunt iudicatis i. exercetis in illos potestatem. loquitur Paul aliter de illo fornicario quem iussit excomunicari quia habebat uxorem Patris sui. ille n. erat christianus et ideo potuit excomunicari. ergo potestas ecclesiae non se extendit ad infideles qui foris sunt i. extra sphaeram potestatis. Sed diceret aliquis quod Paul. loquitur de infidelibus non subditis principibus christianis quales erant corinthii. Nos tamen loquimur de subditis vel de sint qui his illa nihil probat. Sed dico quod hoc est sufficiens non solum quia Paul. absolute loquitur de his qui foris sunt etc. et est impertinens quod illi sint subditi principibus christianis. l. non. quia licet sint subditi temporaliter vere foris sunt et sic de illis verificatur sententia Paul. Tum quia Canonistae 2
communiter et etiam Theologi intelligunt illa verba Paul. de infidelibus etiam subditis principibus christianis ut erant iudaei et sarraceni. Ita intelligit gl. in c. post miserabilem. de usuris. ubi dicit quod Paul. in illis verbis intelligit quod si infideles peccent solum contra Deum non sunt puniendi ab ecclesia tamen aut si peccent contra proximum. Et sic loquitur Paul. de potestate directa quod s. Papa non habet potestatem directe s. infideles etiam subditos christianis in directe autem potest aliquam. ut dicemus. Sed 2º. posset quis respondere ad illum locum Paul. quod Paul. non negat.

eccl[esi]a[m] non habere potestatem puniendi infideles sed solum vult dicere, quod tunc suo tempore eccl[esi]a non habebat potestatem temporalem neque etiam principes christiani ad puniendos et cogendos infideles, ideo ait de his qui intus sunt vos iudicatis non de his qui foris, quia fortiores sunt vobis. At hoc est impunè dixi. At vero istam interpretationem est Dom. Doctoris Sepulveda. Et absque ulla ratione prorsus. Et ideo vincitur. Item quia est contra explicationem omnium Theologorum et sanctorum. Vid. Agust. Chrisost. Athana. Ambros. Theophilacti. S. Th. denique contra omnes est illa explicatio. Sed omnes intelligunt Paul. quod Ministri eccl[es]iastici non habebant derecere potestatem supra infideles. Tum etiam quia ex ipso contextu Paul. quod absolute dicit quid n. Mihi de his qui foris sunt iudicare. Sed potest esse 3.a solutio. quod Paul. loquitur solum de excommunicatione ita quod intelligat quod in eccl[es]ia non est potestas excommunicandi infideles At vero non negat quin sit potestas puniendi et cogendi ad servandam legem naturalem per alias penas. Sed dico quod etiam ista glosa est contra textum quia Paul. absolute loquitur de iudicio spirituali et dicit quod Ministri eccl[es]iae non possunt iudicare eos qui foris sunt. Sive per excommunicationem sive per aliam quamcumque penam. Patet quia sancti non illo modo explicant. Et hoc etiam amplius probatur ex. Agust. sermone 6. de verbis D[omi]ni. Tomo 10. ubi Agust. reprehendit christianos ex eo quod aliqua nimis cerent infidelibus in sacrificiis et comedebant de immolatis ydolis. et dicit expresse fratres ad me expectat ad vos loqui quod n. (inquit) Mihi de his qui foris sunt iudicare. Et loquebatur de infidelibus qui erant subditi in eadem civitate. et sub dit quod ad paganos loqui debemus sed aliter ait quam vobis .i. christianis illis ait blandiendum est ut audiant veritatem in vobis fortiter putredo secanda est. Et sic aperte fatetur Agust. quod non tollit ydola infidelium quia ipse non habet ad hoc potestatem si dat. Mihi potestas tollendi.

tolles.

Sed quod ait dabit illis potestatem quando facti fuerint christiani. Sed adueniat illis signum deutero. 7. dicebat Dominus cum datum fuerit terra hominum potestatem auferebatis et lucos eorum etc. quod ergo terra data est illis in potestatem qui facti sunt christiani hic auferri ydola. Sed prius ait auferenda sunt ydola tobis accordibus eorum postea etc.

Sed ad secundum ac auctoritatem August. ex. aliq. dicit primus ad auctoritatem Paul. quod s. August. non negat se esse potestatem tollendi ydola. sed dicit se non habere potestatem i. facultatem et vires quia gentiles erant plures aut etiam propter scandalum. et est apparens intentio propositi explicatio quod ut s. di xiiii princeps christianus habet potestatem tollendi ydola subditorum. cum illi afficiendi ad quos August. loquebatur essent subditi christianorum videtur quod August. haberet vires at tamen non poterat vti in re esse propter scandalum vel aliis causas. At tamen ista glo. solum probat quod imperator et princeps quilibet habebat vires destruendi ydola nostri. quod August. epis copus haberet illam potestatem nisi a potestate ciuili exprimi per esset illi dati. quin ipsis contrarium expresse afferat August. qui ait. non illis dedit illos Deus in potestatem. quod intelligit August. apte quod non erant subiecti dictis episcopali. Et sic probatur nostra conclusio. quia principes seculares permittebant ydolo latriam in illis cum tote August. episcopus non habebat potestatem illa tollendi.

P. hoc probatur ex. s. th. in q. 12. ar. 2. Vbi ait ad ecclesiam autem non pertinet punire infidelitatem in illis qui numquam fidem susceperunt secundum illud Apost. 2. corint. s. quod illis de his qui foris etc. et loquitur s. th. de infidelibus subditis qui sunt inter christianos. Sed dicet quis quod s. th. loquitur de infidelitate negatiue quod s. ecclesia non habet potestatem punire dicuntur non credit in christum. secus tamen si sit ydolatra. et si peccat contra legem naturalem. Sed ista glosa est fundamentis omnibus. quia vix aut numquam credo quod pagani illi duo vel qui in ipsis reges fuerint infideles qui non habuerint aliquem errorem contra legem naturalem sed essent infideles pure negatiue.

Maxime post adventum christi nunquam repertum est nationem fidelium quae non habuerint errores contra legem naturalem et sic. 5 ... de fide ... quierunt ... ecclesiae ... vel dicit quod ecclesia non potest ... secundum ... P. prob. ex ... usu et traditione ecclesiae quae ... legem aut decre... contra infideles ... principibus christianis ... leges civiles ... ad potestatem civilem non ecclesiasticam.

2º Principaliter ... ex fundamento ... PP. si non sit baptizatus non habet potestatem spiritualem ... et ... non potest illam exercere nisi circa baptizatos ... quia ut diximus ... habet ... proprium ... et agens et passum debent proportionari ... ut exerceat ... potestatem quod sit character bapt. ... 2º ...

Potestas PP. est spiritualis et omnis potestas ... fundatur in spirituali ... ubi PP. non habet potestatem spiritualem nullam habet potestatem ... quia ... potestate spirituali ... potestas papalis ... PP. ... si tu dicas quod PP. habet utrumque gladium ... gladius temporalis fundatur ... in spirituali et debet ... PP. non potest exercere gladium spiritualem circa infideles neque potestatem temporalem et quod ... sit verum ... quia si PP. venderet illam potestatem temporalem quam habet esset symoniacus ... est quia illa est annexa potestati spirituali et fundatur in illa. non autem loquor hic de potestate temporali quam habet dominium a Principibus quia ... Romae ... sed loquor de potestate temporali quae est annexa spirituali ... quia est PP. quia potest punire principes si ... fuerit

+ 3. ... omnis potestas ... I. ...

potestatē dirigēdi sibi subditos sm̄. proprias leges & puniēdi pe-
ccata cōtra proprias leges. Sed P.P. nō hēt potestatē dirigēdi istos nisi
deles sm̄. leges ecclesiae & puniēdi peccata cōmissa cōtra leges christianas
ergo nō hēt potestatē iurisdictionis in illos et circa legē nalem. Ma-
ior est notissima quia ois potestas ciuilis per se respicit propriū bonū &
legē cōmunem v.g. rex hyspaniae habet potestatē & potest dirigere
subditos sm̄ leges hyspaniae & rex franciae sm̄ suas leges. Minor per dictis
patet. quia PP. nō pōt cogere infideles ad credēdū neq. pōt cogere vt
illos vt ieiunent in quadragesima. aut nō comedāt carnes. neq. vt
baptizentur. 2ª. pro. pz. quia hoc est signū euidēs ad cognoscēdū quā aliquis
potestas pōt aliquē cogere ad seruādam legē nalem quā n. pōt coge
re ad seruādas proprias leges est signū quod est subditus & sic pōt
illū cogere ad seruādū legē nāq. At pro qui nō pōt cogere ad seruādas
proprias leges est signū quod nō est subditus & sic quod nō pōt cogere ad
seruādā legē nalem. v.g. Rex hyspaniae pōt cogere hyspanos ad
seruādas proprias leges & sic sunt sibi subditi & per 2ªes. pōt illos
cogere ad seruādā legem nalem idē est de Rege galliae & gallos.
& idē est de prelato Religionibus. & cōtra pro quia Rex hyspaniae
nō pōt cogere aliquē gallū ad seruādas leges hyspaniae cōvincit quod
nō est subditus & sic nō pōt cogere illū ad seruādā legē nalem. cū igitur
PP. nō possit cogere infideles ad seruādas proprias leges ecclesiae diui-
nas aut positiuas cōvincit quod illi nisi fideles nō sunt eius subditi
& per 2ªes. quod nō pōt cogere ad seruādā legē nalem. & sic per 2ª. quia ista
.... ad christū pertinet per se directe ad potestatē ciuilem. & hoc est quod dicit
Paul. quod foris sunt exēs iurisdictione ecclesiae.
Vltio. probatur. 2ª. PP. nō pōt cogere infidelē ad suscipiēdā fidē & ..
baptismū ergo neq. pōt cogere ad seruādā legē nalem. ans. xpt. 2ª. pz.
quia PP. solū hēt potestatē spiritualem in ordine ad finē supnalem
obseruātio legis nalis est quodā medium ordinatū ad finem ..

ad fidem. argumentum quia non potest cogere PP. ad praecepta fini[?] s. fidei, sed neque ad Medium. s. quod relinquant ydolatriam et servent legem naturalem. Est argumentum implicatum dicere quod aliqua potestas non possit me cogere ut servem praecepta finis et tamen quod possit me cogere ad Medium. quando non potest cogere ut audiam Missam non potest cogere ut ad hoc egrediar domum.

Contra: Si possit compellere ut relinquant ydolatriam ut veniant ad fidem sequitur quod possit eos compellere ut servent ad unguem omnem legem naturalem et ut vitent omne peccatum Mortale. probatur sequela quia omne peccatum Mortale est impedimentum remedii ad fidem unde qui christianus est vere subditus pontificium spiritualibus potest compelli ad vitandum omne peccatum Mortale quod est impedimentum remedii fidei sacrorum. hoc probatur ex c. novit. ex. de iudiciis. ubi dicit Innoc. 3. quod compertissimum est Rom. pontifici posse punire christianum pro quocumque peccato Mortali. Si quis PP. haberet potestatem disponendi infideles ad fidem potest illos punire propter omnia peccata et tamen non potest punire quando non baptizantur qui sine baptismo non deserunt peccata.

2a. q. Indirecte et per accidens potest aliquando PP. punire infideles qui frangunt legem naturalem ut si infideles sunt in iniurii christianis et pertinentibus ad religionem christianam. si perturbant christianos. tunc poterit punire et praecipere principibus christianis ut puniant. Et hoc ni sentit s. Th. ar. [illegible]. ubi dicit. quod ecclesia non habet potestatem iudicare de infidelibus spirituali iudicio sed temporali (aut) mediate, sed quando s. inter christianos commorantes aliquam culpam committunt et a fidelibus temporaliter puniunt. certe nolo quod s. Th. de culpa in fide ~~de~~ ~~tantum~~ qui si ista esset causa quia non diceret in certi. Sed de infidelibus simpliciter culpa monet. praetelligit quod s. Th. quando aliquid culpa infideles contra christianos ipsos ut explicatur ~~&c~~. 2a. q. Sequenti de qua statim dicemus.

Ad 1. arg. D. q PP. non het potestatem directam super infideles principes in rebus temporalibus, cum q non sint illi subiecti sicut dux albe est subiectus Regi. Sed excepti a PP. quantum ad temporalia. Unde si Rex statuit legem iustam circa temporalia in suo Regno non pot PP. tollere illam. Item si Rex statuat legem circa infideles personas sibi subditos non pot PP. tollere illam legem. ut si statuat legem q infideles sub diti possint ducere uxorem inter tertium gradum. et si PP. opposuerit illi possunt ducere uxores. Hoc habet veritatem, si iste leges vergant directe vel indirecte in detrimentum Religionis christianae et in dannum christianorum tunc pot PP. cogere principem christianum ut tollat illam legem et faciat legem iustam. Sic cum q. ut diximus pot cogere illum ut non praecedat totaliter. et sic omnia quae directe vel indirecte pertinet ad potestatem spiritualem pot illa papa ipse facere. Unde ad arg. dico q quando expediret bono publico christianorum cum q princeps ipse teneret sub Mortali tollere ydolatriam. Tunc pot PP. cogere principem. s. ipsos infideles ut melius poterit. q Tunc devolvitur potestas ad PP.

Ad 2m arg. Dicemus in alio dubio quomodo sunt tollenda impedimenta predicationis evangelicae.

Sed est arg. contra ea quae diximus. est Adriani contra Extravag. PP. est Vicarius Christi ergo pot cogere infideles sicut ipse Christus. Ad hoc dicit Cajetanus in 1. ar. 10. Sed prorsus negat. quoniam ratio q Christus non reliquit ecclesiae potestatem excellentiae quam habebat sed reliquit potestatem limitatam supra leges evangelicas et ut explicuit verbis et tende et non reperitur neque in eva. neque in usu ecclesiae q PP. habeat talem potestatem.

Hactenus de Ia q. articuli

Circa. 2am qem Ista q. est certissima cum tanquam de fide tenenda et probatur ex usu ecclesiae quae laudat et laudavit semper religionem principum Moventes bella publica contra infideles impugnantes religionem christianam.

22. q. 10. A3. 8

2 P. qui omnis Resp. perfectam habet potestatem vindicandi iniurias sibi illatas
/de bello/ per bellum quamvis non possit. Maior nota lumine naturali. Sed ecclesia est resp. que est perfecta. Ergo. Minor probatur quia quando non destruit naturam quam si regnum hispaniarum patre quod sub ciperet fidem christianam erant resp. perfecta multo magis postquam recepit. Si ergo hoc regnum poterat antea indicere bellum contra eos qui impugnabant suas leges etiam nunc potest. Stabilimus P. exemplis in sacris literis. Deinde Vid et alijs qui indicebant
3 bellum contra alios Reges propter iniurias sibi illatas. P. 2 Arg. principes christiani possunt indicere bellum contra illos qui pro
4 aut iniserunt damnum in temporalibus ergo multo magis in spiritualibus et pertinentibus ad Religionem Sed infideles qui blasphemijs et malis persuasionibus aut aptis persecutionibus impediunt nostram religionem irrogant iniuriam gravissimam in spiritualibus. Ergo.
Sed contra istum est arg. qui [illegible] blasphemantes religionem christianam est iustum bellum. Sed quia contra [illegible] ydolatras est non sub ditos possimus habere bellum iustum quod est falsum. Sequela probatur quia ipsa ydolatria est blasphemia quedam contra Religionem christianam. Hoc
Item Iudei dicit. S. Th. 2. 2. q. 94. ar. 3. ad 2. dicit ydolatriam includit Magnam
Item Iudei dicunt christi blasphemiam in quantum Deo subtrahit Divinj singularitatis et hoc
non esse verum opere impugnat ydolatria ergo dicendum est habemus iustum bellum
mex. ianeque contra ydolatras. Et. s. qui blasphemant. Et qui opere impugnant fidem.
Deum. Propter hoc Arg. Sepulvedae. Tenet quod habemus Iustum bellum contra infideles. Et confirmat hanc sententiam Arg. ex auctoritate Nicolaj Lirae. quam supra numeravit. c. 31. Numerorum. 12. ca. quibus ex sacris literis colligit quod filij israel fecerunt iustum bellum contra paganos. Et P. ex eo quod est quando in aliqua provincia per ydolatriam nomen Dei blasphematur ut patet. deutero. 12. Sed dico quod iste titulus iusti belli contra yndos est iniustissimus et iniquissimus et nullus est

Unde ad Arg. ex verbis S. Th. Rx. quod sine dubio diceremus quod S. Th. sentit in hoc ar. quod ipsa ydolatria est blasphemia propter quam licet inferre illis bellum. est blasphemia contra. S. Th. quia tribuit alii ygno rantia. quia si propterea esset causa licita esset bellum. quod ne asseverit dicere quod propter blasphemias et quia suasione mala aut aperta persecutione licet inferre bellum. sed sufficeret dicere licet inferre bellum propter infidelitatem. quia nulla erat infidelibus tempore S. Th. quae non includeret magnam blasphemiam et facto ipso impugnaret religionem nostram et quod de ydolatris apte posset. Deinde ex verbis quod eadem ratione licet eos occidere quia quando profitentes suis ritibus Messiam non venisse facto ipso dicentes profitentes Christum redemptorem nostrum non esse deum neque redemptorem. Intelligitur dicentes ritus Iudeorum includit blasphemiam contra nostram Religionem quam ritus paganorum. Item de sarracenis aperte est. Ergo non esset necesse quod S. Th. diceret propter blasphemias.
Unde dico quod S. Th. hic loquitur de blasphemia formaliter et proprie dicta. blasphemia autem formaliter consistit in verbis. ut infra dicet q. 13. sicut enim contumelia consistit in verbis contra proximum ita blasphemia contra Deum. quando ergo infideles blasphemant contra pactum Religionem nostram possumus illis inferre bellum quia faciunt nobis iniuriam. quando vero S. Th. dixit quod omnis ydolatria includit blasphemiam contra fidem intelligitur includere et facto ipso. sicut omne peccatum mortale et praecipue peccatum facto ipso profitetur Deum esse aut iniustum aut ignorantem quod est blasphemia. Item adulterium committens illi innumerantur. et hoc est facto dicere quod deus non est ultor.
finis. Demum ait Paul. de omnibus peccatoribus. dicunt se nosse Deum factis autem negant. et tamen proprie loquendo non sunt blasphemi omnes peccatores.
Ad Nicolaum Lyranum. Rx quod ille loquitur de blasphemia improprie et in facto ipso. et sic quoque limitanda est ex ratione. et ex antecedente

scrip.e qua probat illam ita q nõ intelligit Nicolaus q liceat inferre bellum propter solam blasphemiam quam illudit ydolatriam. sed dicat q filijs israel fuit licitum occidere gentes illas terrae promissionis propter ydolatriam. qa Deus ad hoc concedit illis potestatem. Et hoc constat ex illo. c. deutero. 12. q loquebat' de filijs israel et de gentibus quae incolebant terram promissionis quo aut liceret filijs israel inferre bellum alijs gentibus dicemus ar.º 10.

Ex hiis seq.r corolarium. q stat aliquem infidelem peccare gravius peccato contra fidem q alius et q iste possit puniri q illius peccavit ille tamen nõ. v.g. sint. se illius peccatum est blasphemia q infidelitas et tamen si aliquis iudeus blasphemet christum debet puniri a principibus christianis. et tamen si simpliciter nõ neget christum esse deum nõ potest puniri. Item illius peccatum est blasphemia q ydolatria. et tamen propter blasphemiam possunt debellari ydolatrae etiam propter ydolatriam. Ratio est qa blasphemia redundat in iniuriam et scilicet proximus iudicemus. ydolatria tamen est solum contra deum. et nos nõ sumus iudices omnium peccatorum quae sunt contra Deum

Est Dub.m circa id quod dicit s. th. q compellendi sunt infideles ne impediant fidem. Dub. utrum infideles impedientes predicationem evangelij possint debellari. v.g. accidunt predicatores ad aliquam civitatem ut predicent evangelium et cives nolunt illos recipere sed expellunt. utrum propter hoc possint debellari. videt q sic ex s. th. qa possumus compellere ne impediant fidem. illi tamen impedientes predicationem impediunt fidem. In oppositum est qa credere est voluntarium. ergo et audire fidem est voluntarium.

Rx Ad. Dico. 1. q ecclesia habet potestatem predicandi evangelium per totum orbem et habet ius ad hoc. Prob.r hoc ex sententia omnium theologorum. pz. et. Marci ult.º ubi dixit Xpus. predicate evangelium

omni creaturae. ecce Christus imponit praeceptum quod cohibitum praedicandi.
Item Math. ult. euntes docete omnes gentes &c.

2°. Dico quod si est aliquis Princeps infidelis qui propter tyrannidem et malitiam non vult admittere praedicatores evangelii. et sunt in sua civitate vel provincia aliqui volentes audire praedicationem evangelii. ille talis potest iuste debellari. probatur. quia ecclesia habet ius praedicandi evangelium ergo qui impedit facit iniuriam evangelio ergo potest vindicari. Item illi qui volunt audire habent ius audiendi ergo princeps christianus potest defendere illos a suo tyranno principe et reducere in libertatem ut possint audire evangelium. Item si essent aliqui infideles qui volunt baptizari et fieri christiani et principes eorum non sinunt illos baptizari potest compelli per bellum ut illi habeant libertatem recipiendi baptismum et fidem. ergo idem est de praedicatione evangelii quae est via et medium ad credendum.

3. Dico quod si in aliqua provincia non habent plenam notitiam rerum fidei et tamen princeps illius provinciae habet plenam notitiam rerum fidei. si ille non vult admittere praedicationem ~~~~~~~~~~ potest debellari. probatur quia regulariter credendum est quod etiam ibi erunt aliqui qui volunt audire necnon quia regulariter credendum est quod erunt aliqui praedestinati ex dictis quia subditi habent ius audiendi. et regulariter credendum est quod sunt plures qui volunt audire. et confirmatur quia si invenerit legatus aliquis qui deferat nuntium optimum et necessarium ad bonum publicum civitatis. et princeps non vult admittere legationem postquam non vult legationem. populus habet ius audiendi legationem ergo alius princeps potest adiuvare populum contra suum principem et debellare illum. Item praedicatio evangelii est maxime necessaria ad salutem omnium ergo si princeps nolit quod praedicetur evangelium potest compelli per principes christianos. et confirmatur quia licitum est defendere innocentes. quia unicuique mandavit Deus de proximo suo. videlicet iste populus potest a tyranno defendi a principe christiano. Item Istae 3. conclusiones sunt multis probabiles quamvis contrarium non sit improbabilis et videtur quod ad principes spectant sub lege naturae examinare doctrinam novam.

Maxime quae spectant ad Religionem et si iudicaverit expedire quod praedicet populo. Si vero iudicaverit non expedire quod non praedicet. Quod si aliquis apostolus accederet ad aliquam civitatem et praedicaret illi doctrinam novam. Tunc legem naturalem ad principes spectabat vocare illum et praecipere quod non praedicaret populo donec examinaret illam doctrinam convocatis cum aliis hominibus doctis. Et si decernerent non expedire illam doctrinam suo populo, Tunc non debebat apostolus praedicare. Saltem quousque Maiores et principes intelligerent doctrinam Christi. et videret apostolus quod propter solam Malitiam nolebant illum admittere.

Ultimo dico quod ubi omnes nationes tam populus quam principes sint Christianis contra evangelium et nolunt audire praedicationem evangelii non possunt debellari neque compelli ut audiant. Hoc probatur ex Gregorio in registro. lib. 1. epist. 34 ubi dicit oportet quod ut ad audiendum de verbis Dei benigne conveniant et non austeritate expavescant. At vero si populus aut principes dicerent noluntque audire et bello compellerentur esse magna austeritas. Item probatur c. qui sincera 45. d. Item probatur Lucae 9. cum Christus transiret per Samaritanos noluerunt Samaritani illum recipere. et dixerunt apostoli vis dicimus ut ignis descendat de caelo et comburat illos Respondit Christus nescitis cuius spiritus estis. acsi diceret. iste erat spiritus legis veteris quae data est cum terrore At spiritus legis novae benignus est. non venit (Christus) animas perdere sed salvare date illis locum poenitentiae non occidatis illos neque persequamini eos gladio de terra. Item Lucae 10. dixit Christus Si non luerint recipere vos exeuntes de civitate excutite pulverem pedum vestrorum in testimonium illis et dicite. Scitote quia appropinquavit in vos regnum Dei. et regnum Dei.

22. q. 10. A. 8.

1. P. q. fides ipsa est voluntaria, vt audire predicationem est voluntarium. 2. est evidens. q. nullus habet maiorem vim circa medium quam circa finem. Sed predicatio est medium ad fidem. q. fides ex auditu. ergo si non potest quis compelli vt credat neque potest compelli vt audiat. Confirmatur. qui non possunt compelli vt baptizentur neque vt catechizentur.

Ultimo probatur apostolus ... iste homo non potest compelli vt audiat fidem neque ... quia ... qui nunquam ... est in ecclesia ... omnes ... et compellit vt audiant fidem ... sunt ... aliqui sarraceni in ... et hi non possunt compelli vt audiant ... evangelij. Ex his sequitur quomodo sit intelligendus ... 2. q. S. Th. et Caiet. ... qui dicit quod possunt debellari impedientes predicationem. Se intelligit quando impediunt taliter quod sint plures in populo qui volunt audire predicationem evangelij. Sed est argumentum contra ... ecclesia habet ius predicandi euangelium ergo habet ius compellendi infideles ut audiant. ... istud ius esset frustra. ... cui datur potestas directiua datur etiam coactiua. ergo ecclesia habet ius predicandi et ius compellendi vt audiant maxime quia illi habent preceptum audiendi sicut et credendi. R. quod sicut diximus s. sicut ecclesia habet ius baptizandi omnes infideles quicunque voluerint baptizari sed tamen non possunt compelli ad baptismum. sic etiam habet ius predicandi volentibus audire. quia credere et audire fidem voluntarium est. Hoc insinuauit Christus cum dixit predicate euangelium ... qui crediderit. i. qui voluerit audire et credere. et hoc etiam insinuauit Christus Math. 10 et Luce. 9. et 10. si voluerint audire ... et si receperint ... puluerem ... Et hoc habemus ex vsu ecclesie. Circa hoc ... est verum vt diximus quod ecclesia habet ius compellendi predicationem quando alij volunt audire. Aliud est quod dicere ecclesia potest compellere ad audiendum. et potest compellere ne impediant predicationem. Primum est falsum. 2m est verum. et tamen S. Th. dixit esse ius compellendi vt fidem non impediant.

22. q. 10. Ar. 8.

Circa 8. q. Nota quod est quaestio de fide. quod ecclesia iuste punit haereticos.
1 hoc probatur ex ... de lege ix. Item ex cap. de haereticis per multa c. et lib. 6. et ex
3 tit. per similes leges. C. de haereticis. Docet probatur ex D. August. epist.
48. et 50. ubi agit ex professo de iusta haereticorum punitione. Et
licet August. aliquando putaverit non esse licitum haereticos punire sed postea
mutavit sententiam. ut probatur epist. 48. ad vincent. donatist. et refert
S. Th. ad 1. Similiter Chrysost. aliquando fuit oppositae sententiae
2 secundum quosdam contra quos est quaestio ... Lutherus et dixit quod haereticos comburi
est contra voluntatem Spiritus Sancti. est art. 33. et damnatus est in bulla
Leonis 10. Vide etiam Roffen. ar. 33. Confirmatur R. nostra q. aucto
4 ritate Platonis lib. 10. de legibus. ubi postquam determinavit contra philosophos
quod sit Deus et habeat rerum providentiam: postea ponit leges
et poenas contra illos qui male sentiunt de Deo. Et circa finem. dicit quod isti qui
male sentiunt de Deo in carcerent per quinquennium et nullus de
populo loquatur cum illis nisi certum genus hominum qui nunquam loquatur
illis de aliis quae spectant ad salutem animae suae et si in isto tempore
modesti facti fuerint habitent inter modestos. Sin autem damnen
tur et capite plectantur. Si ergo licuerit licitum punire sic relinquentes
5 religionem naturalem multo magis nostram. R. ratio probatur. licitum est punire adul
teros sicut et reliquos utrosque et licebit punire corruptores reli
gionis nostrae et sacrilegos. probatur quia multo magis bono publico
haereticus quam adulterant homicidae. quanto minus bonum publi
cum est religio et fides catholica quam vita unius aut alterius. R.
6 quoniam Respub. iuste punit negantes proprium regem et seditionem
excitantes contra ipsum ergo iustissime puniuntur haeretici et aposta
tae qui negant proprium regem Christi. et excitant seditionem in ecclesia.
Contra istam quaestionem est argumentum de illa parabola zizaniorum. Math. 14
Id est. S. Th. ad i arg. ex D. August. quod si verum ...

q. q̄n non possint puniri heretici absque maiori periculo fidelium relinquendi sunt ad tempus. Et hoc est quod dixit X. ne forte eradicetis &c. At tamen si potest eradicari zizania non eradicando bonum semper debet quia ipso dicatur &c. non esse bonum.

2m. arg. est quod hereticus eo ipso quo amittit fidem non est membrum ecclesiae ergo non potest puniri per ecclesiam. ant. notum. q. n. pz. quia si non est membrum ecclesiae neque subditus est. ergo non pertinet ad ecclesiam de illo iudicare. Sic enim ratione diximus quod non potest punire infideles qui nunquam fidem susceperunt. Rx. distinguendo ant. non sunt membra communiter concedo. non sunt membra praecisa negatur. vbi de q. n. nego vaeet. quia illi fuerunt membra communiter per professionem fidei et susceptionem characteris bapt. qui est indelebilis semel fuerunt subiecti potestati ecclesiae. quia dimanet charactere bapt. neque evitantur omnino sunt subiecti et sic possunt puniri et potest illis applicari medicina per ecclesiam. et ideo possunt compelli ut audiant fidem. Docet pz exemplo corporis enim quod sibi contingit. Membrum mortuum quod est mortuum similiter si fore praescindatur medici omnes operantur si possunt ut illud membrum vivum iungere corpori ut ad medendum operantur per medicinam. et idem est de membris Reip. civilis. et idem est de membris Reipub. christianae

3m. arg. arg. est quod PP. eo ipso quo fit haereticus amittit iurisdictionem Papalem quia alii christiani eo ipso quo fiunt haeretici desinunt esse subditi PP. ant videtur verum quia potestas PP fundatur super fide. q. n. tamen pz. ex paritate rationis. quia per admissionem probavi debet propositionem. Rx. P. quam ant est falsum quod PP. et si fiat haereticus dummodo sit baptizatus non statim amittit iurisdictionem. Alii tenent oppositum ut supra diximus. Ideo 2°. negatur q. n. quia ut quis habeat iurisdictionem plus requiritur quam quod aliquis sit subditus. et ideo credit probabiliter christianus intendunt quod PP. eo ipso quo amittat fidem amittat potestatem iurisdictionis quia sic ex pedire ad bonam gubernationem.

ut accipit ecclesia idem in terris non esset sine fide domicilio ecclesiae. s. fide
et propter periculum possit. Ad 3um ut quis sit sub ditione regis
fideles sed saltem est quod sentit professione characterem etc. et ex p
debat ad bonum ecclesiae ex hoc ex postulat etc. ut dictum est.
Alia plura quae spectant ad materiam de fide hab. dicemus q. q. 11.

Ar. 9. Utrum cum infidelibus possit communicari.

1. q. ecclesia non prohibet conversationem infidelium quia nec habet fidem sub ape rum imperio ipsorum. 2. q. ecclesia inste prohibet conversationem infidelibus et apostatis in perpetuum. 3. q. quando est periculum conversandi cum infidelibus prohibenda est talis conversatio quando vero non est periculum permittenda.
Circa hunc ar. erat hic dubium utrum haeretici immediate sint excommunicati. de quo agitur in materia de excommunicatione. Resp. quod non sunt excommunicati. sed immediate sunt excommunicandi per potestatem ecclesiae.
Circa 3. q. illa potior est ratio hic quia est periculum quod est in conversatione cum infidelibus etiam in conversatione in doctrina illorum et sic oritur difficultas de lege dictis libris haereticorum. et sic dico quod iustissime ecclesia praecipit ne christiani legant libros haereticorum quia corrumpunt bonos mores colloquia prava sicut est quod non debent legere tales libros nisi viri docti et firmi in fide. ut sunt reprobatores haereticorum etiam cum licentia superioris.

Ar. 10. Utrum infideles possint habere praelationem sive dominium s. fideles

1. q. non expedit ut fideles habeant dominium s. fideles. 2. q. infideles ex eo quod sunt infideles non amittunt dominium s. fideles.
3. q. ecclesia habet potestatem auferendi dominium quod infideles habent s. fideles
Circa 1. q. non est difficultas. Sed circa 2. q. est dub. utrum infideles eo ipso quod sunt infideles amittant dominium et super fideles et s. alios etc. Videtur quod sic. quia illi infideles subtrahunt se a dominio et subiectione dei ergo merito perdunt dominium rerum sicut

arg. pr. qui illi negat Deum esse dominum omnium. 3a pr. quia iustum est ut qui non est subditus Deo nullus sit subditus illi. In oppositum est s. Th. Ad istam q. Hostiensis sup. c. quod super his. de voto et voti red. tenet quod in adventu Christi omnis honor omne dominium omnis potestas translata est ab infidelibus ad fideles et sic infideles nullum habent dominium rerum suarum. Probat. ex illo eccles. 10. Regnum transfertur a gente in gentem propter iniustitias et iniurias et contumelias et diversos dolos. Item ex c. de constitutione. c. translato. ait Paul. hebreos 7. translato sacerdotio necesse est ut et legis translatio fiat. Super istud dictum Paul. 2
dicit. August. quia n. simul et ab eodem et sub eadem sponsione utraque data sunt quod de uno dicitur necesse est ut de altero intelligatur. videtur data sunt ista duo et lex et sacerdotium simul et ab eodem. sed sacerdotium translatum est ab infidelibus ad fideles ergo et leges omnes. ergo potestas legis et per consequens et rerum domini quae habentur ex lege. Item probatur. quia dixit 3
Christus. Math. 21. auferetur a vobis Regnum et dabitur genti facienti fructus. ergo sicut aufert Regnum a Iudaeis etiam aufertur ab aliis infidelibus et datum est christianis quia illi sunt qui faciunt fructus Regni caelorum. Et si rogetur apud quos ergo fideles est istud dominium. Et ille quod istud dominium est translatum ad papam. Itaque Pp. simpliciter illum est Dns orbis terrarum sub Deo. et hoc probatur quia Pp. habet potestatem Christi super terram Christus autem est Dns omnium iuxta illud datum est mihi omnis potestas et. et ille est Rex Regum et Dns dominantium.
Sed dico quod ista opinio est non solum falsa sed periculosa et erronea. Sit ergo 1a conclusio infideles quicumque sive ante adventum Christi sive post non amittunt dominium rerum suarum. Pro explicatione. Notandum. 1o quod dominium est 2x. Alterum est rerum. Alterum iurisdictionis. sive aliter. Alterum domesticum Alterum politicum. Domesticum est quod habet civis quisque super res proprias quas possidet. Politicum vel sive iurisdictionis est quod habet rex super regnum. dux supra suos vasallos.

2°. Not. quod infideles sunt in quadruplici differentia. 1°. sunt illi qui fidem reliquerunt ut heretici et apostatae. Alij vero qui nunquam fidem susceperunt sunt triplices. Alij sunt subiecti ecclesiae et membris eius subiecti de iure et de facto ut iudei erant et saraceni. Alij sunt subiecti ecclesiae de iure sed non de facto. ut sunt africani et Turcae qui occupant Terras christianorum per Tyrannidem. illi sunt subiecti de iure quia sunt in territorio christianorum de facto tamen non ut constat. Et sic illi habent suas res nobiles et habent dominium domesticum sicut alij homines. Alij vero sunt qui neque de iure neque de facto sunt subiecti ecclesiae aut membris eius et isti sunt infideles qui non occupant Terras christianorum neque aliquod malum inferunt christianis ut erant in Indijs. Dico quod quod 3. questio debet intelligi absolute et sermo est de omnibus infidelibus quod 3. ratione infidelitatis non amittunt dominium rerum suarum sive domesticum sive politicum neque ante adventum christi neque post. Secus enim si aliquis sunt predones. Ita sanctus Thomas. et est. 5. d. sic. et est omnium Theologorum et etiam iuristarum de professione singularibus est. Probatur ex scriptura quia in scriptura infideles vocantur Reges principes et Domini suarum rerum et iure dicuntur habere dominium. omnibus apostolus est. ps. 2. et nunc reges intelligite. et in novo testamento ut constat. Sed 1. act. 1. dicitur Paul. 1. timot. 6. quicumque sunt sub iugo servi dominos omni honore dignos arbitrentur et loquebatur de servis fidelibus qui habebant dominos infideles. patet hoc quia subdit statim qui autem fideles habent [in omnibus honore] dominos non contemnant. Item. 1. petr. 2. servi subditi estote dominis non tantum bonis [et modestis] sed etiam dyscolis. Item Rom. 13. omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit non est enim potestas nisi a Deo quae autem sunt a Deo ordinata sunt. Et postea subdit quod reddere omnibus debita cui tributum tributum. Sed certum est quod tunc omnes fere mundi erant subiecti principibus paganis et infidelibus.

 192

Itē Math. 22. ait christus. reddite ergo quae sunt caesaris caesari. et loquebat' ubi loquerat de illis regibus caesaris qui erat paganus. Item est arg. in qui sm opis habendo est. Multi assimis errori Vuiclef. qui 2
dicebat quod eo ipso quod quis peccat mortaliter amittit dominium rerum suarum vt habet concil. constan. sess. 8. errore 15. Ex hic sumit' arg. infidelitas non est
grauissimum om peccatorum quia grauius est per se malum odium Dei vt
dicemus 1. q. 34. ar. 2. et sol. 2. in omni infidelitas et peccatum Mortale
ex eo quod participat Malum odij Dei. ergo si propter aliud peccatum et propter odium Dei nō amittit dominium neque propter infidelitatem. Item arg. quia 3
com sententia est doctorum quod heretici etiam nō amittunt dominium rerum
suarum nisi solo iure positivo. et similiter aliquos reges comdemnatos aliquos
infideles et nō amittunt statim dominium. quia tenet ap rhona tamen
quia ecclesia habet Maiorem potestatem super hereticos ex potestate quam super
alios. inio super alios nullam habet directe tamen quia vt s. dixit. s. th. ar. 6.
infidelitas hereticorum est pessima inter omnes. si ergo isti nō amittunt iure
naturali dominium rerum suarum Multo Minus alij.

Ultima probatur ratione s. th. quia quaestio optima. quia distinctio fidelium 4
et infidelium est supernaturalis ex lege gratiae dominium aut est ex lege naturali
ergo per fidem aut per infidelitatem neque amittit' neque aquirit' dominium. ant. not.
quia fides est donum supernaturale. Maxime quod homines sunt christiani supernaturale
est. item potestas pp. et tamen est supernaturalis. Minor tamen constat quia apud
omnes nationes a principio Mundi fuerunt domini rerum et iurisdictionum
X con fr. quia fundamentum dominij nō est fides formata neque etiam informis quod est naturalis ratio. ant. pro prima parte est de fide quia in peccatoribus christianis Manet dominium et iurisdictio spiritualibus et temporalibus: 2a tamen pars. probatur quia alias sequitur quod si esset relictus homo suae naturae
et nō esset ordinatus ad vitam aeternam per fidem nō posset habere dominium
alicuius rei quod tamen est aperte falsum. quia tamen probatur a sufficienti diuisione
Est ergo veritas ista Manifesta quod eo ipso quod homo est creatus a Deo ad
imaginem suam est creatus rationalis habens liberum arbitrium

quo vero est Dns suarum operationum eo ipso est capax dominij et rerum et etiam aliorum hominum ut s. habeat potestatem s. illos. Et hoc insinuavit Dns. genes. 1. cum dixit faciamus hominem &c. et praesit piscibus Maris volatilibus celi et bestijs universaeque terrae. De qua re age dum est ex professo 1. q. 62. quod aut hic dicit s. th. quod praelatio introducta est ex iure humano habet verum in particulari quia per leges humanas factum est quod iste vel ille sit princeps huius provinciae ille vero alterius sicut et divisio rerum introducta est ex voluntate humana cetera divisio rerum et etiam modus dictionum habet originem ex ipsa ratione et lege nli. Ex his sequitur quam verum sit quod diximus quod opposita sententia est non solum falsa sed erronea contra fidem. constat enim nostra sententia locis scripturae citatis. Item communi consensu et traditione ecclesiae et praecipue Mundi usque in praesens. nullus enim dubitabat ante adventum christi quin gentiles haberent dominium rerum suarum. et post adventum christi idem senserunt omnes sancti. nullus enim reprehendit paganos quod ipsi usurparent alienum dominium. Item confirmatur ex hymno quem canit ecclesia in die epiphaniae. Hostis herodes impie &c. non arripit Mortalia qui Regna dat celestia. Atqui si sententia opposita esset vera christus arripuisset Mortalia et dedisset suis christianis. Vid. Hiero. super epist. ad tit. c. 3. ubi refert errorem iudeorum antiquorum qui tenebant quod non liceret illis tributum dari infidelibus. et ex isto errore ortum est illa quaestio proposita christo si licet censum dare cesari. Respondit vero Xs sicut redditur quae sunt cesaris cesari et quae &c. est generalis regula. 1. reddite principibus secularibus quibus cuique sua debita debet eis debita.

2. q. Infideles non meruit amittere dominium omne quod habent non solum s. fideles sed etiam s. alios infideles. Utrumque constat

 193

q[uia] illi meret[ur] penā æternā, ḡ meret[ur] privari dominio quod hēr[e]t
ite[m] q[ui]a Aug[ustinus] ait q[uod] peccator nō est dignus pane quo vescit[ur], ḡ. Item 2
q[uia] ut aliquis sit princeps digne debet esse et bonus et sapiēs infide
les tā sunt et insipiēles et pessimi ḡ indigni sunt prelatiōe et
potestate. Maior p[robatur] q[ui]a Arist. ait q[uod] eadē est virtus boni principis
et boni viri. Ite[m] debet esse gubernator aliorū, ḡ necesse est q[uod] sit
bonus et sapiēs. Minor x[?] tā aptinet. E[st] t[ame]n ad 1am q[uo]d s[upra]
diximus q[uod] leges humanē nō puniunt oīa peccata neq[ue] et precipiunt
omnē actū virtutis sed t[antu]m hie[?] q[uae] expedit ad bonū publicū. et
si q[u]and[o]q[ue] d[icitu]r q[uo]d quicūq[ue] princeps pro quocūq[ue] peccato mortali merer
tur privari a Deo et vita et q. alijs bonis n[atura]lib[us] pro quocūq[ue]
peccato mortali meret[ur] privari ab hoib[us] sed s[o]lu[m] q[uando] peccat in ordi
ne ad bonū publicū sic[ut] sunt vsus ecclesiæ. Sed q[ui]b[us] hēt potestatē
privandi infideles q[uando] meret[ur] et ab hoib[us] de hoc statim dicem[us].
Ad arg[umentu]m Hostie[nsis] R[espondetu]r q[uod] illa aucto[ritate] t[antu]m probat 2a q[uod] s[unt] illi me
rēt privari a Deo, quo aūt iure sint privandi dicem[us]. Nec q[uod] Hostie[nsis]
probare pōt ex isto loco q[uod] deus aut Christus privaverit infideles
suo dominio et terras tulerit Regnū ad Christianos.
Ad aliu[m] ait[?] citatu[m] / auferet[ur] a vobis Regnū / R[espondetu]r q[uod] illud est intelle
ligēda de Regno spirituali .i. de potestate spirituali quæ erat
apud iudeos. q[uod] ablatu[m] est illis q[ua]n[do] ecc[lesi]a sp[irit]u[a]lis quæ tūc erat ad
Christianos. Alij tā p[er] Regnū intelligunt doctrinā et intelligentiā
sacrarū literarū. et hoc est quod dicit Hieronym[us]?] Faustus ciuis. in ipse
aūt est intelligo[?] de Regno tēporali q[uo]d sit verū q[uo]d tēpo
rale regnū ablatū est de facto iudæis.
Ad aliud q[uo]d Christus erat rex Regū, R[espondetu]r q[uod] ipse Christus dixit Regnū
meū nō est de hoc mundo. V[e]l de iure agebat de Regno tēporali
V[e]l de PP. dedit potestatē limitatā. Ex quibus[?] est tibi

ep sicut karij. qui in simul de pena ipse et remissio. Tractatus de restitutionibus dicit. quod tempore quo est treugua aut pax inter christianos et sarracenos. si aliquis christianus transierit ad sarracenos a domino suo. et ille capiatur a sarracenis et servus illorum et si aliquis christianus a bellis subtraxerit tenetur illum restituere. Ergo est dominium apud infideles. Et ita est sine dubio. Unde Paulus 3. PP. in bulla quadam decrevit expresse quod indi subditi vere habent verum dominium temporalium et quod non sunt privandi.

Circa. 3. Conclusionem s. Th. Dicit s. Th. quod ecclesia potest privare infideles dominio quod habent super fideles. est dub. de huius veritate. Videtur n. quod non potest. Primo quia ut diximus illi sunt vere domini temporalium et habent iure divino. s. fideles in eorum dominio servi et dominium servorum fidelium ergo non possunt privari per Papam. Sed dicas quod possunt privari propter delictum. Sed contra quia infidelitatem non meretur privari ergo illi infideles non sunt in iurisdictione fideles subditis non possunt privari. Secundo probatur quia s. diximus quod Papa non habet potestatem super infideles directe sed solum indirecte quando illi impugnant. l. impediunt fidem nostram. In oppositum videtur s. Th. De hoc dubio et de precedenti tractat bene Durandus. 2º sent. d. 44. q. 3. Breviter quod Duo tenet.

Primo est quod absolute loquendo Papa habet potestatem privandi infideles sive subditos sive non subditos ecclesiae dominio quod habent super fideles si illud expedit bono spirituali ipsorum fidelium. Ista 1ª probatur ex supra dictis quia Papa habet potestatem a Christo sufficientem ad dirigendum fideles in vitam aeternam et ad ponendum pastorem ipsorum. sed expedit ad istum finem modo aliquando necessarium quod fideles non sint subditi infidelium ergo potest illos subtrahere a dominio illorum.

1a 9. not. cu Mauri. Minor pz. qz Principes infideles interdu solent de
pravare subditos et trahere ad suu sectu. Itē si fideles peccet contra
fidē catholica et tenderit ad infidelitate, nō peterit PP. punire illum
et cogere eos tenendā fidē qui desederat a principe infideli, ergo expedit
illum subtrahere ab illius potestate. P.ª est Aug. vinculum Matrimo
nij est maius quam subiectionis aut servitutis. sed vinculu Matri
monij solvitur in favorē fidei quando alter coniugum conuertitur ad fidē et alter
nō vult habitare sine contumelia creatoris. ergo a fortiori dissolvi potest
per PP. vinculu subiectionis aut servitutis. Maior pat. Minor
pz. ex paul. 1. corint. 7. si infidelis discedit discedat. P.z de facto
ecclesia privauit infideles dominio quod habent s. fideles qui sunt sub
diti christianorum ut pz. c. Multorum et c. fin. de iude. et sarrac. ut
habetur dicat. s. 76. et et. 54. d. c. Mancipia et c. fortitudinē. et
ita statutu est quod iudei et alij infideles nō habeant servos fideles
ut dicit s. th. corp. et sole ad 3. Conf. ex illo Paul. 1 corint.
6. ubi praecipit quod christiani constituant inter se iudices ad iudican
dum causis ciuilibus et nō occurrant ad Tribunalia infidelium. Hoc
h. nō diceret Paul. neque christiani possent constituere sibi iudicatores
si nisi ecclesia haberet potestatē subducendi fideles a subie
ctionem infidelium quam tunc parent iudicialiter et hic esset pro fo
ro iudiciali ergo ecclesia habet hanc potestatē et respectu infidelium
qui nō sunt subditi quales erant tempore s. Pauli.

2. s. 7 de loquendo de infideles principes nō sunt temporaliter subditi chri
stianis aut potestati ecclesiae sic quod PP. nō potest eos privare iuris
dictione et dominio quod habent s. fideles. 1. si aliqui provinciales sub
uno principe pagano conuerteret ad fidē et princeps ille
pateretur libenter ut quod p. exerceret omnem potestatem suam s.
illos fideles et solum vellet ut solverent illi tributa et sta

22. q. 10. Ar. 10.

Itaque si ret illis in dicebat christianos qui in dicerent illos in peccato
non posse t PP. eximere illos a potestate principibus. sic dicit
Durandus loco citato. Et ratio est quia PP. non habet potestatem temporalem
nisi in ordine ad spirituale an quod illi qui infideles liberi a potestate
spirituali non potest exercere potestatem temporalem contra principem
in quo PP. ille princeps uxore utitur habet motus dictione naturalem
super illos et iuste illos gubernat quod non potest privari suo dominio
3. quod. Illis non obstantibus si facultas adsit potest regulariter
loquendo privare illos infideles dominio quod habent super fideles
deuitet is de facto sic eliss scandalo. Ratio est quia regulariter
loquendo dominus fidelis male gubernat fideles. Et non potest PP. illi
bene exercere suam potestatem super illos ut gratia ratione quod. Et
PP. quia leges respiciunt ad quod ut in pluribus communiter continget Et generaliter
loquendo natura rei quare sicut hiderem Simoniam pro se loquendo
princeps infidelis non potest bene gubernare fideles. PP. ecclesia
hoc interstetit quod quando alter coniugum convertitur ad fidem non
neat in alteris et si alter diceret quod velit habitare sine contumelia
melioratoris quia experimento didicit quod coniuges infideles
pervertebant fideles et ideo hoc statuit a vitandum periculum
quod in presenti pro spe periculum regulariter quod quod in pro relato
infidelibus potest ecclesia privare illum dominio
illa Augustinus Matthaeus. 17. contra haec ar. 2a. ubi dixit Rex
quod liberi sunt filij non debellarunt aliqui quod fideles ipso facto sint
liberi a potestate infidelium. illa debet intelligi ad literam de eo
quod quae erat naturalis filij dei erat liberi a solutione tributi sicut
filij Regis sunt liberi de aliis. Secundo christianis debet intelligi
cum moderatione posita quod non sunt ipso facto exempti potestate

quod non sunt ipso facto exempti a potestate infidelium, sed debent illis tributum praestare et obedire in licitis et honestis, potest tamen PP. illos privare quod tamen expedit. Diximus secluso scandalo quod si quod scandalum non sint subducendi per bellum et seditionem ne nomen Dei blasphemetur ut dicit S. Th. ex Paulo; q. s. Th. dicit in corpore sive infidelium.

Est ad totum ad quod dicit S. Th. quod iudei sunt servi ecclesiae ideo quod potest disponere de rebus eorum. Not. quod iudei non sunt servi stricte sicut mancipia. Hoc patet ex usu ecclesiae quod a principio usque in praesens omnium quae ecclesia exercuit, s. illos potestatem sicut s. mancipia, non enim vendidit illos. At tamen illi habent magnam servitutem et vix habent dominium rerum suarum, ut dicit S. Th. opusc. ad ducissam brabantiae de regimine iudaeorum, dicit ibi quod iudei sunt servi ecclesiae et principes possunt eos privare rebus suis. At tamen hoc est moderate faciendum relinquendo illis victum et vestitum. Hoc etiam dicunt alii canonistae in c. sicut iudei. et c. et si iudei. de iudaeis et sarrac. dicunt enim quod imperator qui devastavit Hierosolimam fecit illos servos imperij Romani, et postea Constantinus imperator qui subiecit imperium ecclesiae fecit in eos servos ecclesiae et principum christianorum. Nihilominus propter concessionem quae fit privilegio illi non sunt privandi bonis suis nec possunt ab illis exigi se dare tributum inconsuetum, ut habetur c. sicut iudei. de iud. et sarrac.

glo. interlinealis s. illud que erat procul. in qt sunt procul religione ditosa. Ex his tobis adiuncta gl. sunt aug. qr filij israel habebant ius expugnandi ciuitates Alterius religionis q nos et habemus ide ius 22. 2a. qr ius nale ide est apud nos et apud illos. Ultimo probo istud qr vt s. diximus et s. th. dicit isti infideles Merito infidelitatis Merentur priuari dominijs et bonis suis q est aliqua potestas in terra quae possit eos priuare. ans not. qr sine dubio illi sunt indigni officio et prelatione et Merent puniri propter peccata. et pz. qr si aliquis dux illius Regni faceret q illi faciunt Rex propter illa peccata posset ipsum priuare dominijs rex. q tamen pz. qr Deus no reliquit Mundum sine potestate contra Malefactores et destructores legis naturae. Et confir. qr lex nalis debet habere tutore et defensore sicut aliae leges habent q si iste Rex no vult custodire legem nam neque defendere alius Rex pot illa defendere. Sed sic iste qr isti pagani no custodiunt legem nalem q In oppositum est. qr si procederet verum seq. qr filij israel habuissent suo tempore iusti bellum cotra omnes fere bellum dinationes et iure belli possent illas sibi subijcere. seqla pz. qr omnes erant ydolatrae. fal sitas q apparet

Ad ista q. qr in illa tractat materia Utrum Rex noster iure pot debet habere regnum indos ideo tractanda est et in comi et in particulari. et sic agimus siste de solum iure nali. et est q. Utrum etiam ante adventum christi si aliquis Rex seruaret lege nalem in sua Republica. itaque no haberet fide supernaturalem. Aliquis tamen Rex esset ydolatra. Utrum Rex seruans lege nalem iuste posset compellere Aliumq illum seruandam

et si nolat inferre illi bellu. Et sic et quiring. Vtru Rex noster qui servat legem naturalem possit compellere yndos ad illam servandam et si nolunt inferre illis bellum. Ad istam q. Joannes Maior 2° d. 44 q. 3. dicit Duo. P. est q hyspani cu sint dictiores y domini debent edificare turres circa civitates illorum et discere securi linguam illorum et sic docere illos fidem et si nolent illi recipere inferre illos in si. alibi ... 2° dicit q qui illi sint Barbari iure possunt debellari per principem christianum et adducit illam Authoritatem Arist. ... At tu iste Vir deceptus est a narrantibus qui falsa dicebant illi de yndis et ideo deceptus est. Alius doctor cordubensis. s. sepulveda. Dicit 3a. P. Dicit q si summo iure esset agendum cum istis infidelibus possent iuste privari et vita et facultatibus ... i. q si Rex hyspaniae vellet uti iure suo posset illos privare ... et hoc probat Arg.[16] fortibus maxime ex authoritate Arist. qui dicit q idem est natura Barbarus et servus. cum igitur isti sint Barbari sunt natura servi et sic aliquis poterit dominari illorum. Sed quibus cui iste? Rx q 2° occupati concedit locus primi dominium ... At tu PPa determinavit ut hoc faceret Rex hyspaniae et nullus alius. 2° dicit q non licet militibus yndos privare vita et facultatibus ... Hoc probat solum quia vetitum est illis per legem Regiae ... 3° dicit q filii israel iure nullo ... non debellare gentes illas terrae promissionis et non fecerunt illud ex peculiari rebellione aut dispensatione Dei. Sed quia ista sententia est falsa et tyrannica ideo Pro intelligentia q. sunt aliquae notandae. P. est q cum loquimur de potestate Regni non ... potestatem ad Regem sed extendimus ad quam cumque temporalem potestatem ut venetos et genuenses. Dicitur q cum dicimus potestatem regibus possunt compellere ... aliud est dicere q ista potestas possit compellere non subditos ad ...

ad seruãdã legẽ nalem aliud est q possit cõpellere nõ subditos vt nõ impediãt obseruãtiã legis nalis in illis qui volunt seruare sic .s. diximus de fide et lege euãgelica. Primum n. requirit iurisdictionẽ. 2m. vero qui est defensio nõ requirit iurisdictionẽ p se loquẽdo q vnus homo pot aliũ inocẽtẽ defendere et sic saluus licet hoc. Qs illud.

2o. Not. q 2r. pot esse q in aliqua prouincia sit corruptio legis nalis p ydolatriã et alia quae cõsequuntur ad illã. Pmo sic q a principio aliquis princeps incipiat pmittere ydolatriã in sua prouincia Imo cõpellere subditos ad illam. 2o. pot esse q iã ab omni quo vt in est apud yndos iã corruptio est Resp. quãdo oẽs et oẽs incole Regni pacifice seruiunt ydolatriã cõtra legẽ nalẽ sic fecerunt Romani et oẽs gentiles.

3o. Not. q ista corruptio legis nalis sunt 2r. Pmo. q omne peccatum est cõtra naturã hois et tã alia quae sunt peccata quae sunt cõtra naturã rationalẽ et [illegible] sunt oia mortalia. Alia vero sunt quae p antonomasiam dicunt peccata cõtra naturam et sunt illa quae nõ solũ sunt cõtra naturã rationalẽ s3 etiã cõtra naturã animalis vt animal est, vt peccatum sodomiae. et peccatum homicidij sic q hoẽs ad invicẽ se occidunt contra sed bestiae - et ex q est cõtra naturã occidere hoĩes ad devorãdũ carnes eorum sic faciunt Caniboles.

4to. Not. q ista peccata quae sunt cõtra legẽ nalem sunt aliq in Repub. s3 habent hoc q licitum p leges et cõsuetudinẽ. 2o. sic q ista peccata habeant hoc q illicitum sic sunt inter christianos. Sit g.

1. g. Cum aliqua prouincia incipit corrũpi cõtra legẽ nalem q ydolatriã et similia .s. p leges cõtra legẽ nalẽ. licite pot quicũq princeps fidelis et bonus sin legẽ nalem debellare pũcia pẽ in illa prouinciae si aliter nõ pot obstare demũ q seruatis cõditionibus iusti belli quae dicent in m.a de bello. Probatur. q quãdo cõ corrũpi Respub. sunt alterius fidelis q. s. implicite vel explicite

implorant auxilium contra tyrannidem quia quicumque alij principes possunt illos vindicare. Probatur quia non est compellere directe ad servandam legem naturalem sed est defendere innocentes volentes illam servare defenderent ne a talibus quibus tyrannide est licitum quia unicuique mandavit Deus de proximo suo et illud et erue eos qui ducuntur ad mortem isti autem per violentiam ducuntur ad mortem spiritualem quia compelluntur ad ydolatriam quia probatur quia ipse populus qui vellet servare legem naturalem licite et secure posset resistere suo principi et alijs eo cum bellum pugnare contra illos et privare illum principatu quia in legibus non ... quia quilibet alij princeps potest iuvare populum illum ut consequatur suum bonum sine vi vel contra in adiutorium suum ... conclusio ex vero principijs ... quia populo aliquis ... patiuntur tyrannidem a suo principe alij principes possunt illi ...

2. q. si homines alicuius provinciae habent ferinos mores itaque habent peccata contra naturam (antropophagiam) ... ex lege iure possunt per aliquem principem debellari et compelli ne talia mala alijs inferant. Probatur quia hoc nihil aliud est quam defendere innocentes. quia si illi passim occidunt homines ad comedendam carnem humanam innocentes patiuntur iniuriam. Item si sunt masculorum concubitores. Probatur quia et si ipsimet consentiunt praesertim quia sunt occisiones hominum frequentes. quilibet proximum potest alium compellere obligare illum ne se occidat, et ne occidat alium quia et princeps potest hoc facere. Probatur quia qui sic vivunt inferunt magnam iniuriam naturae speciei humanae quia ipse potest princeps vindicare istam iniuriam naturae. Hinc sequitur quod si in aliqua provincia ... sacrificant homines dijs si postea monitione legitima noluerint desistere a talibus sacrificijs possunt compelli ne homines occidant. Probatur quia talis compulsio est defensio innocentium. Verum est tamen quod si homines qui sic sacrificantur sint malefactores qui alias mererentur occidi

nō possunt propter hoc debellari. qr illa nō est occisio in[n]ocentium sed nocentium. et sic fert[ur] fecerim quibus dam prouinciis yndorum qs accusabant damnatos morte. s. captos in bello iusto. At vero si esset occisio aliorum hominum et si voluntarie vellent occidi vt aliqui volebant. possunt propter hoc debellari. At vero esset seruanda conditio iusti belli. vt s. non sit maius malum illius Reipublice bellum inferre quod sit ipsa oblatio sacrificij. qr postquam fit propter bonum illorum nō debet in malum cedere si aut[em] in bello debent occidi multo plures quam occiduntur ad sacrificium non erit iustum bellum. Maximeque ista consuetudo sacrificandi homines presertim si sint voluntarij nō est tam euidenter mala vt non possit esse ygnorantia inuincibilis circa illam. qr cum Deus sit summum bonum et sit Author vite et mortis videtur apparenter sequi. qr illi debeamus offerre optimum quod est in illis ideo locaut est vita hominis quia apparenter videtur sequi quod licite vita hominis offeratur Deo vero. s. ex ipsa mente vero

Confir. quod possit esse ignorantia inuincibilis. qr re vera fuit etiam in populo Dei

Iepte obtulit filiam suam in sacrificium Deo qr vouerat. et fecit hoc ex consilio sacerdotum et legis peritorum et putauit se bene facere maxime qr erat lex Dei. quicquid voueris Deo, siue homo sit siue animal nō viuet sed morte morietur et sic ex ipsa lege Dei habebat occasionem errandi quod nō est mirum quod pagani etiam deceperunt. Et ideo amice et cum pace agendum est cum illis paganis quod sic sacrificant.

Ex his soluitur arg. quo aliqui volebant iustificare bellum gestum contra ciuitatem Megicanam. qr dicunt quod illi sacrificabant homines dijs et quidem plurimos quolibet anno. Rx. n. quod hoc erat ex ignorantia et sacrificabant homines atque ad morte damnatos. s. voluntarios. et sic nō poterant debellari nisi prius monerentur et ostenderetur illis ipsum iniustitiam. 2°. Dico quod illi qui gesserunt bellum in ciuitatem Megicanam debent quod desiderare mo[r]talibus. quod constat ex eo quod illi multo plures occiderunt pro uno tempore quam yndi occiderunt Megicani et[c].

si aut yndi tot occiderent in sacrificium non essent capti a p ... tot Milli[o]s omnium

3. q. Nullus princeps et nulla Regia potestas pot iure nulli punire aliquem infidelem propter peccata quae fecit contra legem naturalem quae sunt peccata contra ... ut erat ydolatria et reliqua. Et sic propter peccata praeterita non potest illos punire aut ... eius. Prob. 1 ex his quae diximus ar. 8. ubi probatum est quod princeps christianus non pot punire et sub ditos infideles propter peccata praeterita contra legem naturae quae erant ex ... lege ipsorum. Ergo Multo Minus pot punire peccata non sub ditorum. 2. quia si posset punire illos propter peccata ut dicit sepulveda. sequitur quod nullus Miles hominum qui debellabit yndos et surripuit bona eorum tenetur ad restitutionem. quod est falsum. Ergo. sequela patet. quia si licite poterat privari nullo sibi nocet illis munere sed dicit non sibi cantur bona ... eorum propter peccata sua tunc confiscarentur bona yndorum. falsitas ... patet. quia nullus doctor est tam in ... qui et ignorans qui non ... ad restitutionem. Sed dices quod ideo tenetur ad restitutionem eo quod non servarunt instructionem Regiam et legem quae statuit Rex ut yndi non privarentur bonis suis et sic bellum est iniustum et sic tenetur ad restitutionem. Sed si aliquis propter delictum suum Meretur privationem omnium bonorum princeps tamen ex benignitate donat illi dimidiam partem bonorum et privat illum alia dimidia parte. et Militi executore et Ministro quod tollat ab illo dimidiam partem. certum est quod si ille Minister privaret illum tunc omnibus bonis tenebatur illi restituere Medietatem bonorum. Sic ergo in proposito sit quod licet ... ... propter peccata sua Meretur privari omnibus bonis Rex tamen ... dixit quod non auferret ab illis ... illa quae in ... bello iusto acciperent. V. ge. Miles ... acciperet

Tenet' ad restitutionē eorum quae plus accepit & hoc certi dicimus est. Et idē esset si fieret bellū contra africanos contra instructionē Regis. Sed dico quod ista ratio est frivola quia saltē sequitur quod si Rex vellet possent illi privari omnibus bonis suis quod tamen est scelus Magnum. Sequitur etiam quod postquam semel illi subripuerunt bona gentilium praeter voluntatē principis Rex ipse posset remittere illis illa bona sic quod non tenerentur ad restitutionē. Sic si aliqui Milites contra voluntatē Regis fecerunt bellū contra affricanos et surripuerunt illis sua bona. Princeps posset postea illis illa bona relinquere et donare ut diceremus in materia de bello. Quinta autem propositio est satis dubia.

P. probatur quinta quia si hoc possunt facere christiani destruit finem belli quia non potest hoc fieri. Sequela patet quia finis belli est quod illi homines sequantur legē naturalem et sic disponantur ad fidē et demum quod quiete vivant et ut homines. At vero si privantur bonis suis non possunt vivere et sic neque erunt christiani neque sarraceni et si privantur libertate non possunt pacifice vivere. impossibile est dicere quod propter peccata praeterita possunt puniri vita et fortunis suis. Ultimo probatur quinta ex decreto PP. Paul. III. qui determinavit istam nostram quintam ut habetur in ipso materia eius. In quo decreto PP. determinat duo in favorē paganorum. Primum determinat quod sunt homines et capaces vitae eternae. et sic sunt tractandi ut homines. 2°. determinat quod non sunt privandi libertate aut dominio rerum suarum. & pontifex non facit hic legē aliquam positivam sed solum declarat ius naturale. et declarat neque esse privatos ipso iure neque etiam esse privandos etiam si extra fidē existant sed quod relinquendi sunt in sua libertate et dominio rerum suarum. & licet dicat hic PP quod non sunt privandi dominio rerum et de iure dicto nihil dicat. Sed certe de utroque dominio intelligendus est loqui. quibus tamen dicat quod non sunt isti privandi suo fundo aut domo et quod debent principes privari suo Regno!

22. q. 10. ar. 10

Est q sententia Sepulved. contradicenti Paul. iij.

4. q. Nullus Rex quantumcunque christianus aut servans legem naturalem potest compellere infideles non subditos suos ad servandam legem naturalem neque subcastigare peccatis quae sunt contra legem naturalem et sic non potest compellere ad tollendam ydolatriam et sic sequitur quod propter ydolatriam non possunt debellari indiani. Ista q. cum precedenti est Caiet. 2. q. 66. ar. 8. ubi tenet aperte quod infideles qui non sunt subditi fidelium neque sunt illis iniurii non possunt debellari iusto bello. aliqui interpretantur Caiet. quod loquitur de infidelibus negative illis s. qui non habent fidem supernaturalem At vero in habent contra legem naturalem Sed istam interpretationem est inanis quia Caiet. loquitur de infidelibus qui sunt in mundo et fuerunt semper. ut aut ut s. diximus semper habuerunt aliquam contra legem naturalem. et Caiet. peculiariter loquitur de ynsulanis repertis ab hispanis qui illi habitant nostram illorum. Probatur q. quia si possunt compelli hoc debet esse per bellum si non possunt iuste debellari quod non possunt compelli. Maior nota. Minor probatur ex usu ecclesie quae numquam usa est facere huiusmodi bella. et hoc etiam probat ex Agust. cuius verba habentur. 23. q. 2. c. dominus. ubi dicit iusta bella solent diffiniri quae ulciscuntur iniurias. et postea addit quae sunt illa iniuria quae faciunt iustum bellum. si gens aliqua neglexerit vindicare quod a suis improbe factum est aut restituere quod per iniuriam ablatum est. Sed sic est quod isti infideles nullam iniuriam nobis intulerunt quod non possumus illos debellare. Sed dicunt aliqui quod propter iniuriam Dei possumus illis inferre bellum quia illi adorant ydola et frangunt legem naturalem et non licet inferre bellum propter iniuriam propriam licebit etiam propter iniuriam Dei. Sed Rex quod q. nulla valet quia non omnibus datum est vindicare iniurias Dei quod solum illis solum qui sunt auctoritate constituti primi ad eius vindicandas iniurias. Item s.

ar. 8. quod ydolatria non est blasphemia in legem nostram propter quam liceat
inferre bellum. Sed dicunt 2°. quod possumus illis inferre bellum quia fa-
ciunt contra iura Regis hispanie non accipiendo illum in Regem sicut prece-
pit PP. Sed hoc est petitio principij. hoc enim disputamus utrum tene-
antur accipere illum et dicimus quod non iure vel. ut tractatum in relectione de iure
pontificio dicemus postea. Confirmatur quod bellum debet esse propter
iniuriam nostram non Dei. ex August. loco citato. August. enim agebat
illic de bello iosue contra gentes terre promissionis. et hic locus
ille habetur in August. Tomo. 4. lib. 6m q. q. 10. et dicit bella iusta so-
lent definiri. et quod aliquis posset dicere quod filij israel iniuste pu-
gnaverunt contra illas gentes quia nullam ab illis habuerant iniuriam. Respondet
August. et dicit. Sed et illud genus belli iustum est quod precipiente deo fit
in quo bello ipse ductor exercitus et ipse populus non est auctor belli
sed Minister quasi dicat August. quod quando aliquis princeps sua auctoritate
et ratione communi et huiusmodi gerit bellum ad vindicandas iniurias ipse potest
dici auctor belli At tamen quando bellum fit precipiente Deo non ad vindican-
dam propriam iniuriam Deus est auctor belli reliqui sunt Ministri.
Patet ergo ex August. quod licet aliqua gens habeat ydolatriam si illi non
fecerint iniuriam non possumus contra legem nostram illam debellare nisi speciali
Dei precepto sicut fecerunt filij israel. 2°. principaliter dicitur
arguitur. Princeps non potest compellere alium principem aut gentem non fideli-
um ad servandas leges proprias sui Regni ergo neque ad servandam
legem naturae. antecedens notum. quod probatur ex his quae supra diximus ar. 8. quod
ex antecedenti sequitur quod illi non sunt sub dicione ergo non possunt puniri quia
non servant legem naturalem. Confirmatur quia ipsum observantia legis naturalis
habet se sicut genus legis ad particulares provincias habent se
sicut differentie sicut enim animal contrahitur ad esse speciale et
ad esse equi per differentiam equi et animal quod continetur [illegible]
in specie.

ita et vis coactiva eius legem malam contrahit per leges positivas et
per divisionem Regnorum est positum. Et sic Rex Hispaniarum habet
vim coactivam ad servandas leges malas suis subditis et Rex
galliae suis. Atque ergo alter in alterum non habet. Confirmatur argumento quia ita
se habet Rex ad alium Regem sicut civis ad civem et civitas ad civitatem
sub eodem Rege sed unus civis non potest alium compellere ad observandum
suum legis [illegible] ergo. Maior patet ex proportione sicut enim sub uno Rege
hispaniae sumus omnes nos et sunt cives totius Hispaniarum ita et
sub uno Deo sunt duo Reges hispaniae et galliae. Minor
patet quia si unus civis alius vult fornicari aut esse haereticus non posset
ergo illum compellere aut punire. Idem est de civitate contra civitatem
non potest una aliam punire sed [illegible] si illae nolint
punire non sic ergo [illegible]
quia non est ex [illegible] quia non magis est subditus Rex
gallorum Regi hispaniarum quam unus civis alteri. Respondetur quia certum
est quod si Rex gallorum esset aut haereticus aut paganus [illegible]
iniuriam [illegible] subditis propter quam [illegible] posset
defendere illos non potest Rex hispaniae bellum facere contra talem
Regem galliae. Ultimo argumentum quia si opposita [illegible] sequitur maxima
[illegible] in [illegible] Regnis [illegible] ergo. quia
si potest compellere ad observationem legis [illegible] propter quod
peccatum potest fieri ista compulsio? ut propter fornicationem. Si
[illegible] quod licet inferre bellum galliis et illis [illegible] inferre
bellum [illegible] quia obligati sunt peccata contra legem [illegible] et non puniunt
ut decet. Sed dices quod licet propter idolatriam. Sed contra quia
idolatria non est maximum peccatorum. Maius enim est odium dei.
ergo si non licet propter odium Dei non licet propter idolatriam. Sed
dices quod licebit inferre bellum quia habent leges publicas [illegible]

leges publicas cõtra legẽ naturem sic habebant yndi. Sed istud etiã nõ sufficit. Pº. quia dat ansam alijs principibus ut possint cõstringere quos habent leges cõtra legẽ naturę. ut torquere reos & ipsa tormenta ex toto quare dictum aliq dicũt esse cõtra legẽ naturę. Itẽ quia granius peccatũ est peccare ex certa malitia cõtra legẽ naturę quam peccare ex ygnorantia sicq nõ licet debellare illũ qui advocat y dolo ex certa malitia sine lege postmodum nõ licebit debellare illũ qui potest esse licitũ. esset tamen illis in cõfessione si oppositum opus esset verum. Itẽ sic licet cõpellere cui licebit. Rex galliæ ducti sibi, Rex hispaniæ quod sibi. Sed dicas quod primo occupanti. Sed quod si duo simul cõcurrant cõtradictio.

Ad. 1. arg. S. Th. sup. 1. politicorum lectione. 1ª. explicat quod dicatur barbarus. & dicit quod barbarus idẽ est quod extraneus. potest aũt esse extraneus multipliciter. Pº. si sit extraneus lingua est illis barbarus ut aũt Paul. 1. corint. 14. dicit si ego nescierò virtutẽ vocis ero ei cui loquor barbarus & qui loquitur mihi barbarus. certum est aũt quod propter istum barbariẽ nõ cõstituit homo sermo alterius. 2º. pot esse barbarus ille qui nõ hẽt scripturã aut literas quibus possent exprimere voces & cõceptus ut erant in silani & alij sicut et angli ut refert S. Th. & propter istam barbariẽ distinguit dicere quod sint non servi. quia licet in silani nõ haberent literas habebant tamen alios characteres & modos quibus exprimebant suos cõceptus. 3º est aliud genus barbarorum. pot. n. dici barbarus ille qui erat ingenuali & hẽt aliquas leges cõtra legẽ naturę. & sic possunt dici barbari omnes pagani. & Romani & greci fuerunt pagani. & sic nõ distinguunt in silani sunt barbari. S. alias cũ nõ loquitur Arist. quia fere omnes erant barbari in illo tẽpore & sic si id deberet intelligi Arist. istud regnum posset debellare aliud. & cõtra quia in regno excepti dicebant Barbaros. 4º. pot dici barbarus magis proprie ille qui est extraneus a ratione. i. ille qui nõ hẽt usum rationis ut sunt stulti & moriones & isti

Isti sunt tn̄ nā servi qi sc̄ nō hent dominiū suoꝝ actuū neqꝫ
reꝝ. & sic neqꝫ possunt adire hereditatē neq possunt habere
officiū publicū & sic sunt servi & debent servire qr. n. nō possūt
regere seipsos debent regi ab alijs. Et de hijs forte loqr̄ Arist. cum di
xit qd̄ ī barbaris est ius servitutis qi nō sunt sui iuris sed alterius
Et qd̄ de hijs loqr̄ Arist pz. T. c. 3. loco citato. qi dicit qd̄ isti barbari
sunt rōne expertes et distant ab homine sicut bestie. Sed si
aliqua provincia esset ubi oēs hoēs essent stulti istorum nō dubiū
est nisi si qui aliquis habens usū rōnis posset dominari illoꝝ &
habere eoꝝ curā. At tn̄ nūqꝫ reperta est provincia ubi oēs hoēs
nascant sic stulti. Sed istud est accidit in hoībꝫ ut in paucis ...
et sic seqr̄ qd̄ hac rōne nullus pōt dominari alteri provinciae qr
nūqꝫ talis provincia in Mūdo. Ultō est aliud genus barbaroꝝ
qui. s. sunt extranei a rōne sed nō omnino qi hent quidē usum r
rōnis sed deficiunt a rōne et hoc cōtingit aliqn̄ act. s. Th. ex
regiōe & cōplexiōe provinciae et aliqn̄ ex prava assuetudine
addita. Isti l cū habeāt usum rōnis. hent et dominium
et suoꝝ actuū et suaꝝ reꝝ isti possunt sibi eligere principes
et rectores & electio facta tenet tn̄ ex parte eligentiū qꝫ intellecti.
hoc c̄ sunt inter nos qi et si aliquis filius alicuius ducis deficiat
aliquātulum a rōne nihilominus est heres & succedit patri. Item in
beneficijs ecclesiasticis si dat alicui beneficium et si sit deficiens
a rōne factū tenet. De hijs qꝫ si est aliqua provincia ubi oēs
sunt debiles rōne. de illa pōt intelligi id quod dicit Arist. q
oportet grecos barbaris dominari. Sed intelligr̄ oportet. i.
cōgruū est ut sapientes dominent istis barbaris. qi sapientes
sunt aptiores ut regant. alij tn̄ sunt aptiores ut regantur qꝫ
ut regant. Isti possunt dici aliquo mō nā servi. i. sun-

naturā servi qui illagis nati sunt ad serviendumque ad dominandum
et istorum quod in quali quis forte provinciam hibernorum ubi omnes sunt
barbari ~~hispanorum~~ quod cogerentur est ut illi regerent absque
sed non inde sequitur quod quilibet princeps potest dominari illorum. atque sequitur
quod si Rex hispaniae esset aliquando deficeret ratione Rex galliae
esset illo sapientior posset debellare illum et libero Regno immo si
aliquis dux sapientior posset tollere Regnum a rege hispaniae. deinde
quod sequitur quod in naturali sapientiores et aptiores ad gubernandum possent
dominari aliorum per vim et per bellum quod atque non possent. hoc autem
dicere est erroneum. Arist. non dixit tam barbarum philosophum
et sic patet quod non possumus debellare yndos sicut ... et in illi provin
cia ubi essent barbari istorum sed si volent ponere bene sicut non ...
quod dicunt. P. dico falsissimum est quod indiani sunt barbari isto
modo. et signum huius est quod habebant Res publicas plenas homi
num et degebant in pace et optima gubernatione et legibus. et in multis
illagis erant barbari Romani et yndi. Dico P quod satius voluit
dicere Arist. Dico quod ipse barbarus fuit. aliqui dicunt quod in hoc voluit
adulari Alexandro quod scilicet ille posset esse dominus mundi.
Ad aliud ex August. et s. th. ... quod 2x aliquis tyrannus P. tyra
nus in regimine sive in gubernatione. 2o in imperio. tyrannus I in.
est qui vere est Rex at tamen male gubernavit Regnum. tyrannus
2o modo est ille qui per tyrannidem dominatur aliis sicut fecit Alexander
et fecerunt saepe Romani. Dico quod Romani fuerunt tyranni in
imperio qui per tyrannidem debellaverunt aliquas provincias sicut
et goti dominati sunt hispaniae. putabant enim quod ius esset in armis
2o. Dico quod Romani non erant tyranni in gubernatione (ut dicit ...
...) qui gubernabant provincias sibi subiectas ... optimas
leges et circa Religionem deorum erant studiosissimi et habebant

M. q. 10. A. 10.

Magni curavit cultus deorum et hac ratione Augustinus 5. de civitate dei 12. dicit Romanos et hac ratione permisit Deus quod illi occuparent tot provincias. scilicet quia possent dominari aliorum. atque secundum quod essent iniusti bellum gerentes adversus Romanos et editores et de-
structivos etiam quia omnes erant proni in ydolatria
Dico 2. quod Romani si verum dicunt hystorie in pluribus provin-
ciis habuerunt legitimum dominium super multas provincias iure
belli et hoc constat ex hystoriis. est hystoria singularis in plutar-
co in vita T. quinctii et lib. 34. apud titulum livii. ille enim quia
cum Romani adiverunt grecum vocati ab illis et fecit bellum et
compressit terram et inde reliquit illam in sua libertate.
Ad aliud patet. quod filii israel debellaverunt terram promissionis
ex peculiari revelatione dei. scilicet quod nos possumus imitari
illos. atque sequitur quod sicut illi potuerunt occidere parvulos omnes ita
et nos possemus quod tamen est impium. Ad auctoritatem Cypriani.
Respondeo quod Cyprianus sumit exemplum quantum ad subditos quod sicut iudei
potuerunt debellare illas gentes quae erant in sub eorum potestate
divina ita et quilibet princeps ut predixi potest compellere sub-
ditos ut servent legem naturalem et ut non adorent ydola. et sic Cyprianus
adducit exemplum de Mathathia qui occidit iudeum eo quod adorasset ydolum
2º. Respondeo quod iudei quantum attinet ad ius habebant quod deinde debellandi ter-
ram promissionis eo quod cum diviserunt sibi terram tempore Noe. illa pars
terrae promissionis obtigit Sem filio Noe. iudei autem descen-
debant ex Sem per abraham per lineam rectam erant heredes illius
provinciae. filii vero Cham per violentiam occupaverant illam terram
Et sic tandem cum iudei potuerunt recuperare terram suam iuste
fecerunt sicut nos habemus ius recuperandi Affricam licet per mul-
tos annos rapuerint sarraceni. sic habet Augustinus sermone
105. de tempore

itaet. Cassianus. collatio. 5. c. 24. dicit ex traditione communi accepimus quod illa provinciae cui erant Judaeorum ex sem. Attamen licet Judaei habuerint ius occupandi Terram nostram habuerunt ius occidendi dictos populos sed tamen ... post populos ab eis rebelles

Ad auctoritatem Apost. Resp. quod intelligendum est erga subditos ut ipse ponit exemplum de uno eorum. et Chrysostomus hic quia erga subditos abstulit ... non erga non subditos.

Ad aliud ex Deutero. Resp. quod Deus ibi statuit legem iustissimam quo modo Judaei possent debellare alias provincias extra terram promissionis quibus haberent iustum bellum propter iniuriam sibi illatam. quod si non eodem modo se haberent circa illos sed extra Terram promissionis. si dicerent alios volunt servare omnes in gehenna quam Terra promissionis ... et post ... occidendi religionis ... provinciis non sed quando ... offerrent pacem et si vellent pacem reciperent illos ... hoc ... non sunt in terra promissionis. Vid. Abulensem super illud loco cit. et Nicol. Lyram qui hoc explicat.

Ad secundam gl. Resp. quod illa glossa explicat sensum Mysticum vel alegoricum non litteralem ex quo sensu non potest fieri argumentum. et quod non sit litteralis constat ex omnibus ex positoribus et ex contextu qui dicunt esse longe illas civitates quae sunt de post religionem ~~et ... subiunctis ...~~ quod dicit et non sunt de his urbibus quarum in possessionem accepturi estis. sensus ergo litteralis est quod loquitur de civitatibus quae erant ante in terra promissionis. quod ... ex ... quod dicat ex terra promissionis gl. tamen explicat in sensu Mystico.

Si de 3. arg. contrarius. quod Deutero. 11. dicit omnis locus quem calcaverit pes vester vester erit quod illi habebunt iustum bellum contra omnes nationes. Resp. quod filiis Israel ex praecepto Dei habuerint terminum limitatum et definitum et sic intelligitur omnis locus quem ... intelligentur inter Terminos vestros. et sic subiungit ibidem. a Deserto et a libano et flumine Magno eufrate usque ad Mare occidentale erunt Termini vestri. et ... terminos ... et eadem sententia est Josue. 1. ... erat ... datus in ... promissione filiis israel. Unde colligitur quod falsum sit quod dixit ... m. 3. suo dicto.

sin universali potuerint debellare totum orbem qui eo oppido erat limitrose ter minos.

Ad rationem Dr. quod si illi merentur privari ut revera merent, sunt Dominium indicium. At tamen non sunt privandi nisi ab eo qui habet iurisdictionem sicut si Duo cives sub eodem principe velint contra se rixari eo quod alter alteri intulit iniuriam, ad Principem spectat vindicare iniuriam. quod si Princeps fuerit iniquus et nolit vindicare illi qui iniuriam passus est non potest propria authoritate sumere vindictam de altero. Sic ergo est in casu nostro quod PP. non habet superiorem in terris. et vicini non possunt per aliquem puniri exceptis casibus refertis. Unde si PP. gubernet male possunt dominusiani iure defensionis se defendere scabillo meliori modo quo possunt. At tamen privare illum Papatu et punire nullus potest. Sicut est etiam dominium ubi inter duos Reges nullus est superior sed quilibet est immediatus Deo et non potest per alium puniri nisi ex causa iusti belli. Et hoc ex pediebat ad bonum gubernationis non enim tutum si quia ad si unus possetalium cogere ad servandum legem naturae esse magni consilio ut dictum est. sicut si sub eodem principe quilibet civis esset custos legis naturae. Quidem esset in toto mundo. Unde etiam si ex aliis sequitur specie non incomes quod ille princeps manat in punitus est unum malum quod aliud quod sequitur ex opposito. quia sic conservatur pax. ex opposito tamen sequitur destructio pacis. Cumque dicis quod lex naturalis habet custodem. concedo. sed quis est? Dr. quod quilibet princeps in suo Regno. et si ille est iniquus. Relinquendus est Deo. Sicut de PP. dicimus

Est iam Dub. Utrum Imperator habeat ius debellandi omni toto orbe. Dr. quod non. quia non habet istam potestatem universalem ut dictum est. quia universalis nullus est Dominus totius orbis. Non etiam authoritate Ecclesiae quia nec PP. habet talem potestatem ut statim dicemus. Cg. Quod si arguas. quia Imperator successit in Imperio cum potestate Imperatorum Romanorum. Romani autem habuerunt dominium super totum orbem in x[illegible] verius quod esset aliquis Monarcha totius orbis. quod hoc et hoc est falsum.

saltem est certum quod non tenentur omnes suscipere bellum tamquam monarcham licet esset

[illegible]

Luce 2°. exijt edictu a cesare augusto ut describeret universus orbis
R. quis in dignitatis Imperatoris que modo est inter christianos, non succedit
tanquam heres Imperio Romanorum sed de novo creatum est ad bonum guber
nationem ecclesie. contra hoc. quia Romani habuerunt dominium s. totius
ytalie. gallie et hispanie et germanie etc. Imperatorum successores
sunt - quod tamen fuerit de novo creatum patet ex iure canonico ex multis
capitibus. 2°. Dico quod Romani nunquam habuerunt imperium totius
orbis neque iure neque facto. Deinde patet quia n. multis illi erant
ista ius quam alijs. neque de facto patet n. de ydis quibus terras non cog
noverunt. Et si habuissent totum orbem esset per tyrannidem et sic non
haberet dominium. Nullaque est ratio que habeat apparentiam ad pro
bandum quod imperator sit Dominus totius orbis. Sed Imperator
est Dux et potestas secularis ecclesie quia PP. indiget auxilio bra
chij secularis

Est iam Dub. De PP. utrum possit compellere infideles ad servandam
legem nostram - Videtur quod sic 1°. quia est vicarius christi. 2°. quia omnes infideles
sunt oves commisse PP. ergo habet potestatem compellendi illos ut servent
legem nostram. antecedens patet Joan. 10. ubi christus dixit alias oves habeo que non
sunt ex hoc ovili et illas oportet me adducere et vocem meam audient &
ecce christus dicit se habere alias oves s. gentiles infideles. ergo et PP. habet
easdem oves. quia christus dixit illi pasce oves meas - ecce ubi Z.
omnes suas oves commisit pascendas petro. ergo nostrum gt quia Pastor habet
potestatem s. suas oves. 2°. est argumentum quia PP. habet potestatem predi
candi evangelium per totum orbem ergo habet ius tollendi impedimenta: hoc
tamen impedimentum maxime prestitit ydolatria et alij pravi mores contra
legem nostram ergo. 3°. argumentum Authoritate D. Gregorij in registro
epist. 73. ad genadium prefectum africe - ubi laudat gregorius ipsum
genadium ex eo quod frequenter bella moverat contra paganos fini
timos pro causa fidei dilatandae ergo signum est quod in ecclesia gt

potestas debellandi infideles ut postquam illi fuerint subiecti fidelibus dilatetur, si postea illi voluerint audire evangelium. 4º arg. potissimo arg. quia Alexander 6. concessit Regibus hispaniarum Dominium et iurisdictionem Regibus hispaniae super omnes provincias Indiarum inventas et inveniendas. Ex hoc sumitur arg. Papa dedit dominium hoc Regi, ergo ipse habet illud dominium super totum orbem, quia alias non posset dare quod non habet.

In oppositum est quod dicit S. Th. hic quod dominium temporale est ex iure humano scilicet naturali. fides vero est ex gratia, potestas autem Papae est supernaturalis et ex gratia, ergo non habet dominium temporale super totum orbem.

Ad hoc Dub. Aliqui Canonistae dicunt quod Papa est Dominus totius orbis et tractant illud in hoc c. quod super his de voto et voti redemptione. Nos tamen iam super ar. 8. tractavimus de hac re et ostendimus et probavimus sufficienter quod Papa non habet potestatem directam compellendi infideles et subditos principibus christianis ad servandam legem nostram. Ex quo sequitur quod multo minus habet potestatem super infideles non subditos principibus christianis. et sine dubio ista est sententia S. Th. qui ex professo dicit quod infideles merentur amittere dominium quod habent super fideles, ergo Papa potest privare illos dominio quod habent super fideles, quod intelligit S. Th. quod ubi dominus non est subditus Papae per hoc quod Caput non minus non est potestas privandi illum dominio suo. Papa quia solum privat illos omni directe ratione fidelium. directe tamen non potest. et haec mihi semper fuit sententia contra illa authoritas .i. omnes scilicet de hoc quae fuerit sunt &c.

Vide et Mag. Soto. 4. sent. d. 5. q. unica ar. 10. ubi ponit istam doctrinam nostram. S. Th. aperte est huius sententiae hic. et 1. q. 12. ar. 2.

Ad 1um arg. dicitur quod christus habuit potestatem excellentiae ad multa quae non concedit Papae. 2º dico quod christus de facto non accepit potestatem Regnandi ut esset Rex temporalis. ideo dixit Regnum meum non est de hoc mundo sed accepit solum illam potestatem quae necessaria erat ad dirigendos homines in vitam aeternam. et hanc reliquit Papae prout ipse

ecclesia usus consuetudine et tobibet expressit nunquam autem ecclesia ex
plicuit se habere potestatem in omnes Reges Mundi.
Ad aliud. alias omnes quod D. quae ex his Authoritatibus constat quod ecclesia habet 2
potestatem predicandi etiam evangelii omnibus gentibus qui per predicationem adducendi sunt
oves Unde colligitur ex 3. quod prelati ecclesiastici prae sertim PP. tenentur
sub precepto peccati Mortalis adhibere diligentiam ut infideles convertantur ad
fidem ut praexillo predicante evangelium. et Paul. vae mihi est si non evange
lizavero. 1. cor. 9. est itaque preceptum evangelizandi non solum fidelibus sed
etiam infidelibus. et sic episcopi in actu nostro tenentur adhibere curam ut ijs
predicetur evangelium. Sed pro ampliori intelligentia huius. ex s. th.
3. p. q. 8. ar. 3. ubi rogat utrum christus sit caput omnium hominum. Sed di
cit quod Membra christi sunt aliqui quidem in potentia aliqui vero in actu. in actu sunt
Membra illi qui sunt fideles sive per fidem formati sive informem. in
potentia vero sunt Membra omnes homines peccatores. in solutione ad 1. arg. eiusdem ar.
dicit s. th. quod isti dicuntur esse in potentia Membra christi. Primo principaliter
ex virtute christi quae est sufficiens ad salvandum omnes homines in xtum [illegible]
christus est salvator omnium hominum Maxime fidelium. 2° sunt in potentia
ex arbitrij libertate. quod possunt si velint fieri Membra christi iuxta
illud dedit eis potestatem filios dei fieri. Dico ergo quod id quod dicimus de
Membris christi dicendum est de omnibus quod oves christi et Membra christi idem
sunt. Unde dico quod illud Pasce oves Meas. Primo principaliter intel
ligitur de Membris et omnibus quae sunt oves et Membra in actu. et pro hoc
ex illa explicatione similiter. nisi Loringhi. dicunt quod illi verba
intelliguntur et de omnibus in potentia. et ac sic intelligunt illa verba Joan. 10.
alias oves habeo quae non sunt ex hoc ovili. sunt oves in potentia tantum.
et dicuntur oves christi ut explicat s. th. secundum divinam predestina
tionem in xtum illud Joan. 11. hoc autem a se met ipso non dixit sed ut fi
lios dei qui dispersi erant congregaret in unum. Ex hoc autem non
sequitur quod PP. habent iurisdictionem in illos nisi tantum ad predicandum illis
evangelium ut fiant Membra si vellent per libertatem arbitrij ut dictum est

cu adjutorio christi. Et ex eo quod dicit. et illas oportet me adducere et vocem meam audient et fiet unum ovile et unus pastor christus in celo et papa in terra. et hoc est quod dixit August. sermone 6. [illegible]. querendo de scismaticis et de illis ait qui non sunt dati in eius potestate.

Ad aliud. pr. quod si non est potestas compellendi ad fidem que est finis, nec est ad media. nisi et si non possimus tollere impedimenta per vim. nisi impedit predicationem evangelij. Et hoc notandum fundamentum in tota [illegible] quod tota potestas ecclesiastica est spiritualis vel annexa alicui spirituali et sic quod papa potest est in ordine ad iustificationem et vitam eternam. ad [illegible] quod si non potest compellere ad iustificationem. nec etiam potest compellere ad observantiam legis nec ut iusti fiant. quemadmodum est potestatibus disponere ad formam [illegible] [illegible]. et sic sicut potest baptizare solum volentem. sicut predicare [illegible].

3 Ad authoritatem Gregorij. IX. quod ut constat ex epist. precedenti ad [illegible] generalem bella illa assumebat contra inimicos ecclesie et sic dicat ibi gregorius quod [illegible] est qui [illegible]. Et in epistol. 73. [illegible] et debellis ad [illegible] in [illegible] ecclesie. et sic Grego. solum laudat bella gesta contra [illegible]. Et patet constat quod dicit quod [illegible] esse [illegible]. intelligit quod manifeste gregorius quod illa bella erant iusta quod illi [illegible] [illegible] essent [illegible] [illegible]. Et constat quod gregorius non intellexit esse licitum quod infideles compellantur ad fidem. quod ipse met expresse dicit oppositum in c. qui syncera 45. d. sunt etiam [illegible] lib. 2. Regist. epist. 52. vel c. qui circa finem. ubi [illegible] episcopo quando compellebant iudeos ad fidem. et ait. dicant quod pastores suos non [illegible] et quod apostolus dixit [illegible] [illegible] [illegible] in omni parte [illegible] et doctrina. et [illegible] [illegible] novum et inauditum genus predicandi evangelium quod illis qui [illegible] exigit fidem

[illegible]

 206

2º possumus dicere quod illa bella erant contra paganos qui numquam fidem susceperunt erant iusta bella quia aliquam iniuriam intulerant et rebellaverant ad tiranus Imperium cum essent subiecti quia ut constat ex historiis a tempore constantini Magni et postea tempore Iustiniani tota africa erant subiectum imperio Romano. Et sic bella erant contra istos qui rebellaverant. Et ad textum gregorij quod laudat gennadium et dicit ista bella frequenter suscipit non desiderio sanguinis fundendi sed tantum dilatandae reipublicae causa in qua deum colli conspicimus ut nomine christi liberate per praedicationem circumquaque discurrat. Dico quod D. gregorius ibi explicat animum et intentionem illius ducis. quia dicit non desiderio non fundendi sanguinis. sed dilatandi quod haec enim debet esse intentio iusti belli. Ad aut quod sequitur explicat animum christiani illius quod scilicet cum quod gerebat bellum propter alias iustas causas intendebat et fidei dilatationem. sicut et Imperator constantinus iustissime misit claudi templa idolorum et subverteret intentione quod sui subditi converterent ad fidem. Vide duraci textum super vnius textus gregorij quod habet explicationes condemnare Mori et infideles.

Ad ultimum. Dico Pº. quod regula est et iustissima quod quando dua tempora scilicet decretum Maxime pontificum videtur contrariam debet explicari secundum iudicium et rationem et sanctos alia dicitur. Vnde cum Paulus. III. determinavit quod ynsulani neque sunt privati neque privati dominio rerum suarum et Alexander 6. dicat quod concedit Regi hyspaniae dominium insularum interpretandi sunt et conciliandi. Dico quod Alexander concessit quod potuit. Pº. concessit Regi hyspaniae quod solus ipse haberet ius faciendi expeditionem in insulis illis et mittendi praedicatores ad illos et quod si voluerint illi sponte voluntate se subijcere Regi hyspaniarum ipse sit Rex illorum. quod enim nullus alius Rex christianus potest facere ex prohibitione PP. quia sine dubio PP. ad hoc habet auctoritatem. ut scilicet dominandi

prouincias Regna etc. mitteret praedicatores ditionis principibus praedicandi fidem et ditionis prouincias quantum esset conueniens ad conuersionem

2º. dico quod PP. et potuit concedere et concessit Regibus hispaniae quod habeant imperium supremum supra omnes principes christianos in illis nouis terris. sicut enim fecit PP. quod in orbe sit unus Imperator qui habeat certum dominium et iuris dictionem supra Reges christianos. Ita etiam potuit facere quod in illo nouo orbe esset unus princeps veluti Imperator supra Reges qui conuerterentur ad fidem et hoc concessit Regibus hispaniarum. et hoc ex parte ut in fauorem fidei ad defendendos praedicatores et ad regendos ipsos principes qui conuerterentur ad fidem. ad impugnandos etiam eos qui impedirent praedicationem euangelii et defendendos qui vellent fieri christiani deinde quod potuit illi dare potestatem ad exequendum omne illud quod debet esse inter fideles et infideles in ordine ad fidem. quod quidem ius solet PP. exercere per brachium seculare. et hoc potuit PP. concedere et hoc est quod dicendum est concessisse quia in illa amplius potuit concedere. et PP. hoc sufficiebat in ordine ad finem intentum. scilicet ad praedicationem et dilatationem fidei institutae ordinarium finem. ecclesiae conuenientiam quia ratio mediorum sumenda est ex fine

Ex dictis sequitur quod bella quae gesta sunt a nostris in insulanos ut in plurimum fuerunt iniusta et in qua apud vos quia non eo. tam quia ipsi illi licet non se expugnauerunt ut in plurimum in instructione Regum. tum etiam quia in ipsa radice et causa iusti belli erat iniquitas quia non erat causa iusti belli quia non potuerunt debellari propter eorum infidelitatem ut dictum est. neque propter eorum iniuria quia nullam nobis intulerant. neque propter dominium quod fideles principes haberent supra infideles quia nullum erat.

2º. sequitur quod ea quae capta sunt in huiusmodi bellis sunt restituenda omnia et ut in plurimum tota loquendo de bonis particularibus quam de dominijs et iurisdictionibus quia scilicet principes illorum sunt restituendi in suis principatibus.

22. q. 10. A3. 10.

3. seq. q qz q plures iam in insulani sunt conversi ad fidē et baptizati expedit multu ut Christianus princeps habeat illorum curam et eos privet principibus eorum infidelibus qui cum sint infideles in infideliate reconcedunt a fide, et ideo sunt eis fortitudini et innudi et et premendi et ad hoc necessarium est tutella christianorum. Q qi PP. ut diximus pot privare infideles principes dominio quod habent in fideles si expedit. posset PP. privare eum caziquem infidelem ... dictus et substituere alium christianum. At tu. et si hoc regulam generale sic esset faciendum in insulanis in hoc non habet locum. Tum quia ut plurimum ipsi primus qui conversi sunt fuerunt caziqui. Tum et qui licet non conversi sunt ... non impedit predicationem evangelij non impedit executionem omnium quae requiruntur ad bonam gubernationem eorum qui conversi sunt ad fidē. ... testes fide dignos. Et qi PP. non pot privare istos infideles suo dominio in siquidem sunt impedimento gubernationi spirituali non pot nisi eos ipsos privare

4. Seq. q pot Rex noster tributum aliquod moderatum ab hispanis insulanis conversis accipere

5. Seq. q evangelium est predicandum sicut predicatum fuit apl. in q predicatores sunt oves missi inter lupos non lupi ... inter oves. Unde et illa ... predicationis est inchoare evangelium armis et gladijs. iste modus predicandi evangelium informat ipsum et fidē et facit illam exosam et est modus scandalosus quibus infidelibus et dat occasionem ut omne illorum ... ... nomine christi. Q sub modo seq. q ipsi insulani ... istum bellum ... qui hispani sunt qui impediunt fidē catholicam. Et s. diximus q licet esset ... ... innocentes et ... ab hispanis ut ... metus tyrannorum. cogitet quilibet q ... hispani.

Vid. s. th. ... 1. cormt. 15. lectio. 1. ubi ~~dicit q~~ ponit s. th. ... evangelice predicationis ... apostoli ... vicerent toti ... Et arguit ... qi ét. ex Mahumeticis

peruenit quam plures. Rx. S. Th. quod illa fuit ante introductionem et venit per Dominum nostrum tamen fides sine armis et pacifice introductum est. Vide convincit quod ista est lex Dei illa tamen diabolica. Unde iniquum est dicere quod fides evangelica sit primum introducta per bellum. Vid. p. 41. q. incipit Deus noster ... ubi ad litteram et sermo de praedicatione evangelij ab illo ... Veritate et vide ... dominis.

Ar. 11. Utrum infidelium ritus sint tollerandi.

Iste duae quaestiones S. Th. sunt apud eum fundamento. S. Th. quod licitum est Mala permittere. et iam supra diximus ar. 8. quod ritus paganorum aliquando et possunt Tollerari. Deinde autem hoc est illis expressum ut patet c. quod sinant 45. d. et de iudeis et sarracenis per multa c. et c. iudei. et c. consulunt. ibidem habetur quod permittunt habere suas synagogas antiquas. non tamen quod de novo edificent alias

Est dub. Utrum sit licitum christianis vendere infidelibus res pertinentes ad suos ritus. ut vendere ydola. et agnum ad sacrificium. Ego dub. tractat Caiet. supra ar. 4. et quibus ... Vid. Caiet. ... Est tamen Dub. Utrum liceat edificare synagogas iudeis templa gentilibus et servire ... et videtur quod non quia illa domus ... pertinet ad infidelitatem sicut ydolum. sed non licet vendere ydolum ergo nec edificare synagogam. Maior patet ut videtur. In oppositum est quia synagoga vel Domus quaedam quae potest esse indifferens ad ritum paganorum et ad cohabitationem ... ergo sicut licet vendere agnum licebit et vendere Domum ad faciendum de illa synagogam. et si licet vendere domum ad hoc licebit et edificare synagogam et sic arguit ... vide. Ad hoc Caiet. 1. q. 169. ar. 2 circa solutionem 4. ubi et videndus est. S. Th. dicit Caiet. quod nullo modo licet edificare synagogas sicut neque vendere ydolum. Alijs tamen placet contrarium quia licitum est in republica edificare domum Meretricibus ergo licebit et ad aliud

Melius ...

Pro sol. not. quod Domus ista pot. 2r. edificari 1°. sic quod edificetur ad templum ritus paganorum. s. faciendo altare ad sacrificium secundum ritum illorum et alia ad alios eorum ceremonias. 2°. sic quod domus possit esse coaptata ad illos ritus et etiam ad bonum usum quibus infideles possent coaptare illam secundum propriam ritum. Dico quod quod 1° modo non licet edificare et hoc est quod dicit caiet. quod formaliter non licet edificare Domum istam sicut non licet depingere ydolum. Dico 2°. quod 2° modo licet edificare Domum sicut vendere agnum propter condemnationem supradictam. Et sic solvitur argumentum utriusque partis.

Sed est argumentum contra hoc. quod licitum est vendere infidelibus ligna lapides et afferre aquam ad edificandam singogam et formaliter ergo licet etiam edificare. Respondeo negando quod primum est de rebus indifferentibus ad bonum et Malum usum. 2m. tamen est indifferens sed est determinatum ad Malum usum. sicut agnus res indifferens est. atto sacrificio carentium est per se malum.

2° est argumentum licitum est christiano emere ydolum. s. ab infideli. s. a fideli ad servandum antiquitate sicut modo Multi ostenderunt ydola ex yndis. argumentum ergo ydolum potest ordinari ad bonum et Malum usum ergo licet christiano vendere illud infideli et si sanguis ille aliquando male utetur ... non videtur nobis exorsum. quod pp. qui propterea possum vendere agnum qui potest ordinari ad bonum et Malum usum. Respondeo quod non est eadem ratio quod agnus per se ordinatur ad bonum vale ex Malitia infidelis est quod ordinet ad Malum. At vero ydolum per se ordinatur ad Malum peccatoribus autem est ex bonitate recipientis quod ordinet ad bonum. Adhoneste sumitur bonitate. s. ... litate ex his quae sunt per se. De aliis autem rebus inter christianis ... si licet vendere carnes ei qui ... dicturus ... et de ... Tractat bene caiet. 1. q. 169. ar. 2. ad. 4. ubi vide.

Ar. 12. Utrum Pueri infidelium sint Baptizandi invitis Parentibus

Dominus humbertus. Tractat ex professo 3. p. q. 68. ar. 10. ubi s. thom. querit idem et Respondeo idem quod dicit. ideo ... ... Tractandum dicendum ...

Q.o 11. De Heresi.

Ar. 1. Utrum heresis sit species infidelitatis.

1.o quia recedit a Christo non credendo illi, nec quia illi. Talis infidelitas pertinet ad infidelitatem .i. iudeorum .i. paganorum. 2.o quia corrumpere aliquam veritatem pertinentem ad fidem Christi retenta fide Christi pertinet ad infidelitatem christianorum et est proprie heresis.

De hac materia quae celebris est inter catholicos tractatur in Decreto 24 q. 3 per plura c. et in decretis est tit. de hereticis et lib. 6 et et Clemen. Turrecremata tractat et Multi in lib. 4 summae ecclesiae parte 2. et sumitur textus hic heresis. Not. P. quod Heresis idem est quod ellectio et sic aliquando heresis sumitur in bonam partem non in malam ut est illud act. 15. surrexerunt autem quidam de heresi farisaeorum .i. de secta aut religione farisaeorum. ita et in isto sensu possumus dicere quod alii sequuntur heresim scoti. alii heresim s. Th. Contra licet heresis dicatur electio nec collitur etiam apud graecos significat et importat electionem circa actum intellectus. itaque heresis sit ellectio alicuius dogmatis sive veri sive falsi. Tamen maxime apud christianos heresis accipitur in malam partem et ex accomodatione usus et secundum communem consuetudinem loquendi christianorum significat ellectionem dogmatis contra fidem catholicam. Et in isto sensu tractant iuri[sconsulti] et doctores de heresi.

Circa primam concl. s. Th. Est Dub.m Utrum apostasia a fide catholica sit heresis secundum speciem .i. sit alia species ab heresi. v.g. aliquis fit ex christiano sarracenus aut iudeus et negat christum venisse et negat illum esse Dei. Utrum iste casus sit eiusdem speciei cum heresi. Aliqui dicunt quod non sint eiusdem speciei et probant P. ex 2.a s. Th. ubi apertius dicit quod ille qui non vult assentire christo se habet malam voluntatem circa finem. Talis infidelitas est infidelitas paganorum et iudeorum. Quia ille est species ab heresi quia ut dictum est q. precedenti ar. 5. ubi dictum est quod heresis distinguitur specie ab infidelitate paganorum et iudeorum

2º. probatur ex s. Th. q. sequenti ar. 1. ad. 3. et in ipso argumento ubi dicit s. Th. quod apostasia non dicit determinatam speciem infidelitatis. Et probatur rationem s. Th. ibidem quia Illatio accipit speciem a fine et a termino sed iste qui recedit a christo ad infidelitatem paganorum contrahit ad alium terminum specie distinctum ergo ipse aliquis distinguitur specie. Maior nota et Minor etiam quia ille contrahit ad infidelitatem paganorum. 3ª. probatur ex com etiam usu loquendi quia apostata distinguitur ab heretico quia iste negat totam fidem ille totam non. ubi de s. Th. distinguit duas q. Alteram de heresi alteram de apostasia.

Ex P. quia intentio et electio distinguunt specie sed apostasia et heresis distinguuntur sicut intentio et electio ergo distinguunt specie.

Alij vero tenent quod sint eiusdem speciei ita habet caiet. hic. Et fundamentum Caiet. est quod. s. posuimus q. precedenti ar. 5. quod sunt tres species infidelitatis quae pertinent ad christianos ex eo quod homo recedit a fide christiana quam professus fuerat apostatare. Sed tam ille qui dicit apostata quam ille qui dicit hereticus recedit a fide professa eodem modo ergo est eiusdem speciei. Et confirmatur quia ibidem diximus ex caiet. quod iste species sunt specialissime scilicet infidelitas paganorum iudeorum et hereticorum ergo in ista 3ª specie non sunt due species sed unica species specialissima. 2º. argumentum ex s. Th. q. sequenti ar. 1. ad. 3. ubi dicit s. Th. apostasiam non importat determinatam speciem infidelitatis sed quandam circumstantiam agravantem. ex hoc argumentum apostate quia homo recedit a christo ad paganismum non istam infidelitatem non importat speciem determinatam sed circumstantiam agravantem quia peius est quod aliquis christianus fiat iudeus aut sarracenus quam hereticus ergo non est alterius speciei. 3º. argumentum quia ut s. diximus obiectum formale infidelitatis hereticorum et terminus unius est dogma aliquod falsum contra fidem quam professus est et in hoc argumento non repugnat sed in obiectum formale sed ab eadem fide recedit apostata et contrahit ad idem obiectum formale ergo apostasia et heresis sunt eiusdem speciei. Dico quod utraque opinio est probabilis. 1ª. opinio tenetur quod ter quod infidelitas que opponitur fidei christiane est species subalternata continet sub se heresim et apostasiam

et ratio ubi apostasia non est determinata species. sed si christianus conuertitur
ad iudaismum illa infidelitas est perfidia iudeorum si vero conuertitur ad paga-
nismum est infidelitas paganorum. Alia est sententia quae magis mihi
placet et est. s. th. dicit quod infidelitas contra fidem christianam est
unius speciei specialissimae. sicut aliae infidelitates. Et hoc probatur ex. s. th. qui
q. 10. 1. ar. 5. dicit quod infidelitas paganorum est quae resistit fidei non dum susceptae.
iste apostata resistit fidei iam susceptae. ergo non est infidelitas paga-
norum. Ulterius dicit infidelitas hereticorum est quae resistit fidei iam
susceptae in manifestatione. iste vero apostata qui conuertitur sive ad iuda-
ismum sive ad paganismum ~~est in~~ resistit fidei iam ~~sus~~ceptae in
manifestatione. ergo est infidelis infidelitate hereticorum. Probatur confirmatur. quia
dubius in fide est infidelis de numero eorum qui nominantur christiani qui dubitat de
isto articulo. christus est. et non habet assensum determinatum aliquem contra fidem
neque determinavit se ad infidelitatem iudeorum neque paganorum sed est
in dubio. Tunc ergo est argumentum. iste est infidelis non infidelitate paganorum
neque etiam iudeorum ut constat ergo hereticorum. Sed iste recedit a christo ergo re-
cessus a christo per infidelitatem pertinet ad heresim. Probatur est argumentum quia in
iure procedentes reputantur contra apostatam a fide et hereticum et sic in
titulo de hereticis et in penis hereticorum tractantur et de penis apostatarum
a fide. et non est aliquis titulus in iure de apostatis a fide quia titulus ille qui
est in decretalibus de apostatis. non tractant de apostatis a fide
sed de apostatis ab ordine et a religione. Probatur quia in sententiis 6. in qui-
bus isti heretici lutherani vocantur heretici et apostatae
Ad verba. s. th. in hoc articulo. dico quod. s. th. dicit quod ille qui de facto a fide
recedens a christo materialiter est in infidelitate iudeorum aut paga-
norum propter materiam infidelitatis quam sequitur. et sic etiam ad illud quod
dicit. 1. q. sequenti ar. 1. ad 3. Respondeo quod ubi. s. th. dicit quod sunt diversi
illo modo et sunt diversi ab obiecto materialiter non formaliter quia ille christi-
anus qui conuertitur ad dogma iudeorum vel paganorum est diversus

obiecta maliter formaliter tº est idē obiectum. q. i. v tū q. est contra fidē
iam professam in bap.º et sic q.ª dicit. s. th. q. Apostasia nō dicit
determinatā speciē. intelligit q. nō dicit determinatā speciē distinctā
ab heresi sed quod cōstituit eādē speciē cū heresi et addit circūstantiā
agrauātem q. apostasia oīa destruit et ip̄m fundamentū. s. fidem.
Ad. aliud dē intētionē. R. q. distinguunt maliter nō formaliter sic
cōtingit in oībus uitijs eius. v. g. in m.ª iustitia est intētio v. uidēdi iniuste
in cōl. et postea electio quia sic et nūc elligit reddere debitum proximo.
vnica virtute iustitiæ pertinet et nō sunt duo habitus. Idē est in vi.
h. ō cōtrario. intētio quia quis intēdit iniuste agere et electio quia elli-
git hic et nūc accipere alienū pertinet ad vnicum habitū iniustitiæ.
sic ergo duo de infidelitate q. ad eādē infidelitatē eius pertinet intētio
qua intēdo recedere a christo et electio qua elligo aliquod dogma
cōtra fidē christi. Ad. s. th. q. dicit q. heretic9 est qui ĩce
ptā fidē christi elligit cōtrariū. R. cū caiet. hic q. 2.ª sunt
aliquē profiteri christū. P.º actu metib9 sicut profitēt illi christiani
et et heretici lutherani profitel quibus fide acquisita. 2.º quib9
profitet christū professio ip̄a characterē christianū et Apostata
qui transibit ad paganos. l. iudeos retinet christi characterē. Religiosi
qui professi sunt ordinē dominicanū et si recedūt et fiunt milites sunt
Religiosi professione velit nolit. Ex his ergo distinguit s. th.
Apostasiā ab heresi fini. coram illorū q. sunt duo gradus in ista infide-
litate heretica. nō quia sunt diuersæ speciei.

Ar. 2

Ex his arc. collig. definitio heresis. Dico q. heresis est error siue
falsa opinio cum pertinacia cōtra fidē catholicā in eo qui eā professus
est in bap.º Dico q. eā professus est in bap.º ad differentiā paganorum
et iudeorum illi. n. sequūt errorē cōtra fidē cum pertinacia et

Xti. qui nō sunt professi ,fideri nō sunt heretici. Item ponit ista particula ad differentiam erroris cathecumeni qui licet et recedit a fide quam nō dum professus fuerat per baptismum. Et licet sit probabile quod metaphysice loquendo error cathecumeni et error baptizati sint eiusdem speciei. ut s. diximus. q. 10. ar. 1. quia uterque errat contra fidem susceptam in animo ffectibus. Xti loquimur hic secundum communem usum doctorum s. th. caiet. et aliorum. et etiam secundum communem usum loquendi iuris canonici et civilis nō vocatur hereticus nisi illi qui fuerunt baptizati. Deo modo definitur servari secundum communem modum loquendi. Item quia sic loquimur de heretico quem ecclesia punit penis spiritualibus et corporalibus quibus non autem est ille nisi qui fuit baptizatus. eo modo ponit illa particula. ultima.

Circa illam particulam pertinaci Est dubium quid sit pertinacia quae constituat hominem hereticum. quia procul dubio ubi nō est pertinacia nō est heresis et probatur ex s. th. ar. 2. ad 1. ad 3. ex D. August. 24. q. 3. c. dixit Apostolus. Pro intelligentia Not. Primo quod s. diximus q. 5. ar. 3. quod quicumque discedit unum articulum aut unam propositionem fidei cum pertinacia amittit fidem. 2º Notandum quod quia oppositorum eadem est disciplina et fides et heresis opposita sunt. sicut fides est habitus intellectus pendens ex pia affectione voluntatis et ducens ordinem intrinsecum ad voluntatem, ita et heresis est habitus intellectus pendens ex prava affectione voluntatis contra fidem 3º Notandum quod error pertinet ad intellectum pertinacia autem pertinet ad voluntatem ita quod pertinacia sit consensus voluntatis sive electio voluntatis qua consentit ut intellectus discendat a fide sicut e contra pia affectio est consensus voluntatis qua homo consentit assentire his quae sunt fidei. 4. Notandum quod propositio aliqua dicitur heretica aut contra fidem 2º 1º secundum se. 2º quoad se et quoad nos secundum se dicitur heretica quae secundum se est contraria quod sit revelatum adeo scilicet nos, nō dum cognoscamus esse contrariam sit. v. g.

Ista veritatis qp bap. facit ex attributo cohtri ego credo q illa est revelata a Deo. Atro quoad nos no dric est propo contgnti ... quia nostro sit est ista fruisti est Deus. Dixi propo sim. si heretica .s. cotra fidem qi ut notatur bene caiet. ar. 1. propo sim. se considerat neq dicit heretica neq pagana sed dicit cotra fide. cum qi ista prop v.g. Mortui no resurgunt. aut: PP. no est vicarius christi. quelibet istarum est cotra fide. at tu si illa teneat a pagano est pagan ica. si a iudeo est pfida. si ab hereticis est heretica - si tu afferat a christiano aliquo ex ignorati. neq est pagana neq heretica neq pfida. Hoc verum est sicut et Mempsi sic loquida. Iam hi. qr loquendum est ut plures. iste propositiones dicunt hereticae absolute qi coiter loquimur per ordine ad christianos & sic seq. q pro p. heretica ut heretica est dicit ordine ad eum q professus est fide et postea negat illa pagan ito ad eu q no dicit professus fide. sic prop phisica formaliter est que habet mediu physicu Mathemati ca quae het medium Mathematicu. et si illa propo materialiter ptineat ad physice et Mathema sit istorum terer est tohida!

Vltro. Not. q propositiones quae dicunt hereticae sunt in quadrup. diferentia. sic ctorarie propositiones de fide sunt in quadrup. differentia. P. sunt in fidei. 2o. est sacra scrip. et omnique milli co tinet formaliter. 3o. definitiones eclesiae in vniversalis et traditiones que coiter hent in eclesia tanq de fide. 4o. oes propositiones quae p q. eundem collignunt ex triby prioriby vitib. vel ex aliquo horu principiorum in altera premissa eadem lumine natur. Cotrariae propositiones dicunt hereticae - sic iste de fide in suis gradiby. Unde heretica propo. est que cotrariat propositioni que habet tanq de fide coiter in eclesiae. sic sic cotrariae alicui 4or. principiorum dictorum - Adhuc suppositio.

Dico q pmatri quae sufficit et req. ad heresim est Medio

Siue cō sensus voluntatis quo aliquis sciens et videns assentit errori cōtra fidē catholicā videns q contra ab ecclesia Romana tenet cōtrarium. v. g. modo sit cōtra cōm̄em consensum ecclesiæ hereticus q est purgatorium. aliquis q videns ecclesiam Romanam hoc sentire assentit propositioni cōtrarie. ille est hereticus. Ista est cōis sententia Theologorum et canonistarum. Item et hēt usus ecclesiæ et officii inquisitionis. Est et sententia D. Th. q D. August. ut p3 hic ar. 2. ad. 3. et sim... August. 24. q. 3. c. dixit Apostolus. et s. q. 2. ar. 6. ad. 2. et 3. hoc et hēt s. th. c. u. ad corint. 1. lectio 4. circa illud op3 hereses esse. dicit q pertinacia qua aliquis cōtemnit in his quæ sunt fidei directe l. indirecte subiecta iudicium ecclesiæ facit hominē hereticum. directe ut ar. indirecte alia ex quibus seq. negat ar. Item s. q. 5. a. 3. idē hēt. Probatur

2 q ista pertinacia sufficiat ad faciendum hereticum. Probatur q in ea pertinacia existente nō manet ratio formalis fidei q destruit fidem. q nō excludit. antecedens probatur q sic pertinax recedit a doctrina ecclesiæ q recedit a revelatione diuina. ista q sunt probata s. q. 5. ar. 3. amittit q fidē. rursus q est infidelis. et nō est paganus neq iudæus q hereticus vel apostata quod idem est ut diximus. Ex hoc seq.

P. q ad pertinaciam nō requiritur q aliquis pertinaciter diu defendendo argumentis. sed sufficit q unico actu et cō sensu videns et sciens tenent aliquid cōtra ecclesiam. Et hoc p3. q ad hoc q quis sit adulter sufficit

3 cōsensus in adulterium et nō est necesse q diu tenet ...

4 P. q talis virtutes infusæ unico actu cōtrario corrumpunt q si debet. Unde pertinacia dicit ex eo q aliquis videns cōtra cōnsensum ecclesiæ. sequendo aliquā opinionem propriam pertinaciter recedit a cōi cōsensu patrum. Q. seq. q quicunq hereticus negat veritatem ecclesiæ ac subinde negat articulum illum credens ... ecclesiam. Et dicit ecclesiam posse errare. Ex quo sequitur unum argumentum quod posset fieri. q si aliquis ... putat aliquis

Et si de fide quod revelatum non est de fide.* Videtur iste non esse hereticus qui non
licet errare contra fidem. qui ista propositio non est de fide B. virgo fuit concepta
sine peccato. Sed dico quod iste est hereticus et recedit a fide formaliter
qui negat rationem formalem fidei licet illa propositio cui dissentit non pertineat
ad fidem. Sed ille est hereticus qui negat istam articulum. Et ecclesia non potest erra
re.

Sed probatur quod ista pertinacia requiritur necessario ad hereticum. quia si ista pertinacia si
habeat ad sit est sicut quod homo erraret in materia fidei. non amittit rationem for
malem fidei quia manet fidelis. quod notandum et patet ex dictis et probatur
quia quando non est pertinacia ille credit quia putat esse a Deo revelatum in ma
teria et habitum doctrina ecclesie quia retinet rationem formalem fidei. et
sic non est hereticus. Hoc etiam patet ex usu ecclesie quia nullus reputatur here
ticus neque punitur tamquam hereticus et sic neque incurrit penas nisi
nisi sit pertinax et si non probetur pertinacia ante ipse illi confiteatur
nisi quod officium inquisitionis videat hereticus

Ex his sequitur bonum esse definitionem heresis supra positam. Sequitur
etiam quid sit hereticus et dicit S. Th. loco citato. i. ad corruptionem
quod hereticus est qui spernit disciplinam fidei quae divinitus traditur
propriumque errorem sectatur. intelligitur ista definitio de quibus dodeo etc. qui
fuerunt baptizati et spernit doctrinam fidei cum pertinacia.

Sed contra istam determinationem est 1. argumentum probatur quod non requiritur ista
pertinacia in ex plicato: ex D. Hiero. est auctoritas. citatur
a S. Th. art. 2. arg. 2. dicit. licet ab ecclesia non recessissent tamen here
tici appellari potest. Respondetur quod Hiero. intelligit quod non recedit ab eccle
sia corporaliter. i. quod manet inter christianos corpore licet
non spiritu. 2°. dicit quod non recedit ab ecclesia qui aliquando putant here
ticus quod sit ecclesia non quae est Romana sed aliquam quam putat
esse veram ecclesiam

Est. 2m arg. ex S. Th. loco citato ad. 2 ubi.

[vt supra
6 a. vitam
est... negat
illud.]

dicit q arti. fidei directe pertinet ad fidē et de errore circa ipsos facit hereticū si p̄ tinaciter adsit. et subdit nō possunt aūt aliqui errore propter simplicitatē aliquā excusari. præcipue ne[illegible] scripturi adeaque ecclesia solemnizat. arg. q aliqui tñ christianj [illegible] ret articuli trinitatis nō scientes scesse cōtra doctrinā adducet [illegible] rehuc p̄timax. arg. ex. 5. th. qi dicit nō possunt e tali errore excusari. R. q ipse. S. th. se explicat dicendo si p̄tinaciter adsit. qñ tō dicit nō possunt aliqui [illegible] intelligit q nō excusari a culpa sed peccat mortaliter qi tenebitur sare excusit autē a peccato [illegible].

Est. 3. arg. iste peccat mortaliter cōtra fidē et nō est paganus neq iudeus q hereticus. Resp. qi in alijs materijs virtutis peccatū ex ignorantia vincibili pōnitur in eadē spē cū illo quod fit ex scientia q. ut est in precepto. de peccato cōtra fidē

[illegible] dubiū si ignorantia [illegible] at affectata. [illegible] vel necessaria

P. arg. bene homicidium quod quis faciat ex ignorantia vincibili qi tenetur [illegible] sufficit scientia. iste occisio est cōtra iustitiā et destruit virtutē iustitiæ in cōt characteristicæ qi est Mortale q illud peccatū christianj ydok. et si ex ignorantia fiat quia q de scientia cōtra fidē destruit virtutē fidej.

R. q. 12. q. 76. ar. 4. disputat caiet. et nos disputavimus utrū peccatū quod fit ex ignorantia vincibili sit eiusdē speciej cū peccato ex scientia et dicit caiet. et nos diximus q formaliter loquendo et Metaphysice nō sunt eiusdē speciej sed illud peccatū est formaliter in culpa in causa. et diximus q reductiue est in spē homicidij sicq dicimus in presenti q ille error et si sit cōtra fidē et sit culpa est reductiue in spē heresis sed nō formaliter et sic nō valet illa qu. formaliter [illegible] est cōtra fidē q est heresis qi nō est hereticus formaliter sed [illegible]

formaliter aūt

P

formaliter autem ille error est peccatum aut curiositatis aut imprudentie.
Ad illud quod hoc peccatum corrumpit fidem, dico. Distinguo corrumpit fidem formatam concedo. fidem autem absolute nego. itaque quod convincitur tantum quantum sic dixit s. th. 3. q. 3. ar. 4. ad. 4. quod quicumque consentit quantum illa quantum operatur fidem vel confirmando quod fiendo illi si proderat vel producendo eam firmo certum. Immo possimus dicere quod peccatum mortale destruit fidem quia destruit illam qualiter virtus est quia virtus facit utrumque formatum quod si hoc habet quodcumque peccatum mortale multo magis habet hoc illud peccatum mortale quod est contra preceptum fidei. 2º dico quod est differentia inter fidem et alias virtutes infusas. quia alie sic sunt connexae cum charitate quod rationes ipsorum virtutum quantum sic habent gelutinate cum charitate quod una non potest manere sine alia et sic quod cuiusque peccatum mortale sicut amittit gratiam charitatem sic etiam omnes virtutes infusae. quod fides etiam quatenus est virtus. At tamen fides hoc habet quod est virtus quodammodo moralis et quatenus virtus intellectus quia est ad verum consistit in cognitione speculativa quod hac ratione potest esse informis.
Ex quibus dicitur solutio arg. peccatum formaliter corrumpit iustitiam concedo. quod aliud corrumpit fidem negatur. quia quicumque illo peccato manet cum informitate fidem non autem ratio iustitie. Et ratio est quia ille semper manet paratus sequi doctrinam revelatam a Deo ut manifestatur in ecclesia.
Secundum arg. concedo hoc. quia si aliquis errant contra philosophiam etiam si ex ignorantia erraret contra absolutionem ... quia ille error est contra veritatem philosophie destruit scientiam philosophie quod quia aliquis habet in intellectu errorem contra fidem etiam si ex ignorantia sit destruet fidem. Ratio autem est. quia praeterea quod ipse fides est magis speculativa quam practica consistit in cognitione veritatis. Ratio autem quod hoc casu probatur quod etsi quis ex ignorantia invincibili haberet assensum contrarium fidei corrumperet fidem. Et sic differentia est quia alie scientie speculative non pendent ex pia affectione voluntatis fides vero sic sine consideret ut est practica quam ut speculativa.

Ex his seq. differentiam inter haereticum et apostatam. quia Apostata recedit
omnino a Christo et pro quibus ~~vel~~ ab ecclesia. Haereticus autem recedit a ~~[illegible]~~ be-
ne immediate et ex parte a Christo quia his suam opinionem putet se sequi
Christi. 2o. seq. unde sit initium haeresis est in quantum ex hoc quod sequitur
quis proprium sensum non vult sequi doctrinam ecclesiae ac sub modo quando
aliquis ex animo vult sequi doctrinam ecclesiae Romanae non potest esse haere-
ticus in genere in opposito. quia semper amplexatur columnam et firmamentum
veritatis. At qui sequitur proprium iudicium est proprium superbiae hominis est
quod superbia est radix haeresum omnium. Cupiditas autem temporalium rerum est
radix concupiscentiae coniungit cum superbia. Et sic est intelligendus Augustinus locus
citato sicut a S. Th. arg. 2. et ab Aug. sumitur lib. de utilitate credendi
c. 1. tomo. 6 ubi ponit differentiam inter haereticum et errorem

Est Dub. utrum dubius in fide sit infidelis. v.g. dubitat quis utrum
sit purgatorium. numquid iste est haereticus. Videtur quod non. 1o. quia fides
corrumpitur per assensum contrarium iste non habet assensum contrarium quia
R. Dico 1o. quod quando aliquis tentatur in fide et patitur haesitationem
contra suam voluntatem non amittit fidem quia aliquo peccat ~~vel~~ veniali
aut etiam Mortaliter. peccabit autem Mortaliter quando exponit se pe-
riculo ad idem dimergeremini. Et hoc contingit in illo qui quaerit curiosita-
te vult scire rationem ad credendum quod vult [illegible] Sic se exponit
te prosequi superba. 2o. dico quod voluntarie dubitat est
haereticus. pz. ex c. 1. de haereticis. dubius in fide infidelis est
dicit aut dubius quando in neutram partem declinat. 1. pz. assensus fidei
est certus iste aut non est assensus certus quia non est assentit quando non est
fidelis circa illam propositionem de qua dubitat quia ex integro amittit
fidem pz. quando qui quandam hit fidem circa unam amittit circa omnes
3. pz. quia assensus huius propositionis purgatorium est

includit duo 1m quod ista prop. certa est de fide. 2o includit aliud generale scilicet quod omnis prop. fidei est certa et per consequens quod ista prop. est de fide. s. fides catholica est certa et indubitata et opposita. s. dic ergo quod aliqua pertinens ad fidem est dubitandum utrum sit verum vel falsum est heretica prop. itaque ista prop. est heretica - dubium est utrum aliquid quod pertinet ad fidem sit verum. Atque iste qui dubitat in fide est asserens contra propositionem fidei quae est heretica. ... quia habet asserendum dubium est utrum verum sit quod omnis prop. fidei sit certa.

Hoc tamen est intelligendum quod est dubium cum pertinacia. s. quia video omnes aliquam propositionem esse receptam ab ecclesia tamen quod de fide dubitet de illa

Ex quibus patet quod prop. heretica est prop. contra fidem catholicam notoriae et manifeste. Erronea tamen prop. est differens quam heretica. Unde erronea est aliqua quae est contra fidem quae non est tam notoriae et aperte esse contra fidem eo quod non est definita per ecclesiam. v.g. a principio quando dicebat Lutherus quod missa non erat sacrificium sed tamen futurum propter ... ista prop. erat tunc erronea. sed tamen non erat heretica quia non erat definita per ecclesiam. Idem si quis dicit quod confessio non est de iure divino haec est erronea quia tamen non erat aperte definita ante concilium Tridentinum non erat heretica. Unde a posteriori cognoscimus propositionem esse hereticam vel erroneam. quia enim quis asserit propositionem hereticam cum pertinacia ille est hereticus. quia tamen quis asserit propositionem erroneam potest esse quod non sit hereticus sed tamen si in ea veritate illa est prudens et ... quam ecclesia non definivit non est hereticus. Alii tamen dicunt quod prop. erronea et heretica sic differunt. quod heretica est illa quae est ex ... scripturam aut ... divinam revelationem, erronea autem est illa quae est contra veritatem naturalem. v.g. ista heretica est. purgatorium non est.

ista pro est erronea licitu est dare ad usuram. Alij uero dicunt quod erronea est illa quae contrariat alteri quae sequitur per bonam quam ex duabus propositionibus fidej aut altera euidenter cognita altera de fide. Si tamen quod aliquid quod non est euidens et tunc non est hereticae prop. sed erronea et hoc idem est cum eo quod nos diximus. Atto 29. modus dicendi non tenet communiter dicit enim erronea propositio quae pertinet ad superioris et editor illa quae est contra rationem naturalem aliquid hereticae est.
Temeraria prop. est illa quae asserit falsitatem aliquam aut nobilitatem sine fundamento et ratione et contra communem doctorum sententiam et dicitur temeraria quia est contra prudentiam. De alijs vero qualitatibus propositionum scandalosa quod esset longum dicere. Vide Turrecrematam lib. 4. p. 2. c. 11. et Siluest. verbo heresis. 1. § 3. et Magist. a Sto. dicto super Matheum apertum in preambulis.
Unum tamen est maxime notandum hac tempestate ut non facile quis damnet propositiones ex eo quod dicant esse asserte ab hereticis quia non omnia quae dicunt heretici sunt falsa sed aliqua sunt verae et catholica alias quis crederet illis. Precipue quia heretici huius tempestatis vtuntur fauerunt in multis modum loquendi et diuinarum scripturarum et etiam sanctorum et fuerit verba Dei et abutuntur illis ad dogmata sua confirmanda et ideo quando aliquis hereticus vtitur verbo. l. sententia diuina scriptura in malo sensu aut etiam alicuius sancti non est illa prop. damnanda ubicumque inueniatur sed quando accipitur in sensu heretico. ipsa tamen prop. venera da est. v. g. dicit hereticus. omnis homo qui credit in christum iustus est. et illem etiam dicit dicere quod sola fides sufficit sensus uero hereticus est. Atto prop. illa catholica est. et non est scandalosa quia est. D. Joan. 1a. canon. c. 5. dicit omnis qui credit quoniam Jesus est christus ex Deo natus est. Si quis dicat istud esse ydioma Luteri et modum eius loquendi est blasphemia quia non est nisi modus loquendi SS. Similiter quando est sermo de suffi

sufficientia meritorum christi. dicunt quod christus nobis fecit sufficientissi
me pro peccatis nostris etiam quo ad penam. propterea et alia sicut est. sed
quia isti lutherani nostri etc. sunt heretici qui intendunt tollere satisfactionem nostram
verum est tamen quod modo loquendum est cum maxima cautela de hereticis.
et non solum propter iram sed etiam propter conscientiam. propter [illegible] quia
sunt multi alumbrados. dicunt et habere zelum sed non secundum scientiam.
et propter conscientiam ne scandalizemus fratres et infirmos. et quia
fieri potest non debemus convenire cum hereticis etiam in verbis.

A3. 3. Utrum heretici sint tolerandi.

1.a q.o heretici propter suum peccatum merentur iustissime excommunicari
et privari etiam a vita per mortem. 2.a q.o ex misericordia ecclesie
pie et aliquando tolerant ut non excommunicent nisi post primam et secundam
admonitionem et si noluerint converti relinquunt brachio seculari.
Circa. 2. q.o nota quod s. Th. videtur dicere quod heretici non sunt ex
communicati de facto sed quod sunt excommunicandi post primam et 2.am monitionem
quod dictum est facile quia etiam tempore s. Th. et antea erat lata sententia
excommunicationis contra hereticos. ut patet c. ad abolendam de hereticis.
Sed dico quod s. Th. duo hic voluit dicere. 1.o explicare Paulum quia
in primitiva ecclesia non erant ipso facto excommunicati heretici sed erant
excommunicandi ut dicit Titi. 3. hereticum hominem post primam et secundam
admonitionem devita. 2.o voluit s. Th. dicere quod etsi de facto hereticus
sit ipso iure excommunicatus ut excludatur et declaretur et vitetur tamquam excommunicatus
hereticus debet precedere ista admonitio sicut fit in ecclesia et si vo
luerit resipiscere recipit ecclesia et absolvit ut patet in officio inquisitionis
si vero noluerit declaratur hereticus excommunicatus et tradit brachio seculari.
2.o Nota quod de penis hereticorum tractatur in iure tam canonico quam civili
in iure canonico. extra de hereticis. c. ad abolendam. et c. vergentis. et
c. excommunicamus. 1. [illegible] de hereticis lib. 6. c. cum [illegible]. et clementinarum. coll.
in iure civili. C. de hereticis et Manichaeis. sunt multe leges.

In hic loco primitur hereticus tribus generibus penarum que tria sunt bona quibus potest homo privari ab alio. Et bonis quidem spiritualibus que consistunt in fide spe et charitate. Nullus ab alio potest privari nisi sibi n. nemo ledit nisi a se ipso. Potest tamen aliis bonis privari et internis et externis sunt privatio horum per excommunicationem: possunt etiam privari bonis temporalibus scilicet fama honore et facultatibus omnibus. Et 3° possunt hi privari etiam vita. Sub quibus omnibus bonis privatur hereticus suis gradibus. Primo n. sunt omnes heretici ipso iure excommunicati ut patet locis citatis. Et sunt etiam excommunicati in bula cene domini. Sunt etiam excommunicati non solum heretici sed fautores auxiliatores receptores hereticorum et incurrunt omnes penas hereticorum. Item suspecti de fide nisi se purgaverint etiam sunt excommunicati ut patet ex. c. excommunicamus ex. de heretici. Dicuntur autem manifesti heretici primo in illi qui publice vel docent vel defendunt aliquid contra fidem. vel qui convicti sunt coram episcopo vel in indice ecclesiastico de heresi. vel sunt per sententiam damnati. Innocentius de c. ad abolendam. et preses tum. de totorum ... quibusdam notatur canonistis.

3° Est etiam hic not. quod in c. ad abolendam ex. de heret. dicitur quod sunt excommunicati illi quos Romana ecclesia hereticos esse declaraverit et hoc certum est. Sed 2° ibi dicitur quod etiam illi quos episcopus cum clero et sede vacante clerici ipsi cum consilio peritorum iudicaverint esse hereticos illi sunt communiter ipso facto excommunicati. Ubi duo sunt advertenda. Primum est quod ipso intelligitur quod isti sunt excommunicati sit sermo de contradictio et ideo etiam quando in concilio provinciali dicitur quod opposita dixerit Anathema sit per se loquendo est sermo de contradictio et atque non est definitio veritatis fidei .... 2° ad tote. quod aliud est quod episcopus cum clero vel concilio provinciali damnet aliquam propositionem tanquam hereticam aliud est quod iudicet hominem esse hereticum et per consequens excommunicatum. primum n. non spectat per se ad episcopum nec clerum neque etiam ad concilium provinciale. Sed ad Pontificem et concilium generale ubi est regula infallibilis veritatis. quod utique

dixim9 co[n]ciliu[m] p[ro]vinciale errare p[otes]t in his quae sunt fidei. Est
hi. veru[m] q[uod] q[ua]n[do] dubitat[ur] de aliqua p[ro]p[ositio]ne sp[e]c[ia]lit[er] cu[m] Materia fidei e[st]
et ex eo gravis effet p[ericu]l[u]m Mortis si sp[e]ctaret definitio PP. p[otes]t
episcopus et possunt inquisitores imponere silentiu[m] asserenti illam
et q[uod] retractet illa[m] et si noluerit p[otes]t excoicari et puniri gravib[us] pe
nis et si illa p[ro]p[ositi]o no[n] sit aperte co[n]tra definitione[m] ecclesiae. Hoc
aut[em] intellig[itur] in p[ro]positionibus circa quas no[n] sunt op[ini]o[n]es inter catho
licos. at si episcopus vellet n[ost]ro definire nisi ex p[ro]p[ri]o capite Mate
riis co[n]cept[i]onib[us] no[n] tenetur obedire. Similiter si vellet definire de
fide q[uo]d co[n]ciliu[m] est s. papae. 2[m] to[llitu]r s. damnare h[o]i[n]em ta[m]q[uam] here
ticu[m] p[o]t[est]... facere episcopus et possunt inquisitores q[ui] sunt iudices
veri et definitiones ecclesiae uni[versa]lis s[un]t Manifeste inter
catholicos et sic q[ua]n[do] aliquis co[n]vincitur q[uod] credidit aliq[ui]d co[n]tra defini
tione[m] ecclesiae p[otes]t damnari et declarari hereticus a quocu[m]q[ue] iudice
ordinario. Unde hoc 2[o]. cum l[...] sp[eci]aliter. c. ad abolenda[m]
2[a] pena est quod damnat[ur] heretici formae et honoribus et officiis temp[o]
ralibus. de hoc est Multis locis ... praecipue in c. cum sec[undu]m leges
de here[ticis] lib. 6. ubi habet[ur] q[uod] omnibus hereticis sunt ipso iure co[n]fis
cata a die com[m]issi criminis m...: ... sunt aliae multae penae ...
3[a] pena est pena mortis qua puniunt[ur] heretici l. pertinaces et q[ua]n[do]
sunt fidi co[n]fitentes. l. et q[ua]n[do] sunt here[tici] relapsi. de hoc est ... ..
c. excommunicamus. et c. ad abolenda[m]. Ite[m] relinqu[untu]r curiae ... aliq[ua] ...
Est Dub[iu]m. Utru[m] heretici iuste puniant[ur]. sed de hoc dixim9. s. q. 10
ar. 8. circa 3. q[uaestio]n[em] s. Th. et hoc est hic s[...] h[...].
2[m]. Dubium est tradendu[m] erit Utru[m] heretici ipso facto sint pri
vati dominio rerum suarum ita q[uod] teneant[ur] ad restitutione[m] ante co[n]dena
tione[m]. sed hoc tradendu[m] est. i. q. 62. ar. 3. Interim dico bre
viter q[uod] sunt op[inio]nes inter doctores an sint p[ri]vati ipso facto
et utraq[ue] op[ini]o est probabilis. 2[o]. dico q[uod] si ...

dominio suo, non tamen iuste possidet illa bona et non tenetur ante condemnationem restituere fisco et sic quamvis sit excommunicatus potest vendere et emere et donare sicut antea. Dico ex se, quia si sit periculum aliquod quod forte heresis detegatur non potest vendere tamen quia esset vitiosa et non detegit vitium emptori quia etiam post viginti annos auferetur dominus venditum ab emptore et amittet nummos quos pro illa dedit. Verum est quod si sit locum praescriptio tam in eo qui emit rem quam etiam in herede ipsius heretici. Et quidem Alphonsus de castro tenet quod statim tenetur ad restitutionem etc. opus est falsa. et non est sequendus in hac parte.

Est Dubium grave utrum heretici mentalis incurrat penas iuris heretici mentalis est qui corde consentit in errore contra fidem cum perfectione voluntatis, tamen non expressit errorem. Et videtur quod sic. Primo quia iste est vere et perfecte hereticus quod est excommunicatus. Secundo videtur bona qui in iure absolute excommunicatur heretici non limitando ad exteriores. Contra autem aliqui est. quia actus fidei perficiuntur actu interiori sicut odium Dei. Et confirmatur quia ut diximus 12. peccata distinguuntur in peccata cordis, oris et operis perficiendo loquendo. Ergo quod sunt aliqua peccata que perficiuntur corde sicut odium Dei aut proximi. Et infidelitas sicut cum homine ipse consistit in ore. fornicatio ad infimum in opere.

In oppositum est illud commune proverbium quod ecclesia non iudicat de occultis. Ad istam quaestionem dico quod illa pendet ex alia s. utrum PP. habeat potestatem supra Actus interiores: Et in hoc sunt variae sententiae. Canonistae sequentes glo. in clementi. ex. de pena... c. Multorum. § ult. tenent quod PP. habet potestatem supra Actus interiores Et inter theologos hoc habet Adrianus quodlibet. 8. ar. 1. Et Probatur hoc. Primo quia de facto in iure sunt leges et decreta quae praecipiunt et puniunt actus interiores Et est istam potestatem in ecclesia. Secundo quia PP. qui non posset credibile quod PP. ferret leges circa id quod non potest. Contra Tertio ex c. dolentes

de celebra. Missarum. ubi precipit clericis ut pereo[?] l[ite]r[a]t [?] ... cat studiose pariter et devote. devotio aut[em] est actus interior g.

2 Ite[m] in clement. de excess. c. Multorum. §. ult[im]o. precipit m[?] qui ... ne odio vel amore aliquod faciant vel omittant de suo offi[ci]o. et hoc sub pena excommunicationis. odium et amor actus sunt interiores. Ite[m] c. ad abo lendam de hereticis. excommunicat quicumque aliter senserit de 7. sacr[amen]tis quam eccl[esi]a romana sentit. sentire et iudicare sunt actus interiores.

4 Ite[m] ex de scismaticis. lib. 6. c. unico. §. omne[m]. excommunicant omnes qui Petrum et Jacobum habuerint vel tenuerint pro cardinalibus. hoc aut[em] certum est quod potest esse actus interior. iudicando et sentiendo illos esse cardinales. Ult[im]o est locus in clement. ne in agro. de statu Mo. §. quia[?]. ubi precipit sub pena excommunicationis ne monachi habeant addeant cursus animo nocendi prelatis suis. animus nocendi interior est.

2[o]. principaliter arg[umen]tatur si aliquis emississet votum solo actu interiori. PP. potest dispensare in tali voto ex iustificanda quod habet potestatem s[upra] actus interiores. g[?] notandum quod dispensatio actus est iuris dictionis. ... aut est receptum ab omnibus et ... quod iam expediebat ad ... hoc non ... quod frequenter ... v[?] ...

3[o]. est arg[umen]t[um]. PP. precipit confiteri omnia singula peccata etiam qui intentiones cordis quod habet potestatem s[upra] actus interiores. ... ex c. omnis utriusque sexus. g. ... ... et cum fit quod ... ... cietes quod si aliquis christianus confiteri peccata externa et noluit confiteri interna ... sententia excommunicationis ... omnes qui non confessi sunt ... ...

His non obstantibus ... sententia est ... et est ... theo logorum quod PP. non habet potestatem s[upra] actus interiores

Pro explicatione not. quod ... est 2[x]. forum s[cilicet] exterius et in terius. Primum forum exercet ecclesia in legibus ferendis et iudicijs

2m. tu exercet in sacro penitentie. In presentia ergo est q. quod possit PP. circa hoc in foro exteriori. an autem in foro penitentiario possit precipere actus interiores est alia difficultas. de qua dicemus infra ad ultimum arg. propositum.

2o. Nota quod peccata occulta sunt in duplici differentia quedam sunt occulta per se alia vero occulta per accidens. per se occulta sunt peccata cordis quae solo actu interiori perficiuntur et ista dicuntur merito occulta per se quia solus deus cognoscit corda hominum. et aliis solus illa sunt per se occulta quia extrinsece nulla creatura rationalis aut intellectualis potest illa cognoscere. occulta per accidens sunt illa quae sunt exteriora sive verbo sive facto sed tamen nullus aliquis vidit illa peccata praeter peccantem sicut sunt peccata quae in occulto fiunt ut si aliquis secreto scribat heresim aut faciat aliud peccatum et dicuntur occulta per accidens quia illa per se sunt apta si adesset qui videret aut audiret illa est autem per accidens quod non adsit qui audiat aut videat

3o. Nota quod 2r. potest intelligi PP. posse precipere actus interiores. 1o. sic quod precipiat illos directe vel indirecte prout ordinantur ad exteriores. 2o. sic quod precipiat illos pure et solitarie. Sit ergo

1. q. PPa. potest precipere actus interiores prout ordinantur ad exteriores et prohibere illos et etiam punire. Probatur quia PPa. v. g. potest precipere ieiunium ergo ex quo obligat ad electionem et voluntatem ieiunandi. Item precipit audire missam ergo precipit velle audire missam. patet quoniam quia qui obligat ad finem obligat ad media necessaria ad illum finem sed non potest quis audire missam nisi velit audire ergo. 2o. quia si hoc non posset PPa. frustra esset potestas legis humanae ecclesiasticae ergo est concedendum. quia ut diximus in materia de legibus ecclesia habet potestatem condendi leges. sequitur tertio patet quia omnis lex iusta est circa actus virtutis quia scilicet precipit actum virtutis

t. prohib. et vitij. sed nullus pot facere actu virtutis ex externis sine electione interna, demiq; sine actu liberi arbitrij ergo &c. fide catholica &c. dicest qd PP. pot obligare hominem ad actus interiores. 3.° prob. arg. 16 salubr. ap.° ex. c. dolentes, & ex alijs locis a doctoribus ... illa n. omnia arg.a hoc probabunt.

2. q.° PP. het potestatem s. actus occultos per accidens itaq; pot illos precipere prohibere et punire. Prob.² qd PP. pot precipere clericis vt dicant horas canonicas in secreto & nullo videte. Q. si aliquis percutiat clericum occultissime est excom.s Imo si clericus percutiat seipsum est excomunicatus ergo &. pr: qd PP. het potestatem sup actus exteriores, et actus interiores sunt exteriores ergo. Contra est qz obstat arg. qd no pot precipere PP. qd ille q in occulto peccauit se prodat. qd hoc est ex eo qd PP. no pot obligare hominem vt se informet. Itë qd Deus et natura noluit vt occulta peccata hominum venirent in iudicium publicum qd no expediebat ad bonam gubernationem publicam. Actus precipere aut prohibere hominum actus occultos erat expedientissimum ad bonam gubernationem publicam ...s fierent qz plurima peccata occulta

3. q.° nulla est potestas ecclesiastica aut Papalis quae possit precipere prohibere aut punire actus pure interiores. itaq; nulla est potestas interna s. cogitationes interiores. Ista est comunis sententia. et est illo et. ex ... 7. §. 2.° l. 3.° & P alia. 4. d. 17. q. 7. Dura. et .d. q. 14. Caiet. hic idë het. et est D. Th. 12. q. 91. ar. 4. & Prob.² auctoritate simul & ratione s. Th. in isto ar. citato. vbi s. Th. probat qd preter legem humanam fuit necessaria lex diuina probat 4.° rationibus. sed 3.a est que facit ad propositum nostrum est ratio humana. lex humana no pot sufficienter dirigere actus hominis ergo necessarium fuit lex diuina. ant pat qd qd iudex no pot homo ferre legem de quibus pot iudicare qz iudicium hominis esse

nō pōt de interioribus actibus q̄ latent. Unde exterioribus q̄ parent
q̄ necessario adiungit lex divina. Et cōfir. quia nulla est potestas
iuris dictionis quae de nullo pōt cognoscere quod iudicandum est. Sed
homo nō pōt cognoscere actus interiores ergo nulla est potestas super
illos nec talis potestas est a Christo relicta ecclesiae. pro quo vide S. Th.
... religio. 2°. probatur ex usu ecclesiae quae nunquam ...
huiusmodi legem s. actus pure interiores. 3°. est ass. PP. nō pōt
aliquem ligare per absolutum actum interiori quia neque humanos sub dicto pōt
ligare per solum actum interiorem. patet. qr. PP. quando cum ipse interius
praecipit aliquid nunquam aliquis ligatur illo praecepto etiam si posset
homo scire quod PP. habet talem animum. quia ... actiones et potentiae
debent proportionari. Neque obstat quod ex his communiter ass. istae
2ae. q. opposito. quod etsi PP. ... legem secreto illum nō ligat
quia etiam nō ligat homo quando occulte peccat exterius. Ad ... quod quando nō valet
quia verum est quod ut lex obliget requiritur promulgatio sine illa nec ... tamen
... occultissime pōt pontifex sine praelatus praecipere sub dicto
alicui quod ille tenetur parere. Unde etiam si occulte peccat frangit legem.
Ex his sequitur quod haereticus occultus per accidens quod quidem exterius prot...
sit haereticus sed occultissime. v. g. cōsensit quibus ... exterius verbo
prohibitiva vel scripto etiam si occultissime illum monet excommunicatus
sit haereticus quia permitteret se ipsum sive secreto et excommunicatio reservatur PP.
2°. dico quod si quis est haereticus interior tantum quod amisisset fidem sed
nō explicavit verbis aut alio signo suam haeresim ille talis nō in-
currit excommunicationem neque pōt excommunicari. Unde talis pōt a quocumque
absolvi si poenitentiam agat de haeresi quia talis confessio est reservata
... illius tacite ... Dico quod licet posset reservare
... casus haeresis pure interioris. nō tamen sequitur quod PP. ...
potestatem s. actus interiores aut quod possit ex eis ponere ...

qd reservare casus nihil aliud est nisi tollere potestatem absolvendi [illegible] alicui et ex hoc fit ut is non possit absolvere ab isto vel illo casu. Actus hoc numquam fecit PP. neque aliquis praelatus cum actus reservaverit peccata non [illegible] est enim pessima [illegible] ratio.

Ad 1. arg. R. quod cum lex loquitur his qui sub lege sunt loquitur. [illegible] et dico quod cum lex loquitur loquitur de illis actibus quibus sunt legi humanae. Et sic qui incurrit excommunicationem [illegible] intelligendum est de [illegible] exterioribus licet occultis. non autem de [illegible] interioribus quia actus interiores non subsunt legi humanae [illegible].

Ad aliud ex c. dolentes. R. quod probat 1. quod devotio interior est necessaria ut actus exterior sit vera oratio et ideo praecipit in ordine ad exteriorem. Verum est quod aliqui ut Silvester et Antoninus probabiliter dicunt quod ibi non praecipit nisi devotio et attentio exterior. 1. quod exterius nihil fiat quod tollat attentionem aut devotionem. Unde dicunt quod licet quis mente distractus et ex proposito persolverit officium divinum quod implet praeceptum. Et sic in illo praecepto de [illegible] [illegible] solum praecipitur [illegible] interior quae ergo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ecclesiae. Et sic [illegible] sufficiens et necessarius ad implendum praeceptum. Sic est Silvester [illegible] §. 11. et Antoninus [illegible]. [illegible] est sententia falsa. [illegible] ibi praecipitur actus interior necessarius ad hoc quod actus exterior sit vera oratio actus [illegible] interiori non est oratio.

Et similiter R. ad aliud c. quod praecipitur actus interior [illegible] exterioris. et sic numquam incurrit excommunicatio ibi imposita [illegible] qui exterius aliquid fit vel omittit contra quae praecipiuntur. v. g. de inquisitoribus dicitur quod sunt excommunicati si ex odio [illegible] [illegible] inquisitor tenebatur [illegible] [illegible] aliquem et ex amore omisit ille [illegible] excommunicatus [illegible] praesidium. [illegible] [illegible] non debent [illegible] [illegible] actu [illegible] faciat. [illegible] aliquid exterius non est excommunicatus.

a dcontra hac solu. est. q si PP. dicat michi. q aliquod fecisti voti et subijcere casum dispensationi ... sicut facta erat etiam si quiere pot cesso deci

[Margin notes, left:] ... dicere ego dispenso tecum. hic dispe ... michi de exterior ppohilerem ... sed melius ... quod est eadem ... dispensatio de vo ... de idealitijs. ... voto. n. papa dis ... pensat cum ipsi ... dei q obliviscu ... datio ... dupt ... mani. ... bq aut summon ... sit 1 dispensare ... cositate ... mas co ... dit. v de ... ad precept. ... quicumque et ... manifesta ex ... terior. pr b o ... ta mie no. ... de mentibus ... vide ... tas et. ... dos inferi ... qui ... ubi ... dicto ... argum ... sm. Al. ...

Ad aliud Ix. q quod quibus pertinet dispensatione voti, oportet explicat ille ex terius et est voti exterius et subijcit Papae. Sicut quando fecit votum oratione de pure interius. et Similiter ad sicut PP. pot dispensare quod quibus pertinet dispensatione sit votum exterius. et pz. q si tu vobis diceret. ego ... volo quotidie orare. est voti externum licet de ra. interiori. quod q tu vobis explicat suum voti iam fit exterius licet ma. sit exterior. ... quod solet fieri. si quis forte. s. habeat animum solo ad hoc interiori comedendi carnes feria. 6. ille peccat Mortaliter q PP. habet potestatem s. actus interiores. pz. q qui solo in ... possibilis est prosibitum comedere carnes fa. 6. Ix. et dico duo. Pm. est q si esset latinum ... comedendi carnes f. 6. aut ... volentes comedere ille non esset excommunicatus. 2o. dico q ille ... peccat Mortaliter quod vult frangere legem. ... q ... pro ... actum exteriorem contra legem. q peccatum est ... contra legem eternam. l. contra ... ab eterna.

Ad. Ulti. arg. Ix. q ut s. diximus nostra q. intelligitur de potestate in ordine ad forum externum. secus aut est de foro interiori.

2o. dico q et quod attinet ad forum internum ... sunt diversi Modi dicendi. P. dicit Palud. 4. d. 17. q. 4. dicit q ex vi precepti ecclesiastici nullus tenetur confiteri cogitationes cordium sed ex q. q tenetur confiteri peccata exteriora et confessio debet esse integra ex q. tenetur confiteri peccatum interiora. Unde sm. Palud. qui confitetur peccata exteriora solum tacet cogitationes implet preceptum ecclesie

Et si haberet peccata cordis solum non teneretur confiteri semel in anno ex vi illius precepti. Sed in. istam sententiam est ... Ideo est alia sententia quae tenet q potestas iuris ... ecclesiastici propter ... se extendit ad cogitationes ... et sic PP. directe pot precipere ut quis confiteatur ... peccata cordis. et sic fecit precipiendo q semel in anno confiteamur omnia peccata tam interna

q externa

22. q. 11. A. 3.

(a) 5. 2o. est q PP. in illo precepto nihil aliud facit nisi determina
re tempus in quo christianus tenet ex precepto divino confiteri. sed deus
est ergo PP. qui precipit confiteri omnia peccata. et ideo est sententia bene.
in opus. de confess. q. 2. ad. 1. arg. et quia ad istud preceptum ego itaque
dico esse verum quod PP. nihil aliud facit nisi determinare tempus. At tamen
certissime tenendum est quod in foro interiori PP. ~~habet~~ est potestas. i. actus
interiores. quia sacerdos solvit et ligat penitentem et quo ad actus interio
res et exteriores. et si ex pedierit ad salutem spiritualem penitentis
potest imponere penitentiam confessionis de solo actu interiori. s. de oratione
mentali. quod tamen non potest precipere prelatus in foro exteriori. et ratio
est quia iurisdictio penitentie ordinatur directe ad peccata interiora
sicut ad exteriora et quia potestas absolvendi ordinatur ad illa. et ideo
est satis probabile quod PP. potest precipere confessionem de actu interiori
et exteriori ut dicebat. 2a. sententia. et sic quando licet in confessione
aliquod peccatum cordis peccat directe contra preceptum ecclesie. sicut
qui non ieiunavit in quadragesima. Item probat illis videri quod
talis peccat contra preceptum divinum directe. Sed de hoc recelatius agit
in addictio. 3. p. q. 9.

Est dub. utrum ille qui fuit dubius in fide interius et non fecit ex
terius suum dubium ~~et accepit dumo[?] solvit~~ sit excomunicatus. Ex. et dico
1o. quod si ille in dimisit dubium et est solidus in fide et profert propo
sitionem de qua dubitabit vel agendo de geris. vel confitendo peccatum suum
sacramentaliter vel petendo consilium vel utramque ferunt in fide
iste non peccat neque excomunicatus est. hoc patet. quia ille actus exterior non
est actus aversionis contra fidem. Actus tamen exterior que pertinet ad le
gis confessionem fidelitatis. E. quia ante quod proferat non erat ex
comunicatus modo nisi quando profert non peccat sed potius meretur quod non
excomunicatus est post. quod quia excomunicatio meretur non incurret sine mortali
2o. Dico quod si dormiens aut ebrius aliquis proferat exterius

ante ex frenesi profert heresim aut dubium quod Mexico operat non esse exterioris. Ratio est quia Peccatum exterioris non imponitur illi qui libere profert suam heresim licet aut alii non est simpliciter nec liber non incurrit penam. Sed si sciret esset si ille habuisse tamen mortem proferendi suam heresim ita quod ille actus exterior non imputatur sibi ad peccatum in hac materia quia tunc probabile est quod non incurrit penam. Sit sequitur ebrius excusatur a supra praecedit dictum. Itaque imputatur illi ad peccatum sacrilegii in hac materia non incurrit excommunicationem. 3. Dico quod si manente dubio interiori interrogat aliquem doctorem quid tenendum sit circa illud dubium. Et si habet animum sequendi sententiam quam ille dixerit effectus solum non incurrit excommunicationem. Ratio est quia ille exterius est infidelis non incurrit penam blasphemiae. Ratio nobis quia dubius infidelis est. Est dubius exterius non infidelis exterior. Quia licet habet animum sequendi illud quod ille dixerit. exponit se periculo sequendi sententiam hereticam si ille aliquis velit illum decipere

Est dub. Utrum editor heresis quia putare exterius et non interius retinet veram fidem incurrat poenas omnino sed de hoc dicemus q. sequenti.

A3. 4.

---

1. q. heretici conversi ad fidem sunt recipiendi ab ecclesia ad penitentiam hac bona spiritualia. 2. q. relapsi revertentes ad fidem non sunt recipiendi quoad temporalia et quoad vitam sed relinquendi sunt brachio seculari. 3. q. qui semel lapsi sunt et iterum conversi tantum ad fidem vere sunt recipiendi ab ecclesia non solum ad bona spiritualia sed etiam ad temporalia et maxime ad vitam et aliquando etiam ad honores et facultates et beneficia ecclesiastica.

1. q.º s. Th. est certa et de fide, quod peccatores qui diu sunt in vita habent locum penitentie, quo ecclesia tenetur illos recipere. R. illi heretici tenentur sub precepto confiteri si a peccato recipere sacramenta quo ecclesia tenet dare.
2ª. et 3ª. et 2ª. s. Th. sunt ex iure positivo ecclesiastico et civili qui dicant relapsi ex plicatur in c. ad abolendam de hereti. et c. accusatus de hereti. lib. 6. & c. super eo. cod. tit.
Est Dub. quo iure heretici puniantur pena capitis utrum iure canonico an tum iure civili. R. quod directe puniuntur pena mortis iure civili non autem iure canonico. pz hoc quia ecclesia nunquam iudicat in causa sanguinis. R. constat ex usu quia qui damnantur ibi heretici relinquuntur brachio seculari et illi ministri iustitie civiles puniunt eos. R. quia non reperitur in toto iure canonico quod ibi occidantur sed solum quod tribuantur brachio seculari.
Est tertium Dub. utrum princeps possit dare veniam heretico damnato et relicto brachio seculari. R. quod regulariter loquendo non est faciendum.
2º. Dico quod quantum est ex parte potestatis si adest causa iusta pot Princeps penam illam relaxare. hoc pz. quia ista lex est civilis et Regni et sic Rex pot dispensare in aliis legibus pot etiam istam.
3º. Dico quod tamen hoc in casu heresis est specialis difficultas et numquam debent Principes hoc facere et forte non possit. ratio est quia iam ex usu et consuetudine videtur receptum maxime in Hispania quod relictus brachio seculari infallibiliter occidatur et sic vix aut numquam posset aliquis liberari absque scandalo. & R. videtur contra ius canonicum relaxare talem penam quia licet ius canonicum nunquam occidat aliquem iudicialiter et quodammodo precipit ut iudices et principes seculares occidant homines hereticos. & confirmatur quia licet ecclesia non damnet homicidas aut latrones ad mortem vult tamen quod iudices seculares puniant illos etiam pena mortis. et maxime vult hoc in crimine heresis.
Circa 3. q. est not. quod ista non est generalis lex quod recipiantur.

ad Misericordiam sed secundum consuetudinem patriam in gallia n. vt fert non est talis consuetudo sed contrarium quod quibus convincitur de heresi comburitur sicut frequenter accidit. At tamen generalior consuetudo ecclesie est quod recipiatur ad misericordiam. Et antiquitus heretici non puniebantur pena Mortis sed exilio et confiscatione bonorum et aliis penis. vt patet c. de heret. et Manich. l. arrian.

Q. 12. De Apostasia.

Ar. 1. Vtrum Apostasia pertineat ad infidelitatem

1. qd. Apostasia a qua est sumptum. Apostasia. 2. Apostasia infide pertinet ad infidelitatem. De Apostasia tractant summiste tit. Apostasia. vid. ibi silvest. et caiet. Et tractant in iure. ex. de Apostatis. et ubi est sermo de Apostasia ab ordine et Religione. Circa nomen ipsum nota quod Apostasia idem est quod retrocessio. Sed in ex usu sacrorum Apostasia sumitur in Mala parte. et dicit recessum a bono Et sic apostasia solet definiri quod est retrocessio a bono aliquo in quo quis ex precepto tenebatur perseverare. Et haec definitio convenit omnibus speciebus apostasiae de quibus loquitur s. Th. Est autem 3x apostasia secundum communem usum ecclesie. 1. Apostasia ab ordine [illegible] qua quis cum esset clericus et dimittit habitum clericalem et transit ad seculum. Apostasia a Religione qua quis cum sit Monachus et fit secularis. Apostasia a fide qua 1. ille qui cum sit baptizatus relicta fide transit ad aliquam sectam damnatam ad paganismum vel iudaismum. P. et secundum verum loquendi scrip. omnes qui peccant Mortaliter dicuntur Apostate aliquomodo quia recedit a lege quam professus est in baptismo. Et in isto sensu ad literam intelligitur illud prov. 6. homo apostata vir inutilis. loquitur de Maximo peccatore. Item illud in his superbie hominis apostatare a Deo. ecclesiastici 10. Sed dum

22. q. 12. A. 3.

Incidunt theologorum et ministrorum communiter vocat' Apostasia: sed sunt
aliqua illarum tres. De illis(que) dicendum est per ordinem.
Circa Apostasiam ab ordine nota quod in clericatu sunt tres gradus.
1us est initiatus videlicet per primam tonsuram. 2us est gradus pro
ficientium et est quando quis suscipit ordines Minores. 3us est quando quis
suscipit ordinem sacrum s. subdiaconatum, diaconatum et sacerdotium.
Est (ergo) Dub. quando aliquis dicatur Apostata ab ordine. Pro intelligentia
huius notat Caiet. quod relinquere clericatum absolute non est de genere
re Malorum intrinsece neque est de genere bonorum, neque etiam est de genere
omnino indifferentium sed est de genere Male sonantium. Hoc est dicere
quod si relinquere clericatum secundum se consideretur est Malum Actio non est
ita Malum quin possit aliquis iustam causam praestari. Sic concedere ho
mine non est de genere bonorum neque de genere malorum quia non est tantum
sed etiam neque est de genere indifferentium sed est Male sonantium.
2o nota quod 2r. potest quis relinquere clericatum. 1o sic quod relinquat
ad tempus cum spe redeundi ad illum statum et est potentia secundum ius ad
redeundum. 2o sine spe et potentia omnino redeundi ad clericatum. 1o modo
recedit clericus cum 1a tonsura vel ordinibus Minoribus accipit uxo
rem virginem iste n. Mortua uxore potest et immediate per se sortiri redire ad
clericatum. 2o modo recedit qui ducit uxorem viduam quia n. bigamus et
manet inhabilis ad clericatum. His suppositis. Sit
1a c. Si quis recedit a 1a tonsura aut Minoribus ordinibus ex con
temptu est peccatum Mortale et potest dici Apostata.
2a c. Si recedat ex aliqua causa propter bonum publicum et ducit uxorem
sive virginem sive viduam nullum est peccatum. [illegible]
3a c. Si sine causa aliquis ducat uxorem etiam virginem cum spe re
deundi peccat saltem venialiter. Hoc probat Caiet. quia videtur defor
mitatio ut quis semel accepit clericatum recedat sine causa.
Et hoc 3m dictum Caiet. est probabile sed oppositum est satis probabile.

- ratio est quia ille utitur iure suo, et non amittit spem et potentiam redeundi ad clericatum, ergo non peccat etiam venialiter. Item quia fundamentum contrarium est confirmatio hominum quae est in 1ª. Tertio sequitur ita liberum esse ad ducendam uxorem sicut quamcumque aliam quae non habet primam tonsuram. ~~et cap. fin. ex de clericis coniug. et ditione et c. Joanes~~ et lib. 6. eod. tit. ubi clerici coniugati deferentes habitum et tonsuram gaudent privilegio clericali. Ergo non peccant per ecclesiam. 4º. Videtur dicere Caiet. hic quod si clericus in minoribus revocat et habilitatur statui clericali assumendo statum contrarium ut si ducat uxorem viduam et sic fiat bigamus ille talis peccat mortaliter. Hoc probat quia non videtur hoc fieri absque contemptu. Tertio sicut et ordinum minorum. Sed in hoc sine dubio falsum est quod iste talis peccet mortaliter secundum se contemptum neque est necesse quod semper sit contemptus. Ita habet Caiet. tribus ... Ant. Et ratio est quia nullo iure prohibetur quod ille contrahat neque ille vovit esse in statu clericali. Denique ille non erat in statu clericali perfecte solum imperfecte ... unde exceptis non est mortale. Item quia sequitur quod si clericus habens minores ordines est iudex secularis et iudicaret in causa sanguinis et condemnat aliquem morte sequitur quod ille peccet mortaliter quia fit irregularis quod tamen est falsum. Denique nullus habet scrupulum peccati mortalis licet aliquis similiter teneant oppositum.

Ad argumentum quia videtur esse contemptus. Respondeo negando esse semper contemptum, sepius fit sine contemptu. Ex his sequitur quod apostasia ab ordine non est in minoribus ordinibus. Unde relinquitur quod apostasia ab ordine est solum in eo qui erat constitutus in ordine sacro. Et ista apostasia ab ordine est recessus a statu sacri ordinis ad statum secularem. Et iste recessus fit 2x. Pº si constitutus in sacris ducat uxorem iste est apostata ab ordine et est excommunicatus. Et quod peccet mortaliter probatur quia facit contra votum castitatis et contra statum clericalem et sic in tali proposito quo sacris initiantur. Quod vero sit excommunicatus probatur ex Clement. I. eod. de consang. et affin. 2º. isti dicuntur apostatae qui assumunt

statum repugnantē statui clericali ut si fiat Miles. De pœnis horum vid. siluest. Apostasia § 8. . isti sunt infames ipso iure et amittunt pri uilegiū clericale si admoniti fuerint. hēt hoc c. 1. et c. fin. de Aposta +
Est Dub. Vtrū assumens primā Tō surā aut Minores ordines cum animo redeundi ad seculū et ducendi uxorē peccet Mortaliter. R. Videtur quod qui postquam accepit primā Tō surā licite potest contrahere. Atto Magi Videtur valde probabile quod ille peccat Mortaliter. scilicet quicunque accipit primā Tōsurā et a fortiori Minores ordines Tenetur habere animū perseuerandi in habitu clericali. Probatur quia qui habet oppositum sibi animum decipit ecclesiā in re grauī. Ergo peccat Mortaliter. Ad hoc est Medina hoc permittit ... ano. probatur quia quod finis ecclesiae et ecclesia sancti statuit nullus potest Tō suram nisi habeat animū perseuerandi in statu clericali. Ergo qui obicit se habere bonū animum decipit ecclesiā. Quod sit res grauis probatur quia isti ratione clericatus accipiunt ab ecclesia magna priuilegia. scilicet quod sunt capaces optime ... beneficii ecclesiastici. sunt exempti a potestate seculari. Et si quis percusserit eos fit excomunicatus per canonē si quis suadente.
Confirmatur quia Episcopus sciens Male faceret et non bonam gubernatione nē sandis criminalibus daret Minores ordines vel tantum promoveret in statu clericali vel talibus. Ergo illi qui hoc animo recipiunt peccant Mor taliter. Et certum est quod si episcopus sciret istum nō habere animū perseuerandi nō daret primā Tō surā et si daret peccaret Mort.
Ad arg. negatur consequentia sicut in Religione ille qui accipit habitū ... potest licite redire ad seculū et tamen si accipit habitū animo statim exeundi peccat Mortaliter quia decipit Monasterium ...
Est Dub. Vtrū clerici peccent Mortaliter nō deferendo habitū decentē et Tō surā. Respondetur quod qui sunt clerici in sacris peccant Mortaliter si profane viuant. et idem est de illis qui habent beneficium ecclesiasticum aliquod si ... non sunt in sacris ... vid. caiet. verbo clericorum peccatum. Si tamen sunt clerici nō in sacris nec habentes beneficium nō tenentur deferre habitū et Tō surā et ... ———

Est Dub. Utrum clerici qui non deferentes habitum et tonsuram gaudeant privilegio clericali quod si quis percusserit illos sit excommunicatus vel quod si ipse commiserit delictum non possit puniri per iudicem secularem. Vid. Silvest. verbo apostasia. § 7. et 8. et verbo clericus 1. § 6. et verbo excommunicatio 6. § 3 et 4. et verbo bigamia. et vid. in titulo de clericis coniugatis et lib. 6. eod. titulo. et Clement. de vita et hone. cle. et extra de bigamis. ex quibus locis colligo:

1. quod si clericus etiam in sacris non deferat habitum et tonsuram et fuerit admonitus si noluerit assumere suum habitum amittit omne privilegium clericale. hoc habetur extra de excommunicatione sine [?] c. mandamus [?] et c. 1. de Apostatis. Est etiam aliquis casus in quo etiam sacerdos amittit privilegium clericale licet deferat habitum et sit Religiosus. scilicet quando est assasinus. scilicet quando dat numos alicui ut occidat alium. habetur hoc de homicidio lib. 6. c. pro humani. Caiet. intelligit hunc textum in casu speciali quando scilicet christianus per assasinos quos habent scilicet hoc est infideles facit occidere hominem christianum tunc incurrit in illum canonem. At Sotus cum sententia magistri [?] est quod quomodocumque clericus det pecunias alteri ut occidat alium christianum est assasinus et incidit in illum canonem.

2. quod si clericus sit bigamus amittit omne privilegium clericale et si deferit habitum et tonsuram est excommunicatus. hoc habetur de bigamis c. unico lib. 6.

3. quod si clericus etiam coniugatus cum virgine tamen deferat habitum et tonsuram gaudet privilegio clericali quoad duo. primum quod si quis percusserit illum est excommunicatus. 2º quod si committat ipse crimen est exemptus a potestate saeculari in causis criminalibus. hoc habetur in c. de clericis coniugatis lib. 6. vide in hunc c. Joan. de clericis coniugatis si sint coniugati

4. quod De istis qui sunt in prima tonsura est praecipue dubium si sint bis [?] non sunt vel sint bigami sive sint coniugati sive non et non deferunt habitum neque tonsuram

Utrum gaudeant privilegiis clericalibus. Videtur quod sic quidem esse dicunt pere dignum. Dico quod ubi suis fuerunt compulsati si me non quod non deferunt habitum neque tonsuram nec ferunt vestigium clerici sed dicunt. Item si uxores non gaudet privilegio clericorum. Ultimo est contra sententia in nostris N. collige ex c. unico de clerici conjug. lib. 6. ubi dicit PP. quod si deferrent habitum et tonsuram gauderent illis duobus privilegiis si vero non deferret habitum non gaudet, idem habetur ex de cleri. conjugat. c. ioannes. P. est Bula Alexan. 6. ad petitionem Regum catholicorum ubi expresse ... quod clerici coniugati ante dictum per 4 menses non deferunt habitum neque tonsuram non gaudent privilegio clericali. habetur ista bulla post ... in lib. pragmaticarum Regalium. tit. 3. et Recopilatio de las premattic. y bulas ... in l. 21. et 22. et in l. 23. ... illi bulla quod ... contradicentibus ... illam publicari. Alii dicunt quod ista bulla non est acceptata et quod consuetudo est in contrarium. Volunt dicere quod habitus clericalis ... est ... capa y gorra quod ... consuetudo. Sed non credo esse verum certum ... quod non esse habitum clericale. et ... dicit quod ille defert habitum clericale. 2o ... quod ... quod ... capilla y bonete ... alia corona ... defuerunt aliud habitum ... ... et ... consuetudo ... probabile quod dixi. et P. ut non ... indices seculares quod propter ... dicit ... corona. et si excommunicent ... iudices ecclesiasticos credo aliquando incurrunt excommunicatione ... appellationem ...

Et postmodum Religiosi et ... quod post quod professus est solemniter Religionem ... habitum ... Dico quod professus est solemniter qui ... Meliores ... ordinis beati. qui non faciunt votum solemne sed simplex et si retro ... non sunt apostatae ... peccent Mortaliter. Professus vero ... apostata 2o ... ... Matrimonium et est et propterea excommunicatur. ut ... Clement. eos q. de consang. et affin.

2° est Apostata quicunque habet animum vivendi saeculariter relicta religione. Sequitur secundo, si sic perseveraverit licet deferat habitum. Si habet animum perseverandi in illo malo statu, qui si ad horam vel diem solum velit vivere saeculariter, male, non est apostata. Si tamen dimittat habitum religionis cum animo apostatandi, ultra peccatum apostasiae est etiam excommunicatus, ut habetur lib. 6. ne clerici vel monachi. c. ut periculose, ubi excommunicantur religiosi qui dimittunt habitum suae religionis. Unde licet non habeat animum apostatandi, si dimittit habitum temere est excommunicatus. Quando autem dicatur temere habitum dimittere, ut incurrat istam censuram, explicatur a Silvest. verbo excommunicatio. 9. excommunicatio 24. Et Caietan. de excommunicatione. c. 61. Vide etiam Caiet. 1. ubi explicat quid sit temere. q. 53. ar. 3.

Ex hoc sequitur quod cum omnes religiones habeant substantiam religionis, scilicet tria vota essentialia, qui transit a religione superiore ad inferiorem non est apostata etsi sine dispensatione summi pontificis fecerit. Erit autem excommunicatus qui dimittit habitum suae religionis. Et etiam si de ordine mendicantium transeat ad aliam quamcunque religionem praeterquam Carthusiensium est excommunicatus, ut patet ex extravag. viam ambitiosae. de regularibus. De quo vide Caiet. c. 74. de excommunicatione.

Sed est dubium qui ex dispensatione summi pontificis potest religiosus contrahere matrimonium. Sum. ubi opinionem quod papa potest dispensare in voto solemni. Tunc transit ad statum saecularem et non est apostata quia male est definitio.

Item est dubium est de apostasia a sacerdotio quod papa potest dispensare cum sacerdote ut contrahat matrimonium. Respondetur quod nostra definitio intelligitur de illo qui transit ad statum saecularem privata auctoritate. Et qui papa non potest dispensare in voto sine causa rationabili et sine causa tenet sequitur quod siquibus sine causa dispensatur est apostata quoad Deum qui recedit privata auctoritate. Auctoritas enim papae nulla est tunc quia dispensatio supponit causam

2.2. q. 12. a. 3. 1. 285

Xmi Religiosus est aliud dicendum quod ille non Manet ei inhabilis quia est inhabilis iure diuino ad Matrimonium secundum nostram opinionem quamvis non secundum aliorum. At vero si est sacerdos aut diaconus non Monachus contrahit verum Matrimonium licet peccet quia sacerdotes non sunt inhabiles ad Matrimonium iure diuino sed solum iure positiuo et ideo posset sacerdos reddere debitum non aut petere quamvis Papa possit cum illo dispensare. At vero Religiosus qui contraheret nec potest reddere nec petere propter periculum.

Poena Apostatae a Religione est quod propter solam apostasiam nisi accedat dimissio habitus non est excommunicatus, immo etiam si viuant Religiosi seculari fere ex animo non tamen dimisso habitu puniuntur tamen aliis penis in forma et aliis penis ut suspensio ut habetur ex. de apostatis c. 1. et c. Ne. non est pro decimonachis Sed ad tollere quisque quicumque professores dimiserint habitum religionis et sunt canonici regulares absolute non sunt apostatae. At vero qui postea religionem viuunt more seculari licet numquam fuissent Monachi, tamen dicuntur illi esse apostatae a Religione sed tenentur ipsi habere animum Religiosum. Et vide dicunt commendatarii Clericus qui habent professionem sicut nos. Et de commendatariis vide D. Iohannes.

De Apostasia a fide iam diximus q. 11. ar. 1. ubi diximus quod sunt eiusdem speciei Apostasia et haeresis. Apostata a fide est christianus qui relicta fide Christi quam professus est in baptismo transit ad gentilium professionem christo contrariam unde etiam si credat aliquis per errorem unum aut alterum vel alium ut sibi videtur. Sic iudex non credit articulos aliquos fidei ut modo ait inferius. Est vere Apostata quia non credit illos veritates hic vel illas et ratio transitio. Apostata autem a fide incurrit omnes penas haereticorum et sic haereticum tene Specula. lib. de haeretic. c. contra christianos ubi explicat quod illi christiani qui transeunt ad paganismum vel iudaeos incurrent penas haereticorum et ideo eadem ratio qui talis Magis delinquunt quam simplices haeretici quia incurrunt penas haereticorum omnes propter quia affirmant. Iam vide quod haereticus afficit et aliqui amplius.

Est dub. Utrum sit necessarium confessio circa statum apostati. vel suffic. dicere accusome quomisse fide. R. q. est necessarium. quia apostasia et heresis differunt spe. ut patet ex [illegible] est. Attamen licet non differant spe. ut nos tenemus, [illegible] est ex [illegible] circumstantia quae afert mult. sic. [illegible] ... Item ego irrogabi in iniuriam proximo ... per [illegible] ... testimonium ... est dicere ... sit hereticus ... dicere ... fide ... ... Longe maior gravitas est.

Circa solem. 2. arg. s. Th. Dicit s. Th. quod ad fidem pertinet non solum credulitas cordis sed et protestatio exterior. Est dubium utrum apostata l. hereticus pure exterior incurrat penas iuris ut Marcellinus. PP. ut habetur 21. d. c. nunc aut. Marcellinus iste metu compulsus obtulit thura ydolo et in illo animo erat fidelis. Utrum si non esset papa sed privatus homo esset excommunicatus. et idem est de illis qui in Africa negarunt fidem exterius solum. et idem quaerit de heretico pure exteriori. sicut si quis apud germanos ex timore diceret non esse purgatorium aut alium heresim.

21. d. c. nunc aut.

Caiet. tenet quod isti incurrunt penas circa istam solem. et expresse 1. q. 94. ar. 1. hoc etiam tenent alij doct. et probatur. 1. principaliter a Caiet. iste qui facit actum externum ydolatrie facit actum contra fidem et excellentiam q. incurrit penas iuris. ant. probatur. [illegible] ex hac sol. s. Th. ubi dicit quod quaedam exteriora tam verba vel opera pertinent ad ipsam electionem [illegible] ... 2. patet quod ecclesia fert sententiam excommunicationis contra illos qui exterius tantum sunt ... vel heretici l. apostate. 2. arg. si aliqua mulier sine [illegible] libidinem ex metu l. ... consentiat in actum venereum est vere fornicaria. l. adultera

q in casu propositi iste est vere apostata q incurrit penas ab iure . . .
p. q. Apostatas a lege ex timore vel cupiditate sunt omnes de spec
q. tertio tenet a simili quia ille licet interius retineat fidem et ex .. ..
in fidelitate in silo . . . ex timore . . . sentit verecundiam vere apo
statae . interius et exterius q incurrit penas . Et confir. quod si esset
. . . excommunicationes contra fornicarios illi mulier . . esset
excommunicata licet ex timore fornicaret q. 3 : ar. quia legimus absol
uit eos q veniunt ad fide ex paganismo et si iurent se non habuisse ani
mum negandi fide q signum est q eos reputat excomunicatos atque eos illos absoluit.
Ex aut q faueat huic sententie nullus est m . si forte aduertat . c. contra hereticos
annos . de greti. lib. 6. ubi dicit q illi transeunt ad iudaismum puniat . . .
hereticos . At . . . negat fide facto aut voce . transit exterius ad iudaismum
vel paganismum negat quum . . est sicut hereticus . Et hec est opinio . . .
alia est opinio silvestri . tenentis q isti delinquentes non sint excomunicati . Im
sit dubio Apostasia . §. 4 . dicit q isti re vera non sunt excomunicati quia eos
clesia quia non iudicat de occultis iudicet illos excomunicatos . . ex te
riore . Ide het . D. Antoninus . p. 2 . tt. 12 . c. 5 . §. 1 . et . c. 6 . dicit
q ista q. magis pertinet ad canonistas quam ad theologos qui tractant de
censuris . 2°. dicit q isti tales re vera non sunt excomunicati q q dsit ex
iudicio externo ecclesie . Et hec est sententia . . . canonistarum . q . . .
oes co cadunt et est verum q tales peccant mortaliter . Et hec sente
ntia mihi iudetur probabilior . Prob. q excomunicatio istam infert contra hereticos
eos et apostatas . isti autem solo actu exteriori faciunt contra fidem non sunt
heretici vere neque Apostatae q . q vi. est eiusdem q pene sunt restringende
de uno extendenda ulterius signum finitione verbo . . . Maior pz ex iure . Min.
pz . q hereticus est qui het errorem cum pertinacia contra fidem . . q Talis error
. . . fidem iste aut ut supponimus non het talem errorem q. Et q non
sit Apostata pz eadem ratio q Apostata est q negat Christianismum . iste non negat
Christianismum . Et confir. ex cait inn. de excomunicatis . c. 1 . ubi tractat de
hereticis . dicit q illi excomunicatio fert . . . q het errorem contra fidem

22. q. 12. A. 1.

Est reg. generalis quod excomunicatio punit actum perfectum in tali ma-
teria et hinc est quod rum. symoniace licet quis habeat animum vendendi beneficium et
verbo dicat et faciat contractum si non dat beneficium cum effectu et si pe-
ccat mortaliter tamen non dicitur excomunicatus: ergo qui vero excomunicat here-
ticum excomunicat eum qui exteriori actu fecit actum hereticum vere et perfecte
at vero isti actus exteriores non sunt heretici qui non sunt cum intentione
negandi fidem. Quo constat ergo ex c. ad abolendam ex de here. dicit illos
qui aliter sentiunt de sacris ecclesie quam sentit ecclesia Romana esse
censendos hereticos at vero isti non sentiunt aliter quam ecclesia Romana sentit.
3º est late excomunicationis in eum qui contrahit matrimonium clandestinum
ponamus ergo quod quis contrahit matrimonium verbo exteriori solum ad
decipiendum puellam vel ambo simul conveniunt in illa fictione ad decipiendum
alium. Isti non sunt excomunicati ergo neque alii de quibus in presenti
a nobis concedit aliter a theologis et ratio est quia revera illi non contrahunt
matrimonium excomunicatio vero fertur in contrahentes matrimonium. Ergo
vero per ex omnimoda paritate. Ex quarto quia non incurrent ex-
comunicationem consanguinei qui scienter contrahunt in gradibus prohibitis
ut in c. clement. eodem. at vero si aliqui consanguinei contraxerunt ex
ignorantia et postea procedente tempore sciunt impedimentum et nihilo-
minus cohabitant simul scilicet vir accedit ad uxorem affectu matri-
monii non maritali postquam scit non esse suam et exterius dicunt se
esse coniugatos et tamen se habent sicut vir et uxor. Isti non sunt ex-
comunicati ut tenet dicit verbo excomunicatio c. 47. si vero accedit affe-
ctu uxorio essent excomunicati ergo in presenti quamvis aliquis exterius
verbo vel facto se gerat tanquam paganus aut hereticus revera non est excomunicatus.
Si arguitur contra quod si [illegible] contrahit matrimonium est vere ex-
comunicatus et tamen non habet animum contrahendi quia scit quod nihil facit ergo.
R. Iº non est eadem ratio quia ecclesia voluit punire actionem tegentem
quibus non habent animum contrahendi quia benefaciebat ecclesia quod illi
[illegible]

Atenis si esset hereticus ante Abiltij no ppoterit here tractare coitra. Sic
voluit punire ecclia ipsi extiore. Atit ponere enim et Matrimon
qui destino voluit punire dictum ipsum. 2°. Dico qd Monachus 2°.
pot cotingere sit et cosanguinei cu cosanguinei secundum. P. solo
ab ecclia extetiori ad recipiendum. 2°. sic qd et si viderit se male facere
scilicet vult habere illum uxore ex affectu suo licet videat qd non
est in ecclia qn non est certum qd incurrit pena nisi in 2°. qd
incurrit illas. P°. arg. qd tacuit q Sorat ad propositum.
P°. arg.² qd sequuntur Magnanimo venientes P°. seq.² qd volebat pro eius
esset excommunicatus qd protestatur dicit sententia. Itē seq.² qd si aliquis sin
deret aliquem qd iure falso in aliquo negocio. et diceret illi iubeo pro
te sinisse vicinante. Et inscit qd est error hoc dicere seq.² qd ille esset
excommunicatus qui dicit heretici ex terris. Item amantes sibi somnum fingunt
asserunt qd dea esse qui amavit vel de esse excommunicatum quod fallit
q et q timo u Mortui negavit et Christum non excomunicat.
Ad 1. arg. distinguo ante excommunicat ecclia praeiudicavit. vere
itaqz deterrant fide. concedo. punit ecclia contrarium seu quoniam aliqui
ab ecclia contrarium confessionem fidei negat. Sic. s. dixissimus qd ille qui exigunt
ut inculpabili dicit errore contra fidem et si dicit qd intra ipsum est
Minor Papa non est hereticus. Et sic non incurrit poenis illis licet
peccat Mortaliter contra fidem. non punit ecclia quodcumque peccatum
Mortale contra fidem sed illud quod destruit fidem. fateor qd possent
ecclia excommunicare illos q quoniam cuique peccant exteriorum contra fidem
sed de facto non punit. Et ipse caret. in loco citato. dicit qd ubi qui
exterius solum negat fidem non peccant contra fidem absolute sed aliquomodo
et sic dicit qd absolute non sunt nisi de illo ad quodam. lex 5°
non excusat eos q quodam sunt heretici.
Ad 2m. arg. Dico qd cons. non valet. qt ille actus est vere in specie formi
ab homo completo et perfecto sit si quis occidat heretici ex timore
alius est in specie sacrilegii. At vero ille actus quo qui negat fidem solo
tobo

non est vere in specie heresis. Aliud est non est vere in specie apostasie sed solum reputatiue. Est tamen hic aduertendum primo quis potest exterius exercere actum infidelitatis manente fide interiori ... exercent illum actum solum ex timore ut faciat quod alius petit et istorum dictum est quod non incurrunt penas iuris neque est ille actus vere heresis aut apostasie quia est contra confessionem fidei non autem contra fidem. 2o qui exerceant actum exterius ex animo et voluntate volens colere ydolum contra Deum ex odio quod habet contra eos quibus non credat ydolum esse verum Deum. potest enim hoc esse. sic potest esse aliquis credens quod philipus est verus Rex hispanie in ... ex odio quem habet contra illum honoret alium ut Regem ... in proposito. et ... est ... Metaphysicis quod ego ... vere enim ... in isto casu. ego multum probabile reputo quod talis incurrerit penas iuris quia ille actus ... amittat fidem ... videtur quod sit vere apostasie ... est vere actus ydolatrie quia adoratio est actus voluntatis ... potest esse quod aliquis velit adorare aliquem tamquam Deum et si sciat non esse deum. Sed actus exterior vere ydolatrie videtur puniri ... animo ... quia ille voluntarie et ex animo relicto Deo transit ad ydolum. Attamen licet sit hoc probabilissimum est tamen res dubia et incerta. quia ille non amittit fidem. De sacrilegiis et ... aliquando ... ydolum ... isti sunt vere ex ... et ... quo ... demones ... cum superiori. Amplius faciendo ... que spectant ad ... sacrilegium aliqui dicunt quod ... ego non ... illa. Jacobus agens de hoc q. 95. et 96.

Ad 3. arg. Respondetur quod ... cultus et ille exterius exercet actum contra fidem vel verbo vel opere sciens et videns esse contra fidem et hoc probatur in foro exteriori ... et puniatur tamquam hereticus et licet ipse diceret non habuisse animum ... non ... in iudicio exteriori. Attamen si ... et in quisitoribus constaret per testes sufficienter ... quod ille non habuit animum negandi fidem non ... puniret penis iuris tamquam apostata

22. q. 12. Ar. 2

Ar. 2 Utrum Princeps per Apostasiam a fide amittat Dominium.

1.a q.o ecclesia non pot punire infideles qui nunquam fidem susceperunt priuando illos Dominio rerum suarum. 2.a q.o Conuenienter ecclia priuat Apostatas et hereticos Dominio quod habent s. subditos. 3.a q.o statim quod quis per sententiam denunciat excommunicatio propter apostasiam eius subditi sunt exempti ab eius domo.

Circa 1. q. s. q. 10. ar. 8. et 10. s. ab dixim? et mar. 10. ... a D. th. ... q. quod infideles priuentur dominio quod habent s. fideles quam ipsi infideles sunt impedimento fidelibus atque absolute non possunt priuari

Circa 3. q. est Dub. Utrum sufficiat quod iudex in sententia declaret ipsum esse hereticum aut excommunicatum et si non declaret illum priuatum Dominio. Hoc dub. mouit hic Caiet. R. quod hoc dub. proprium est omnino ... Dico Tertio 1.m est quod regulariter loquendo sufficit et requiritur sententia declaratoria criminis et excommunicationis licet non exprimatur in sententia quod sit priuatus. prob. quia in quacunque ... accepta ... sententia declaratoria heresis aut excommunicationis ... ex quo declaratur sententia declaratoria criminum hereticus declaratur et priuatus. P. pt. ex c. cum sm. leges. de heretic. lib. 6. vbi dicitur quod ... non fiat nisi praecesserit ... sententia declaratoria criminis. 2.m est quod si crimen est notorium ita vt nulla possit tergiuersatione celari subditi tunc subditi non tenentur subtrahere obedientiam possunt tamen licite subtrahere si adsit facultas. quod non tenentur habet Caiet. contra aliquos iuristas asserentes quod tenentur subtrahere quando est notorium. v.g. Rex ... publice ... dicunt isti quod subditi tenentur statim subtrahere obedientiam illi. Caiet. tamen dicit quod non tenentur possunt tamen si adsit facultas. P.m prob. quia ecclesia ... tolerat illum hereticum ... notorium ... non ... sententiam ergo subditi possunt et illum tolerare. 2.o prob. quia sententia declaratoria criminis non ... propter ... vt illud fiat omnibus notum

Sed et ut illa fiat authoritate iudicis quod qui ipsi illud est . . .
et eundem subditi non teneantur usque ad sententiam subtrahere obedientiam
3m q. Utrum licite possint si ad sint facultates. . . . . . tenent
. . . postquam illud nec . . . . promulgata est
possunt subtrahere obedientiam. Prob. quia qui . . . . . .
sufficienter . . . . sententiae. P. . .
quia . . . . est interpretatio . . . . in . .
Et quod si adsint facultates possunt licite subtrahere obed.
. . . . . . et . . . . sine . .
Item quia quicumque . . . .
. . . sua et impugnari impedientibus illam . . . . .
te . . . . impugnaverunt . . . .
ipse . . . . . . sententiam iudicis quod . . . dominium s.
sub . . vel . . . possessione. . . . . . ad sententiam
declaratoriam . . . . praeter subditi
quam et subditus. Et confirmatur quia ad subiectionem . . . et debitum red-
di tributum . . . . exigendi . . . possunt
. . . . . sententiam . . . .
. . . . possunt . . subtrahere obedientiam possunt et
subtrahere tributa. R. quia propterea diximus . . . . .
. . sententia. . . . . dominium iurisdictionis . . . . .
. . . . iuris et . . . .
. . iusta ex iure et defensionis possunt subditi subtra-
here obedientiam . . . .
. . . quod ad . . . .

3 q. postquam ecclesia declaravit per sententiam . . subditi tenentur
subtrahere obedientiam a haeretico vel apostata. et non reddere
. . . . quod intelligo quia ad . . . aliud est si sit magnum
. . . . . .

Et si nō est credibile q PP. qui fert sententiā obliget illos cū tanto periculo: quando adesset facultas gerendi bellū contra Regē et eos resistendi illū sustinent.

Est dub. Utrū eo ipso q quis declarat excoicatus sit privatus dominio rerum et iurisdictionū suarum pro tempore quo manet excoicatus, an etiam absolute. Aliqui dicunt q quicunque excoicatus declaratus et pro quacunque causa sit excoicatus est privatus absolute. Sed R. sit:

1. Si sententia excoicationis fert pro alijs criminibus pro quibus nō meret homo secundum leges confiscationē bonorum nō est privatus homo dominio rerum aut iurisdictionū sed pro tempore illo quo est excoicatus privat cū aliquibus conditionibus dominio et iurisdictionū et subditi nō tenentur parere. Ita intelligitur Gregorius loco citato a S. Th. art. 2. et habet. 15. q. 6. c. nos sanctorum. et hoc probatur ex usu comuni.

2. C. Si quis declarat excoicatus pro crimine pro quo meretur confiscationē bonorum secundum leges manet absolute privatus dominio rerum et iurisdictionum quoad omne tempus. itaque si contra hereticus et postea convertatur ad fidē et absolvatur ab excoicatione manet privatus rebus et iurisdictione. itaque est necessaria nova restitutio. i. titulus ut fiat Dominus. Hoc probatur ex tenore sententiae et ex usu ecclesiae. Sed est ad hoc tamen q iste novus titulus aut investitura post absolutionē pot dari 2r. aut formaliter aut interpretative. formaliter quando PP. antiquitus dedit conferre de absolutionē dicit q restituit illū in suum honorē et bona et iurisdictionē et hoc aliquando fit in bonis spiritualibus s. beneficijs ecclesiasticis et etiam in temporalibus. ut dixit S. Th. ar. 4. precedentis q. Aliquando fit interpretative quando s. hereticus absolvitur ab excoicatione et toleratur ab ecclesia conversari cū gentibus in sua dignitate et bonis.

Est Dub. Utrū postquam quis est declaratus hereticus aut apostata et nō privatur cū effectu dominio rerum et iurisdictionū. Utrū ille interim iuste possideat. v.g. Rex Angliae fuit declaratus hereticus.

Sed nō fuit privatus Regno cuius effectu Vtrū ille interim iuste possideat sed de hoc dicimus. 1. q. 62. ar. 3. ubi tractabitur q. quibus ubi iuste habuisset hoc sit privatus dominio. Resp. Pro nunc duo q 2x possunt declarari heretici. P° in cōi. 2°. nominatim in cōi. sic declarantur heretici oēs Lutherani oēs arriani &. Et istud nō est sufficiens declarati ut illi sint privati dominio rerum. Nominatim ut qū declaratur hereticus Rex angliae, dux saxoniae. Et istorum sine dubio ille [illegible] Manet privatus. Et si ecclesia nō mandat sententiam executioni cum posset et haberet facultatem expoliandi illum. Tunc forte iuste retinet bona sua quia tunc interpretative videtur ecclesia concedere illi ut possideat interim bona sua. Si vero nō privant illum quia nō est facultas tunc ille iniuste possidet tanquam possessor Rei alienae invito dno. Et ita fit Regulariter cum faciliter cum Rege angliae et cum principibus Germaniae. Ex his seq. q ceteris loquendo cum cum hereticis in emptionibus et [illegible] venditionibus nō obligant ad restitutionem quia nō sunt declarati nominatim quibus est comercium cum ipsis declaratis hereticis sunt. Re est obligatio ad restitutionem sic si emisset ab illo Re ecclesiam. aut ab [illegible] q[illegible] [illegible] haberet in si aquisitis per [illegible] Atque ex [illegible] Ecclesia ex cōi cōsensu tolerante nō obligant christianos ad Restitutionem

Q°. 13. De Blasphemia.

A3.1. Vtrū blasphemia opponitur cōfessioni fidei

1. q° quia aliquis Tribuit Deo quod sibi nō cō venit interius in corde dicitur blasphemia cordis. 2. Si vero exterius prodeat per loquutionem dicitur blasphemia oris. 3. q° ista blasphemia opponitur cōfessioni fidei

Not. q hoc nomine blasphemia importatur Mala loquutionem de bonis Et sic blasphemare est Male de bonis loqui. ita

Agust. lib. 12. de Morib. Manichae. c. 11. Sumi hic significatione qua aliquis detrahit famae aut operibus hominis iusti est blasphemia et sic accepit Paul. ad Titu. 3. cum dicit admoneillos principibus et potestatibus subditos esse. nemine blasphemare. At quo quod Deus est summum bonum et fons totius bonis sicut Christus dixit nemo bonus nisi solus deus. iam sumi communi usu catholicorum accipitur nomen blasphemia strictius ut s. importet maleloquutione contra divinam bonitatem et sic dicit s. Th. super epistolam Paul. quod blasphemia est Relio crimi nis in Deum. et generaliter loquendo Blasphemia est Relatio alicuius rei quae deo non convenit in Deum ipsum. aut re detractio illius quae sibi convenit. v. g. dicere. pese atril. est blasphemia quia ponit in deo ingratitudinem etc. Item quando quis dicit Deus est iniustus est blasphemia

2° Not. quod blasphemia refertur ad Deum 2r. vel directe vel indirecte. directe ut in exemplis positis. indirecte ut quando quis tribuit sanctis. aut rebus sanctis aliquid quod sibi non competit. v. g. dicere ...

3° Not. quod Blasphemia fit 4or. Modis. P. tribuendo deo quod sibi non convenit. 2°. auferendo ab illo quod sibi convenit. 3°. tribuendo creaturae quod Deo convenit sicut gentiles faciebant. sicut etiam ... dicunt ... 4° quando quis tribuit Deo aut sanctis quod sibi convenit revera sed dicit illud per modum convicij. ut si quis dicat de christo. quod est iudeus. aut de Petro apostolo. aut de Paulo. dicere ...

Caiet. bene explicat s. Th. Ex Caiet. colliges 4or. 9. 96.

1a. q°. blasphemia est vituperativa loqutio contra Deum directe vel indirecte. 2a. q°. in omni blasphemia includit aliquam falsitatem contra veritatem directe vel indirecte. fit aut blasphemia aliquando per modum dicendi ... ut dicendo deus non est iustus. aliquando ex ... ut utinam deus non videret peccata mea. aliquando per ... tribuunt praecatione.

Et 4q. modus blasphemie. s. christus ... et in ... te ... vult dicere quod ... esse ex genere ... falsum.

3. q. blasphemia potest esse cum fide et sine fide. patet quia et fidelis et etiam infidelis potest esse blasphemus contra Deum.

4. q. ut aliqua loquutio sit blasphemia non est necessarium quod procedat ex voluntate affecta odio. sed sufficit quod procedat ex ira vel alia causa. hoc patet quia etiam si aliquis christianus blasphemet et non ex formali odio et detestatione contra Deum est vere blasphemus. et confirmatur quia odium se habet ad blasphemiam sicut dilectio Dei ad fidem sicut dicit ... mag. sed salvatur vera ratio fidei et confessionis fidei sine charitate ergo salvatur etiam vera ratio blasphemie sine odio. itaque possumus dicere quod blasphemia est 2x. altera formalis ex odio s. altera informis que non est ex odio.

Sed est Arg. contra .1. q. dictum est quod blasphemia est loquutio falsa contra Deum. sequitur ex hoc quod omnis blasphemus est hereticus exterius quod est falsum ergo sequela patet quia omnis hereticus exterior qui profert ... contra fidem dicit et loquitur falsa voluntarie contra Deum. et sic sequitur etiam quod omnis loquutio falsa contra fidem voluntarie est blasphemia. quod est falsum ergo quia sequitur quod omnes infideles blasphemant fere ... loquendo proprie de blasphemia et sic haeremus ... bellum contra illos maxime ... s. diximus. q. 10. ar. 8. Ad hoc sit Rx. quod 2x est loquutio contra Deum 1. quando dicit per modum asserendi ... negandi aliquid contra Deum. 2o. quando dicit per modum vituperandi et conviciandi Deum. tunc ergo ad arg. Rx. quod hereticus exterior loquitur contra Deum per modum asserendi et ita illi qui ex timore negant fidem quam interius retinent non blasphemant sed sunt exterior heretici et peccant contra confessionem fidei solum quia loquuntur asserendo. blasphemus ...

22. q. 13. Ar. 1.

q̃s teng blasphemg est loq. cõ inuri Deo. Et sic nõ seq. q sit herchicus exterior. Sed cont. s. Th. in ea q. nõ videt sentire q inte hõ cõniari di sit de ratiõ blasphemie sed solũ est de ratiõ blasphemie p festo hoc p̃ exercitiõ ar. Et ex Ar. 1 ass. Cõniar. sequentis idẽ videtur 281
Et cõfir. qi. s. Th. dicit q blasphemia opponit cõfessioni fidei q ois loquutio falsa cõtra fidẽ voluntaria est blasphemia. p̃z quia talis est oppoint cõfessioni fidei. Et ita videt sentire Caiet. hic.
Et si hoc est verũ cõfir. optime sententia quãr Temurg cõtra Cajet q. s. herchicg p̃icee exterior nõ incurrit penas iuris qi certe blasphemg nõ est excõicatg. Sed his nõ obstantibg dicendũ est q est differẽ tia inter herchicũ exteriorẽ et blasphemũ qi blasphemg intendit detrahere aliq. de honori diuino et hoc dicit s. Th. ar. 3. ad 1. herchicg vero solũ intẽdit afferere quod sentit cõtra fidẽ. Et ideo nõ seq. q p̃ssim g in herere tellũ in p̃selitg. qi vero p̃q. quinegat fidẽ exterig sentit aliud inte ijs hoc est p accidẽs
Circa s. Th. 2. et 3. arg. not. ex Caiet. q oes blasphemie sunt eiusdẽ spei siue sint cõtra Deũ siue cõtra sanctos sit Maledictio et sit p iniuri siue iuris falsa p deũ siue p creaturas eiusdẽ spei est. Vnde dicit Caiet. q in cõfessiõ nõ est neqi ieda varietas blasphemiarũ p̃pter diuersitatẽ speci fice sed solũ p̃pter Maiore gravitatẽ in ea eiusdẽ spei.

Ar. 2. Vtrũ blasphemia sit peccatũ Mortale.

Circa s. Th. 3. arg. est Dub. Vtrũ det aliqua blasphemia quae ex parvitate mãe sit venialis sicut dat in furto. R. q 2a pt. Haec q id quod est Mortale ex gñe suo sit veniale 1o ex imperfectiõ actg vt qi nõ est deliberatio plena sic Mortũ fidelitatis. 2o ex parvitate mãe. sic in furto et cõtumelia fortuitis. Et hoc

aliqu vocat a s. Th. veniale ex imperfectione actus quia quum mortale est in genere actus ipse fuit est et imperfectus. Est ergo difficultas de blasphemia utrum det venialis ex parvitate materiae. Respondeo quod quando aliquis dicit aliquid contra Deum aut illud quod dicit est contra intellectum divinum aut contra voluntatem aut contra essentiam. Contra intellectum ut si loquutio ponat in Deo aliquam ignorantiam vel errorem et quantum cumque sit parvissima res ponere in Deo ignorantiam illius aut errorem est gravissima res quia destruit primam veritatem quia si hoc praebet ignorantiam non erit certus quod alia sciat. Contra voluntatem ut si loquutio ponat in Deo aliquod malum morale vel subtrahat bonum morale et hoc non potest esse ex parvitate respectu Dei quia si ponit in Deo aliquam et parvissimam malitiam destruit bonitatem divinam. Contra essentiam ut si loquutio ponat in Deo aliquam imperfectionem naturalem vel subtrahat perfectionem naturalem ut si dicat Deum non esse omnipotentem et hoc non potest esse parvum, quia hoc destruit essentiam ipsius Dei. Circa sanctos aut dubitant utrum sic possit esse blasphemia venialis. vel etiam circa Christum si quis dicit Christum esse iudeum. Respondeo quod si quis dicat aliquid contumeliosum ut communiter est non potest esse parva materia quia redundat in Deum sicut pro iniuria per creaturis est peccatum mortale. Alias si illa loquutio sit contumeliosa ut supra modo tunc posset esse peccatum veniale sicut dicere de Petro quod fuit iudeus. De Christo aut dico quod si quis dicat Christum esse iudeum illud non habet propriam rationem formalem blasphemiae et sic esset veniale non ex parvitate materiae sed quia non habet vere speciem blasphemiae quia non dicit per modum contumeliae divino honori et ita intelligunt auditores. Si aut illa loquutio sit vere blasphemia certe est mortale peccatum.

Ar. 3. Vtrū blasphemia sit Maximū peccatum

Est dub. qr videt dicere. s. th. q blasphemia est gravius peccatum q pe
ccatu infidelitatis qr dicit aggravat ipsum peccatum infidelitatis. Hoc videt
esse aptè falsum qr christiani aliqui blasphemant, etsi no tam graviter pe
ccant sicut heretici aut pagani. Maior not. et Minor est
Prosile. Not. q blasphemus pot se habere quadrup. 1°. q blasphemia
sit cum infidelitate et etiam detestatione, et odio voluntatis contra Deum.
2°. q sit cum infidelitate sine detestatione formali. 3°. q sit cum fide
sed cum detestatione voluntatis. 4° q sit cum fide et sine detestatione voluntatis
Not. 2°. q licet revera omis blasphemia no includat formaliter infi
delitatem reducitur tamen ad peccatum infidelitatis qr pertinet ad idem genus. Ratio
est apta qr utrumque peccatum versatur circa eandem materiam. s. circa
falsum contra Deum et veritatem. excepto q infidelitas sentit falsum
de Deo blasphemia vero dicit falsum de Deo. Et qr naturaliter loquendo id
quisque dicit q sentit qr voces sunt signa conceptuum Merito dicimus
q blasphemia pertinet ad genus infidelitatis. et si no sit formaliter inf
delitas pro quo ponere exemplum in aliis. punctum n. est in genere
quantitatis licet no sit formaliter quantitas. ita in proposito. Hoc
vult dicere. s. th. qu dicit q blasphemia habet in se gravitatem infideli
tatis. i. habet Malitiam pertinentem aliquo modo ad genus infidelitatis.
Quod vero attinet ad gravitatem dico 3a. 1m. est q absolute loquendo
infidelitas est gravius peccatum q blasphemia. Hoc patet ex. supra.
Pb. qr infidelitas tenet in se formaliter Malitiam infidelitatis
blasphemia vero no nisi reductive quando pot esse cum fide. 2°.
dico q blasphemia cum fide et cum detestatione voluntatis est levius
gravius q blasphemia cum infidelitate et sine detestatione. v. g.
christianus blasphemans dicens q deus non est potens illum punire et
dicit hoc ex odio cupiens esse verum. infidelis vero blasphemat

Deum aut christum, se habet similiter odium nisi quod sunt infideles
qui se nocuerunt christum. Tum quia christianus ille gravius peccat et pro-
pter odium dei est gravius peccatum quam infidelium. Sed ille blasphemia est
ex odio Dei. Minor probatur quia sicut haereticus est deterior his qui
fidem habent et econtrario. Minor probatur ex eo quia. Primo quia illa malitia
quam infidelis refert in Deum ex errore intellectus refert christianus
ex pravo affectu voluntatis, quod gravius peccatum est quam ille. Ubi notandum quod
si infidelis dicit quod deus non est iustus, putat verum; ille ex errore quia
reputat esse verum. Christianus vero dicit ex ipsum et licet non credat esse
verum, tamen cupit esse verum ex odio quod habet contra Deum. Quia secundo qui
quilibet aliter gravius peccat secundum ipsius ex pravo affectu volun-
tatis quam ex parte intellectus ceteris paribus, et quo magis est volun-
tarium peccatum magis est peccatum. In isto autem casu christianus magis vult
deum non esse iustum quam ille infidelis. 3. Dico quod blasphemia in qua
est cum fide simul detestatio, malum peccatum est quam blasphemia
quae est cum infidelitate sine detestatione. Ratio est quia blasphemia
ista christianum non habet infidelitatem formaliter neque etiam odium illa vero
habet infidelitatem formaliter et illa est blasphemia simul
cum infidelitate et detestatione simul. Manifestum est quod est gravius
peccatum quam blasphemia quae communiter est inter christianos. Sine
simul detestatione. Utrum vero sit gravius peccatum quam blasphemia quae
est in christiano cum detestatione, res dubia est. Et credo probabi-
liter quod illa quae est in christiano cum detestatione est gravius peccatum
quam illa quae est in infideli cum detestatione. Ratio est quia infidelis
qui blasphemat christum ex odio ignorat christum esse Deum
et sic ipse putat se ducere odium contra eum non propter Deum. Chri-
stianus autem sciens et videns blasphemat ex odio christi.

Cq. gravius peccat. pz. qa. qui iste christianus hic tod... ... quod credit esse Deum, peccatus ... alterum quod non credit esse Deum. q...
Ex hoc seq. q. in confessionibus est ... ... quis confitetur blasphemium ut discutiamus affectibus blasphemalib non ... ... dicere blasphemali. sed ... dicere ... ex odio ... esse verum. ... ... peccatum ... ... non ... ut accipiat alienum ... ex odio proximi ... ... ex odio ... Seq. et quod dicit Caiet. q. blasphemia ... propriae ... in christiano ... ... christianus ... ... in Deum videbis ... q. est bonus paganus ... dicit Malum de Deo ... ... non ... illi ... Ex hinc pz. quomodo intellig. q. blasphemia ... ... q. qui est blasphemus ... non ... ...
Circa sol. 2e. p. arg. posset esse dubium quod sit gravius peccatum blasphemia an ... homicidium ... ex genere ... ... Dico q. si blasphemia sint ... ... peccatum est ... homicidium ... ... meretur. Si ... est blasphemia ... ... credo esse probabile q. homicidium sit gravius ... dubium sit. ... peccatis debet fieri ... ... generibus debet esse ... maximum ... maximum at ... accipiendo peccatum ... Deum ut ... blasphemia ... ... maximum peccatum contra Deum ... accipiens homicidium ... maximum contra proximum gravius erit ... ...
glo. ... ... ad. 2. et ... ... c. 19. 4. tomo.
Circa ar. 4. ...

Q. 14. De blasphemia in SS. | ... 10. ... arti.

Circa istam q. ... ... Mag. ... ... 2o. d. 43. ... d. 42.
Peccatum in SS. est peccatum ex certa Malitia ... ... q. ...

per quod homo repugnat dono Spiritus Sancti quo remittuntur peccata. ut qui non vult penitere. et qui scienter repugnat veritati. item desperans.

Circa ar. 1. dubitat Caietanus. utrum quis possit velle malum sub ratione mali sed de hoc egimus 12. q. 8. ar. 1.

Insuper ad 3. dicit S. Thomas quod finalis impenitentia est circa speciale peccatum et ar. 2. dicit quod finalis impenitentia potest accipi dupliciter. Aliqui ex his locis voluerunt colligere quod secundum S. Thomam non est speciale praeceptum de contritione hominis. sed de hoc agit 3. p. q. 85. ar. 1. et in additionibus q. 4.

Circa ar. 2. vide quomodo peccatum in Spiritum Sanctum differat ab aliis mortalibus quia directe est contra ipsam medicinam peccati. Nota quod quoad S. Thomas ... est quod omne peccatum etiam contra Spiritum Sanctum potest remitti in hoc saeculo. quod est de fide contra hereticos novatianos qui dicebant quod post baptismum nullum peccatum mortale erat irremissibile. Ac in hoc ... ... q. de q. 9. Hieronymo c. 27. erravit etiam qui dicit quod est aliquod peccatum tam grave quod est irremissibile sed errat multum de genere ... 3. p. q. 84.

circa ar. ultimum et 12. q. 79. ar. 3. illud ... Pauli impossibile est eos qui semel ... hebr. 6. intelligitur quod nullus renovari potest iterum ab homine baptismo.

Sed verum est quod poterat secundum ... dici circa illud Tobiae. non remittetur ei neque in hoc saeculo ... quod ... hoc Tobiae non sit lex. sed prophetiam quam Christus revelavit quod licet de possibili omne peccatum etiam in Spiritum Sanctum sit remissibile tamen de facto non remittetur quia ... non penitebit homo de illo. sicut Christus dixit. ... in peccato vestro moriemini.

Dicendum quod ... non est bonum. quia sequitur unum inconveniens quod ... aliquibus homo vivi posset et esse certus certitudine fidei sic damnatus ... est temerarium ... erroneum ... quia ille iam non teneretur sperare neque agere penitentiam. Secundo ... quod aliquis potest esse certus se peccasse contra Spiritum Sanctum. et ex alia parte ... Christus quod peccatum in Spiritum Sanctum de facto numquam remittetur ...

Q.° 15. De Vitijs oppositis scientiæ & intellectui.

Vid. s. Th. 1. q. 53. ar. 4. ubi negat s. Th. utrum inconsideratio sit speciale peccatum sub imprudentia. Ex quibus colligitur quod necessarium sit inconsideratio. et q. sequenti ar. 2.

Q. 16. De preceptis pertinentibus ad predicta

de preceptis fidei diximus s. q. 2. ar. 8. Ad tertium sic q. 3. s. Th. dicit quod illud preceptum quo tenebantur homines credere unum esse deum non pertinet ad preceptum legis veteris est preambulum preceptorum et fundamentum legis sicut dicimus in scientijs speculativis quod subiectum principiorum non pertinet ad scientiam sed est preambulum scientiarum. ut in proposito dicit s. Th. et Hoc est patet ex usu communi quod quod ille sit Rex Hispaniarum non pertinet ad legem ipsius Regis sed presupponit quod sit Rex ex electione et consensu populi. postquam tamen est Rex et acceptus a populo pro Rege potest condere leges. Item est primum quod presupponitur ad leges dei est quod Deus sit et acceptetur tamquam Rex. Hinc sequitur quod non per se pertinet ad legem nostram credere esse unum deum sed est preambulum et principium legis. Si autem velimus dicere quod pertinet ad legem nullus est error. modo tamen aliter sic est loquendum.

Q.° Not. quod dicit s. Th. quod supposita fide unius Dei nulla alia precepta data sunt de fide in veteri lege. contra eum quod non tenebantur credere diuinis scripturis et que ibi sunt de exemplis. nec quod venturus esset Christus. ... quod s. Th. intelligit quod nulla alia erant precepta explicita de fide et rebus supernaturalium preter unitatem Dei. At tamen in illo precepto fidei unius dei implicite includebantur alia precepta de fide necessaria ad salutem. quod s. credere debebant illum esse remuneratorem et reparatorem. Q.° dico quod s. Th. intelligit quod non erant alia precepta explicita in ipsa lege quam data est lex quam deus dedit illi Moysi. non autem intelligit quod in tota sacra scriptura non sint alia precepta.

In ar. 2. dicit s. Th. quod in lege veteri erant oblig. data precepta intelligendi et sciendi cum ar. 1. dixerit non esse nisi unum preceptum circa dona ... 3. arg. est Multi not.

Q. 17. De spe

Ar. 1.

Not. 1°. quod spes a latinis accipit[ur] et respectu boni et respectu Mali. spe ramus n. bona et et mala. sed apud philosophos Morales receptissimi est quod spes sit tantum boni. Timor n. est fuga Mali spes pro prosequtio boni. 2. spes importat Motum appetitus irascibilis et sic spes est Motus animi in bonum proprium arduum futurum et possibile fieri. et sic distinguitur spes a desiderio. quod spes et desiderium respiciunt futurum et possibile. differunt tamen quod spes respiciat bonum arduum et sic est in irascibili. desiderium autem respicit bonum simpliciter abstrahendo ab arduo vel non arduo. Hinc et seq. quod spes que est passio est propriam in brutis. quia quod illis est proprie appetitus irascibilis et sperant et desperant. est tamen spes imperfecta sic diximus de voluntario et involuntario. Tractat de hac passione optime s. Th. 12 q. 40. de passionibus. 2. seq. ex hoc quod quod bonum divinum est bonum in quo Maxime inveniat[ur] obm spei quod est summum bonum arduum et Maxime arduum et supposita fide spes sperant illud bonum ideo iste Motus voluntatis nostre supernaturalis vocat[ur] spes. et habitus quo inclinatur voluntas nostra ad tantum bonum vocat[ur] spes de quo nunc tractant s. Th. 3°. not. quod ut notavit bene Durand. spes accipit[ur] 3[bus] modis. 1°. obiective ipsa res sperata dicitur spes. ut psalmus. spes Mea Domine a iuventute Mea. et Paul. Ro. 8. quod n. videt quis quod sperat! spes que videtur non est spes! i. res que videtur. 2°. actus ipse vocat[ur] spes. 3°. ipse habitus. De hac virtute spei agit Mag. 3. se. d. 26. et ibi doct.

1. Not. circa illud fundamentum. s. Th. quod ponit in 1o cat. quod ubi cumque invenit[ur] aliquis actus bonus humanus quod corresponde debet illi aliqua virtus. posset quis arguere quod circa proprium bonum est actus bonus et tamen non correspondet illi virtus. sed dixi c. ... 12. q. 56. ar. 6.

Ad 4. (?) qd ad propriu bonu in volutate no est virtus sed est aliquid Maius virtute .s. inclinanu naturalis et redicitur ad virtute. et sic intelligo fundamentu .s. th. Ista aut virtus spei de qua loquimur ponitur in voluntate quae si sit circa propriu bonu est bi circa bonu supernale excedens proportione humanae naturae. et ita dixit .s. th. 12. loco cit. et q virtutes theologicae ponunt circa propriu bonu quod est supra natura et naturalis.

Circa qd aut not. q sic dictu est de fide q est virtus ita dicendu est de spe dixim. n. q fides informis no est virtus fides aut formata est virtus ita qd dicendu est de spe. ita intelligit Caiet. d. th. hic et ipse .s. th. in simili solutionem ad. q .s. loq de spe formata.

Ex hoc soluit resp. dubium. 3. d. 26. q tenet q spes no est simpl. virtus sic Semuit de fide. qui no est de spe q formata sed in informi quae est uror cum no possessu sit fides circa no visu. sed ut diximus q fides est virtus et idem dico de spe: quia utraq virtus formata. Et sunt actus formati supra natura et hoc sufficit ad ratione virtutis. hoc in simili .s. th. hic solutione ad 3. et ide dixit .s. th. 12. q. 62. a. 3. ad 2. et Rat ad hoc carg. de spe et fide et dicit q sperare sumi vel credere no sit ratione virtutis sed sperare aut credere ea quae sunt .s. vires humanas excedit omne virtute hominis propter hominem et sic no solu sunt virtutes sed aliquo Maius virtute. et dicit elegater illud. 1. cor. 1. quod infirmu est Dei fortius est hominibus. i. virtus quae erga deu videtur esse minima.

Ar. 2. Utru beatitudo eterna sit obiectum spei / qd affirmatur.

Caiet. Monet dub. de qua .s. beatitudine loq .s. th. quia ut diximus 12. beatitudo est 2x. beatitudo formalis quae est actus intellectus et voluntatis qua attingimus Deu. et de hoc certu est q sit res creata 2o sumitur beatitudo obiectiva et est ipsu bonu quod attingimus per intellectu hoc aut bonu est ipse Deus et sic beatitudo nostra sit qd increatu et increatu.

Dubitat q. Caiet. de qua beatitudine loq. S. Th. Videtur pro collo. loq. S. Th. de beatitudine obiectiva cum non sit de formali.

A3. B. Utrum possimus sperare alteri beatitudinem

Not. q. beati in patria non habent spem sicut neque fidem ex q. 18 q. spei non sperant sibi beatitudinem corporis per spem que est virtus ita et non spe rant alijs beatitudinem per habitum spei sed est spes quedam imperfecta et ratio est quia illud non repiunt bonum arduum neque bonum futurum quia si sunt sperant aliquem deliberante hoc est quia videt ad illum esse predestinatum virtutem est velut presens et ideo hoc sufficit esse ratio habitus et potentia non ad ostendit habitum spei

A3. 4 Utrum possimus sperare in homine

quomodo debeamus orare sanctos. habetur. 1. q. 83.

Ar. 5. Utrum spes sit virtus theologica

Colligenda est iam ex dictis diffinitio spei. Magister sent. d. diffinit sic. spes est certa expectatio future beatitudinis ex gratia et meritis proveniens. Magistraliter tamen et de rigore sic pot. sic diffiniri spes est virtus theologica qua certo speramus futuram beatitudinem ex divino auxilio. Ista autem certitudo que est in spe provenit in nobis ex certitudine fidei. quia n. credimus Deum promisisse et credimus illum esse omnipotentem speramus certe promissa. ex omnipotentia n. speramus quod non deficiet dare quod sit suo plenitudine ex eo tamen quod credimus illum esse primam veritatem simus certi quod non fallet nos in promissis. de qua tamen certitudine dicemus q. seqti. ar. 4 id autem quod dicitur in diffinitione q. s. speramus beatitudinem ex divino auxilio insinuat quod spes respicit Deum 2r. et ut causam efficientem et ut causam finalem et obiectum. quia spes. sperant a Deo

 136

cō seq bonū & sic sperat q ipso Deo auxiliante & movente cōsequitur homo bonū quod sperat. Rursus respicit Deū ut finē obm̄ qui nihil aliud principaliter speramus q ipsum deū. similiter cōtingit in fide q fides respicit Deum ut causā formalē & mediū & sic credimus primæ veritati. & credimus et ipsum Deū quasi obiectum. vnum [illegible] to. de spe. & hoc est quod dicit Mg[r]. est expectatio futuræ beatitudinis quæ ... deus ut obm̄. ex gra & meritis. ... ut ... efficiente.

Est Dub. Utrū spes aquisita sit virtus. sed de hoc dicimus 12. q. 62. q spes aquisita de obiecto cognito per revelationē neq est virtus humana neq Theologica. spes tū aquisita circa obm̄ proportionatū forte potest dici q sit virtus. sed ... est virtus sic dubium est q fides aquisita nō est virtus. Scot. Tenet oppositū. vid. ... Caiet.

Est Dub. Utrū Theologia sit virtus Theologica. R. q nō ... quæ est habitus aquisitus nō infusus & virtus Theologica est infusa per se. Tum et qu nō attingit Deum immediate sed mediante fide. vid. Caiet.

Est Dub. Utrū spes infusa sit virtus necessaria ad salutē. Dur. 3. d. 26. q. 1. Tenet q nō est necessaria simpl[r]. sed data a Deo ut promptius & perfectius voluntas inclinetur ad sperandū. Idem dixerat de fide. 5. Scot. et videtur declinare in istā sententiā qui ille Tenet q spes aquisita & infusa sunt eiusdē sp[e]ci. & q per actus ēs spes est virtus infusa. Sed [illegible] Durā. si intelligat q homo pōt sperare spe ... ut est necessarium ad salutē pōt hoc ex viribus suis absq dono supernali est nō m[o] ... & pellagiana sit dicere q per nos possumus credere & amare sine auxilio Dei. Et hoc ex his quæ diximus in ma de fide. 5. q. 6. & 12. ma. de gra. q omnis dispositio necessaria ad gram est sperare. hoc et definitur cōtra pelagiū ... & ex Paulo q equaliter commemorat fidē spē & charitate. Ite[m] ... sess. 6. canone. 3. si quis dixerit hoēm posse credere sperare diligere vel ... &c.

Est Dub. difficile quod hic Tractat Caiet. utrum spes habeat pro obiecto ipsum Deum. et est quaerere generaliter utrum ad hoc quod aliqua virtus sit Theologica requiratur quod habeat Deum pro obiecto immediato et principali. vel sufficiat quod Deus sit principale obiectum licet aliquid aliud creatum sit immediatum obiectum. Durand. 3. d. 26. q. 2. tenet quod ut aliqua virtus sit Theologica sufficit quod habeat Deum pro obiecto principali licet non sit obiectum immediatum. et tum tenet Durand. quod spes de qua hic loquimur habet pro obiecto immediato beatitudinem formalem quae est visio et fruitio. Deus vero est obiectum principale et hoc sufficit ut spes sit virtus theologica. Dicit tamen 2º Durand. quod si loquamur de obiecto a quo speramus et quod respicit ut causam efficientem. sic Deus est obiectum immediate quia a Deo immediate speramus beatitudinem. 3º. Durand. quod hac ratione spes differt a fide et charitate. quia charitas respicit ipsum deum tantum quia id quod immediate diligit ipse deus est obiectum immediatum et primum ipsius charitatis. et idem est de fide. in spe vero non sic se res habet sed spes respicit immediate beatitudinem creatam. Probat Durand. 1º. spes pertinet ad amorem concupiscentiae sed obiectum amoris concupiscentiae non est Deus ergo. Maior est vera ut ibi dicetur. Minor. probatur quia Deus est amandus propter se amore amicitiae non propter aliud. Sed post Deum nullum est aliud bonum maius quod nobis concupiscamus nisi ipsa formalis beatitudo quae illa est formale obiectum spei. et hic dicitur in definitione quod est certa expectatio futurae beatitudinis. 2º. arguit Durand. quia idem est obiectum spei et delectationis sed obiectum delectationis. vid. in Caiet.

Sed pro solutione. Primum fundamentum Caiet. est quod spes pertinet ad amorem concupiscentiae quia speramus nobis beatitudinem quae tamen est bonum nostrum et in hoc convenimus cum Durand. et patet. 5. q. ar. 8. sequenti. ubi ponens differentiam inter amorem charitatis et amorem spei. et dicit quod spes pertinet ad amorem imperfectum quia ille quae sperat aliquid obtinere a se
obtineramtem dixit

2°. q sicut in causa efficienti concurrunt hic a. i. ratio ipsa agendi 2°.
& actio ipsa 3° effectus. hoc cō stat in igne qui calefacit est n. calor qui est
ratio agendi. est calefactio & est effectus productus. Itm etiam in causa finali est ratio
finalizandi siue id cuius gratia aliquid fit. est & ipsa finalizatio. & effectus.
3°. Not. q sicut ratio agendi est subiectiue in ipso agente qui est forma quae
emanat ex essentia sicut calor in igne ita et ratio finalizandi est subiecti
ue in ipsa re quae est finis. ratio autem finalizandi est bonitas qui bonum
est quod omnia appetunt bonitas uero sequitur esse. qui bonum est ~~est~~ passio entis.
4°. Not. q sicut ex parte agentis etsi mediet actio qua agens agit nihi
lominus agens dicitur immediate agere itaque actio non ponit in numero cum
agente. sic. v.g. loquendo de causa univoca. ignis calefacit lignum non
dicimus q mediate agit quasi aliqua alia causa mediet sed immediate
agit. Itm etiam est dicendum ex parte finis q etsi attingatur finis Mediante
aliqua actione non dicitur q Mediate finalizet sed q immediate & proxime
Sit q. 1a. q. (sola diuinitas) res aliqua a Me separata & distincta subiecto est vere
& proprie bonum Meum & finis proximus Meus. Prob. qui bonum & finis
sunt idem. & ex ratione aliqua res est bona & finis sed res separata &
distincta a me est vere & proprie finis Meus ergo est bonum Meum
Maior Not. qui finis & bonum sunt idem. Minor uero prob. qui ut dixi
mus res aliqua separata a Me habet in se bonitatem subiectiue ergo habet
etiam in se unde sit finis Meus ergo est bonum Meum. Et confir. qui in se
habet res ut sit id cuius gratia aliquid fit ergo in se habet unde sit finis. antecedens probatur
qui in se habet bonitatem. q. n. probatur a definitione ad definitum. 2°. prob. ex
4°. finis creata qui agens est immediatum causa non obstante actione qua
Mediat ergo et finis est immediatum bonum Meum & finis Meus non obstan
te actione qua attingitur. 3°. qui alias sequitur q nulla res esset bona in se
sed prout est in Me consequens est falsum ergo. sequela probatur qui Durand. dicit
q nulla res est Mihi bona in se prout est in me ergo neque appetibilis
nisi prout est in Me. ergo si in se consideratur neque bona neque appetibilis.

- ergo patet quia amabile bonum unicuique aut proprium. falsitas quod est aperta. quia in adiungit sententiam illorum philosophorum dicentium quod nulla res est bona nisi prout unicuique videtur et prout prodest vel obest alicui quod est errorem. quia id est et erat de formicolo. si placet habebit bonum si displicet erit malum. Ultimo probatur quia Deus est bonum totius universi et cuiuscumque partis et tamen est extra universum suum et est distinctum subiecto ab universo ergo bonum distinctum a re est bonum meum. et id est de fine quia idem quod est finis meus et totius universi.

R. 5°. etiam contra Durandum. res distincta a me per bonitatem quam habet mihi est obiectum et amoris amicitiae et etiam amoris concupiscentiae. et de amore amicitiae apta res est. quia alias nullus esset amor amicitiae quia omnis qui est res a me distincta et separata et virtus et bonum quae amicus ... quo illum diligo propter seipsum ipse est. et confirmatur ex charitate christiana quia charitas christiana diligit Deum propter seipsum ergo unus amor in Deo est. quod vero sit etiam obiectum amoris concupiscentiae patet ex dictis quia bonum vini est res ut concupisco tale. quia propterea ego concupisco vinum quia eius natura est mihi utilis et conveniens ... mihi.

Ex his sequitur unum corolarium et sit 3. 5°. quod res amata amore concupiscentiae non necessario ordinatur tamquam medium in finem ad illum cui concupiscitur. probatur quia ultimus finis unicuique rei amatur tamquam bonum meum amore concupiscentiae et tamen non est necesse quod ordinetur ut medium ad me sequendum cum sit ultimus finis. hoc etiam patet quia Pater aeternus dedit nobis filium suum ergo concupivit nobis filium suum et tamen filius Dei non est ordinatus tamquam medium in finem erga nos utique nos sumus finis eius. ergo P. patet quia Deus ipse est ultimus finis noster et concupitus a nobis tamquam bonum nostrum et tamen non ordinatur ad nos sed nos potius ad ipsum. Unde notat [illegible] et bene quod aliud est dicere ego concupisco istam rem propter illam. aliud est dicere ego concupisco istam rem mihi. Primum ordinat [illegible] ad illi

sic. res inferiores comuniter ordinantur ad ipsum suum finem. et sic christo gaudemus certi. et desiderio gaudemus de celis est propter nos. non autem ipse propter se esse debet. quaero aux. illum quem misi datum est propter me. et illa res est quae est propter me concupiscibilis autem est illi. Atque id est finis est cui concupiscitur illi. et ego concupisco illum illi et non propter me

4. q. a. 4. virtute theologica est quae habet Deum pro obiecto immediato et proximo itaque ipse Deus immediate attingatur per actus virtutis theologicae. Probatur quia sufficeret quod Deus esset obiectum mediatum. sed quod Religio esset virtus theologica. quia attingit deum mediate. s. mediante cultu. quia Religio habet pro obiecto cultum Dei quod falsum est. sequela patet. quia ideo dicit diuus. quod spes est virtus theologica quia attingit immediate visionem dei. quia speramus visionem Dei. sed et Religio attingit cultum dei quod.

2°. patet. quia fides et charitas immediate attingunt deum quod et spes. et patet. quia ideo fides est virtus theologica quia credit Deo revelanti et credit Deum sed spes et sperat a Deo et concupiscit ipsum Deum quod attingit Deum immediate. 3°. probatur Deus ut est causa efficiens et auxilians est immediatum obiectum spei quod et ut est finis. anteconcedit diuus. quod patet. quia Deus est illi auxilians mediante actu et effectu producto in illo. s. mediante in fine gratiae. spiritualis et obiecti. propter non obstante immediate intimum Deo ut causa efficienti quod et ex parte finis non obstante virtute quia attingo Deum spes attingit illum immediate. Est et haec sententia. s. Th. quod ad rationem virtutis theologicae requiritur quod attingat deum immediate. 12. in quaestione de virtutibus in com. q. 1. ar. 12. ad. 11. arg. hoc est habet. s. Th. sic. quia procedere accipit quod homo speret fruitione dei et ipsum deum. et ar. 2. dixit deum immediate spem.

Ad. 1. arg. Respondetur quod illa Minor. s. Deus non amatur amore concupiscentiae. est falsa. quia licet Deus non sit amicus propter me sed tamen amamus illi. tamen quod ultimus finis meus. Reliqua argumenta solvuntur ex dictis.

Ar. 6. Utrum spes sit virtus distincta ab aliis virtutibus theol.

Scot. 3. d. 26. q. unica. dicit quod si loqueremur secundum solam rationem naturalem posset dici quod spes non distinguitur ab aliis virtutibus, sed posset et dici quod spes dicit actum mixtum ex fide et charitate, quia spes dicit certitudinem et amorem, certitudo pertinet ad fidem, amor autem ad charitatem. vel et posset dici quod esset mera fides et quod dicit credulitatem alicuius pertinentis ad fidem s. futurae beatitudinis. Sed tamen ait quod revera distinguitur ab aliis. et tamen est dicendum et oppositum dicere esset plus quam temerarium et maxime hac tempestate quando haeretici confundunt alias virtutes et pro eodem reputant fidem et fiduciam cum fiducia pertineat ad spem. Probatur ex Paulo 1. cor. 13. nunc autem manent tria haec fides, spes, charitas, Item in divina scriptura frequenter ponitur tanquam distincta ab aliis virtutibus si spes non esset distincta virtus, iam non essent tres virtutes sicut ait Paulus. Item Sancti ponunt hanc virtutem distinctam. et in 12. et probavimus s. Th. q. 62. ar. 3o necessitatem harum virtutum. Probatur ratione quia virtutes distinguuntur ex obiecto formali sed fides respicit Deum quatenus est prima veritas charitas respicit Deum quatenus est bonus secundum se. spes vero respicit Deum quatenus est bonus mihi ista autem distinguunt formaliter. et quae alias et et sabitis. Item quia spes respicit Deum ut possibilem habere charitas vero respicit Deum absolute.

In ar. 7. et 8. De his diximus 12. q. 62 ar. 4 a 544. et 7

Qo. 18. De subiecto spei.

Ar. 1. Utrum spes sit in voluntate sicut in subiecto.

Disputat hic Caiet. quomodo distinguuntur secundum subiectum actus dilectionis et spei. et dicit esse probabile quod sperare et diligere non distinguuntur specie in essentia. Vid. Caiet. 12. q. 46. et 48. ... pro ... distinguuntur ... in esse ... morali ... distinguunt.

q. aut. s. Th. q spes est in voluntate est in subiecto. Supposito q sit spes. 239
Sed contra rationē. s. Th. est arg. q sequitur ex illa q temperantia et fortitudo
nō est in subiecto in appetitu sensitivo q̄ quia respicit bonū divinū
quod nō est sensibile. Imo sequitur q neq est acquisita temperantia est
in appetitu sensitivo. q̄ oīs virtus respicit bonū rationis. Appetitus tamē
sensitivus nō respicit bonū rationis. Dico ergo ad id quod diximus. 12. q. 56. ubi
egimus de subiecto virtutum. Ubi dictum est quare virtutes ponantur
in appetitu sensitivo. Pro nunc ergo dicimus q ratio s. Th. tamen sit in hoc q
spes respicit bonū spirituale tamen q obiectum formale & materiale. Ubi q
materiam circa quam versatur. At vero temperantia et fortitudo & acquisita & si
aliquomodo respiciant bonū divinum tamen materia propria illius sunt
passiones. Ubi spes tamen divina debet pertinere ad appetitum
rationalem non ad sensitivum.

Circa ar. 2. Vid. quae diximus q. praecedenti. ar. 1. Circa
Monet hic dubium de obiecto spei quomodo sit aliquid futurum. Breviter
dico q sicut nō visum pertinet ad fidē ita similiter nō possessum
bonum pertinet ad spem. Diximus aut. s. q nō visum nō pertinet ad fidē
itaq q illud nequaquam nō visum sit de ratione formali obiecti fidei sed tenet se
ex parte credentis ex habitu quodammodo ex modo credendi & sic est aliquo
modo in ratione obiecti. Idem est dicendum de obiecto spei. q
nō possessum est conditio subiecti magis q obiecti licet redundat quodammodo
in ratione obiecti. 2°. Dico q sicut s. Th. spes nō respicit for
maliter bonū futurum tamen ut in ipso est dilatione temporis. Hoc
dixit s. Th. q. praecedenti. ar. 1. ad 3. & sic possumus dicere q
spes est verum q in ipso dicit motum ad rem nō possessam & ex q dicit
respectum ad futurum sed hoc nō est ex essentia licet sit intrinsece
necessarium & conditione necessaria requisita & sic cessante illa cessat spes.

(22. q.

De Paul. aut in raptu dico q habuit spem eodem quo fide. de quo dicam
1. q. 175. ar. 3.

Ar. 3. Utrum spes maneat in damnatis

q. s. Th. est certissima. utpote cum auth. scriptur. arg. 59. Et confir.
ratione q. certi non essent de sua damnatione si haberent spem quam
nos habemus. Item q. illi animi desperant de beatitudine, ergo carent
t spes. ant. pz. tum q. illud est de ratione damnationis. Tum et
q. ab inimicis ego non possum bonum sperare. illi aut reputant Deum
inimicum et maximo odio illum prosequuntur, ergo non possunt sperare.
In purgatorio uero manet spes sicut et fides.

Est dub. Utrum in peccatoribus in via maneat spes. Et videtur q
non q. Mag. dicit q. spes est certa expectatio futurae beatitudinis
ex gratia et meritis proveniens sed existens in mortali non habet
gratiam ergo neque spem. In oppositum est communis sententia

Rx. Et Dico 1o q sine dubio spes manet in peccatoribus ita habet
s. Th. hic. et q. praecedenti ar. 1 ad 2. distinguit inter spem
formatam et informem et explicat illam auth. Magistri.
et ar. 4. ad 2 sic et in mortali apte q spes non innititur principaliter
gratiae iam habitae sed divinae misericordiae et omnipotentiae. Hoc et
tenet 12. q. 65. ar. 4. ubi dicit de spe quod de fide s. q. potest esse
sine charitate. Est et communis sententia Theologorum. Et Probatur
ratione 1o. q. spes est maxime necessaria in peccatoribus sicut et fides
ergo et. pz. q. Deus providet suis fidelibus de rebus necessariis et
ant. aut pz. q. ille qui est in peccato mortali debet sperare remi-
ssionem peccatorum ut fides docet q est remittibilis pro peccatoribus
et q ... debet sperare beatitudinem aeternam q et fides docet
q et ille q peccavit mortaliter potest recuperare formam amissam

2°. p3. qr in peccatore salvatur vera ratio obiecti spei ergo manet spes. Contra 3° apertem. ano p3. qr spes concludit q homo oportet illum actum speret se posse consequi beatitudinem ex divino auxilio pp. ratio sit locus in peccatore. Et cõfir. ex cõcil. Tride. sess. 6. ca. 6. ubi loquendo de dispositione homi ad gratiam dicit q quando homo incipit disponi ad gratiam erigitur in spem. Cum hoc tn. dico q hoc intelligit in peccatoribus coiter. Attamen pot aliquis corrumpere et q quis maneat christianus et tn amittat spem quia desperet. Unde sic q pot esse q sola fides maneat in peccatore et hoc ait. s. th. 1. q. 20. ar. 2.

2°. dico q nõ est de fide q spes maneat in peccatore. qr auctoritates que loquuntur de spe in divinis scrip.ª possunt intelligi de spe formata quando est sermo de spe que est in peccatore. nõ intelligit de spe que est habitus infusus sed de spe que est motus quidam voluntatis qui seq.r ad fidem. sicut dicit q in peccatoribus est amor dei. nõ q sit amor charitatis sed in p fectus amor. Unde illa autoritatem concilij Tridentini nõ convincit de fide q tunc ibi nõ definiebatur hoc. hic et qr loquebatur de homine incipiente ... et sic posset esse spes in hoc ... qr ille homo quia habet credulitatem quod ... ex auxilio dei ab his homines esse sic et moveretur ad spem ... ex auxilio divini. sine habitu spei. sic et dicit ibidem q ille concipit aliquod odium peccati et incipit Deum diligere. certum est qr nõ loq.r de odione q de dilectione perfecta ex charitate. Unde de fide est q manet fides sine charitate qr sunt ... magis expresse et est definitum et receptum. de spe aut nõ est sic receptum. in qu de fide. Reputari te merarium dicere q nõ manet spes in peccatore. ... audio aliquos dicere ... nescio q sint isti...

Ad 1. arg. Ex q illud argumentio pot intelligi de spe que est virtus et loq.r de spe formata. 2°. pot intelligi ex mediis que homo habet vel habere pot ex lege a coto ... justificat sic explicat. s. th. 2. q. precedenti ar. 1. ad. 2m. et in seq. ad 2m.

3. dub. Utrum spes maneat in hereticis. Videtur q sic qr in qu corrumpit habitum qui pot manere sine charitate nõ corrumpit

nisi per actu contrarium sed potest esse quod hereticus non desperet. Et similiter non negabit licet Durandus d. 26. velit dicere quod manet in heretico spes sicut manet fides informis illum. Veritas tamen est quod in heretico non manet spes. Et ratio quia non manet obiectum spei ergo neque spes. antecedens probatur quia sicut obiectum spei est beatitudo eterna possibilis habere ex divino auxilio ut fide ostenditur per fidem supernaturalem in illo autem non manet fides ergo. Secundo quia spes innititur Deo promittenti bona hanc promissionem autem accipio per fidem ergo eum perdita fide tollitur spes. quia tollitur fundamentum quo innititur.

Ad argumentum. Respondeo quod verum est quod habitus non corrumpitur in Sacramento tantum directe vel in directe Medium sunt vel in Medium. at per heresis Media sunt contraria ad spei quia destruit fundamentum spei. Supra q. 5. ar. 3. et 2.

Ar. 4. Utrum spes Viatorum habeat certitudinem | 2. asser.

q. S. Th. est valde notandum propter Tempestatem ut teneamus Medium et recedamus ab extremis. ab extremo lutheranorum qui confundentes spem cum fide eadem certitudine fidei absoluta sperant se consequuturos beatitudinem sicut credunt Deum esse Trinum et unum et sicut credunt quod Deus promisit se daturum beatitudinem servantibus legem. dicendum cum S. Th. quod spes habet certitudinem sed participatam a fide et sic est certitudo quae firma et est certa solum ex parte Mea potest ex Multis deficere. est et declinandum ab alio extremo hominis pusillanimis qui proxime desperant sui fragilitate implicantes et Multitudine peccatorum suorum. sibi dicendum est quod spes non innititur gratia aut meritis principaliter sed Misericordiae et omnipotentiae dei per quam potest homo habere quam nunc non habet.

Est dubium in quo iudicio practico aut Medio fundatur ista certitudo spei nostrae. Respondeo Dico Primo quod non fundatur in isto iudicio. ego salvabor. nam est necessarium hoc iudicium. probatur quia spes nostra fundatur in fide illud tamen iudicium non est ex fide ergo. probatur Minor quia ista propositio. ego salvabor non est certa neque habetur ex fide sed est Dubia ergo.

Alii sequuntur quod erroneum est dicere quod non spes fundetur in illo. Probatur.
sequitur quod homo sub praecepto tenetur habere illud iudicium quod est haereticum.
sequela probatur quia ego teneor sub praecepto sperare quod tenetur ex parte
intellectus habere iudicium ad sperandum necessarium. Constat autem illud est ne-
cessarium quod quod est haereticum probatur quia sequitur quod homo tenetur credere se esse
praedestinatum quia valet quod salvabor certe quod omnino praedestinatus.
oppositum autem est ... Tridentinum est receptum ... quilibet
tenetur credere se esse in numero praedestinatorum. ... sessio 6. can. 15. et c. 9.
3. sequitur. Dico quod iudicium necessarium et sufficiens ad sperandum ...
iudicium fidei ... possibilitas beatitudinis aeternae ex
Misericordia Dei ... necessarium ad salutem ... necessarium
iudicium probatur quia spes habet pro obiecto bonum arduum possibile ... ut
... illud iudicium ... quod P. quia illud iudicium
est certissimum de fide ... possibile ...
ego sum ... de fide ... illud ...
quod ... illud iudicium sufficit probatur quia illud sufficit ad sperandum ...
quod ad sperandum in Deo ...
Si dicas quod stante illo iudicio homo potest desperare stante illo ego
salvabor quia non potest desperare quod illud non sufficit ... necessa-
rium ... probatur quia stante fide potest amitti spes ut diximus. Alii ... probatur
... non potest ... desperare. Respondeo quod ...
... peccare ... ad virtutem ...
quod stante ... non possum peccare ... possito.
... peccare quia ... illum
... stante illo iudicio universali ... possum desperare At itaque sim
... recte ... illo iudicio ... necessario ... particulari quo
... possito. ... ad 3m. dicit se esse nunc ... possibile
Sed dubitabis utrum ... possit sine peccato habere illud iudicium ego sibi esse salutem
salvabor. Respondeo ... illud ... quod de fide ... et quod illud indicat
sibi esse spem ... non de ...

2º dico quod si quis peccator existens in maximis peccatis ... maxime si est perditus peccator sine bene ... et tamen desperat ... quod illud est ... sicut dicemus. Tertio dico quod si est aliquis vir ... qui secundum prudentiam christianam qui vivit secundum legem dei potest habere ... iudicium sine peccato credendo ... ex ... aliquando ... formidine oppositi quia ... de alio ... Quarto dico ... quia ... et argumentum ... potest aliquis certitudine ... et aliquando moraliter certitudine credere se esse in gratia ergo et credere quod salvabitur.

Est dub. Utrum sine peccato possit homo dubitare de sua salute: et videtur quod non quia iste sic dubitans exponit se periculo desperandi. Patet quia qui ... dubitat fere desperat. Et confirmatur quia dubius in fide est infidelis ergo ... est desperans ergo peccat. In oppositum est quia ut habetur Ecclesiastes 9. nemo scit utrum odio vel amore dignus sit. quod testimonium Magister ... de predestinatione ... quia potest scire homo quis est ... ergo licite potest unusquisque dubitare de sua salute.

Rx. Et dico Primum quod si dubium est multum grave ut solet esse ... est grave peccatum et aliquando potest esse mortale quia exponit se periculo desperandi. Et quia tenetur quisque sub precepto sperare ... qui sic est dubius vix potest sperare ut decet christianum. Patet quia qui sic est dubius ut plurimum tepide operatur opera precepti et remittit multum in charitate. 2º dico quod si non est formale dubium aliquando licitum est hesitare et dubitare de salute sua. probatur hoc ex experientia omnium christianorum. Multi enim christiani iusti et boni timent damnationem eternam ergo aliquando dubitant. Item quia licitum est dubitare de salute alterius ergo et de salute mea. Patet quia si ego video hominem perditum et pravum licet dubitare de salute illius. quod vero patet quia potest quisque in corde suo inspicere aliquam signum reprobationis. Et confirmatur ex illo Paul. qui se existimat stare videat ne cadat. non enim possumus esse certi de perseverantia

Item illud de proposito peccato non esse sine Metu - et cum Metu et Tremore vestram salutem operamini &c. Denique quia est definitio contra Lutheranos. Concil. Trid. Ses. 6. c. 9. 3. dico quod nisi sit specialis revelatio consilium est quod nemo firmiter credat vel etiam peccator qui tamen vult poenitentiam agere confidat se esse in numero praedestinatorum. Et quod istud consilium sit salubre probatur ex Tenore sacrarum literarum ubi Maxime exhortatur homines ad spem quandam salutis eternae et Multo frequentius quam ad Timorem. Et hoc constat ex tenore scripturae. Id est in signis auctoritatis Hebr. 6. ait Paulus in quo abundantius volens ostendere [illegible]. Et probatur quia spes est Maxime necessaria ad servanda divina Mandata. Ex consequenti quod de spe dicendum est quibus peccatum quod opponitur spei quod Magis debemus declinare ad spem dei quam ad timorem. quia qui excessu in spe tangit ad praesumptionem excessus in timore tangit ad desperationem Minus autem Malum est quod homo se exponat periculo praesumendi quam desperandi. Verum est quod facilius et frequentius peccant homines per praesumptionem quam per desperationem.

De spe quod attinet ad eius infusionem et augmentum sicut loquimur de fide similiter et [illegible]. utrum possit infundi et augeri sine gratia - dicendum dicit sicut diximus de fide. q. 6.

Ultimo inde nat. quod spes nostra est certa in [illegible] certa cum [illegible] ex parte nostra. Scilicet quod spero certe consequi vitam eternam si servavero Mandata. Est autem de fide quod possum servare Mandata ex auxilio Dei - est et de fide quod auxilium hoc dat deus omnibus facientibus quod in se est.

Q. 19. De Dono Timoris

A. 1. Utrum

Ad est quod timor est fuga Mali? Respondeo. ut est passio appetitus sensitivi de isto timore agit. S. T. 1. 2. q. 41. et definitur in hunc modum. Timor est fuga Mali possibilis futuri propinqui et quod difficile vitari non potest. Dicimus autem in hac definitione timoris quod est fuga Mali futuri quia in hoc distinguitur a tristitia quae est de Malo praesenti. Diximus autem quod est Mali possibilis quia nemo timet.

dicimus et propinqui qui quivaldere . . . est non timet. dicit quod de facili . . . qui si fractae . . . potest . . . non timet. ~~Ratio est quod~~ spes et timor opponuntur . . . spes est de bono arduo, sic timor de ma[lo] . . .

2º accipitur timor moraliter loquendo ut opponitur virtuti fortitudinis . . . de quo . . . tractatur . . . q. 125.

3º accipitur timor ut est donum Spiritus Sancti de quo Esai. 11. et replebit eum spiritus timoris Domini. Et iste timor est . . . in sacris literis et de hoc timore principaliter agit . . . in ista quaestione et ar. 9. rogat utrum iste timor sit a Spiritu Sancto et dicit quod sic. Definitur autem iste timor . . . Dominum Spiritum Sanctum quo animus redditur bene mobilis ab ipso Spiritu Sancto ad fugiendum malum culpae principaliter et secundario malum poenae. Est autem iste timor aliquo habitu . . . datur alia dona . . . aliquo . . . modum . . . ex auxilio . . . ut quando peccatores ex timore poenae provocantur ad amorem iustitiae. —

A. 2. Utrum timor sufficienter dividatur

Quod caret in 1º dubio. Videndum circa . . . de quo . . . q. 125. et quod diximus de hoc 12. q. 172. ar. 3.

Vide articulos usque ad 6.

Circa a. 3. Not. quod . . . dicit quod timor mundanus est malus ab[-]solute, de timore autem servili dicit ar. 4. quod est bonus . . . substantiam. Ratio est quia timor mundanus fundatur in amore mundano qui est quo homo ponit ultimum finem in creatura et ideo semper est malus, timor vero servilis non fundatur in amore mundano. 2º Not. quod difficile cognoscitur quando ho[-]mo ponit ultimum finem in creatura nisi a posteriori quando . . . homo . . . vel pecuniam frangit praeceptum . . . ibi apparet quod amat pecuniam plus quam Deum quando . . . non curat . . . tempus in quo homo frangat aliquod praeceptum potest . . . quod homo sit in peccato mortali . . . ultimum finem in aliqua creatura dilectam plus quam Deum et . . . quod hoc non cognoscat homo . . . homo . . . quando plus nimis afficiuntur rebus quae possunt licite dilligi . . . nimis affectus . . . peccati . . . ut nimis affectus . . . ad . . .

 243

hoc sic apparet quod auferunt interees et peccat homo. De hac re agit cuet. 1. q. 148. de gula. ex Tractatibus in tr. de charitate q. 27. Ubi et est tractandum aliud utrum mentis sic solatio ibi faciat peccatum aut veniale aut mortale et dicimus quod se loquendo non est peccatum in mente. sed propter accidentis periculum ideo aliquando tempore ... est illa mentis et sub pena peccati mortalis quando ... sine ... est periculum ... mortale. quia ut dixit Christus. si oculus ... scandalizat te etc.

Est Dub. Utrum timor amittendi rem temporalem excusset a peccato. est dicendum utrum timor ... excusset aliquando a peccato. de hac re diximus. 12. q. 96. et in hac. p. 1. q. 125. ar. 4. est expressa ... Utrum timor excusset a peccato. Dicimus quod ab observatione legis positive maxime humane excusat regulariter timor quod est ... in constantem virum. At vero quando res est de se mala nunquam excussat ut ... homicidii.

Circa ar. 4m. 5m. et 6m. de timore servili frequenter dictum est contra Lutheranos quod timere penam et fugere culpam ex timore pene potest esse licitum. ... de ... c. 12. q. 109. ar. 6. Tractat et expresse ... contra Lutheranos. 3. p. q. 85. ubi dicit quod timor servilis est initium penitentie. Verum est quod timore pene est bonum ... Vitianda autem est ... servilitas in affectu ut ... timent penam tanquam principale malum.

Est Dub. Utrum operari bona opera ex timore pene sit peccatum. Adrianus quodlib. 4. circa fine dicit ... quod quando ille timor ... solum ut ... non est peccatum quando vero ... ut finis est semper peccatum. At vero dico quod 2a. ... in qua est ... est falsa sine dubio ... pene ... tanquam principale malum. et de hac re agimus ... q. 27. de ordine charitatis ubi dicimus quod operari bona ... non semper est peccatum.

Est Dub. Si quis dicat ... nisi ... esse ... sit mortale. ... ille potest esse affectus 2r. 1o. sic quod timeat penam tanquam principale malum et sic in affectu suo ex ... est ...

ad malu. Et tunc est peccatu Mortale. 2º. dico q si velit illu nō habet affectu ad Malu culpe nō est peccatu Mortale. Et hoc bonu facit Timor iste servilis qui homo christianus videt per fidē q nō vitat infernu qui Timet nisi vitet et affectu ad Malu. unde ex q. qui dicit ego te occiderem si nō esset infernus. est dicere si nō esset infernus ego haberē affectu ad mal. Et sic est differentia Magna inter eum qui vitat furtu ne legis exsecutione penæ temporalis incurrat de p lege positiva. Et eu q vitat ex Timore inferni. qui sunt bene q ego vitē Mortē istā temporalē et peccado Mortaliter. Et ideo pōt esse affectus ad Malu. Et hi autē exterior vitat Timore Mortis. Attā qui nō sunt vitare infernu nisi Talit affectu peccati. et q. qui Timet infernu tollit affectu peccati.

A3. 7	A3. 8. Hic caret	A3. 9

Circa a3. q. est dub. Utru Timor servilis sit habitus. qui de filiali certu est q est habitus sit dia dom SS. Et q circa rem est dubiu. Sed tamen probabilius est sent. S. Th. q Timor servilis sit habitus. Et iste habitus Timoris servilis coniungitur spei et sit ipsa spes. est informata et informabit ita et iste habitus Timoris servilis. ita in sent. S. Th. ar. preced. ad. 2. et ar. 10. Et ex qu. Sig. 3. sent. d. 34. q. 2. ar. 2. q. [illegible] et aptius. q. 2ª. Et ratio q. Tam per naturā hominis sive iusti sive peccatoris indiget homo frequenter illo actu Timoris pene licet ille Actus sit a Deo et Deus disponat ad sua biter videtur rationabile sentire q in hi dat habitu ad hoc ut propter hujus Infirmitas Timeat sicut sperat sive sit magn sine et.
Est tu dubiu Utru ille habitus inclinet aliqu ad actu Malu cum sit anexa servilitas sicut diximus q pōt esse actus fidei qui sit Malus ab extrinseco. Ad hoc. S. Th. loco citato. 3. sent. apte dicit q est habitus q licet nullus sufficit macello... te

pot hi. mali vti isto habitu. v. devidet Hm. d. tha. q licet sit a Deo est velud gra. gratis d. dm. sic charitas et ceteri habitus sic dicebam de fide. S. d. in. Alii Magis probabile videtur q ille habitus nunq potest inclinare ad actum malum vndecunq sit. sed hunc habet se siti vitus aquisitus et sic ipsa spes de qua ego credo q est habitus esse naliter bonus. et non est credere de fide et de aliis q. fides est habitus speculativus principaliter et respicit cognitionem vt eri. no aut movit q cognitio ordinet ad actum malum. Ad 1m in cõ vemeb videt q det habitus infusus a Deo q prodi vitalis in vsu bote et q possit inclinare ad malum. ad quod hui vitus aquisitus potest inclinare. Ad 2m q. B. q illud dixit in sententiis sequimo pi nominare. et ex hoc explicita sunt que dixi in 1. 9. ar. 1. nisi aliis.

AB. 10.

Dura. occurrit et probat q et crescente charitate diminuitur timor filialis. v. d. caret. Dicit q. q ad Timorem filialem spectant duo. Pm. est Timere culpam. 2m. timere etiam penam damni q. est sepa ratio a Deo. et ratio est q ad amicitiam expectat diligere bonum amici cum velle et nolle idem. et hoc et facit charitas christiana in. v. de contrario Timor vtrumq timet. v. id. caret. pus colla. S. d. est ars. prob. q non spectet ad Timorem filialem fugere culpam. q vt diximus Timor habet pro obiecto malum culpe et separationis a Deo. arg. obiectum Timoris est Malum arduum et terribile quod difficulter vitari non potest. culpa aut non est huiusmodi q non cadit sub obiecto Timoris. Maior notum. Minor prob. q culpam et separationem a Deo que cõ seq ad culpam sunt in Mea voluntate. q peccatum est voluntarium q non est res difficiliter vitabilis. et confir. q. q est Malum aliquod quod sola voluntate ego possum vita re parum autem est illud Timere. culpam aut possum pro mea volu ntate vitare. R. ex. s. h. 129. 42. q licet culpa cõsistat

in nostra voluntate vbi ex hac parte nō esset timi̅dus. At tū quod attenditur fragilitate nostra difficillime vitamus peccatum et hoc est unum factum de facili hominem amare cō dehore et talis est culpa. Malum quodam terribile quod de facili vitari nō pōt. Et hoc ppz a posteriori q̄ pauci sunt qui vitent peccatum difficileq est illa vitare

Ad arg. qui seq. q in christo nō esset timor filialis. de culpa et esset obiectum timoris. q̄ dcitur. q̄ replebit eum spūs timoris dni. Respondeo ppz q̄ in christo nō potuit esse malum culpæ. De hoc agit. 3. p. q. 7. ar. 6. Dic q̄ q timor habet pro obiecto vitare culpā vt cō̄ sideratur culpa possibilis hominis cō̄ sidne humanæ et q christus erat homo potuit esse q haberet illum timorem nō absolute. sed in q̄ntum erat homo. quæ pp̄terea erat ex natura humana poterat habere culpā sūo nō pre veniret vnione to bi. Et iste modus est etiam in beatis. vt dicit. s. Th. ar. seqti. 2º. Dic. q timor habet aliū actum qui est revereri deum tamq̄ superiorem et patrem in christo illud. tremunt potestates cherubin quoque et.

Ar. 11.

Durā. tenet q timor nō manet in patria sed actū ad alios habitus sed dicimus q ille filialis. vpz. ex ps. timor dni sanctus permanet in seculum seculi. et hoc habet grego. sic et tenet s. Th. Agust. tū dubitat sed q hoc ut isti parte dedimus vt dicit sic - s. Th. et sup ps. 18. in p. et 2ª. contra hoc et hæc est magistri sententia. Vid. 3. p. q. 7 loc.

3 in ar. 12. nihil

Qō. 20. De Vitijs oppositis. | Vid. ar.

Circa ar. 1. et 2ᵐ. Nota illud principium. s. Th. s. q omnis malus appetitus cō formiter se habens ut est extra falso et sum se malus. et sic cō formis intellectui vero est bonus. Ex hoc seq. q omnis desperans est hæreticus quod est contra q. ar. 2. pz. fls. q ipse. s. Th. dicat q desperans habet hæreticam opinionem q peccata non poterit remitti venia de negat Deus. Ista propositio est hæretica desperans cō formis intellectui falso et est hæreticus qui desperat. Dic q ista regula - s. Th.

 .R.

245

Ex quibus regula s. th. est intelligenda de intellectu practico non de speculativo, qui ut diximus 12. q. 57. & 58. et si ego existimem quod iste ... est pauper, cum tamen revera sit dives ... illud iudicium est falsum speculative, est tamen verum practice ... formatur appetitus. Unde quantum attinet ad praesens ut s. th. explicat ... desperatio non habet secundum iudicium speculativum ... non est possibilitas ... aut ... speculativa ... esset haereticus ... possit ... propter ... Dico quod ... quod ... desperatio est ... ex aliqua parte ... ex hac parte potest formare suum iudicium quod sibi non sit sperandum practice. 2°. aliquis putat ... sibi est valde difficilis ... beatitudo ... putat non esse ... sperandam ... hoc tamen ... non ... fide. sic qui fornicatur practice iudicat sibi ... esse fornicandum ... non autem dicit licitum esse fornicari ... esse ... iudicant non esse sperandum non autem dicit licitum esse desperare.

Adverte ... quod Almain tenet quod desperatio est ... intellectu et non ... in Moralibus c. 7. ... probat ... Maior est ... intellectum ... iudicium ... intellectum ... non ... voluntatis ... sententia ... desperatio ... Ad ... iudicium ... voluntatis ... certe non desperasset, neque ... sit ... quod ... scripsit.

In 3. ad 3. Not. 1°. circa illud quod dicit s. th. quod in quolibet peccato ... mortali ... sic dicit quod si ... et ... esset in ordinatum non esset peccatum mortale. Not ... quod diximus 12. q. 70. quod peccatum sumit speciem moralem ... Deo non ... speciem ... sit verum quod in genere mali ab ... illud sit ... parte.

circa. ... not. ... nicolet. ... 12. q. 72. ... ex ... q. 73. ar. 4. ad ... explicavimus.

.R.

quod ille actio dilectionis .s. Th. est vera licet amb sit impossibile. q. no pot dari co toto sio Moralis ad bonu commutabile sine actu sio ad bono incommutabili. co dilectionis aut illa est contra ad intellige de co quod tenet Caiet. q. Malu Morale sumit ex co toto sio et nogt ex contusio et sic est aliquo positivum

Not. P. co quod dicit .s. Th. in 2a. q. q. desperatio est periculosior quam infidelitas licet infidelitas sit gravius peccatum. Hoc habet dubium quam infidelitas est p. causa omnium Malorum sicut fides omnium bonorum q. periculosior est infidelitas quam desperatio. P. Deniq spem qui desperaverit. et deniq alius qui amiserit fidei certum est q. est in pori ... ... infidelis quam desperans. i. est Magis remotus a quo ... Dx. q. s. Th. vult dicere q. desperatio non simpl. est periculosior sed sic posterius ex ... desperatio. Tunc .n. periculosior est desp. et co est quam infidelis pot converti ad Deum dilectionibus et per dilectionem At co qui semel desperavit et reputat impossibile sic ... nunc ... beatitudine non habet principium conversionis

Q. 21. De Presumptione.

Circa istam q. Not. P. ex Caiet. quomodo accipiat hoc nomen praesumptio communiter et theologice ... caiet. 2o. Not. q. ... homo quicumq speravit beatitudine non tenet formaliter apponere illi conditionem ex qua et Merito sed satis est q. illam non excludat formaliter aut interpretative. Nisi fortem casu aliquo quo tenet sperare apponere illi conditionem P. .n. angelus peccavit quando apposuit illi conditionem quam tenebat apponere. Ad Maius ... aut ... ex ... ut semper ponit ista conditio 3. Not. q. 2x. pot. quilibet peccato presumptione. P. formaliter. 2o. interpretative. formaliter quando homo habierit hoc modi cum ... co sequar beatitudinem ex viribus illius aut sine Merito. aliquo ... interpretative quando ... homo sic se habet ac si deberet esse beatitudinem sine Meritis. ...

 246

v. g. est aliquis homo perditus et confidit q consequetur beatitudinem sit monachus. iuxta illud iustus si iniuict et declinat a malo nec piget aut confidit et hisilit. et aliqui est necesse qui explicet hoc in sua confessione. 4 Not.
q sic diximus de desperatione q pot esse cum fide ita de praesumptione.
q pot esse cum fide. q dico sit verum q praesumptio est peiss.ima q per suppositum in se ultimate. et de duo de desperatione peiss.imi. praesumptio n.
formalissima praesumptio ponit hominem consequi beatitudinem sine
auxilio dei. hoc ca ut est heresis et ista est praesumptio pelagianorum.
Alia est praesumptio maligna christiano heretici et quae est modo in lutheranis.
qr illi hunt secundum quam ego consequor beatitudinem ex sola misericordia Dei sed meritis Christi. et pot esse desperatio heretica. sic
fuit in novatianis qui non admittebant poenitentiam post peccatum.
pot aut et praesumptio esse cum fide. sic diximus de illa praesumptione
interpretatio. et aliqua pot esse praesumptio sub qua se reputant
iustus. sic fuit in pharisaeis se .... P. pot esse praesumptio
cum fide ut siquis praevideret sibi q ex privilegio certe praedesti
natus. et sic non curat laborare operibus per quae praesumptio certe praedesti
natus: ista est praesumptio. et P. iste tentat deum qui ex postulata
miracula sanitatis cum tentatione. De aliis praesumptionibus quae est contra
Magnanimitatem agit. S. Th. 2. q. 130.
Caiet. Movet hic unum Dub. circa ar. 1. vid. Caiet.

Q. 22. De Praeceptis pertinentibus ad praedictam

Circa. 1. artm. Not. quando obliget hoc praeceptum spei. R. q cum sit affirmativum obliget in tempore necessitatis erit aut tempus necessitatis qui primum homo venit ad usum rationis. vel potius q primum potest intelligi q beatitudo nostra est ultimus finis et q est a Deo sperandus ex misericordia eius et meritis. P. et tenebit homo sperare tempore periculi quando videt se in periculo desperandi. tunc tenetur assurgere ad actum spei. P. tenetur homo sperare aut formaliter aut virtualiter quando homo iustificatur quia in iustificatione concurrunt actus virtutum theologicarum

Tert. Dub^m. utrum si alicui revelet[ur] sua damnatio teneat[ur] sperare. Et videt[ur] q[uod] no. P.º q[ui]a spes est de bono possibili, sed iste iudicat beatitudinem esse sibi impossibile. 2.º probat[ur] illatio q[ui]a ille iudicat q[uod] revelatio divina est vera et q[uod] illi no[n] pot[est] subesse falsum.

Oppositum est q[uia] iste est viator. Ergo tenetur servare le[gem] viatoris.

Pro solutione. Not. q[uod] revelatio est 2^x. altera est interna et particularis. altera externa et co[mmun]is. Particularis q[uae] alicui ho[m]ini in particulari fit ex privilegio. co[mmun]is est illa quae facta est Ecclesiae p[er] Christum.

2.º Not. q[uod] ista revelatio damnationis pot[est] fieri 2^x. P. absolute et in sensu absoluto ut si dicat[ur] alicui tu damnaveris. aut tunc presciti. 2.º q[uod] sit revelatio commnatoria in sensu commnatorio aut co[n]ditionali. ut illud nisi p[o]enitentiam egeritis o[mn]es simul peribitis. exemplum 2.^i sic dictum est Ezechiae Regi dispone domui tuae &. sed sic fuit co[n]ditionalis ut p[atet] ex eventu. Item p[ro]pheta Jonae adhuc quadraginta dieb[us] sed fuit co[n]ditionalis ut p[atet] ex eventu.

3.º Not. q[uod] de p[otenti]a Dei loquimur dupliciter. P.º de p[otenti]a Dei absoluta 2.º de p[otenti]a ordinaria. q[ui]b[us] suppositis. fuit op[ini]o Altisiodo[rensis] 3.º lib. tracta. 5. c. 6. q. 5. q[uod] et de p[otenti]a Dei absoluta no[n] pot[est] fieri talis revelatio q[ui]a sequeret[ur] q[uod] Deus esse[t] et causa peccati et desperationis q[ui]a ille ho[m]o cui fieret talis revelatio esset perplexus q[ui]a ex una parte no[n] posset sperare ex alia si

Tenet[ur] sperare

Unde dicit ille doctor: quod quando cuique fieret talis revelatio non potest fieri quin ille cui fit possit illam accipere in sensu comminatorio. S. Th. 1° d. 48. ar. 4. ad 2. et q. 6a de Veritate. q. 23. ar. 8. ad 2. dicit. 4or. P. quod ista revelatio potest fieri de potentia absoluta. 2° quod non potest fieri de potentia ordinaria quia cogeret hominem ad desperandum et scelele ge non potest fieri. 3° quod si talis revelatio fiat semper est interpretanda in sensu comminatorio quia interpretanda est secundum leges ordinarias ut semper homo maneat in eo statu ut possit servare leges communes omnibus christianis. 4° quod non obstante qua cumque revelatione non potest homo velle suam damnationem licet non possit sperare. Ratio est quia nullus potest velle suam felicitatem absolute: licet potest cum conditione si Deus ita vult. Doctores scholastici quidam sic quidam aliter. Tenent. Sit q.

1. q. de potentia Dei absoluta Deus potest revelare suam damnationem homini. Probatur quia nulla sequitur implicatio. neque quod Deus sit causa peccati ut patebit.

2. q. facta tali revelatione absoluta et quod ille cui fit accipit illam absolute ille non tenetur amplius habere actum spei non tenetur sperare. Probatur P. quia iam illi non est possibilis beatitudo q. 2° quia ex definitione beatitudinis quia spes est actus ex petitione futurae beatitudinis ut certo de opposito. s. quod non est illi possibilis beatitudo q. 3° quia praecepta affirmativa obligant tempore necessitatis. istec omnino potest habere tempus necessitatis in quo teneat sperare q. Maior nota et Minor et quia in quo cuique tempore esset ad occasionem sperare. P. quia si debet sperare debet habere iudicium aliquod cum eo firmet actum spei non potest autem illum habere q.

(a) 3. q. facta tali reuelatione non necessitatur homo ad habendum actum contrarium desperationis. aliud n. est non sperare aliud desperare. prob. quia stante illa reuelatione adhuc voluntas est libera quod potest suspendere actum. Et confir. quia et stante Maiore et Minore potest suspendere actum quoad conclusionem vt est valde probabile. Ergo et sic.

4. q. facta tali reuelatione seclusis contemptu dei aut beatitudinis ille homo posset sine peccato desperare. i. habere actum quo nolit beatitudinem eternam sibi. Ista q. habet difficultatem. Sed illud videtur esse s. Th. in 4. dist. 50. q. 2. ar. 3. corp. et ad 3. ubi videtur dicere quod in damnatis erit actus desperationis sine peccato. Pro quo quia omnis actus voluntatis conformis intellectui vero est bonus ille autem est conformis intellectui vero. Ma. est s. Th. q. 20. ar. 1. Min. aut prob. quia illud iudicium est verum illi non est possibilis beatitudo et prima q. nec est bonum illi, licet sit et sit bonum. Ergo possum dicere quod nolo istam beatitudinem si quidem non est illi bonum. Pro quia ego teneor sperare beatitudinem proximi ex charitate sicut et illi. sed si mihi est facta reuelatio quod ille est reprobus, iam non teneor sperare beatitudinem illius. Ergo et illi. Maior nota. et Minor etiam quia certum est christus qui sciebat damnationem iudae ab aeterno potuit habere istam voluntatem nolendi de beatitudine et Deus illam habet. Et Antichristo possumus nolle beatitudinem. Et in desperatio possumus nolle beatitudinem praescito in communi. Ergo in particulari si ego sum et reuelatio mihi est expressa possum illi nolle beatitudinem. Sed contra istud q. est argumentum dist. q. 6. quia desperare est velle sibi malum quod nulli potest esse licitum. q. notandum. Quia ita malum est contra virtutem spei desperare sicut discredere contra

fide. et odio haec Dei contra charitatem, ista aut sunt intrinsece mala, ergo et desperare. Rx. quod desperare potest sumi dupliciter. Primo formaliter ut opponitur virtuti spei et isto modo est intrinsece malum quod desperare sic. est nolle beatitudinem possibilem ex misericordia dei. et sic talis desperatio includit necessario contemptum Dei et beatitudinis formaliter vel virtualiter. ut dictum est q. 20. et 2. et isto modo et desperationis actus corrumpit virtutem spei. Secundo potest accipi desperatio materialiter quod secundum vocabulum desperare non semper significat actum intrinsece malum. licite enim ego possum desperare de esse Rex. et licite despero me posse consequi tantam beatitudinem quantam sit B. virgo. immo sit Paulus. et sic de aliis quae non sunt nobis possibilia. Item intelligitur quod quis ille potest licite actum nolitionis beatitudinis ab eo quo tempore sit nolle esse Rex et nolle tantam beatitudinem sit sit B. virgo. Multi tenent oppositum sed falluntur credentes quod desperatione sit intrinsece malum.

Secundum argumentum contra quod utrinque s. Z. nullus potest nolle suam beatitudinem in ... Rx. nullus potest velle suam beatitudinem in communi veritatem quod omnes appetunt felicitatem. Attamen istam beatitudinem in particulari bene potest homo nolle. quod liber est homo et sic peccatores et desperantes nolunt istam beatitudinem.

Tertio dub. Utrum in illo qui habet istum actum maneat habitus spei. Rx. probabile est quod sic. ratio. quod ille adhuc est viator et non habuit actum contrarium formaliter virtuti spei. quod minor patet quia diximus quod illa desperatio seu nolitio non contrariatur spei, et de non est per accidens, per se contrariatur virtuti. Patet quod ille potest immo tenetur aliis proximis sperare beatitudinem quam debet spei virtute remanet habitus spei. immo . quod si vocatur sibi forsitan desperatio absolute alienam a lege christiani.

Ult.ª q.º An homo in sensu diuiso pot sperare et pot dici q Tenet sperare. et hac ratiõ et Manet spes. Prob.² q in sensu diuiso loquendo .1. cõ siderado istum absolute et nõ qp tenius het istam revelatione. et hoc est forte quod alij dd. dicunt q ille Tenet sperare. Patet. q q ille absolute est viator. et pot absolute saluari. si t prescitus pot saluari q. et ille. Vnde g ratiõ pot in illo Manere spes.

Ad. ho carg.ᵐ distinguitur ans nõ Manet possibilis beatitudo in sensu compositum coceda in sensu diuiso nego -q. nõ Manet spes nego q.ᵐ volo dicere q licet stante reuelatione et Memoria illius ille nõ possit iudicare beatitudine sibi possibile in sensu compõ in statu tñ quo het non repugnat illi et sic nõ est eadem rõ de isto et de damnatis q damnatis est iam in statu in quo nõ pot sperare alijs tñ qui est adhuc in via est in statu sperandi. Ꭰ nõ est et eade rõ de heretico q in heretico nõ manet fides que proponit obm spei in isto aut Manet vera spes et sic Manet verum obm spei. P. q licet nõ esset illi possibilis beatitudo gtñ. alijs possibilis et sic Tenet alijs sperare. S dsi arguitur q principale obm spei est beatitudo propria ut dix. t. 1.2. q. 17. ar. 3. q beatitudo propria nõ Manet possibilis nõ Manet spes. R. coce do certe q si ille nõ Manet in statu sperandi eo ipso quo Tollit obm spei in ordine ad se Tollit et in ordine ad alios! At tñ vi dixim q absolute ille Manet in statu sperandi.

S dicitur seq.ᵉ ex dictis. q iste peccat si nõ speret. et Maxime seq. q peccat desperando positiue. prob.² seq. q iste absolute loquendo pot sperare et Tenet ex lege g. Ite q pot nõ desperare et Tenet nõ desperare q peccat desperando. q.ᵈ est cõtra dictum

Ex. ad. 1. distinguo: siquis. pot sperare absolute concedo sine revelatione.
nego antecedens. Ad aliud: concedo quod pot non desperare. q peccat despe
rando. distinguo q. si desperet ut desperatio dicit actum fortasse contra
actum virtutis spei concedo quod peccat ut s. diximus si desperet habeo
solum actum suspensionis negativum: nego. quia illud non est malum.
sed editum. diximus quod presumptio est peccati. ponimus aut quod alicui
factum est revelatio quod si neget actum deus dabit illi beatitudinem
sic dicit de Traiano quod suscitatus est et iustificatus ex privilegio
et salvatus. iste posset sperare beatitudinem quo est illi revelata
et ille non peccaret presumptione contra. haec de spe et de despe
ratione qui includeret contemptum divinae misericordiae. haec de spe et de despe
ratione.

Circa ar. 2. Ad tot. q dicit. sicut presupponit quod habemus pre
ceptum timendi penam ut habemus preceptum diligendi bona naturalia
& diligendi et felicitatem supernaturalem sine supernaturale in editoso te
nemur fugere mala ut mortem infirmitates & a fortiori fugere penam
eternam. S. dicto haec certum. sed quod quicumque peccat mortaliter
peccat duplici peccato v. g. furatur quo. cum peccat contra iustitiam. peccat
et contra timorem servilem quo tenebatur fugere penam eternam. q peccat
contra proprium bonum. & confirmatur si furando exponeret se periculo
mortis corporis peccaret duplici peccato. q. et si se exponit
periculo pene eterne. & videtur dicere sed si facta qui exponit se pe
riculo q cecidisse quam. Ex quo quod esset aliquod periculum speciale contra
dilectionem propriam ut si per furtum y suscitabuntur exponit
se periculo mortis est 2x peccatum. ex qui si exponit se tali
periculo absque animo furandi peccaret mortaliter contra dilectio
nem propriam q a fortiori. 2°. dico quod quantum attinet ad periculi
est posse quod quis exponere se periculo q cecidisse quam pot

esset quod peccat duplici peccato ut si ... exponeret se apto periculo ... Dico quod ... non eterno facit malitiam specialem ... peccatum ... Dei ... eodem peccato ... proximi et dei ... est quod sunt aliqua precepta generalia quorum ... sit genus in specie ut qui occidit ... occidit ... comparationem ... non est speciale malitiam ... formaliter ... est ... obedientia ... quod quis ... non peccat duplici peccato ... Attamen si ex ... lege et precepto peccaret duplici peccato ... proposito ... ex ... proprie vite et ... incurrit duplicem malitiam. alias non.

Circa istam propositionem v. g. quod Timor servilis est bonus aut est malus. Dico quod iste propositiones habent duplicem sensum ... Timor servilis est bonus ... Timor servilis est malus ... formaliter ... servilis est vera ... servilitate ... formaliter ... ex ... q. 19 ar. 6 dicit ... iste Timor pene non dicit esse servilis nisi quo pena formidatur sit principale malum. accipit ... Timorem servilem ... servilis est. Hoc dixerimus ... Augustinus et alios scriptores qui dicunt quod Timor servilis est malus et quod ... a Deo ... de Timore servili formaliter. Vid. Augustinus ... 118 ... Timore ... lib. de ... c. 14. vel 15.

22. q. 22. ar. 1. et 2.

Unde conc. Trid. nō dixit, a. qui dixerit timorē servilē nō esse utilē, sed a. qui dixerit timorē pene nō esse bonū.

A.

Incipiunt comentaria in 2.2. S. Th. per Reverendum Patrem fr. Petrum De soto maior vespertinae cathedrae rectorem:~ Huius Fratris meminit P. Bannezius in 2.2. pag. [illegible] dum laudes suas prosequitur. [illegible] 2. in 2. [illegible]

Primum in hac materia pro prologi seu prohemii intelligentia ex arda notandum quod finis istius facultatis Theologicae est tradere notitiam dei prout principium et etiam tradere notitiam ipsius dei prout est principium creaturarum et finis etiam earum. Et propterea theologia nostra principaliter agit de deo tamquam de principali obiecto secundario vero de creaturis ut a deo procedunt et in eum tamquam in finem reverduntur ut ait S. Th. 1. p. q. 2. in pro.º 2.º oportet notare ex eodem authore 2. contra gentes c. 4. quod est diversus modus procedendi in hac nostra facultate et reliquis aliis quae disciplinae naturales ex cognitione creaturarum perveniunt in dei cognitionem tamquam ex effectibus causam primam intelligentes ut ait Paul. Rom. 1. invisibilia ipsius etc. at vero nostra haec divina scientia contra procedit ex contemplatione enim et cognitione ipsius dei in cognitionem creaturarum pergit quam ratione nostra scientia Theologia quae altissimam causam contemplatur et per ipsam deum considerat appellatur maxime sapientia iuxta illud deuteron. 4. haec est sapientia vestra coram populo. hinc est quod S. Th. intendens tradere plenariam cognitionem Theologicae facultatis in 1ª p. disputavit de deo in se postea de deo prout est principium creaturarum et potissime naturae rationalis in qua prout d. S. Th. complexus est primum 2. lib. magistri sententiarum

2. 2. Proēme.

In hac 2ª 2ªe p. disputat S. Th. de deo prout est fi-
nis hominis vel (quod idem est) disputat de homine prout
ordinatur in deum tanquam in finem ultimum. Et quia ordinatur
homo in deum per actus liberi arbitrij propterea in hac 2ª
[illegible] disputat de virtutibus
et vitijs et de eorum principijs. quoniam uero longissima
erat haec disputatio ideo illa dividitur in duas partes certam
in 1ª 2ª et 2ª 2ª in prima in generali in 2ª agit de moralibus in speciali
Et quidem in hac 2ª authoritas ter feliciss[imus] est cum fu-
it et reliquit in hac parte perfectissimus et tractatus est quia nunquam ter-
senti non edidit perfectiorem tractatum de vitijs et virtutibus quam

propter [illegible] corpus totum est. d. Th. nisi quod alienum citat

At uero quia deus dispensavit nostram salutem non solum per
proprios actus liberi arbitrij sed etiam per [illegible]
mi incarnationis et sacramenta Jesu Christi propterea S. Th.
ad complementum Theologiae adjecit 3. partem in qua
disputat de eius sacramento scilicet incarnationis et sacramentis
eius et in 3. p. complectit 3. et 4. sententiarum.

2º oportet notare quod S. Th. distinguit istum lib. de quo
agimus in duas partes principales in 1ª disserit de
virtutibus et vitijs quae spectant ad omnes et singulos homines
in 2ª vero parte quae incipit a q. 171. tractat de his quae
pertinent ad peculiarem statum quorundam hominum de gratijs gratis [datis]

his datis propter [illegible] hijs.

et utraque disputat de duplici vita activa et contemplativa
et postremo de episcopis et religiosis juxta divisionem
apostoli 1. ad corin. c. 12. divisiones gratiarum sunt etc.

Postremo notandum quod in tractatu cuiuslibet virtutis
4. servabit S. Th. ordinem in virtutibus de quibus disputat 1º
de virtute ipsa 2º de vitijs oppositis ipsis virtutibus 3º de dono respondente
virtuti

4. de praeceptis affirmativo et negativo virtutibus et vitijs
Et quoniam omnes virtutes morales quotquot sunt reducuntur
ad quatuor cardinales prudentiam iustitiam fortitudinem tem
perantiam propterea communiter disputatione de eis [illegible]
At vero quia virtutes theologicae ordine et dignitate antecedunt
virtutes morales primum oportet de illis sermonem instituere
et inter theologicas prius de fide. [illegible] fides de illa prius
agit et quia fidei cognoscitur per obiectum [illegible] obiectum de
primo de obiecto fidei agit

I. Q. De FIDE

Ar. 1. Utrum obiectum fidei sit prima veritas.

At. 3. conclu. 1. prima veritas est obiectum formale
fidei. 2. obiectum materiale fidei non est veritas prima sed
sunt multa alia a veritate prima. 3. istud obiectum materiale
quodammodo ratione eius modo dicendi potest appellari ve
ritas prima quia tota ratio contemplandi res illas fidei quae sunt
veritas prima est ipsa veritas prima quae tenetur in illis condu
cunt sicut dicimus de medio et similibus.

De hac materia disputant theologi cum Magistro in 3.
d. 23. 24. et 25. ubi disputationis magister utrum in Christo
sit fides cum occasione agit de fide. Pro huius materiae
explicatione primo notandum quod fides primo accipitur in usu
sacrae scripturae pro fide, id est quae est virtus quaedam
existens in voluntate ad implendum promissum quo
nos volunt adimplenda quae dixerunt, quare vir est
appellatus fidelis quia fiunt quae dicit.
Constat quod [illegible] altera accepta [illegible] altera

a Tullio dicit(ur) de fundamentum huiusmodi virtutis. 1. offic. c. de
Iustitia. est autem fides dictorum conventorumque constantia
et veritas et ait esse virtutem hanc esse principium fundamentum
iustitiae. ad istum modum etiam definit illam
D. August. lib. de mendacio ad Consentium c. 20 et in epist.
19. ad Hyeron. Ista virtus in sacris literis in tertia acceptione
dicitur fidelitas unde dictum est fides. Matth. 24. fidelis
servus et prudens. 1. ad Corin. c. 10. fidelis Deus verax
et constans in promissis quae promisit Hebr. In hoc sensu
accipitur fides ad Rom. 3. numquid incredulitas illorum
fidem Dei evacuavit? absit. et est quod fidem appellat
veritatem et constantiam Dei. putabant quidam aliqui
quod Deus non debebat implere promissa facta patribus
propter Iudaeorum incredulitatem dicit autem Paulus absit.
In eodem sensu accipitur 1. ad Tymo. 5. habentes damna-
tionem quia primam fidem irritam fecerunt. 1. quia
erant illae virgines castitatem neque vere integer rum da-
virginitatem quam Deo promiserant sunt et alii plura
testimonia. De hac autem virtute et iustitiae partes
apud S. Th. 2. 2. q. 109. disputat de illa sub nomine
veritatis aut veracitatis. et Caietanus q. 113. 1.
disputat sub nomine fidelitatis
2.° modo fides accipitur pro assensu intellectus quem exhi-
bemus alicui qui nobis promittit vel enuntiat aliquam aut promi-
ttit illum: et consequenter dicere solemus adhibere fidem dicti-
huic et ista fides innititur veritati illius qui nobis aut promi-
sit aut pronuntiavit aliquid. Ista fides quae innititur veritati
[illegible]

non est virtus intellectualis quae aliquando nos inclinet interdum ad verum interdum vero inclinat ad falsum quoniam omnibus hominibus licet veracissimi [?] mentis [?] falli tamen saepe et fallere possint. qua ratione Arist. 6. eth. c. 3. reiicit opinionem a virtutibus intellectualibus. Unde solum sunt quinque virtutes intellectuales quae semper inclinant nos ad verum quod est bonum intellectus. scilicet prudentia, scientia, intellectus, sapientia, ars. aliaeque scilicet opinio et fides non sunt virtutes intellectuales ratione dicta. Et hanc fidem humanam Laurentius Valla lib. 5. elegantiarum c. 30. ait quod in ista significatione potius debet appellari persuasio quam fides quia fides apud illum significat quam probationem testes et instrumenta [illegible] aliqui facimus. Sed tamen dico quod latini [?] authores [illegible] Valla appellant illum assensum et credulitatem fidem. 4. lib. eneidos. credo equidem nec vana fides genus esse deorum. Et Terentius [illegible] fidem habeat [illegible] Cicero et omnes [illegible] doctores [illegible] appellant. et ipse Laurentius eodem c. tandem concedit quod etiam latine illud dici potest.

3°. fides accipitur pro assensu [illegible] intellectus quem exhibemus veritatibus divinis quas deus [illegible] revelavit et haec est fides [illegible] loquendo tamen de habitu [illegible] sicut [illegible] acceptione. huius de [illegible] dum est de qua [illegible] missi ad hebreos. 11. [illegible] et fonte [?] fides [illegible] v. 6. ait sine fide impossibile est placere deo. [illegible] attendendum [?] quod [illegible] fides [illegible] [illegible] nostri

2. 2. q. 1. Ar. 1.

Sexto sacri doctores obiectum fidei appellant fide[m]
in symbolo catholico magis postquam sunt enumeratae plures
veritates catholicas ait haec est fides catholica. obie
ctum appellamus fides est [illegible] quidam fides .i.
obiectum fidei similiter [illegible] magistra dicendi dicimus
ea quae in sacris literis continentur appellamus fide.
Sunt praeterea alii qui dicunt [illegible]
ipsi fidem. s. pro fiducia quae est [illegible] voluntatis
est quae [illegible] in multis locis de
hac fiducia agit s. Tho. 1. q. 129. art. 6. Ita
explicant illud mathei. 11. amen dico vobis quicquid
orantes petitis credite quia accipietis et fiet vobis. cre
dite .i. certam et firmam fiduciam habete. et mathei.
14. dixit petro x. modicae fidei .i. modicae fiduciae
quare dubitasti. et .1. ad corin. 13. si habuero omnem
fidem .i. omnem fiduciam ita ut montes transferam.
Sed m. ego certe non video quare in hiis locis non debeat
[illegible] accipi fides pro fide christiana et credo [illegible] accipi
[illegible] fides christiana est [illegible] multis [illegible]
Verum est quod quia fides christiana [illegible]
excitat in voluntate illam fiduciam [illegible]
effectus fidei Gabrielem 3. d. 23. q. 2. et Alexan.
alensis 3. p. q. 74. memb. 1. multiplicant unde
cim fidei acceptiones Sed m. sine ratione [illegible]
sunt quippe enim propter [illegible] et ita bene [illegible]
pater Magister lib. 2. de [illegible] c. 6. [illegible]
reprehendit illas acceptiones.

Agendum est nunc de obiecto. est tamen notandum quod obiectum
est illud quod obicit [illegible] et est materia circa quam [illegible]
actio. cognoscimus et ad illud [illegible] habitus [illegible]
Sed dicit dubitasse quia habuit parvam et non satis firmam fidem sicut si dice
remus dicere quod aliquis habet parvam charitatem non quia charitas non se extendat ad omnia quae sunt dili
genda pro charitate hoc n. quaelibet charitas habet etiam minima. sed dicitur parva charitas

in isto loco ut dicit
pro efectu fide accipi
pro fiducia. quia si acci
peret pro fide catho
lica. sequeretur petrum dubi
tasse de fide et sic morta
liter peccasse quod
falsum est.

Imo in omnibus locis
ubi scriptura loquitur
de fide in ordine ad
miracula quam heretici
appellant fidem mira
culorum. videtur accipi
fides pro confidentia
quae necessaria est
ad res magnas patran
das.

Ex hoc quod petrus non
dubitavit ad istum
se sumit quod non haberet fidem
veram et firmam de omnibus
rebus fidei. unde non fuit hereticus
[illegible] dicere quod aliquis habet
[illegible]

quest p[illegible] ita ut dicit [illegible] fides eodem modo non quantum se extendat in preparatione
animi ad credibilia [illegible] — Z. q. 1. art. 1.

Fide s[illegible] pauci in tem[illegible] [illegible] tellat [illegible] augeri sibi fidem non [illegible] credere [illegible] fide / [illegible] intellectu [illegible] in fidelibus [illegible] appellans [illegible] demone. dixit christus [illegible] terris [illegible] non [illegible] eius [illegible] delictis [illegible] essent [illegible] propter [illegible] [illegible] dubitasse.

[illegible] disputant metaphysici in habitibus cognosci-
tivis quid proprie dicimus sit obiectum, vel subiectum proprie,
de quo est scientia, an totum propositio, an subiectum
propositionis, an praedicatum, obiectum [illegible] v. g. in scientia
de homine an [illegible] pro[illegible] [illegible] est risibilis.
[illegible] q. omnia illa dicimus obiectum [illegible] [illegible] [illegible]
obiectum totius de quo habetur scientia [illegible] propositione
[illegible] quod [illegible] significationi propositionis [illegible]
[illegible] scimus.

Veritas tum primum quid sit, disputat S. Th. 1. p. q. 4.
16 art. 5. [illegible] q. veritas [illegible] est [illegible]
[illegible] est potens aut bonus aut misericors [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] est infinite bonus. [illegible] veritas
apud S. Th. est primum obiectum [illegible] fides
[illegible] circa [illegible] veritate est [illegible] ait S. Th. q.
in quolibet habitu cognoscitivo est duplex obiectum. videlicet
[illegible] generaliter loquendo est [illegible]
[illegible] obiectum materiale illud [illegible]
principia [illegible] obiectum formale

*
imo illud [illegible] respondet [illegible] primo principiorum [illegible] in intellectu [illegible] assentit omnibus principiis mediante [illegible] aliis.

[illegible] media [illegible]. [illegible]
intellectus [illegible] obiectum materiale [illegible]
[illegible] naturale
intellectus [illegible] intellectus q[illegible]
[illegible] S. Th. loquitur de

Formaliter in[illegible] lumen intellectus agentis [illegible] fides mediante [illegible] revelatio [illegible] revelatio [illegible] lumen intellectus agentis.

[illegible] omnibus [illegible] est [illegible] [illegible]
accipiat primam veritatem [illegible]
formaliter [illegible] [illegible]

2.2. q. 1. Ar. 1.

si primum indignum videtur e. d. Th. et contra eius auctori-
tati est quia vetus ait est enim bone disciplinae corruptio
ubi terminus non pro eo quod formaliter significat sed
pro eo quod materialiter. Sic 2m. videtur esse contra do-
ctrinam S. Th. qui 1. p. q. 1. art. 7. ait quod deus forma-
liter i. secundum rationem deitatis est subiectum theologiae et
fidei. Et probatur quod deus secundum rationem deitatis sit for-
male subiectum. in qualibet scientia illud est formale
ad quod ultimum resolvuntur conclusiones illius scientiae.
v. g. in scientia de homine probatur hominem esse risibi-
lem quia est discursivus et discursivus quia intellectivus et intelle-
ctivus quia rationalis rationale quod est formale in illa scientia
sed ad istum modum se habet deus in ratione deitatis
in nostra fide ad illum quippe ultimo resolvitur assensus
fidei probatur haec minor. Si ego te rogem quare credis
quod Christus est verus homo. respondebis quia deus revelavit
rursus quaero quare credis deo revelanti. dices quia deus est
prima veritas. nunquam quaeres unde est prima veritas. ergo quia
deus est quidem ut deus est est ultima resolutio.
2. arguitur visio beatifica et fides christiana habent
idem subiectum quod patet quia visio est praemium fidei
tamquam praemium et id ipsum videmus in caelo quod hic
credimus ita ait Paul. 1. ad Cor. 13. videmus nunc
per speculum in aenigmate. sed tunc facie ad faciem. Sed visionis
beatificae subiectum est deus secundum rationem deitatis ipsa
quia natura dei est quae facit beatos. 1. Ioan. 3.o si-
miles ei erimus quia videbimus eum sicuti est. ergo et subiectum
fidei est deus secundum rationem deitatis
3o. arguitur veritas prima est velut pro principio sibi

2.2. q. 1. Ar. 1.

qua consequitur esse entitatem dei, id est quippe est veritas prima
quae habet naturam divinam, non quod veritas prima formaliter sed
Deus qua ratione Deus est est formale obiectum.

Contrarium habent apud Capreol. in 3. sen. d. 24. q. 1. contra
4. conclus. et similiter Gregor. [illegible] Caieta. hic consumit
multam literam. Pro explicatione s[ecund]o notandum quod veri
tas dicitur uno modo incomplexe, id est si consideratur in ente
et non dicit aliquam relationem formalem [illegible] v. g.
dicimus hominem verum, homo verus est homo, idem significat
ergo non est homo verus, non est homo, et ita accipiendo
veritatem primam incomplexe idem est quod Deus, neque
quidquid addit Deus verus neque veritas prima in Deo. S. Th.
non sic accipit veritatem primam. 2.º modo accipitur
verum complexe pro veritate quae est in propositione
mentali, quae veritas perficit intellectum et est obiectum
illius. v. g. dico in mente: homo est albus, [illegible] obiectum
bet ad [illegible] illa conformitas quae est [illegible] cum concep
tione mea est veritas, et illud verum quod est in illa propositione
est obiectum intellectus. Ad istum modum S. Th. accipit
veritatem [illegible] veritatem primam [illegible] veri
tate quae est in ipsa mente divina, quae est conformitas eorum
quae Deus intelligit, et est illa veritas infallibilis quae est
in intellectu [illegible] repugnat omnis falsitas [illegible]. Et
[illegible] revelatione, est enim prima veritas infallibilis
[illegible] dependet a voluntate quae est infinite bona, et non potest
fallere etc.

[illegible] obiectum fidei est duplex [illegible]
[illegible] Capreol. et Caieta. in essendo et illud est Deus ipse
[illegible] rationem dei [illegible] sicut probant argumenta facta

2.2. q. 1. ar. 1.

est ita D. Th. in 3° d. ubi agebat de obiectivitate disciplinae ex parte rei [?] esse deum formaliter quia ad illum resolvimus assensum fidei. Aliud tamen est obiectum formale in ordine ad credentes quod appellant quietivum nitendo quia ratione deus revelat nobis suas veritates et hoc est veritas prima. quod probatur quia diximus credere velle homini dei qui est prima veritas. si quis vero inquireret quare credis primam veritatem nihil tamen [aliud] responderet nisi enim credo nisi quia ipsa est prima veritas. Homo tamen deo non quia deus est sed quia prima veritas est. Si non esset deus et non esset prima [veritas].

Veritas non credere [?] [illegible] fallibiliter [?] et vere ex parte rei in essendo est aliud [illegible] ideo non est prima veritas quae est deus [illegible] ait S. Th. in 3° d.

2. dico quod S. Th. in hoc 3° assignavit primam veritatem pro obiecto formali ut nos docent quod fides ista christiana de qua agimus est virtus intellectualis est magis veridica pluris quam aliae virtutes intellectuales. Si quidem innititur primae veritati

Sed contra istam definitionem argumentis probat quod prima veritas sic accepta non sit primum motivum formale. divina revelatio est ratio formalis propter quam credimus. ergo non est prima veritas consequentia probatur ex litera D. Th. ait quia [illegible] non [illegible] fides assentit alicui nisi quia est revelatum. et in 3° d. q. 1. art. 3. dicit quod divina revelatio est ratio formalis. Unus Theologus [ergo] non est veritas prima. probatur quia quae eisdem ~~cognitionis~~ obiecti non est complexa ratio formalis ex parte credentis

Ad 2m divina revelatio non est ratio formalis quare credimus articulis fidei sed est conditio sine qua non [?] propter ea[m]

Paulus

[Margin:] vel quod obiectum fidei est veritas prima complexe [illegible] in illam debet credi ut v.g. quicquid [illegible] ostendet homo ideo assentio finaliter quia sic est est in mente divina hec quia [illegible] propter quod ut habet in mente divina est veritas prima complexe quae est in intellectu cui non potest inesse falsum et quidem si illa consideretur ex parte rei est ipse deus et sic est quidam incomplexum [illegible] deus si vero ex parte nostra et modo nostrae cognitionis est quoddam complexum [illegible] fides est veritas prima complexe ex parte nostra ex parte vero dei incomplexe et docet S. Thomas art. sequenti.

propterea ait Paulus ad Rom. 10. fides ex auditu requirit quod revelatio. et hic fundamentum fidei et ratio adcredendum non est quod [illegible] revelat sed quidem qui revelat est ipsa veritas et in dicendo et revelando habet infinitam veritatem et hoc est quod ait Jo[an]n. c. 1. unigenitus qui est in sinu patris ipse enarravit nobis. 1. ideo credimus quia unigenitus infinitae veritatis nobis revelavit. Quemadmodum in fide humana requirit quidem quod tu te credam tibi aliqua veritatem sed credo quia existimo te esse verum.

2. potest dici tum causa. quod revelatio [illegible] quae est primaria dei est idem propter quod ipsa veritas quae est primaria dei et sic s. Th. pro eadem accipit veritatem primam et revelationem.

hic 3o est notandum quod fides christiana non se extendit tantum quantum ipsa revelatio sed illas tantum continet sub se quae pertinent ad religionem nostram et utilitatem familiae christianae. non alias revelationes particulares. ita ait Magister 3. sent. d. 23. et august. lib. 2. q. evangeliorum c. 39. et in enchiridio c. 9. et probatur ita esse ex illo esaiae 48. ego dominus docens te utilia et Paulus ad ephe. 4. alios dedit apostolos etc. ad consummationem sanctorum 1. ad perfectione et utilitatem familiae christianae et ad hoc 1. appellat doctrinam fidei doctrinam quae secundum pietatem est 1. secundum religionem et quo infertur quod per fidem christianam non debet neque tenentur fideles credere revelationibus particularibus per fidem propter se tantum [illegible] est forte

3. Dub. est gravissimum in hac materia utrum sit vera quod s. Th. primum fundamentum nostrae fidei sit veritas prima revelans. et videtur quod non. quia [illegible] quaerere et est vero de eo [illegible] quod ipsa veritas sic revelavit.

Si tu rursus roges unde scis ipsum quod veritas haec revelata fuerit
Res. quia ecclesia catholica hoc dicit. ergo fundamentum fidei est
veritas ecclesiae catholicae non prima veritas. Sed credimus ecclesiam
esse veracem quia constat ex hominibus doctissimis et sanctissimis
quos non est verosimile neque illos falsos fuisse neque voluisse
se nos fallere et rursus horum veritatum sunt ferme infiniti testes
qui pro ea asserunt testimonium dei et sanctorum [in mille] miraculis ex
inde scio quod ecclesia non me fallit et sic fundamentum est fides
acquisita per quam credimus veritatibus scripturae et ipsius
ecclesiae ergo non est prima veritas fundamentum.

2m. argu. si revelatio primae veritatis sit primum fundamentum
fidei sequitur absurdum quidam in ratione quam reddimus de fide. s.
circulus quidam de eo [illegible] et tandem non reperimus solidum
fundamentum. Probatur credimus articulos fidei quia sunt revelati a prima
veritate quia credimus ecclesiam esse veracem et illam nobis hoc indi-
cat rursus tu si te rogem unde scis ecclesiam esse veracem
respondes quia deus revelavit ecclesiam esse infallibilis veritatis
fit ergo circulatio et nullum firmum remanet fundamentum.
Et sic hoc loco bene convenit illud comici habes [illegible] in certo
rem me relinquis quam ad te accessi.

3o. arguitur ex. August. in lib. contra epistolam manichei
quam appellant epistolam fundamenti c. 5. ibi ait evangelio non
crederem nisi me ecclesiae moneret authoritas. Et in eodem. c. ait mihi
[illegible] catholicorum authoritate iam nec evangelio credere
potero quia per illos illi crediderim ubi ponit primum
fundamentum esse ecclesiam

4o. arguitur ex Paul. ad Rom. 10. quomodo invocabunt
in quem non crediderunt quomodo ~~[illegible]~~ audient sine prae-
dicante et colligit denique quod fides ex auditu auditus autem

2a 2ae. q. 1. ar. 9.

3. ro. bum x. ecce fundamentum posuit auctoritate multorum qui predicant euangelium.

In oppositum est quod dicit Beatissimus dionisius ut ait D. th. in corpus. sed contra.

In hac q. Theologi scholastici dicunt 3. primo ante omnem fidem infusam ex necessitate debemus habere fidem aquisitam eorundem articulorum fidei hoc habet scotus in 3. d. 23. q. unica. probatur illo argumento contra episcopum [illegible] manichei s. allegata. Item probatur. si aliquis in fidelis a teneris annis educaretur inter infideles et numquam habuisset habere fidem aquisitam et illam crederet articulis fidei quos audivit ab hijs cum quibus educatur et non crederet per fidem aquisitam ergo fides nostra infusa supponit et requirit fidem aquisitam in doctrina predicatoris. Item probatur ex illo fides ex auditu ait antiquus doctor. quilibet fidei qui per auditum percipitur est aquisita et non infusa quia illa fides quae per auditum est aquisita est ex illa aquisita pariter. et probatur hoc quia posset aliquis existens in peccato mortali audire predicatorem bene fidei et illi crederet illi et non crederet per fidem infusam sed aquisitam quia existens in peccato mortali non habet [illegible] fidem sine charitate et sic fides ex auditu est aquisita.

In hoc dicto fere omnia convenit cum scoto gabriel in 3. d. 23. et adit q. 2. similiter durand. in 4. 3. q. 1. et d. 25. q. 3. et aucthoritas Ducan. quia fundamentum nostrae fidei infusae est auctoritas ecclesiae quae nos credimus. et de les[?] in quibus ecclesia est. sed haec ecclesia est a quibus nostra fides non est et est praecedens [illegible] ea quae vident nostra fide quam [illegible] qui viderunt ipsum x. quae etiam praecessit in apostolis qui viderunt ipsum x. Et confirmat bene ex verbis in articulo eius doctrinam fidei. Quod audivimus quod vidimus illo 1. Ioan. 1o. quod fuit ab initio quae audivimus quod vidimus oculis nostris quod perspeximus et manus nostrae contrectaverunt, et illo ad heb. 1o. qui viderunt haec annuntiamus. et illo ad heb. 1o. qui viderunt.

Dei regni et lectio ubi illa verba: ego te lex bis in vestris quia vobis omnibus sunt consequenti omni tempore quo visitavit venit

unum fierit testem, illi q. erant conveniunt pro ipsi mi testes.
3m. dictum illorum est fundamentum ultimum fidei
in se sed et assensus fidei aquisitae. ita habet Durandus 3.
d. 23. q. 3. quecedimus historiis sacris a in talis
dicunt hystoriis naturalibus nisi qui maiore certitudine esse
gratias propter authoritatem in Theologos. Scotus et
Gabriel non ita clare tractaverunt. sed in id tamen venire
videntur.
Probatur hoc dictum. ultimum fundamentum cur non genera
te credimus articulis fidei est authoritas ecclesiae quae pree
asserunt miracula sua veritatis et credimus hystoriis
et testibus propter fidem aquisitam.
2o. probatur fides aquisita debet precedere in fide
ut habetur dictum sed est necessaria fides aquisita ut
ipsam in aquisitam mat ultimate resolvo. q. qualis esse vera ista
fides aquisita precedens.
3o. probatur Durandus bene intellectus nunquam assentit
aliquis propositioni nisi aliquo modo apparente sit
manifesta ipsi intellectui sed articuli fidei sunt
non apparentes non sit q. oportet ponere aliquod apparen
tem motivum cuius ratione illis assentimus ultimo sunt
motivum non potest esse aliud nisi motivum credibilitatis
et historiae ecclesiae quae credimus per fidem aquisitam.
4m. dictum. fides in fidei est generaliter loquendo
ita constat dicunt sancti esse fide aquisita sed si ponit
non est hoc propter substantiam illius cuius sit
necessarium ad credendum sed propter facilitatem
ut sit ut credamus pro omnibus et facilius intelligis.
hoc dicit expresse durandus locis allegatis sed
expresse 3. sent. d. 23. q. 1. Scotus et Gabriel
non ita clare dicunt sed in illud videntur.

[illegible] fides acquisita est tantum [illegible] credere
[illegible] fidei [illegible] fides [illegible] non est necessaria
ad credendum sed ut [illegible] credamus. [illegible]
[illegible] fidem acquisitam [illegible] recedimus [illegible]
[illegible] intelligens [illegible] quia asse
[illegible] veritates quas [illegible] videtis asse
placet. [illegible] evangelii [illegible]
[illegible] dixerint nobis
[illegible] fides [illegible]
de fide [illegible] credimus [illegible]
[illegible] credimus [illegible]
[illegible] fidei [illegible] D. Th. in 3.
De [illegible] intelligentia [illegible] fides [illegible]
d. 23. q. 3. art. 2. ad 2. [illegible] fides [illegible]
ita se habet in [illegible] se habent in disciplinis humanis
sicut prima principia [illegible]
quemadmodum in [illegible] principiis ex
[illegible] conclusiones [illegible]
[illegible] principiis ignoramus conclusiones [illegible] fundamenta
fidei quae credimus [illegible] conclusiones [illegible]
[illegible] ex quibus in [illegible] hoc est quod
[illegible] accidentem [illegible]
[illegible] principii [illegible]
[illegible] fides [illegible] fundamentum
[illegible] fides conclusionum theologiae. Et
accidentium [illegible] fides [illegible] sapientes
c. 6. ejusdem epist. ab illo loco non [illegible]
fundamentum [illegible]
[illegible] fidei quos vocat fundamenta fidei.

/. d. c. 5. [illegible] appellat [illegible] elementa exordij
sermonum dei unde si ignoremus ista fundamenta reli-
qua ignorabimus. Iuxta illud Esaiae 7. secundum translatio-
nem 70. nisi credideritis non intelligetis. hinc est quod he-
retici statim ut degenerant a vera fide etiam his articulis
fidei sunt [illegible] in cognitione theologiae sanctissimi do-
ctissimi fuerunt ratione opposita sit q.

I. conclusio. ~~[illegible]~~ circa 2o. dicimus illos
secundum legem communem ad habendam legem christianam et cogni-
tionem fidei infusae regulariter loquendo requiritur praedicatio
et propositio exterior articulorum fidei. Et non sat est propositio
sed requiritur efficax propositio per exempla vitae et [illegible]
verbum miracula. Probatur ex illo ad Rom. 10. fides
ex auditu auditus autem per verbum Christi [illegible] praedi-
catorem [illegible]. Item experientia docet et in
actibus apostolorum ubi scribitur frequenter multos illos
fuisse conversos ad fidem qui audierunt praedicationem
apostolorum et miracula quae fiebant. c. 9. actorum
legimus [illegible] ut illum doceret
et c. 10. dixit angelus ad Cornelium accersi Simonem
hic dicet tibi quid te oporteat facere. Item Marci
ult. ait praedicate evangelium omni creaturae qui cre-
diderit etc. non solum autem praedicatio requiritur sed exempla
vitae et si fieri potest miraculum. patet ex illo Eccle-
siastici 19. qui cito credit levis est corde. adeo quod requi-
ritur ista praedicatio efficax sine illa nemo quoniam minime
obligatur ad credendum fidei nostrae [illegible] propterea

melius dicetur idonea quia cum praedicatio sit obiectum naturale non potest quid quod efficax nisi naturalibus..

sed potius ex [illegible] quo omnes sunt obligati modo

propter eius questiones altissimas. Probatur ex illo Joan. 15. Si
non venissem et locutus eis non fuissem peccatum non haberent
loquitur de infidelitate quam illi propterea haberent. Item ibidem
Si non venissem et opera non fecissem excusationem non haberent
s. de peccato infidelitatis nam causa propter predicationem non
haberent.
Diximus quod de lege communi requiritur ista predicatio quia non
esset inconveniens quod deus aliquos per se immediate doceret
fidem aliquam sine predicatore externo. Sicut legimus
factum genesis 15. ubi legimus deum [illegible] docuisse Abra
ham sine predicatore externo et similiter apostolos et
prophetas. regulariter tamen requiritur ista predicatio et
propterea quia requiritur secundum legem communem. Secundo providit
fidelibus deus quandam regulam infallibilem certissimam veri
tatis quia falli non possit hec regula est ecclesia catholi
ca. s. pontifex qui petro succedit legitime et concilium
legitime congregatum. hec est ecclesia de qua ait paulus
1. ad Tymot. 3. ait quod est domus dei columna et fundamentum
veritatis etc. Ita nos eandem fide quam ceteris alijs
articulis fidei credimus et unam sanctam ecclesiam
catholicam et apostolicam. sine [illegible] ecclesia constat
in hoc quod habet certissimam veritatem et infallibilem ergo
ideo. Unde heretici qui reijciunt ecclesiam neque cre
dunt pontifici et concilijs sufficit sibi [illegible] mentiunt
unt plane dicentes se credere reliquis articulis fidei quia
fidem in ipsis [illegible] propria voluntate
temeritate quadam quosdam reijcientes alios admittentes.

2.2. q. 1. Ar. 1.

S[illegible] in illa q[uaesti]one oportet notare q[uod] n[on] [illegible] est inconveniens q[uod] aliqui habeant fidem acquisitam articulorum et eius q[uod] illorum habeant infusam [illegible] fides illa acquisita permanet similiter cum illa. Dico hoc contra aliquos Thomistas qui existimant q[uod] D. Tho. rejecerit omnem fidem acquisitam a b[illegible] fidei. Probatur hoc ex illo Joan. 4. q[uod] samaritani crediderunt messiam verum esse [illegible] [illegible] [illegible] mulieris [illegible] [illegible] audito crediderunt per fidem infusam [illegible] dicebant mulieri non propter tuam loquelam [illegible] [illegible] credidit [illegible] regulus cuius [illegible] [illegible] filij ex principio credidisse [illegible] fide acquisitam qu[ia] dixit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vidit eadem hora accidisse [illegible] miraculo credidit ipse et domus eius [illegible] fidem [illegible].

Et praeterea [illegible] haereticus qui non credit [illegible] articulo fidei non habet fidem infusam et in alijs credit per fidem acquisitam [illegible] non est reijciendus fides acquisita. Videndus est D. Tho. [illegible] q. 5. art. 2. et [illegible] 3. [illegible] [illegible] 3. sen. d. 23. q. 3. art. 3. qui hoc ipsum habet.

Dico [illegible] contra Cohium q[uod] non semper concurrere [illegible] fidem acquisitam articulorum ante fidem in[fusam] [illegible] illorum in quo illi falsi sunt.

Probatur [illegible] exemplo. [illegible] aliquis [illegible] [illegible] praedicare fidem et videre aliquod miraculum in confirmatione

fidei hunc audiens posset habere hoc judicium credibile
est quod iste assentit et posset habere pium affectio-
nem hunc deus infunderet illi fidem etiam nulla praecede-
nte neque existente fide acquisita.
Praeterea hoc videtur ita contigisse Joan. 9. postquam
deus illuminavit caecum illum occurrit illi X et dixit illi
tu credis in filium dei. Respondit caecus quis est ut
[illegible] filii dei ait X et vidisti eum qui loquitur tecum ipse est.
tunc statim ait ego credo quod tu es filius dei et adoravit
X. certe iste caecus credidit fidem fusam absque acquisita.
Item probatur et videtur idem contigisse Judith. 14.
legimus de Achior homine gentili qui postquam audivit
tribulationem quam fecerat deus in manu feminae contusus
est et credidit in verum deum et accepit religi-
onem illius per [illegible] fide X.
Ex isto infert 3º quod non oportet necessario verum est.
quod debeant semper praecedere fidem acquisitam in fusam.
Ex quo certe aliqui homines incipiunt male sentire de
fide infusa ut j. dicemus.
N. Conclu. Praedicatio exterior est causa fidei
[illegible] efficacissima etiam cum miraculis non est
satis ad habendam fidem X quam fideles ha-
bemus sed requiritur auxilium dei. quod deus
[illegible] infundat nobis lumen fidei
Probatur hoc manifestissimis scripturis. 1º. ex illo
Joan. 6. nemo potest venire ad me nisi pater
qui misit me traxerit. et loquitur de [illegible] fide
et ibidem. dicit omnis qui audit a patre et didicit venit ad me

[illegible] audi hominem nisi audit a patre. eodem c. propterea dixi vobis quia nemo potest venire ad me nisi datum fuerit illi a patre meo.

Probatur 3° ex illo Math. 16. cum b. Petrus post illam egregiam confessionem dixit illi Christus beatus es Simon bar Jona quia &c. ubi est advertendum quod apostoli multa audierant et viderant in Christo quibus [illegible] omnia non erant ad hoc ut haberent fidem Christi sed egebant revelatione dei et certe nomine carnis et sanguinis ib. Christus intelligit omnia humana auxilia [illegible] fidem.

Item ad Philip. 1. vobis donatum est [illegible] pro Christo non solum &c. ubi expresse fidem appellat donum dei. Idem legimus 1. Corint. 12. nemo potest dicere dominus Jesus nisi in sp. s. neque loquitur de exteriori locutione quam quisque sine sp. s. potest dicere sed de interiori locutione cordis qua quis fatetur Christum esse verum deum et hominem.

Item ad Colos. 4. ait apostolus orate pro nobis ut deus aperiat ostium sermonis ad loquendum [illegible] sicut oportet. Tunc deus aperit [illegible] ostium cordis audientium ut recipiant doctrinam et fidem per gratiam sp. s. Et ita legimus Actor. 13. praedicante Paulo evangelium ait Lucas quod crediderunt quotquot erant praeordinati ad fidem [illegible] illi [illegible] quos deus [illegible] crediderunt [illegible] fidei [illegible]

Item ad Ephes. 2°. gratia estis salvati per fidem et hoc non ex vobis dei enim donum est nec ex [illegible] et est advertendum quod ibi ista fides [illegible]

ergo ultimum dispositivum ad gratiam justificantem esset ab homine
qui posset habere hanc fidem ex se ... non erit quod
sibi tribuere gratiam gloriae ... illam ... est
donum dei. Et sicut quis non potest ... exhibere
neque ex quo.

Item ... cap. 4. Deus qui dixit de tenebris lumen
splendescere ipse illuxit in cordibus nostris. ipse quippe
... illi
... tenebris ... noctis fidei lumine
... habemus ... in
... intellectibus ... liberatore
... ex nobis.
Est autem ... testimonium ... fides
... quaestione ...
... liberae ... quod
est ... fide ... non ...
... propterea dicitur donum dei.
Sed dico ... sententia ...
... sine auxilio dei credere ...
... fides est donum dei ...
ad praedicationem ... fidei ...
... praedicatorum ... solum ...
... absque dei auxilio credere et
Item ... fidei est ex nobis, scilicet ex
nostro libero arbitrio ... ex deo ...
... fidei ...
est D. Tho. 1. q. 6. art. 1. ubi explicat hanc
opinionem pelagij

2. 2. q. 1. Ar. 9.

Istam enim sententiam Pelagii tenuit aliquando Augustinus sed postea correxit se et tenet verum expresse. videndus est Augustinus lib. 1. retractationum c. 23. et similiter de predestinatione sanctorum c. 3. et 4. et fere per totum [illegible] Pelagii inde hoc et in epistola ad Vitalem episcopum quae est 107. [illegible] fidei [illegible] praedicari de eo dicit [illegible] fidem [illegible] et hoc dicit Paulus 1. nobis est dei [illegible] et hoc dicit Paulus 1. ad Corin. 2. loquimur sapientiam [illegible] in mysterio absconditam [illegible] sed sicut scriptum est [illegible] 2. [illegible] auditum [illegible] auxilio [illegible] dei [illegible] credendum evangelio praedicato [illegible] Pelagius [illegible] et [illegible] fidei [illegible] non [illegible] est fides dei [illegible] et iterum 2. ad Thessalo. 3. non omnium est fides sed [illegible] 1. ad Tymo. 1. ait Paulus misericordiam consecutus sum ut fidelis essem [illegible] Paulus [illegible] Augustinus qui fidelis erat [illegible] servus [illegible] ut fidelis esset [illegible] cyprianus [illegible] quid [illegible] non accepisti [illegible] non acceperis [illegible] accepisti quid gloriaris [illegible] agit [illegible] evangelio [illegible]

hec col. definita est in concilio mileuitano c. 4. con-
tra pelagianos utrumque esse donum dei scire quid fa-
ciamus et diligere ut faciamus credere quod est donum dei
est sicut dicit b. [illegible] quid docet [illegible]
i. fidem [illegible] habitus ex deo est. et etiam de
finita in concilio [illegible] c. 25. et in concilio tride
tino ses. 6. can. 3. ubi damnatur anathema [illegible]
qui dixerit sine [illegible] credere [illegible]
sine auxilio dei
3. conclusio [illegible] fides [illegible] non potest reduci in fidem
acquisitam sicut dicunt aliqui
probatur 2a. sententia communi omnium doctorum qui
communiter dicunt istam fidem habere pro ultimo
fundamento primam veritatem et revelationem divinam
Et probatur ratione quia si ista fides inniteretur fidei humanae
sequitur quod non esset [illegible]. Et cum fides humana
non sit infallibilis quia homines [illegible] veraces [illegible]
sunt falli et fallere sequeretur quod fides infusa esset fa-
libilis quod dicere est hereticum. minor probatur ad hebreo
6. ut per duas res immobiles quibus impossibile est
[illegible] certissimum solatium habeamus qui confugimus
ad tenendam propositam spem quam habemus [illegible]
[illegible] animae [illegible]
[illegible] impossibile [illegible]
fides [illegible]
Item probatur ad gala. 1. sed licet nos aut angelus de celo
evangelizaverit vobis aliter quam accepistis anathe
ma sit. Dico quod [illegible] impossibile

2. q. 1. Ar. 9

E non solum ecclesia militans sed ... predicare ... non debere credere.

Ite. ... quia si fides ... esset ... fundamentum ... sequeretur quod fides ... esset ... accedens ... contra ... ad hebr. 11: sine fide impossibile est placere deo, et loquitur de fide ... in ...

Postremo ... fidem ... sicut ... fidei ... sanitas ... in ... sicut ... ecclesie sit ... formalis ... debet ... formaliter debet ...

4. concl. ...

... fidem ... assentimus ... fidei ... veritas revelavit ... veritas ... revelat non assentimus ... aliquod motivum ... non assentimus ... ultimate et principaliter sed assentimus ... internam ... spiritum sanctum ... fidei ... spiritus sanctus ... veritates. Itaque predicatio ecclesie et miracula ... confirmationem huius veritatis sunt causa sine qua non sed ... fundamentum ultimum assensus non sunt predicatores neque miracula sed est lumen fidei infusum ... spiritus sanctus ... conditio sine qua non. Omnino quod quilibet fidelis ... reddere ... fidei ... debet respondere ... respondere ... deret quia ...

Unde crederet istas veritates esse revelatas a deo, respon-
deret quia ita testificatur et suggerit mihi in corde eius. Ita
[illegible] experimentum [illegible] eius
qui in me loquitur. Ita modo quilibet fidelis respondere
debet si ideo scire has veritates esse a deo revelatas quia
deus interius suggerit et in corde eius ita loquitur. Est autem
discrimen inter nos et apostolos quod apostoli sunt immediate
doctrinam [illegible] nos quidem doctrinam mediante praedicatione
exteriori et praedicatione ecclesiae [illegible] illud Luce 22
ego rogavi pro te petre ut non deficiat fides tua et tu
conversus aliquando confirma fratres tuos. et Math. 16 super
hanc petram (loquitur autem cum petro apostolo) aedificabo
ecclesiam ab illis ergo debemus fidem accipere.
Probatur haec conclusio 1o exemplo in primitiva ecclesia
legimus frequenter in actibus apostolorum quod praedicantibus
apostolis petro et paulo etc visibiliter spiritus sanctus descende-
bat super audientes et convertebat illorum corda ad fidem
si quis tunc illos credentes rogaret unde scitis has
veritates quas audistis esse revelatas a deo numquid quia
dixerunt vobis petrus et paulus. Respondere dicent
omnino quod non sed potius quia spiritus sanctus interius suggerit illas
esse veritates divinas. Unde si per impossibile petrus
et paulus postea oppositum praedicavissent nihilominus
omnino alii credentes manerent quia [illegible] eorum
erat spiritus sanctus [illegible] interius. Ita similiter nos modo
[illegible] praedicationem ecclesiae [illegible] funda-

fundamentum fidei non est auctoritas ecclesiae sed est
lumen fidei et Sp. S. suggerentis ei. Unde licet per impossi-
bile tota ecclesia oppositum doceret et non solum ecclesia
sed angeli de celo oppositum dicerent, fides nostra immo-
bilis permaneret quia maneret ultimum fundamentum.
Item probatur ratio formalis fidei et primum fundamentum
debet esse unum in cunctis fidelibus quia fides est
una et eiusdem speciei in omnibus, sed in apostolis et in pri-
mitiva ecclesia ratio formalis fidei erat prima veritas et
Sp. S. suggerens, ergo similiter in nobis fidelibus
Item probatur manifestissimis testimoniis: 1. ex illo 1. Jo.
in. 5. ait Joannes loquens de ista fide: si testimonium
hominum accipimus testimonium dei maius est et hoc
est testimonium dei quod maius est quia testificatus
est de filio suo. q. d. est huius verbis filii et signis rep-
ret apostolum unde nos possumus cognoscere quod deus testi-
ficatus est de Christo quod sit filius eius. Respondet Joannes in se
qui credit in filium dei habet testimonium dei in corde
suo, hoc est firmum testimonium luminis dei et Sp. S.
Item ad Rom. 8. ipse Sp. S. testimonium reddit spiritui
nostro quod sumus filii dei.
Item 2. Corinth. 13. an experimentum quaeritis Christi ait
vosmetipsos probate si estis in fide an non creditis quod
Christus Jesus in vobis est nisi forte reprobi estis. habebant
Paulus hoc testimonium dei et sic ait fidelibus quaerunt
Item c. 4. eiusdem epistolae: Si opertum est evangelium
nostrum in his qui pereunt est opertum i. in his quibus deus
non contulit lumen fidei et postea illud c. hoc probat

Ite 1. ad Thessalon. 2. gratias agimus deo quia cum accepissetis a nobis verbum auditus dei accepistis illud non ut verbum hominum sed sicut vere est verbum dei. [illegible] credentibus qui operatur [illegible] hoc dicit sed qui deus operatur, qui [illegible] in vobis.

Postea est testimonium [illegible] allegatum Math. 16. [illegible] Petrus est confessus Christum esse filium dei, [illegible] non credidit qui [illegible] revelavit. 1. [illegible] Ecclesiasticorum fuerint sufficientia ut crederent. Sed [illegible] quiescit in [illegible].

Tertia conclusio est [illegible] et multis [illegible] a D. Augustino 11. lib. confessio. c. 3. et in sententia ait quod ipse credidit Moysi et authoribus sacrorum librorum non [illegible] dixerunt sed quia deus interiori [illegible] credidit, sine [illegible] confirmat deus illos verum dixisse.

Quarta conclusio: Ipsa fides [illegible] simpliciter est [illegible] necessarium ad credendum evangelio, et non solum quod [illegible] admodum ut [illegible] et facilius credamus [illegible] sed etiam [illegible] ut [illegible] credamus.

Probatur ex testimoniis adductis in confirmatione [illegible] Et illud Joan. 6. nemo potest venire ad me, non dixit nemo potest facile venire ad me, et [illegible] sed absolute dicit quod nemo potest. Et aliud 1. Corint. 12. nemo potest dicere dominus Jesus.

Videndum est de hac re D. Augustinum lib. de [illegible] [illegible] c. 2. ubi arguit D. August. contra Pelagium, qui si homo potuit habere substantiam fidei [illegible] est ex nobis [illegible] et fidei [illegible].

ea certitudine quam postulat fides catholica. hoc tamen non est modus fidei christianae, id est de eius essentia ita quod si non adesset ista certitudo non esset fides catholica. Modus autem dicitur ille qui non est de essentia, et illo ablato manet substantia rei. Sic charitas est modus, alio [illegible] praeceptum, quod potest quis implere substantiam praecepti v.g. ieiunandi etiam si absit charitas. Sic [illegible] respectu certitudinis. Vide de hac 2. Magister Sot. lib. 2. de na. c. 8.

Tertium argumentum est ex illis verbis [illegible] appellatio. adducit D. Augustinus contra hanc sententiam illud Pauli ad Rom. 11. quis prior dedit illi et retribuetur ei quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia initium fidei non est ex nobis sed ex deo et similiter est dicendum de aliis actibus virtutum supernaturalium.

Ista sententia videtur confirmari in concilio milevitano c. 5. et adducit illud Joannis 15. sine me nihil potestis facere et non [illegible] quod non dixit Christus sine me cum [illegible] intensione potestis credere et [illegible] sed absolute nihil. illud vero [illegible] appellari aliquando [illegible] utrumque terminum.

2. conclusio. actus fidei infusae et actus fidei acquisitae differunt secundum substantiam et speciem. sicut homo et equus.

Ista conclusio videtur contra caietanum 1. q. 171. art. 2. ad 3. et vere est contra illum, et ex ipsis est [illegible] [illegible] in 1. sen. d. 17. q. 2. in solutione argumentorum et etiam in principio. dicunt Johan [illegible] quod assensus fidei infusae non differunt specie sed solum quantum ad firmitatem. Idem dicunt de dilectione dei infusa et acquisita.

Probatur nostra conclusio. Actus fidei infusae est semper [illegible] naturalis excedens totam virtutem naturae ut probatum est. actus vero fidei acquisitae est [illegible] [illegible] differunt specie.

Item. [illegible] [illegible] hi equi differunt specie quia [illegible] [illegible] a diversis principiis scilicet speciebus differentibus specie. quia actus fidei infusae et acquisitae siquidem ad alterum requiritur auxilium dei ad alterum vero non.

at vero si quis recte consideret perspiciet facile in nomine substantiae latere aequivocationem quia substantia a magistro accipitur pro essentia et sic aequi[illegible] consistente genere et differentia et hoc quidem pacto verum habet quod dicit magister quia sicut [illegible] credo Christum esse deum et hominem quia Christus [illegible] quod est actus fidei acquisitae ut patet ex ratione formali ipsius actus qui est differt ab illo quo credo Christum esse deum et hominem quia veritas prima revelat qui est actus fidei infusae. etiam quia ad substantiam actus quia substantia accipitur pro essentia illius actus. at vero crediderim ego quod caietanus non loquitur isto pacto sed accepit substantiam actus pro eo ex quo sumit ratio generis in actu. scilicet pro ut materiale v.g. in hoc actu credo Christum esse deum et hominem quia veritas prima dicit duo sunt et materiale et

... formale materiale est illud quo tenetur credere ... esse deum formale est ratio illa formalis sub quam illud credit

2.2. q. 1. art. 1.

3° Quaeritur an ratio non distinguatur specie sed per hoc modum quo acquiritur et istis modis videtur quod fides infusa habet meritum quod non habet acquisita meritis contra quia ipso facto quilibet actus cum gratia ... talis ... hoc dependet a ... et ... nullum est meritum et ita sequeretur quod omnes virtutes morales acquisitae possent appellari dona dei quia nullus ... est meritum sive ex ... vel auxilio ... sicut fides. Contra. hoc est falsum quia fides infusa per virtus ... domini dei et moralis acquisitae virtutes.

Item quia absens fides infusa est aliquo sine merito ut patet de illo qui est in peccato mortali et modus non potest esse meritum.

Si quis dicat quod modus sit intensio et firmitudo maior quae est in fide infusa et non in acquisita. Contra hoc ... sicut supra probavimus quod fides infusa ... requiritur ad credendum. Contra ... facilitas et intensio et firmitudo potest etiam esse in fide acquisita unde ... differant fides acquisita et infusa. Ideo ... dico quod ... non video quomodo possit salvare quin fides infusa sit otiosa quod tamen est ... quod falsum ... probavimus.

Ista sententia quod fides acquisita et infusa differunt specie est expressa sententia D. Tho. 12. q. 63 art. 4. ubi ait quod habitus acquisitus et infusus distinguuntur specie ex diversa ratione formali actus et obiecti. Item tenet in 12. q. 109. ar. 3. ad 1. ubi ait quod dilectio ...

quam illud credit
f. qui veritas quod dicit quae ratio formalis facit illud ... ad fidem infusam. Caietan. ... materiale appellant substantiam ... et certe ... eodem modo loquendi ... substantia ... idem ... potest esse bonus et potest esse malus ut hoc quod est occidere hominem si fiat propter iustitiam est bonus actus si ex alia malitia causa est malus. et hoc patet manifestissime et vera sententia Caietani quia illi duo actus credendi ... esse deum solum differunt ex ratione formali quia alter tendit in illud ... veritate sub illa ratione qua veritas ... dicit quae est ratio formalis fidei infusae altera tamen quia ratio humana ... quae est ratio formalis fidei acquisitae ... consideremus illos actus quoad materiale sed ... sub illis rationibus ... formaliter sunt ... actus aliqui ... et hoc pacto loquitur s. Th. 22 q. 171. ar. 2. ad 3. quod dicit quod aliqui actus sunt supernaturales ... etiam quoad substantiam actus ut facere miracula. hoc n. quod est

... meritum sub qua ... ratione fiat excedit naturam humanam alii tamen actus excedunt solum ... ad modum ... formali ratione formale v.g. hoc quod est diligere deum non excedit naturam ... diligere illum ... et auxilio gratiae sub hac ratione formali excedit naturam humanam.

2 2. q. 1. A. 1. 2

Ad posteriori respondetur quod est quaestio ...
In hac parte oportet multum animaduertere ... Dicimus quod fundamentum fidei est auctoritas ecclesiae ... huius temporis ... sed illius quae praecessit a principio ...
Dicimus quod habeto confessionem ... haereticis non liberum ... ecclesiam ... certe tempore ... dixerint ...
Dico quod est eadem ecclesia ... nobis quae olim fuit ... licet non eque ... olent ... auctoritate ... doctrina ... auctoritate definiendi ... omnino quod ... non constituit ecclesiam ... tempore ... reliquis ... apostoli ... usque ad consummationem saeculi ... Mathei ultimo ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem ... et Joan. 14 ... dabo vobis spiritum manentem vobiscum in aeternum spiritum veritatis ... regnum ... dicatis quod ... est regnum ... ecclesia ... dicit quod ... ecclesia est illa quae succedit ... continua ... illa quae succedit apostolis ... in episcopis ... ecclesiae ... illa quae succedit in plebibus quae ... adhaeserunt doctrinam apostolorum et prophetarum ... ecclesia ... Unde dico quod in nobis est eadem fides quae fuit in apostolis licet in nobis ... explicatior quam tunc

Ex quibus infertur quod quidam hereticus habitua...
Ad 4m argumentum ex Paulo dico quod ille locus certissime debet
intelligi de fide infusa et non de acquisita, ut vult Scotus,
et patet ex contextu ait enim corde creditur ad iusti-
tiam. Fides autem acquisita non est iustitiam [illegible] infusa et iste
rum eadem ... ait dicit enim ... [illegible]
non confundetur. [illegible] nullus [illegible]
sola fide infusa potest in [illegible] que est in peccato
[illegible] mortali. [illegible]
... eamdem fidem infusam in homine [illegible]
qui est in peccato mortali. Ad [illegible]
[illegible] ille debet [illegible] quod graviter
requirit [illegible] ad fidem [illegible]
fides [illegible] non tamen quod ultimum [illegible]
sit [illegible]

Est aliud Dub. utrum sola fides infusa
inclinet immediate ad omnes actus fidei equaliter
vel [illegible] inclinet nos ad unum et [illegible] ultimum
[illegible] non inclinet nos ad alias mediate. [illegible]
Si fides infusa inclinet ad [illegible]
nem quidquid [illegible] est [illegible]
[illegible] quod est [illegible]
de aliis. [illegible] sicut exemplum
ostendit. Ex D. Thoma [illegible] ait quod fides inclinat
[illegible] veritatem [illegible] medium [illegible]
[illegible] veritatem.

2.º est bis sic se habet fides aquisita ad auctoritatem humanam sicut in fusa ad divinam sed fides humana assentit dicto alicuius tanquam per medium videlicet loquitur ... est ab eius authoritate ipse homo qui est verax dicitque credendum est, ergo similiter fides infusa assentit authoritati fidei tanquam per medium
In oppositum ... est quod fides ... principia ... principii fidei sicut habitus principiorum ... est habitus principiorum ... immediate sine ... in omni principii ergo etiam fides ... assentit sine medio ... cuius fidei.
Ad hoc dub. Marsil. in 3. d. 14. art. 1. q. 1. dicit quod habitus fidei primo et immediate inclinat ad assentiendum huic propositioni deus est trinus ... ad istam deus est verax 2.º inclinat ad istam quidquid deus dicit est verum et 3.º istas propositiones inclinat ad alios articulos per hunc syllogismum quidquid deus dicit est verum sed ipse dicit quod est trinus ergo et sic de aliis.
Durandus in 3. d. 24. q. 1. ait quod quod credit per fidem esse ... a spiritu sancto ... est verax in suis propositionibus et per hanc alias fidei hoc syllogismo quidquid ecclesia predicat est verum ecclesia predicat articulos fidei ergo. ... doctores in illa d. 24. ... tenent quod fides immediate inclinat huic propositioni quidquid

de q. revelat est verum ex hoc [illegible] syllogismo
inclinat ad alios art[icul]os fidei: hec autem sententia est
falsa et melior dicit Capreolus 3. d. 24. q. 1. in
responsione ad argumenta [illegible] contra 4. conclusionem
ait q. habitus fidei infusus immediate et per se in-
clinat ad assentiendum omnibus articulis fidei
sub ratione formali quia deus est veritas prima
revelat. [illegible] sicut potentia visiva fertur im-
mediate per se ad omnes colores sub ratione formali
quae lucidissimi [illegible] quemadmodum intellectus fertur
in principia immediate sub ratione [illegible]
naturalis luminis intellectus agentis quod ipsissimum lumen
ostendit illa esse vera sic [illegible]
[illegible] lumen fidei infusum inclinat [illegible]
[illegible] ad assentiendum omnibus articulis fidei
Probatur: Articuli fidei se habent ut fundamenta
et habent veluti principia [illegible] disciplinae
et fides [illegible] assentit
illis sicut habitus principiorum [illegible]
2. probat validissime [illegible] fidem inclinare ad articulos fidei
per syllogismum illum quidquid deus dicit est verum et
sequitur quod articuli fidei pertinerent ad scientiam the-
ologicam et essent conclusiones theologicae [illegible]
principia quod tamen est falsum [illegible]
sequela probatur quia quilibet articulus [illegible]
[illegible] propositionibus [illegible] cognoscit

cognoscat lumine naturali alte ex fide. oportet
ergo illud quod quidem deus dicit esse verum esse evidens lu
mine naturali quia eius veritas fidei non potest. Et
illud deus est revelatum esse fidei et illud esse est
Theologia [illegible]

Sed contra [illegible]
bona quod quicquid deus revelavit est verum deus dicit quod est
[illegible] ergo illud est verum. minor est ex lumine
naturali minor est ex fide conclusio est
[illegible] theologia sed magis conclusio quidem
[illegible] ex una naturali et alia fidei.

Dico ad hoc quod licet illa quod sit bona et sit demonstratio
sed [illegible] ad assensum fidei ille syllogismus est [illegible]
otiosus et minime necessarius ad assensum fidei quia
[illegible] lumine fidei [illegible] praedicationem [illegible]
[illegible] ad assentiendum articulis fidei absque aliqua
consequentia et ratiocinatione. At vero in conclusione
Theologiae est necessaria ratiocinatio et assensus quod
de [illegible] ratiocinatione. v.g. [illegible] conclusio
Theologica [illegible] est risibilis [illegible] habet voluntatem
[illegible] nos [illegible] assentiremus illi conclusioni
[illegible] in tali syllogismo [illegible] habet volun
tatem [illegible] est evidens naturaliter [illegible]
quae est ex fide [illegible] habet voluntatem [illegible]
[illegible] est quod [illegible] veritates oportet ex illis
propositionibus necessario naturali [illegible] fidei

[illegible]
[illegible]

Pro quo est exemplum optimum lumen naturale intellectus statim cognitis terminis inclinat ad assensum principiorum et tamen possemus nos facere hunc sylogismum. quidquid lumen naturale dicit est verum hoc dicit quod hoc est verum sed tamen hic sylogismus est proorsus inutilis. Itaque similiter in fide dicimus

Item probatur nostra sententia contra Marsil. Illae tres propositiones quas ipse ponit sunt evidentes lumine naturali quod fides christiana non inclinat immediate ad illas. quia probatur quod fides immediate tendit circa propositiones elevatissimas a nostro intellectu hoc est heius praecipuum munus.

Ad primum argumentum. dico quod tamen debet explicari in bono sensu intelligit quod veritas prima est quidem medium non silogisticum quomediante assentimus sed ut tamquam medio i. tamquam ratione formali sicut dicimus quod mediante lumine videmus colores non quidem quod prius videamus lumen et postea colores sed ... est ratio formalis. Ita explicat S. Tho. art. 3. huius q. et q. sequenti ar.

Ad 2. argumentum. quod non est eadem ratio de fide humana et infusa quia infusa est quedam lux inclinans nos in corde ad assentiendum infusa et fides acquisita non Ite. 2. dico quod forte fides humana inclinat immediate ad assentiendum dictis illius quem existimo esse veracem sine aliqua ratiocinatione aut sylogismo qua ratione distinguitur ab opinione quae est [illegible] sylogismum

Ar. 2. Utrum obiectum fidei sit complexum. / loquitur de obiectu materiali

1: quod si loquamur de obiecto ex parte rei est incomplexum. Si vero loquamur de obiecto ex parte nostri est complexum quatenus est in nostro intellectu quatenus ille cedens probare fertur ad obiectum quia non assentimus nisi propositioni ... deum esse trinum et unum sit quid incomplexum quia est ipse deus ... ceterum ex modo quo ego illud cognosco est quid complexum quia debeo illud cognoscere mediante propositione et ... mente ... est trinus et unus. sed quia fides inclinat nos modo ad credendum [illegible] ... opsilet. X.

[Left margin, partly cut off:] ...ensq. 2. ... ho. ... est q. 1. ... sentire ... prop. ... fitting ... ing. licet ... ex parte ... quest ... eum ... sic ... est

Ar. 3. Utrum fidei possit subesse falsum

Arg. est impossibile est quod per fidem infusam assentiamus propositioni falsae. p. ratio est in argum. sed quaestio 2. dub. in corpore. In hoc art. est dub. circa 2am propositionem D. Th. utrum Deus veritatis possit nos fallere aut per se aut per 3. personam et videtur quod sic saltem per interpositam personam. probatur ex illo genes. 27. ubi Jacob dixit Isaac patri suo. ego sum filius tuus Esau feci sicut praecepisti mihi. Illa mendacium videtur esse mendacium. et patet etiam quia 2. dixit Isaac ad filium venit frater tuus fraudulenter et praeripuit tibi benedictionem. et tamen Jacob loquutus est ex revelatione sicut dicit Innocentius 3. c. gaudemus de divortijs. Sed in contrarium est ratio S. Th. quae est demonstratio quia sub prima veritate non potest claudi falsum sicut neque sub primo bonitate malum.

Circa hoc est doctor quidam dictus hybernicus quem allegat Gre-gorius de arimin. in 1. sent. d. 42. q. 2. cuius haec sententia continetur tribus propositionibus. 1a. deus de potentia ordinaria secundum legem nobis per revelationem non potest aliquem decipere et fallere. 2a. conclu. de potentia absoluta potest deus nos fallere et per se et per interpositam personam neque per se neque per aliam. 3a. conclu. si deus nos falleret utendo sua potestate absoluta neque peccaret deus neque faceret aliquod inordinatum quia deus non faceret contra aliquam legem prohibentem nos. Sed peccamus qui facimus contra legem. immo tamen nil iste in tali. quod illud esse in deo per seipsum extineret ad attributum omnipotentiae. hanc sententiam habet Petr. de aliaco in 3. sent q. 12. ar. 3. et Holcot in 2. sent. d. 2. q. 2. et Gabriel in 3. se. d. 38. q. unica d. 2. et alij.

Contra ipsi magis... sed etiam eandem determinatione temporis ... qui ... tempore praeterito habuit sed processio ex parte rei est quae complexum. Q. ... s. Th. de ... et intelligi quod obiectum mediatum est incomplexum mediatum tamen aliquo possint esse complexum.

neque per se neque per aliam.

omnes isti authores hoc tenent quod sentiunt nullum peccatum intrinsece esse malum sed omnia mala quia prohibita. Unde si Deus tolleret omnes leges esset quilibet exemptus qui nulla lege teneretur quidquid fecerit nihil peccat. Et sententia haec quod Deus possit decipere videtur verissima secundum potestatem absolutam verum nec tamen secundum ordinariam deceperit ... Et probatur 1º ex illo Ezechiel 14. homo qui posuerit mirror de suis immunditiis et venerit ad prophetam interrogans per eum me ego dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum et propheta cum erraverit ego dominus decepi prophetam illum quod decipit peccatorem propheta est ... in hoc sensu legitur Levitici 26. si ambulaverint contra me ... ambulabo contra eos in furore ... contra billis a quibus de ... decipiat ... Item probatur 3º ... debere accipere veritatem. ... 22. ubi querit deus quis decipiet Acab et exivit spiritus malignus et ait ego decipiam et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ait dominus decipies et prevalebis egredere et fac ita. Item exodi 12. ubi filii israel videntur decepisse egiptios in preceptis a domino quod peterent vasa aurea.

2º arguitur ratione. si aliquis theologus doctus faceret hunc syllogismum homini simplici: quidquid deus revelat ... rusticus ... est verum ... abraham non habuit filium ... abraham non habuit filium. ille rusticus assentit ... fidem ... nulli maiori ... minori tamen assentit per errorem ... abalio ... consequenti assentit quia et illa quae pendet intrinsece ex minore quae ... illa assentit. q.

3. arguitur ex D. Aug. lib. 83. q. q. 53. ubi ait

ergo ... ex minore ... maiori est ... mediate ... mediate ... veritatis

sicut quod Deus nunquam decipit homines per angelos bonos sed aliquando decipit per angelos malos. Et confirmatur ex illo Arist. 4 ethic. c. 7. quod mendacium distinguit proprie in jactantiam quod per excessum dicit aliquis falsum de se et yroniam quod per hypocrisim aliquis dicit non inesse sibi quod inest sed de qualiquo usque est yronia. Jenes. 3. eritis sicut dii falsum est sicut unus ex nobis. q. et D. Th. 1. q. 110. ar. 2. ait quod yronia est species mendacii. &

Pro explicatione notandum. ~~Item probatur~~ quod mendacium est proferre falsum cum intentione fallendi in dicente sicut definit Augustinus lib. de mendacio ad consentium c. 3. 4. et lib. contra mendacium ad eundem c. 12. et habetur 22. q. 2. c. beatus dicit quod mendacium est falsa vocis significatio cum intentione fallendi. ex Ista definitione sequitur quod omnes loquutiones figurative et parabolice non sunt mendacia licet contineant falsitatem in significatione propria et grammatica quia adhibent rebus ~~propriis~~ veris significandis licet sit significatio impropria et translatum. v.g. dicitur Xristus petra, leo, vitis, vere quidem et non mendaciter quia licet in significatione propria non sit petra sed tamen in significatione translativa vere est petra et abest intentio fallendi unde non est mendacium. Similiter sequitur quod representatores comediarum et fabularum non mentiuntur ergo quia habent intentionem non fallendi et quia res veras significant ut licet significatione improprie

2. supponendum quod potentia dei est duplex. Altera absoluta altera ordinaria sive ordinata. absoluta definitur per ordinem ad res quae esse non repugnant. ordinaria vero definitur per ordinem ad res illas quae sunt statute et decrete in legibus vel revelata. v.g. de potentia absoluta

absoluta potest deus dispensare in sexto gradu vel reparare Ti de Turbare quia illud non repugnat secundum ..... potestate ordinaria non potest quia est addicto contrarium legis nobis revelate

Est dicendum ad dicto tendum quod definimus potestatem dei ordinatam per ordinem ad legem nobis revelatam non per ordinem ad prescientiam dei qui de potentia ordinaria deus potest salvare antichristum quoniam prescivit illum condemnandum quia non est hoc contra legem quia ille possit salvari si bene operetur similiter deus potest facere potestate ordinaria quod ego crastino legam quoniam bis ipse prescivit impossibilitatem eadem ratione Ita quod absoluta potestas est illa que est preter legem ordinaria tamen est illa que est secundum legem revelatam his declaratis sit.

1. conclusio. hereticum est asserere quod Deus utendo potestate ordinaria possit nos vel per se vel per alium decipere et fallere. Probatur quia est expresse contra legem quam deus nobis revelavit in qua habetur quod deus neque per se neque per alium decipit aut fallit. ad Rom. 3. est autem deus verax, omnis autem homo mendax. et numer. 23. non est deus quasi homo ut mentiatur neque ut filius hominis ut mutetur dixit ergo et non faciet. Rursus 2. Timot. 2. fidelis deus se ipsum negare non potest. i. verax est deus in promissis et non potest negare quod semel promisit. Joan. 8. ait Christus. si dixero quod non novi eum ero similis mendax quia frequentim et cod. c. ait Christus. sed qui misit me verax est possibilem militiam. et apocalips. 19. qui sedebat super eum vocabatur fidelis et verax. et ps. 144. fidelis deus in omnibus verbis suis. et sunt plura alia testimonia

2. conclusio. hereticum est vel certe sine dubio errori manifestissimi fide dicere quod Christus potestate sua absoluta possit aliquem fallere aut per se aut per alium. Sunt tamen contra illos

2.2. q. 1. ar. 3.

3. citatus. Verbalis 2o. mendacium ipse est intrinsece malum est ita ut non possit reddi licitum ex parte nostri q. impossibile est quod videat mendacium neque ipse neque per imperium suum. ante probatur ex ar. 4. ethic. c. 7. ubi ait quod per se mendacium est improbum et vituperabile, verum autem probum et laudabile et idem habet Magister in 3. d. 38. et s. Tho. 1. q. 110. ar. 3o. et s. Aug. ust. in enchyridio c. 22. Ex quo est manifesta quod verba nostra naturaliter sunt instituta ad explicandos conceptus nostros, unde ille qui torquet verba ad alium [illegible] quam mihi me te habet committit absurdum verbis quae ad aliorum sunt verba quia per naturam sunt instituta. Ex quo infertur quod est impossibile quod iste actus inordinatus verborum videat

Ita requiritur ex D. Paul. ad hebr. 6. ut per duas res immobiles quibus impossibile est mentiri deum fortissimum solatium habeamus. Iste res sunt divina assertio et ius iurandum dei in quibus aut Paulus quod nostra fides et spes sunt certissimae et impossibile est mentiri deum quod deus non potest nos fallere in promissis. Sed est advertendum quod aiunt auctores contrarii quod ex post in isto loco loquitur non de quolibet mendacio sed de illo quod est actus inordinatus et peccatum quod talem deus non potest cadere sed in mendacium quod est falsum et laudabilis bene potest cadere in deum et de his non loquitur. Ergo tu dico quod ibi aperte fallunt ex post non loquitur. Ergo tu dico quod ibi aperte fallunt quia paulus ait quod nostra fides et spes sunt certissimae quia sunt divinae assertioni et iure iurando divino et si posset esse mendacium in divinis promissionibus licet deus ipse non peccet in fides nostra non esset certa et firma ut ait paulus. Imo tu ex hoc cognitus est evidenter hominibus probis ea ratione nostrae fidei.

intellige non solum quod defraudat illa fine suo sed quod ordinat illa in contrarium finem sunt induceret errorem animum audientis ex quo fit ut audiens fallitur in intentione requisita ad fallendi consistit formalis ratio mendacii.

credimus qui censemus quod si dicerent falsitatem aperta
rentem non credimus homines et eos admitteret tantum
malum esset. si esset aliquis qui putaret esse licitum ali
quando mentiri certe illi nunquam esset licitum mentiri ~~[illegible]~~ nunquam
possemus credere et fidem adhibere unde si deus posset
ut ipsi nunc mentiri licite nulli prorsus ratione possemus
dictis eius assentiri. Et hoc est quod optime explicatur a D.
August. lib. de menda. ad consen. c. 8. et lib. contra menda
c. 4. ait D. August. quomodo credendum est ei qui putat
aliquando esse mentiendum ne forte tunc mentiatur quando docet
lat ut sibi credatur

Item probatur ex parte rationis. quia si deus esset ipse proprie deceptor
sequitur quod nostra fides, sacra et auctoritas scripturae
labasceret et nullum haberet firmum fundamentum. quia possemus
putare ne forte mentitus sit nobis prophetis apostolis et ecclesiae ut ipsi dicunt
putare ne forte mentitus sit nobis per eos apostolos ut ipsi dicunt
mideo illud sit perfectio. quod si ipsi dixissent nunquam sic fa
lsa loquuti fuissent eis [illegible].

Item probatur testimonio D. August. lib. 1. de expositione
symboli. c. 1. explicans articulum de omnipotentia dei.
ait cum sit omnipotens deus mori non potest falli non potest
test mentiri non potest. et similia. Ubi quaestio deus mori te
repugnat et cum primi veri latimendacium repugnat. Item D.
August. lib. 22 de civitate dei. c. 25. ait cum de omnipo
tentia dei tam multa dixerimus si volumus scire ad potentiam
quid omnipotens non possit habent prorsus ego dicam
mentiri non potest. explicat quo quoniam potentia mentiri
lib. 15. de trinitate. c. 15. ait magna dei potentia est non pos
se mentiri si illud est summa potentia igitur mentiri impo
tentia est, et quia nunquam se fuisset ex vera fortitudine con
venire non potest. Hoc etiam ipse august. lib. 83. q. 9.

q. 5. 3. ait non igitur deus deceptor est quod credere sine sensu quam impium sit quis non intelligit

hanc sententiam cum Augustino tenet Anselm. lib. 1. cur deus homo c. 12. ubi ait non sequitur si deus vult mentiri justum illud esse quin potius sequitur deum illum non esse quod mentiri non potest vel velle voluntas in iniqua ipsa veritas corrupta est hoc tamen veritati repugnat. [illegible] b. Anselmi est multo melius quam illi quam faciunt alii authores. deus mentitur quia mendacium non est peccatum. demum est ipse sententia omnium sanctorum quos allegat Magister. lib. 1. d. 42. et 3. d. 48.

3. conclu. deus non potest asserere falsum per naturam assumptam quae hinc esse falsa et mendax e oppositum est error.

Itaque non potest assumere naturam fallacem per quam ipse nos fallat.

Probatur. si cum confirmatus [illegible] mendacium est intrinsece actus inordinatus rationes tamen pertinent ad oppositum non ad naturam et talis actus inordinatus acceptum ferret deo ipsi assumenti naturam et dicenti non naturae assumptae quod certe est impossibile.

Item si deus posset per naturam defectibilem assumptam nos fallere iam nec merito dubitaremus de veritatibus prolatis a Christo in evangelio quod est erroneum.

Item probatur ex illo Joan. 1. ubi evangelista ad docendum narrationem Christi esse certissimam et infallibilem ait Deum nemo vidit unquam unigenitus qui est in sinu patris ipse enarrabit nobis. ubi nos scilicet doceat quod illa narratio quamvis sit exercita per humanam naturam ideo ait unigenitus scilicet sint assertiones unigeniti dei licet per naturam assumptam.

erat ei infallibilis veritatis.

Item ex illo Math. 24. luc. 21. ait Christus de se praedicatum caelum et terra transibunt verba autem mea non transibunt. id est licet deficeret omnis veritas naturalis mea tamen quae est per naturalis non transibit. Demum dicunt doctores quod in articulis parisiensibus est condemnata ista propositio haeretica Christus nos potuit fallere. aut falsum dicere per humanam naturam assumptam. q.

q ratio d. Thom. in articulo est constantissima et evidens.

Ad 2m. Arg. De Jacob. sunt qui dicunt non oportere quod excusse- mus illum amendatio quia fecit. suggestione matris et consilio non sed instigatione dei. Itenit (?) lyra super illum locum. et gabriel ubi s. et dicit praeterea aliquid deterius scilicet quod Jacob licet excusetur a peccato non tamen oportet quod excusemus illum a mendatio quia [illegible] potest aliquis fallere dicere [illegible] cum intentione fa- llendi ex familiari [illegible] SS. quia ille sanctus est et SS. suffe- cit ille qui [illegible] dictum est ille existimat quod mendacium potest esse licitum et honestum [illegible] sed hoc enim reprobatum est.

Dico quod pariter sancti excusant Jacob. a mendatio et peccato quia illud totum dixit ex suggestione SS. Aug. [illegible] questio. super Genes. q. 74. nititur demonstrare magnum mysterium in illis tubis. et lib. 16. de civita. c. 37. ait quod non est dolus sum- pliciter quod fiat non mentientis sed [illegible] fundum myste- rium veritatis ait de Jacob. et Ambros. lib. 2. de Jacob et vita beata. c. 2. et 3. excusat Jacob et bene expli- cat illo loco illud mysterium. [illegible] contra 3. c. gaudemus de divortiis excusat Jacob dicens quod revelatione dei [illegible] et s. th. et Magist. d. 38. 3. se. et [illegible] excusat illum. et s. th. 2. 2. q. 110. ar. 3. ad. 3. demum omnes doctores illum excusant. [illegible] voluit quod dicere Jacob sum primogenitus esau. non quod erat ipse persona esau. sed quod ipse ex dignitate quam habebat erat primogenitus tamen dis- [illegible] ius ad primogenituram et erat primogenitus tamen [illegible] sitione divina [illegible] propriis quod [illegible] emerita fortasse suam primogenituram. et ita dixit ad isaac ego sum primo- genitus hoc est [illegible] hereditate primogenitura et benedictione hoc et [illegible] nullum est mendacium. et eo modo loquendi Matt. 11. [illegible] appellavit Joannem baptist eliam: ipse est helias officio precursoris quia praeviniat venturum sicut elias [illegible] venturus erit et rursus quod erit similis

2. 2. q. 1. ar. 3.

fidelis in veritate et constantia. Et Paulus ad Rom. 9. ait non omnes qui ex Israel sunt hi sunt Israelitae, neque qui semen sunt Abrahae omnes filii, sed filii promissionis etc.

Ad aliud ex Ezechiel. et ad aliud 3. Reg. dico quod illa duo testimonia debent intelligi permissive non quod dominus per se decepit [illegible] i. permisit decipere etc. et egredere et fac i. permittendo quod facias. Eodem modo explicat illud Joan. 13. ait Christus Judae quod facis fac citius, non per se approbabat Christus illud [illegible] facinus. Sed ait postquam iam decrevisti facere, fac: ego permitto non probo. Hiero. Ad istum modum explicat S. Tho. ista loca et alia multa in disput. de malo q. 3. art. 1. ad 17.

Ad testimonium in Exodi 12. quod illic nullam iniuriam venit deceptio sed voluit dominus quod filii Israel peterent commodata illa vasa antea, postea vero ipse dominus qui est dominus omnium rerum vere dominus [illegible] illis et iussit quod non redderent illa egiptiis. Oportet enim egiptii debebant multa plura bona filiis Israel propter servitutem praeteritam et tyrannidem quam in illos exercuerunt. Et Magister in 3. d. 37. ait quod perfecti et boni Judei in illa petitione [illegible] quod habuerint animum reddendi si deus voluisset. sed imperfecti Judei et mali peccaverunt quod habuerint animum non reddendi commodata. sed hoc nulla ratione vel auctoritate probari potest

Ad aliud Ar. dico quod in illo casu fides nullo modo concurrit ad assensum in quantum illusionis licet bene concurrat ad assensum maioris. sed ille rusticus ex deceptione et ignorantia ultra assensum [illegible] fidei assentiendum in quantum [illegible] falso licet fides nullo pacto concurrat ad illud. sicut potest aliquis homo per [illegible] [illegible] et bono zelo facinus perpetrandum ut si credat aliquid [illegible] et facinus. sed contra'

concurrit deus auxilio speciali licet procedant ex errore ut si quis crederet [illegible] quod esset gratum occidere hominem si haberet hunc casum volo occidere propter [illegible] et esset actus meritorius. alii sunt actus meritorii ab extrinseco [illegible] licet sit meritorius non concurrit deus cum illo speciali auxilio et [illegible] est. [illegible] praesenti.

Sed contra si permittere quod homo decipiat sufficit ut ipse deus dicatur decipere etiam permittere quod homo peccet sufficit ut dicatur quod deus ipse peccet. Et propter hoc [illegible] legitime dicendum est quod quando dicit deus decipere et indurare non solum permittit sed aliquid ultra facit. et hoc est quod facit aliqua quae quidem per se ordinantur ad bonum aliquorum, ex malitia vero illius fit peior ut per se patet in evang. et dicebat aliqua ad bonum ordinata quibus ipsi mali abutebantur bonum ad malum et per hoc significatur peccatorum. sicut etiam [illegible] ipso sole ex [illegible] habet aliquid facere et durescere quod agit per lucem et calorem cuius est proprium liquefacere [illegible] ex dispositione materiae [illegible] non liquefaciat sed exiccet. ita similiter facit deus aliqua quae per se ordinantur ad emolliendum [illegible] hominis ille tamen ex malitia sua induratur et propterea deus dicitur indurare [illegible] sicut [illegible] sol dicitur exiccare. et similiter facit deus aliqua ex quibus per se deberet homo venire in cognitionem veritatis. ipse tamen per illa ex malitia sua decipitur propter [illegible] dicitur deus decipere.

Sed contra ille actus est meritorius quia deus concurrit ad illum concursu speciali. Et negando quia sunt enim duplices actus quidam qui ex propria ratione et ab intrinseco sunt meritorii ut actus voluntatis ordinatus [illegible] et ad hos semper [illegible] ignorantia invincibili deus concurret speciali [illegible] ut ex sibi [illegible]

Sed contra fides concurrit ad assensum maioris et assensus ma-
ioris ad assensum conclusionis ergo de primo ad ultimum fides concu-
rrit ad assensum conclusionis. R. quod hoc argumentum de primo ad ulti-
mum sed hoc nihil valet. ut non valet hoc pater meus est causa
substantiationis meae et substantiatio mea est causa huius lectionis ergo pa-
ter est causa lectionis nihil valet igitur. Ista est vera sol.
Aliqui tamen dicunt quod non est inconveniens quod fides mediate et
per accidens sub illo errore fides concurrat ad illud falsum. Sed
contra quia hoc esset falsum. Sed fides nullo modo potest con-
currere ad falsitatem. Sicut virtus temperantiae nullo modo
potest concurrere ad actum intemperantiae et virtus iustitiae
ad actum iniustitiae. Ita nullo modo fides concurrere non potest
tendere ad actum falsum. Et probatur hoc evidenter. quia habitus
concurrit ad obiectum mediante sua ratione formali et sine
illa non potest concurrere sicut visus mediante luce fertur
ad colores sine luce tamen impossibile est cernere colores
sed ratio formalis fidei ex parte obiecti est prima veritas ergo est impos-
1. sibile quod concurrat ad falsitatem.
Ad testimonium argumenti R. sicut ad testimonia Scripturae.
Ad aliud argumentum R. quod Arist. cognoscit ironiam longe ali-
ter quam Latini. Latini enim accipiunt ironiam pro simula-
tione quando in voce aliud dicimus et aliud corde sentimus. (et etiam ipso gestu corporis aliud damus intelligere quam verba significant. et hoc pacto loquutus est deus genes. 3.)
mus. Arist. vero accipit pro hypocrisi et mendatio quo quis
negat sibi inesse quae insunt. sicut opposito modo fit
iactantia. Et Aegidius propterea loco ironiae transfert
hypocrisim et simulationem.
Ad 3. notandum quod antequam Christus nasceretur patres
veteris testamenti credebant per fidem infusam
et Christi nativitatem et tempore futuro [illegible]
sicut nos modo per eandem fidem credimus eum de novo esse ho-
minem et hoc tamen esse factum. Sed tamen verum est

verum est quod ait S. Th. quod simulatque natus est christus fides quae non inclinabat ad circumstantiam temporis praeteriti sed illud erat ex [illegible]
Sed contra sit itaque aliquis fidelis habens [illegible] fidem infusam christus nascetur [illegible] et durante illo assensu christus nascetur [illegible] ille [illegible] assensus [illegible] erat a fide infusa [illegible] etiam ambilem est in fine [illegible] inclinat ad falsum [illegible] quod ille assensus est a fide toto tempore ante christum nativitatem mox [illegible] nato christo [illegible] fide non inclinat ad illum assensum sed subrogatur aliquis assensus a fide acquisita sicut quando aliquis homo ante quam incidat in haeresim [illegible] fidem infusam assentit omnibus articulis fidei simul atque [illegible] discredit unum articulum reliquis incipit credere [illegible] fidem acquisitam. [illegible] est quod omnis virtus sive intellectualis sive moralis inclinat ad obiectum [illegible] cum omnibus circumstantiis requisitis ad [illegible] perfectum et simulatque deficit una circumstantia statim desinit esse [illegible] potentiae v. g. virtus temperantiae inclinat ad comedendum tempore [illegible] debito loco et tempore et reliquis circumstantiis statim ut tempus desinit esse commodum vel alia circumstantia requisita desinit [illegible] virtute. [illegible] in fide de qua in obiecto illius circumstantia maxime necessaria est veritas [illegible] desinat esse veritas in obiecto statim assensus illius desinit esse a fide infusa.

Ad 3 potest [illegible] quod illo tempore quo erat certum christum non esse natum sed [illegible] quod constabat ex [illegible] tunc fides infusa inclinabat ad nativitatem et ad tempus futurum. [illegible] quando erant [illegible]

patres nullo temporis articulo [illegible] quo cum probabilitate
dubitari poterant utrum Christus esset natus. Tunc fides
infusa non inclinabat ad circumstantiam temporis.
Ratio est quia assensus fidei debet esse certissimus et
firmissimus. Tum etiam non poterat esse fides certus.
In solutione ad 4. Notandum cum Caietano quod licet fides non
inclinet ad hoc quod Christus sit sub istis speciebus, tamen absolu-
te et sine conditione debemus adorare Christum ibi existentem.
Ratio est quia nulla est ratio aut probabilitas ad du-
bitandum quod non sit facta rite consecratio. Et etiam non
debet apponi conditio quia minuit devotionem adorantis
et nonnulla subest irreverentia sub illa conditione. Et
quae est ad totus usum Ecclesiae quae sine conditione adorat [illegible] sacrosanctum sine aliqua conditione
sacramentum. Item aiunt sacerdotes. Praeterea [illegible]
quia praelatis et sacerdotibus sine conditione veneramur
et colimus licet possint esse non rite consecrati.

Ar. 4. Utrum obiectum fidei possit esse visum

R. negative. In hoc conclusio dub. est ex Durando 3. sent.
d. 24. q. 1. ait quod conclusio S. Th. est falsa et probat sic:
ratio formalis obiecti realis non potest esse negatio, sed
debet esse aliquid positivum, v. g. obiecti formale
visus est lux et obiectum materiale est quod
reale. Sed non visum est negatio, ergo non est ratio formalis obiecti fidei.
2o. ratio formalis obiecti tenet se semper ex parte
obiecti cum potentiam ~~[illegible]~~ habitum assentimus, sicut pa-
tet in omnibus habitibus, sed esse non visum est conditio
potius tenens se ex parte credentis quam obiecti ipsius
est claritas et illustratio in se. Et alia [illegible] ponit Durandus.
R. quod Durandus [illegible] et absque ulla [illegible]
S. Tho. quod ipse non dicat quem [illegible]

dicit q. arguit. Durandi probant sed s. th. ait quod non requiritur conditio necessaria ex parte credentis, et non ait quod sit ratio formalis obiecti quia eam ditionem quia illud est veritas prima revelans. Itaque debet intelligi quod ait Paul. Hebr. 11. est autem fides sperandarum substantia rerum argumentum non apparentium. non quia obiectum fidei sit aliquid non apparens sed ex parte ipsi non apparet tenet . . . ex parte nostra propter confessionem

imo tenetur quod ex parte obiecti quia certe de ratione credibilis est quod sit non visum et . . . si crederemus illud haberet ex parte sui non obscurum . . . ipsi credibilis in ratione credibilis debet necessario esse obscurum et non visum et ita si per impossibile deus aliquid crederet oporteret illud credibile esse illi non visum et aliter non esse credibile.

§ statim dub. quod dicit s. th. quod requirit electionem ex parte voluntatis ad credendum quia obiectum fidei est obscurum, immo non omnino convincit intellectum. Dubitatur probando quod non requiritur intellectio voluntatis et probatur quia non credimus nos fidem magnitudinem Romae esse et intellectum convincit propter auctoritatem dicentium sed tamen fide et audivimus homines multiplices . . . fide et scimus et probationes quia non dicunt fidem . . . nostram esse veram et . . . confessamus nostram esse veram et . . . debet esse tam incredibile. Quia intellectus . . . ad fidem . . . . convincitur ad credendum quod accedendum Romae esse.

2.º Arguit ex illo Jacobi 2. tu credis in unum deum bene facis etiam daemones credunt et contremiscunt. ubi patet quod daemones credunt nolentes credere convicti miraculis et evidentia signorum quia non requirit propria affectio.

3.º Arguit ex d. Augustini Tractatu primo in primum canonicam Joannis et in oratione quam habuit ad turbas Judeos . . . d. thomas. 6. c. 9. illis epistolae . . . Augustini in . . . thomas. 6. c. 9. illis . . . credere fidei nostrae . . . heretici possint non credere fidei nostrae . . . lapis ille parvus . . . ex . . . monte sine manibus . . . Daniel. 2. adeo crevit quod repleuit universum orbem. ergo videtur quod testimonium quibus . . . fideles . . . sunt . . . requirat in intellectu voluntatis

. 9. thomas.

Ad hoc Dub. dico q loquendo de fide infusa ~~necessarium~~ est q ad credendum articulis fidei opus est pia affectione. Probat. 1° Ex apostol. Rom. 10. corde creditur ad Justitiam ore autem confessio fit sed nomine cordis significatur intellectus et voluntas quod D. Tho. bene notat in illo loco

virg. Item. Assensus fidei est actus meritorius sicut in isto loco ait Paul. corde creditur ad Justitiam. et genes. 15. credidit Abraham deo et reputatum est illi ad Justitiam. q est actus voluntarius et spontaneus qui omnis actus meritorius debet procedere a voluntate.

Item. experientia videmus q omnes audientes eundem evangelium quidam credunt quidam nolunt credere ut ait Paulus. Rom. 10. sed non omnes obediunt evangelio Esaias enim dicit domine quis credidit etc. ergo fides voluntaria est, Item. Joan. 6. Christus praedicabat de misterio eucharistiae et quidam discipuli discesserunt dicentes durus est hic sermo quidam tamen permanserunt quibus dixit Christus numquid et vos vultis abire cui Petrus quo ibimus? verba vitae eternae habes ergo actus fidei est voluntarius.

Ultimo. Probatur est praeceptum de credendo Marc. ulti. praedicate evangelium omni creaturae qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit etc. ergo assensus fidei est voluntarius quia si fuisset necessarius convicto intellectu sine voluntate non esset praecepti. Atque adeo q est actus voluntarius illi qui leviter credunt sine motivo sufficienti reprehenduntur. ecclesiastici. 19. qui cito credit levis est corde. Et similiter e contrario illi qui sunt nimis duri cum habeant sufficiens motivum similiter reprehenduntur luc. 24. ait Christus. o stulti et tardi corde ad credendum ergo actus fidei voluntarius est ut patet ex his omnibus. Et videndus est Aug. tract. super Joan. tractatu 26. ait intrare ecclesiam potest quis nolens credere tamen non potest nisi volens.

Ista conclu. est definita in concil. Toletan. 4. c. 55. et habet
d. 45. c. de Judeis. ubi precipit concil. quod nemini inferatur vis ad credendum quia quilibet debet voluntarie que
re salute credendo aut eam imperire non credendo

2°. Dico quod licet hoc sit verissimum quod requiritur pius affe
ctus quo primum credimus sed tamen postquam aliquis est ad al
tum in fide et novit bene fundamenta firma nostre fidei vix
potest bonus homo dissentire de re evangelica etiam si velit
et hoc est quod dicit August. et quod mirum quod non possunt
non credere postquam per vobis sapius de his gestis. Sed dico
quod potissima ratio quare heretici inducuntur ad infide
litatem est malitia cordis qui repelunt bonum consciencia
et sic circa fidem naufragium faciunt et fiunt velint
nolint ignorantia eo quod claram lucem respiciunt.

3°. dico quod communiter et in genere loquendo scientia fides et
opinio hoc distinguuntur quod scientia habet actum necessarium
et naturalem s. ab obiecto convincentem intellectum sed in
fide et opinione dicitur ratio respectu quarum assensus sunt volun
tarii et liberi quod auctoritas quia fides non convin
cit intellectum quia non habet evidentiam et medium proba
bile opinionis non convincit quia non habet evidentiam
et certitudinem ex quo fit ut requiratur ellectio voluntatis
quae determinet intellectum ad assensum fidei et
opinionis. Dixi communiter et in genere quia potest
aliquis fidelis sequi motivis testimoniis et fundamentis
respondeat magnis quod per se convincant intellectum ad
assentiendum nisi sit homo proterve victus et pravi
cordis. sunt assensus qui non est per fidem agui
situm non potest homo nisi proterve victus disse
ntiri

similiter potest esse in opinione quod sit rationes et ita
verisimiles adducant quod intellectus nisi valde protervus
vinoant? et ita Aris. 7. ethic. c. 3. ait quosdam esse qui
suis opinionibus ita adhaerent sicut alii suis scientiis pro-
pter probabilissimas rationes. Ad 3m licet hoc ita sit tamen
regulariter verum est quod asserit s. Th. quod in fide et opinione
requiritur pia affectio voluntatis. Et secundo est advertendum
quod authoritas illius hominis quem credo esse verum in magis
militante determinat intellectum ad assensum quam medium
probabile cuiusmodi opinio et propterea communiter dicitur et
verum est quod fides dicit certitudinem in assensu sed tamen in
opinione non est ista certitudo sed formido ait Tertius
opinionantur: certiores est. haec tamen omnia debent intel-
ligi communiter loquendo quia aliquis potest esse opinio et tamen fide
cohortationes probabiles pluribus ponderent quam auctoritatem
dicentis

Et hoc debet notari pro tota materia morali. quod regulae
quae traduntur in materia morali non debent esse omnino
universales et numquam deficientes sed satis est quod regula-
riter sint verae

Ad 2m. Argum. R. quod si interpretemur s. Th. de fide infusa
universaliter dicit verum s. Th. quod requiritur pia affectio.
si tamen intelligamus s. Th. de fide in genere sive acquisita
sive infusa habet verum s. Th. communiter et in genere
loquendo in aliquo tamen casu particulari non requiritur ista
pia affectio ut dictum est. Sed contra quia cum tot probabili-
tates et testimonia habeo ad ea quae sunt in evangelio quorum
2o non convincimur sicut nullus homo est. R. quod quia
sint veritates supernaturales illi dicit naturales. et ita
semper oportet pia voluntate confirmare intellectum ut sequatur fidem

vt patet ad tertium secundum quem homo est.

Ad 2. Rx. quod demones qui pollent ingenio perspicacissimo et intelligunt quantum vigeant tot testimonia nostre fidei convincuntur ad credendum et multo plus quam nos ad credendum quod Roma est.

Ad 3. ex August. iam est Responsum quod qui semel acce pit fidem sicut ipse homo vix potest deserere fidem.

Insta. ad 2. est dub. quia ait S. Th. quod articuli fidei sunt evidenter cogniti secundum rationem credibilium licet non sit ita per veri. Arguitur contra. cognoscimus evidenter esse credibiles ergo cognoscimus evidenter esse veros. cons. est falsum. cons. probatur sequela. omne illud quod est credendum est verum articuli fidei credendi sunt ergo sunt veri quia est evidens maior ita est evidens ergo et cons. quia minor similiter est evidens apud S. Tho. ex quibus sequitur quod habemus evidentiam articulorum quod est falsum.

2. arguitur si aliquis scit evidenter quod aliqua propositio est demonstrabilis licet ignoret demonstrationem consequenter sequitur quod evidenter scit illam propositionem esse veram quia demonstratio non potest esse nisi de veris. ergo qui cognoverit evidenter propositionem esse credibilem evidenter scit esse credibilem quia similiter fides non est nisi de veris. sed S. Th. dicit quod evidenter scimus articulos fidei esse credibiles ergo

Propter hoc argumentum etiam thomiste multum male vexantur et alij contra S. Th. existimant sententiam S. Th. esse falsam. et locum d. Pauli in quo S. Th. fundat suam opinionem fidelis ipsi explicant quod appellat visionem cognitionem quamcumque. videmus .i. cognoscimus. sed S. Th. non est contentus ista explicatione quia prior ratio quando nullus philosophus aut metaphysicus appellat visionem cognitionem obscuram sed ipsi cognitionem evidentem et ideo S. Th. optime explicat d. Paul. videmus evidenter

sunt quod sint credibiles. in eminimo[?] quatenus veri sint testes, probatis. Ita sententia S. Th. Ratio ex illo Ps. 92. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. i. testimonia tua evidenter sunt credibilia. Item ex illo Esai. 7. secundum 70. interpretes nisi credideritis non intelligetis ubi vidimus quod fides divina prout habet sparsit in nobis intelligentiam veritatum fidei, intelligentia autem est manifesta cognitio quae dicitur ad veritatem rationem credibilitatis. Item ex illo Job. 42. auditu auris audivi te nunc autem oculus meus videt te. oculum appellat evidentiam

Item ratione. medium probabile quamvis non ostendat propositionem cui adhibet esse veram tamen evidenter ostendit esse propositionem probabilem. ergo similiter fides quamvis non ostendat articulos fidei esse veros tamen ostendit esse credibiles. Ex quibus habetur quod fides divina triplici se habet in ordine ad articulos fidei. primo enim inclinat intellectum ad assentiendum ipsis veritatibus et rejicit contrarias ~~veritates~~ falsitates. Juxta illud. 1. Joan. 2. loquens de hereticis ex nobis exierunt sed non erant ex nobis nam si fuissent ex nobis permansissent utique nobiscum. et subdit de fidelibus vos autem unctionem habetis ab Spiritu Sancto quae unctio vos docet veritatem: 2.o modo se habet fides quia ostendit articulos fidei evidenter esse credibiles. hoc secundum quod ait S. Th. [?] non esse evidens sed tamen est multum consentaneum. scilicet quod faciunt fidem sine evidentiam. 3.o se habet quia inclinat nostrum intellectum

Ita ut certissime assentiat ipsis veritatibus

Ad 2m. Arg. R. quod illa propositio maior scilicet omne illud quod non est evidens immo dico neque est verum quia multa falsa sunt quibus est fides adhibenda scilicet assertionibus multis hominibus fidedignissimis dicit bene Caiet. Sic quod si aliqui testes vel probi et omni exceptione maiores coram[?] in judicio accusantes aliquem de crimine judex evidenter cognoscit illud esse credibile quod illi asserunt. et tamen potest esse quod illi omnes mentiantur.

Ad 2. R. quod illud est verum sed quod nihil valet et ratio discriminis est quia propositio est demonstrabilis ex natura rei et intrinseca connexione terminorum unde fit quod ille qui evidenter cognoscit esse demonstrabile evidenter cognoscit esse verum. propositio autem dicitur credibilis non ex natura rei et connexione terminorum sed ex auctoritate dicentium

Sed Dub. est unde proficiscatur ista evidentia articulorum fidei de qua S. Th. utrum proficiscatur ex ipso habitu fidei an vero ex testimoniis extrinsecis et ex auctoritate de qua michi ... credendum est ... S. Th. 2. 2. ad 3. ait quod ipsum lumen fidei causat istam evidentiam. et est notandum optime ex quo primum eius declaratur quia libet alii virtus moralis causat evidentiam circa propria in ... v. g. qui est temperans evidenter ... dicat ... temperantiae quo tempore sit comedendum et alia similiter ... et hoc est quod ait Arist. 3. ethic. c. 4. qualis unusquisque est talis finis sibi videtur. i. secundum dispositionem ... habet quisque ... prudentiam judicat de agendis.

Sed contra hoc est Aug. quod multi credunt qui non vident ... habere ... tam evidentiam ... sint credibiles ... ut patet in ...

Item si lumen fidei faceret evidenter credibiles ... fides antecedit ... judicium ... est credibilis et tamen S. Th. 2. 2. ar. 2. dicit quod ... quicumque credit ... judicat ... esse credibiles

Item quia lumen fidei est lumen obscurum ~~...~~ et non clarum ... non potest causare istam evidentiam quam ponit S. Th.

Ad primum dicit Caiet. hic quod quicumque credit prudenter et ... non leviter corde sed ad ... sufficientia

Sufficienti motivo habetur id judicium esse credendum evidenter est credibilis et ita videtur dicere S. Th. in solutione ad 2. ubi ait non enim crederet nisi cognosceret esse credendum. Ego tamen non existimo hoc esse certum quinimmo potius existimo quod dentur multi qui credunt rationabiliter et prudenter in quibus non praecedit illud judicium, sed in aliis et quae praecedit istud judicium probabile est hoc esse credibile et non requiritur evidentia. Et probatur hoc ex Augustin. lib. de praedestinatione sanctorum c. 2. ubi ait credere de re est cum assensione cogitare neque quisquam crederet nisi cogitaret esse credendum et tamen D. August. appellat cogitationem judicium probabile non autem evidens. Ita explicat S. Th. q. sequenti art. 1. Ad illud tamen quod dicit S. Th. in solutione ad 2. quod debet praecedere illud judicium de evidentia intelligitur communiter loquendo in adultis, atque non de rusticis vel fortasse melius loquitur de primis nostris certis ecclesiae quando incipiebat amplificari fides et credebant in miracula hinc habebant illud judicium.

Ad 2. Respondeo quod istud judicium hoc est credendum evidenter simul provenit et a testimoniis et motivis quibus inducimur ad credendum simul etiam a lumine fidei infuso sed tamen quia potior causa et magis principalis est lumen fidei, propterea S. Th. refert illud in lumen fidei quamvis in testimonium externum. Sed non tamen negat quin illa testimonia evidenter ostendant illa esse credibilia.

Ad 3. Respondeo quod lumen fidei est obscurum quantum ad veritatem propositionis credibilis et ita non videmus illam esse veram sed propterea credimus sed tamen est lumen clarum quantum ad rationem credibilis et ita videmus per fidem propositionem esse evidenter credibilem. Immo tamen propter hoc ipsum quod est lumen fidei ipsam fides debet in aliquo illustratione facere

in motivum fortasse non requiritur aliquod judicium quod sit actus distinctus ab ipso actu credendi sicut in scientia fit ex demonstratione non requiritur ut intellectus assentiat quia habeat prius hoc judicium hoc est scibile aut hoc est verum sed statim assentit quia tamen verum et tamen scibile et in illo assensu clauditur illud judicium hoc esse scibile et hoc est verum neque requiritur aliquod distinctum judicium ita similiter propositam fidem intellectus assentit illi tamen ut probabili et in illo assensu clauditur illud judicium hoc est probabile neque requiritur aliquod actus distinctus.

articulis dicitur non potest esse aliud quam quod sunt credibiles. Patet hoc exemplo in naturalibus quia lux ista sensibilis evidenter ostendit illud quod a longe video esse animal quamvis non sit petrus quod obscure ostendit

Ar. 5. Utrum ea quae sunt fidei possint esse scita.

1. conclu. impossibile est quod unus et idem homo per fidem credat aliquam propositionem et simul quod habeat scientiam illius

2. conclu. non est inconveniens quod unus credat aliquam propositionem et alius illam sciat vel quod idem homo diversis temporibus habeat scientiam et fidem.

3. concl. ea quae communiter proponuntur hominibus credenda nunquam in via videntur ut sunt de articulis fidei;

In hoc articulo est dub. circa 1. conclu. ex scoto in 3. se. d. 24. q. unica ubi ait quod expresse s. th. contradicit sibi et probat quia in 1. p. q. 1. ar. 2. definit s. th. quod theologia est vera scientia circa articulos et eius eadem quest. ait quod fides et theologia versantur circa idem subiectum ergo sequitur quod ille idem homo est theologus et fidelis quod scientia theologiae et fides sunt eodem quod s. th. contradicit sibi per 1 conclusionem. R. tamen quod nulla est contradictio quia s. th. hic loquitur de scientia quae est propriissime scientia in qua est evidentia theologia autem non habet evidentiam nisi fundatur in articulis fidei de qua scientia theologia loquitur in p. p. unde non sibi contradicit.

2. dico quod forte scotus quod scientia et fides versantur circa idem obiectum incomplexum scilicet deum quia et theologia et fides agunt de deo. sed tamen circa obiecta complexa quae sunt propositiones distinctas variant quia fides versatur circa propositiones distinctas a deo et ostensas divina revelatione. theologia autem versatur circa propositiones quae partim pendente ex

ratione naturali partim tamen ex fide et sic theologia est scientia mixta ex ratione naturali et fide ut sic. quia est risibilis quia dependet ex hoc sic homo est risibilis quia est homo

Ultimo tamen potissimum dub. utrum verum sit quod ait S. Th. in corpore. Et probatur esse falsum. Accipio fidelem qui per fidem tenet deum esse et esse unum quod deus revelavit. et iste postea comparet sibi demonstrationem illarum propositionum. Iste fidelis multo firmius assentit illi propositioni de deo quam paganus philosophus qui solum assentit illis propositionibus per scientiam. ergo eidem propositioni potest quis habere et fidem et scientiam. minor est nota quia fidelis firmius assentit quam quis dicat et infra ostendemus quod fides est firmior quam scientia. tamen probatur evidenter quia illa maior firmitas non est a scientia quia illam habet etiam paganus ergo est a fide

Sequitur si habita demonstratione naturali homo perderet fidem de illa propositione quomodo sit per demonstrationem. nam sequitur quod ille homo amittit omne meritum fidei quia certe non est meritum fidei ubi non est fides et stans ille. facerent theologi quaerentes demonstrationes et rationes naturales ad confirmandum et illustrandum fidem si quidem amitterent meritum. et minor probatur ex. exp... contra Gregorium Ciz... Luci... 24. ad divinam sapientiam qui elucidant me vitam aeternam habebunt. i. qui suis studiis vacant ut ostendant veritatem fidem vitam aeternam. et hic est sensus literalis illius loci. Item 1. petri 3. parati semper omni poscenti vos rationem de ea que in vobis est fide et spe quia ratione distinguimur a maioribus quia illi habent in sua religione quod nihil possunt disputare de his que credunt

3o. Argumt. beata pro q.o [illegible] est visibilis pertinet ad scientiam Theologicam et tamen illius etiam habemus fidem ergo. minor probatur quia si aliquis diceret quod non est visibilis parte esset hereticus quia illud est de fide

4. Argumt. Paulus secundum sententiam S. August. et S. Th. vidit essentiam divinam. et tamen ille simul credebat articulos fidei sicut ipse ait 1. Corint. 13. videmus per speculum in enigmate et nunc cognosco ex parte. et confirmatur quia apostoli alii credebant articulos per fidem et tamen evidenter sciebant quia habebant de testimonium [illegible] illis veritates quas videbant miraculi evidentia et spiritum sanctum descendentem in credentes ergo simul habebant fidem et evidentiam. atque hoc videtur tenuisse de motibus qui ex parte credunt Jacobi 2. demones credunt ex parte tamen conviniunt ad credendum nolentes credunt convicti testimoniis fidei et miraculis et sic credunt et contremiscunt etc.

Pro huius explicatione dico 1. quod inter istos habitus fidei opinionis scientia hoc interest. quod opinio inclinat intellectum ad assentiendum sed tamen cum formidine oppositae partis ut ait S. Th. [illegible] ad 4. illud tamen quod ibi dicit qui opinatur semper putat [illegible] non est intelligendum ex parte obiecti sed ex parte subiecti. quia aliquis opinatur aliquid esse necessarium .f. quo ego opinor quod necessario quantitas distinguitur a re quanta. sed tamen ex parte subiecti est formido quod fortasse ego fallor et alter veritatem dicat. fides autem inclinat intellectum ad assensum firmum et certum omni formidine [illegible] et magis [illegible] excludit omnem trepidationem et metum at fides est assensus obscurus et inevidens et hac ratione distinguitur a scientia

et hac ratione distinguitur ab opinione.

scientie tamen inclinat ad assensum certum et evidentem et excipit habitus. 2. quia ad ijs facit ad assensum inclinat

Isti habitus in eo in quo conveniunt. s. quia inclinant intellectum ad assentiendum inter se distinguuntur sed in eo in quo differunt vel alter vel alterum excipit fides tollit formidinem opinionis scientia tamen tollit obscuritatem fidei

2. dico quod si aliquis homo fidelis assentiat huic propositioni in deo est 3. deus est unus quod continetur in sacra scriptura simul et ex intimo assentit per demonstrationem metaphysicam iste homo multo firmius et certius assentit quam si ex sola haberet demonstratione quod quantum ad firmitatem assensus ex certitudine fidei iuvat scientiam at tamen ille assensus non dicetur propositionis assensus fidei quia ille assensus est clarus et fides dicit obscuritatem et excipit illum assensum denominationem a nobiliori habitu et sic dicitur assensus scientie. quod dixi de fide et de scientia dico de opinione et scientia si aliquis homo haberet multa media probabilia ad assensum alicuius conclusionis et postea comperiret demonstrationem illius conclusionis ille maiorem et firmiorem certe assensum habet quam si haberet solam demonstrationem quia in hoc bene iuvat opinio scientiam. s. in assensu. et confirmatur exemplo si medium luminet a baculi illa magnificat si adhiberentur aliquae candele magne certe magis illuminatur medium ab illis candelis quam si esset facula illa sola.

v.g. si aliquis habeat opinionem de aliqua propositione cum formidine et acquirat demonstrationem ipse tollit formidinem opinionis quia quantum ad hoc opponuntur si tamen opinio sit talis quia habent multa media probabilia licet habeat aliquam firmitatem certe firmior erit firmitate scientie quia quantum ad hoc non opponuntur.

3. dico quod proprie loquendo non potest aliquis habere simul assensum fidei et scientie circa eandem conclusionem. patet ex ratione. s. quia assensus fidei est obscurus et inevidens scientie autem assensus est clarus et evidens et propterea ex eodem

q' mir[aculo] a con[traria] sen[tenti]a Durandi q[ui]a sua di[ffer]t a s. th. m[ihi] v[idetu]r solis nota quod Durandus ait q[uod] scientia et fides sunt de eodem certi est

q[ui]a solum vult signi[fi]care quod ulterius habitus concurrat ad assensum q[ui] bene concedit s. th. non autem dicit q[uod] ille assensus sit evidens et inevidens ex[pressum] d. 3. d. 25. q. 1. conclus. 2. multis

qui hoc ceperit multi[s] decipere

argumentis contra durandum sed dico q[ui]a est q[ua]m de nomine.

Ad 1. p[atet] ex dictis fateor q[uod] simul habitus fidei concurrit cum scientia ad assensum sed tu[nc] ille assensus non dicitur fidei q[ui]a est u[bi]q[ue] evidens.

Ad 2. Dura[ndus] in 3. d. 24. q. 3. dicit duo p[rim]o q[ui]a si aliquis credit aliquam propositionem et postea comperit demonstrationem ex integro amittit totum meritum quod est in assensu illius propositionis et ratio est q[ui]a meritum in quolibet bono opere consurgit ex duobus p[rim]o ex eo q[ui]a est opus liberum et ex eo q[ui]a illud facimus q[ui]a istis operibus laudamur aut vituperamur non[?] et nonne ex operibus necessariis. 2. negat meritum ex difficultate quae est in opere q[uan]do aliquis comperit demonstrationem utrumque amittit q[ui]a iam assensus est necessarius q[ui]a intellectus convincit et non potest non assentiri. Item tollit difficultatem assensus q[ui]a iam intellectus libere assentit et faciliter. Unde tollit omne meritum. 3. dicit Dura[ndus] q[uod] rationes probabiles et suasoriae quae adducuntur a sanctis ad confirmandam fidem nihil tollunt de merito fidei. Probat eadem ratione ex contrario sensu q[uod] non tollit assensus liber et difficilis.

Ista sententia potest confirmari ex illo D. Gregorii homilia 26. sup[er] illud ex Ioan. 20. intravit Jesus Ianuis clausis ait Grego. fides non habet meritum cui humana ratio praebet experimentum. demonstratio su[per]praebet experimentum. meritum.

At s[ecundu]m th[eologi]co q[uod] haec doctrina Dura[ndi] est falsa. veritas autem est q[uod] fidelis qui comperit sibi demonstrationem de aliqua propositione quam crediderit per fidem non solum non amittit meritum illius q[uin] potius auget meritum in assensu :–

Probat[ur]. fidelis q[ui] nihil scit de demonstratione huius propositionis.

Sed probat q[uod] habitus fidei nullo m[odo] concurrit ad assensum illius propo. de q[ua] est, postq[uam] est acquisita demonstratio. patet q[ui]a deest una conditio necessaria requisita ad assensum fidei s. q[uod] feratur in aliquid non visum. prop[ositio] autem illa est visa ergo. Respondetur conclusio dicit q[uod] fides non concurrit s[ecundu]m formalem propriam rationem fidei quae s. ratio distinguit a scientia sed tu[nc] cum concurrit ille habitus fidei q[ui]a ille nos s[ecundu]m se extendebat ad illam propositionem de q[ua] est sed etiam ad alios articulos fidei licet n[on] concurrat ex ratione qua distinguit a scientia et iam obiectum est verum concurrit m[odo] s[ecundu]m q[uod] convenit cum scientia s. q[ui]a tendit ad certitudinem. Et si quis velit probare q[uod] concurrat etiam s[ecundu]m propriam rationem fidei q[ui]a s. potest ille p[ri]mo assentiri illi propositioni de q[ua] est q[ui]a deus illam revelavit licet etiam assentit q[ui]a ratio naturalis dictat potest n. in esse propter assentire propter dios melo dice y porque lo veo eodem assensu. cum fides ferat[ur] nullum assensum sub ratione formali fidei sequi videtur quod ille assensus sit a fide s[ecundu]m propriam rationem fidei sed negat q[uod] q[uia] illud non sufficit sed oportet q[uod] concurrant omnes conditiones necessariae requisitae, deest aute[m] una.

s. non vivimus ut dictum est / Sed est argu[mentum] ad probandum q[uod] habitus fidei et habitus scientiae non po[ssunt] simul esse simul ac q[uod] nullo pacto et s[ecundu]m nullam rationem possint simul concurrere ad eundem assensum. Et probat sic habitus opinionis et habitus scientiae non possunt esse simul q[ui]a habitus fidei et scientiae, ergo est notum. Et probatur a Magistro s[ecundu]m

in 3. lib. poster. q. 8. art. 2. q. 2. et q. probat quod opinio et scientia repugnant penes formidinem et certitudinem ita fides et scientia penes claritatem et [2.2. q. 1. ar. 5.] inconsistentiam. [illegible] de fide [illegible]

[illegible] propositio deus est firmiter illi assentit propter auctoritatem dei et fidei quam demonstrationem quod nihil ommittit de merito.

Item quia increduli [illegible] homo theologus et studiosus qui ex amore fidei sentit quaerere rationes naturales illam illustret et faciat omnibus hominibus amabilem et veram quod iste propter hoc bonum [illegible] ommittat meritum quia certe esset contra [illegible] rerum qui eliquidant [illegible] et illa [illegible]

Item fidelis quilibet paratus est ad assentiendum illis propositionibus quae sunt in sacris literis quas vis de esse omnis demonstrationes naturales quod nullum ommittit meritum de demonstrationem.

Item probat quod dicit. et male et non consequenter loquitur. quia si non illa demonstratio tollit meritum omnino sequitur quod rationes probabiles multae ex parte terminuerent meritum quod ipse negat. patet sequela quia dubitationes quam illi qui adducunt ad fidem multas rationes probabiles videlicet miracula exempla et testimonia certe illi [illegible] multo minore difficultate credendi quam illi qui sine tot probabilitatibus credunt. dicit. [illegible] facilitas tollit meritum.

Dico quod ille qui habet demonstrationem nihil omittit de merito [illegible] quia [illegible] dicit. Ad [illegible] dico quod ille assensus propositionis [illegible] est ab illo qui habet demonstrationem semper est liber [illegible] fides [illegible] tenens [illegible] ex fide et motivis illis [illegible] posset homo deserere illud motivum [illegible] in fide [illegible] et hinc solum assentire ex motivis scientiae. Ad aliud de difficultate dico quod difficultas nil operare [illegible] nihil conciliat meritum sed potius ex obiecto et [illegible] et bonitate operis et [illegible] de assensus circa de obiectum nihil minuit de merito. Dico praeterea quod si propter facilitatem minuit aliquid meriti [illegible] aliunde [illegible] contingit quod ille qui habet demonstrationem propositionis [illegible] peculiari et particularem [illegible] propositionem unde videtur esse circa illa [illegible] ad [illegible] scientiae omnis eorum [illegible] habitus opinionis non [illegible] rationes [illegible] probabiles licet existentia scientia non generent opinionem sed [illegible] scientiam.

et de le[?] ... assentit in quo plus meretur quam pro suo bono
studio acquisiit ratione in confirmatione fidei.

Ad testimonium Greg. dico quod intelligit quando aliquis assentit
alicui propositioni fidei propter demonstrationem aut
saltem potissimum propter illam rationem et non quia credidit.
hic amittit meritum at vero ille qui principaliter assentit propter
... ..., ..., ... non amittit meritum. Et quod hoc sit mente
... patet ex loco quo explicat Gregorius. Ubi
Thomas dixit nisi videro in manibus eius fixuram clavorum
et mittam manum in latus eius non credam. et tamen credidit
propter experimentum et propter ea quod ille ex ... probavit
quia ... ...

Ad. 3. ... ex illa prop. ... est risibilis propositio
docte loquendo non est propositio quae pertineat ad fidem et ... ...
dicte ad fidem ... Theologi quod non est revelata immediate
... in sacris literis sed habetur ex ratione naturali
simul et fide. Sed tamen dico quod qui negaret illam censeretur
vehementissima suspicione hereticus. quod censeretur quod
quod non ... maiore ... omnis homo est risibilis sed censeretur
... ... unde qui negaret
illam ... est risibilis vel est ... amens et stultus vel
saltem hereticus.

quod est manifesta.

Ad. 4. ex Paul. ... ...
gentibus quod Paulus non vidit essentiam divinam ut probabi-
liter ... ... est mulli ... ... tenemus cum Aug.
et S. Th. dico quod ... desiit videre essentiam divi-
nam non recordabatur ... ... mysteriorum et veritatum
quas ... ...
debat ... mysterium et ... ... recordabatur ... ...
... ... meminerat illius veri-
tatis sed tamen in quadam confusione et caligine que ... ...
... non ... ... fidem.

Ad aliud ex apostolis. ... ...
cedentes

ait quod evidenter cognoscebant apostoli quod deus credebatur testi-
monium illis veritatibus propter miracula et alia si-
gna. simul habebant fidem illorum articulorum quos non videbant
illos mysteriorum sicut beati. Et hanc sententiam videtur fa-
vere S. Th. 1. q. 5. ar. 2. ad 3. ubi de fide videtur dicere

At tamen haec sententia mihi non est certa sed probabilis fuerit
est magna contra veritatem. id quod fecimus. quidquid
deus dixit est verum. deus dixit istos articulos ~~[illegible]~~ esse credendos
ergo. quae est evidens. et maior est evidens et minor est
evidens apostolis. sunt conclusio nisi quae est evidens. et nulla
est huius fides quia licet sit evidens ab [illegible] ut ait Caieta-
nus tamen est evidentia vera sicut alia evidentia mediata [illegible]

Dico 2. quod apostoli cognoscebant evidenter quod deus diceret
illas veritates fidei quae fidei erant certissimi quod deus dicebat
et quod illas credebant evidenter habebant fidem. ut dico de
hominibus quod [illegible] credendum non quod habent evi-
dentiam quia [illegible] non haberent fidem sed propter maxi-
mam probabilitatem quam vident hodie in mundi conversione ad
praedicationem [illegible] hominum [illegible] et haec
maxima probabilitas potest fundare [illegible] quod deus
non sit evidentia sicut potest de illa [illegible] est ..

Ar. 6. utrum credibilia sint per articulos distinguenda.

S. Th. supponit significationem huius termini articulus.
1. prop. illae propositiones quas habemus in fide quae habent parti-
cularem difficultatem ad credendum dicuntur articuli.
2. concl. illae veritates in quibus non est specialis difficultas
sed cognita una alia cognoscuntur non constituunt diversos
articulos sed eundem
3. concl. articuli non distinguuntur in omnibus quae pertinent ad
fidem nostram sed in illis quae primo et principaliter ex
[illegible] spectant ad fidem.

Ar. 7. utrum fides creuerit p[er] tempor[um] succesione.

1. concl. fides q[uan]tum ad substantiam articulorum creuit non s[ed] ... eadem est q[uae] ... est.

2. concl. q[uan]tum ad explicatione fides creuit s[ecundu]m. tempor[um] succesiones.

In hoc art. est dub. utru[m] post tempora apostolorum habeamus modo maiorem explicatione q[uam] tempore apostolorum. et videt[ur] pars afirmatiua patet n[am] explicite scimus et credimus S[piritum] S[anctum]. procedere a patre et filio tamq[uam] ab uno p[rinci]pio et esse eiusdem essentiae. cum illis q[ui] ... tempore apostolorum non ita erat clarum quia propter multa ... ad huc fuerunt in ... difficultates. Ite[m]. De sacramentis nunc tam ... scimus q[uam] ... tempori[bus] ... erat nam ...

In hoc dubio fert[ur] q[uod] quidam magnus concionator publice ... docuit q[uod] nostro tempore fides est ... explicatior q[uam] tempore apostolorum ... q[uod] nos cognoscimus explicite aliquas propositiones quas ... apostoli ... cognoverunt ... maior est fides q[uan]tum ad extensione q[uam] fuerit tempore apostolorum. Sed ... veritas est q[uod] apostoli explicatius intellexerunt fidem q[uam] ... intellexerit ... ecclesia post tempora apostolorum. patet Joan. 16. cum venerit ille paraclitus sp[iritu]s veritatis docebit vos omnem veritate[m] et c. 15. ait vos ante[m] dixi amicos q[uia] o[mni]a quecumq[ue] audivi a patre meo nota feci vobis, et c. 14. paraclitus aute[m] sp[iritu]s s[anctus] ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia quecumq[ue] dixero vobis. propterea Paulus ait de se et de reliquis apostolis q[uod] in ista fide intelligenda

intelligenda et docenda ante ceteros ut videtur. ad Rom. 8. nos autem spiritus primitias habentes. et 2. cor. 3. discriminans apostolos a ministris veteris testamenti inquit illos quod moyses qui docebat populum non videbant faciem nos autem ait revelata facie gloriam domini speculantes transformamur a claritate in claritatem. et est videndus s. th. super illum locum Rom. 8. nos autem primitias spiritus ubi hoc habet. et ad ephes. 1. ubi secundum divitias gratiae quae superabundavit in nobis in omni sapientia.

Probatur 2. quod ecclesia quae fuit post apostolos non habuit novas revelationes a deo neque habuit alias doctores quam apostolos propterea dicitur fundata super fundamentum apostolorum et prophetarum. ad ephes. 2. et apoc. cap. 21. et ideo quod quidem modo docet fuit ecclesia de fide ex necessitate vel habuit vel ex sacris literis vel ex primis traditione continuata serie: sed ipsi apostoli intellexerunt scripturas melius et penetrantius quam nos modo patet luc. ultimo. tunc aperuit illis sensum ut intelligerent scripturas quod illi habuerunt explicationem fidem et majorem extensive quam nos. et oppositum est error.

Ar. 8. Utrum Articuli fidei convenienter numerentur.

Ar. 9. Utrum convenienter articuli numerentur in symbolo.

conclusiones sunt affirmative et resolutiones optime.

In hoc art. 9. est dub. utrum hoc symbolum quod quotidie dicimus sit editum ab apostolis. aliqui humanistici moderni negant esse symbolum apostolorum sed aliquem postea esse a fidelibus compositum. et probant quia si esset apostolorum esset sacra scriptura sicut evangelium mathei et joannis. et ita deberet reponi inter codices sacros quod non videmus ita fieri

Pr. ... quod est verissimum quod hoc symbolum est fidei

additia bazp. solut. Probat sententia Clementis qui

primus successit petro in epistola quinta (cuius titulo unitis est fratribus) ubi ait symbolum quod hic lineare collectum est apostoli condiderunt collatione spiritus sancti ut ipsis diuisi linguarum scientia et sic in uno spiritu unusquisque quod sentiebat dicebat. Item probatur ex d. Cypriano in expositione symboli ubi ait quod post ascensionem Christi apostoli volentes discedere ad praedicandum convenerunt in unum et quilibet dicendo quod sentiebat et erat praedicaturus convenerunt in hoc symbolo ne diversa praedicaret et sic ait quod apostoli propterea illud vocaverunt symbolum i. indicium aut collationem qui conferentes confecerunt et indicium quod quilibet fidelis in professione illius symboli indicat fidem suam. et ibi dat rationem quare voluerunt vocari hoc symbolum. Item tenet Leo papa epistola ad [illegible] in concilio calcedonense et dicitur [illegible] sanctissimus. Probatur in epistola 13 ad Augustum ubi ait haec verba catholici symboli etc. D. Hiero. in epist. ad Pammachium adversus errores Joan. hierosolimitani idem tenet. et D. Ambro. sermone 38. de jejuniis quadragesimae. et Cassianus lib. 6. ad leonem imperatorem videndus est de hac re. Turrecremata lib. 1. summae ecclesiasticae c. 19. ex istis testimoniis patet illud quod vulgo dicitur quod quilibet apostolus dixit unam partem esse apocriphum et nulla ratione constans quod isti sancti dicunt quod omnes simul et inter se contulerunt et omnes simul confecerunt colligitur etiam glossa illum esse articulum in c. firmiter de summa trinitate et fide catholica. quod symbolum dicitur i. signum quod est i. simul et bolus s. et gabriel illum sequitur sed est traductum hoc in derivatione vocabuli et res ipsa facienda est. Dicitur quod symbolum idem est quod indicium seu collatio ut dictum est. vel ut dicit hic san. Th. collectio quia in illo collecta sunt quae est [illegible] vel signum militare quod christiani cognoscuntur. et est

ats in epistola ad Jacobum fratrem domini.

noita fursa apochrifum licet in certum ad D. August. in sermo. de tempore sermone 115. est 8ingulari mons quod singuli apostoli

in 3. d. 25. q. 1. con. 1.

si apostoli dixerint singulas particulas nisi quis velit negare illos sermones esse d. Augustini.

Est aliud symbolum factum in concilio niceno quod symbolum est explicatum in concilio 1. constantinopolitano. est in concil. efesino et est etiam explicatio elegans istius simboli in concilio toletano undecimo et in c. firmiter de sum. Trin. et fi. et est symbolum quod ante legimus dominicis diebus. D. Aug. edidit 4 libros de expositione huius symboli ad catechumenos et in illis libris assignat duas rationes propter quas ex necessitate debuit condere illud symbolum. prima ratio est ex illo Rom. 10. corde creditur ad iustitiam ore autem fit confessio ad salutem ubi ponit preceptum credendi et preceptum profitendi fidem exterius in tempore necessitatis et qui non erat possibile ait August. quod populus alijs negotijs distractus haberet sacris libris ut haberet in promptu quod sit confitendum congessit illam summam credendorum in illo symbolo. 2. ratio est ex illo Paul. 1. corinth. 3. tanquam parvulis in Christo lac dedi vobis potum non escam nondum enim poteratis quod fuit necessarium quod populo infirmo et promiscuo traderet hanc summam quia illi non potuerant comprehendere reconditam hominum sacrarum scripturarum mysteria quamvis hereticos maxime peccant quia populo eadem explicant reconditam mysteria.

Est aliud symbolum D. Athanasij episcopi alexandri quod cantatur dominicis diebus in primis quod populus non habet pro ... symboli sed ... modi doctrine tradit nobis fide et propterea collocari ecclesia recipit ab ecclesia.

In solutione ad 5. animadvertendum quod aliter omnes similiter legunt unam sanctam catholicam sine prepositione in. sed in. ... propterea non debemus dicere in unam ... nulla est quia diceremus in quod omnino distinctio de fide. ... ex hominibus qui falsi sunt et fallunt et propterea non debemus dicere in. et ait quod ista ratione dicit a D. Cypriano. sed tamen ratio est vera neque data a Cypriano sed ratio eius est quia illa prepositio in. significat finem ultimum

et in illa infallibilis veritas fidei

Margin notes:

... affer ... fidei

... eadem ... ut dicimus ... fidei habet

et quod noster finis ultimus est deus, ideo non debemus dicere in ecclesiam. Sed credimus unam sanctam ecclesiam quod habeat unam et infallibilem veritatem et credimus omnibus quae ab illa proponuntur. Sed est aduertendum quod in symbolo niceno solum dicitur credo unam sanctam ecclesiam catholicam. ut in concilio constantinopolitano primo c. [illegible] additum est dubium apostolicam. ut postea explicabimus.

Ar. 10. Utrum ad summum pontificem pertineat symbolum ordinare

concl. est quod officium summi pontificis est condere symbolum et proponere ecclesiae credendum.

Pm dub. Utrum ecclesia habeat infallibilem veritatem ad definiendum res fidei

In hoc articulo est primum dub. utrum ecclesia nostra habeat infallibilem veritatem ad definiendum res fidei cui proinde universi fideles debeant credere. Et ut quaestio sit explicata quaeritur utrum possit aliqua ecclesia errare in rebus pertinentibus ad fidem. Et videtur quod possit esse error in ecclesia. Ex illo lucae 18. cum venerit filius hominis putas ne fidem inveniet in terris. dicunt haeretici lutherani quod nostris temporibus est impletum et quod non habemus fidem puram. Item probant quod ecclesiae particulares potest errare et saepe erraverunt, et universalis potest. ans. patet tempore Cypriani ecclesia carthaginensis ut patet in concilio carthaginensi definitum est quod baptizati ab haereticis sunt iterum rebaptizandi. quod tamen est error. Cons. probatur quia ecclesia universalis constat ex particularibus et quod possunt plures homines possunt errare

Est contra oppositum illud 1. Tymote. 3. ut scias quomodo oporteat te conversari in ecclesia quae est domus dei columna et firmamentum veritatis quae non potest errare.

Pro definitione primo notandum quod ecclesia est nomen graecum latinis [illegible] et convocatio et congregatio [illegible] 1. con[illegible] aliquando accipitur ecclesia pro loco [illegible] universa congregatio fidelium [illegible] aliquando [illegible] communiter accipitur

accipitur ecclesia pro multitudine confluente. at vero secundum pro
priam significationem nominis quaelibet congregatio multorum
sive bonorum sive malorum appellatur ecclesia. et ita dicitur
ecclesia omnium [illegible]. aliquando vero odivi ecclesiam malignantium psalm.
25. Secundo. secundum acceptionem fidelium non dicitur ecclesia communis
congregatio catholicorum et in novo testamento nunquam congregatio
fidelium appellatur ecclesia. Est autem advertendum quod est dis
crimen inter ecclesiam et synagogam quia in veteri testamento
multa fidelis utroque nomine appellatur et ecclesia et synagoga
ut patet in pluribus locis at vero in novo testamento nunquam
reperimus familiam fidelium appellatam synagogam sed vel
ecclesiam vel regnum caelorum et [illegible] ratio est quia voluit
discernere populum Christianum a populo Judaeorum. Secunda
ratio est quia synagoga est proprie congregatio ecclesia
vero dicitur convocatio et quoniam animalia bruta etiam
possunt congregari sed soli homines convocantur. unde di
cuntur greges pecorum a gregando et non greges hominum sed
conventus convocationes hominum. propterea apostoli
Judaeos a quibus vocabant utroque nomine indiscriminatim appe
llavit quia erant in quadam cognatione populi. Christianos solum ecclesiae
sic nomine complexus est ut intelligamus quantum excedimus illos
quam homines excellunt animalia bruta. Et hoc discrimine non
tenet egregie Augustinus psalm. 81. ibi deus stetit in synagoga deorum
in medio autem deos dijudicat. Idem discrimen ponit divus Hiero-
nimus comment. super illud proverbiorum 5. ibi paene fui in omni
malo in medio synagogae ecclesiae. licet re vera illa nomi-
na non sint sic [illegible] sed Bede quod patet quia ipse ei allegat
aliquando Hieronym. Idem dicit [illegible] lib. ethimologiarum c. 8.
Est autem advertendum quod in sacris literis nobilissime ecclesia aliquando significat
totam congregationem ex hominibus et angelis sic accipitur ad
ephes. 1. enumeratis ordinibus angelorum et hominum ait
ipsum dedit caput super omnem ecclesiam. aliquando vero accipitur
ecclesia [illegible] pro collectione hominum qui sunt in ecclesia

militantes eorum qui sunt in patria sic accipitur a Theologis. i. est corpus ecclesiae quod ipse sit verum corpus eius. In praesenti tamen adhuc strictius accipitur pro collectione eorum qui sub fide et sacramentis vivunt et de hac est examinandum quid ad illam pertineant

1m dub. est. utrum heretici pertineant ad ecclesiam.

an heretici ad illam pertineant et videtur quod sic. probatur quia ecclesia non exercet iudicium circa eos qui sunt extra ecclesiam sicut ait Paul. 1. corinth. 5. de his qui foris sunt nihil pertinet ad nos iudicare at tamen heretici iudicantur ab ecclesia ergo sunt intra ecclesiam

Item probatur illi tenentur parere legibus ecclesiae et praeceptis sicut catholici non enim quia heretici sunt [illegible] iugum [illegible] quod

ex baptismo.

Item in quacumque secta manserint semper [illegible] characterem [illegible] quod pertinent ad ecclesiam sicut ovis quae est signata charactere certi pastoris quocumque aberrat semper ad illum pastorem pertinet

Item quia ut dicemus in posterum solum per peccata particularia [illegible] etiam ipse pontifex qui caput est potest fieri hereticus quod [illegible] nihilominus remaneret ecclesiae caput sicut similiter membra.

In contrarium est quia ecclesiae unitas potissime videtur stare in unitate fidei ut ait Apost. ephes. 4. unus dominus una fides unum baptisma. heretici tamen deserunt fidem ergo non pertinent ad ecclesiae unitatem

Resp. quod ista quaestio videtur magis esse de nomine quam de re. quia ut patet ex primo illi heretici habent unde dicimus ad ecclesiam pertinere habent, argumentis etiam unde reiiciuntur ex ea ut patet ex argumento sed contra. et sic ex parte et proprie loquendo [illegible] videntur esse extra ecclesiam. probatur

contra hoc notis sibi bonum argumentum [illegible] sequenti quaterno circa medium vide ibi ex [illegible] distinctione materiam.

quia sanctis scripturis in his disputationibus debemus sequi et illos ab ecclesia reiiciunt et expulsi videntur. Testimonium in d. Cyprian. lib. 3. epist. epist. 9. ait [illegible] tamen in [illegible] haereticorum ortus atque conatus schismaticorum [illegible]

ut si hi qui licet sint utrisque coniunctim praepositi sic ab ecclesia recedit. Item patet ex Grego. 12. mo ral. c. 15. ubi ait quod heretici a sancta unitate ecclesie sunt egressi. Et ex illud Joan. 1. cani. c. 2. ex no bis prodierunt sed non erant ex nobis. id quod. Et id dicitur de fide ex nicolao papa. de consecra. d. 1. c. ecclesia ubi definit ecclesiam esse collectionem catholicorum heretici autem neque habent neque sunt catholici. Item de summa trinit. et fide. c. firmiter habet una est universalis fidelium ecclesia extra quam nullus omnino salvatur. Et ipsi per eam qui deserunt unitatem ecclesie qui sunt extra. Et ipse dicit c. firmissime. extra. de hereticis. Denique concil. florentinum plane asserit hereticos esse extra ecclesiam. Ita quod verum est licet habeant aliquas conditiones propter quas ad ecclesiam videantur pertinere tamen vere sunt extra ecclesiam

in concil. (?) ... ma ... 4. ... quod heretici ... non ecclesie sed ... tribulum est.

sunt extra.

Est similiter dub. de excommunicatis utrum pertineant ad unitatem ecclesie. Et videtur quod non quia sancti multi doctores asserunt illos esse extra ecclesiam. Item quia excommunicatio ... ... illos tamquam membra a corpore. Item arguitur ex illo math. 18. si ecclesiam non audierit sit tibi tamquam ethnicus et publicanus et ethnici et publicani non pertinent ad ecclesiam quia neque excommunicati.

Dr. quod excommunicati pertinent ad unitatem ecclesie. Probatur. quia sunt catholici sunt partes ecclesie et pertinent ad illa quia ecclesia est collectio catholicorum. Item fundamentum quo precisissime unitur ecclesie unitas est fides quam habent quocumque excommunicati est fides et aliquando charitatem per contritionem quod pertinet ad unitatem ecclesie catholice. patet quia tamquam definit unitatem ecclesie catholice. unus deus una fides unum baptisma. unde et alii qui compelluntur illis. unde quod dicitur esse precisos intelligitur a communione et participatione ecclesie et sacramentorum et ... ex tempore

non perficiuntur. illud quod sit th. lib. 1. dicit secundum lumine
- 1. sit tam perfectorum quam pattiret ad convictu alterius
alterius).

2. Est similiter dub. de hominibus peccatoribus et in propriis habe-
ntibus fidem. et videtur quod non pertineant. probatur. nos cre-
dimus esse unam sanctam ecclesiam. quae ecclesia sanctorum est
congregatio sanctorum et non malorum hominum. quod si ho-
mines peccatores pertinerent ad istam ecclesiam sanctam si-
cut dicitur ecclesia sancta propter homines bonos et sanctos
ita posset dici iniqua et mala propter malos eo vel ma-
gis quod peccatores sunt plures quam boni. Item probatur
ex illo quod dicit xpus sponsus ecclesiae ad sponsam. Tota pulchra
es amica mea et macula non est in te. loquitur de ecclesia
g. Item ad ephes. 5. ait Paulus xpus semetipsum tra-
didit pro ecclesia ut illam sanctificaret et exhiberet
illam non habentem maculam neque rugam etc. et in isto loco
s. hieronymus ait quod ecclesia xpi. Tota gloriosa est. igitur
qui plenus est peccatis et sordibus maculis non potest
de ecclesia appellari sicut tuba hieronimi de penitentia
d. 1. c. ecclesia.

R. m. quod certissime tenendum est homines peccatores vel
quovis modo retineant fidem pertinent ad unitatem eccle-
siae et oppositum est hereticum. probatur ex expressis scripturae testi-
moniis. Math. 13. comparatur xpus ecclesiam sagenae missae
in mare et ex omni genere piscium congreganti
i. bonos et malos / Item c. 25. comparatur ecclesiam
decem virginibus quarum quinque erant fatuae et aliae pru-
dentes in numero fatuarum continentur peccatores xpus
et. c. 3. comparatur illam areae quae simul cum tritico
habet admixtas paleas et in aliis locis vel similiter

287

oes semper teneri tales tam gente homin. Et d. August. de fide ad Petrum c. 40. et habetur de consecra. d. 4. c. firmiter et optime idem Aug. disputat tho. contra crescon. grammaticum. c. 26. ubi ait quod sicut mali sunt humores in corpore ita mali sunt homines in ecclesia. Ult. probatur ex concil. constantien. sess. 15. condemnans Joan. Hus de hac heresie qui aiebat quod presciti non pertinebant ad unitatem ecclesie. Atq. certe est intolerabilis error dicere quod quicumque peccator quamvis occultus et infidelis sit ex unitate ecclesie. Et ratio est quia si sic esset certe haberemus ecclesiam confusissimam et esset incerta ipsa et homines et clerus quia ad conservationem posset quia numquam sciremus quinam essent nostri prelati aut sacerdotes si ne scirem pessimi ut in illis essent infideles et quia vere pertinerent ad ecclesiam.

Ad 1. arg. videndus est Turrecrem. lib. 1. summe ecclesiastice. c. 8. ubi bene ait quod vera loca scripture in quibus predicantur ecclesia sancta debent intelligi quod ss. significat ecclesiam a parte potiori et indicant quod in illa non est malum sed mali non sequuntur illos malos esse quia illa loca debent alijs congruere in quibus retinent in ecclesiam.

Potest 2. dicit quod sepe in sacris scripturis accipitur ecclesia pro isto tempore quod pro illo futuro quod erit jam purgata area et congregatio spiritualium in horreo. quod tunc demum erit ecclesia et tunc pro hoc tempore significat ecclesia de se fortasse quod in ea est sicut tabernaculum. contra hoc 1. cedare fortasse sicut pelles Salomonis. Secundo [illegible] propter bonos. Et contra hoc 2. ait 2. sicut lilium inter spinas sic et cetera. quod inter spinas i. inter malos

1. sententia [illegible] [illegible] pro tali [illegible] erit futurus [illegible] cum [illegible].

Et est simile dub. de cathecumenis. R. breviter quod non sunt de numero ecclesie qui nondum receperunt baptismum merito tn. et charitate censentur de ecclesia et ita secundum meritum pertinent ad ecclesiam secundum sacramentum non. Videndus est de his Turrecremata. lib. 1. summe. c. 8. ad. 8. Arg.

His igitur suppositis R. ad questionem principalem et sit 1a concl.

1. conclu.

Quod quidem ecclesia catholica definit nunquam de fide omnino verum est. probatur. ecclesia est corpus Christi. et ipse Christus caput est ad ephes. 5. quod si regit et movet ab isto capite errare minime potest quia errorem ipsius ecclesie ipsi tribueret qui illam gubernat sicut errorem in pedibus capiti tribuit

Item. Spiritus sanctus est anima et spiritus huius ecclesie sicut ait Paul. ephes. 4. unus spiritus et unum corpus. corpus appellat ecclesiam et spiritum spiritum sanctum. ergo ecclesia cum moveatur ab ipso spiritu sancto non potest in rebus pertinentibus ad fidem errare

Sicut n. anima nutrit omnia membra tribuit unicuique alimentum sic spiritus sanctus omnes fideles fovet et interna inspiratione et tamen totum corpus ecclesie vivificat unde impossibile est quod ecclesia universalis erret in fide sicut est impossibile quod fiat heretica.

Item. Christus est sponsus ecclesie et ecclesia sponsa eius illi fide desponsata juxta illud osee. 2. desponsabo te mihi in fide et tale matrimonium est indissolubile et perpetuum quod impossibile est ecclesiam errare in fide.

Item. quia regnum Christi est futurum perpetuum et semper adest illi Christus quod impossibile est ut infideli cederet qui est firmamentum huius. patet ex illo math. ult. ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. quo testimonio utitur leo papa epistola. 89.

Item ex illo ps. 47. circumdate sion et complectimini eam. quoniam hic est deus noster in eternum et in seculum seculi propterea debemus complecti ecclesiam et eius affectionibus quo testimonio Julius pontifex mirifice utitur ad confirmandam veritatem ecclesie esse perpetuo infallibilem.

Item ex illo luce. 1. et regnabit in domo Jacob in eternum et regni eius non erit finis

Item est expressissimum testimonium ad hebr. 12. accessistis ad montem sion et civitatem hierusalem celestem in quo

testimonio

In quo testimonio magnifice Paulus de Christi ecclesie infal-
libilitate. c. 1. Timot. 3. ecclesia est domus dei columna et firma-
mentum veritatis. Item ex Joan. c. 15. 14. et 16. in quibus capitibus
Christus discessurus ab ecclesia promisit parentem propter observationem
quod eam pater daturus est ss. spiritum veritatis qui perpetuo maneat
cum ecclesia. Item Math. 7. dicit sapiens edificator
qui edificat domum suam supra petram et venerunt flumina
et flaverunt venti et non potuerunt evertere. Sed Christus fuit
sapientissimus architector quod oportuit illum edificare ecclesiam
super firmam petram ut neque hereses neque peccata possint
illam evertere. de ista enim petra firmissima qui est funda-
mentum ait Christus. math. 16. Tu es petrus et super hanc petram [illegible] et porte
inferi i. hereses et peccata non prevalebunt.
Postremo nos credimus articulum fidei quod. s. est unam sanctam
ecclesiam catholicam unicam salus etiam catholica firmata in doc-
trina apostolica sedis in [illegible] ecclesia non potest con-
servari in doctrina fidei sit semper infallibilitas veritate
ecclesia in potestatem fide eterne

2. concl. Quidquid ecclesia definiset modo tamquam de fide te- 2. conclu.
nendum [illegible] debet a nobis teneri et credi et fide [illegible] super-
de [illegible]. Probatur quidquid credit ecclesia et retinet de
fide excedit quia Christus veritas dicit quod [illegible] ecclesia [illegible]
ipsum nos docere [illegible].
Item si ecclesia posset incurrere aliquam falsitatem in rebus de fi-
ni hominibus [illegible] ecclesia non esset columna et firmamenti ve-
ritatis prout [illegible] Paulus docet.
Item quia si aliqua vel minima falsitas in pertinentibus ad fide re-
periatur in ecclesia continuo unicuique fide [illegible] vacillarent
sicut ait Augustinus epistola 19. ad hieronimum quod si in sacris literis
reperiretur vel minimum mendacium continuo unicuique fides
scripturarum vacillarent.
Postremo quia si posset esse falsum ab ecclesia definitum non esset
solidum [illegible] ecclesia [illegible] docet [illegible] tenendum est
[illegible] non est solidum enim autoritas scri-
pturarum

authoritas Criphiani, periret quod nondum hinc sciamus istos esse sacerdotes Criphiani nisi quod ecclesia ita docet.

Ad 3m. Aug. R. quod ille locus intelligitur de temporibus circa finem mundi in quibus temporibus ecclesia erit in maxima [illegible] augustia et erunt paucissimi fideles.

Ad 2. R. quod ecclesiae particulares quae possunt errare et multae errarunt in rebus fidei, sed in ecclesia universali impossibile est quod erret et ideo est quod privilegium Christi ecclesiae firmitas fide communicatur ecclesiae universali, non autem concedit aliis membris.

2. dub. utrum ecclesia fides possit in uno tm. salvari an vero necessario requiratur multitudo fidelium.

Restat tertium dub. utrum possit aliquid contingere quod tota fides ecclesiae in uno tantum particulari conservetur vel per se requirit multitudo fidelium. Ad hoc dub. Alex. ales. in fine 3. p. in expositione symboli ait quod illa opinio quae habet quod tempore passionis X. omnes apostoli recesserint a fide et fides tantum solum mansit in beatissima virgine videtur sibi vera esse. Item tenet Guilielmus parisiensis in tractatu divinorum officiorum et probat quod in hebdomada sancta in officio matutinali extinguunt omnes candelas et unam per se relinquent accensam in signum eius significatione. Idem tenet archiep. Turrecremata. lib. 3. summae c. 61. et contendit hoc probare multis. et probat ex illo math. 26. omnes vos scandalum patiemini in ista nocte etc. Criphianum n. 2. cuius. ss. quod illi omnes et tum petrus amiserunt fidem quod ait glosa interlinearis dispergentur. i. ab unitate fidei deficient. Et confirmat ex illo luc. 24 dicit quod verba mulierum quae annuntiabant X resurrectionem visa sunt apostolis tanquam deliramenta ex quo videtur illas non habere fidem. et ex illo Marc. ultimo ubi X. exprobravit apostolis incredulitatem et duritiam cordis quod his qui viderant et. adducit etiam multa testimonia sanctorum quae ipsos festo parum aut nihil probant, unum authoritas est quia ille non adducit quae tm. probat

quod potest ecclesia in tale redigi statum ut remaneret fides in
uno tantum. est. d. August. ps. 127. explicans illa verba
saepe expugnaverunt me. ait quod tempore Abelis et aliorum tenu-
erunt veram fidem et idcirco postmodum dicit de eo[illegible]. temporibus.
Ad hoc dub. ego dico primo. falsum mihi tamen videtur solidum
asserere quod tempore passionis Christi fides solum perman-
serit in beata virgine. probatur quia illo tempore inter gen-
tiles erant multi homines qui cognoscebant veritatem unius
dei et vivebant secundum legem naturalem quos est verosimile
placuisse deo per fidem implicitam unius dei et pertinerent
ad ecclesiam catholicam. quae non solum erat in beata virgine.
Item ex republica Iudaeorum erant innumeri homines dis-
persi per orbem terrarum qui colebant verum deum et ha-
bebant fidem et veram dei religionem ad quos non pervenerat
aliqua praedicatio evangelii. quod falsum est quod illo tempore
ecclesia constat solum in beata virgine.

Quod illi samaritani qui crediderant primo per verbum mulieris de fide per [illegible] Christi illa ratio probat quod amiserint fidem tempore passionis Christi cum multi illorum habuerint fidem [illegible] tantum per passionem.

2. dico quod Petrus apostolus tempore passionis non amisit fidem
quidquid sit de aliis apostolis. Patet ex illo Luc. c. 22.
ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua. non dicit rogavi ne de-
ficiat charitas tua aut confessio fidei tuae. sed ut non deficiat fides quia in corde semper Petrus
tenuit veram fidem. Istam sententiam videtur probare d. August.
ps. 118. concione 13. explicans illa verba ne auferas de ore meo
verbum veritatis ait August. quod in apostolis etiam Petro ex ore
illorum ablatum est ex ore ad momentum verbum veritatis ut li-
nuit quod in corde illam tenuerunt. Item verba quae dixit Christus
apostolis licet pertineant ad episcopos qui succedunt apostolis
tamen in ipsis apostolis primo verificata fuerunt. quia licet illa verba
dicta Petro rogavi pro te etc. pertineant ad successores pontifices
oportet tamen prius verificata esse in Petro. dico hoc quoniam Luthe-
ristici aiunt quod illa verba dicta sunt Petro pro successoribus
pontificibus. S. c. n. verum est sed oportet in illo verificari.
Denique probatur quia omnes sancti Chrysost. Theophilact. Beda

in illo loco regnum prok. tenent hoc quod licet in professione fidei amisse tit hi non fide.

3. dico quod fides ecclesie catholice oportet semper saluet in mundo hi neque umquam in posterum venit neque deueniet ut in uno solo sit. probatur quia fides umquam non est fides ecclesie catholice quia ecclesia est nomen collectiuum ut diximus

Item patet ex illo ad corint. 12. corpus non est unum membrum sed multa membra ... ergo ... quemadmodum corpus naturale ex multis membris constat ita corpus christi quod est ecclesia ... repetita ad ephes. 4 ...

... generis humani ... ecclesia ... tempore quo tempore omnibus diluvio ... fides ecclesie catholice ... Apost. ad hebr. 11. ait de noe quod ille cum familia sua ... heres iustitie que per fidem est

Ad. Argum. ... ad authoritatem dico quod possunt intelligi quod omnes defecerunt in confessione fide ... debet intelligi ... vel possunt intelligi quod omnes fecerunt a fide viua que viuit per charitatem quia miserunt charitatem. et ita potest bene explicari illud ... ecclesie quod omnes candele ... quia fides apostolorum mortua fuit et solum viuebat in beatissima virgine.

2. dico cum Ruperto lib. 5. de diuinis officijs. c. 26. dicit quod candele ex ... significant ... prophetas occisos a judeis simul ... significant tenebras que tempore illo contigerunt ... facta sunt in passione christi ... tenebris ... que erant in cordibus judeorum ... significant christum qui non potuit extingui a judeis ... putabant quod ipse esset ... possent illum extinguere sicut alios ... prophetas ... que judei ...

Ad testimonium Aug(ustini) dico quod certissima res est quod tempore abel fuerunt multi iusti retinentes fidem christi sicut erat in tempore adae et cain licet nulli erant fideles in ... erant facti multiplica-tio generis humani et diviserunt fidem ab adam et possent multi-plicati homines patet ex verbis cain. omnis qui invenerit me occidet me. Sed Aug(ustinus) quando dicit quod nisi solus abel mansit fidelis debet intelligi quod pro illa aetate sacrae literae non referunt nisi abelem fuisse iustum. Similiter tempore enoch sacrae literae solum referunt de iustitia enoch. debemus quod interpretari Aug(ustinum) sicut interpretamur apost(olum) ad hebr. 7. ubi loquens de melchisedec ait quod erat sine patre et sine matre neque initium dierum neque finem vitae habens. quod i(d est) sacrae literae nihil nobis referunt de parentibus eius neque de genealogia neque de aliis. — nisi solum abelem.

3. dubium Utrum concilium possit errare

Aliud quod est de conciliis universalibus quae ... ecclesiae utrum concilia possint errare et videtur quod possint. 1° privilegium ~~fidei~~ de firmitate fidei servanda est concessum toti ecclesiae catholicae universali sed concilium generale quantumvis generale non est tota ecclesia quod potest errare in fide. et propterea heretici rident catholicos dicentes quod quidquid definitur a papa cum aliquibus episcopis sit de fide subsannantque nos quod tam facile credimus definitis a papa cum illis paucis episcopis.

2° arguitur si haberemus ex aliquo loco scripturae quod concilium non potest errare esset maxime ex illo math. 18. si duo ex vobis consenserint super terram quodcumque petierint fiet eis a patre meo et reddit causam ubi enim duo vel tres sunt in nomine meo etc. sed hoc est falsum quia tempore cypriani convenerunt septuaginta episcopi et ipsi erraverunt ut dictum est etc. ergo ... modi congregationibus.

3° arguitur argumento hereticorum qui dicunt multa concilia generalia quae erraverunt in fide. Concilium ariminense erravit ut habetur in hist. eccle. lib. 1. c. 21. et 2ª. lib. theodoriti c. 22. cum arrio volente a symbolo illam particulam omousion et definivit concilium ariminense quod filius sit diversae substantiae a patre. Concilium ephesinum 2. erravit cum dioscoro non credens veram naturam humanam in christo sed ... — habetur apud leonem pp. ep. 11. 12. et 13. et 22.

... tertia.

Concil. constantinopol. Tempore constantij imperatoris filij constantini magni definiuit sulphur esse [illegible] calendas [illegible] ines abesse [illegible]. hoc concilium habetur in turrecremat. lib. 3. summae c. 58.

4. arguitur. concil. constantiense definiuit 4. et 5. sessione concilium habet authoritatem supra papam. sed concil. florent. sub Eugenio 4. definit oppositum et in litere hinc definit concil. lateranense sub leone 10. quod nullum concilium generale in rebus fidei oppositum, et quod non possunt omnia habere veritatem. Item concil. basilie. sessione 33. definit esse hereticum dicere quod pontifex habet authoritatem supra concilium et similiter quod est haereticus dicere papam posse ministrare concilium et [illegible] nullus theologus est qui hoc non putet esse falsum.

In oppositum est quod concil. legitime congregatum representat nobis ecclesiam uniuersalem sed ecclesia uniuersalis non potest in fide errare ut dictum est, ergo neque concilium.

Notandum est quod conciliorum quaedam sunt generalia alia prouincialia. Generale est ubi interuenit authoritas papae et ex uniuersis ecclesiis pontifices et praelati et episcopi conueniunt. Prouinciale est quod alicuius prouinciae episcopi conueniunt ad constitutionem legum et ad ordinationem eorum quae utilia sunt in illa prouincia.

2. notandum quod conciliorum prouincialium quaedam sunt quae confirmantur, postquam habuerunt authoritatem pontificis alia tamen sunt quibus non accessit pontificis confirmatio.

3. notandum quod sunt quaedam concilia quae in principio quidem non sunt congregata authoritate et iussu pontificis sed per se ipsi fecerunt concilium, postea tamen accessit pontificis authoritas in fine et habent rata gesta. alia vero contra quae in principio quidem congregata sunt authoritate pontificis, postea vero pontifex non habuit rata gesta in illo concilio. Alia tandem alia sunt quae utrumque habent et in principio et in fine authoritatem papae et in his omnia concilia ecclesia ipsa comprehensa

duntaxat

Sit q.º 1. concl. concil. generale legitime congregatum s- 1. Conclu.
mi pont. et auctoritate ppp. et eius de auctoritate confir-
matum non potest errare tum in fide tum in rebus perti-
nentibus ad mores. et oppositum est heresis manifesta.
Probatur 1. Authoritate ipsius concilii ecclesiastici quod est
habitum ab petro et aliis apostolis hierosolymis de quo legitur
act. c. 15. in quo concilio sunt multa maxime adver-
tenda. primum quantum pro certo quam auctoritatem
habuerit paulus illi concilio ait quippe de illo loquens
ad galat. c. 2. ascendi hierosolymam cum barnaba
assumpto et tito ascendi autem secundum revelationem et contuli
cum illis evangelium quod praedico in gentibus seorsum
autem his qui videbantur aliquid esse ne in vanum currerem
aut cucurrissem. 1º dicit paulus ascendit ex revelatione 2º
contulit cum omnibus et praecipue cum primoribus ecclesiae et ait
ne in vacuum. ex quo patet quod firmitatem evangelii dicit
esse confirmatam ex illo concilio. 2º notandum quam
fidem habuerit ecclesia in authoritatem illius concilii dicit
enim eodem c. 15. quod facta est seditio apud illam ecclesiam
quia volebant judaei quod gentes servarent circumcisio-
nem simul cum evangelio et cum esset facta magna seditio
noluit ecclesia authoritati credere paulo nec barna-
bae nec eis qui ex hierosolyma venerunt judaeis sed
statuerunt referre [illegible] [illegible] simul atque venit
decretum concilii statim quieverunt atque si X diceret
illam veritatem. 3º oportet notare formam quam in
illo concilio servaverunt apost. dicitur quod in illo
concilio facta est magna conquisitio et disputatio
de veritate deinde legimus quod petrus sicut papa et pastor
reliquorum primus protulit sententiam ubi est ad [illegible]
tendam auctoritas pontificis deinde jacobus confir-
mavit

sententiam petri prophetico testimonio et praeterea addit
p[ro]esse faciendam constitutionem pro ecclesiae authoritatem ut
abstinerent a sanguine et suffocato et fornicatione. Ubi
videtur quod omnes episcopi convenientes cum pontifice
sunt iudices et multi fuerunt pontifices quia ipse
non potest omnibus praecipere. Postremo notandum
quod nomine totius concilii prolata est sententia et istis
verbis protulerunt omnes sententiam suam. Visum est
spiritui sancto et nobis nihil ultra oneris imponere vobis. Ut
animadvertamus quod concilium legitime congregatum ha-
bet authoritatem a spiritu sancto immediate ad definiendum res
fidei. Forma istius concilii est quam concilia ulla
iustitia semper observaverint. et postillam sententiam
ecclesiae authoritatem nihil conquestus est licet iuberet
eis observari aliquid de lege veteri neque paulus aliquid
dixit et alii de doctoribus acquieverunt eius sententiae Jacobi
de re ecclesiastica loquentis et non sunt ergo lutherani
et alii haeretici nolunt acquiescere conciliis quae ex
maxima parte haeretica existimant illos debere sequere
et alios deserere. Cum ecclesia habeat unum
deum caput unde corpus eius et semper deum spiritum sanctum
certe est et deus veritatis qui ecclesiae est regimen perpe-
tuum et sic convincatur quod habet eandem authoritatem
quam habebat tempore apostolorum

2. Probatur 2º quia si istud concilium congregatum et
confirmatum a pontifice [illegible] errare posset omnes haereses
quae ab ecclesia in conciliis damnatae sunt iterum ab
illis revocarentur et iuxta symbola edita in
conciliis non haberent infallibilem authoritatem
et sacra auctoritate scripturae non posset nobis ...

aliquo particulari concilio, re[…] quod Lutherani reiiciunt epistolam Jacobi
quia adversatur suae haeresi; olim haeretici reiecerunt apo-
calipsim; manichei reiiciunt testamentum vetus, dicentes
omnes prophetas [illegible] impossibile est quod sciamus
qui libri sint canonici, quia non si abiiciamus auctoritatem
conciliorum, quod oportet dicere quod non possunt errare.
3. probatur: occurrente aliquo dubio circa veritatem fidei
ut saepe accidit, et multa non est via aliqua possibilis
ad definiendam veritatem fidei nisi concilium quod totius ecclesiae
universalis; impossibile est quod in unum congreget, et iam
si esset possibile, esset maxima confusio si in rebus fidei
esset expectanda sententia cuiuslibet de populo et imperi-
tissimo vulgo. Et ista ratio evidenter concludit ad-
versus illos haereticos qui dicunt se credere definitionibus ecclesiae
sed dicunt quod ecclesia non est pontifex cum episcopis
sed universi fideles simul, laici scilicet et clerici;
est maxima imprudentia, quia in sacris literis ecclesia no-
minatur pontifex cum praelatis et primoribus. patet
exodi. 19. Moises congregavit universos maiores
natu Israel et exposuit universos sermones domini
et respondit omnis populus cuncta quae praecepit dominus
faciemus; appellat omnem populum maiores natu
Israel. Similiter 3. reg. 8. videlicet quod Salo-
mon congregavit maiores natu et principes tribuum
ut deferrent arcam domini in Jerusalem; et postea
dicit quod convertit rex faciem suam et benedixit toti
ecclesiae universae, ecclesia enim stabat. ecce quomodo
ecclesiam universam appellat congregationem maiorum.
Similiter Math. 18. ait: et si te non audierit dic ecclesiae,
si ecclesiam non audierit sit tibi tamquam ethnicus et pu-
blicanus.

certissimum res est quod . appellant etiam prelatos ecclesie qui non precipit quod dicat omnibus fidelibus qui sunt in ecclesia et frequenti sermone solemus dicere regnum facere id quod faciunt maiores de regno qui illi representativus sunt totius regni et similiter in ecclesia. et completur preterea ex illo concilio apostolorum actuum. 15. dicitur quod convenerunt apostoli et seniores videre de hoc verbo . certe si in tibi quem dicerent quod debebant desistere credere qui non erant illi totius ecclesia sicut modo preterea dicunt certe non essent serendi. unde necessarium est quod habeamus fidem concilio in quo conveniunt maiores prelati et episcopi cum pontifice et qui non credit illi concilio certe neque ecclesia credit neque Christo credit ipse enim Christus dicit qui vos audit me audit qui vos spernit me spernit et Math. 23. ait . super cathedram Moisi sederunt scribe et pharisei que cumque dixerint vobis facite et Paul. ad ephe. 1. gratias ago deo meo audiens fidem vestram quam habetis in domino Jesu et in omnes sanctos eius. sicut ergo credimus . sic debemus credere sanctis congregatis in concilio.

Lucae. 10.

4. Postremo probatur demonstrative. quando concil. generale definit aliquam propositionem tenendam de fide. aut populus tenetur obedire precepto et credere sicut concilium precipit aut non. si primum habeo intentum quod

concilium illud non potest errare quia si erraret tunc christianus universalis ecclesia erraret quia sequitur illud de fide. consequens . dictum est quod ecclesia universalis non potest errare. si dicatur . quod non tenetur obedire sequitur maxima ruina in ecclesia . eo quod tanta esset schisma in ecclesia et plebs nulli esset signum quibus crederet in rebus fidei si non

si non creditis mihi quia ecclesiis est certe ex praesentia
illud qui vos audit me audit. et contra illud quaecumque dixerint
vobis facite. Item est contra illud 1. Corinth. 1. obsecro
vos fratres ut idipsum dicatis omnes et non sint in vobis schis
mata. deus qui pater est deus dissensionis sed pacis. q.
omnino fide tenendum est quod omnes tenentur credere de
finitis concilii. ac proinde quod non potest errare.

Itaque tenet tamquam de fide ab omnibus sanctis et
sunt innumeri sancti quos non possumus recensere. vide
quod de est August. in libris contra Cresconium. praesertim
in lib. 3. ubi de hoc copiose disputat. et vide August. epist.
118. ad Januarium. et epistolam sequentem. d. Grego. ut
habetur. 15. d. c. sicut sancti evangelii ubi dicit quod ille
recepit illa 4. concilia generalia quae quam maxime sunt
habita s. Nicen. Constant. Ephes. Calcedon. sicut 4.
evangelia. et ita omnes sancti tenendum eum honorem tribuunt con
ciliis generalibus quam evangeliis.

2. concl. Concil. generale quod habet auctoritatem et confirmationem pontificis licet ex principio non fuerit congregatum voluntate et imperio pontificis non potest errare in rebus fidei sicut alia quae legitime congregantur voluntate pontificis. 2a. q.

Probatur quia aliquando in ecclesia accidit schisma et multi
dicunt se esse summos pontifices illa tempestate neces
sarium est congregari concil. sine iussu pontificis. et postea
to electo vero et legitimo pontifice concilium est perfectum
et integrum nec deest illi quod ad definiendum quod non potest
errare

Item probatur ex usu ecclesiae. In concil. constantiensi fuit
schisma in ecclesia neque constabat quis esset verus pontifex
et in concilio electus est Martinus. 5. et omnia gesta illius
concilii habita sunt firmissima postquam approbata sunt
a Martino 5.

3.a q.o 3. concl. Concilia generalia quae non habent istam authoritatem e confirmatione pontificis licet a principio fuerint congregata authoritate ipsius pontificis bene possunt errare.

Probatur quia huiusmodi concil. sunt acephala quia deficit caput illis corporis q.

Item concil. ephes. 2. fuit generalissimum et a principio congregatum authoritate leonis p.p. et nihilominus quia postea abstulit omnem authoritatem ab illo concilio propterea erravit cum nefario et non est habitum tamquam concil.

Item probatur ex d. 17. c. synodum. c. regula. et c. huic soli sedi omissis. c. omni pontifices dicunt quod illa concilia non habent authoritatem definiendi

4.a q.o 4. concl. Concil. provinciale quod non habet confirmationem pontificis potest errare.

Patet ex concl. praecedenti quia si generale potest multo magis provinciale

Item probatur experientia quia tempore d. cypriani ipse cyprianus cum aliis episcopis erraverunt ut dictum est.

Vide multa concilia huiusmodi in turrecremata. lib. 3. summae. c. 58. ¶ Sed dico quod si istis provincialibus conciliis postquam sunt facta confirmationem concedit pontifex tunc habenda sunt sicut concilia generalia nec possunt errare.

Patet quia omnes fere heretici sunt damnati mediis legum authoritate istorum conciliorum. quia patet quia pelagius damnatus est in concilio Milevitano. Priscilianus in concilio bracharensi. petrus oxomensis in concil. complutensi et sic aliis plures.

Item probatur q. quia non est possibile ad condemnandum quemlibet hereticum congregare universale concilium et si ita esset necessarium concilium generale haberetur -

laboraret . . . multis heresibus . . . non . . . provid . . .

Ad . . . contra . . . quod dicit quod concilium provinciale . . . confirmatum errare potest . . . ex . . . de hereticis . . . quod si episcopus aliquis aut concilium . . . condemnat aliquem pro heretico qui ille talis sit excommunicatus . . . pro heretico . . . aut aliud concilium . . . potest definire . . . sine . . . pontificis . . . potest errare . . . pontifex . . . illum hominem . . . errare concilium damnans hominem.

Ad hoc . . . quod multas sententias . . . condemnatus . . . vehementer esse hereticus . . . propterea pontifex . . . excommunicat illum . . . fideles . . . ab illo donec . . . sedem apostolicam. Ex quo . . . quod definitiones concilii provincialis debent haberi in magno precio . . . scilicet non conveniat.

Ad . . . Patet . . . concilium generale . . . illi habenda fides sicut . . .

Ad . . . quod firmitas et veritas conciliorum generalium non . . . in illo loco scripture sed . . . in aliis . . . Preterea . . . ex illo loco maxime roboratur . . . dicunt concilium congregari in nomine Christi qui congregant . . . auctoritate pontificis qui est vicarius Christi et tunc . . . assistit illi congregationi ad definiendum res fidei . . . patres congregant . . . legitime . . .

imo . . . videtur ex illa auctoritate . . . ipse ut patet tenet . . . concilium legitime congregatum . . . generale . . . veniant legati pontificis . . .

Z. q. 1. ar. 10.

pontifices licet sint multi docti et sanctissimi possint tamen illo
nisi errare quia privilegium non errandi circa res fidei pro
missum est ecclesiae universali quae constat ex capite et
membris non ecclesiis particularibus

Ad 3. arg. cum dico quod primum concil. Ariminense fuit schismati
cum et congregatum contra voluntatem Liberii pontificis
opere et negotio Arrianorum ~~liberii~~ et Constantii Arriani Impe
ratoris et ita est damnata est illa synodus a Liberio papa
de quo est epistola eius de Liberii ad episcopos Macedonios
et est in hist. tripart. ecclesiast. lib. 4. Socrates c. 12. Tandem
synod. damnavit Gelasius papa in c. sancta romana ecclesia d. 15.

Ad aliud concil. ephes. 2. arg. quod illud concil. statim ab initio
fuit orthodoxum et congregatum jussu Leonis papae sed postea
est factum schismaticum et praesedit illi concil. Dioscorus
haereticus contra voluntatem legatorum quibus frequenter a conci
lio alii desinerunt illum impiam doctrinam cum Dioscorus ~~[illegible]~~
Christus non habebat veram naturam humanam
quod ~~[illegible]~~. Hoc concil. est
damnatum in concil. Calcedonense congregata ab ipso Leone
papa.

Ad 3. concil. Constantinopolit. arg. quod fuit schismaticum et congregatum
contra voluntatem Stephani papae et damnatum in 7. concil.
in actio 7. generalissimum. Tandem a toto ecclesia ~~ad~~ [illegible]
Tempora usque non potest proferri aliquod concilium
generale quod erraverit nisi vel quia fuerit congregatum absque
auctoritate papae aut certe personas a pontifice pro
batum. Unde hoc est maxime argumentum ad ipsam
bonitatem nostram conclus. Videri debet hic Turre
cremat. lib. 3. c. 58. ubi ille diligentissime adducit
multa concilia quae erraverunt sed non vel ostenderint
legitimam congregationem vel approbationem pontificis.

Ad 4. arg. De concil. Constantiensi arg. quod illud co
al. quo tempore edidit in 4. sessio. illi definitione
fuerit

et omnia alii restiterunt ne erant non habet infallibilem auctoritatem sed potest errare nisi gesta in illo concilio sint canonicata nec propter auctoritatem [illegible] illi patres qui in concilio generali convenerunt cum legitimi et consentit pontifex profiteantur de fide. ergo videntur certe congregati esse in nomine Christi unde potest explicari illa auctoritas quod est quidem in medio eorum qui in eius nomine conveniunt sed tamen non sic quod propterea tribuat illis infallibilem veritatem sed satis est satis si quia fuerunt illis et in spiritu recta quod atque etiam duobus tribus tantum qui in nomine suo conveniunt deberet etiam tribuere infallibilem veritatem. Aut tum quidem erant oppositum scilicet illud concilium generale legitime congregatum non potest errare magis faciunt istam auctoritatem sed tamen non multum probat ut dictum est.

195

non erat ecclesia Christi nec habens auctoritatem. Et ratio
est quia illo tempore erant tres ecclesiae [illegible] s. Joannes 23.
et Gregorius 12. et Benedictus 13. qui omnes aiebant se esse pon-
tifices. Et illa definitio 4. sessionis est prolata ab illis qui
obediebant Joanni vigesimo 3.o repugnantibus aliis duabus
obedientiis. Unde non potest haberi rata illa definitio
quia maior pars ecclesiae repugnabat nec constabat de papa. Unde
dico quod ex libello concil. constantiensis illae solae definitiones
habent ratum ecclesiasticae [illegible] quas in fine concilii approbavit
Martinus 5. in diplomate quod est in fine concilii. Sed dices
his quae sunt istae definitiones dico quod sessio 8. in qua [illegible] Wicleph.
est [illegible] est ecclesiasticum. Similiter sessio 15. ubi damna-
tus Joannes Hus. Et sessio 21. ubi damnatus Hieronymus
de Praga. et combustus est imperio Martini 5. qui reiecit
misericordiam quam petierunt. sessio 15. reliqui omnes [illegible]
male agunt

quia dicebant se esse pontifices

2.o dico quod illa sessio 4. prolata ab obedientibus Joan. 23.
non est prorsus abiicienda quia in ipsius [illegible] credendum est quod
illa definitio est vera quia illa definitio non dicit quod summus pon-
tifex absolute et in omni casu est infra concilium. Sed ait
quod illa tempestate quo erat schisma in ecclesia Concilium
habet immediatam auctoritatem a Christo cui omnes tenentur obedire
~~[illegible]~~ etiam ipse pontifex quoniam ad extirpationem schismatis
haeresis reformationem ecclesiae tam in capite quam in membris. Dico
quod ista definitio est verissima quia illo tempore non erat
[illegible] in ecclesia nisi omnes [illegible] eligere
[illegible] definitiones quae oportet.
3.o dico quod [illegible] iste concil. summa maxime [illegible]
in materia. pro veritate fidei et quod papa non potest [illegible]
definitio fidei et quod papa habet semper [illegible]
auctoritatem in ecclesia [illegible]. et quod a papa pro [illegible]
auctoritas concilii tam in capite quam in membris. [illegible]

Martinus 5. in suo diplomate definit contra hereticos esse erroneum dicere quod beatus Petrus non fuit caput ecclesiae catholicae habens plenariam potestatem super omnes.
Item damnat alium errorem de quo iubet ut inquisitores maxime et diligenter inquirant. Utrum credant quod pontifex romanus canonice electus et tempore existens Romanus habens plenariam authoritatem in ecclesia et dicit esse hereticum dubitare de hac veritate. Itaque hoc concil. quod heretici pro se adducunt certe pro nobis maxime facit. De hoc Concil. videndus est Caietan. in suo opusc. de auctoritate papae et concil. c. 8. Ubi adducit alias dubitationes quae possunt de hoc concilio esse. Et videndus est Turrecremata lib. 2. summae c. 99. et 100. ubi optime explicat totum progressum illius concilii et ubi habent authoritatem ultimum.
Ad Concil. Basilie. dico quod illud fuit a principio legitime congregatum authoritate Eugenii 4. sed postea factum est schismaticum et rebellavit maxima pars illius concilii contra Eugenium volens illum deponere et ipse Eugenius statim absolvit ab illo authoritatem et ipse statim congregavit concilium florentinum quod certe generale in ecclesia est habitum verum et firmum. Basiliense quod basiliense est schismaticum quia illa synodus basiliensis amovens Eugenium 4. legitimo pontifice elegit quendam felicem qui tamen felix nunquam in ecclesia est habitus pontifex sed Eugenius 4. et inde est multo Eugenio et diu[?] superstite felix electus est Nicolaus [?] ab universali ecclesia amovetur felice schismatico. Unde illi decreto. ss. adductum negatur est pessima decreto et definitio illius est heretica.
Restat. Dub. utrum istud concilium generale legitime congregatum absente pontifice congregatione quae definivit et legatus ipsius pontificis in moribus habeat ille authoritatem ante confirmationem pape.

4. dub. utrum concilium generale habeat infallibile

Utrum contrario facit [illegible] definitionibus [illegible] habeant firmam et integram auctoritatem fidei [illegible]. Sit necessarium ut [illegible] [illegible] confirmet illas definitiones ne [illegible] ut habeant fidei firmitatem.

Ad hoc dub. Caieta. in illo opusc. de auct. [illegible]. c. 10. ait quod patres qui conveniunt in concilio cum legatis pontificis [illegible] congregat. [illegible] congregatio est ad definiendum [illegible] [illegible] locum concilii. [illegible] congregant ut [illegible] qui erant de rebus agendis et definiendis in concilio. [illegible] congregatio est [illegible] quod conveniunt patres [illegible] conveniunt [illegible] [illegible] qui habent auctoritatem [illegible] ad definiendum [illegible] res fidei et [illegible] quae ad mores pertinent. [illegible] Caie. dicit duo. [illegible] quod [illegible] congregatio aliqua potest fieri legitime etiam [illegible] requisita [illegible] [illegible] pontifice [illegible] [illegible]. [illegible] si aliquando contingat [illegible] pontifice esse [illegible] [illegible] [illegible] tunc debent episcopi et maiores [illegible] congregati [illegible] ad [illegible] eligendum [illegible] quod contingit esse [illegible] afferentibus [illegible] casus [illegible] esse pontificis vel etiam si aliquis alius eiusmodi occurrerit. [illegible] Ista congregatio [illegible] pertinet [illegible] de iure pertinet ad [illegible] [illegible] pontificis [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] pertinet [illegible] concilium [illegible] congregare principes et magnates in republica civili [illegible] pertinet ad principem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] congregationes [illegible] [illegible] [illegible] auctoritate definierint [illegible] errores [illegible] fuerint [illegible].

[illegible] dicit [illegible] quod illa congregatio [illegible] quae convenerunt ad definienda fidei et de moribus nunquam habet infallibilem auctoritatem definiendi [illegible] [illegible] legati pontificis [illegible]

Probatur quia illud concilium in quo abest summus pontifex est acephalum et tenetur tamquam sine capite [illegible] et quod non representet universalem ecclesiam quae constat ex capite et membris, ac per hoc non habet infallibilem auctoritatem.

Item quia si haberet infallibilem auctoritatem, cum illud concilium esset vicarium [illegible] ipse esset [illegible] vicarius [illegible] esset in ecclesia duo [illegible] vicarii quod nec theologi nec sancti admittunt.

Item quia pontifex non potest pro sua voluntate tradere privilegium sibi commissum, scilicet quod non possit errare in rebus fidei, non potest aliis pro sua voluntate tribuere, quod si abest [illegible] pontificis concilium potest errare.

Ex quo infert Caietanus quod huiusmodi concilium licet habeat legatos pontificis et omnia alia ex ordine agant potest errare quia deest ipsum ad quem expositum finaliter definire res fidei ut ait d. Th. et sic semper [illegible] sententiae.

Ex his etiam infert quod omnia statuta eiusmodi concilii non sunt ecclesiastica neque firma quousque pontifex illa confirmet. Hanc Caietani sententiam tenet Turrecremata lib. 2. summae c. 100. et lib. 3. c. 34. Et probat argumento magno quod ecclesia semper cum [illegible] in concilijs generalibus [illegible] observavit ut mitteret definitiones suas et decreta ad pontificem si ipse abesset ut darent illis suam confirmationem [illegible]. Et adducit pro ordinem omnium conciliorum generalium in quibus omnibus sic actum est et hoc est maximum argumentum in rebus fidei.

Item probat quia c. 17. [illegible] et sequentibus fere omnibus summi pontifices ita docent quod omnia statuta conciliorum ecclesiastica debent ex pontifice ultimam confirmationem [illegible] ut habemus [illegible]

Eandem sententiam tenet Albertus Pighius Campensis vir multae eruditionis et elegans lib. 6. de ecclesiastica hierarchia c. 9. et sequentibus capitibus ubi probat hoc luculenter [illegible]

[illegible]

scripturae quod iam fuerit congregatum in ecclesia in tempore apostolorum. Tertia demum sententia videtur esse S. Th. in opusculo 20. de regimi. princ. lib. 3. c. 19. ubi dicit quod determinationes conciliorum et totum robur ultimo dependet ab authoritate pontificis, cui sicut quasi tamquam in capite residet tota virtus quae derivatur ad alios partes concilij tamquam ad membra et [illegible] notat S. Th. quod papa est ad quem finaliter pertinet definire etc.

Et aliqui nostra tempestate sunt aliqui viri doctissimi qui tenent oppositum, scilicet quod patres concilij legitime congregati cum legatis pontificis et alijs requisitis ex ordine [illegible] definitiones suas habent firmitatem absque eo quod illud decretum ad papam remittatur et dicunt quod patres concilij habent ex parte sua [illegible] argumentum non contemnendum quoniam ubi conveniunt trecenti et eo plures episcopi viri doctissimi et sanctissimi post tantam conquisitionem et discussionem veritas vix credi potest ut quod illi statim accipiant illas veritates tamquam de fide et existiment illas esse infallibiles vix [illegible] credi potest quod fallant. Sed tamen [illegible] concludit quod illi patres si omnia legitime agant ut plurimi et forsan semper definient veritatem sed tamen non concludit quod infallibiliter ut iudicant.

Et probatur haec sententia quod videtur inauditum esse in ecclesia a tempore apostolorum usque tempora quod fuerit aliquod concilium legitime congregatum et praesentibus legatis pontificis quod iam fuerit ex ordine juxta consuetudinem [illegible] quod erraverit in fide. Unde videtur colligi quod huiusmodi concilium habeat infallibilem authoritatem.

Sed tamen ego credo quod haec sententia est vera cuius sunt maiora et firmiora fundamenta et convincor istis argumentis quod non possunt intelligere quomodo papa pontifex possit recipere suam authoritatem in alterum ut definitionibus [illegible] habeat infallibilem veritatem quam certe non [illegible] habet [illegible] vicarij.

m Est aliud dub. utrum concilium legitime congregatum [illegible] habeat authoritatem istam definiendi immediate a Deo vel a papa ipso pontifice et videtur quod a Deo. Patet ex illo Act. 15. visum est Sp. S. et nobis quod authoritas concilij est immediate a Sp. S. quo suggerente definiunt patres.

1. dub. In oppositum est quod papa est caput in concilio et virtus [illegible] et virtus membrorum derivatur a capite in ipsa membra.

quod certe in concilijs provincialibus idem contingit et d. Cyprianus et alij viri docti et sanctissimi qui cum eo convenerunt existimarunt se definisse rem verissimam et de fide catholicam et tamen erraverunt. Est aliud argumentum pro sententia opposita quod illi videntur esse congregati in nomine [illegible]

q[uod] ip[s]e est im[m]ed[iat]io corp[or]is et p[er] consequens no[n] p[otes]t [in] fide errare. hoc argu[mentum] solvent notissi[m]e s[ecundu]m

2. 2. q. 1. Ar. 10.

Ad hoc dub[ium]. Resp[ondeo] 2. p[ro]p[ositio]nib[us]. Loquendo de concilio p[er]fecto
in quo conveniunt et membra et capit[a]. 2[a]. modo de conciliis imp[er]fectis a quo abest caput.
de p[rim]o concilio dico q[uod] tale concilium habet im[m]ediat[am]
auth[orita]tem a Chr[ist]o ad def[initionem] medi[a]m fidei et p[ro]p[ositionem] eius in
ecclesia. Patet ex illo Luc[ae] 22. rogavi pro te Petre
ut non deficiat fides tua et tu aliq[uan]do conf[irma]. ecce ubi Ch[ristus]
tribuit authoritatem capiti et p[er] illud membris et toti
corpori.
Item probat[ur] ex illo Math. 16. post illam preclaram confe-
ssionem p[etri] dixit Ch[ristus] et ego dico tibi q[uia] tu es Petrus et super
istam petram edificabo etc. ecce Ch[ristus] ipse tribuit authoritatem
toti ecclesiae et concilio.
Item auth[orita]tem [isti]us concilij non est ab aliqua auth[orita]te terrena
vel neq[ue] ab aliquo princ[i]pe mundi q[uo]d est a Chr[ist]o domino.
2[a]. cum loquamur de concilio acephalo sine capite. oportet
distinguere q[uia] aut congregant[ur] ad componendum schyma ut
dictum est qu[an]do dicimus plures p[a]p[as]. vel etiam congrega-
tur ad deponendum p[a]p[am] q[uia] sit in p[ro]pria p[ersona] vel haereticus.
Et tunc dico q[uod] tale concil[ium] habet im[m]ediatam authori[ta]tem
a Chr[ist]o ad componendum schisma et deponendum p[a]p[am].
probat[ur] q[uia] Chr[ist]us nunq[uam] deficit ecclesiae sed in re necessaria sed
illo tempore q[uo] ecclesia laborat non est aliud remedium
in ecclesia nisi concilium illud q[uod] habet im[m]ediatam authori-
tatem a Chr[ist]o et S[piritu] S[ancto] ad illos duos effectus. Et hinc p[er] hunc
p[ro]p[ositi]o[n]es fecit illa definitio concilij constantiensis sess[ione]. 4.
de qua s[upr]a diximus.
3[o]. dico q[uod] [illegible] concilium acephalum no[n] habet authori-
tatem neq[ue] a Chr[ist]o [illegible] aliquo p[r]inc[i]p[e] ad definiendas fidei
neq[ue] res p[er]tinentes ad mores.
probat[ur] q[uia] illud concil[ium] p[ro]p[ter] solam electio[nem] p[a]p[ae]. certum est in dubi-
tatum ut factum est in concilio constantiensi q[uo]d electi po-
ssunt definire res fidei et morum et hinc conciliu[m] est p[er]f[ectum]

ex 2ᵒ sicut in capite et membris unde ivimus et remedium ecclesiae et sic aliter non potest consuli in illud desinere
Item 3ᵒ constituit istum ecclesium statum [illegible] unde sicut non debet ecclesia sine [illegible] [illegible] abundat [illegible] ergo [illegible] ex quo dico quod non debet [illegible] consilio [illegible] hoc [illegible] exigat necessitas propter [illegible] ecclesiae [illegible] necessitas est solum ad deponendum papam aut propter [illegible]
hanc [illegible] optime docet Turrecremata lib. 3. c. 82. et 83. et idem docet [illegible] d. 19. c. [illegible] ubi [illegible] et [illegible] in ecclesia sic [illegible] et [illegible] consilii debet provenire a [illegible] # capite sicut in corpore naturali unde [illegible] papa [illegible] debet [illegible] intelligant caput. # Alia quae pertinet ad concilium potentia sunt ab [illegible] Cristum in [illegible] de auctoritate papae et Turrecremata [illegible] lib. 3. et ab Alberto Pighio [illegible] #

Vide 4ᵒ dico quod quod concilium est congregatum authoritate papae infallibilis definitio tamen [illegible] nisi illius [illegible] [illegible] confirmet non est infallibile [illegible] confirmet non est infallibile

6. dub

Est alia [illegible] q. Utrum pontifex in definiendis veritatibus fidei et proponendis credendis [illegible] non possit errare. Et non loquimur hic de errore personali [illegible] sed de errore judiciali [illegible] est [illegible] utrum definiens res fidei possit errare.
Et videtur quod possit errare. Patet 1ᵒ ex illo Joan. [illegible] 22. de quo dicitur quod omnes [illegible] de eadem [illegible] non videntur esse [illegible] usque in diem judicii et dicitur quod ipse praecepit hoc teneri ab universitate parisiensi et quod nemo [illegible] gradum theologiae [illegible] illud esse verum et tamen hoc est [illegible] contra fidem quod omnes [illegible] habent [illegible] statim [illegible] in caelis
Item Celestinus 3ᵘˢ [illegible] definivit quod si alter coniugum [illegible] in haeresim solvitur matrimonium et licet alium ducere et mulieri licet alteri nubere hoc patet ex c. quanto [illegible] de divortiis.
innocentius 3. Ubi refert [illegible] esse [illegible] pontificis licet non / sui praedecessoris nomine illius [illegible]

fuit in [illegible] istra de simili de celest. vel. quod si in habebat in corpore Juris in ea laudabilem ex. de conubio infidelium ut notat hostiensis [illegible] c. quanto de divortijs. Et hic certum est quod iste est error manifestus in fide quod matrimonium contractum semel inter fideles non potest dissolvi propter heresim.

Item Alexander 3. in c. licet ex. de sponsalibus dicit quosdam suos predecessores Judicasse quod si aliqua mulier nubsit viro per verba de presenti neque tamen consumatum est matrimonium postea nupsit secundo viro et consumma vit matrimonium illi pontifices definierunt quod secundum matrimonium dissolvit primum matrimonium ratum licet non consumatum. Et hic hoc est error quod matrimonium ratum et non consumatum non potest dirimi nisi per ingressum religionis et professione solemne hoc negatur. Vide Adrianum in 4. sent. materia de confirmatione q. ultima finaliter dubie et reputat esse verum quod hec argumenta probant.

2.º Argumentum Nicolaus 3. in c. exiit qui seminat de verborum significatione lib. 6. definit quod Christus dominus [illegible] verbo et exemplo docuit illam paupertatem quam profitentur fratres minores d. francisci. ut s. nihil habeant neque in comuni neque in particulari. Et hic Joan. 22. qui sequutus est post nicolaum definit quod illud est error in fide patet in extravaganti. cum inter nonnullos de verborum significatione et probat quod Christus et apostoli in comuni habuerint aliquas facultates. ex illo Joan. 4. Ubi habetur quod discipuli ierunt in civitatem ut emerent sibi cibos. habebant ergo pecunias similiter Joan. 12. dicit de Juda quod habebat loculos et ea que mittebantur portabat ergo habebant apostoli aliquid in communi. similiter Joan. 13. dixit Christus Jude quod facis fac citius et dicit evangelista quod discipuli illud non intellexerunt putantes quod dixisset

Joan. 22 non definit quod illud dictum nicolai s. quod Christus verbo et exemplo docuerit s. sit verum neque imo neque falsum quod certe illud verum est quod aliquando aliquo tempore docuit illud Christus ut in solo. negatur patet. sed definit quod est error dicere quod Christus et apostoli non habuerint aliquid in communi et tamen verum est quod est error unde hoc argumentum est nullum.

q̄ dixisset esse ea quę necessaria sunt ad diem festum aut ut egenis aliquid daret, q̄ ex apostolis habebant aliqui in communi

3. Arguit Innocen. 3. in c. per venerabilem ex. qui filij sint legitimi ubi inducit quandam legem ex lib. deuteronomij & ait cum deuteronomium secunda lex interpretetur ex vocabuli convincitur q̄ illud quod ibi decernitur in novo testamento debere observari. Et tamen est contra fidem dicere q̄ leges omnes quę legis debeant observari in novo testamento quia iam cessavit illud testamenti vetus erravit q̄ ille papa.

Et tamen similem errorem videtur lapsus Innocentius papa in epistol. ad Ruphum & Eusebium c. 1. ubi ait q̄ est contra vigorem legis evangelicę q̄ aliquis ordinetur in sacerdotem qui duxit uxorem viduam cum clamet Moises sacerdotem debere accipere uxorem virginem ecce pro ratione reddit dictum Moisi contra quod ~~preceptum~~ ait nullum ~~consuetudo~~ ex iis nobis opponitur nisi vestra consuetudo quę ex ignorantia professa est | est in 1. tomo conciliorum | divina auctoritate submixi

4. Arguitur Nicolaus papa ad consulta quorundam vulgarorum responsio & habetur de consecra. d. 4. c. a quodam Judeo ait q̄ baptismus collatus in nomine Christi est verum sacramentum sub illa forma in nomine Christi. Et tamen Pelagius papa eadem d. de consecratione c. multi c. si revera definit oppositum q̄ talis baptismus non est verum sacramentum q̄ debet baptismus conferri sub expressa invocatione Trinitatis q̄ alter erravit

5. Arguitur Grego. 3. in epistol. ad Bonifacium episcopum & D. Grego. in epistol. ad Augustinum cantuariensem episcopum sunt in 1.º tomo conciliorum & refertur sententia istorum in 32. q. 7. c. quod proposuisti q̄ si mulier sit in infirmitate correpta, ita adeo q̄ non possit viro suo reddere debitum bonum est si vir ~~abstineat~~ contineret sed ait si non se potuerit continere ducat aliam Ita tamen ut priori mulieri sub sidij opem non deneget

hoc dictum est aperte contra rationem matrimonij et eius vinculo
quod pontifices saepe errarunt in rebus fidei.
7. Sequitur si papa non potest errare in definitione fidei quorsum
tantum laborant in ecclesia in congregandis generalibus concilijs
etenim si ut supra diximus concilium sine papa errare pos-
sunt ipse vero papa etiam sine concilio errare non potest quod
otiosus est labor pro congregando concilium.
Et confirmatur quia non est verosimile quod tantam causam
fidei reliquerit sententiae unius hominis praesertim quod
lex eum non qui eligit in papam potest in fide errare et hic
pessime videtur illi committi ultima determinatio fidei
Propter haec argumenta. Viri gravissimi et doctissimi putant quod
papa non est regula infallibilis definiendi res fidei sed ipse
illum congregare concilium ubi multi definiunt
huius sententiae est Adrianus loco alegato. Eandem sente-
ntiam videtur sentire quidam non [illegible] Thomas Waldensis
lib. 2. doctrinalis fidei antiquae c. 19. videtur in hoc inclinare
Eandem tenet pater Alphonsus de Castro lib. 1. de haeresibus
c. 2. et apertissime in illo argumento quod frustra congregare-
tur concilium in ecclesia. Eandem tenent multi doctores
parisienses inter quos habentur praecipue Gerson cancellarius
et Almainus et alij. Eandem tenet Erasmus in scholijs
epistolae S. Hieronymi ad damasum papam ubi hieronymus con-
sulit pontificem de nomine hypostasis. Eandem tenet
magna pompa et eloquentia in suis annotationibus super
primam epist. ad corinth. c. 7. ubi dicit quod putat non
posse pontificem dispensare in matrimonio rato et consum-
mato et ibi tenet hanc sententiam. Eandem tenet in libello
quodam de ratione verae theologiae ubi dicit quod inter dogmata
quae apparuerunt senescente ad [illegible] veterem
[illegible] contra [illegible] ecclesiae
sententiam

ad sententiam cuiusque ppp et dicere quod ille non potest errare aut in definiendis rebus fidei aut morum.

Tandem nostris temporibus tota Germania unitis hereticis cum suo capite luthero hoc docent et similiter sentiunt de tentia (?) [illegible] potius illam ludibrio habent.

Pro explicatione ergo notandum est quod istaque est eius modi in qua oportet potius agere authoritatibus scripturae et sanctorum quam rationibus naturalibus. 2. supponendum quod ille sensus scripturae est habendus legitimus quem nobis tradiderunt sancti patres et ecclesiastici concilii non ille quem quilibet pro fertili suo cerebro iuxta illud ecclesiastici 8. ne despicias narrationem presbiterorum sapientium ab ipsis enim disces sapientiam et doctrinam ipsi enim didicerunt a patribus suis. Et Job. 8. interroga generationem pristinam diligenter investiga patrum memoriam ipsi enim docebunt te et de corde suo proferent eloquia. Ecclesiastes ulti°. verba sapientium sicut stimuli et sicut clavi in altum defixi quae a pastore uno per magistrorum concilium data sunt his amplius fili mi ne requiras. Istud argumentum disputat satis erudite et christiane Rophensis in lib. adversus lutherum statim a princ° et hoc potissimum dilectissimi intelligunt sancti ab hereticis quod illi praesumptuosi sua ex proprio cerebro volunt intelligere scripturas catholici vero a maioribus et antiquis patribus.

Ad q. 9 ex cum in concilio. Summus pontifex non potest errare in definienda fide et circa mores, sed est regula in defectibilis cui debemus credere et habere fidem. Contra oppositum non credo si ad concilium deferretur haberet pro heresi manifesta et modo credo quod est manifestus error et maxime perniciosus (?) unitati et paci ecclesiae. Ita censet s. th. lib. 4. contra gent. c. 76. ubi postquam multis probavit ne [illegible] conclusionem ait per hoc excluditur quorundam praesumptuosus error qui se subducere nituntur ab obedientia petri neque cognoscunt successorem eius

quod sit erroneum dicere quod pp possit errare in definiendo.

Probat 3º. ex authoritate omnium summorum pontificum a beatissimo Petro usque ad Paul. 4. qui modo superest qui omnes nos docent istam veritatem esse quod ad ostendendum quod interponit scriptum antiquos fuerunt inter illos homines sanctissimi doctissimi et martyres qui suo sanguine hanc veritatem nobis testatam reliquerunt. proferam aliquot exempla. beatus Clemens successor Petri in epistola 1ª ad Jacobum fratrem domini episcopum hierosolimitanum ita definit ait vobis tibi facio domine quod simon petrus verae fidei merito fundamentum ecclesiae definitus est quare si Anacletus pontifex successor Clementis in suis decretis ait difficiliores quaestiones et maiores causas ad sedem apostolicam deferant sunt qui omnibus [illegible] Evaristus qui successit Anacleto definit idem. et Alexander qui successit Evaristo idem definit in suis decretis. Lucius papa qui deinde sequitur idem definit sedem apostolicam [illegible]. Tandem omnes isti pontifices sanctissimi doctissimi et gloriosissimi martyres hoc definiunt. Similiter omnes est, attentissime legendo ea epistol. Julij pp. in decretis [illegible] ad episcopos orientales pro athanasio ubi inter alia ait concil. generale 1. et in hac epistola ait quod in nicena synodo est veritas haec definita ab omnibus ducentis patribus et adducit rationem d. cath. [illegible] ex omnibus ecclesiis quae non possit stare nisi romano capite [illegible]. Et etiam legendum est tertia epistola eiusdem Julij pp. ad episcopos congregatos antiochiae contra Athanasium ubi dicit quod concil. nicenum unanimi sententia definit hoc et refert c. 18. et c. 19. concilij niceni verum est quod nos non habemus modo ista capitula sicut multa alia quae de illo concilio niceno perierunt de quibus videndum est 16. d. c. sexaginta ubi ait athanasius quod olim erant 70. capita Concilij niceni. et d. 17. c. multis. Pelagius pp. dicit idem ipsum quod Julius pp. quod in nicena synodo

de finitione est quod ipse est caput. Testatur idem epistol. 82. Leonis pp. ad Anastasi Thessalonicensem episcopum c. 11. ubi singularissime et christianissime definit nostra consilio. et eiusdem epistol. 87. ad episcopos per viennensem provinciam constitutos et habetur fragmentum huius epistol. d. 19. c. ita dominus noster et in iure canonico sunt innumera loca huius sententiae peculiariter in d. 17. et d. 19. et in causis 24. q. 1. et 25. q. 1. et in decretalibus de baptismo et eius effectu c. maiores et c. significasti. de electione in conciliis nicenis ut dictum est ex Julio pp. et concil. 6. constantinopol. actio. 4. ubi Agatho pontifex mirabiliter de hac veritate disserit et concil. florenti. definit gravissime hanc veritatem ait. Sanctam apostolicam sedem et Romanum pontificem et. ultimo vide dictum est c. firmiter de summ. trinit. et fide catho. in fine. ubi concil. lateranense ex quo est ecclesiarum omnium illud c. definit quod Romana ecclesia est mater haec tenus de pp. Augusti.

2. Arg. desumitur ex concordi sententia omnium sanctorum qui docent quod cathedra Petri et Romana ecclesia est regula infallibilis definitionis fidei. Dyonis. Areopag. lib. de divinis nomin. c. 3. appellat petrum supremum vertex et antiquissimum theologorum culmen. et Cyprianus lib. 1. epistol. epistol. 1. et 3. ad Cornelium pp. idem tenet et lib. 4. epistol. 8. et in epistol. 4. dicit ecclesiam Romanam esse radicem et matricem omnium aliarum ecclesiarum. Ambrosius lib. de excessu fratris sui satiri collaudans integritatem et fidem fratris sui dicit quod eius frater rogavit quemdam episcopum effet ne ex catholicis episcopis dubium teneret fidem ecclesiae Romanae. et idem ibi mirabiliter loquitur in sermone 47. de fide Petri apost. iste sermo Ambrosij est in ter sermones d. Augusti. in sermone 16 et falso quod certe est Ambrosij. est vide eiusdem Ambrosij sermone 66. in natali apostolorum petri et pauli ubi refert primum miraculum quod Petrus edidit regulo legi [illegible] 3.

Ex quibus patet quod illud miraculum ait. diximus frequenter [illegible]
petrum a domino appellatum esse petram super quam petrus est pe-
tra super quam me(am) fundavit ecclesiam teste propriis patres firmat. ut si-
cut in ecclesia fundamentum fidei continet ita in homine membrorum
fundamentum continet firmat primum [illegible] ut
iam in ecclesia [illegible] imbecillis sed robustissimi cedat. D. Hieron. in
epistol. ad damasum papam. que incipit quoniam vetusto. ait
Ego nullum nisi christum sequens beatitudini tuae i. cathedrae pe-
tri communione consocior. super illam petram edificatam ecclesiam
scio quicumque extra hanc domum agnum comederit profanus est
si quis in arca noe non fuerit peribit regnante diluvio qui tecum
non colligit spargit hoc est qui christi non est antichristi
est. Ubi pro eodem ducit hodie qui fide papae [illegible] antichristi.
Et in [illegible] testimonium erasmus in scholiis
illius epistolae [illegible] dicens quod ecclesia non est fundata
super personam petri sed super fidem quam petrus confessus est
quae nunquam potest ecclesia in fide defecerit quibus ait quod [illegible]
nulla ecclesia magis libera fuit erroribus quam romana ecclesia sed
valeat Erasmus cum suis [illegible]. Videndum [illegible] ex epistola
sequenti ad eundem damasum. Ubi dicebat quod ecclesia [illegible] tem-
pore erat plena haereticis et omnes volebant illum ad suam
factionem trahere [illegible] ait ego interim clamito si quis
cathedrae petri iungitur meus est &c.
Augustinus aliquot locis explicat illum locum Matth. 16. super hanc
petram edificabo ecclesiam meam. non de persona petri sed
de fide quam petrus confessus est et sic successoribus [illegible]
tum. et ita ait quod fides christi nunquam potest in ecclesia deficere
quamvis papa degeneret. Et ista auctoritate D. August. se pro-
tegunt authores contrarii. Et in d. August. frequenter
explicat illum locum de persona petri sicut aliis omnibus
patet. Tractatu super Joanne. 50. et de baptismo. par-
vul. lib. 2. contra donatistas c. 1. et epistol. 106. ad paulinum.
et epistol. 162. ad episcopos donatistarum. Unde apud
d. August. ille locus habet duplicem sensum literalem. et super

Et si tu es petrus ex his et sic explico. Et super hanc con
fessionem fidei quam ipse professus est dicens Tu es filius dei vi
vi. [illegible] Explicationem dicit D. August. esse fidelem,
lib. 1. retractationum c. 21. Et hic sine dubio q. Explicatio ho
minem quidem sententiam aliis sanctis est germanissima illius
loci. Ego dico tibi quia tu es petrus, et super hanc petram. Si
tamen petrus est [illegible] alia explicatio habet non nihil viole
tiae quia quod dicit super hanc. ostendit petram quam appellavit petrum.
[illegible] D. Bernardus lib. 2. de consideratione ad Eugenium papam. di
cit mira [illegible] de hac re et expresse ait quod petrus non tantum
est constitutus supra [illegible] ecclesiae et adducit illud Joan. 21.
Petre diligis me? pasce oves meas non istas aut illas ait
sed omnes oves. Et infra dicit quod voluit [illegible] in unitate pasto
ris et unitate omnibus commendare unitatem. Christianis uni
tatem fidei et istae est [illegible] ecclesiae nostrae cantico 6. Una
est amica mea columba mea formosa mea. quae est unitas
in grege pastoris esse fidei. adducit etiam aliam confessionem ipsi
tutionem pro condonatoribus quod ipsius significatum est illud c. 21.
Joan. ubi dicit quod petrus venerit ad Christum super aquas aliis
in navigio venerunt, ibid. inquit signum fuit singularis pon
tificatus petri qui mare quoniam fluctus regimen [illegible] populi
multi et navis significat ecclesiam, quod tandem apostoli
habebant [illegible] ecclesiis, petrus [illegible] habet omne se
culum unitatem [illegible] unde vadit super mare in quo aliis [illegible] continet.
3. Argum. legimus ex testimoniis scripturae. Deuteron. c. 17.
quo testimonio utitur Innocentius 3. c. per venerabilem est. qui
filii sint legitimi ubi praecipitur quod si aliqua quaestio difficilis
orta fuerit quae non possit decidi a judicibus inferioribus eat ad ju
dicem superiorem .i. summum sacerdotem qui inquit judicabit
tibi judicii veritatem non declinabis ad dextram neque ad sini
stram et si aliquis superbierit contemnere earum judi
cio morietur ne aliquis imitetur superbiam. Si ergo in illa
synagoga quae erat umbra nostrae ecclesiae praecipiebatur
vera? pro [illegible] de tali judice multo potius in nostra ecclesia

Simile est illud Exodi. 18. ubi moyses consilio soceri
sui Iethro faciliores causas delegauit Judicibus inferioribus
ad hi causas superiores ad fidem et religionem pertinentes
sibi reseruauit. Et idipsum debemus in nostra ecclesia de papa
sentire. 4. testimonium quod habent antiqui pontifices
est illud Joan. 11. quod scribe et pharisei agebant con
cilium aduersus Christum cum non conveniret inter illos de
nece Christi dixit pontifex caiphas vos nescitis neque co
gitatis quia expedit etc. et addit euangelista hoc
autem a semetipso non dixit sed cum esset pontifex
prophetauit ad ostendendum valde firmam rationem habuerit
Ss. pontificatus [illegible] ne fuisset ut illum faceret
prophetare veritatem multo magis faciet in suo
pontifice et sancto. 5. testimonium est illud Matthej.
16. ubi post illam illustrem confessionem petri ait Christus
petro beatus es Simon bariona quia caro et sanguis non re
uelauit tibi etc. et ego dico tibi quia tu es petrus et super
hanc petram edificabo etc. Est euidens testimonium
aduersus hereticos in quo euidenter constituitur petrus ca
put totius ecclesie. Et confirmatur hoc testimonium ex
alio pulchro testimonio Joan. 1. ubi postquam andreas
adduxit ad Christum fratrem suum petrum dicit euangelista
quod statim Christus intuitus est petrum prae ceteris et dixit
illi tu es Simon filius Joanna tu uocaberis cephas
quod interpretatur petrus. Est circa illud [illegible] tibi
dabo claves etc. est notandum quod claves traditae petro effi
caciter aperiunt regnum celorum sed ex nostra parte
sunt duo impedimenta quibus [illegible] occluduntur alterum est
ignorantia fidei aut error circa fidem ex parte intelle
ctus alterum est ex parte voluntatis scilicet peccatum mor
tale si petrus aperit efficaciter regnum per claves sibi tra
ditas debet omnino expedire a peccato [illegible]

tollere utrumque impedimentum alias non posset efficaciter
operari et ita verissime et certissime colligitur ex illo testi-
monio quod petrus non potest errare neque in docenda fide neque
in docendis bonis moribus quod utrumque est necessarium ad mi-
nistrum celi et ideo claves debet utrumque tolli. Et circa hoc
testimonium est videndus Caieta. in opusculo de primatu Romani
pontificis c. 3 et 4. Haec autem quae de petro dicimus de-
bent similiter de eius successoribus intelligi quod ecclesia Christi
est regnum perpetuum. 4. Testi: quod similiter videtur
totius ecclesiae est illud luce 22. Simon ecce satanas. ego autem rogavi
pro te ut [illegible] et in aliquo contextus. 4. Postremum testi. Ex illo
Joannis 21. Ubi postquam Christus resurrexit loquitur de petro in pre-
sentia aliorum apostolorum Simon Joannis diligis me plus his
tertio et dicit pasce oves et agnos meos non dixit illos
sed omnes. Hoc loco trina interrogatione et trina respon-
sione constituit pastorem totius ecclesiae et propterea tertio
interrogat quod erat res magna quam tribuebat ei et hoc loco
tribuit cum effectu claves quas supra promiserat. Istae
testimonia haeretici contendunt detorquere ad sensum suorum
repugnantes. scilicet ne petrus intelligatur caput totius ecclesiae. Sed hi. Sed
supra ergo in fundamentis factis quod sensus [illegible] intelligentia scri-
pturae non debet accipi a cerebro cuiuslibet sed debet desumi
ab ipsa ecclesia et sanctis. sanctis conciliis et tota ecclesia
explicuit loca allegata pro nobis quamquam heretici infa-
ment

4. Argum. desumitur ex ratione naturali: quod ad unitatem
ecclesiae requiritur unitas fidei ut ipse Aug. dicens unus deus et non
sint in nobis schismata ad ephes. 4. una fides. et 1. corint.
1. [illegible] sed plerumque inter ipsos fideles incidunt quae-
stiones circa fidem de sentiendum quod [illegible] questionis ne sint
in nobis schismata oportet statuere unum judicem supre-
mum. Sed ait luther quod iste judex non est pontifex
sed sacra scriptura sed aliquorum [illegible] et neque inter dicit

quoniam de intellectu sacre scripture incidunt sepe questiones quas
ipsa scriptura non loquitur non explicat. Et tamen aliquando incidunt
questiones de aliquibus libris sint ne canonici annon. Mani-
chei n. reiiciebant vetus testamentum. Lutherus recte epistol. Jacobi: ma-
nifestum est autem quod iste questiones non possunt definiri ab
ipsa scriptura etc. Sed dicunt aliqui christiani ex nostris
quod iudex istarum controversiarum est non papa sed concilium ge-
nerale. Sed dico quod [illegible] [illegible] concilij [illegible]
[illegible] [illegible] incidunt de questiones oportet
unum supremum iudicem statuere qui confirmet sententias
[illegible] in fide. Item quia si deberemus expectare ad concilium ge-
nerale [illegible] non satis providisset ecclesie deus quia antequam
congregaretur concilium generale esset ecclesia in diversis
heresibus [illegible]. 2. secundo. regimen ecclesie est optimum inter
omnia et est [illegible] statutum quod est conditum ab illo
per quem reges regnant et legum conditores iusta decernunt
proverbiorum 8. Sed inter omnia alias gubernationes vel re-
gimina monarchicum scilicet unius principis est optimum ergo
regimen ecclesie est monarchicum. Tertio maior est quia finis
cuiuslibet regiminis est unitas et concordia corporis quare
[illegible] [illegible] unitatis est unus. plures enim
sunt causa per accidens. quatenus non se conveniunt. Quarto.
ecclesia Christi militans ducit exemplum illius ecclesie tri-
umphantis propterea appellatur regnum celorum. Ita ait
Joan. apocalipsis 21. vidi hierusalem descendentem de
celo ornatam [illegible]. Similiter Exod. 25. dictum est
moysi vide et omnia facias secundum exemplar quod tibi
in monte monstratum est. Sed in ecclesia triumphante unus
[illegible] est [illegible] unus princeps scilicet unus deus [illegible]
bernat [illegible] similiter in nostra.
[illegible] 4 [illegible] ecclesie catholice [illegible]. Romanus pontifex
[illegible] aliquem esse hereticum [illegible]
[illegible] iuxta dispositionem c. ad abolendam
extra de hereticis quod [illegible] sequuntur nostri inquisitores
in omnibus sententiis et docet bene Calet. in apologia

principalis qui de primatu petri c. 14. quod si aliquis negaret nostram conclusionem, genes experientia probaret illum male sentire

Ad 1. Arg. Rx. albertus pighius lib. 4 ecclesiastice hierarchie c. 8 quod ista historia Joannis 22. est omnino impudentissimum mendacium et quod Joannes monachus toledo. cuit sedes tiorum [illegible] ... cum quodam barbaro quem imperium ab imperio rege Joan. 22. qui erat schysmaticus. et ille barbarus subornavit aliquos viros doctos qui ingenio erant inquietos et clamos vehementer habebant qui confingerent ... At tamen nostri magistri dicunt quod licet Joan. 22 erraverit tamen particulariter ... sed tamen non definivit illud tamquam papa. Ergo certe ... credo alberto pighio qui est vir maxime authoritatis.

Ad aliud exemplum ~~Innocentij 3.~~ celestini. Rx. verum esse quod celestinus habuit illam sententiam sed tamen non definivit illam neque precepit ecclesie ut crederet et hoc probatur quia in illo c. quanto de divortijs ait Innocentius. licet quidam predecessor noster .s. celestinus. ubi patet quod celestinus cognovit illud tamquam particularis persona non definivit illud de fide

Ad aliud Rx. eodem modo quod alij qui pontifices quos memorat alexander 3.us sed tamen non definierunt illud. neque est contra hoc tum illud alexandri in illo c. 3. de sponsalibus quod alii qui oppositi iudicaverunt. non. n. significat quod sic definierint tamquam judices, sed judicarunt sicut nos dicimus quod judicamus ita esse quod credimus.

Ad 2. Arg. bene Rx. ... lib. 2. c. 12. ad 10. ... quod nullius est impugnandum inter illos pontifices sed uterque bene definivit quod ... prediti sunt temporibus docuit utrumque paupertate uno tempore quod nihil haberent neque privatim neque in communi alio vero tempore quod haberent aliquid in communi. patet math. 10. quia primum misit apostolos ad predicandum precepit illis quod nihil haberent neque peram neque baculum s. quia dignus est operarius cibo suo. voluit quod alerentur

eleemosinis eorum qui b[…] vendiderant et in pro illis qui debebant manere in congregatione communi docuit [illegible] exemplo quod nihil haberent in particulari sed in communi haberent unde alerent et [illegible] 4. [illegible] omnium cor unum et anima una et nihil eorum que possidebant dicebat esse proprium sed in communi habebant unde alerent et certe licet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]. sed in alia [illegible] [illegible] [illegible] exemplo et idem [illegible] 3. [illegible] c. exijt qui seminat [illegible] cum apostolis habuit aliquid in communi. Sed in [illegible] [illegible] sit commodior [illegible] [illegible] S. th. 2. 2. q. 186. ar. 3. et q. 188. ar. 7. ubi est legendus Caietanus qui optime explicat illa duo loca allegata. [illegible] c. exijt qui seminat. ......

Ad 3. arg. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] constitutiones revocant aliquot leges Judiciales legis veteris a[…] qui bene sunt [illegible] lex vetus habent vigorem in lege nova sed quod illi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sicut lex [illegible] [illegible] ordinando et quod bene sit [illegible] in lege [illegible] [illegible] ex consuetudine bona quidem illud precipiebat in lege veteri non quod ex illa habeat vim.

Ad 4. Arg. [illegible] nulla est contradictio inter [illegible] [illegible] sed utrumque bene [illegible] sed pro diversis temporibus [illegible] [illegible] [illegible] quod in primitiva ecclesia [illegible] [illegible] baptismus in nomine Christi et fortasse ex particulari revelatione ut nomen Christi odiosum inter gentes fieret amabile cum in eius invocatione [illegible] [illegible] [illegible] SS. [illegible] [illegible] [illegible] non valet illud baptismus quod [illegible] illa [illegible].

Ad 5. Arg. Gerhardus 32. q. 7. c. quod proposuisti dicit quod [illegible] illorum [illegible] sicut est contra evangelium

Sed tamen dico quod Heruaeus nihil dicit in ista definitione et est conformis evangelio. Sed debet intelligi quando mulier est naturaliter impedita ita ut non possit coniugi suo reddere debitum, tunc enim matrimonium a principio est nullum et potest quilibet coniux ad secunda vota transire et est definitio expressa Lucii 3. et extra de frigidis et maleficiatis c. consuluisti. Ad sextum modum Turrecremata explicat suam definitionem 33. q. 1. c. requisisti.

Ad 6. arg. Ex quo concilium utiliter et necessario congregatur licet papa sit regula indefectibilis. Primo quia ut papa definiat fidem debet fieri magna congregatio et disputatio de veritate hoc quod fit multum bene in concilio ad quod ex universis mundi partibus confluunt et sanctiores et sapientiores. 2º quia Romanus pontifex debet sicut ex. omne definire similiter ordinate disponere et in concilio convenientius fit et ita in hoc facit dominus iudices in dubitatione ab universo mundo et ita in hoc facit ecclesiae et pontifex quod adhuc solent facere doctores qui pro bantaliquid esse de fide confirmant multis auctoritatibus scripturae sed certe sufficeret una auctoritas scripturae et sanctorum cum tamen sufficeret una auctoritas sed ad maiorem rei evidentiam adducunt plures auctoritates.

Ad illud tamen quod videtur et non bene admisisse papam sed Turrecremata lib. 2. summae c. 112. ad 7. arg. Ex quo nullum est periculum si committit ultima definitio fidei isti homini qui potest esse haereticus quod simul atque esset haereticus etiam per haeresim interiorem ipso facto desinit esse pontifex iure divino et sic sibi per certitudinem nec per iurisdictionem ecclesiae. Idem tenet lib. 4. eiusdem summae. p. 2. illius lib. c. 18. 19. et 20. Caietanus opusculo de auctoritate papae c. 18. et 19. tenet oppositum et dicit quod propter haeresim interiorem non statim deponitur a papatu imo neque etiam si papa propter haeresim suam externam et dicat se numerare contra fidem non propterea est depositus a papatu. Sed tunc tota ecclesia debet convenire et pro posse deponere. Et dico quod ista sententia Caietani est probabilis et expositio est [illegible] haeretici sint dicendi pertinere ad ecclesiam quod potest intelligi aliquem pertinere ad ecclesiam uno modo ita quod sit membrum licet non omnino vivens ut est in peccato mortali sed aliquo pacto quod scilicet aliqua operatione vitalem scilicet videre quod habet fidem

pro hac sententia est maximum argumentum quod scilicet dictum est quod haeretici non pertinent ad ecclesiam si ergo summus pontifex fuit haereticus non pertinet ad ecclesiam et per consequens non erit caput ipsius. Ad hoc argumentum est bona explicatio post illam quaestionem [illegible] quem vide

cognoscit res fidei christianorum, heretici non pertinent ad ecclesiam quia nullo pacto vivunt nec spiritum ab ipsa ecclesia. alio modo dicitur aliquis pertinere ad ecclesiam secundum aliquam potestatem quam potest exercere aliquam in membris ecclesiae, sicut episcopus et sacerdos qui fit hereticus quia potest baptizare et conferre sacramenta quia retinet nullo caractere christiano etiam fere [illegible] pertinere ad ecclesiam, unde cum papa licet sit hereticus tamen habet potestatem exercendi [illegible] dicitur pertinere ad ecclesiam et esse caput illius // Sed contra probatur quod etiam postquam est depositus manet papa, quia episcopus postquam est depositus ab episcopatu tamen manet in illo in genere episcoporum [illegible] papatus non est ordo [illegible] nullius imprimit caracterem [illegible] episcopatus ex officio commisso a Christo extendit ad [illegible] potestatem et papa ex officio accipit plenitudinem potestatis a Christo. unde quando deponitur papa amittit plenitudinem potestatis quae competebat illi ex officio et retinet tamen potestatem quam habent alii episcopi, unde non retinet papa quia maxime dicitur papa propter plenitudinem potestatis // sed quia illud quod dictum est quod papa hereticus dicitur caput est quia caput ecclesiae scilicet [illegible] absolute loquendo debemus fateri hereticos pertinere ad ecclesiam [illegible] de capite [illegible] de membris dicendum est. Sed opposito dixerunt in principio [illegible]

Probatur: si aliquis episcopus in terris concipiat heresim non continuo est depositus ab episcopatu suo nisi per sententiam papae. patet quia episcopus habet jurisdictionem et auctoritatem ab ipso pontifice quin tamen non putetur judicare de causis in terris [illegible] quod patet quia non est de terminis conditionis episcoporum. 2o. Probatur quia esse tam intolerabile quod [illegible] ista gubernatio ecclesiae externae [illegible] unius hominis qui cognosci [illegible] non potest, quia non [illegible] caput debet esse omnibus membris efficacius. 3o. etiam probatur argumento convincenti: si aliquis papa haberet per [illegible] aliquam heresim [illegible] sed quia tenentur dicere ecclesiae quod non est papa, et quia tenentur renunciare [illegible] ecclesiam eligant novum caput, certe est intolerabile. Hoc negat [illegible]

Propterea ad argumentum 2a Caiet. quod nullum est inconveniens quod commissum fuerit definitio fidei ultima scilicet in se met ipso quia possit esse hereticus, tamen nunquam poterit definire aliquid publice tenendum [illegible]. Et ita intelligitur locus citatus: ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua, i. fides ecclesiae ut nunquam possit definire errorem. Haec sententia est communis omnium. 2a tamen sententia dicit admittunt quod papa in persona sua potest esse hereticus. Et videtur probari primo ex c. Anastasius 19 d. ubi refertur Anastasius 2 episcopus Romanus fuit hereticus et ita confirmavit [illegible] in illo loco. Et idem habet ex eadem [illegible] c. 2 eadem d. et 1. q. 1. c. dictum est. 2o. probatur magno argumento. 2a ex concil. 6. constantinopol. actione 4 [illegible] ubi refertur de Honorio episcopo Romano quod fuit hereticus quia habuit sententiam [illegible]. 3o. probatur. Ex sententia omnium canonistarum in c. si papa 40 d. ubi dicitur [illegible] quod si papa fiat hereticus potest judicari ab universali ecclesia et deponi. Sed tamen sententia Alberti Pighii [illegible] in 4 lib.

includit, et quia [illegible] judicet deponere

q. Dubium utrum papa possit esse hereticus, supposita particulari persona

[margin: ...q propterea / ...ximus q est / ...uestio de / ...gimine]

2.2. q. 1. Ar. 10.

4. lib. de ecclesiastica hierarchia. c. 8. Tenet auctoritas q nullus papa in sua persona potest esse hereticus. Et probat ex illo luc. 22. ego rogaui pro te ut non deficiat fides tua. ubi uidetur q hoc sit privilegium pape non solum quatenus iudex est sed etiam quatenus persona particularis et solum illud testimonium etiam intelligit de aliis pontificibus.

Item. probat q ista fides pontificis est maxime necessaria pro gubernatione ecclesie q si papa esset hereticus et infidelis certe male posset decernere de rebus fidei et congregaret concilium ad definiendum res fidei cum ergo xpus numquam deserat ecclesiam in rebus vel necessariis vel maxime utilibus credendum est profecto hoc privilegium esse concessum petro et successoribus q non deficiat fides illorum etiam privata.

Item. probat ex ipsa ecclesie consuetudine q post petrum apostolum numquam hactenus fuit hereticus nec depositus propter heresim qua ratione ex maxima antiquitate est impossibile aliquos pontifices q fuerint heretici

1.

Unde de Anastasio ait pigius q est impudens mendacium dicere q fuerit hereticus et gratianus temere et absque ratione infamauit istum pontificem constat hoc ex epistola qua Anastasius scribit ad Anastasium Augustum imperatorem q ibi constat q iste papa condemnauit acatium hereticum et in dicit gratianus in c. allegato q Anastasius fuit fautor acatii quia uoluit illum ab exilio reuocare quod in est mendacium. Ceterum constat q quando electus est iste Anastasius 2. iam ille acatius hereticus multo ante mortem obierat unde manifeste fal sum est q dicit gratianus q anastasius communicauit sathino qui communicabat acatio et ita euidenter ostendit pigius q anastasius non fuit hereticus sed uir probus et inimicus hereticorum

De honorio tamen est maior difficultas qui refertur inter hereticos ut dictum est Sed Pigius q illa synodus 6. constantinopolit. in illa ~~sexta~~ actione 14. est deprauata et corrupta a grecis

Sed contra quia 8. synodo gene. actione 7. dicit Adrianus pp. quod Honorius fuit de heresi accusatus. et ait quod propter hanc causam solum licet minoribus maiorum suorum motibus resistere, scilicet quando pontifex potest esse hereticus et quod propter illam causam possunt inferiores contra illum agere et non propter aliam causam.

Si maxima in omni gravitate numeravit Honorium cum aliis hereticis esse putet quod Gratius loquitur. probat ille ex eo quod in synodo 5. Constantinopolit. in actione 7. est initium agere in his qui fuerunt semper infestissimi Romanis pontificibus [illegible] quod homines intelligerent Romanos pontifices esse hereticos quod certe [illegible] erant heretici. Et probat preterea multis quod iste Honorius fuit vir sanctus et probus et infestissimus hereticis.

Ad c. si papa. Respondetur c. nullam habet auctoritatem neque hactenus intellexi in compertum est quis fuerit iste Bonifacius martyr neque unde Gratianus collegerit illud caput unde nullam habet auctoritatem. Sed hoc certum est quod in materia hac nulla est habenda fides Gratiano qui temere et inconsulte infamat Romanos pontifices de heresibus. Itaque probabilissimum est quod ait Pighius. Aliqui dicunt quod Marcellinus fuit hereticus. Sed hoc est [illegible] constitum quod ille fuit infestissimus hereticorum sed timore mortis obtulit thus ydolo sed postea obiit mortem sanctissime confitens peccatum suum quod in [illegible] heresim. Circa ista que diximus tam de conciliis quam de pontificibus s. quod errare non possunt Est grave dubium quia videtur ex istis sequi quod iste definitiones pontificum et conciliorum sint scripture sacre et in eis illis debemus referri quod a nobis hactenus est inaudita. Probatur sequela quia nos appellamus sacram scripturam illam que 49
est edita ab auctore sacro qui errare non potest quia spiritus sanctus illi assistebat. Sed ipsum fatemur de pontificibus et conciliis quod s. assistit spiritus sanctus illis. Item confirmatur ex d. August. d. 19. c. in canonicis scripturis ubi aperte videtur appellare epistolas pontificias sacram scripturam sicut ibi refert Gratianus. Item probatur 3. ex c. cum Marthe de celebratione missarum. §. ceterum loco ubi dicit Innocentius 3us quod sacra scriptura docet quod ille facit iniuriam martyri qui rogat de eo pro eo martyre et in [illegible] sacra scriptura

neque in novo neque in veteri testamento reperit sed certe hic
est acceptum vel ex aliquo concilio vel ex aliqua episto-
la decretali quas appellant Innocentius sacram scripturam.
Item fides habet pro fundamento primam veritatem revela-
tam ut dicit xiiij. sed quicquid est definitum ab ecclesia vel a Ro-
mano pontifice est credendum fide infallibili quia sunt
veritates revelatae a deo hoc totum appellamus sacram scri-
pturam .s. veritates revelatas a deo eius ecclesiae .i.
Resp. ad hoc dicendum quod multo plus iste definitiones debent appel-
lari sacras scripturas. Est enim duplex discrimen inter
has definitiones et sacram scripturam. primum quia sacros scrip-
tores quando applicabant animum ad scribendum continuo sine
dubio regebantur a spiritu sancto qui suggerit illis eas veritates et illas scri-
berent a lumine spiritus sancti. unde ille non procedit via humana
ad illud scribendum neque enim consulebat scripturam sacram neque
viros doctos sed accipiebant a spiritu sancto. at vero ecclesia et pontifex non
sic sed procedunt via humana consulendo sacras scripturas
et testimonia sanctorum doctorum et viros peritissimos theo-
logos et viros debent prout est eorum officium perscrutare ut illu-
minentur ne errent et sic factis debent accedere ad defini-
endum unde legitur actorum 15. in illo concilio quod primum ibi ade-
sset petrus et alii apostoli tamen factum est magna conquisitio
de veritate et consuluerunt scripturas et habuerunt ratiocinatio-
nes et magnas disputationes. Est secundum discrimen
quod in scriptura sacra spiritus sanctus ita assistit scriptori sacro quod universa
quae scribit ille sive pertineant ad fidem sive non sive sint
parvi sive sint magni momenti numquam permittit illum errare
sed in. cum ecclesia et cum pontifice non ita concurrit in defini-
tionibus quia multa dicuntur a conciliis et pontifice quando definiunt
inter definiendum multa inserunt de quibus licet merito dubi-
tare verumne illud sit an non. v.g. dicit Athanasius in sym-
bolo. sicut anima rationalis et caro unus est homo ita deus
et homo est. Ista sententia quae desumitur ex ... non
est dubitabilis quia non oportet quod spiritus sanctus assistat illi ut sit verum.
... ex peculiari intentione ita quod intentio concilii fuit definire illam veritatem fidei et hinc certe
habenda ... tamquam de fide alia vero quae ... confirmationem adducunt non sunt sic habenda. similiter
... de sensu autem literali alicuius loci scripturae quem concilium explicat utrum sit

Est aliud exemplum multum annotandum ... intelligendum a conciliis ... concilia definiunt aliquas veritates ex ... habenda ... sed alia quae aliter dicunt.

utrum sit de fide q. ille sit sensus literalis et ad quod tendunt quod qualiquam auctoritas scripturae explicatur in aliquo sensu ad probandam aliquam veritatem de fide ex peculiari intentione ad instantiam hereticorum pertinet etiam tenendum de fide q. ille sit sensus literalis. v.g. petebant heretici aliquod testimonium scripturae quo probaretur illis q. angeli non fuerint creati ante mundum sive visibilem adducta est a concilio illa auctoritas in principio creavit deus celum et terram. sic explicata in principio i. ante quam quidquam faceret. hinc est de fide q. ille sit sensus literalis. at dum qualiter scriptura explicatur non sic est habendum de fide licet esset temerarium negare sensum concilii.

2.2. q. 1. ar. 10.

q. illud non pertinet ad fidem sed ad philosophiam. at quod illud q. dicit pertinet ad fidem. s. deus est homo verus est christus. illud quidem non est dubitabile q. continuit ibi ss. q. illud pertinet ad fidem. nec scripturis sed omnia continuit ss. — unde ille locus Ioan. 14. ubi christus promisit esse spiritum veritatis ss. qui doceat omnem veritatem intelligendum est non de quacumque veritate sed de veritatibus pertinentibus ad fidem et salutem humanam et mores q. est hoc necessarium ad ingressum celi. iuxta illud ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua. non pro quibusdam te sed ne deficiant fides tua. vel etiam circa mores. At ubique scriptores sacri in omnibus dicat verum etiam in ipsis rebus sub veritate etiam est ita verum sicut articuli fidei et sic est habendum et credendum.

Sed contra est argumentum q. videtur q. hoc dicis scriptum sit nullum q. apostoli et evangelistae aliqua scribunt humano more. v.g. ait paul. 2. timothe. ultimo penulam quam reliqui troade et cetera. ad hoc nulla opus est revelatione ss. sed humano more videtur q. sit locutus similiter ad titum. c. ultimo ait veni nicopolim quoniam ibi statui hiemare. in hoc videtur q. nullam haberet specialem revelationem. simile est q. legimus 2. corint. 11. ait paul. utinam sustineretis modicum quid insipientiae meae. et ibidem ait q. loquor non loquor secundum deum sed in insipientia quoniam multi gloriantur secundum carnem et ego gloriabor. similiter christus ait math. 11. loquens de libello repudii ad duritiam cordis vestri permisit moises a vobis dimittere. similiter illud preceptum quo statuit episcopum esse virum unius uxoris unicum et non sit bigamus et hoc preceptum episcopus bimulier et non dei q. alii papa non posset dispensare enim in hoc q. est, si est de iure divino potest dispensare q. ordinetur bigamus sicut tenet Augustinus epist. 118. ad … ita q. non omnia que scribunt apostoli sunt ex revelatione dei sed aliqua dicunt ex suo arbitrio humano more. Item sequitur q. si sacer scriptor omnia dicit ex …

apostoli.

revelatione dei sequeretur quod illud concil. apostolorum actuum 15. non esset sacra scriptura quod patet quia ibi dicitur quod facta est magna conquisitio et non processerunt ex immediata revelatione dei sed ex sententiis patrum.

Item si pontifex et concil. debent in suis definitionibus adhibere omnem illam quam diximus diligentiam ne propterea periculo est sacra scriptura sequitur quod definitiones conciliorum in rebus fidei non essent nobis constitutae certe quia nos nescimus certe utrum pater ad hibuerint illam omnem diligentiam necessariam. quod illa non requiritur. et confirmatur quia si papa et concil. adhibent illam diligentiam recte essent certe etiam quilibet privatus homo si adhiberet omnem illam diligentiam ut consulerent viros doctores sanctos et timerent certe ille non erraret nisi deus permitteret illum errare in regula visibili sed gallice propter hanc rationem quod illud non est necessarium.

Ad 1. Ad 1m quod olim aliqui viri docti theologi qui putaverunt quod apostoli et evangelistae in scripturis aliqua scripserunt aut memoria aut intelligentia et ita multa dixerunt ex proprio ingenio more humano in quibus scripserunt vel memoria vel intelligentia et illis rebus sp. s. non assistebat revelans. sed hi dicunt quod hoc admitterent in rebus nullius momenti quae non pertinent ad fidem neque religionem sicut illa quae a h... [in illo argumento] sunt nullum est inconveniens. illos auctores antiquos esse fert origenes homil. 16. super numeros quod scripsit origenes non sequitur istam sententiam. et similiter istos auctores non tamen et sic memini me aliquando legisse in illo licet non memineram de loco. At tamen dico quod iste modus loquendi est periculosus fidei divinis scripturis et non debet admitti a catholicis quia si hoc admittimus certe multa ex parte labefactatur auctoritas scripturae et ratio est quia licet prophetae communiter incipiunt suas prophetias ex auctoritate dei. haec dicit dominus. et verbum quod locutus est dominus

non ipse tamen .7.

Scti. authores sacri historiæ et grapheos sic faciunt sed referunt suas historias eo modo quo auctores historias ... non sacri referunt et sic si in illis sacris historijs admitteremus aliqua quæ dicunt humano spiritu alia tum SS. non posse nos aliud ab alijs distinguere et sic possemus fluctuare nos utrum hoc sit ab sp.tu an tum ab spiritu humano hoc quod dicunt potest quod omnia sint ab SS.

Item probatur ex Aug.no in epistola 8. et 19. ad hieronimum et referuntur aliqua tantum in d. 9. c. si ad scripturas ubi dicit quod si in scripturis sacris reperiatur aliqua falsitas vel minima continuo omnia corruunt quia ille historiographus indicit unam falsitatem vel minimam continuo tollit omnem fidem quod in alijs partibus suis et omnibus falsas esse mentitur

hoc testimonium S. explicat ut intelligatur scripturis non loquentibus de omnibus sed illis tantum quæ pertinent ad fidem et mores. illud quod est in ordine ad ecclesiam et conciliares summam pontificem nunc tum in ordine ad scriptores sacros explicat dogmata neque veritate etiam minima et nisi pertinet ad fidem vel mores nec si vel minimum mendacium admittamus in scriptura omnino tum suspectam habemus de mendacio.

Item ex illo Joan. 14. ubi loquens de SS. quem habent scriptores sacri. ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia. i. interne vos docebit omnia etiam subtilia vobis. omnia etiam quæ alijs potuerunt dici ... ratione mere suggeret et illa etiam vel minima vobis suggeret et nulla falsitas potest esse in scripturis sacris. ... quod sacri scriptores licet non haberent ex se restamen ... de omnibus quæ scripserunt. sed ... hoc debet esse ... constitutio ... quod SS. assistebat illis et suggerebat omnia quæ scribebant sic ut non possent mentiri aut fallere et ipsi in ... scriptores sentiebant se gubernari a ipso SS. ne possent errare vel minimo. probatur ex illo 1. corinth. 13. ubi reprehendit acriter corinthios et dicit multa quæ poterant atque dici ab aliquo alio prelato ecclesiastico humano more et post subdit an experimentum quæritis eius qui in me loquitur Christi. certissime in illis omnibus sentiebat se

movetur a spiritu sancto. Et est aliud praeclarum testimonium 2. petri. 1. hoc scientes quod omnis prophetia scripturae propria interpretatione non fit non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia sed spiritu sancto inspirante locuti sunt sancti dei homines. Itaque isti sacri scriptores nihil aliud erant quam calamus spiritus sancti iuxta illud psalmi 44. lingua mea calamus scribae velociter scribentis et Christus math. 10. ait ad apostolos nolite cogitare quomodo aut quid loquamini non enim vos estis qui loquimini. Et sic ad istud tendunt quod evangelistae et apostoli citant aliquando testimonia aliorum scripturarum in confirmationem suae sententiae at ipsi non faciunt propter aliquam necessitatem quia ipsi rese habebant auctoritatem sed propter utilitatem nostram ut cognoscamus congruentiam et concordiam scripturarum et ut intelligamus esse inspiratos ab eodem spiritu sancto. Quod si ita non esset unicuique illorum testimonio allegato sufficeret quod in omnibus illis enim non nisi spiritus sanctus afferebat illud spiritus sanctus.

Ad aliud de concil. apostolico. dico quod pertinet ad sacram scripturam nam quando apostoli convenerunt et ediderunt illud definitionem sed quod illa gesta et acta in illo concilio sunt scripta ad nos quoniam scriptura sacra est et ad illud scripta ad quod luca qui erat scriptor sacer et habuit licet consulere scripturas scribendum in filo orationum habuit licet consulere scripturas nec alius facere diligentiam. Sicut fecit caiphas ipsum ioan. 11. vos nescitis quod expedit ut unus &c. est sacra scriptura ita quod intelligitur definita est ipsa sed quod dependet ab ore. Unde dico quod sententia quae scribit clemens de apostolo apostolorum in epistola ad Jacobum fratrem domini non sunt sacra scriptura quia clemens non erat scriptor sacer.

Ad postremum Aegidii &c. quod verissimum est quod hactenus dixi nec quod concilium debent Aegidii iubere et laudi sententiam ne errent. sed deus omnia suaviter disponit et sicut ordinat et disponit fines sic etiam et media et si deus statuit dare electionem alicui etiam consequenter dat illi gratiam et ordinatione

qui ad finem ordinantur

similiter dic. quod in isto privilegio quod papa et concil. habent a Christo quod non errent in fide docenda in hoc eodem privilegio includitur medium necessarium ad illum finem et sic non debet admitti quod papa aut concilium definiat aliquam propositionem fidei non praemissa illa necessaria diligentia. unde Silvester verbo fides q. ultima male loquitur in hoc puncto dicens quod Nicolaus 3us erravit definiens paupertatem ordinis beati Francisci esse evangelicam paupertatem quia non consuluit viros doctos et sic definivit absque illa diligentia praevia.

Ad confirmationem dicitur quod privatus homo licet sanctus licet doctissimus licet omnem illam praemisserit diligentiam potest nihilominus errare et in fide et in moribus sicut beatus Cyprianus cum aliis 70 episcopis erravit veruntamen est quod si ipsi fecerint omnem illam diligentiam excusabimur a peccato sed tamen non habebimus privilegium firmum infallibiliter definiendi unde hoc est privilegium peculiare solius ecclesiae et papae.

principalis quaestionis

Ad primum argumentum patet ex dictis ex duplici discrimine inter scripturam et papam et concilium. Ad 2. dicitur quod ille textus est citatus corruptissime a Gratiano et in illo textu nihil continetur veritatis quia corruptissime citatur a Gratiano verum exemplar est in 2. lib. de doctrina christiana c. 8. quia ibi dicit Augustinus quod in judicio sacrae scripturae debemus attendere quid sentit multitudo ecclesiae catholicae inter quas illarum judicium debet praeferri quae ecclesiae fuerunt sedes apostolicae sicut ecclesia Hierosolimitana cui praesedit Jacobus et ecclesia ephesina. deinde illae ecclesiae sunt praeferendae post primas illae quae acceperunt epistolas ab apostolis sicut ecclesia corinthiorum et Romanorum et. neque d. Augustinus unquam docet quod epistolae pontificiae sint sacra scriptura. Ad 3. dicitur quod doctores aliqui appellant canones sacros ad differentiam legum civilium et profanarum et in hoc sensu posuit Innocentius 3us appellare aliquam definitionem papae sacram scripturam quia revera in sa-

cra

[Left margin:] imo etiam neque potest definire supposita ordinatione et providentia dei in suspicatur facient illam diligentiam et sic eo ipso quod definit sicut debemus credere ex fide id quod definit sic debemus credere quod fecerit illam diligentiam. et similiter eo ipso quod definit debemus credere ex fide quod sit papa legitimus et sic dicitur ad argumentum quod posset fieri ad probandum quod non sit de fide id quod definit papa quia nullum sit de fide praeter et ex veritate hujus propositionis hic est papa quia tamen non est de fide dicitur quod licet illa propositio non sit de fide antequam papa definiat tamen eo ipso quod aliquid definit esse de fide similiter est de fide quod ipse est papa et si non sit papa non poterit definire quia providentia in ordinatione unde illa mulier de qua fertur fuisse habita pro pontifice non potuit definire aliquid de fide neque deus illud permisisset.

[Right margin:] Sicut errav- b. Cy- prian- cum ali-

visa sacra scriptura non recipit illi sententiae. ¶ Ad 4. dicunt aliqui quod in concilio duplices definiuntur propositiones quaedam quae immediate sunt revelatae per apostolos et prophetas quae continentur formaliter in sacra scriptura v.g. Christus est deus, est homo &c. aliae sunt quae non immediate sunt revelatae apostolis aut prophetis sed colliguntur mediate ex revelatis per bonam consequentiam ad similitudinem aliis naturalibus propositionibus sicut sunt omnes conclusiones theologicae. R. habet duas voluntates &c. dicuntque quod primae propositiones sunt quae immediate et per se pertinent ad fidem quia immediate revelantur a prima veritate. aliae vero indirecte et mediate pertinent ad fidem. unde licet istae propositiones pertineant ad fidem sed quia non indirecte et immediate propterea non pertinent ad sacram scripturam, primae vero pertinent et est bona solutio.

2o vero aliter respondetur quod scilicet omnes propositiones quae unquam sunt simul atque definiuntur esse de fide immediate et directe pertinent ad fidem sicut omnes propositiones evangelii. et ideo est quod inter alios articulos fidei unus est quo credimus unam sanctam catholicam et apostolicam infallibilis veritatis. sed tamen nihil valet quia ... pertinent ad sacram scripturam propter discrimina assignata. &c.

Est 3m dub. utrum ecclesia sicut habet infallibilem veritatem in definiendis rebus fidei habeat etiam infallibilem veritatem in definiendis aliis propositionibus non pertinentibus ad fidem ... sicut in sola fidei habent. et videtur quod in istis propositionibus fidei habet. patet ex illo ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua ergo circa fidem datur privilegium non de aliis. item quidquid per fidem credimus debet esse revelatum a deo prima veritate sed omne revelatum a prima veritate est de fide ergo si ecclesia voluerit definire aliquid non revelatum adeo quod sit ... fidei illud non debemus infallibiliter credere.

In proposito est omnium sententia theologorum 3 sent. d. 23. et 23. ubi dicunt omnes quod ecclesia non potest errare in rebus pertinentibus ad mores neque in canonizatione sanctorum sicut in rebus fidei.

Ad dub. 1o quod ecclesia in doctrina morum necessaria est

est regula infallibilis. Patet 2º. Christus non defuit ecclesiae in necessarijs sed doctrina morum est necessaria fidelibus ad consequendam beatitudinem sicut doctrina fidei, ergo debuit illi relinquere regulam infallibilem sicut in fide. Item patet ex illo Joann. vlt. pasce oues meas pastio enim ecclesiae non tantum consistit doctrinae fidei sed etiam morum. Item Math. 16. tibi dabo claues regni. per istas claues petrus efficaciter regnum aperit per illas claues, quae tollit impedimenta non solum intellectus sed etiam voluntatis ut dictum est. Item Joan. 14. vbi promissit Christus ecclesiae spiritum sanctum qui doceat ecclesiam omnem veritatem. intellige necessariam tam in fide quam in moribus. Vltimo probatur ex definitione Concilij Constantien. sessio. 13. vbi damnatur heresis is qui dixerit quod ecclesia errat in ista consuetudine quae communicat fideles tantum sub specie vna panis et non sub specie vini. hoc enim pertinet ad mores. ergo.

2. dico quod ecclesia non potest errare in canonizatione sanctorum. Patet quia ista definitio quae refert aliquem inter sanctos pertinet maxime ad mores familiae christianae ut certo sciamus quibus debemus deferre preces ut illos patronos habeamus et quos debeamus imitari. Item quia si in hoc erraret esset profecto error intolerabilis et esset ecclesiae Christi cum magno dedecore. quia offerre preces publicas alicui homini qui forsan esset damnatus esset maxima infamia ecclesiae. ergo. Sed tamen bene videtur hoc non est ita certum sicut de moribus quia dicere quod potest ecclesia errare in moribus esset error in fide ut probatum est. dicere vero quod potest errare in canonizatione esset quidem valde periculosum et temerarium sed tamen non est ita manifestus error sicut de moribus.

Ad 1. Argumentum fateor quod ex illo loco non colligitur nostra 2ª. conclusio. tamen ex alijs locis allegatis colligitur ut dictum est. Ad 2. Respondeo quod etiam Christus in evangelio revelauit per spiritum sanctum quod ecclesia non potest errare in his quae pertinent ad mores necessarios vnde qui hoc negaret loqueretur contra revelationem primae veritatis

Et quoniam diximus de scripturis et ecclesiae concilijs.

Est dub. Cuius sit maior authoritas ecclesiae et conciliorum an scripturarum licet utriusque sit certa authoritas. Et videtur quod scripturae habeant maiorem authoritatem. Patet quia ecclesia ad definiendum consulit scripturas a quibus accipit ea quae definit vel saltem principia pro definiendo quod maior authoritas est scripturarum. In oppositum est quia apostoli et evangelistae qui scripserunt sacras literas sunt membra et partes ipsius ecclesiae quomodo ipsorum est authoritas ecclesiae cuius membra robur dederunt scripturis.

Ad hoc dub. Abulensis in praefatione super Matheum q. 19. tenet quod ista nostra ecclesia quae modo est est multo maioris authoritatis quam evangelium Joannis immo quam mille evangelia aut evangelistae. Et probatur propter illud quod Augustinus ait. Ista evangelia habent authoritatem quia ecclesia docet esse evangelia et praecepit esse credenda et evangelium Bartholomei et alia recipimus quia ecclesia reiicit quod principalis authoritas residet in ecclesia. Item confirmat ex illo Augustini contra epistolam Manichei quam appellant fundamenti c. 5 evangelio non crederem nisi me ecclesiae commoveret authoritas.

Caietanus in opusculo de authoritate papae et concilii c. 4. tenet oppositum quod evangelium Joannis et ipse evangelista habent maiorem authoritatem quam omnis ecclesia et concilium et pontifex. Probat quia Joannes immediate accepit per revelationem evangelium, ecclesia vero docet per rationem immanentem mediate ut distinctum. Joannes Driedo lib. 4. de ecclesiasticis dogmatibus c. 1. est medius inter utrumque authorem et ait quod de ecclesia 2. possumus loqui primo accipiendo ecclesiam pro tota ista familia quae fuit a tempore apostolorum usque ad nostra tempora quae familia per continuam seriem episcoporum et pontificum ad nos usque pervenit. 2. potest accipi ecclesia pro ista familia praesenti ut modo distinctam ab apostolis et evangelistis qui illi fuerunt sed pro ecclesia quae modo est et constat ex papa et episcopis et aliis fidelibus. Hic supposito est conclusio primo modo dicta, quod si accipiatur ecclesia primo modo non est maior authoritas in ecclesia quam in scriptura nec e contra sed in utraque est una eadem authoritas. Patet quia apostoli qui sunt partes ecclesiae habent eandem authoritatem quam scripturae et scripturae sunt per ipsos asserti ratione apostolorum

eadē cū authoritate est in apostolis et minus asserentibus nobis si aut
et inter nos sit nō n. valorem inspiratum vel infallibilitate
te habent in a tota quod ego non esse contuso.

·l. 2°. dicit quod si accipiatur ecclesia pro illa quam modo habemus quae
non includit in se divinos scriptores est minoris authorita-
tis quam sacra scriptura. Probat. quia apostoli et alij scriptores ha-
bebant authoritatem ab Spiritu Sancto condendi sacram scripturam et
maior authoritas erat in apostolis et aliis qui in dictis illis fuerunt
in hac quae modo est ecclesia. Item quia ista quae nunc est ecclesia
colligit definitiones suas ex dictis scripturae tamquam ex prin-
cipijs etc. Item quia Spiritus Sanctus immediate eis se docebat authores
sacros divinarum scripturarum at eodem modo non docet eccle-
siam in edictis et revelationem sed ut dictum est ecclesia pro-
cedit via humana consulendo scripturas et rationes na-
turales et alia ut est dictum etc.

Istam sententiam tenet durandus in 3. sen. d. 24. q. 1. et
quo illam colligit Driedo. Idem tenet Gerson in lib. de
spirituali vita animae lectione 2. Corolario 7. Idem vi-
detur tenere Thomas Vualden. lib. 2. de doctrinali fi-
dei antiquae. c. 19. et 22. et dicit quod ecclesia quae modo est
non potest condere aliquem articulum fidei sicut po-
terat ecclesia primitiva neque potest explicare aliquem
articulum fidei. Et ratio eius est quia ait quod ecclesia non pervenit
veritatem ad ultimam perfectionem in doctrina fidei et perfec-
tionis amore. Unde sicut homo non potest crescere
postquam pervenit ad perfectionem virilem sic neque ecclesia
et in hunc sensum allegat illud ephes. 4. alios dedit aposto-
los alios pastores etc. ad consummationem sanctorum. ista
tamen consummatio in doctrina et moribus habet vim minoris re-
levantiae.
/. Omnes isti authores in sensu nihil errant et tamen in dubio
non ita prope bene loquuntur et proprie et ista disputatio non est
eius modi in qua oporteat loqui ad certam tenendam et
Ergo ad propositi dubij explicationem. Dico 1°. quod
si conferimus sacram scripturam cum ecclesia etc. acci-
piendo ecclesiam etc. pro tota fideli a tempore aposto-
lorum ad nostra usque tempora dico quod nulla est comparatio
inter

nulla est comparatio quia est unica eademque authoritas et firmitas. Patet quia divina scriptura non est alia quam asserit evangelistas et apostolos sed eadem est, ipsi enim authoritatem dicente et eo quod dicit, sive id quod dicit cum corpore, seu sive scriptura quae eadem est ratio.

2. dico quod si accipiatur ecclesia pro istis fidelibus qui modo est, quae non habet apostolos et evangelistas quam modo habent, dico contra abulensem. quod ista ecclesia non habet neque maiorem authoritatem aut firmitatem quam sacra scriptura. Probatur. authoritas sacrae scripturae est divina. sed divina authoritate non potest esse maior aut firmior authoritas, quia ista ecclesia non potest habere maiorem authoritatem quam sacra scriptura. ark. argum. conclud.

Item probatur testimoniis scripturae. ipse ex illo ad Thessal. 2. cum loquens de illis qui receperunt evangelium. ait: suscepistis illud non sicut verbum hominum sed sicut vere est verbum dei, appellante evangelium verbum dei habens divinam authoritatem. Item ad Galatas 1. quod si nos aut angelus de caelo aliter evangelizet vobis anathema sit, et id ipsum iterum repetit. Item deus sicut per semetipsum loquitur qui ipse dixit et facta sunt, ita aliquando loquitur per apostolos et evangelistas accipiens illos tanquam organa loquendi ut ait Paul. hebre. c. 1. multifariam multisque modis olim deus loquens patribus in prophetis. Scriptura enim est loquutio et assertio dei, est divina et non potest illa esse maior alia. modo ita ipsa dei ipsius authoritas in se ipsa non est maior quam authoritas scripturae quae est ipsa eadem.

Argum. cum abulens. est ipse enim nullius roboris. Ita ait ipse propter quod unumquodque tale et illud magis. Si dixerimus quod non credimus scripturis propter authoritatem ecclesiae sed potius propter divinam revelationem veritatem ecclesiae tamen est causa re quidem non. Inquiens Augu. explicamus etiam locum Augusti. evangelio non crederem.

3. dico quod proprie loquendo sacra scriptura non habet maiorem authoritatem quam ecclesia quae modo est exclusis apostolis et evangelistis. contra Caietan. dicendo et alios. Probatur ipsa

ista ecclesia quae modo est habet intra se spiritum sanctum manentem cum illa usque ad finem saeculi ... quod habet tantam authoritatem sicut precedens ... sicut dicta est ... ipsa apostolorum. Item ecclesia sicut est ... non ... ista ecclesia tamen ... toto saeculo ... est columna et firmamentum veritatis ut habet 1. tymoth. 3. ergo non habet minorem authoritatem quam tempore precedenti.

Et ... ...

denique ... illa quae ... fuit ecclesia esse maioris authoritatis ... cum illa ecclesia immediate docebatur ab spiritu sancto ... modo ... non ut dictum est. Et ... spiritus sanctus ostendebat se et visibiliter ... signis magnis et prodigiis et visibiliter descendebat super credentes ... ista non sunt unde sicut dicit Arist. quod magis assentimus principijs quam conclusionibus quae immediatius principijs et ... conclusioni dicimus magis ... immediatius.

ita ... spiritus sanctus ... est quod docet ista ecclesia ... illa ... propterea possit dici maioris authoritatis ... dico quod est ... loquendi et ... maxime ... hoc tempore ... authoritate ecclesiae ... non tamen ... est ... dicere quod habuerit maiorem authoritatem ... licet spiritus sanctus aliter ... illa ecclesia quam immediate ... aliter ista quam ... humana ... ut dictum est sed tamen cum sit idem spiritus sanctus docens ... refert ad authoritatem quod aliter illa aliter ... doceat.

Ex istis colligitur quod ... haeresis est et ... summus ... negare aliquam definitionem istius ecclesiae ... sicut negare ... in evangelio. Patet quia ista definitio ... ecclesiae modo est ... dei ita ... sicut illa quae est in evangelio ... revelata immediate ab spiritu sancto ... humana ... refert. 2o. infertur contra ... quod ecclesia praesens habet ... eandem authoritatem ad condendum articulum fidei et explicandum sicut ... praecedens

patet qr dictum est q habet eandem authoritatem. ad
illud 2um qd dicit Vualdensis qd pertinet ad modum confessio-
ne fugiendum est qr licet illud sit verum tn. hæretici minus
quiescunt et sic oportet fieri maiorem explicationem et
ideo sic concilio tridentino explicatus est articulus iusti-
ficationis et alij et in alijs concilijs.

Est postremum dub. de libris Canonicis qui illi sint et
quanta authoritate constent.

Dr. qd libri canonici constant authoritate ecclesiæ illi sunt
canonici quos ecclesia habet pro canonicis et pro talibus tradit. et
ad probandum libros esse canonicos hoc tempore non habemus
aliud argum. quam authoritatem ecclesiæ. dico hoc tempore qr
tempore apostolorum ipse pro se apostolorum et verba
quæ loquebantur et prodigia quæ in illorum confirmatione
fiebant erant sufficientia testimonia qd illa quæ loquebantur
erant diuinæ veritates. Marci vlt. illi autem profecti
&c. domino cooperante et sermonem confirmante &c.
videndus est de hac re Aug. lib. 11. contra faustum c. 5.
et lib. 13. contra eundem c. 4. et lib. 28. c. 24. tandem
est sententia omnium doctorum antiquorum quos adducit
Joannes driedo. lib. 1. de ecclesiasticis dogmatibus c. 1.

Et probatur ratione. ecclesia in rebus pertinentibus ad fidem
non potest errare sed maxime pertinet ad fidem vt
fideles sciamus qui sint libri sacri ergo munus est ecclesiæ
authoritate pertinet hoc definire. et qd hoc ita sit
definitum est in concil. toletano 1o. quod est confirmatum
authoritate leonis papæ vt patet in fine concilij in regula
fidei. vbi sic ait si quis dixerit vel crediderit
alias scripturas in authoritatem habendas aut venerandas
præter eas quas ecclesia recipit anathema sit.

Et observatio est notandum qd definire hoc s. quod
sit sacra scriptura quod non constat ex definitione ecclesiæ et
non solum ex definitione ecclesiæ illius quæ includit apostolos et
euangelistas sed etiam ex ista ecclesia quæ modo est. debemus n.
probare libros quos ipsa probat et reijcere quos ipsa reijcit

Patet primo quod non solum evangelia esse edita a sacris scriptoribus est non alia authoritate nisi quia ecclesia expressius ita definit. Item ecclesia in quolibet saeculo et aetate debet esse columna et firmamentum veritatis quod semper debet habere eandem authoritatem quam habebat tempore apostolorum. Item tempore hieronimi et Augustini erant aliqui libri reiecti a numero librorum canonicorum et tamen modo sunt ita quod illos reijcere esset haeresis quia in qualibet aetate habet ecclesia authoritatem definiendi qui sunt libri sacri. Nicolaus pp. d. 19. c. si Romanorum probat istam veritatem ab effectu quoniam quia semper a principio ecclesiae illi libri sunt habiti sacri quos romana ecclesia censuit esse sacros et reiecti sunt illi quos ecclesia Romana non probavit.

Ex ista conclusione infertur contra Caietanum quod neque d. hieronimus neque Augustinus neque aliquis ex sanctis est certa regula et infallibilis ad definiendum qui libri sunt sacri art. n. Caietanus quod hieronimus est lima et certa regula definiendi qui libri sunt sacri et ecclesia probat quos ipse et reijcit quos ipse reijcit hoc habet Caietanus in principio super epistol. ad hebreos. et in responsionibus ad 16. articulos. responsio 4. Sed tamen ista sententia est falsa Probatur. d. hieronimus potest errare in eiusmodi definitione quia non est habendus pro certa regula ~~potest errare~~ quod patet quia non habet privilegium infallibilitatis circa hoc neque ex scriptura hoc potest probari. Item quia tempore d. hieroni. erant reiecti aliqui libri a numero sacrorum librorum quos tamen modo reijcere esset hereticum. Item quia d. August. epistol. 19. ad hieroni. nihil magis tribuit censurae et sententiae d. hieronimi nisi quatenus ratione et authoritate scripturarum probaverit. Postremo quia nullius eius potest esse neque testimonium probabile ut constituamus pro regula d. hieroni. ut ait Caietanus quod propterea est hoc verissimum. At tamen Caietanus forte deceptus est quia ecclesia quem damnavit Ruffinum de quibusdam propositionibus

et similiter Origenem cuius authoritate d. hieronimus ut habetur d. 15. c. sancta Romana ecclesia hinc forsan decepit est Caietanus. sed male colligit quia inde non sequitur, quod ille habeat ille infallibilem veritatem.

Dubium est hinc quaestio utrum omnes libri qui circumferuntur in biblijs sint Canonici. Pro huius dubii oportet distinguere omnes libros sacrae bibliae in tres ordines in primo sunt quidam libri quos uno ore omnes catholici et omnibus et tantis illis reiecerunt et reijciunt a numero sacrorum librorum quales sunt 3us. et 4us. liber Esdrae. in 2o. ordine sunt libri quos nemo nisi heretici reiecit a canone sacrorum librorum ut sunt fere omnes qui circumferuntur in biblijs. in 3o. ordine sunt aliqui libri de quibus dubitatum est [illegible] et antiquis precedentibus [illegible] nostra hac tempestate isti libri sunt ex veteri testamento Baruc. propheta. liber Tobiae. liber Judith. sapientia. ecclesiasticus. et libri duo machabeorum. omnes sunt septem, de quibus dubitatum sint ne canonici. in testamento novo dubitatur de epistola Jacobi. 2a. epistola Petri. Joannis. 2. et 3. epistola epistola Judae. Pauli epistola ad hebreos. Apocalipsis Joannis. sunt omnes numero septem sicut et de veteris testamenti. omnes alij preter istos septem habiti sunt pro canonicis.

In primo dictum. Igitur 3us. liber esdrae et 4us. Nehemie non sunt habendi pro Canonicis neque habent authoritatem ad probandum [illegible] quantum fidei. Probatur primo. ex. d. hieron. in prologo super esdram ubi dicitur sunt apocrifi et continent multa somnia. Item quia nec in concilijs neque in epistolis decretalibus meminit sacrorum librorum qui recenset libros Canonicos quos ecclesia est que hoc debet definire. Et de pater Consuetudine universalis omnium doctorum ecclesiasticorum. Dubium est dub. quia videtur petitum 2us. liber Esdrae non sit Canonicus ex Ysidoro lib. 6. ethimologiarum c. 1. et 2.

nehemie

ubi recenset libros canonicos tantum numerat primum librum Esdrae. Item Gelasius papa in suis decretis ubi recenset libros canonicos tantum numerat unum Esdrae ergo alii ii sunt reijciendi

Rx ex d. hieron. in prologo super Esdram quod isti duo libri quos modo habemus primus Esdrae et 2us. qui habet pro titulo nehemias apud hebreos in canone eorum sunt unus liber tantum ecclesia postea partita est illum in duos et iam nulla est controversia

At 3o et 4 dub. de aliis duobus libris quos reijcimus videtur quod sunt canonici. Patet ex d. ambrosio lib. 2. super lucam c. 1o in fine citat expresse testimonium ex 4. libro Esdrae c. 7o. ab illis duobus revelabit filius meus Jesus cum illis qui cum eo sunt etc. videtur quod ambrosius duxerit illum esse canonicum. Item Cyprianus citat testimonium 3. libri c. 4. in epistola ad Pompeium contra epistolam Stephani citat illud problema quorundam juvenum qui disputabant quae res esset potentior omnium vel rex vel mulier vel veritas etc. Item ex d. August. lib. 18. de civitate c. 36. ubi allegat idem testimonium.

Rx quod sancti multoties citant testimonia ex libris apocriphis quamvis sciant illos esse apocriphos quia continent multas doctrinas bonas et sicut citant testimonia ex libris gentilium sic et ex illis libris. unde non est argumentum certum quod sancti allegant illos libros ad confirmandam illam opinionem spiritualem. Et patet quod August. non habuerit illos libros pro canonicis quia 2. lib. de doctrina christiana c. 8. ubi recenset libros canonicos veteris testamenti non recenset illos duos et cum ipsis libris aliis numeratis recensitis veteris testamenti terminavit auctoritatem.

2et dub. de baruch an sit liber canonicus et videtur quod non probatur ex prologo d. hieron. super illum librum. ubi dicit hieron. quod in canone hebraeorum non habetur baruc. sed ecclesia recepit illum quia dicit multas sententias utiles et ecclesia

edificatione permittit legi. Item probatur ex Innocentio p°.
in epistola ad exuperium tholosanum episcopum. c. 7.
ubi postquam numeravit lib. canonicos veteris testamenti
inter quos non recensetur baruc. et ait caetera non solum respi
cienda sed etiam damnanda sunt. i. non recipienda inter
libros canonicos licet possint legi ad utilitatem ecclesiae. Item.
Patet ex d. August. lib. 2. de doctrin. xan. c. 8. ubi
maxima diligentia numeravit libros canonicos veteris
testamenti et omittit baruc. Item fortius probatur quia con
cil. Laodicenum c. 59. definiens libros canonicos veteris
testamenti nullam mentionem facit de baruch. Similiter con
cil. Cartaginense 3m c. 47. numerans lib. canonicos ve
teris testamenti omittit baruc. et. Sed est advertendum quod
ista duo concilia habent certam authoritatem in ecclesia et ha
bentur veluti generalia licet fuerint provincialia quia
approbata sunt per concil. 6. constantinopolitan. et habetur
ista approbatio. d. 16. c. quoniam sancta ecclesia ...
Propter ista argumenta hac nostra tempestate sunt qui dicunt
quod baruc non est liber canonicus huius sententiae est glossa in pro
logo bibliae. et Joan. driedo lib. i. de ecclesiast. dogmatibus. c. i.
et aliqui etiam viri doctissimi
Sed respondetur quod certissime tenendum est quod iste liber est canonicus.
Patet ex concil. florentin. ubi refertur inter lib. sacros. baruc
propheta. et similiter concil. tridentinum sess. 4. Item pro
batur ex authoritate et maiestate illius libri quia perfectissime patet
c. 3. illius libri. Item quia ecclesia in officiis ecclesiasticis utitur illo
sicut aliis prophetis videndus est August. lib. 18. de civitate
c. 33. ubi citat illum pro libro canonico et dicit quod iste baruc
fuit scriba et notarius hieremiae prophetae. et idem August. in co
lione ad cathecumenos. est in tomo 6. c. 11. illius concionis
ubi citat illum pro canonico
Ad argum. Respondetur quod libri canonici per temporis successionem habent
authoritatem et sic immerito dubitabatur de isto propheta quia

q. non durneat receptus ab ecclesia modo tamen omnes sunt recepti.
Est tamen dub. de aliis 6. libris. Judith. et. de quibus olim dubi
tatum est et videtur q. non sunt Canonici. Pro Authoritate hie
ronimi in Prologo super libros Regum. quem prologum appellat
galeatum principium ad intelligendos istos libros ibi hieronimus
dicit quod isti libri non sunt Canonici sed apocryphi q. Item ex
eodem hieron. in Prologo super hieremiam. Vlo probat q. non
sunt Canonici ex illa figura seniorum 24. quos vidit
Joan. apocalipsis 4. qui seniores mittebant coronas suas
coram agno etc. et quibus 4 animalia dicunt omnes semel q.
4. animalia significant 4. evangelistas. 24. seniores
significant libros patres veteris testamenti qui tribuerunt
honorem Christo etc. cum praeter illos libros 6. sunt
alii 24. significati per 24. seniores videtur q. illi 6. non
sunt libri canonici sed veteris testamenti et non sunt signi
ficati per 24. seniores et 4. animalibus sunt illi
duo seraphim de quibus legitur esaie 6. quod clamabat
alter ad alterum. Item probatur ex Ruphino in expositione
symboli est inter opera d. hieronimi. Item ex damasceno
lib. 4. de fide orthodoxa. c. 18. et ibi de explicatione dimas
cenus idem dicit et similiter reiicit illos libros. Idem tenet
Cyprianus in expositione symboli circiter finem. Augustini. libr.
de ciui. pro machabeis Agendum dubitat de libro ecclesiastico etc.
et d. Th. sequitur d. August. 1. p. q. 89. ar. 8. ad 2. dubi
tat etiam de ecclesiastico. Ultimo probatur ex concil. laodi
ceno. c. 59. quod concil. referens libros veteris testamenti
omittit illos 6. quod est signum illos non esse Canonicos.
Propter hoc argumentum aliqui iuniores non sine temeritate reiici
unt istos libros inter quos authores est d. Antoninus in
3. p. titulo 18. c. 6. Abulensis super matheum in prologo q. 2.
et similiter Levinus super Esdram in 1. c. statim in principio.
et Caietanus in fine Comentariorum ~~Hester~~ libro Hester vel alii
post libr. Hester.

316

Dr. 3m. q certissime tenendum est istos sex libros esse canonicos dicit aliis et oppositum dicere modo esse errorem in fide. Patet 1º ex concil. Cartagine 3. c. 47. ubi referunt inter canonicos. Item Innocentius p. in epist. ad exuperium tholosanum epis. c. 7. numerat illos inter canonicas. Item Gelasius papa in suis decretis. Item d. August. 2º de doctr. christ. c. 8. et lib. 18. de civit. c. 36. et ysidorus lib. 6. ethimolog. c. 1. et 2. ait pellegrini ... recepit ... libros pro canonicis et certe ysidorus hoc non diceret nisi constaret illi ita esse. Item patet ex concilio florent. et ex tridentino sessione 4. ... hac nostra tempora ... non est locus dubitandi de hac re.

Ad Argu. 1º ad hiero. R. q. illo tempore illi libri non erant recepti ... propterea potuit de illis dubitare nunc tamen dubitari non potest. imo tamen ... hieron. in prologo ... ait ... isti libri in ... synodum inter ... compilasse.

Ad alios Juniores non est alia responsio nisi ... non viderunt concilia illo n. tempore non erant ... qui negaret istos esse sacros canonicos libros propterea illi non ... de ... diligentia.

Ad d. 3m. dico q. illo loco ... dubitat ... de ecclesia ... sequens ... et ... in omnibus ... frequenter ... similiter ... tes ecclesiastici ... pro libro canonico. ... tamen pluribus locis habet ... illo tantum loco dubitat ... tamen ... videtur in hoc multum ... pro canonico. Caeterum tamen videtur ... et pontifices qui ... q. illo loco allegato ... concilia et pontifices ... est regula illos libros ... ait quoniam diximus q. d. Jeronimus ... libros ... propterea debemus in hac re ... hieron. reijcit illos libros ... habendi ... reijcere. dicit deinde q. illi libri ... legimus ... et ... canonicis ad edificationem ... illos ... dogma ... a concilijs ... hoc q. ... est ... fidei. ... dicta sunt falsa. 2º ... non ... testimonium q. d. hieronimus ... errare et errabit ... et ... regula ... errare ... similiter 2. dictum est falsum ... dicere ... istorum.

ex scriptura Concilii certe nō habere mg in ecclesia aliquē lib.
Canonicū de fide quia posset quis dicere quod concilia approbarit
libros solum ad edificationē fidelium.

recensēt de alijs libros recensentes in illos quin que nomine salomonis.

2. sr. in dub. circa lib. sapientiae & librū ecclesiastici quia
quando pontifices et conciliaque probant istos libros citant illos
nomine salomonis sic numerant. quinque libri salomonis – &
tn. certe constat quod ecclesiasticus nō est salomonis sed est
Jesu filij Sirac. ut constat ex hieronimo in prologo sup
lib. ecclesiastici. & in eodē ecclesiastico. c. 50. dicit author
illius libri. doctrinam sapientiae et disciplinae scripsit in libro
isto Jesus filius Sirac hierosolimita qui renovavit sapien
tiam de corde suo

X. sic quoque concilia errarunt dicendo illos libros esse salomonis videtur quod potuissent errare dicendo illos esse canonicos

Rx. ex d. Gregorio in Prologo super Job. c. 1°. ait quod quando constat nobis
constiterit aliquem librum esse sacrum ex eo quod ecclesia catholica
illum recipit nō est multum nobis laborandum quis fuerit author
illius libri quia quod Spiritus Sanctus loquutus sit per illum vel illum nihil refert
sicut nihil refert quo atramento aut quo calamo scriptus sit
ille liber

2°. Rx. ex d. August. lib. 17. de civitate. c. 20. quod illos libros
sapientiae et ecclesiastici tribuunt salomoni propter
eloquij similitudinē licet fuerint Jesu filij Sirac.

3°. et melius dicitur quod 2. possumus loqui de aliquo libro
uno modo quantum ad sententiam et doctrinam quae in illo con
tinetur alio modo quantum ad illum qui illas sententias compo
suit et in unum coegit codicem. Si quod loquamur quantum
ad sententiam et doctrinam certum est illos libros esse
salomonis et patet ex. c. 9. libri sapientiae ubi totus ille
c. salomon loquitur de seipso petita de sapientia [illegible]
Item patet proverbiorum 25. ubi dicitur istae sunt parabolae
Salomonis quas transtulerunt viri ezechiae regis Juda illi viri
fuerunt translatores author quidem fuit Salomo
At vero si loquamur de authore qui compegit sententias
licet filius Sirach fuerit compilator salomon tamen fuit verus author

ubi patet quod ab illo. c. 25. illi viri fuerunt translatores salomon in salomonis fuit vero author ita in proposito

Hieronymo Jesu filio Sirac compegit sententias in illos
codices

De libris novi testa. est dub. 2o. de apocalipsi an vtrum
sit canonicus. De hoc lib. est notandum quod olim communi
ter non recipiebatur ab ecclesiis grecorum. Ita ait hieroni-
mus epistol. ad dardanum et Eusebius cesarien. lib. 7. historie
ecclesiastice. c. 25. vbi refert ex dyonisio alexandrino patri
archa quod multi grecorum dixerunt quod ista apocalipsis fuit
quorundam cerinthi qui finxit illas reuelationes mentito nomi
ne apostoli vt haberent in precio. Item probatur quod
iste liber non pertinet ad canonem ex concilio laodiceno c. 59.
vbi recensens libros veteris testamenti non meminit apocalipsis.
Respondetur tamen quod certissima fide tenendum est illum librum esse canoni
cum. de quo est expressum testimonium dyonisij areopagite
lib. de ecclesiastica hierarchia c. 3. circa fine. vbi appellat
apocalipsim altissimam theologiam et visionem dilecti
discipuli domini Jesu. Et hieronimus in epistola allegata ad
dardanum ait quod multi venerantur istum librum dicens quod singu
la verba totius originale continent sacramenta. Et d. Augustinus
2. lib. de doctrina christiana c. 8. recenset illum inter libros
sacros. de hac re videndus est omnino eusebius loco citato
vbi refert sententiam dyonisij patriarche alexandri
ni ~~[illegible]~~ qui magnifice de illa scriptura sentit. verum
est quod ille patriarcha aliquot coniecturis saluissimis
tamen probat quod ista apocalipsis non sit Joannis apostoli
sed alterius Joannis presbiteri sed tamen certissime tenendum
est quod sit Joannis evangeliste quia ipse Joannes ait in prin
cipio quod cum esset relegatus in exilium in insula patmos
propter verbum dei et testimonium Jesu, i. propter evange
lium quod scripserat. Et hoc sensit hieronimus supra reci
piens apocalipsim Joannis apostoli [illegible]
est prope credendum [illegible] testimonium concilij.

Vide Lib. 4.

canone. 16. Whart ergo consilii ipsum Joannis esse sacrosancti ipsum ergo qui de hoc dubitaverit anathema sit / Et ideo licet usque ad tempus [illegible] illius [illegible] hodie [illegible] haeresis dubitare de illo libro.

De epistola Jacobi Jam dictum est quod olim fuerit de illa dubitatum etiam hac nostra tempestate Caietanus in principio illius epistolae et Erasmus in annotationibus illius epistolae levissimis rationibus volunt probare quod non sit d. Jacobi.

Sed certissime tenendum est quod est epistola Jacobi et certa fide tenendum est quod est epistola canonica quoniam concilia sancti et illam recipiunt ut patet ex d. hieronimo de viris illustribus in vita Jacobi et omnia concilia allegata illam recipiunt. luterus tamen negavit illam esse sacrosanctam scripturam quia contendit esse contrariam dicitur enim Jacobi quod fides sine operibus mortua est et non justificat hominem sine charitate luterus tamen tenuit oppositum.

De 2. epistola Petri olim etiam dubitatum est an esset Petri et esset sacrosancta scriptura. et eusebius caesariensis lib. 3. historiae ecclesiasticae c. 3. refert illam dicens non esse canonicam sed tamen legi in ecclesia ad edificationem fidelium.

Sed tamen dico quod si aliquis hac tempestate hoc diceret esset hereticus sed illa est beati Petri et est sacrosancta scriptura quia omnia sancti et concilia allegata illam recipiunt inter libros sacros.

De 2. et 3. Joannis etiam olim est dubitatum an essent sacrosanctae neconstare Eusebius lib. 3. historiae ecclesiasticae c. 25. dubitant an illae epistolae sint Joannis apostoli an illius sint cuiusdam Joannis presbiteri. similiter dubitat hieronimus lib. de viris illustribus describens vitam Joannis evangelistae. et similiter in epistola ad [illegible] [illegible] praeterea Caietanus in commentariis illarum epistolarum dicit quod illae epistolae non sint canonicae [illegible]

[illegible] [illegible].

Sed dico quod iam non licet dubitare quin sint Canonicae, quia
omnes sancti et Concilia allegata recipiunt istas. 2.2. Sed
tamen advertendum quod Innocentius primus in illa epistola ad Exu-
perium Tholosanum episcopum c. 7. recensens libros canoni-
cos refert 4or epistolas beati Joannis cum alii ancillis
tantum referant tres sicut modo in biblijs habemus. Forsi-
tan tempore precedenti prima epistola in aliquibus codi-
cibus prima epistola erat divisa in duas
De epistola Judae similiter est dubitatum. sed iam non
licet dubitare ut hominibus libris. neque obsistit huic veritati
quod in illa epistola allegat Judas testimonium ex libro Enoc / cum michael
qui est apocryphus ut patet ex c. sancta romana [illegible] archangelus etc.
ecclesia 15. d. Hoc enim non est inconveniens quod sancti scripto-
res allegaverint testimonia ex libris apocryphis sicut
allegant testimonia gentilium. Paulus 1. ad Titum primo alle-
gat testimonium philosophi epimenidis. cretenses male
semper mendaces etc. similiter actorum 17. allegat Paulus
testimonium ex arato poeta ipsius genus sumus.
De epistola ad hebreos quae est quartadecima liber novi testamenti
similiter est dubitatum et modo dubitant. Erasmus in scholijs [illegible]
ieronymi [illegible] probare quod illa epistola non sit pauli. in c. 2.
annotationum illius epistolae et c. 9. [illegible] demonstratio [illegible]
[illegible] in fine omnium annotationum. Et ipsius conclusio est
quod ista epistola nunquam fuit recepta pro divi pauli epistola
nisi a tempore d. hieronymi. cuius primitiva ecclesia [illegible] sic
dubitaverit videlicet quod sit Pauli. Et confirmat hoc quia
d. Ambrosius ediderit commentaria super omnes epistolas pauli
et in de hac nihil meminit signum est quod illi non putaverit
esse pauli. Item quia d. august. saepe assumit multa testimonia
illius epistolae et tamen nunquam illam nominat esse pauli sed
ait in epistola quae inscribitur ad hebreos. Ipso contra
conclusionem est quod [illegible] illius epistolae [illegible] illius epistolae

est valde differens a stilo aliis qui multo elegantius loquitur
[illegible] epistola. sicut Clementis qui successor
fuit Petri. Caietanus ex proposito videtur destruere
omnem authoritatem illius epistolae in comentario illius epistolae
et ait quod illa epistola non fuit scripta hebraice sicut
multi putant et probat una ratione quam dicit se con-
vinci quoniam [illegible] huius epistolae c. 7. illius epistolae loquens
de melchisedec ait melchisedec interpretatur rex
iustitiae. si ergo illa epistola scripta est hebraice idem esset
rex iustitiae quod melchisedec. et sic [illegible] dicere
quod melchisedec interpretatur [illegible] melchisedec quod esset
[illegible] interpretatio.
2. dicit quod illa epistola non est Pauli. probat quia d. hiero-
nimus est dubius de epistolae huius authore in epistola ad
paulinum et in epistola ad evagrium et in lib. de viris illustri-
bus agens de vita Pauli. dicit quod illa epistola secundum tradi-
tionem est barnabae secundum alios est lucae evangelistae. ipse
tamen probat magis quod sit Clementis qui [illegible]
quae [illegible] et Caietanus [illegible] in sua
sententia et sequens hieronimum dicit se negare Paulum
esse authorem
3. dicit quod ista epistola non est canonica scriptura neque [illegible]
mus ex illa sicut ex [illegible] testimonio ad confirmandam doctrinam
[illegible]. probat quia cum authore sit dubius sive Paulus an
alius propter ea etiam eius epistolae authoritas est dubia.
2. probat quia author illius epistolae c. 1. volens probare
quod christus sit verus deus et superior natura invisibilem et angelis
superior adducit illud quod legimus 2. regum 7. et. 1. par
[illegible] 28. ubi ait ego ero illi in pa-
trem et ipse erit mihi in filium. et tamen certissime constat
quod illa scriptura intelligitur ad literam de Salomone et non
de christo [illegible] sicut et [illegible] scriptura

corrupta aeum quae tota non possunt intelligibilis. Et
tu. si Apostolus esset auctor illius epistolae, quomodo non esset
contentus apostolus adduxerit illud testimonium in sensu mi
stico et spirituali quaesere imagines cum Judeis peritis
simis scripturae et de summa suae religionis s. pro dec.
esse rec[illegible]. 3. arguit. quia in c. 2° illius epistolae auctor
epistolae se numerat inter illos qui receperunt doctri
nam evangelicam ab illis qui audierunt ex ore Xi. ibi
confirmatum est in nobis. Et tu. Paulus expresse dicit
ad galatas. i. quod non accepit evangelium ab homine neque
per hominem sed per revelationem Jesu Christi. 9.
Postremo arguit Caietanus argumento potissimo. probat n. quod
illa epistola contineat falsitatem quia in c. 9. refert quod in sancta
sanctorum erat arca testamenti in qua continebatur urna manna
et virga aaron quae fronduerat et tabulae testamenti. Et
tu. ista sententia expresse adversatur scripturae quia 3. reg.
8. legimus quod in arca nihil aliud continebantur tabulae testa
menti. ergo illud quod dicitur in epistola est falsum. dicit tamen Caie
tanus quod auctor huius epistolae fefellit illud quod legimus exodi.
16. ubi praecepit dominus servari mannam coram sancta
sanctorum et numer. 17. ubi praecepit servari virgam aaron quae
fronduerat putavitque auctor illius epistolae omnia deberent
servari intra arcam et ita falsus est. Ergo tamen dico quod
in omnibus istis turpiter fallitur Caietanus. Unde Ad
Ad dub. 2m. quod ista epistola scripta est ydiomate hebraico
quod dicebat Caietanus. Probatur ex Eusebio caesariensi
3° lib. ecclesiasticae historiae c. 37. ubi dicit quod Paulus scripsit
ad hebreos patria lingua. idem ipse dicit lib. 6. c. 14. et addu
cit in testimonium Clementem alexandrinum episcopum
qui fuit multum vicinus tempori apostolorum. qui
Clemens dicitque Paulum ingenium suum [illegible] scripsit
illis in epistolam in patrio sermone. Et eodem lib. 6. c. 25.

adducit Origenem in eandem sententiam. dicit Origenes
quod Clemens ipse qui successit Petro transtulit istam epi-
stolam ex hebreo in grecum idioma et similiter ipse so-
lere dolet grecam eorum eloquentiam. D. Hiero. lib. de viris
illustribus in vita Pauli idem tenet et dicit quod scripsit he-
breus hebreis hebraice .i. sua eloquentia disertissime et pro-
pterea eloquentior est Paulus in hac epistola quam in aliis.
Videndus est de hoc Driedo lib. 1. de eccle. scrip. et dogmatibus
c. 1. qui idem tenet

2°. dico quod temerarium est et forte est error in fide
negare authorem huius epistole esse beatum Paulum. Pro-
batur. omnes pontifices ab ipso Petro cum toto concilio
omnes sancti tribuunt hanc epistolam d. Paulo quod omnes patet
quod Anacletus qui fuit discipulus Petri et adducit illam in
2. epistola de episcopis et primatibus ait quod Xpus. secundum ratio-
nem est minor factus et ipsis angelis et probat ~~et~~ sicut dicit
apostolus 2. c. epistole ad hebreos videmus Jesum propter passio-
nem mortis gloria et honore coronatum. Item Iginius pp. anti-
quissimus in suis decretis dicit esse epistolam Pauli. Idem
dicit Felix pp. et alii. D. Hieron. 2. contra Jovini-
anum idem tenet et in epistola ad Dardanum ait illud
nostris dicendum est hanc epistolam que inscribitur ad hebreos
non solum ab ecclesiis orientis sed ab omnibus ecclesiasti-
cis grece sermonis scriptoribus receptam quasi Pauli
licet aliqui dubitaverint. August. lib. 2. de doctrina xpa.
c. 8. recipit illam pro d. Paul. similiter 2. pp. 8.
expositiones illa tota cum subreptionibus pedibus eius. 3.
de trinitate. c. 11. et lib. 16. de ~~trini~~ civitate. c. 22. ait
quod plures recipiunt istam epistolam pro apostolo licet
aliqui dubitent. quare propterea mirum est quomodo dixe-
rit Erasmus quod nunquam August. tribuit illam epistolam Paulo

3º dico. hereticum esse asserere istam epistol. non esse
sacram scripturam. Probatur ex omnibus conciliis s.
allegatis. Item ex omnibus pp. a beato petro. et omnibus s.
n. doctoribus qui confirmant veritates fidei ex testimo-
niis illius epistolae. Item probatur ex authoritate et maiesta-
te illius epistolae quae nihilo cedit aliis scripturis sed potius
superseminet quantum lenitas et lenitate verba et impressi.
Est tertium testimonium pro hac veritate ex concil.
ephesino uno ex 4. generalissimis quae recipiunt sicut
4. evangelia ut patet 15. d. c. sancta Romana ecclesia.
c. 10. illius concilii probatur Christum esse nostrum pontificem
et apostolum ex c. 3. illius epistolae. et c. 13. ait concilium
cum Christus sit vita et vivificans deus et hic in corpore quod
pro nobis assumpsit gustavit pro omnibus mortem ut dicit
Paulus apostolus c. 2. illius epistolae.
Ad commune argumentum ad primum dicimus esse falsum omnino tota tempo-
re Petri ut adduximus ex Clemente qui recepta omnino p.
Hieronymus concedit ut habuimus ex epistol. ad Dardanum.
cetera nullius sunt momenti ut patet ex dictis.
Ad 2m respondet Caieta. Christum quod nullius est momenti pro eodem
probaret in genesi non est scriptura hebraica quae c. 35. po-
stquam rachel peperit beniamin id est filius doloris mei. et pater
appellavit illum beniamin id est filius dexterae. Christus quod
interpretes scripturae dedita opera relinquunt aliqua
nomina illius linguae quam traducunt quia illud ponit necesse
est deditam et intelligentiam authoritatem et maiestatem
orationis et exprimunt illa in idiomate quo transferunt
et hoc pertinet ad fidum bonum interpretem. ut math.
27. Christus dixit heli heli id est deus deus meus. interpres
reliquit illa verba hebraica propter intelligentiam orationis
sicut intelligeret quid dicit, quidam circumstantes dixerunt
etiam vocat iste heliam et alii non potuissent intelligere illa sequentiam.

2º. Rx. quod apostoli et evangelistae aliquando utebantur verbis chaldeis et syriacis quae commode poterant explicari verbis hebraicis et forte ita accidit quod paulus locum melchisedec exposuit verbum syriacum et interpretatus est illud hebraice.

3º. dico quod etiam in eadem lingua aliquid interpretamur tali quod nomine sine mystione aliqua. v. g. si quis diceret ego vidi hominem caelicolam. i. qui vivens caelos habitabat propter excellentem contemplationem.

Ad coniecturas. dico quod omnes sunt insufficientissimae dicit caietanus quod d. hiero. dubitavit propterea esse falsum ex dictis et propterea licet nos dubitaremus nihil inde.

Ad 1m. 3º. loco. Rx. 2º. quod auctor non est dubius sed certissime est paulus ut dictum est. 2º. dico quod esset maximus error existimare quod si sit dubius auctor continuo liceat dubitare an sit liber canonicus. quia simili modo dubium quis fuerit auctor libri Iob et tamen secundum fidem tenemus quod est liber sacer. quicquid dicat ecclesia illud d. gregorij. 3. dubium.

Ad. 2. Rx. quod illi loci 2. regum intelliguntur ad literam et de salomone et de xpo. ibi n. tradit regnum salomonis et etiam regnum xpi. in xpo tamen quibus dicuntur aliqua quae conveniunt xpo et non salomoni ut est illud stabiliam regnum eius usque in sempiternum. alia vero quae conveniunt salomoni et non xpo. ut est illud si inique aliquid gesserit. disciplina n. sunt aliquot loca in quibus ad literam Scriptura agit de rebus inter se distinctis quae habent inter se affinitatem et altera est alterius umbra ut est ille locus math. 24. cum videritis abominationem desolationis quod loquitur de excidio ierosolimae simul etiam de ultimo iudicio. item Isaiae. 14. ab illis tobis quomodo cecidisti de caelo lucifer loquitur simul ad literam de nabuchodonosor et simul etiam de archangelo. idem habetur Ezechielis. 28. ubi loquitur ad literam de principe tyri

et de primo angelo qui cecidit de celo ita q similiter fit in illo loco 2. regu. 7. Ad 2. dico q apud Judeos Salomon fuit expressa figu ra X. videlicet tanto apostolo in ducere Judeos ad fidem deduce, illum locum Ad 3. dico q non semper afferebant apostoli argumenta necessaria sed simul cum necessarijs adducebant probabilia et Paul. 2. corint. 9. probat multis rationibus necessarijs q sit provi dendum predicatoribus et tandem adducit rationem probabile ex scriptura non aliquibus ob bonitatem q Ultimo dico q Paul. in hac epistola non intendebat principaliter docere Ju deos sed futuros postea ecclesiam et ita tibi Jure igno et ponens nobis in quo sensu ss. intellexerit scripturam illa et ita non dedecebat tantum apostolum interpretari sacra scripturam in sensu spirituali imo congruebat illi maxime

Ad. 3. Rx. q Paul. loquitur ex persona ecclesie et sic nulla est falsitas Ad 2. dico q etiam si loquatur ex persona sua veri ssimum dicit quoniam ipse scribit ad galat. 2. q contu lit evangelium q predicabat in gentibus cum concilio aposto lorum ne in vacuum curreret aut cucurrisset

Ad. 4. argu. deberemus tolerare in scriptura libri exodi et deutero no. quoniam exodi 25. precipit dominus Moisi ut serva ret legem in arca et ita non tantum erant tabule testamenti sed etiam erat lex similiter deutero. 31. precepit q ipsum deuteronomium servaretur in latere arce Rx. q ex d. th. sup. 9. c. ad hebre. dicit q arca testamenti potissime erat ad servandam legem que scripta erat in tabulis idem potuit dicit illud 3. regu q solum in arca erant tabule legis. 3. dico q in tera archam solum erat lex sed urna manna et virga aaron erant super archam et ita apti meconciliabit locus ille 3. regu. 4. dico q ista scriptura verissima pro sit ut eis temporibus quando dictum fuit illud 3. regu solu hinc erant tabule testamenti in tera archam sed postea in tro missa est virga aaron et urna manna propterea. d. Paul. qui doctissimus erat in lege Judeorum explanavit nobis id q alie scripture non dixerunt Sed dubitatur amplius.

Utrum omnes partes librorum sacrorum sint sacra Scriptura. hoc movetur propter Caietanum qui reijcit ultimum c. evangelij Marci. diciteque non est sacra Scriptura. d. hieronimus in epist. ad edibiam q. 3. et 2. contra pelagianos dubitavit de eadem Scriptura. Item Caietanus dubitat de 8. c. Joannis dicit historiam illam gestam circa eandem mulierem adulteram non esse Scripturam sacram et d. hiero. 2. contra pelagianos eam indubitat de eodem. In veteri testamento dubitatur de cantico trium puerorum danielis 3. et 13. de historia Susanne et in ultimo c. eiusdem de bele et dracone dubitatur de hijs omnibus. videte d. hieronimum in prologo super danielem.

Ar. hi. quam in nostra tempestate dubitari non potest de his particulis et esse errorem in fide negare hoc. Probatur ex concilio tridentino sessio. 4. ubi definitur quod si quis non acceperit istos libros integros cum omnibus suis partibus sicut continentur in nostris biblijs anathema sit et sic finitur iste articulus 10. satis prolixus.

Q. 2. De actu fidei.

Ar. 1. Utrum credere sit cum assensione cogitare

Ar. supposito quod multipliciter accipitur cogitare. 1. concl. si accipiatur cogitatio secundum primam acceptionem sic ista definitio credere est cum assensione cogitare non est bona neque sufficienter explicat naturam actus fidei. 2. concl. si accipitur cogitatio 2. modo pro investigatione intellectus intellectus ad cognitionem eius perveniat tunc bene exprimitur actus fidei per illam definitionem.

In hoc art. notandum quod ista definitio fidei est Augusti. lib. 1. de predestinatione sanctorum c. 2. Sed notandum quod apud August credere aliquando accipitur late ut complectitur ipsum scire et ipsum intelligere ita loquitur 1. lib. soliloquiorum c. 3. ait omne quod scimus recte fortasse credere dicimur non tamen quod scimus credere dicimur ita ut credere sit quidem superius ad scire similiter libro de utilitate credendi c. 11. ubi ipse dicit omnis intelligens et timere

dit

sed non omnis qui credit intelligit. 2. modo August. usurpat credere ut condistinguitur contra scientiam ita accipit in epistola 112. que est ad paulinum de videndo deum. 3. et postremo usurpatur credere in propria et vera significatione pro notitia intellectus certa sed inevidenti et obscura. in qua significatione sacre litere semper accipiunt credere. 1. petri. 1. in quem nunc non videntes creditis. Joan. 20. beati qui non viderunt et crediderunt. Ad istum modum definit Paulus actum fidei hebreos. 11. Est autem fides sperandarum substantia rerum. accipit fidem pro actu fidei pro ipso credere. et ad istum modum Aug. frequentissime loquitur ut est videre epistola illa citata 112. ubi ait quod vident presentia credimus absentia. et ibi ait in his que videmus nos ipsi testes sumus in his que credimus alienis testimoniis utimur. et hoc est quod ait Χρς. Joan. 3. amen dico tibi quod scimus loquimur et quod vidimus testamur in his qui per que videmus nos ipsi testes sumus.

2. Notandum quod in illa definitione assensus sive assensio apud august. et s. th. accipitur pro judicio intellectus certo et firmo cogitatio vero accipitur pro notitia inevidenti et obscura. et ita per primam particulam actus fidei distinguitur a dubitatione a suspitione et ab opinione. in quibus non est assensus certus et firmus. per secundam vero distinguitur ab actu intellectus principiorum et ab habitu scientifico in quibus ut est firmus assensus est tamen clarus et evidens.

3. notandum quod ista definitio complectitur utrumque actum scilicet omnem actum fidei sive infuse sive acquisite sive credulitatis sive improbabilis. et ita in sacris literis actus fidei acquisite apprehensibilis et illi adhuc competit definitio ista ut credere et credulitas patet Joan. 4. nolite credere omni spiritui sed probate utrum spiritus ex deo sint. in hoc dicit probate primum utrum spiritus ex deo sint. oportet n. investigare utrum cogitatio que est investigatio .... oportet spiritus ex deo sint. Et ...... 19. qui cito credit levis est corde. .... ista definitio .... solum competit fidei infuse oportet addere. credere est cum assensione cogitare quod deus veritatis revelat. Ar. 2.

Ar. 2. utrum convenienter distin[guatur]

concl. est affirmativa. Deinde distinctionem istam fidei 2° est videndus Magister in 3. d. 23. et August. ps. 77. nullus dubius non est credidisse deo ... ait quod aliquid maius est credere in deum quam credere deo ... sed non credimus in hominem quid est ergo in deum credere est credendo ... affectum ferri tanquam in ultimum finem. Et super Joan. tracta. 29. dicit quid est in deum credere est credendo amare credendo ... ire. Ex ista ratione d. Cyprianus in expositione symboli dicit quod nullo modo credimus in sanctam ecclesiam sed credimus ecclesiam i. dictis illius et credimus ecclesiam s. esse veram ... non credimus in eam quia non est finis ultimus in quem tendimus. Durandus in 3° d. 23. q. 7. reprehendit s. th. in eo quod dicit quod credere in deum est unicus actus fidei ... alter ex parte intellectus ... alter ... ex parte voluntatis ... diligere. Caietanus hic melius loquitur. ait n. quod non est duplex actus sed unicus ... laudem ... ab intellectu sed imperatus a voluntate et ita est unicus actus multiplex ... habens laudem ... Exemplum ... aliquis potest ieiunare vel propter amorem dei vel propter obedientiam legis vel propter cultum religionis etc. ieiunare unus actus est licet possit habere laudem multorum virtutum.

Ar. 3. utrum credere aliquid supra naturale sit necessarium

conclu. est affirmativa. Circa principium quod supponit s. th. Caietanus multos metaphysicos excitat. ego tu dico quod s. th. adducit rationem probabilem ad probandum res fidei ... non n. ... demonstratione esse ... s. th. De materia huius articuli ego multa dixi 3. p. q. 61. ar. 3. ... sumatim dicemus conditiones quas quilibet fidelis debet credere. 2° est tu notandum quod salus

salus 2. accipitur pro ista quam habemus in praesenti seculo per gratiam et amicitiam dei. altera salus est quam in [illegible] in vita futura

2 dubium. Utrum ad justificationem consequendam sit nobis impositum praeceptum de fide habenda ita ut peccet mortaliter quicumque auditi fide noluerit obedire et credere. Dicitur quod sine aliqua dubitatione tenendum est quod est praeceptum de habenda fide etc. ita quod peccant mortaliter peccato infidelitatis quicumque proposito evangelio sufficienter et ut oportet non vult credere. Et oppositum huius dicere est error in fide. Probatur. Marci ultimo ait Christus praedicate evangelium omni creaturae qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit qui vero non crediderit condemnabitur. amittit vitam aeternam ergo peccat mortaliter si non vult credere. Item probatur est praeceptum divinum de baptismo suscipiendo ut colligitur ex ipso loco citato et Joan. 3. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest videre regnum dei. ergo fortiore jure est praeceptum de habenda fide quia patet quod fides est magis necessaria ad consequendam salutem quam baptismus quia fides est initium nostrae justificationis. hoc docet eleganter et subtiliter Bernardus in epistola 77 quae est ad Hugonem de S. Victore notat quod Christus non dixit qui vero non fuerit baptizatus condemnabitur sed qui non crediderit unde patet quod potest quis in aliquo casu salvari sine baptismo scilicet quando ipse voluit recipere baptismum et non fuit copia. etc. Sine fide nemo potest salvari. ergo magis praeceptum est praeceptum fidei. Item probatur manifesto testimonio c. 15 Joan. ait Christus si non venissem et locutus eis non fuissem peccatum non haberent nunc autem excusationem non habent de peccato suo ubi Christus loquitur de peccato infidelitatis ut exponit Augustinus hunc locum et res est certissima quia alia plurima peccata habebant Judaei etiamsi Christus non venisset sed non haberent hoc grande peccatum infidelitatis nisi Christus venisset cum ergo postquam Christus venit isti peccaverint graviter quia non crediderunt evangelio est ergo praeceptum de fide. Item de aliis virtutibus theologicis est praeceptum scilicet de charitate habenda erga deum

et de spe q multo magis de fide si quidem est primum principium in nostre iustificationis. Item istud satis patet ex apostolis predicantibus primum n. q apostoli precipiebant auditoribus ut crederent et sine fide non possunt placere. hoc patet act. 10. dixit angelus ad cornelium accersi simone hic dicet tibi quid te oporteat facere. oportet dicit preceptum et necessitatem. et tamen cornelius erat iustus et habebat preceptum fidei. Item. hebre. 11. accedentem ad deum oportet credere. oportet dicit preceptum. et ibidem sine fide impossibile est placere deo

Est dub. 2. postquam est preceptum de fide habenda utrum sit ista fides medium necessarium ad consequendam salutem. Est quod ad intendendum quod est multum distinctionem quod aliquid sit preceptum et quod sit medium necessarium ad consequendam salutem quod gratia et iustificatio est medium necessarium ad consequendam salutem sed tamen gratia est finis preceptorum

Et tamen non est preceptum de iustificatione neque de gratia — Et etiam aliud discrimen quod quando aliquis non potest implere preceptum et hoc sine culpa sua propter aliquem casum incidentem tunc potest bene consequi salutem sine illo precepto v. g. si aliquis non potest baptizari cum vellet maxime quia non fuit copia consequetur salutem sine baptismo ut idem patet quod preceptum non est necessarium ad consequendam salutem item est de contritione quod vel propter defectum contritionis non est impletum sacramentum vel propter aliquem casum et tamen quando aliquid est medium necessarium non potest quis sine illo consequi salutem sicut gratia et iustificatio. In hoc sensu queritur utrum fides sit medium necessarium ad consequendam salutem ita quod in nullo casu sine illa non possit quis salvari.

Sit 1. prop. Fides in [illegible] saltem implicita est medium necessarium ad consequendam salutem ita quod nullus unquam hominum neque in lege nature neque scripta neque in lege gratie potuit salvari sine hac fide implicita et. sicut nullus hominum factus est salvus sine gratia ita quod est habendum fide ita quod oppositum est error. istam conclusionem asserit Aug. in multis locis. sed late in epist. 157. que est ad optatum de origine animae

Ubi propter multos questiones ibi propositas ait oportet
primum dicere istud fundamentum fidei certe quod sine ista
fide Christi implicita nullus aliquis salvus fuit. adducit pro hac
sententia illud 2. corinth. 4. habentes eundem spiri-
tum fidei sicut scriptum est credidi propter quod locutus sum.
ideo quod spiritus fidei fuit in patribus antiquis. Item adducit illud
abacuc 2. iustus autem meus ex fide vivit et actorum. 4.
non est aliud nomen datum sub celo in quo oportet nos salvos
fieri nisi in nomine Christi. 1. fides et religio Christi. sicut per quem locum
que hic dicit d. August. quod iste locus habuit veritatem ex illo
tempore ex quo humanum genus fuit in vitiatum in adam.
unde sicut in regno mortis et in ferno nemo unquam fuit sine
adam ita in regno vite et iustitie sine Christo et eius fide et hoc
est quod expressius dicit Paul. 1. corinth. 15. sicut in adam
omnes moriuntur ita et in Christo omnes vivificabuntur. idem ipse dicit
Rom. 5. igitur sicut per unius delictum in omnes homines in conde-
mnationem sic per unius iustitiam in omnes homines in iustifica-
tionem vite. Demum ratio est manifesta pro hac conclusione.
Media debent esse proportionata fini. sed finis in
quem vocantur iusti et sancti est supernaturalis omnino
ominis. s. ipsa visio dei et beatitudo quare et media debent etiam
esse supernaturalia. media autem sunt ex parte intellectus
cognitio et ex parte voluntatis caritas ideo oportet quod illa
sint supernaturalia. De hac re videnda est optima disputatio
3. lib. contra gentes. c. 152. Ubi s. tho. hanc optime
tractat. 2. Est ideo advertendum quod de hac quaestione s. supernaturalitate
medium necessarium fides non est aliqua controversia inter
doctores.
2. Propositio. ista fides Christi implicita omni tempore necessaria
ad salutem etiam fuit necessaria ad iustificationem et gratiam
consequendam. Ista conclusio est tenenda de fide ita ut sententiam ego non vi[deo]
cur oppositum esse error in fide. Probatur 1. est concors senten-
tia omnium auctorum quod nemo unquam sine hac fide iustificatus est
ita tenet Ambros. super illud 1. tymot. 2. qui vult omnes homines salvos
fieri ait conditio haec est ut per fidem accedant ad illum quoniam fides
est que primum homini confert salutem. idem tenet August. lib. 83. que-
stion. q. 68. et lib. de correptione et gratia c. 2. et 7. et aliis multis locis.

ad ephes. 3°

Item habet hic con. sine illa cito ba habitare X.^m p. fidem in cordibus
vestris et ad galat. 3. ex pliomo illa cito bn itaque lex pedagogus
noster fuit in X° Jesu. quia implicite continebat hanc fidem quam
modo explicitam habemus. videndus est Magister. in. 3. si
d. 25. Ultimus his confirmant hanc conclusionem.

2°. Probatur ex sacris literis. p°. enim propositio magis sensus et scopus
illius epistolae ad Romanos sic est ut ostendat Paulus neminem
unquam fuisse justificatum sine fide X. debet intelligi de impli
cita. Judei n. habebant errorem quem postea habuerunt
pelagiani. s. quod per vires naturae et caeremonias exteriores con
sequebantur homines justificationem. Paul. contra docet quod non
potest quis justificari nisi per fidem X. ex eius gratia. et ita
.c. 3. illius epistol. ait Paul. Justitia dei per fidem in omnes et
super omnes qui credunt in illum non. n. est distinctio omnes peccaverunt
et egent gloria dei. et c. 8. docet quod omnes praedesti
nati adeo acceperunt primum donum fidem in justificatione. ait
namque quos praedestinavit hos et vocavit. s. per fidem. ecce
primus effectus praedestinationis. 2us est gratia et justificatio. ulti
mus glorificatio. hanc conclusionem probat optime idem Paul. c. 11.
ad hebr. per totum caput p°. n. dicit quod fides est fundamentum
sanctorum substantia et aedificii est autem fides sperandarum substan
tia rerum deinde numerat omnes patres qui justificati sunt per
hanc fidem. et nullus justorum et sanctorum pertinuit est misi
hanc fidem. ... ad attendendum quod dicit. fide enoc justificatus est testi
monium n. habuit placuisse deo sine fide autem impossibi
le est placere deo. Est ad attendendum quod in toto veteri testa
mento nusquam legimus quod enoc habuerit fidem sed tantum legimus quod
reputatus fuerit justus et placuerit deo ita legimus genesis 5.
reputatus est justus enoc in generatione sua et ecclesiastici
44. ibi ipsi dicit. Argumentum quod Paulus. Enoc placuit
deo et fuit justus quod habuit fidem probat quoniam quia sine fide
impossibile est placere deo accedentem n. ad deum oportet
credere quod. quod oportet dicere ipsos fidem nisi necessariam
ad justificationem aliter. n. Pauli argumentatio nisi valeret

saltem in veteri. quia in no
vo in epistola Jude reper
itur quod prophetaverit
de die judicii

Ite probat sequenti. q. dicit quod quidquid homo fecerit licet optimam habeat naturam et alia bona sine fide nihil est ait si quis fuerit consumatus inter filios hominum si abfit ab illo ista sapientia quae est apud deum pro nihilo inquit sapientia [illegible] [illegible] ab initio placuerunt domine ut [illegible] tendit quod [illegible] c. Salomo ergo de [illegible] predicat de fide quos paulus predicat de charitate. 1. co rint. 13.

3. Probatur ex definitione ecclesiae quae est n. definitione concilii milevitano. c. 4. dicitur n. ibi quod utrumque est donum dei et scire quid facere debeamus et dilligere ut faciamus. et sicut dilectio est supernaturalis sic etiam debet esse cognitio fidei. probat concil. ex illo psal. 93. qui docet hominem scientiam et beatus homo quem tu erudieris domine et de lege tua docueris eum. als. n. dominus novit cogitationes hominum et cognitio naturalis vana sunt. Tandem quod est definitio concil. tride. sessio. 6. c. 5. 6. 7. et 8. et in 7. dicit premium unum [illegible] justificatio sine fide ista saltem implicita. et in 8. dicit quod doctrina pauli quae docet quod per fidem justificamur debet intelligi sicut perpetuus ecclesiae consensus tenuit quod fides est initium et fundamentum et radix omnis justificationis

Sunt tamen aliqua raciones magna ad totam solutionem. Probat quod [illegible] fides non fuerit necessaria in lege naturae sed tunc satis fuerit ad justificationem cognitio naturalis. Paul. Rom. 2. ait gentes quae cum legem non habent naturaliter ea quae legis sunt faciunt ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis quibus verbis docet Paul. quod gentes per cognitionem naturalem implebant praecepta decalogi. et eodem. c. ait Paulus. qui implebant praecepta [illegible] factores legis justificabuntur. et illi qui implebant praecepta per solam legem justificabantur tunc. et. S. th. in commentario ait. 1. [illegible] ait naturaliter ea quae legis sunt faciunt ut. 1. [illegible] naturali lumine ostendentes quid sit bonum et quid malum licet non se [illegible] [illegible] ubi videtur [illegible] ex parte intellectus sateri et cognitionem naturalem. et [illegible] quod [illegible] doctissimos in [illegible] sententiam

2º. Sequitur quod in quolibet instanti tempore potest homo justificari in
uno momento temporis, juxta illud Ezechiel. 18. in quacumque
hora ingemuerit peccator &c. Sed ante occipit pro modico
temporis. sed non potest haberi quolibet et tempore
ortu ista fides infusa quod patet ex illo Rom. 10. quomodo
invocabunt &c. concludit quod fides ex auditu iste locus
docet quod regulariter requiritur praedicatio quod ad justificationem
qui potest haberi quolibet temporis ortu non requiritur ista
fides infusa.

3º. Sequitur in lege naturae satis erat ad justitiam comparandam
cognoscere unum deum esse et quod habebat pro bonis operibus
immortalis praemium. juxta illud Pauli hebre. 11. acce
dentem ad deum oportet &c. Sed per cognitionem naturalem solo
homo similiter et certo utrumque credere potest quod hinc
non erat necessaria fides infusa ad justificationem.

Et ante solutionem argumentorum est notandum quod apud S. Th.

apud S. Th. semper haec sententia fuit habita ita tenet
in 1.2. q. 113. ar. 4. et ad Rom. 10. lectione 3ª dicit quod
si aliquis in lege naturae faciebat quod in se est tunc deus illum ju
varet auxilio supernaturali et mittendo illi praedicatorem ut
habemus actorum 10. de cornelio. et act. 16. de macedo
nibus ad quos missus est paulus qui illi servabant legem naturae
idem tenet S. Th. in expositione ad hebre. c. 10. lectione 4. in
fine ubi dicit expresse quod nemo unquam justificatus est a peccato
sine ista cognitione &c. quod sicut corpus vivit per unionem animae
ad ipsum corpus ita anima vivit per unionem ipsius deo
mam per autem unio est primum principium unionis est
ista fides sine qua nemo potuit placere deo similiter ait
edificium sine fundamento construi non potest fundamentum
autem totius xani edificii et nostrae justificationis est fides
sicut ait Paul. heb. 11. est autem fides substantia rerum sperandarum &c. et esaie
7. nisi credideritis non permanebitis. i. in gratia et amicitia dei
non permanebitis nisi credideritis. Ipse habet in hac. 22. q. 10
ar. 4. ad 3.

Ad argumentum in oppositum ex illo Pauli &c. ex Augustino lib. de spi
ritu et litera c. 26. et 27. ubi dicit quod naturaliter fa
ciebant ea quae legis erant per naturam quia gratia per fidem
non per naturam nudam sed per sufficientem ex parte intellectus
et voluntatis

quia inquit ille peccatum est contra naturam quae perficit naturam
et est secundum naturam ideo Paul. dicit illos fecisse quae legis sunt
per naturam quae per se factorum. hanc solutionem habet S. Tho.
1.2. q. 109. ar. 4. ad 1. ¶ 2. Dico quod in illo loco non dicit
Paulus quod gentes implerent omnem legem naturalem per se etiam
naturam sed dicit quod faciebant, id est implebant aliqua praecep
ta quia ad implendum totam legem et omnia praecepta decalogi
est necessaria gratia. et similiter cum gratia debet esse ex necessita
te cognitio et fides supernaturalis ad implendum vero aliqua
praecepta decalogi non est necessaria gratia nec fides ¶ 3.
et magis ad intentionem Pauli dico quod Paulus in illo loco solum
intendit docere quod gentes in illis operibus quae faciebant secundum
dictamen rationis non peccabant quia conscientia eorum redde
bat illis testimonium et defendebat illos in justo judicio dei
Sed non unquam docet quod possent per facultatem naturae imple
re totam legem et multo minus docet quod per solam cognitionem
naturalem possent justificari

Ad 2. Arg. concedit maior et negatur minor dico enim quod deus
praesto adest et paratissimus est ad auxiliandum nobis et sicut
fuimus nos ex parte nostra in toto in justificatione praebendo
.... toto, ita etiam paratissimus est infundere fidem et illu
minare intellectui per cognitionem supernaturalem omnibus illis qui
fecerint quod in se est et hoc est quod dicit Joan. 1. illumi
nat omnem hominem venientem in hunc mundum. et sapien
tiae 7. dicitur quod divina sapientia per nationes in animas san
ctas per nationes se transfert et constituit prophetas et
amicos dei. Unde dico quod ista illuminatio per istam cogni
tionem supernaturalem non est miraculosa sed est regularis
et pertinet ad divinam dei providentiam illam tribuere
omnibus qui fecerint quod in se est. Ad locum Pauli ad
Rom. 10. fides ex auditu non debet interpretari de ista
illuminatione quae debet esse in omnibus qui justificantur sed
debet intelligi de cognitione explicita mysteriorum
nostrae religionis ista cognitio explicita regulariter
habetur per externam praedicationem ut patet de conversione
de macedonibus

Ad 3. Caietan. in commentario super illum locum dicit quod per cognitionem
naturalem satis bene et firmiter possumus cognoscere quod

deus est et quod est sed in. ait quod ex quo cognoscimus deum esse remuneratorem in alia vita in dicimus fidem quam nulla speculatione disciplina illam potuit intelligere. Sed in. christo in homilia 4. de providentia et fato. dicit quod philosophi [illegible] bene [illegible] satis intellexerunt per cognitionem naturalem utrumque et quod deus est, et quod in alia vita haberet praemia bonis et penas malis. Et ait quod sicut cognoscimus per naturam deum esse optimum et esse iustum sic etiam cognoscimus deum esse praemiatorem bonorum et punitorem malorum alias non deus iustus non esset et siquidem videmus in hac vita bonos male pati et homines nequam bene habere et eis omnia ex voto evenire ut deus iustus sit deus oportet quod in alia vita sortes mutentur et boni gloriam mali poenam recipiant. Ad cognitionem 2. licet per naturam possit cognosci utrumque illorum [illegible] tamen ista cognitione naturalis est multum debilis et infirma nec satis idonea ad iustificationem tamen bonos mores et propterea oportet quod per fidem infusam et cognitionem supernaturalem intelligamus illud utrumque. 2. dico quod deum esse ut est principium et finis naturae bene potest per naturam cognosci sed in. quatenus deus est auctor gratiae et est finis noster supernaturalis sic cognosci non potest nisi per fidem infusam et fides infusa sic cognoscit deum esse. Et 3o dico quod cognoscere deum ut est remunerator illo peculiari modo per suam claram visionem non potest per naturam cognosci. 3. dico quod in lege naturae non satis erat ad iustificationem cognoscere deum esse et esse remuneratorem Paulus n. sstendi[illegible] quod oportebat non tantum quod ei sit erit sed etiam tunc requiretur cognoscere quod deus erit iustificator et quod ipse remitteret peccata et culpas quae peccati originis etiam omnes ex [illegible] a regno et in illa lege naturae cognoscebant fideles [illegible] supernaturalem. sed dicebantur vivere in lege naturae quia non habebant aliquam legem scriptam.

3 Concl. in lege naturae et in lege scripta non requiritur [illegible] ad iustificationem neque ad salutem cognitio Christi explicita sed satis erat implicita de qua habemus loqui. Tamen post [illegible] in lege scripta erit explicatior cognitio Christi quam in naturali. Probatur haec p°. ex concordi sententia theologorum omnium [illegible]

m. 3.

m 3.º set. d. 25. Idem tenet Aug. lib. 19. contra faustum
c. 14. ubi ait quod patres in lege naturae et scripta cognoscebant
misterium X. sibi in bene implicate. Item probatur ex
ex Paulo ad galatas 3.º ait prius quam venirit fides s.
ista explicita quem admodum habemus. ait continebamur sub lege
inclusi in eam fidem quae postea revelanda erat
Utrum tertio modo requiratur explicita fides vel ad justifica
tionem vel ad salutem agemus ar. s. sequenti.

Ar. 4. utrum credere ea quae pra

Concl. est quod per fidem infusam tenemur credere istos articulos
quos docet naturalis ratio.

In hoc arto. 2 dub. Caiet. quod si isti rationes s. th. bonae sunt se
quitur quod lex deficerit hominibus in re maxime necessaria. patet quia
cognitio unius dei est maxime necessaria ad bene instituendam vi
tam naturalem et moralem de virtutibus deus dicere hominibus cogni
tione ipsius dei. R. Caiet. quod deus in quolibet seculo et aetate provi
dit de hominibus praecelentibus ingenio habentibus cognitionem unius dei
qui docerent alios homines. ita fuerunt Socrates Plato et arist.
et alii et quod multi phylosophi cognoscentes hanc veritatem no
luerunt illam docere sed. si luerunt propterea reprehenduntur
a paul. Rom. 1. quod notum est dei manifestum est in illis deus n.
illis manifestavit et s. cum cognovissent deum non sicut deum
glorificaverunt. itaque deus non defuit hominibus in re hac tam
necessaria. ¶ 2. dicit quod licet cognitio naturalis unius dei
fuisset olim rarae, in paucis hominibus nec per se alii idonea ad bene
instituendam vitam non tamen ideo deus defuit hominibus in re ne
cessaria quia deus paratissimus semper fuit reddere cognitione
ipsius dei supernaturalem omnibus qui facerent quod in se esset.
2. Sctº Maius dub. de veritate q. 4 s. th. videtur n. falsa
et probatur quod non possimus per fidem tenere istam veritatem deus est.
Patet. quidquid credimus per fidem infusam credimus extra
tione quia deus revelabit sed non possumus nos cognoscere deum esse
quia deus revelabit. probatur ista minor quia hoc quod est deum revela
re iam supponit quod ego cognoscam illum esse quia per istud
medium deus revelavit non possum credere. hanc. deus est. quia
supponitur ante alium in cognitione mea. ¶ confirm.
fides acquisita inclinat nos ad assentiendum veritatibus
quas aliquis nobis proponit quae scimus esse veras cum

sed ...

sed per illum fidem aquisitam non cognosco illum esse sanctum quoniam prius debeo scire quod ille est quem vel audio vel video illum. unde prius debeo cognoscere illum esse quam credam illi qui mihi aliquid dicit quod similiter contingit in fide infusa.

Ad hoc dub. dico quod certissime tenendum est quod per fidem infusam credimus primam veritatem dei esse. Et patet quia si nos haberemus istam veritatem dei esse per naturalem cognitionem vel solum per fidem aquisitam scilicet quia parentes nostri ita docuerunt vel quia nostra respublica ita docet, cum ista propositio deus est sit fundamentum totius fidei christianae iam sequeretur quod tota nostra fides christiana referretur et resolveretur in cognitionem naturalem vel fidem aquisitam quod tamen supra diximus esse erroneum.

Ad argumentum dico quod revelatio primae veritatis est mihi causa ad assentiendum articulis fidei non medium syllogisticum ita quod oporteat facere istum discursum deus revelat hoc, ergo ita est quia sic argumentum habet vires. sed revelatio divina est ratio formalis assentiendi articulis fidei sine aliquo discursu sicut lumen est ratio formalis videndi colores sine aliquo discursu et lumen naturale intellectus est ratio formalis videndi prima principia per se nota, ita lumen infusum fidei docet me quod deus est et omnes alias veritates fidei absque aliquo discursu et istud lumen fidei infusum dicitur primae veritatis revelatio et sic argumentum non habet aliquas vires.

vel dic quod in processu a posteriori prius est cognoscere esse eius quam ... et sic prius quod cognosco petrum loqui quam ipsum esse, immo ex quo quod cognosco illum loquentem cognosco quod sit, ut quando audio illum loquentem post parietem et quia cognosco eum esse a posteriori, ideo prius est cognoscere ipsum aliquid revelare quam cognoscere ipsum esse.

Ad confirmationem dico quod fides aquisita non convenit in omnibus cum fide infusa sed in hac re valde dissimilis quia in fide aquisita per aliud lumen intelligo istum esse et mihi dicere aliquid quia scilicet illum video loquentem et postea per fidem aquisitam quae est aliud lumen assentio dictis ab illo. in fide tamen infusa per eandem fidem cognosco deum esse et mihi loqui et omnibus dictis assentio.

Ar. 5. utrum homo teneatur aliquid explicite credere.

Pro quo supponit s. Th. quod praecepta in qualibet lege data sunt de actibus necessariis ad consequendam salutem. 2. supponit quod in qualibet virtute est aliquod obiectum per se et directe aliud vero per accidens. ex. pericula spectant ad virtutem fortitudinis. 3o supponit quod praeceptum de qualibet virtute intelligitur de illo actu qui tendit in obiectum virtutis per se. 4. supponit quod est duplex obiectum fidei quoddam per se sicut deus ipse et mysterium Trinitatis, aliud per accidens ut sunt alia quae in scriptura continentur quibus

sunt 3. concl. dicit fide tenentur credere articulos fidei quo ad tex. 3.° et 4.° fundamento. 2.a concl. praeter istas veritates quae aliqui in sacris libris continentur non est necesse explicite credere sed sat est implicite et in praeparatione animi. 3. concl. aliquando per accidens tenetur christianus credere explicite aliquibus contentis in sacris libris ut quando scierit illud esse contentum in sacris literis et exigitur ab illo fides ista.

In hoc art.° oportet primo notare cum Caiet. quod deus creavit hominem et talem creavit et tribuit charitatem quod non satis illi fuit communicatione bonorum naturalium tribuendo vitam intellectum et esse sed voluit communicare nobis per gratiam supernaturalem communicare nobis unicum bonum quod illi per naturam suam competit et quia impossibile erat quod nos haberemus illud per naturam communicavit nobis per gratiam v. g. solus deus interiora per naturam suam est beatus videndo se intelligendo se et amando se istud bonum nos poterant communicari per naturam voluit quod deus per gratiam essemus beati et videremus illum et cognoscendo illum et fruendo illo haberemus per gratiam quod ille habet per naturam et per istam communicatione factus est homo particeps divinae naturae ut ait 2a Pet. 1. cap. 1.° maxima et pretiosa nobis promissa donavit.

2. ex hoc colligit quod deus meritissime exigit ab homine ista praecepta supernaturalia et opera conformia his praeceptis nam quemadmodum ex hoc quod illi tribuit rationalem naturam merito exigit ab illo praecepta naturalia ita ex hoc quod tribuit illi divinam naturam exigit praecepta divina et supernaturalia unde sicut ab intrinseco forte homo tenetur praeceptis naturalibus quae ducunt illum ad finem naturalem ita obligatur praeceptis supernaturalibus quae ducunt illum in finem supernaturalem

2.° notandum unicam viam ad cognoscendum praecepta sive naturalia sive supernaturalia non est aliam praeter istam quam praescribit s. th. hic. quoniam s. operatio est necessarium ad consequendam beatitudinem talis operatio est in praecepto et si sit beatitudo naturalis ut s. homo tamquam vivat secundum honestatem naturalem est talis actus in praecepto naturali si vero sit beatitudo supernaturalis est in praecepto supernaturali quoniam ipsa ratio dictat et lumen naturale nos docet quod operatio ut ista necessarium ad beatitudinem

consequendam

sit in precepto et haec regula est. cum in aliquo genere cadunt praecepta
ad addiscendum quod dixi in opere virtutis et opere nostrum quod si
non sit opus virtutis nostrum quibus sit medium necessarium ad sa-
lutem non erit in precepto sicut patet de gratia et justificatione.
His ergo suppositis est primum dub. utrum tenetur homo aliquid
explicite credere. Respondeo quod certissime tenendum est quod in quolibet
et in [illegible] et tempore homo tenetur aliquid explicite credere et
oppositum dicere est error. Patet primo ad Hebr. 11. accedentem [illegible] ista
fides que est de duobus particularibus fuit semper necessaria explicite et
dicit oportet quod est [illegible] denotans praeceptum et ibidem
ait quod sine ista fide impossibile est placere deo. Sed ista fides
est opus virtutis necessarium ad consequendam beatitudinem ergo erit
certe in precepto juxta regulam positam. Item omnis actus
fidei debet explicite referri ad aliquod obiectum. Sed credere
est necessarium ad salutem ergo est necessarium credere aliquid
explicite quod debet referri ad aliquod obiectum

2um est aliud dub. utrum istud praeceptum fidei quod fuit omni
tempore debeat dici praeceptum naturale siquidem semper in natura
obligavit an tamen divinum aut positivum. Respondeo et dico primo quod
nullo modo est appellandum naturale. Patet quia praeceptum
naturale innititur tantum lumini naturali et praecipit opera
ei solum conformia rationi sed actus fidei est elevatissimus
supra totam naturam indigens enim auxilio dei ad credendum.
2o dico quod praeceptum de fide ab exordio mundi obligavit
omnes homines qua ratione et consideratione videtur dici prae-
ceptum naturale neque enim solum obligavit post peccatum sed
etiam ante peccatum homines et angelos ab initio sui esse obli-
gabant hoc praecepto et quia incepit simul cum natura videtur
praeceptum naturale. 3o dico quod neque est praeceptum natu-
rale neque divinum positivum sicut sunt praecepta sa-
cramentorum sed est praeceptum divini juris supernaturalis
quod ex eo quod deus elevavit homines [illegible] ad consortium di-
vinae naturae ad modum naturalium consequuntur ista praecepta

precepta legis naturalis de fide spe et charitate et in hoc habent modum preceptorum naturalium. Unde dicimus precepta legis naturalia divini iuris legis naturalis non tamen positivi iuris. divini sunt precepta sacramentorum.

Est 3. dub. que res sint quas homines omni tempore obligati sunt credere explicite. Dico 1. quod semper omni tempore tenebantur et tenentur credere illos duos articulos quod scilicet deus est et quod remunerator est. et consequenter tenebantur credere immortalitatem animarum et futurum seculum ubi probi pro operibus premia, improbi malis penas reciperent. Patet quia sine huiusmodi fide non possent recte instituere vitam. Item fides sperandorum s. i. fundamentum spei quod si tenentur credere tenentur etiam sperare futurum seculum. unde in scriptura sacra homines qui dubitaverunt de immortalitate anime tanquam ceci et stolidi reprehenduntur Sapie. 2. hec cogitaverunt et erraverunt excecavit enim illos malitia eorum neque speraverunt mercedem iustitie s. in futuro seculo neque cognoverunt dignitatem animarum hominum que s. immortales sunt. Preterea tenebantur homines credere articulum de creatione rerum ab uno deo quia cultus et religio debita deo non poterat illi impendi ab hominibus sine fide creationis. cultus enim et religio illi debetur hoc potissimum nomine quia dominus est rerum omnium ratione creationis.

Preterea istum etiam quilibet etate tenebantur credere articulum iustificationis s. quod deus per gratiam suam recipiebat ad se confugientes peccatores per penitentiam. patet quia sine ista fide neque homines possent unquam facere deo satis pro suis delictis neque homines ad eum confugerent per penitentiam neque haberent spem evadendi peccata et penas nisi crederent deum interveniente penitentia propitiari peccatis eorum. 4°. dico quod preter dictos articulos s. de unitate dei, de creatione, de iustificatione, de glorificatione, de immortalitate anime in lege nature homines nihil amplius tenebantur credere explicite loquendo communiter. sed tamen omni tempore capita populorum et primores quibus deus revelabat sua misteria trinitatis et incarnationis tenebantur explicite credere illa sicut

in lege naturae Job. c. 19. novit explicitissime misterium adventus [illegible]
dixit n. scio quod redemptor meus vivit. Sed in lege Iudeorum [illegible]
maiores iustificationis et remissionis peccatorum aliquid amplius
tenebantur credere quam in lege naturae quod tenebatur credere totus populus
quod per unum mediatorem dei et hominum quem appellabant messiam
et credebant sacrificiis propitiatorie quae debebant assequi
remissionem peccatorum et magna bona spiritualia sed [illegible]
modum quo debebat illos iustificare et a peccatis educere
non cognoscebant explicite neque tenebantur neque etiam qualitatem
et dignitatem messiae nesciebant n. an futurus esset purus homo
sed tamen quod esset sanctissimus an vero etiam esset deus. Sed in
hominis tenebantur in confuso credere quod deus per hunc messiam de-
bebat illos a peccatis liberare et multa bona spiritualia
elargiri unde abacuc 2. simonem facientem expectationem quia
veniens veniet et ecce qui incredulus est non erit recta anima
eius in semetipso &

In statu [illegible] nos debemus aliquid amplius explicite cre-
dere sed antequam id explicemus videamus an tres species in
quibus sunt fundamenta

Ar. 6. utrum omnes equaliter teneantur habere fidem explicitam

9. est quod maiores tenentur habere pleniorem notitiam de credendis
et magis explicite credere quam inferiores et de media plebe
homines.
conclusio huius articuli confirmatur optime a d. Greg. 2. lib. moral.
c. 25. ubi explicat subtiliter illa verba boves arabant et asi-
nae pascebantur iuxta illos Job. 1. dicit quod boves sunt prelati
ecclesiae qui arato doctrinae debent colere scripturam et aperi-
re illam asinis per quos significantur rudes homines

Ar. 7. utrum sit de necessitate salutis credere incarnationem

concl. est. in omni tempore et in quolibet statu debuit cog-
nosci hoc sacramentum saltem implicite. 2. concl. antequam
homo peccaret in statu innocentiae cognovit explicite hoc miste-
rium incarnationis quatenus ordinabantur per illud homines ad
gloriam non etiam quatenus erat futurum ex peccatis redempturus
culpae. 3. concl. in statu naturae legis etiam in lege naturae
quam scripturae multi patres explicite cognoverunt hoc misterium
salut-

4. concl. hoc tamen tempore postquam evangelium est satis divulgatum omnes fideles tenentur explicite credere mysterium incarnationis Christi.

Ar. 8. Utrum explicite credere trinitatem sit de necessitate salutis

Conclusio est affirmativa. Circa istum articulum

2us dub. utrum iure divino evangelico teneantur fideles modo credere illos quatuor articulos de unitate deitatis trinitate personarum

Resp. quod non potest esse certius. nisi quod est tale preceptum. patet ex illo Matth. ultim. docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. et infra hanc doctrinam dicit Marci ultim. qui non crediderit condemnabitur. Item patet ex symbolo Athanasii quicunque vult salvus esse oportet ut teneat catholicam fidem. haec est autem fides catholica ut trinitatem. Item sacramentum baptismi iure divino debet conferri vocatis tribus personis patre filio et spiritu sancto. quod eodem divino iure debemus explicite credere esse has tres personas. probatur quia ista fides est necessaria ad digne suscipiendum baptismum loquendo de adultis. Item apostoli in initio predicationis quod principaliter docebant populos erat quod Christus est filius dei vivi sicut patet Act. 8. et 9. et aliis multis quod necessarium erat notitia trinitatis sine qua ut optime dicit S. Th. non possumus bene intelligere misterium incarnationis Christi.

Ex hoc infertur quod quo iure divino tenemur credere trinitatem personarum in unitate essentiae eodem obligamur credere incarnationem filii dei. patet quia ista est fundamentum totius apostolicae predicationis. unde Joannes qui ceteris altius loquutus est sine predicationis ... omnes est in principio erat verbum ... divinarum ... et postea subdit verbum caro factum est et c. 3. ait qui credit in filium dei habet vitam eternam qui autem incredulus est filio non videbit vitam. et ibidem qui non credit iam iudicatus est quia non credit in nomine unigeniti filii dei. et c. 6. hoc est opus dei ut credatis in eum quem misit ille. apparet opus dei preceptum fidei. et c. 14. creditis in deum et in me credite. eodem n. ... credenti trinitatem personarum et incarnationem ... unitatem evangelii ... fundamentum.

3. dub. utrum eodem divino iure teneamur credere aliquos articulos spectantes ad humanitatem s. mortem. resurrectionem. descensum ad inferos et ascensionem et iudicium. Resp.

Pc. quod est de obligatione credendi probatur quia Apostoli hos articulos predicaverunt sicut et alios et nihilominus hunc predicabant nisi quia erat necessarium ad salutem. Patet hebr. 6. ab illo loco rursus crucifigentes filium dei et ostentui habentes
Item 1. corinth. 1. nos autem predicamus Jesum Christum et hunc crucifixum
Item Joan. 3. ait Christus sicut Moises exaltavit serpentem in deserto ita oportet exaltari filium hominis non petit mortem crucis appellat exaltationem. ut omnis qui credit in ipsum non quocumque passo sed sic exaltato non pereat sed habeat. Ubi notandum quod sicut populo veteri ad salutem corporalem fuit necessarium aspicere serpentem. sic ad salutem animae oportet credere Christum exaltatum. Item redemptio generis humani potissime sita erat in sanguine Christi quem in cruce fudit quare in fide Christi redemptoris quod potissime tenentur homines credere est mors et passio eius et hoc est evangelium est enim anuntiatio felix et fausta in qua docemur quod liberamur et exprimimur a peccatis per sanguinem Christi effusum in cruce de hoc evangelio ait Paulus non erubesco evangelium licet videatur aliquid vile et humile. virtus enim dei est in salutem
De resurrectione est testimonium egregium 1. corinth. 15 si Christus non resurrexit inanis est predicatio nostra inanis est fides vestra. et ibidem tradidi enim vobis in primis quod et accepi quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas et quia sepultus est et resurrexit tertia die et actuum 1. ait Petrus oportet unum ex istis testem fieri resurrectionis nobiscum ad populum.
De adventu ad judicium legitur actuum 10. precepit nobis predicare quia ipse est constitutus judex vivorum et mortuorum
Et idem Paul. 17. actuum apostolorum predicat atheniensibus quemcumque cultum ad fidem pertinentem, et de omnibus articulis, potissime de ascensione est optima contio Petri actuum 2.
Sed in de art. de descensu ad inferos sum. animi. de conceptione miraculosa et nativitate eiusdem Christi. aliqui dicunt verum tamen sint eodem precepto precepti credere. sed nisi in nullo dubium est quin sint in eodem precepto. Patet ex illa contione Petri actuum 2. ubi dicit Christum descendisse ad inferos et

& probat ex illo ps. 15. quoniam non derelinques animam meam.
Item probatur quod non est verosimile quin apostoli praedicassent
hanc fidem de conceptione christi & nativitate & miraculis quae fuit
valde distincta ab aliis hominum nativitatibus & conceptionibus quae
facta est opere spiritus sancti iuxta illud luce 1. spiritus sanctus superveniet in te
& math. 1. antequam convenirent inventa est in utero habens
de spiritu sancto & ibidem. noli timere accipere Mariam coniugem tuam
quod enim in ea natum est de spiritu sancto est. ecce quod istam fidem quam habemus
cum apostoli praedicabant populis credendam. Item probatur
ex d. th. in hoc art. 7. ubi expresse ait quod in hoc art. de in
carnatione christi. claudit quod debeamus credere de illo esse conceptum de
spiritu sancto & simul eius miracula & nativitatem. Item probatur ecclesiasti
co praecepto tenemur credere omnes istos articulos fidei explicite
sicut patet ex concilio [illegible] c. baptizandos de consecra.
d. 4 & c. non liceat eadem d. ex concilio [illegible] ubi prae
cipitur quod omnes baptizandi referant memoriter symbolum
quo continentur articuli fidei & non est dubium quin omnes teneantur
credere omnes istos articulos fidei explicite. Probatur quarto quod fides
credere omnes istos articulos fidei explicite non habet tempus
istorum articulorum est adhuc in terris & in ecclesia non habet tempus
[illegible] superat [illegible] interiores & iste praeceptiones ecclesiasti
quae est manifestum quod sunt ex iure divino & ecclesia solum ex
plicat & declarat praeceptum divinum. verum est quod posset
ad hoc responderi scilicet ecclesia non possit praecipere actus
interiores dicit ita eo modo [illegible] sed in [illegible] ex tempo
rum confessione & utroque fideles conveniamus in eodem symbolo
& propterea praecipit actum exteriorem & ratione exte
rioris consequenter praecipit interiores actus. At tamen ego
credo quod ecclesia solum explicat praeceptum divinum & non
de novo illud praecipit. Est tamen advertendum quod
ecclesia in hoc quod proponit istos articulos ut credantur a
fidelibus in hoc ipso constituit fidei articulos. hoc dico quod [illegible]
[illegible] 3. sen. d. 25. q. [illegible] [illegible] 3. ubi dicit quod ecclesia
non potest constituere novum articulum fidei. & ratio eius est
quia omnis propositio de fide est articulus fidei & sicut a christo

non potest facere quod propositio aliqua in qua non est de fide sit de fide
ideo non potest facere aliquem articulum fidei. Sed dico quod
auctoritatem in scriptura. non n. quidquid est propositio fidei est articulus
fidei nisi quis velit dicere quod omnes propositiones quae continentur in sacris literis sunt articuli fidei. Articulus fidei
dicit duo p. quod dit propositio fidei. 2. quod proponatur ab ecclesia
credenda omnibus fidelibus et tunc constituitur articulus fidei
et intelligens in modo potest ecclesia constituere articulum fidei
si propter haeresim in surgentem proponat omnibus fidelibus
aliquam propositionem credendam.

Ex dictis sequitur dubium an omnes fideles teneantur explicite credere omnes articulos et ex praecepto divino et ecclesiastico
sequitur quod plurimi fideles nostro tempore sunt in peccato
mortali qui nesciunt illos et vitae quod multi parochiani et
episcopi et alii pastores quorum interest docere omnes suas
sunt in eodem peccato et hoc gravissimum videtur et dicere.
Ad hoc dub. s. th. 2. 2. q. 16. ar. 2. dicit expresse quod
omnes tenentur scire ea quae pertinent circa ad fidem et univ...
salis iuris praecepta sub peccato mortali quia non potest homo
aliter bene instituere vitam. et mart. s. huius quaestio. dicit
expresse quod quilibet homo sicut tenetur credere ita tenetur
credere articulos fidei quia ipse credunt ad ab... fidei
et art. 7. eiusdem q. dicit expresse quod omnes homines tam maiores
quam minores tenentur scire articulos pertinentes ad substantiam
sed hi substantiales alii debent scire a maioribus. Item
idem s. th. in 3. sent. d. 25. q. 2. ar. 1. q. 2. et 3. dicit
quod rustici inferiores etiam non tenentur explicite credere
omnes articulos fidei sed illos duntaxat qui sunt necessarii
ut possint dirigere animum suum in finem ultimum deum.
Idem tenet guilielmus parisiensis in tractatu de fide c. 4.
et altisiodorensis in 3. lib. sen. tractatu 3. de fide. c. q. s.
Idem videtur tenere gabrielem 3. d. 25. q. unica q. s.
sed hi loquuntur multum lubrice quomodo aut modo docere... ...
nisi ipse definit. Pro explicatione huius dub.

Pro explicatione huius dub. supponendum est quod aliud est cognoscere artos fidei explicite et aliud est cognoscere illos exacte et distincte. cognoscere enim illos explicite est cognoscere illos in seipsis et non in aliquo uno principio. v.g. qui modo credit et intellegit illas sententias quae sunt in symbolo et scit illas ille explicite scit articulos fidei sed tamen in lege natura [illegible] qui cognoscebat deum esse et quod esset remunerator cognoscebat artos fidei implicite in illis duobus unitos sicut in principiis. At vero cognoscere distincte et exacte artos fidei est aliquid amplius scilicet quod homo sciat reddere rationem illorum. v.g. dicat aliquis quod deus est unus et quod est trinus si ille scit explicare quod sit unus quia est una essentia in tribus et sunt tres personae quia pater generat et filius generatur et spiritus sanctus procedit ab utroque iste distincte et exacte cognoscit ipsos artos. Itaque explicita cognitio opponitur cognitioni confusae in aliquo principio communi et unitivo [illegible]. distincta vero cognitio opponitur cognitioni [illegible] quae licet sit explicita non est tamen exacta quia nescit quis reddere rationem fidei quam habet. Hoc supposito sit

I. concl. omnes homines quotquot sunt in mundo tenentur explicite facere fidei et illos habere cognitionem 14 articulorum necessariorum [illegible] cognoscunt in aliquo principio unitivo [illegible]. Probatur ex his quae supra dicta sunt quod fere omnino tenentur omnes scire explicite credere ipsos artos et ita apostoli praedicabant illos tamquam necessarios ad salutem. Item probatur ex sententia communi doctorum. Adrianus quodl. 3. Magister in 3. d. 25. tenet expresse hoc. Adrianus quodl. 8. [illegible] contra [illegible] et alii est. Item fides q. 3. dicit bene contra [illegible] si aliquis non posset iustificari sine fide explicita [illegible] loci allegati fide explicita [illegible]. Item probatur ratione quia sine ista fide explicita [illegible] expresse. Item probatur ratione quia sine ista fide debitas et necessarias impossibile est homo recte constituatur [illegible] aliquis absolute [illegible] sine fide explicita [illegible] non potest, quomodo [illegible] et de [illegible] et [illegible] ut de creatione et iustificatione et alii. Et p. [illegible] quia ecclesia festa praecipua et solemnibus [illegible] praedicavit ipsos artos quod signum manifestum est quod omnes fideles tenentur illos cognoscere et credere. Sed tamen non tenentur

non tenentur omnes distincte et exacte credere. hoc patet quia tunc illi satisfaciunt cognoscendo substantiam articulorum nec tenentur scire reddere rationem circa fidei.

2m sic arguitur ad probandum quod omnes tenentur exacte et distincte scire singulos articulos: Ex symbolo Athanasii ubi postquam proposuit distincte omnes articulos fidei postea subdit qui vult salvus esse ita de trinitate sentiat. Ar. quod in illo symbolo docetur tota doctrina quae est necessaria pro omnibus qui sunt in ecclesia tam maioribus quam minoribus unde oportet referre singula singulis. et maiores explicite et exacte cognoscendo sicut ibi proponitur debent habere minores vero satis est quod credant et sciant substantiam articulorum.

2. concl. Parochi et predicatores et doctores quorum interest docere populum tenentur explicite et exacte et distincte credere articulos fidei et reddere rationem. probatur concordi sententia omnium Theologorum in 3. se. d. 25. cum magistro ibidem. Item probatur quia non possunt bene officium suum exequi et docere populum nisi exacte cognoscant istas veritates alias n. [illegible] dicerent multos errores.

3. concl. Episcopi qui sunt maiores prelati et [illegible] qui sunt apostoli temporis presentis non solum tenentur exacte scire et credere istos articulos sed etiam tenentur scire difficultates quae communiter solent incidere circa istos articulos. Probatur ex illo 1. Petri 3o. ubi loquens cum ministris prelatis ait parati semper ad [illegible] poscentibus vos rationem reddere de ea quae in vobis est fide et spe. ergo debent scire hoc modo distincte et etiam dissolvere questiones ut possint rationem reddere. Item ad Tim. 1. oportet episcopum amplecti sanam doctrinam quae est secundum fidem ut potens sit exortari et eos qui contradicunt arguere. et certum est quod paulus in isto loco non appellat sanam doctrinam legum secularium et prophanarum quarum [illegible] temporis [illegible] nec qui apprehendunt istis dignitates maxime exequuntur. sed appellat doctrinam fidei quam [illegible] cognitio [illegible] habere rationem spiritualem. Item ad ephes. 4. alios dedit evangelistas alios dedit pastores et doctores. isti sunt episcopi [illegible] qui simul debent esse et pastores et doctores.

4. conclu. quamvis omnes fideles teneantur explicite scire istos articulos fidei potest tamen aliquando ita esse ignorantia invincibilis in aliquos ita ut eos excuset a mortali qui nesciunt. v. g. est aliquis homo qui habet mediocrem curam suae salutis spiritualis et peregit ad ecclesiam in illis temporibus quibus docent fideles et tamen parochus et ecclesiasticus [illegible] doctrinam et non docent populum istas veritates neque contenebantur scire istas veritates iste talis excusabitur a peccato mortali si ignoret aliquos articulos fidei. aliter si sit homo qui est negligens salutis suae neque ipse habet aliquam curam in discendis istis veritatibus et sunt fideles qui vivunt non excusabitur a mortali sed est de numero eorum qui acceperunt in vanum animas suas. ps. 23. qui nihil curant de sua fide et religione sed dicerem temporalibus.

2. est quod ad tuendum explicetur possit intervenire ignorantia invincibilis circa aliquos articulos minus principales, sed tamen aliqui sunt ita praecipui et pertinentes tantum ad substantiam fidei quod in illis non potest excusari ignorantia invincibilis v. articulus trinitatis qui est unius Dei in tribus personis et articulus incarnationis et mortis et resurrectionis hominis in istis non potest intervenire ignorantia invincibilis et ratio est quia quicumque homo fuerit qui gerat mediocrem curam suae salutis Deus providebit illi de aliquo doctore qui illum doceat istas veritates et ita si ignorat est quia ille non adhibet mediocrem curam.

At quo 2 fidelis potest per praeceptum istud de fide explicita esse affirmativum et non obligat nos pro quolibet tempore credere dubitat quibus temporibus debemus credere et habere actum fidei circa. Aliqui dicunt quod quilibet fidelis tenetur exercere actum fidei credere actualiter in festis quae ecclesia celebrat articulum fidei tunc tenentur omnes fideles habere actum fidei circa illum articulum. Atque hoc in doctrina [illegible] dicitur non. est enim ad obligandum homines ad habendum actum quod ecclesia celebret mysteria tale et alia festivitas quae se [illegible] habeant actum fidei non inde sequitur alia festivitas quae praeterea illa die non habeant actum fidei et non inde sequitur quod praecipiatur in tempore festo credidisse vel alia die. Item quod sunt aliqui articuli fidei de quibus ecclesia non celebrat specialem festivitatem v. g. articulus creationis

licet die dominica debeat cogitare sed tamen plebs non se negat
et articulus glorificationis licet debeat cogitari in resurrectione
Xi. tamen plebs sic negat.

Xx Q. quod sint aliqua praecepta divina in quibus certa sunt statuta
tempora in quibus debeant impleri. v.g. praeceptum confessio-
nis quolibet anno. eucharistia est sumenda tempore pasc.
et baptismus post 8. vel 10. dies a nativitate. at vero circa
alia praecepta .s. credere explicite. diligere deum ex chari-
tate et sperare nullum praecipitur tempus quo exerceamus
istis praeceptis. propterea ego dico quod non possumus nos defi-
nire quo tempore fideles sunt obligati ad se exercendum
in istis praeceptis sed S. spiritus qui ingerit motus in cordibus fidelium
et docet quibus temporibus se debent facere. propterea
ait Paulus ad Rom. 8. qui spiritu dei aguntur hi sunt filii dei.
At vero licet hoc sit verum videtur loquendo sunt tamen aliqui casus
in quibus tenetur homo habere actum fidei v.g. quando debet quis
suscipere sacramentum baptismi in adulto. et eucharistiae
tenetur tunc credere veritatem illius sacramenti. Item quando
aliquis tyrannus inimicus fidei saeviente persecutione
rogaret aliquem de fide tenetur tunc credere et confiteri fidem
ita ait Paul. Rom. 10: corde creditur ad iustitiam ore autem
confessio fit ad salutem. est necessaria ista confessio illo tempore
quando tyrannus exposcit fidem. Item est alius casus quo quis te-
netur habere actum fidei .s. quando in aliqua provincia periclita-
tur fides et incipiunt succrescere haereses tunc tenetur
quilibet fidelis de novo firmare in fide et tentare se ipsum
utrum sit in fide et in isto tempore debemus sequi consilium Paul.
2. Corint. 13. vosmet ipsos tentate si estis in fide

Sed contra istam quaestionem videtur esse D. Thomas quod non omnes sunt obligati
credere explicite istos articulos. mysterium incarnationis
fuit credendum necessario ab omnibus fidelibus quocumque
temporis vel quo modo sicut illud quod dicit actorum 4
non est aliud nomen datum sub caelo in quo oporteat nos salvos
fieri. Similiter etiam in lege Christi omnibus erit necesse
credere hoc mysterium implicite et sub velamine quod in
gratis esse videtur. 2. argumentum ... obiectum fidei

et obiectum theologiae est ipse deus secundum rationem deitatis ita
docet S. Th. 1. p. q. 1. ar. 7. quod misterium quod pertinent ad sa-
cramentum et incarnationis non tenemur explicite credere quod
probatur quia quod tantum tenemur credere veritates expectantes
ad obiectum per se fidei sicut ait S. Th. in ar. 5. praecedenti.
Ad 1m Resp. quod ante quam istud misterium incarnationis esset per se obiectum
hoc misterium proponebatur patribus prioribus velatum et sub enig-
mate et figuris et sacrificijs. et ideo illo tempore satis
erat cognoscere illud mysterium implicite sicut et tunc propo-
nebatur at tum postquam istud mysterium est celebratum cum his fi-
delibus proponitur explicatissime ut eo tenemur explicite
credere. Unde videmus quod statim completo misterio simul
atque Christus natus est angeli praedicaverunt illud palam et absque
cum similitudine pastores. enigmate pastoribus rudibus luc. 2. evangelizo vobis
gaudium magnum quia natus est et sic est quod ait paulus 2.
Corinth. 3. conferens fideles legis novae fidelibus veteris
legis ait et non sicut moises ponebat velamen super faciem
suam nos autem revelata facie gloriam domini speculantes
transformamur a claritate in claritatem i. veteri fide in claritatem
i. novam fidem tanquam a domini spiritu.
Ad 2. Resp. quod fides est habitus speculativus quia non est habitus operativus sed
intellectivus et ideo est illius apprehendere veritates fidei sed ea tantum quae
tenemur et ideo est duplex obiectum fidei alterum incomplexum
et sic est deus sub
ea quae formamus veritates quas credimus et sic est deus sub
ratione deitatis de deo non formamus multas propositiones
quas credimus per fidem alterum est obiectum complexum quod sunt
ipsae veritates quas credimus et formamus de deo et ita
omnes veritates quas de deo formamus sive pertinent
ad divinitatem sive ad humanitatem dei sunt obiectum per se
fidei complexum. Ita ait S. Th. ar. 5. et 7. huius q. 1.
et loquitur de obiecto complexo et ratio huius est quod fides est
notitia et scientia de qua dicit luc. 1. praeibis ante faciem domi-
ni parare vias eius ad dandam scientiam salutis. sed ad consequendam sa-
lutem et remissionem peccatorum non est satis cognoscere finem ipsum
i. deum in ratione deitatis sed oportet cognoscere media necessaria
ad consequendum finem et salutem ipsius et media sunt actiones humanae
in Christo

et hoc est quod dicitur Joan. 1. hic venit ut testimonium perhiberet de lumine .i. de filio dei suo perhibere ut deo crederent per illum.

Circa istud Dub. & sequens. Vid. omnino Mag. soto. 4. d. 5. q. unica ar. 2.

Est Preterea gravissimum dub. utrum ista fides explicita de qua diximus esse divinum preceptum sit medium necessarium post evangelium divulgatum ex quo ita sicut temporibus precedentibus fides dei infusa fuit medium necessarium ad salutem ita modo sit ista fides christi explicita. R. videtur quod non sed quod possit aliquis modo salvari in aliquo casu sine fide explicita christi. est 1. arguit. ista fides christi explicita potest ab aliquo invincibiliter ignorari quod si homo ille fecerit quod in se est servando legem naturae salvus erit sine fide explicita christi maius patet ex illo Joan. 15. si non venissem et locutus non fuissent peccatum non haberent sed hac tempestate sunt multi apud quos non est predicatum evangelium quod ignorant invincibiliter et sic non peribunt pro peccato infidelitatis et tamen potest aliquis in tri.. vel in ... vel in nemoribus sic utro habeat a principio predicatoris quod potest ignorare invincibiliter fidem christi. patet quod sine predicatore non potest homo habere hanc fidem ut patet ad Rom. x. sero quod salvabitur ille talis sine ista fide probatur quia quod facienti quod in se est in quacumque lege sit deus non denegat salutem. 2. arguit. ante mortem christi post christi dixit consummatum est et de cruce legem veterem huic illi Judei qui vivebant in sua lege ad quos nondum venerat notitia evangelij salvabantur in lege sua et similiter qui tunc vivebant fideliter in lege naturae quod etiam nunc in salutem quicumque audierunt hoc evangelium si servent legem naturae poterunt salvari sine fide explicita christi. probatur quia quod sicut non fuit culpa illorum Judeorum vel gentilium quod nescirent evangelium ita modo non est culpa istorum qui nesciunt quod est eadem ratio utrorumque.

3. arguit. nemini potest imputari ad culpam id quod ipse vitare non potest sed multi sunt etiam in ista tempestate

sunt multi qui ab ipsa aliquando [illegible] ignorant evangelium quod debet eis impietari et ipsi tales poterunt sine ista fide explicata salvari

Ad hoc dub. Dx q certissime tenendum est q postquam iam hoc tempore satis evangelium est sufficienter divulgatum in toto orbe nullus potest consequi salutem sine explicita cognitione X. Cum ista fides explicata est medium necessarium ad consequendam salutem et oppositum dicere credo q esset error in fide. Probatur ista concl. primo authoritatibus scripturae. Marci ulti. predicate evangelium omni creaturae qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit qui vero non crediderit condemnabitur et hoc oportet nos omnes meminisse illius sententiae Bernardi epistol. 77. ad Hugonem de S. Victore ubi dicit q nullus debet iudicari maior necessitas fidei q baptismi q est quis primo q de baptismo. Sed hic est praeceptum et propterea apparet quis primo aliquo credit salvari sine illo ut dictum est ad tum fides est etiam medium necessarium et propterea ait qui non crediderit condemnabitur

Item Joan. 3. Qui credit in eum non iudicatur qui autem non credit iam iudicatus est quia non credidit in nomine unigeniti filij dei q est medium necessarium et .1. ait qui credit in filium dei habet vitam aeternam qui autem incredulus est filio non videbit vitam. Si possit nunc aliquis salvari vel intelligentibus vel scriptura unius posset esse incredulus filio et sic evangelium q est medium necessarium. Item Joan. 6. ait X. omnis qui audit a patre et didicit venit ad me. necesse est ad consequendam salutem audire a patre et discere ab illo et similiter est necesse venire ad X. per fidem explicatam. Item c. 10. ait X ego sum ostium per me si quis introierit salvabitur q si quis non intret per istam explicitam cognitionem X. explicitam non potest salvus fieri. Sed dices ad omnes istas authoritates potest aliquis dicere q intelliguntur de illis quibus evangelium est praedicatum non de illis quibus non est praedicatum. Certum est q X. primum dixit praedicate evangelium et sic posset responderi. 2. q ista loca intelliguntur de fide sive implicita sive explicata. Contra August. epistol. 157. ad optatum dicit q a principio mundi fides X. fuit necessaria ad salutem [illegible] illud actorum. 4. non est [illegible]

Contra imo ex hac authoritate videtur colligi q salutem illi qui bus evangelium non est praedicatum non tenentur credere q nihil praedicate evangelium qui crediderit post q audierint vestram praedicationem si non crediderint condemnabuntur unde necessarium est praedicatio ad hoc q credant sine praedicante. Sed Dr. q ex illa authoritate potest colligi q X. ait nisi ego praedicatio esset q omnes homines tenent spiritualiter fidei q omnes illi non possunt salvari ut praedicatio et qui non crediderit et qui tunc non condemnantur sicut propterea apparet dicere non posset salvari fieri etiam etiam infideles et non tenentur habere fidem ex [illegible] ante quod mihi fit quomodo crederent omnes praedicante [illegible]

Modo explicamus de fide implicita et explicita quae fuit necessaria quod patres nostri possimus aliud testimonium explicare.

Ad 1m dico quod illa prima responsio non est sola sed est corruptio et eversio scripturae. Patet quia scripturae generaliter loquuntur: sine fide impossibile est, et qui est incredulus est, et qui non crediderit, quod debent scripturae auctoritate [illegible] omnibus qui audierunt evangelium. Item quia si illa esset bona explicatio sequeretur quod sufficeret et tempore praeterito et isto tempore sola cognitio [illegible] in via ad salutem consequendam, patet esse falsum. Et praeterea quia nos supra probavimus quod fides christi est medium necessarium ad salutem medium [illegible] necessarium [illegible] et omni tempore [illegible] fuit. Ad 2m [illegible] solutio videtur esse probabilior sed tamen [illegible] est bona solutio sed est quod intelligimus scripturas de fide explicita christi. Et ratio est quia praeteritis temporibus quae non erat passionis mysterium in [illegible] satis erat credere implicite illud sed [illegible] in tempore quo mysterium est passum et [illegible] omnibus explicite credendum requiritur fides explicita. Unde dico quod eadem testimonia scripturae si comparentur ad patres antiquos intelliguntur de fide implicita, si tamen ad nos comparentur debent intelligi de fide explicita, et huius rei est pulcherrima figura et exemplum, legimus numerorum 13 quod filij israel [illegible] runt de terra promissionis uvam pendentem in palmite [illegible] et anteriores qui portabant uvam non videbant illam quae erant a tergo, posteriores tamen ita portabant quod videbant illam. Ista uva est christus dominus et [illegible] patres fideles [illegible] runt istam uvam pendentem in veste i. cruce sed [illegible] portabant quod non videbant neque cognoscebant illum nisi implicite et in umbra, sed posteriores explicite credentes, ita oportet habere fidem explicitam.

Item probatur quia scripturae debent intelligi secundum explicationem omnium sanctorum et conciliorum, sed omnium doctorum sanctorum et conciliorum esse [illegible] intelligunt istas scripturas in ordine ad nos de fide explicita [illegible] ex illis [illegible] in ordine ad nos requiri fidem explicitam. 2o probatur [illegible]

ita quod hac christi tempestate posset quis salvari etiam si [illegible] in fide implicita, quod patet quia scripturae quae dicunt requiri fidem sive implicitam sive explicitam loquuntur cum illis quibus est praedicatum evangelium in actu, omnibus quibus non est praedicatum non necesse habent habere fidem nisi etiam implicitam.

Authoritatibus sanctorum. Jam adduximus bernardum epistola 77. Idem tenet August. lib. 1. de praedestinatione c. 7. ubi expresse dicit quod postquam evangelium est divulgatum in orbe terrarum fidem explicitam est necessariam ad salutem et confirmat ex illo actorum 10. ubi angelus dixit Cornelio mitte et accerse Simonem qui tibi dicet verba etc. et ait Augustinus in isto loco allegato quod cornelius iam erat justus et habebat fidem in deum quia eleemosynae eius iam erant acceptae coram deo et si ille vellem fidem implicitam posse esse salvus non mitteret ad eum architectus petrus. quando non est satis ad salutem fides implicita sed requiritur explicita. Idem exemplum habemus actorum 8. ubi spiritus domini rapuit filippum ut doceret istam fidem explicitam eunuchum candacis reginae qui erat vir bonus. idem exemplum etiam habemus actorum 16. ubi custos carceris dixit paulo quid oportet me facere ut salvus fiam. paulus autem et silas responderunt crede in dominum Jesum. et in eodem c. est exemplum singulare de lidia quadam muliere purpuraria quae erat mulier proba et intendebat bonis operibus et deus misit apostolum suum paulum ad illam civitatem in hoc potissimum ut doceret illam mulierem istam fidem explicitam. Eandem sententiam tenet Idem August. 2º lib. ad simplicianum q. 2. ubi dicit quod in quibus dam tantum est sufficit fides quae tamen sufficiat ad obtinendam gloriam sicut in Cornelio qui habebant sicut in aliquibus cathecumenis et tantum fidem implicitam. Idem tenet hieron. epistol. ad damas. 77. ~~quae incipit~~ quoniam vetus. ubi ait quod quicumque extra ecclesiam comederit agnum ~~est~~ prophanus est quicumque non fuerit in archa noe peribit regnante diluvio. sed certum quod gentiles et Judei quantumcumque bene vivant in suis legibus sunt extra ecclesiam quia non potest illis patere salus sine ista fide explicita per quam intrant in ecclesiam. et hoc docet Paul. ad Rom. 10. si confitearis in ore tuo dominum Jesum et credideris quod deus suscitavit illum a mortuis salvus eris. Sic quod est medium necessarium credere corde dominum Jesum et ore confiteri. 3. Probatur q. Definitione ecclesiastica. In symbolo athanasii dicitur. sed necesse ~~est~~ est ad aeternam salutem ut incarnationem domini nostri J. X. credant. et 1. haec est fides catholica quam nisi quis fideliter

Ite. Probatur ex c. firmiter de sum. trin. et fi. catholica ubi habetur credimus unam sanctam ecclesiam extra quam nullus omnino salvatur. pro certo fidei existentes et extra sanctam sunt donec recipiant baptismum re vel voto et habeant explicitam fidem. Et concilium florentinum explicit hoc adducere magis ait quod nullus vel Judeus vel paganus quantascumque fecerit eleemosinas et benefecerit potest salvari nisi sit in corpore ecclesiae et deus ceperit sacramenta intellige vel in re vel in voto habens fidem explicitam.

Ite. Concil. Trident. sess. 6. c. 4. expresse dicit quod post promulgatum in toto mundo evangelium nullus potest transferri ex statu culpae in statum gratiae filiorum dei nisi per sacramentum regenerationis vel in re vel in voto. et hoc est quod dicit Joan. 3. nisi quis renatus fuerit ex aqua et sp. non potest videre regnum dei.

Ultimo probatur ratione manifestissima. si modo postquam evangelium est sufficienter in toto mundo promulgatum esset sufficiens remedium vel legis naturae vel legis scriptae ad salutem consequendam quod sacramenta in illorum temporibus habuerunt etiam modo eandem vim tantum proportionabiliter quantum pro adultis et ita extra ecclesiam Christi multi possent salvari quod est contra scripturas et concilia. quod tenendum est certissime quod est necessaria ista fides explicita Christi ad consequendam salutem et sine illa nemini possibile est salvari. videndus est de hac re Turrecremata lib. 1. sum. eccle. c. 21. et videnda est illa q. 24. q. 1. per totum.

Ad primum arg. Resp. concedendo antecedens quod multi sunt qui possunt invincibiliter ignorare istam fidem. sed negetur quod ideo possint sine illa salvari. licet .n. non peccent peccato infidelitatis ~~propter~~ quia fidem quam illam non audierunt sed tamen damnabuntur propter alia peccata quia vel propter originale et alii propter actualia. sed quia illi possunt recte vivere secundum legem naturae et ita quod non peccent contra praecepta naturalia. ad hoc respondet S. Th.

S. Tho. 3º sc. d. 25. q. 2. ar. 1. et 2. dicit quod si iste homo faceret quod in se est vivendo et servando legem naturae deus provideret illi de aliquo praedicatore vel homine vel angelo qui doceret illum istam fidem explicitam et hoc est quod dicitur Joan. 1. illuminat omnem hominem venientem s. eum. s. qui fecerit quod in se est et hoc etiam patet ex exemplis adductis ex actibus apostolorum.

Ad 2. concedit antecedens sed negat consequentiam quia alius erat status illius temporis quando non erat praedicatum sacramentum Christi et est divulgatum evangelium Christi per totum orbem terrarum modo enim est necessarium quod ipsa fides incepit explicari postquam evangelium divulgatum est ut patet ex exemplis dictis.

Ad 3. patet ex dictis. concedit enim antecedens quia non imputabitur sed nihilominus non salvabitur sine fide explicita quia deus providebit illi si faciat quod in se est.

2° est postremum dub. utrum sicut modo fides ista explicita est medium necessarium ad salutem, utrum sit medium necessarium ad justificationem consequendam. vel an possit justificari aliquis vel in lege Judaeorum vel in lege naturae sine fide explicita Christi, et solum implicita Christi.

2° videtur quod sit medium necessarium fides explicita. probatur quia ipsae scripturae quae dicunt quod est medium necessarium ad salutem aeternam docent etiam quod est medium necessarium ad consequendam justificationem. Patet Joan. 8. ait Christus si non credideritis quia ego sum moriemini in peccato vestro, et ad remissionem peccatorum est necesse credere in Christum. Item Joan. 3. ait Christus sicut fuit necessarium populo veteri ut aspicerent in serpentem ut liberarentur a morsibus serpentium ita oportet quod ut liberemur a peccatis aspiciamus per fidem in Christum crucifixum. Item est pulcherrimum testimonium 1. Joan. 5. qui habet filium dei habet vitam qui non habet filium dei non habet vitam. sed habere filium dei est per fidem credere in illum filium hominem, et hoc est necessarium ad habendam vitam s. justificationem. Item Paul. 1. corinth. 3. ait fundamentum aliud nemo potest ponere praeter id quod positum est quod est Christus Jesus. i. fides Christi: et est hominis. ut ait glo. i. fides Jesu Christi quae incipit habitare in cordibus nostris per fidem. et d. gregorius 1. q. 1. c. cum paulus. ait ubi Christus non est fundamentum nullius boni operis potest esse superedificatio. quae etc. sine fide.

2º. probatur ex extravaganti unam sanctam de maioritate et obedientia ubi ait quod extra ecclesiam catholicam etc. non est salus neque est remissio peccatorum etc. infero sed hi qui sunt extra ecclesiam vel in iudaismo vel in paganismo licet optime vivant sunt extra ut dictum est ergo non potest illis esse remissio peccatorum.

Item probatur ex concil. triden. sess. 5. de decreto 1. ait ut fides nostra catholica sine qua est impossibile placere deo. sed modo fidem nostram catholicam appellamus istam quae est explicita Christi et ecclesiae. Et in eodem concilio sess. 6. c. 4. expressissimis verbis hoc definitum dicitur enim quod post promulgatum evangelium nullus potest haberi translatio a statu culpae in statum gratiae et adoptionis filiorum dei nisi per sacramentum regenerationis vel in re vel in voto. His tamen nihil obstantibus sunt doctissimi viri qui tenent oppositum scilicet quod fides implicita satis est isto tempore ad iustificationem licet non sit satis ad salutem. Itaque potest aliquis per aliquod tempus consequi remissionem peccatorum antequam veniat ad ecclesiam et recipiat per fidem explicitam et baptismum. Et videntur isti sequi. 1º. ex facto cornelii actuum 10. ubi antequam cornelius cognosceret Christum explicite per fidem erat iustificatus cum sola fide implicita. et ita dicit scriptura quod iustus erat et tamen ut consequeretur salutem fuit necesse habere fidem explicitam sed tamen non fuit necessaria ad iustificationem. ergo etiam potest modo contingere quod aliquis vel in lege naturae vel scripturae consequatur gratiam per solam fidem implicitam quousque ut salvetur deus ordinet illi praedicationem ut cornelio.

2. arguitur iustificatio et remissio peccatorum potest haberi quolibet tempore iuxta illud in quacunque hora ingemuerit etc. sed ista fides explicita secundum communem et regularem dei providentiam non habetur nisi per multum tempus et per praedicationem ut ait Paul. Rom. 10. quomodo audient etc. ergo ad iustificationem non requiritur ista fides explicita. 3. arguitur ex sententia s. th. 3. p. q. 69. ar. 4. ad 2. ubi expresse dicit loquens de baptismo quod ante baptismum susceptum in actu potest aliquis iustificari a peccato per votum baptismi vel implicitum vel explicitum. votum implicitum baptismi est fides implicita Christi ergo ista sufficit ad iustificationem. Et ipsis

Tristis Augu. ego. 4. a do respon. o. in locu ~~[illegible]~~ Augusti.
lib. 1. ad simplicia. q. 2. ubi ait quod in quibus dicit se inveniri fi
des quae non est satis ad producendos illos in vitam aeternam, sicut fuit
in Cornelio et modo in nostris cathecumenis et subdit quod sunt
quaedam fidei inchoationes et velut conceptiones quaedam sed non est
satis concipi, sed nasci ad vitam aeternam consequendam, ut ait
Joan. 3. nisi quis renatus fuerit etc. Ubi videtur August. ponere
unam fidem quae satis est ad consequendam salutem, alteram vero quae
non est satis pro gloria sed ad justificationem.
His argumentis multi viri doctissimi tenent hanc sententiam et conantur respondere ad
conciliis et scripturis quae sunt pro opposita parte a hilsing nesciotis. consolidabit corp. solutio. videndum est de hoc in lectione Magistri C
no. de sacramentis in communi p. 2. Ergo tamen libentius teneo
quod modo est necessaria explicita fides etc. ad justificationem
probat. 2a. n. Ego non satis video quomodo possit respondere ad illum
locum concilii tridentini sess. 6. c. 4. § allegata. Item quia si sufficeret fides implicita et scripturae quae dicunt quod ad justificationem requiritur fides intelligere volunt de fide implicita, pariter poterunt exponi quod etiam ad consequendam salutem sufficit fides implicita quod tamen ostendimus esse falsum et viri doctissimi fatentur. Item quia videtur docere hoc Paul. ad Rom. 10.
si attente legatur illud caput. quia cum dixisset si confitearis in
ore tuo dominum Jesum et in corde credideris quod Deus suscitavit
illum a mortuis salvus eris corde n. creditur ad justitiam, ore autem
confessio fit ad salutem, et interponit statim dubitationem quomodo
invocabunt in quem non crediderunt etc. solvit questionem et quidem in omnem terram
exivit sonus eorum. unde
1. satis est divulgatum evangelium iis qui debent salvi fieri. unde
continuo magnum fuit praedicatores istius evangelii quod si pecco si predicat.
qui debuerunt isti fidem explicitam per orbem terrarum. Et ipsi
locum S. Th. lectio 3. dicit isti nostram sententiam expresse
dicit n. quod illi qui non audierunt evangelium non peccabunt peccato infidelitatis sed tamen non consequentur beneficium justificationis sed
damnabuntur vel propter peccatum originis vel propter actuale
et quid si aliquis facit quod in se est etc. S. Th. quod hinc Deus providebit illi de praedicatore. Item probatur. si aliquis fecit quod
est in se vel in legem naturae vel scripturae ex necessitate debemus dicere quod debet illi dare fidem saltem implicitam ut ange

ut consequatur iustificationem et necessarium ad iustificationem si deus tribuit illi fidem in sufficientem dubitamus dicere quod illuminabit illum etiam per fidem explicitam et quidem istud est necessaria consequentia generaliter et deo tam facile sit unum sicut aliud

Item. Pro parvulis non est aliud remedium ad illorum iustificationem nisi baptismus qui confert sub invocatione explicita trinitatis quod si pro parvulis est solum remedium — scilicet fides explicita in baptismo quod a fortiori etiam pro adultis qui possunt sibi magis consulere non relinquitur nisi illud solum remedium.

Ad primum argumentum. Respondetur concedendo antecedens sed negatur consequentia quia est talis ratio istius temporis et illius quod tunc non satis erat vulgatum evangelium: incipiebat tunc promulgari et ideo etiam legem naturae et scriptam poterant tunc homines salvari at tunc postquam iam est evulgatum satis evangelium sunt iam destructa remedia legis naturae et scriptae et manet istud unum remedium regenerationis etc.

Ad 2. concedit antecedens. pro maiori ad minorem dico quod si vult aliquem iustificare in momento temporis potest illum illuminare et docere fidem explicitam sine praedicatore. sed hoc deus facit raro regulariter enim non facit nisi per praedicatorem unde certe pro excellentiam nullus est iustus quem deus non illuminat illos nisi per praedicatores/

Ad 3. Respondetur quod s. th. nullo loco loquitur generaliter et ita complectitur et tempus primitivae ecclesiae quando non erat satis promulgatum evangelium et tempus quod nunc est. in priori ergo tempore fateor quod tunc sufficerit votum implicitum baptismi sed isto tempestate requiritur vel actualis susceptio vel votum explicitum et ita debet explicari s. th. si debet semper afferere nullo loco ad Rom. 10. lectione 3.

Ad 4. argumentum. dico quod Augustinus loquitur ibi obscure et ego credo quod ibi vult significare. appellat conceptionem fidei et motiones voluntatem et desiderium suscipiendi baptismatis explicitum desiderium sicut habebant cathecumeni. sed ad absolutam consequendam aqua amplius requirebatur. scilicet quod re ipsa acciperent per baptismum actualem susceptionem. intellige si adsit copia. sicut ait X. Joan. 3. nisi quis renatus fuerit etc.

Ar. 9. Utrum credere sit meritorium.

Conclu. s.ch. 2. est quod actus fidei est meritorius. Istaque 2. est habenda sm. fidem et probat hoc d. Augusti. super Joan. tract. 38. 1º probat ex illo Matt. 5. beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt per fidem ante qua mundans cor excludendo errores. Item actorum 15. fide purificans corda eorum. Item 2. corint. 5. quamdiu sumus in hoc corpore peregrinamur a domino per fidem enim ambulamus. ambulamus per fidem ergo fides meritum habet quia ambulare in fide aliud est quam meritis vitalibus ad deum accedere. Item Rom. 10. corde creditur ad justitiam ore autem confessio fit ad salutem. sed quo ceditur ad justitiam est opus virtutis et sic si fiat ex charitate est meritorium. denique passim in sacra scriptura tribuitur felicitas aeterna eius operibus fidei sicut etiam charitati. luce 7. vade in pace fides tua te salvam fecit.

Ar. 10. utrum ratio inducta minuat fidei meritum

1. Concl. Si rationes naturales antecedunt assensum fidei ita quod homo in assensu fidei nititur vel omnino vel multa ex parte ipsis rationibus naturalibus hinc meritum vel omnino tollit vel multa ex parte minuit.

2. Concl. quod rationes non antecedunt assensum fidei sed sequuntur et illas quaerit homo propter amorem fidei ut intellectus facilius et maiori cum assensu adhaereat fidei meritum addit tantum abest ut minuat illud.

De hac materia diximus 1. q. 1. ar. 5. contra durum propterea sic inquit de sum...

Q. 3. de actu exteriore fidei.

Ar. 1. utrum confessio exterior sit actus fidei

Concl. 2. est actus exterior per quem fidelis explicat fidem suam pertinet ad ipsam fidem interiorem. 2. sed dub. de hac q. videtur falsa. quia quod dominicis diebus publice cantamus symbolum fidei illa est confessio fidei et tamen non est actus elicitus fidei sed potius religionis quod probatur quia hac ratione et isto motivo canimus symbolum ut deo impendamus debitum honorem et sic est pars illius sacrificii quod offertur nimirum propter dei cultum. Ad hoc dico quod tripliciter possumus profiteri fidem operibus exterioribus, pº. multum remote et sic vniuersa opera virtutum explicant fidem v.g. per jejunium, per eleemosinam per orationem explicat homo suam fidem sed hoc est multum remote quia proxime ipsa opera declarant suas proprias virtutes. jejunium temperantiam. eleemosina misericordiam. et sic debet intelligi illud Jacobi. c. 2. ostende mihi fidem tuam sine operibus. quasi diceret

non potest hi missi explicare fidē sinon habes operam et ego ex ope-
ribus ostendam tibi fidē meam. 2.° explicatur fides propinquius et
isto pacto opera pertinentia ad religionem explicant vicinius fidē
v. g. qn aliquis offert deo sacrificium missæ qñ orat deum quod facit
oblationes et sacrificia hinc maxime ostendit fidē. et ita opera
contraria religioni contra deum explicant maxime infidelitatem
ut si aliquis offerret thura coram idolo si nunquam offerret sacrificium
missæ vel audiendo vel dicendo 3.° sunt alia opera quæ ex se
et directe et immediate explicant fidē et hæc sunt confessiones
exteriores fidei. Ad Arg. ergo dico quod illa publica confessio fidei
fit in illis peculiaris est propter fidē cum ea ad illam pertinet
et ita est actus eliciatus a fide. at tamen quod ille sit vt illo opere ad
cultum et religionem dei propterea imperatur a virtute religionis
et ita est eliciatiue a fide imperatiue tamen a religione: sicut si
aliquis elargitur eleemosinam pauperi non tamen ex miseri-
cordia sed potius ex amore dei. elicitur a ~~fide~~ misericordia et
imperatur a charitate.

Ar. 2 utrum confessio fidei sit neccessaria ad salutem

Concl. 2a est confessio fidei 2a est aliquo in precepto ita quod pecca-
bit mortaliter siquis fuerit professus exterius contra fidem.
In hoc art.° 2a est graue dub. vtrum christiani si aliquando ter agant apud
infideles aliquem infidelium possint fidē dissimulare assumpto habitu
aut turcarum aut sarracenorum ne occidantur. Et videtur quod sic. Probatur p.°
potest clericus nutrire comam ut censeatur laicus potest induere vestibus
laicinis ocidentalis ergo christianus potest assumere ornatum turcarum aut mauri.
Item solet esse in usu christianis quod in nauibus ponunt signum vel
turcarum vel sarracenorum ne capiantur ab inimicis et fit sine culpa et
peccato ergo. Item exploratores solent indui vestibus alienis et
sine peccato quia aliter esset detrimentum castrorum quod non possent sic fallere
suos inimicos ergo. Sed contrarium positio sibi est quod nihil interest mentiri
verbo aut signo aut facto sed isti qui se commutant habitu
mentiuntur facto ergo non est licitum. Item si aliquis modo auctor
circumcideret filium aut uteretur ritibus judeorum peccaret mortaliter,
ergo tenendo fidem religionem et tunc quando adhibent theologi. est quia
esset cum dañum omnibus fide quia illi rithus profiteretur
non venisse qui tamen venit, ergo cum alij etiam mentiantur alieni
religioni videtur quod peccant. In hoc Dub. 3.°

2º Notandum quod est multiplicitas aliquorum occultare fidem propriam, aliud tamen alienam fidem profiteri. Primum enim non est semper malum sed aliquando licitum. Patet profiteri fidem est praeceptum affirmativum quod non obligat pro quolibet temporis articulo, et multotiens licitum erit quod christianus non profiteatur suam fidem. Item patet quia multis casibus licet occultare veritatem, immo etiam multotiens tenetur quis occultare veritatem, licet quis nunquam liceat mentiri etc. Item quia de beato Sebastiano legitur quod sub habitu militari occultabat fidem christianam. Sed tamen profiteri alienam fidem est semper malum, quia si christianus vel ore vel facto vel signo profiteretur aliam fidem esset in iniuriam verae religionis et fidei. Sit ergo

1. Concl. Si sint aliqua signa in aliqua secta eiusmodi instituta quod illi homines illius sectae impendunt honorem et cultum illi sectae illius signis nunquam licebit christiano, sed erit mortale peccatum illud facere. v.g. sicut in secta turcarum et saracenorum [illegible] quae impendunt honorem et cultum et similiter impendunt [illegible] honorem et deferunt [illegible] signum eiusmodi signa nunquam [illegible] uti isto signo. Patet quicunque christianus uteretur istis signis impenderet cultum et honorem falsitati et infidelitati, quod semper esset mortale peccatum uti illis signis. Item ipso facto indicaret et profiteretur facto illo quod esset cultor illius sectae et infidelitatis, quod peccaret mortaliter sicut si verbo diceret se esse cultorem illius sectae. Item si christianus inter infideles offerret thura idolo sicut fecit Marcellinus, licet in animo haberet veram religionem peccaret mortaliter quia facto profiteretur quod pertineret ad illam sectam quae defert honorem et cultum idolis.

2. Concl. quod essent aliqua signa quae non instituuntur ut in honorem et cultum illius sectae sed sunt instituta a lege vel consuetudine ut quilibet illius reipublicae indicaret suam religionem et omnes intelligerent cuius religionis sit, quis talibus tamen signis non potest uti christianus sine peccato mortali. Probatur quia qui tali signo uteretur ipso facto profiteretur illam sectam esse, et converteret in iniuriam nostrae fidei, quod peccaret mortaliter. Ita debet intelligi Caietanus hic ubi dicit quod [illegible] non esset licitum christiano uti linteo quodam albo quod [illegible] deferunt in capite, quia putat Caietanus [illegible] illud sit signum quo ostendunt se esse illius religionis et sectae et distinguuntur ab aliis, et profiteretur aliqua quibus [illegible] expresse dixit. Similiter est intelligendus Silvester verbo fides q. 5 ubi dicit quod esset peccatum mortale si christianus uteretur habitu quo signo [illegible] infidelium sicut in urbe Roma Iudaei distinguuntur certo quodam signo ab aliis nationibus

quod illud distinguunt ab aliis religionibus sed deferunt in signum dignationis ex quod [illegible]

> Notandum tamen quod dicitur quod sint signa religionis aut sectae, tunc enim est verum. hic quod certe reducitur. Pro ea prima quod sint signa ad deferendum cultum. Aliud si sunt signa non religionis aut sectae sed tantum nationis, hinc licitum esset uti eiusmodi signis. Unde licet hic q. sic intelligatur, ita sit verum tamen exemplum Caietani, sed sicut tamen non est verum quod illud linteum quod deferunt mauri non deferunt in signum religionis et sectae [illegible]

at dico mihi nō est tale quod eiusmodi signū. quia licet germani eo ipso quod vident aliquem monachum cognoscunt illū esse christianū et ut ipsi dicunt papistam, tū. habitus ex natura sua nō significant illud, sed ipsi hoc intelligunt ex quadā consuetudine sicut etiā ex ipso cognoscunt aliquē esse hispanum, intelligunt esse christianū propter cōm. ... hiest et geron... tempore ... monachale ad evitan... periculū mortis. / sed quā... qui sicut qui tyranus in odiū religionis... vult mecognere tenere pro... christi fide ... periculo mortis ... hijs itaq similiter sim odiū ... peculiaris religionis vel sine ... facere comedere carnes tenetur illas nō comedere sicut ... manifestare ... ostendere ... vang ... habitu monachali est ... in signū ... religionis particularis puta b. dominici. tyrani ... non ... peculiaris ... religionis quia nō ... possunt mutare habitū monachale.

Et non solū hoc est verum sed si ... esset in aliqua provincia ... christiani profitentes suā fidē et religionē tenet deferre eiusmodi signū et si nō deferret peccaret mortaliter ut ait Caie. tanus et certe verū est. Probat̄ quia in isto casu ... ro... professione sua nō ab homine sed ab ipsa lege quia si taceret in isto casu peccat contra professionē fidei tacendo tempore necessitatis ... s. qū rogat ut manifestet fidē suam.

3. Concl. quū signa nō sunt istiusmodi sed sunt signa quibus ... quaelibet respublica pro voluntate sua et more suo habent. n. respublicae et provinciae diversa signa et habitus sicut patet quia inter christianos sunt diversa idiomata et habitus. Tunc christianus potest in qualibet provincia infidelium uti istis habitibus et signis praesertim pro liberanda vita. et ind... potest ... vestibus saracenorum et uti eorum idiomate et induere ... more illorum ne cognoscat̄ christianus et occidat̄. Probat̄. quia ista signa sunt aequivoca. s. istae vestes. idiomata et alia quae nō habent unā propriā et certā significationē sed possunt ad diversas inditutiones et significationes accipi. unde potest quis sine mendacio illis uti. Item ad redimendā vitam posset homo veste... et induere veste muliebri ut est constans omniū sententia. et si... licet alij sentire putantes illū nō esse virū sed ... ipse nō fallit illos quia illae vestes multa possunt significare et ita ille nō peccat illis utendo quia ... voluerit. Item. ista signa sunt legitima remedia quae natura instituit ut homines boni possint redimere se ab importunitatibus et tyrannide perversorum et sine ... hominibus probis ista remedia esset iniurium ... omnibus ... illis haec remedia. Item. licitū est uti verbis aequivocis quibus fallat iudex qui inique interrogat. v. g. rogat aliquis iudex si ipse commisit aliquod crimen et est occultissimū crimen possum dicere quod nihil scio de illa re. intelligendo. nescio ad dicendū et ... tibi. sed ... ille quidē iudex fallit ... mentior. quia similiter possū uti illis vestibus ad falli... tyranos.

Ex ista 3. conclus. solvuntur argumenta proposita. ad 1. n. dicimus quod nullum est mendacium quia ista signa sunt aequivoca et possunt diversis significationibus uti illis.

Ad 2. ... quomodo circumcideret filiū peccaret mortaliter

Reig modi ceremoniis sunt instituti in cultu et veneratione illius
religionis et ita ipso facto vel dicendo vel faciendo aliud simile
legis antiquae et hoc appellant doctores mendacium per institutionem et
hi. institutis Judaicae non significant Christum venturum. Sicut iste voces
Christus est venturus et sic vere in illis ceremoniis non est verum mendacium
quod patet quia apostoli post mortem Christi usi sunt istis signis ut
mater Sinagoga cum honore sepeliretur at tamen si in illis esset menda
cium non possent illis uti. unde peccatum non est quia in illis sit menda
cium sed quia utatur ximus [?] confiteretur quis illa religione non tamen quia sit
mendacium proprie loquendo quia isti signa sunt depositiva sive signi
ficatione sortiuntur postquam Christus dixit consummatum est

Est aliud dub. utrum Christianus qui in conventu aliquo infidelium corp[...]
[...]aret deos de sua [...] s. esset christianus anno et ipse taceret utrum
peccaret mortaliter tacendo et non confitendo suam fidem. Et videtur
quod non. Probatur. qui in illo temporis articulo tacet non subtrahit deo
honorem quem illi tenetur impendere ergo nihil peccat. antecedens patet quia certe
difficile est intelligere quem honorem subtrahat a Deo et consequentia est
manifesta quia maxime propter illud esset peccatum
Item praeceptum fidei impendendo honorem ipsi Deo est affirmativum quod
non tenemur praestare quolibet tempore sed licet hunc non impe
dat honorem deo satis fuerit alio tempore impendere ut non peccet.
Item si tyrannus non me rogaret de fide mea non erat tunc necessarium
illo tempore impendere deo honorem ergo quod tyrannus roget nihil addit [...] tunc
licebit

At in oppositum est quod S. Th. hic dicit quod tempore necessitatis quale
nemini confiteri fidem est quando tyrannus nos rogat de nostra fide. ut
ipsum ait S. Th. Rom. 10. super illa verba ore autem confessio fit ad
salutem. et addit quod tunc tempus est confitendi fidem. quia esset
necessarium ad confirmandos fratres in fide.
Item probatur bona ratione est praeceptum aliquo tempore fatendi
fidem sicut omnes omnino colligunt ex istis verbis Paul. Rom. 10.
ore autem confessio fit ad salutem. sed nullus casus potest occurrere
ubi sit magis necessarium fateri fidem quam iste.
Sit 4. I. Concl. si aliquis fidelis in hoc casu supposito dicat per men
dacium se non esse christianum esset mendacium perniciosum quod derive
rata te fidei et peccat mortaliter. Ista concl. est d. August.
11. q. 3. c. non solum. ubi ait quod non solum abnegat Christum qui dicit
ipsum non esse deum sed etiam qui asserit per mendacium se non esse Christianum.
Et probatur optimo argumento. quia Petrus apostolus in instanti passionis
tempore rogatus de sua religione solum dixit non novi hominem istum

[Left margin:] confitere / simulare / passione

[Right margin:] Sed dices hoc facile potest negari ... imo tunc non sunt de ... ipsa signa hic et ex parte signi sed quia est ex parte signi semper significant Christum venturum / sed quod ... non sit mendacium ... significationem ... sed aut ... ex parte ... tempore semper est ... Cajet. 1. q. 93. ... illis quod ... et quod illa signa significant Christum venturum dicit expresse S. Th. 1. 2. q. 107. ar. 2. ad 1.

Et tamen propter hoc solum dixerat illi [Christus] ter me negabis quia negare esse[t]
[Christum] coram discipulis est negare [Christum]. Item probatur ex illo Math. 10.
ait [Christus] qui me confessus fuerit coram hominibus confitebor et ego illum; qui
autem me negaverit. negare opponitur confiteri. ergo peccatum est negare.
2. Concl. Christianus constitutus in illo tempore articuli quem diximus si
tacet licet nihil dicat [nec negat] ipso silentio semper tacite committit est
peccatum mortale. probatur ex d. hieron. 11. q. 3. c. existimant [qui]
ait expresse quod ille qui tenetur confiteri fidem in isto tempore abnegat
fidem. Item d. chrysost. in c. nolite timere ibidem tenet expresse et
dicit quod non est solum proditor veritatis qui pro veritate mendacium loquitur
sed etiam ille qui aperte non fatetur ipsam veritatem tempore necessitatis
et adducit bonam rationem quia sicut sacerdos et praedicator qui praedicat
populo tenetur publice praedicare et proponere populo veritatem quam
ex deo accepit ita quilibet christianus tenetur confiteri suam fidem quam
a sacerdotibus et doctoribus. Circa quod c. advertendum est quod est
desumptum ex homil. 25. super math. in imperfecto chrysostomi.
Et in illa homilia d. chrysost. latissime probat nostram conclusionem et ait
quod sicut miles regis qui videret expugnari urbem si non prodi-
ret esset proditor ita miles christi qui videt religionem [Christi] ab hosti-
bus impugnari in silentio et tepide profitendo fidem proditor est
et probatur ex illo Math. 10. quod dico vobis in tenebris dicite
in lumine et nolite timere eos qui occidunt corpus. et subdit qui
me confessus fuerit coram hominibus confitebor et ego illum coram patre
meo qui autem me negaverit etc. Ubi notandum quod negare in tempore ne-
cessitatis idem est quod non confiteri. similiter loquitur [Christus] Joan.
20. quorum remiseritis peccata remittuntur eis quorum retinueritis
i. non remiseritis. sic negare est non confiteri. Unde eodem loco
math. 10. ait [Christus] ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum estote
ergo prudentes sicut serpentes explicat hoc hieronymus quod
sicut serpentes solent exponere periculo totum corpus pro conserva-
tione capitis ita fideles debemus pro tuenda fide [Christi] debemus
exponere periculo omnino bona temporalia et vitam
Item probatur ex illo luc. 9. ait [Christus] qui voluerit animam suam salvam
facere perdet illam qui perdiderit animam propter me. et subdit qui me
erubuerit et sermones meos hunc filius hominis erubescet cum
venerit cum angelis dei. certe qui in illo articulo temporis non con-
fitetur [Christum] erubescit illum. lege idem est chrysosto. loco allegato
Ad tertium dico quod licitum est christiano saeviente tyrannide fugere

ipsum non confiteri negare est.

ab vna civitate in aliam hoc concedit Christus math. 10. cum vos
persequuti fuerint in vna civitate fugite in aliam et habemus ex
emplum ipsius Christi math. 2. vbi Christus fugit persecutionem Herodis
3. Concl. quando aliquis christianus interrogatur de fide non propter
persecutionem fidei et religionis sed alia de causa.. non
esse peccatum mortale imo etiam nullum peccatum est silere
et ocultare fidem sed quaerere aliquam excusationem qua possit
evadere importunitatem illius. v. g. isti indi qui non propter
sequuntur odio fidei nostrae et religionem quam propter ipsam [illegible]
aliquod occurrerit illis [illegible] et interrogant illum sit ne christi
anus dico quod tunc non peccaret tacendo et ocultando fidem
imo etiam si significaret se non esse christianum nisi ille peccaret
ratio est quia isti indi existimant quod christianus est
nomen hominis facinorosi et propter multa mala quae illis
intulerunt et ita fecerint multi sapientes et christia
nissimi dixerint se non esse christianos accipiendo nomen
in illa significatione quod non sint illi christiani quos ipsi repu
tant id est non esse homines facinorosos quod illi indi
[illegible] et ita debet intelligi
[illegible] religionis [illegible] et
[illegible] quod fides exposita [illegible] fidei. et
[illegible] dicit hinc
[illegible] exprese loquitur S. Th. ad Rom. 10. lectione [illegible] quod exponit [illegible]
esse necessariam confessionem fidei quae exponit [illegible]
fidei.

Ex istis patet [illegible] quod in istis casibus necessi
tatis tenetur [illegible] fide [illegible]

Q. 4. De ipsa fidei virtute

Ar. 1. utrum definitio Pauli ad Hebr. 11. fides est substantia etc. sit bona

Resp. affirmative. Circa istam definitionem fidei est contentio
cum [illegible] hominibus circa illum locum heb. 11. et dicit
dico primo quod illa oratio non est definitio dialectica fidei sed potius
est quidam encomium fidei. velut si aliquis [illegible] daret [illegible]
ditione et diceret [illegible] sunt [illegible]
cando [illegible]. 2. dicit quod fides in isto loco non acci
pitur fides pro virtute intellectuali [illegible] quam credimus [illegible]
fidei sed accipitur pro fiducia quae est habitus voluntatis.
Dico tamen quod [illegible] ad [illegible] sententiae
omnium [illegible] quibus [illegible] quod ibi definitur fides

Theophilactus super illum locum dicit quod est definitio. et divus hieronymus
ad galathas 5. super illud fructus autem spiritus fides. ait
hieron: quod initer illos fructus non numeravit spem quia spes inclu
ditur in fide ait sicut patet ex ipsa definitione apostoli. est
autem fides etc. Item August. super Joan. tract. 79. expresse
dicit apostolum definivisse fidem. et probatur ratione manifesta
illa oratio fides est etc. explicat nobis maxime et exactissime
totam naturam fidei ergo est exactissima definitio ergo patet
ex art. 5. etc.

2. dictum Cajetani est intolerandum, repugnat enim contextui
Pauli. probatur Paulus dicit quod fides est substantia sperandarum
i. primum fundamentum spei. fiducia tamen non potest esse fun
damentum spei quia fiducia est effectus spei. est enim fiducia robur
quoddam spei. et rursus ait Paulus quod fides est argumentum non apparentium
i. lux quaedam eorum quae non apparent. hoc tamen non potest compe
tere fiduciae sed virtuti quae est in intellectu non in voluntate.
Unde intellectus Paulinae definitionis est iste. fides est substan
tia i. initium et inchoatio futurae beatitudinis. per fidem enim iam
aliquo pacto incipimus iam possidere ista bona in vita futura
quae expectamus. substantia quippe dicitur initium rei in quo
tamquam in fundamento virtute continentur cetera sicut altum funda
mentum domus virtute continet totam domus aedificationem. et in dis
ciplinis prima principia dicuntur substantia totius discipli
nae quia in illis virtute continetur tota doctrina. ita fides est substan
tia rerum sperandarum. 2o. potest accipi substantia
pro censu pro facultate pro bonis quibus homo vitam ducit
sicut Lucae 15. ait filius prodigus patri da mihi substantiam
quae me contingit. sic ergo ait Paulus quod fides est substantia i.
census et facultas rerum sperandarum et futurae beatitudinis
per quam substantiam in vitam aeternam venimus. 3o. in potest
accipi substantia pro fundamento spei christianae et in graeco
utrobique legimus substantia legunt ὑπόστασις quia ex
cognitione quam habemus de fide et apprehensione per fidem promissa
divina spectamus ex fundamento nostro in vi diminutae
firmissimae spei futurae beatitudinis gaudere et ita reddi
tur sine glo. et pro isto intelligentia ad heb. 6. ubi ait
Paulus ut per duas res quibus impossibile est mentiri deum

Duae res sunt promissio et jusjurandum, quibus confugimus ad tenendam spem. ex illis enim scit spes certissima.

Argumentum. vero accipit a Paul. pro effectu argumenti est. argumenti vero, ea indubie faciens fidem. effectus vero argumenti est ipsa probatio et manifestatio. et ita ait quod fides est argumentum i. probatio et manifestatio rerum quae sperantur. et ita Chrysostomus ubi nos legimus argumentum legit ipse convictio rerum non apparentium.

Ar. 2. utrum fides sit in intellectu vel in voluntate

1. Concl. cum actus fidei sit effectus necessarium est quod in intellectu sit effectus habitus fidei et voluntas sit effectus charitate.

2. Concl. habitus fidei est subiective in intellectu acquirendo de actus fidei est actus elicitus intellectus et non voluntatis.

De materia huius articuli est agendum art. 5. sequenti.

Ar. 3. utrum charitas sit forma fidei

Concl. 2. est quod charitas est forma tam habitus quam actus fidei. In hac concl. notandum quod est communis sententia omnium Theologorum quod charitas sit forma fidei quia charitas ordinat fidem ergo quod charitas est forma fidei quod charitas ordinat fide[m] ... Sed tenet magister in 3. d. 23. et ibidem omnes. Ambrosius istam quae tenet magisterium 3. d. 23. statim ... ubi ait quod idem tenet super epistola ad Rom. c. 14. ... charitas est mater omnium virtutum et forma illarum sine qua nulla potest esse virtus. et Magister sententiarum allegat pro hac sententia ... Ambrosius ... in nostris exemplaribus. Sed probatur ex sacris literis Jacobi. 2. fides sine operibus intellige charitatis mortua est in semetipsa quia sicut corpus ... animam sic fides ... charitatem. Item Paul. ad Gala. 5. fides quae per dilectionem operatur. habet itaque fides efficaciam operandi ab ipsa charitate quae format illam. Item 1. ad Tymot. 1. finis praecepti est charitas de corde puro et conscientia bona et fide non ficta. sed ... charitas est finis ... illa formant omnes virtutes ... ad ... collegit s. Th. argumentationem ... sicut in rebus ... charitas non est forma fidei ... et alteram partem compositi naturalibus formis est differentia ... et tamen ... sub ... quod charitas est forma fidei ... in forma ... formalis ipsius fidei

22 q. 3.

charitatis tamen est forma extrinseca et accidentaria fidei
appellatur. s. formaliter quia ordinat actum fidei in summum
bonum quod est obiectum fidei. Unde D. Jacobus dixit
notanter quod sicut corpus est mortuum sine spiritu ita
fides sine charitate mortua est quia licet corpus vivificetur
et sic fiat ab spiritu tamen non est forma intrinseca esse-
ntialis corporis sed totius compositi. Unde absente anima
corpus manet mortuum et effectus per se corporis et habet per se
formam et integram rationem corporis.

2m est tamen dub. utrum charitas sit forma fidei ratione
magis propria et magis peculiari quam reliquarum virtutum
quia certum est quod charitas est perfectio et forma aliarum
virtutum sine qua omnes virtutes imperfectae sunt. Ita ait
Paulus. 1. corinth. 13. ait quod si habeat omnes alias virtutes chari-
tatem tamen non habeat nihil est. Queritur ergo utrum peculiari
modo sit forma fidei.

Rx pro ambobus dub. charitatem peculiari nomine et ratione dici
esse formam fidei quam aliarum virtutum. Patet quia fides est
dispositio proxima a deo data ut charitatem habeamus
ratio. n. quare deus praecepit nobis ut credamus istas verita-
tes supernaturales est ut per charitatem toto corde in ipsum [illegible]
[illegible] et proximi dilectione. hoc tamen aliis virtutibus
non ita proprie competit et proxime. Praeterea habet
hoc peculiare fides quod convenit cum charitate maxime
in obiecto. fides. n. habet pro obiecto primum et summum
verum charitas tamen primum et summum bonum. deus
tamen utrumque est et summum bonum et summum verum. Ita
est maxima affinitas ex parte obiecti inter has virtu-
tes quod in aliis virtutibus minime reperitur.

Ar. 4. utrum fides informis possit fieri formata vel e contra

Concl. est fides formata per charitatem et fides informis
est eadem numero. Ita quod per peccatum mortale eadem numero
fides quae erat formata fiat informis.

2m est Dub. utrum ista Concl. S. Th. sit vera et necessario
tenenda. Et videtur quod non sit eadem numero fides in [illegible]
ne [illegible]. 1o de virtutibus infusis omnium donum spiritus [illegible]

amittuntur amissa charitate et ipsa adveniente simul adve-
niunt sed fides est virtus theologica et infusa quae amissa
charitate amittitur sicut aliae et sic non erit una numero fi-
des formata et informis. 2. arguitur homo mortuus
non est eiusdem speciei cum homine vivente sed differt spe-
cie ab illo sicut n. picturae hominis non est homo sic homo
mortuus non est homo. sed fides sine charitate est
mortua non est fides ut dicit Jacobus ergo non est eiusdem speciei cum fide
formata. 3. peccatum mortale impedit infusionem
fidei ergo impedit etiam conservationem fidei et sic fides
non poterit esse simul cum peccato mortali: ans. probatur
ex d. th. 1. 2. q. 62. ar. 4. ubi expresse dicit quod simul
cum fide et charitate infunduntur omnes virtutes etiam theologicae
ergo et ita peccatum mortale erit impedimentum infusionis omnium virtutum
et sic impedimentum fidei quae est virtus theologica sicut est impedimentum
ipsarum charitatis. quod probo quia tantum est Deus
conservare fidem infusam quam ipsam infundere. Ergo
conservare fidem infusam quam nec conservat illam cum ipsis
non infundit illam peccatoribus ergo nec etc. ut videmus et inde metdis
Item probatur haec quia in naturalibus ita videmus quod sit
dispositio quae requiritur ad introductionem formae substantialis
est necessaria ad conservationem ipsius
formae. sed ad introductionem et infusionem requiritur gratia
et charitas ergo et ad conservationem.
Ad dub. Respondeo quod certissime et firmiter fidem tenendum est
itaque esse errorem contra fidem dicere quod est alia fides in
mortali peccato et alia eo quod est infusa sed eadem numero
numero fides est in utroque. Probatur habitus non potest
corrumpi nisi per actum contrarium sed non quodlibet
peccatum mortale contrarium fidei sed solum peccatum infidelitatis et haeresis ergo fides potest compati peccatum mortale
nisi sit infidelitatis. Item quia si quodlibet peccatum mortale
tolleret fidem sequitur quod quilibet qui peccat mortaliter
esset infidelis et haereticus quia desereret sponte fidem quod
tuetur falsissimum quod. Item patet ex definitione conciliorum
Tridentini contra Lutheranos sess. 6. c. 28. definitur fides
non amitti in peccato mortali et est quod fides christiana est in peccatoribus. 2. quod eiusmodi fides est vera fides et habet veram
rationem fidei

3m. quod istorum fides sufficit denominare hominem fidelem simpliciter licet sit in peccato mortali et qui oppositum dixerit anathema sit quae quidem est vera.

Et ratio S. Th. in hoc art. est certissima manifesta. quia ratio fidei et spei desumitur a prima veritate, perfectio autem quam habet a charitate est extrinseca et accidentalis unde licet illa abeat manet tamen vera fides.

Ad 1m arg. Dicendum quod omnes virtutes amittuntur cum charitate praeterquam duas fidem scilicet et spem quae non habent connexionem cum charitate aliae omnes infusae et dona Sp. S. amittuntur cum charitate.

rationem autem quare assignat S. Th. 12. q. 65. ar. 4. ad 1. quia aliae virtutes infusae habent connexionem cum prudentia infusa unde cum ipsa non possit manere sine charitate nec aliae possunt manere quae ab ipsa dependent. ratio autem quare non potest manere prudentia non solum in esse virtutis sed neque in esse prudentiae est quia nullus ei absque charitate restaret actus prudentiae infusae sicut restant fidei et spei et similis ratio est in aliis virtutibus infusis et haec est ratio bona Caietani 12. q. 65. ar. 4. et q. 85 et ad 1. quia actus proprius temperantiae infusae est a proprie moderari cibum in ordine ad finem supernaturalem absente autem charitate non posset habere sine ea [illegible] unde non maneret neque ratio temperantiae infusae sicut fides manet in ratione fidei infusae quia dirigit sine charitate licet non perfecte propter quod non manet in esse virtutis.

Ad 2. Dicendum quod homo mortuus non est vere homo nec habet formam hominis quia anima est forma essentialis et intrinseca hominis at vero in fide charitas non est forma intrinseca et essentialis fidei unde potest fides manere destructa charitate. Unde S. Jacobus non dixit quod sicut homo mortuus est sine spiritu ita fides sine charitate sed dixit sicut corpus sine spiritu mortuum est quia corpus mortuum habet veram et propriam rationem corporis ita fides mortua est vera fides.

Ad 3. Dicendum quod peccatum mortale non impedit infusionem fidei et spei sed potest aliquis homo habere fidem et spem ex infusione sine hoc quod infundatur gratia v.g. si aliquis habet voluntatem suscipiendi baptismum sed tamen habet pravam voluntatem circa peccatum mortale et sic baptizatus ille recipit fidem et spem infusas et tamen non charitatem neque gratiam propter eius peccatum mortale. et dico quod etiam extra sacramentum potest hoc contingere v.g. audit aliquis praedicationem et videt illam confirmari aliquo miraculo manifesto potest tunc assentiri rebus fidei et Deus dat illi fidem et erit vera [illegible] et tamen potest esse in aliquo peccato mortali et sic non infundet illi gratiam et charitatem.

Et istam sententiam tenet expresse S. Th. 1. 2. q. 6. ar. 12. ad 3. et Caietanus ibi. Unde quod dicit S. Th. ar. 12. allegato debet interpretari simul cum gratia infunduntur omnes virtutes theologicae regulariter et communiter, tamen contingit et tamen supponere debemus potest oppositum contingere ut diximus.

2. etiam potest intelligi secundum Caietanum ibi quod simul infunduntur omnes virtutes formaliter quoniam virtutes sunt ...

S perfectione virtutis qua non est charitas fides et spes non sunt perfectae virtutes

Ar. 5. utrum fides sit virtus

1. Concl. fides formata per charitatem est proprie et perfecta virtus. 2. Concl. quae informis est et non est charitas fides licet aliter ... proprie fides non tamen est vera virtus neque eius actus est actus virtutis perfectae et verae neque simpliciter.

In hoc art. est difficultas de veritate 2. concl. s. th. videtur n. falsa. Probatur illa fides inclinat in actum bonum respectu quibus scilicet summum verum et inclinat ad assentiendum illi immobiliter et certissime quod absolute et simpliciter est virtus. minor est notum quod probatur quia illa qualitas facit bonum habentem et opus eius bonum haec est n. definitio virtutis est quod bonus ... actus assentiendi veritatibus divinis. 2. credere per veritati certissime et infallibiliter est actus summe laudabilis et habet magnam difficultatem ergo ex necessitate oportet ponere virtutem ... patet quia virtus est quae ... aliud elicitur patet quia quia virtus est ... laudabilis non difficiles. 3. ... praecepta sunt ... et absolute charitatis ergo fides etiam sine charitate proprie et absolute est virtus. patet quia praecepta dantur de actibus virtutum quia virtus proprie.

Ad hoc dub. Durand. in 3. se. d. 23. q. 6. dicit quod virtus proprie potest considerari primo appellando virtutem quemcumque habitum potest considerari per actum laudabilem. 2. accipiendo pro quem producitur actus laudabilis ... pro habitu per quem proprie virtus proprie et strictissime sumpta ... potest in illa ductus optimus et perfectissimus actus quo est potest ... virtus est ultimum potentiae sicut dicunt philosophi quod virtus est ultimum potentiae ... idipsum in quod potest potentia ultimate. hoc supposito dicit durand. 3. 1. quod accipiendo virtutem primo modo fides christiana sive formata sit sive informis est virtus. probatur fides ... facit intellectum adhaerere ... veritati quod est virtus isto pacto firmiter et immobiliter per veritati quod est virtus. 2. modo ... 2. dicit dub. quod accipiendo virtutem 2. modo ... fides sive formata sive informis non est virtus simpliciter et absolute loquendo. Pr. 3. ipsa fides non facit intellectum producere optimum et perfectissimum actum quem ... possibile est ... patet quia non facit quod videamus manifeste et explicate ipsas veritates quod obscure et in caligine ...

Et hic iste est perfectissimus actus quem intellectus habere potest. 3. dicit quod fides non est magis virtus acquirendo illam sicut appellatur virtus eo modo dicit quod non est magis virtus quando adest charitas quam quando abest. quod est contra conclusiones S. Th. Et probat perfectio virtutis in hoc consistit quod faciat intellectum humanum firmiter adhaerere veritatibus. Sed talis firmitudo et certitudo est quando adest charitas quam quando abest. 4. sed hic dicit quod Caietanus quod aliqua perfectio quae provenit ex charitate est quidem extrinseca, scilicet utilitas et meritum

1. Pro explicatione oportet notare primo cum Caiet. sic quod fides formata et informis cum sit una numero differt a semetipsa sicut perfectum et imperfectum in eodem genere sicut homo puer differt a seipso viro perfecto et temperantia in ipsa aqua [illegible] et postquam multis actibus roborata est. et sic debet intelligi S. Th. quando dicit quod fides formata est virtus i. habet statum virtutis. fides vero informis non est virtus licet enim sit eadem non tamen habet statum virtutis completum et perfectum licet habeat essentiam fidei

Est igitur 1. Concl. fides formata proprie et formaliter est vera et propria virtus contra durandum. Patet ista prop. ex communi sententia sanctorum qui omnes dicunt esse tres virtutes theologicas, scilicet fidem spem charitatem, quae absolute et proprie est virtus. Item per ipsam fidem formatam justificamur et reddimur amici dei sicut ait Paul. ad Rom. 5. Justificati ergo ex fide pacem ad deum habemus. ergo fides formata proprie et simpliciter est virtus et praedicta maxima virtus quia facit nos amicos dei. Item patet ex c. de consecr. [illegible] ubi absolute fidem appellant virtutem [illegible] probat hoc quia s. non est in intellectu perfectissimus actus intellectus quia est videre. dicendum quod [illegible] est quod elevet intellectum ad optimum et praestantissimum actum quem in hac vita potest habere.

2. prop. fides informis non est simpliciter et absolute virtus non enim habet statum virtutis sed secundum quid dicitur virtus. patet actus fidei pendet intrinsece ex intellectu qui elicit et ex voluntate quae imperat ut ille actus habeat integram et completam perfectionem exigitur ut utraque potentia sit perfecta intellectus

intellectu et habitu fidei et charitas sit in voluntate. Et confirmatur. si in appetitu sensitivo sit appetitio studiosa circa cibum et potum illa appetitio non haberet integram et perfectam rationem virtutis nisi in intellectu esset prudentia que ordinaret illum ad bonum honestum secundum rationem. ergo similiter actus fidei non habet integram et consummatam perfectionem si non sit in voluntate charitas. Item quia actus virtutis ut ordinans illam fidem in summum bonum. Item quia actus virtutis perfecte et consummate virtutis debet esse promptus et facilis delectabilis et immobilis ut ait Arist. 2. eth. c. 4. sed sine charitate actus fidei esse non potest promptus delectabilis et omnino immobilis quod certe ipse experientia docemur quia qui non diligit deum ex toto corde non omnino immobilis nec ita faciliter credit quod. Item experientia ipsa videmus quod ad credendum exigit maxime pia voluntas a fide experimur enim quod amicis nostris facile credimus inimicis vero non item quod ad fidem requiritur charitas que charitas congruit multum fidei. Item probatur ex sanctis et scripturis. Hieron. super illud amos. 2. c. super illa abiecerunt legem domini decepit enim illos idola sua. notat sibilliter quod populus abiecit mandata domini voluntate sua postea vero ydola sua deceperunt illos abiecta enim charitate que est in mandatis facile tollitur fides et tunc sequitur error. Item Paulus. 1. ad timot. 1. monet tymoteum ut teneat semper habere bonam conscientiam quam inquit quidam repellentes circa fidem naufragaverunt. similiter math. 3. Joannes precursor in exordio predicationis a penitentie conscientia. agite penitentiam appropinquabit regnum celorum. si inquit vultis fide intelligere misteria que vos sum docturus penitentia mundate et certas facite somnitas vestras. Ex quibus patet quod maxime ex parte perfectio fidei dependet a charitate.

Ad rationem et 1. dubii. quando dicitur quod perfectio intellectualis fidei est eadem in fide formata et informi. aliunde vero perfectio est extrinseca. Dico est quod ista ratio dubii nihil valet sed dico quod etiam ratione ex parte intellectus est et multo minor in fide informi quam in formata. quia ille qui habet charitatem etiam se dicit quo cum merito.

non enim potest peccator delectabiliter credere perfectissime et aliud delectatione convenienti ipsi actui fidei.

et itare ut credat quod amissa charitate facile amittitur fides immo quod ipsa amissio charitatis est principium amissionis fidei cuius ratio est quia ultimum in edificatione necessarie primum in destructione ut patet in fundamento et tecto domus in edificatione et ruina primum in edificatione est fides ultimum charitas. in destructione primum est charitas et in est principium destructionis fidei.

adheret inmobiliter p.ª veritati et credit faciliter et immobiliter quod ... ad ipsam fide e ... nulla habet ratio meriti. que omnia desunt fidei informi

Ex his omnibus facile probat ... arguta quae in principio ... ad probandum quod fides informis sit virtus ... probant quod est virtus sed quod non sit simpliciter

Ar. 6. utrum fides sit una virtus in omnibus

I. Concl. fides secundum speciem est una virtus in omnibus credentibus

2. Concl. secundum numerum tot sunt fides quot fideles.

3. Concl. si loquamur de fide quod ... ad illa credimus ... omnium fidelium est una fides quia omnes eadem veritate credimus

Imp.º q.º oportet advertere quod glo. m.c. similiter de sum. ... est fide cathol. tenet ... dicit ... quod fides formalis et fides informis differunt specie. idem tenet glo. in ... de gumatici ... Sed hi iste glo. ... dicunt ... dimus quod in quolibet est eadem numero fides informis et ... ta. est in omnibus est una species fidei quae est una ... formalem in omnibus.

Circa 3. concl. Est dub. utrum fuerit eadem fides in patribus antiquis ... et nobis. Et videtur quod ... porte ... sit dissimilis fides. patet antiqui credebant Christum venturum nos certo credimus ... venisse ... differunt credibilia omnino ut probat. s. th. 1. 2. q. 14. ar. ad. 3.

Ex. quod certissime tenendum est fidem antiquorum patrum nostrorum esse unam eandem quod fidem ... ex parte credibilium et ... eiusdem speciei. ista concl. probat ... Aug. ... tract. 45. sup. illud ... salvabit. omnes enim ... erunt ... lib. 19. contra faustum c. 16. ... probat ... ex illo 2. corint. 4. habentes eundem spiritum fidei sicut scriptum est credidi propter quod locutus sum et nos credimus Idem affirmat paul. ... 1. corinth. 10. nolo vos ignorare fratres quod patres nostri omnes sub nube fuerunt et consuetudit ... aute

bibebant autem de consequente eos petra, petra autem erat Christus.
Et ratio s. Th. in hoc art. quae convincit quod semper fuit in omnibus fidelibus idem obiectum fidei formale et idem motivum, sed ex formali obiecto fidei debet sumi unitas specifica, quod omni tempore fuit eadem fides in specie.
Unde licet sacramenta fuerint diversa olim et significationes fidei et voces quas illi dicebant Christus est venturus, nos autem dicimus Christus iam venit, sed tamen res ipsa credita et significata eadem est, quoniam [illegible] s. Christus et eius promisse[illegible]-tur. ex his quae solvuntur argumenta in contrarium facilium.

Ar. 7. Utrum fides sit prima inter virtutes.

non quaerit s. Th. de dignitate sed de ordine.
1. concl. virtutes theologicae simpliciter sunt priores moralibus.
2. concl. inter tres virtutes theologicas fides prior est aliis omnibus. 3. concl. aliquae virtutes morales per accidens antecedunt in nobis aliquo[modo] fidem.

Ar. 8. Utrum fides sit certior scientia et aliis assensibus etiam evidentibus.

supponit 1° quod in virtutibus naturalibus aliae sunt circa contingentia, aliae circa necessaria. 2° supponit quod istae 3 virtutes scientia, sapientia et intellectus [illegible] accipiuntur. 3° supponit quod certitudo assensus potest ex duplici capite haberi, uno modo ex parte causae, alio modo ex parte obiecti.
1. concl. fides ex obiecto suo est multo certior quam prudentia et ars.
2. concl. ex parte causae et motivi ad assentiendum fides est multo certior omnibus aliis assensibus naturalibus. 3. concl. si attendamus certitudinem in assensu ex parte subiecti, assensus scientiae certiores est quam assensus fidei. 4. concl. simpliciter et absolute loquendo omnibus pensatis[?] sumptis inde assensus fidei est certior quam omnes alii assensus. 5. concl. si accipiamus scientiam sapientiam et intellectum prout sunt S. S. dona non sunt tamen certiores habitus sicut habitus fidei qui fundantur in ipsa fide.
2. dub. Utrum assensus fidei in nobis sit certior et firmior quam assensus virtutum intellectualium scientiae sapientiae et intellectus.
Et videtur quod assensus scientiae in nobis sit certior et firmior quam assensus fidei ex 3° et 4° q[uaestionibus] s. Th. in quibus dicit quod licet simpliciter fides sit certior, tamen in nobis propter imbecillitatem nostri intellectus scientia est certior. In oppositum est etiam ipse s. Th. qui dicit quod motivum fidei et causa qua inducimur ad assensum fidei est multo certior et firmior quam causa assensus scientifici, ergo debet in nobis causare firmiorem assensum. Ad 1um. Caieta-

Ad hoc dub. Caietanus videtur in hac q. tenere quod assensus fidei in nobis
est minus certus quam assensus scientiae licet sim. sit et simpliciter sit
certior et firmior. Eandem sententiam tenet expresse Capreolus
in 3° sen. d. 25. q. unica q. 3. et nititur probare illud ex d. Th.
Idem tenet durandus 3. d. 23. q. 7. et putat se tenere contra
S. Th. in hoc art. in oppositum quod expresse et Caietanus. et probatur
ista sententia. 1° quia ille assensus in nobis est certior et firmior a quo non
recedimus cum maiori difficultate et labore sed assensum scientiae non
possumus reijcere nec possumus quae demonstrative discernere. at
vero assensum fidei facile reijciunt homines et fiunt heretici.
2° argumentum. assensus scientiae est certus et firmus et ratio est
manifesta et evidens assensus vero fidei non habet istam evidentiam
licet sit firmus et certus quam assensus scientiae ratione evidentiae in quo
erit fidei erit firmior. 3. argumentum ex argumento S. Th. ille assensus
videtur minus certus et minus firmus qui admittit secum aliquam dubi-
tationem et ille infirmior qui admittit. sed fides admittit multas dubita-
tiones quibus molestantur multi fideles scientia vero non admittit aliquam
dubitationem ergo. 4. argumentum. assensus beatorum in patria circa istas veri-
tates quas nunc credimus est multo firmior quam in nobis illud vero non
provenit in illis ex parte obiecti nam omnes quas nos credimus easdem veri-
tates eadem [illegible] i. quidem illis revelat sed provenit illis maior
certitudo ex ratione evidentiae et clarevissima quam evidentia ita [illegible]
in nobis maiorem certitudinem quam scientia quae fiat evidentia ex [illegible]
faciet in nobis maiorem ~~evidentiam~~ firmitudinem et certitudinem et [illegible]
qui cognoscit per scientiam istam propositionem deus firmius assen-
tit illi quam per fidem. His argumentis tenet hoc Durandus et putat se tenere
contra S. Th. in hoc art.

Pro explicatione quaestionis supponendum cum S. Th. in 3. d. 25. q. 2.
ar. 2. q. 3. et alibi quod certitudo nihil aliud est quam determinatio
huius intellectus ad aliquod obiectum verum et firma adhaesio
ad illud. Est tamen advertendum quod dicimus ad obiectum verum
quia si esset propositio falsa cui aliquis certissime quis assentiret
licet firmissime adhaereat illi intellectus numquam tamen [illegible] esset cer-

 cer sitat sigi na or 348

m' est certus vn^e heretici qui p̄ tinacissime ad
herent suis erroribus nullam habent certitudi
nem qr obiectum cui adherent no' e' stabile qr
est falsum

esto p^a concl^o contra durandum et quod videt
c^a caietanum et capreol. asensus fidei in nobis e' cer
tior qz quicunqz assensus natis l3 evidentissimus.
hec concl^o credo certe qr e' expressa .S. th. in hoc ar
solve ad 2^m et 3^m et adhuc melius et apertius hoc
tenet in 3° Sent. d. 23. q. 2. ar^o 2. q^a 3 et me
lius in disputatio^e ~~de~~ veritate q. 14. ar. 1. ad 7. ide'
cum .S. th. tenet marsil. in 3. q. 14. ar. 1° dubi
um 4. gabriel in 3. d. 23. q. 2. et p^bat p^o qui
libet fidelis asentit magis et firmius et certius huic
propositioni deus hac ratione qr fides docet et deus illam re
uelat qz per demonstrationem quamcunqz. 2° am p^o
bat qr quilibet ho' cristianus iudicat qr e' magis credendo'
du' et firmius adherendum illi propositioni qr [illegible]
que est infalibilis et neqz falli neqz fallere pot. qz ex
co qz ro' natis hoc dicat que et falli et fallere pot.
idem dico de ista propo^e ara est inmortalis cui propter
fideles firmissime asentiunt qr fides illam docet,
qr ro naturalis hoc ~~predicat~~ doceat. 2° p^bat eunde'
ti argumento. ante qz predicaret nobis fides X^i
quilibet minimum putaret qz esset certissimum hac de
monstratio' ista essentia est pater et ista eade'

est filius ergo filius est pater et tamen adveniente fide credimus ambas utrasque premissas et negamus consequentiam et consequens et nihili pendimus syllogismum expositorium rationis naturalis et adheremus fidei ergo illa habet in nobis maiorem certitudinem. Similiter in fideli monstrato sibi sacramento altaris iudicat aut dicit esse ... quod ibi est panis et tamen fides corrigit intellectum et docet quod ibi non est substantia panis ergo certitudo fidei superat multis partibus certitudinem scientiis. Si quidem relinquimus cognitionem naturalem, probatur ille assensus in nobis est certior et firmior qui habet causas potentiores et firmiores. Sed assensus fidei habet in nobis certiores et potentiores causas quam scientia ergo probatur minor quia causa et fundamentum scientie est medium et primum principium ipsum et lumen naturale quod est certum quo vix possumus unam veritatem naturalem querere at vero causa fidei ex parte intellectus est lumen infusum fidei supernaturale quod movet efficaciter voluntatem ut imperet intellectum et faciat illum assentiri et rursus ex parte obiecti est prima veritas et revelatio divina iste vero sunt cause divine et multo potentiores quam alie scientie ergo istam conclusionem videtur apte docere paulus 2 corinth. 10 arma militie nostre non sunt carnalia sed potentia adeo ad destructionem munitionum consilia destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam dei ubi apte docet pau. quod fortitudo fidei destruit omnem scientiam et redigit intellectum captivum in obsequium suum idem dicit 1. corin. ... ubi sapiens ubi scriba ubi inquisitor huius seculi i. philosophus investigator rerum naturalium nonne stultam fecit deus per fidem destruxit omnem sapientiam mundi quod docet altiores veritates et est illa quam filosophi credebant se scire per scientiam ~~~~~ humanam ~ 2a conclusio. assensus fidei in nobis non solum est firmior in nobis et certior (ut dictum est) sed etiam ... se ... quecumque veritas naturalis sive scientia sive

intellectus. ista vero ratio est aliquorum malorum dialecticorum qui putant quod veritas
assertiorum veritate sed quod veritas est maior quacumque alia veritate
quia illae veritates sunt etiam maiores aliis veritatibus. et probatur ex
usu loquendi solemus dicere est maior veritas quam audistis quod est
una veritas alia maior. item quia in religione et ratio humana audimus
aliquem dicere hoc est veritas sicut deus est veritas. dicimus illum esse
blasphemum et merito quia est latitudo in veritatibus.

Ad 1. arg. dico quod s. th. debet intelligi quod ex parte subiecti assensus fidei
non est tam certus. debet intelligi quia non est evidens. et ipse se declarat
dicens quia non intelligere recipimus veritates fidei et propterea appellat illum minus certum non quod ita sit.

Ad 2m arg. dico concedit maior. neg. min. quia in primis dico quod
boni fideles et bene christiani multi facilius deserunt disciplinas
et scientias quam fidem. hoc est n. quod dicit Paulus in capite videntem cedisse
tres intellectus. credimus n. quod deus est trinus et unus et alia licet contra
humanum aliud videntur docere. 2. dico quod illa propositio est falsa. s. illi
propositioni firmius et certius assentimus a qua cum maiore difficultate avellimur.
falsa est propositio potest n. contingere quod sit minus firmissimi propositum de aliqua re et postea oblata occasione facile discedamus
ab illa. v.g. ille qui vere poenitet, suorum peccatorum habet firmissimum propositum minus amplius peccandi licet sit illi moriendum. et tamen
oblata occasione facilius vitatur peccatum quam mortem appetit. ita similiter
dico de assensu fidei quod licet firmissime assentiat alicui propositioni. tamen
oblata occasione potest divelli ab illo facilius quam ab assensu scientiae
et ratio huius est quia assensus fidei licet sit firmissimus et certissimus
pendet tamen ex imperio voluntatis et ita potest quis pro malitia voluntate deserere illum assensum at vero assensus scientiae non pendet ex
voluntate sed ex intellectus principiis et ideo non potest quis ab
illo divelli licet non sit ita firmus sicut assensus fidei. 3. dicitur
quod aliud est loqui de habitu fidei et habitu scientiae aliud vero est
de actibus eorum formaliter n. habitus scientiae est magis radicatus et
confirmatus in intellectu quam habitus fidei et tamen loquendo de actibus
assensus fidei multo firmior est quam assensus scientiae. 2. testatur
in huiusmodi rebus. calor in ferro ignito est in esse maximo. cum
tenedicatur est firmior... in ferro quam in ferro
ita ... ... et tamen ... ... in ferro

tas consistit in sibi ... et quod una non est maior alia. hoc docet s. th. 1. c. gentes. c. 3. ubi dicit quod fidei veritates sunt potiores et maiores quam aliae veritates naturales. item dicitur 2. met. t. 41. ubi dicitur quod una potestas est maior alia, et plures quaestiones fidei sunt asserti

fortig. n. cale fecit vel . serui p sto mathi. sicq. enim liter mg
Ad. 2. dr q licet probat q illud quod cognoscimus p scientiam
pluribus modis cognoscimus est. n. assensus scientiae talis q
p illum cognoscimus . certe . firmiter, et evidenter . assensus
vero actu fidei solum habet duo . at vero certitudo fidei est
propter auctoritatem quam certitudo scientiae simul cum evidentia.
Ad. 3. [illegible] 3o se. d. 23. q. 1. et 24. q. 1. dicit q fides
non reijcit omnem dubitationem sed. solum illam quae tendit
in assensum oppositum contra veritatem fidei. Unde colli-
git q cognitio prophetica est multo certior et firmior quam cogni-
tio fidei quia prophetia tollit omnem prorsus dubitationem sed
cognitio fidei admittit aliquas dubitationes illas tantum
reijcit quae tendunt in assensum oppositum fidei. Et ita per
hanc sententiam magistri Durandi habet maiores vires quam [illegible]
Adrianus in quodlib. [illegible] statim apud initium multi [illegible]
tionem [illegible] tenet contra ipse oppositum quod fides [illegible] tollit
prorsus omnem dubitationem si vera fides est. et probat
quia si admitteret fides aliquam dubitationem certe in nihil
differret ab opinione quae cum assensu habet formidinem
et dubitationem de opposito. Item probat ex August. l. de
doctrina christ. c. 5. ubi ait in his quae pertinent ad fidem [illegible]
non est licitum dicere forte ita est. Hoc n. dicere infideli-
tas esset. Item probat aliter quia ille [illegible] ex
c. 1. extra de hereticis dubius in fide infidelis est. et ita
est sententia omnium doctorum quod fides [illegible] nullam ad-
mittit dubitationem. Sed tamen Adrianus non respondet ad ex-
perientiam quam videmus quoniam videmus multos viros probos
et fidelissimos qui tamen patiuntur saepe plures dubitationes
quibus valde affliguntur illas moleste ferentes et tamen si vera
est sententia Adriani quod fides nullam admittit dubitationem
illi essent deterioris conditionis [illegible] et in [illegible] quominus
in desperationem adducerentur.
Pro solutione quaestionis [illegible] Durandi. dico quod duplex est dubitatio
alia est deliberata quam homo sciens et volens patitur

vistam dubitationem fides per oppositum reijcit et illa reiecta non impedit assensus fidei. et quicumque patitur istam dubitationem est infidelis ut patet ex c. 1. extra de hereticis. 2° hic istam dubitationem patitur bene oportet et assensus opinatur. tertio aliquando dubitationes sunt naturales et inde libertate que proveniunt motiones ex iniquitate corrupta corporis complexio que homo contra voluntatem patitur et non lesissime illas fert. iste dubitationes optime se compatiuntur cum fide firmissima et certissima. in quibus dubitationibus nihil peccat homo sed potius meretur multum cum patienter et bona voluntate fert illas. et qui habet firmissimam fidem aliquando patitur istas dubitationes. Et pro intelligendo qua ratione quomodo possunt iste dubitationes cum firmissima fide oportet videre s. th. de veritate. q. 14. ar. 1. ubi mirabiliter reddit rationem a priori de hoc re. dicit s. th. quod est naturalis conditio nostri intellectus quod numquam quiescit in investigatione et inquisitione quousque veniat ad terminum lex omnis cum tota inquisitio nis est clara visio et cognitio et quia in fide tenet intellectus captivus ab ipsa voluntate et non possumus cognoscere plene illa que credimus sed per captivitatem intellectus credimus. Inde est quod ex naturali investigatione recurrunt scrupuli et dubitationes licet fides sit firmissima quia voluntas captivat intellectum in obsequium fidei. Ad 2m. dicendum distinguit maior. de dubitatione. si n. loquamur de dubitatione deliberata qua homo voluntarie et sciens patitur concedit maior sed minor est falsa si vero sit sermo de alia dubitatione negatur. possunt n. esse fides firmissima licet ex conditione naturali intellectus se offerunt iste dubitationes. Ergo certe valde notandum pro scrupulosis.

Ad 4. mag. Marsil. ubi s. et gabriel ubi s. dicunt quod beati non cognoscunt certius et firmius has veritates in videntes illas quam nos quo nos scimus in via sed eadem certitudine firmiter stant illi. et ratio est quia ex eadem causa et motivo omnes cognoscimus. s. quia deus illas veritates revelavit. solum est differentia quia illi evidenter illas cognoscunt et nos per obscuritatem sed in firmitas causa et certitudo. At contra Ego aliter dico et puto n. quod beati

quia n. q beati non sic certius cognoscunt et assentiunt istis
veritatibus quam nos et ratio est quia causae et motiva illorum sunt
multo fortiora quam nostra illis n. essentia divina unita eorum intel-
lectibus eorum in ratione speciei et insuper habent lumen gloriae quo
elevatus intellectus ad cognoscendas aperte istas veritates. et
istae causae sunt illis multo fortiores quam in nobis sunt causae
quibus credimus propheta certas et lumen fidei non est ita po-
tens et efficax sicut lumen gloriae in illis et propterea certius
assentiunt. Sed in nobis non est hoc propter solum certitu-
dinem ut ait dictum. sed quia causae eorum sunt potentiores ut
dictum est. et ita solutum argumentum.

Q. 5. De habentibus fidem

Ar. 1. Utrum angeli et homo ante peccatum habuerint fidem

-I. Concl. tenendum primo quod angeli ante peccatum habuerint fidem
circa veritates quas nos credimus. 2. Concl. Quantum ad obiec-
tum formale fidei quod est prima veritas habuerint fidem simpli-
citer homo in quantum cognoverunt ista mysteria sicut nos per deum dicta.
3. concl. Quantum ad obiectum materiale fidei scilicet ipsa mysteria
cognita potuit angelus habere evidentiam aliquarum veri-
tatum quas nos per fidem credimus.

Circa 1. concl. notandum quod Durandus in 3. d. 23. q. 3. tenet opposi-
tum scilicet quod angeli ante peccatum nullam habuerint fidem et ratio est quia cog-
noverunt istas veritates evidenter esse dictas et revelatas a
deo ex quo colligebant evidenter illas esse veras et per consequens non
habebant fidem. probatur dictum angelus quia videbant esse veri-
tates supernaturales supra omnem naturalem cognitionem et
ita non potuerunt eas eruere ab aliqua causa naturali videbant eviden-
ter cognoscebant esse revelatas a deo. Caietanus hic conce-
dit Durando quod evidenter sciebant angeli istas veritates
esse revelatas a deo qui non potest fallere neque falli nisi
lumen gloriae. habebant fidem illarum quia non videbant in se
istas veritates per notitiam intuitivam sed cognoscebant
tamen per evidentiam abstractivam quia erant in deo revelatae
et hoc non tollit fidem. At dicendum hic cum nos. S. disputa-

tionis

supra. q. 1. ar. 5. ubi probavimus quod evidentia quaecumque
sive abstractiva sive intuitiva repugnat fidei
Ad 2um. [illegible] dico quod angeli non habebant evidentiam quod deus re-
velaret illis istas veritates sed illi cognoscebant esse revela-
tas adeo quod fidem infusam sicut et nos. 2° dico quod q°. s. th.
est multo probabilior et certior quod tamen omnes angeli habue-
runt fidem in primo suae conditionis. Et deo mihi expresse videtur
dici Ecclesiastici. 17. ubi dicitur quod deus fecit hominem ad imaginem suam
et constituit illum ad se ipsum et cor dedit illis excogitandi et
disciplina intellectus replevit illos et creavit in illis scientiam
spiritus. ubi patet quod infudit illis fidem. (De angelis. [illegible] habetur
Ezechiel. 28. dicitur de primo angelo quod fuit plenus sapientia et per-
fectus decore in deliciis paradisi dei fuisti. licet n. iste locus possit
explicari de sapientia naturali tamen melius multo explicatur
de fide et virtutibus infusis quae tunc [illegible] non dictum tamen laudat
bona naturalia sed supernaturalia. Item quia angeli fuerunt cer-
tissime sicut probatum est. 1. p. q. 62. ar. 3°. et tamen fuerunt
in via ante [illegible] habuerunt fidem ex necessitate quia sine
fidem impossibile est placere deo accedentem n. ad deum oportet etc.

Ar. 2. Utrum in demonibus sit fides infusa

1. Concl. demones non habent fidem laudabilem.
2. Concl. demones habent fidem coactam et quantum solent res credunt.
3. Concl. in solutione ad 2. fides demonum non est infusa sed acquisita
circa [illegible]. Est controversia cum durand. quia loco supra
allegato 3. d. 23. q. 9. tenet quod in demonibus est fides in-
formis quae est donum dei sicut in peccatoribus viatoribus.
Et probat. quod in demonibus est bona voluntas in [illegible]
naturalibus hoc n. non potest ab illis tolli. et tamen ex par-
te intellectus habent synderesim qua iudicant bonum
esse sequendum et malum fugiendum. contra hoc S. th. quia
probat quod non est in illis fides quae [illegible] in illis in voluntate
bonum nullum est supernaturale sed [illegible] confirmat. Item in homi-
nibus damnatis est ista fides informis quae etiam in demo-
nibus quae videtur nota ex perversitate [illegible]
probat ex d. Th. 1. q. 18. ar. 3. ad 2. ubi s. th.

Obiicit quod demones et homines damnati non possunt esse spes
quia spes est de bono possibili. illis autem est impossibile adi-
piscibatium propterea non sperant illud. contrarium iam quia fides
est de bono et de malo sicut enim credimus esse beatitudinem
sic etiam infernum propterea fides non in repugnat illis sicut
cut spes. Item 3o. fides istorum in formis non corrumpitur
nisi per actum oppositum s. per heresim mere infidelitatem sed
multi homines moriuntur et damnantur sine peccato infide-
litatis et postea angeli per superbiam ceciderunt et non per infideli-
tatem quo non est in illis ablata fides. Item ultimo confir-
mat durandus. quia in inferno distinguuntur fideles ab infidelibus
sit quo ista distinctio per ista fide quia non est alia per quam distin-
guuntur

Ad tu. Respondeo quod q. s. th. est verissima et certissima. quod da-
mnati non habent fidem infusam. patet fides infusa est
donum dei concessum viatoribus ad consequutionem felicitatis
ut ait Paulus ad heb. 11. est fides sperandarum substantiarum
est fundamentum spei: isti autem sunt iam in termino in infeli-
cissimo et ipsorumque desperant asequi felicitatem quo omnino
esset otiosum conservare in illis fidem. Item fides infusa
in his non potest aliquid habere proprium actum quo non
habent illum quod est evidens quia habitus conservantur
dantur adeo ad operandum cum ibi nulla possit esse opera-
tio est otiosus habitus. Antecedens. patet quia actus fidei infusae
licet in promptus est ex peculiari auxilio dei moventis
voluntatem ad credendum isti autem damnati non recipiunt
aliquid neque possunt auxilium dei ergo nulla ... neque
possunt habere bonum actum fidei. Item si aliquis viator
inter homines esset maximo animo in dispositus et affectus
quod diceret nolle credere articulis fidei nisi crederet
rationes humanas convincentes intellectum. iste non
teneret fidem quia ... fides est ultima ... quia
volentes credimus absque evidentia rationum at demones
demones nullo studio habent istam dispositionem quod nolent
credere ... illo credere sed convicti.

evidentiam credibilitatis credunt et fide aquisita quam ...
fidem omnino ... habent

Ad 1. argu. dicit. Ex quod licet in illis tentationibus ... sit bonum demonibus sed ... quoniam ... voluntate ... quia ... bene illam ... sed semper procedit ex malicia ... ex odio dei. s. Thomas dicit procedit bonum in illis ... non ... sed ... spontaneum quia illi credunt. 2º dico quod ... actum fidei infusae ... fidei infusae esse ... naturali ... et ... fidei quod ... demonibus ... est.

Ad 2. argu. ex ... s. Th. Ex quod s. Th. in illo loco ... explicat ... non dicit quod sit in illis fides sed solum quod ... illis ... fides ... ab ipso s. Th.
2. ... s. Th. loquitur in illo loco de fide in genere sive infusa sive aquisita ... verum est quod habent fidem aquisitam ... credunt ... videntes evidentiam credibilitatis ... neque aquisitam ... quia ... in illo ... quod videntes evidenter ... felicitate.

Ad 3. Ex quod licet fides in illis non corrumpat ... sed ... non possint ... dictum est. 2. dico quod habent actum oppositum fidei quia illi habent ... credere ... quam credunt fidei ... qui sponte credunt.

Ad 4m. Ex quod ... effet ... in illa est distinctio ... 2º dicit quod distinguntur ... characterem ...

Ar. 3. utrum hereticus discredens uni articulo credat alijs.

I. Concl. hereticus discredens uni articulo fidei continuo amittit fidem infusam ... est infidelis omnino.
2. Con. hereticus credit alios articulos ex proprio cerebro et iudicio ... opinione propria et fide aquisita non ... infusa ...
Circa primam concl. s. Th. ... est contrarius s. Th. est

Durandus in 3. d. 23. q. 9. tenet quod hereticus habet fidem infusam illorum articulorum quos fatetur et sic per partem est fidelis propter aliquos articulos est tamen hereticus propter alios. Et probat argumento 2° s. Th. sic quia ille qui habet scientiam potest errare circa unam conclusionem et tamen potest habere verum habitum scientie circa alias ergo similiter potest esse in fide. maior est notum, et 2a patet quia fides est scientia quedam divina in qua sunt dicti articuli qui debent credi et sic potest esse fides aliquorum et error aliorum. 2° arguit durandus. hereticus quidem credit aliquem articulum alios retinet certe et firmiter quod non habet opinionem illorum sed positive fidem certam et veram. antecedens ipsa experientia constat quia ita firmiter illos tenet sicut antequam fieret hereticus et nihil dubitat de illis. 2a patet quia assensus opinionis est cum formidine et non firmus. 3° ipsa experientia habet ipse hereticus quod credit istos articulos eadem ratione qua antea credebat. sed antea credebat quia veritas prima revelabat, ergo et modo.

Ad hoc respondetur. 99° s. th. est certissima et quod durandus dicit est falsissimum. probatur primo ex definitione ecclesie. c. 1. extra de hereticis ubi dicitur quod dubius in fide est infidelis hereticus tamen non modo dubitat de articulo fidei sed positive illum negat ergo amittit fidem quia infidelis est. Ad hoc respondet durandus quod est infidelis in materia in qua negat [illegible]

e. arti. sed tamen est fidelis propter articulos quos retinet. sed tamen ista est manifeste falsa. 2° quia sensus communis totius ecclesie est quod hereticus est simpliciter infidelis qui deserit fidem quam accepit in baptismo et sic dicitur quod dubius in fide infidelis est qui deserit fidem articulos quam fidem accepit in baptismo et sic perdit habitum baptismi. Item probatur validius argumento. quia propono fidem alicui pagano et infideli. si ille paganus haberet in animo istam dispositionem ex ista fide ego volo credere aliquos articulos qui mihi apparent verisimiles alios tamen qui mihi videntur quasi impossibiles nolo credere. certum est quod cum tali dispositione deus non infunderet illi fidem quia habet contrariam dispositionem ipsi fidei. ergo postquam habuit fidem si propria temeritate et iudicio falso deseruit aliquem articulum fidei, de gratia ablata sibi fides. 2a patet quia tamen donum dei est quod deus conservet illi fidem quam infunderet illi fidem sed deus cum illa dispositione non infunderet ergo neque conservabit. Item probatur ratione s. th. que in materia habitus est demonstrativa. omnis habitus dependet intrinsece ex sua ratione formali qua corrupta tollitur omnino ipse habitus et eius species

sed ratio formalis fidei est ipsa veritas revelata secundum traditionem ecclesiae catholicae. hereticus reijcit istam rationem formalem quia vult non credere ecclesiam esse veracem quia dicit quod ecclesia fallitur proponendo articulum quem ipse non vult credere, sic omnino deserit fundamentum et rationem fidei, siquidem deserit ecclesiam quae est regula infallibilis in proponendis rebus fidei

Ad 1. arg. dicendum quod B. s. Th. quod est omnino dissimile error in fide et in scientia quia in scientia quaelibet conclusio habet suum medium demonstrativum et suum medium per quod probatur et ita potest quis oblivisci unum medium et incurrere errorem circa aliquam conclusionem scientiae et alias scire per proprium medium. sed in fide cum ut dixi articuli fidei dependent ex unico medio et solo quo omnes conclusiones fidei innituntur quod fundamentum est divina revelatio quae nobis constat per ecclesiae traditionem et praedicationem infallibilem regulam unde si tunc quod hereticus reijcit istam infallibilem regulam reijcit ipsum fundamentum et primam veritatem et sic evertit fidem ab ipso suo fundamento. Ex hoc infertur quod si aliquis etiam in scientia suprema negaret primum medium et fundamentum quo innituntur omnes conclusiones illius scientiae continuo perderet habitum scientiae et non posset cognoscere evidenter aliquam illius scientiae conclusionem v.g. in scientia de homine primum medium est quod homo est rationalis per quod sunt omnes aliae conclusiones probantur unde qui illud primum omnino fundamentum deserit perdit scientiam sic etiam est in fide.

Ad 2. dicendum quod assensus quem habet hereticus circa illos articulos quos retinet potest dupliciter considerari uno modo ex parte medii et ex parte principii quo nititur et ex hac parte dicit s. Th. quod medium quo ille assensus est dubius et fundatus solo suo iudicio et temeritate. Potest est proprium ipsius heretici iudicium et temeritas. quantum pendet ex pertinacia istius. alio modo ex alia parte considerari potest quatenus pendet ex pertinacia voluntatis et ex hac parte potest esse firmus quia nihil non incertum ut diximus et non est quod per pertinaciam potest ille firmiter adhaerere et multo magis potest adhaerere veris articulis fidei.

2. dicit quod non est facienda multa vis in dubiis s. Th. quando dicit quod credit hereticus per proprium modum opinionem quia accipit opinionem large ut complectitur etiam fidem acquisitam quaedam enim non est fides deinde infusa appellatur Sicas. 7. opinio. sicque quod hereticus credit per fidem acquisitam quae habet assensum firmum articuli et sic hereticus potest certe firmiter per illam credere. Quod dico

3.º dico quod hereticus postquam discredidit unum art.um non credit firmiter et certo sed potius infirmiter multa et incerte. et hoc experientia ipsa monstrant quod ex uno errore facillime in alios multos errores proruunt ut videmus in dies. Et hoc est quod dicitur Esaiae 57. abscondi faciem meam a te et abiit vagus in errore cordis sui loquitur. deus quibus lucem abstulit ... similiter etiam dixit ... cap. 4. ... profitentur et vagi et iteren

Ad 3. dicendum quod ex perientia heretici aperte ... mentiunt plane certissime dicentes se credere quod deus dicit. et ratio est quod si illi crederent quod deus dicit ... crederent quare ratione credunt ... retinerent unum articulum retinerent alios et quia ratione ... deserit et reijicit ... quod ... et sic ... propterea ... hic et sic patet quod ex proprio ... cerebro retinent aliquos articulos et reijciunt alios

Tandem dico quod heretici credunt aliquos articulos ... fide a qua ... similiter infideles credunt ... sectis ... credit ... quod ... et quod ... dicit et ... rationes summas.

Ar. 4. utrum fides sit in uno maior quam in alio

1. Concl. si loquamur de fide Christi ... formaliter ... quod deus ... esse ... est in omnibus. 2. Con. si loquamur de fide Christi ... credibiles non est equalis in omnibus. 3. con. si loquamur de fide ex parte subiecti ... nostris intellectibus ... est in quibusdam ... in alijs.

Duae p.ae concl. certissime sunt et ... ut ... distinguit. Circa 3. concl. oportet notare quod illa est tenenda ... fidem. patet ex illo luc. 7. ... videt fidem centurionis ... dixit amen dico vobis non inveni tantam fidem in israel ... ante ... alij habentes fide. et luc. 17. dicunt discipuli ... domine adauge nobis fide et sic ex parte nostra ... et ... oportet esse equalem in nobis et ... dice fides ... mulier magna est fides tua.

Q. 6. De causa fidei.

Ar. 1. utrum fides sit nobis infusa a deo

Supponit 2.º quod de fide ... loqui ... ex parte

proponentis, alio modo ex parte credentis. 1. concl. fides quantum ad propositionem et explicationem est a deo. 2. concl. si loquamur de fide quantum ad assensum interiorem per quem fideles assentiunt veritatibus fidei ille assensus est a deo. Et ex ista q. s. th. reijcit opinionem pelagij. Et ex eadem [illegible] alium errorem in hac materia.

In hoc art.o oportet notare quod prima concl. est de fide. illam probat Paul. 1. corinth. 2. sapientiam loquimur inter perfectos sapientiam autem non huius seculi neque principum huius seculi qui destruuntur sed loquimur dei sapientiam quam nemo principum [illegible] ubi manifeste probat quod nemo potuit naturaliter cognoscere [illegible] fidei. Item eodem loco adducit paulus testimonium Esaie c. 64. in confirmationem huius. quia oculus non vidit et loquitur ad literam de misterio incarnationis. Et idem probat Paul. Rom. 10. quomodo credent ei quem non audierunt quomodo audient quem non audierunt ergo fides ex auditu auditus autem per verbum &c. Ergo fides explicata est quod fides [illegible] propositione est a deo.

Item 2. concl. s. th. est de fide quod non possit noster intellectus assentire istis veritatibus fidei firmiter nisi deus auxiliaretur nobis. probatur ad ephes. 2. credidistis et hoc non ex vobis donum enim dei est. ne quis glorietur. Et 1. corinth. 12. ait Paul. nemo potest dicere dominus iesus nisi in sp. s. 1. nemo potest corde credere et ore confiteri &c. deum et hominem nisi in sp. s. Et est definitio istius contra pelagium in concil. mileuitano c. 4. ubi dicitur quod utrumque est donum dei et scire quid facere debeamus et diligere ut faciamus. De subiecto nos multa diximus. s. q. 1. ar. 1.

Et sit 1.m dub. supposito quod actus fidei est voluntarius et debet in nobis procedere bonum voluntatis affectio. Dubitatur utrum ista pia et bona voluntatis affectio sit ex nobis an vero sit ex dono dei.

Sc. certissime tenendum est quod non solum assensus ~~voluntatis~~ fidei sed etiam bona voluntas per quam volumus et cupimus credere non est ex nobis sed est donum dei et indigemus auxilio dei speciali ad illam habendam. istam concl. probat optime August. lib. de praedesti. sanctorum c. 5. et adducit illud 1. corint. 4. quid habes quod non accepisti si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis. certe si homo ex se posset habere bonam voluntatem et piam ad credendum multum posset gloriari in negotio fidei. paulus tamen totis his docet non esse nobis. Item august. lib. ad [illegible] c. 6. probat idem ex illo ad Rom. 11. si autem gratia iam non ex operibus alioquin gratia iam non est gratia quod si haberemus a nobis primam affectionem ad credendum quod est primum principium ad credendum iam non esset dei gratia praeveniens.

Et praeterea si hoc esset verum tunc esset verum opinio Pelagii quod ini-
tium fidei esset a nobis quia initium fidei est pia affectio volunta-
tis. Item c. 20. eiusdem lib. adducit August. illud Ps. 118. inclina cor
meum Deus in testimonia tua. ubi petit sanctissimus bonam volun-
tatem et affectionem ad credendum veritates fidei et rursus illud Eze-
chielis 36. dabo vobis cor novum et spiritum novum ponam in
medio vestri et auferam a vobis cor lapideum. est ergo maxima
Dei misericordia quod auferat cor lapideum et det cor novum ut pro-
pensum sit inclinatum ad credendum. Tandem est definitio Sedis Apos-
tolicae in epistol. Celestini pp. c. 8. et 9. et definita est
pulcherrima definitio contra Pelag. in concil. Arausicano c. 5.
ubi dicit quod est contra praefatam doctrinam apostoli si aliquis dixe-
rit quod ipse credulitatis affectus est ex nobis et non ex Dei dono.
Est dub. utrum si accipimus fidem non pro assensu ut diximus neque pro
pia voluntatis affectione sed accipimus pro habitu qui est qua-
litas a Deo infusa utrum sit certum quod infundatur a Deo iste habitus fidei.
Dico breviter quod olim erat solum opinio inter fideles de istis habitibus
infusis utrum essent ponendi vel non et neutra pars constabat. patet hoc
ex c. maiores de baptis. et eius effectu. ubi Innocentius 3. refert
utramque opinionem et nihil determinat esse tenendum sed utramque
relinquit pro probabili opinione. Postea tamen est decisum fin. ult. [?]
quod est opinio magis probabilis et magis conforme mysteriis quod sint
isti habitus infusi praeter quos producimus actus supernaturales. Hoc
patet ex Clementina 1. de summa Trinit. et fide cathol. ubi Cle-
mens 5. in concilio Viennensi definit quod est opinio probabi-
lior et dictis sanctorum et doctrinae theologorum consentanea quod ante eiusmodi
habitus infusi a Deo. Sed in resp. ad hanc Clementinam erit utrumque
in opinione. Attamen postea Ecclesia habet definitum quod sunt habitus
infusi fidei spei et charitatis et credo quod esset error dubitare
modo de hac re. Patet ex concil. Tridentino sess. 6 de iustifi-
catione c. 7. ubi loquens de causis nostrae iustificationis et agens
de causa formali nostrae iustificationis ait. demum unica causa formalis
est nostrae iustificationis iustitia Dei non qua ipse iustus est sed
qua nos iustos facit qua videlicet ab eo. Et aperte hoc definit
eadem sess. 6. canone 11. ubi dicit quod si quis dixerit homines iusti-
ficari vel sola iustificatione et imputatione iustitiae Christi aut
sola remissione peccatorum non [exclusa] gratia quae inhaeret nobis ana-
thema sit. ubi expresse definit quod iustitia est in nobis per gratiam

inhaerentem.

Et merito ista de Spiritu Sancto testimonia [illegible] certe sacre scripture non
possunt commode explicari de [illegible] istis habitibus infusis. Joan.
14. legimus si quis diligit me diliget a patre meo et ego diligam eum
et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. ista mansio
significat donum inherens habitualiter per quod Spiritus Sanctus manet in nobis. et
ad Rom. 5. charitas dei diffusa est in cordibus nostris. diffusio charitatis in corde nostro non recte intelligitur sine Spiritu Sancto. per se vero autem in nobis
per habitum nobis inherentem et [illegible] [illegible] concil. Tridentinum s.
alleg. et Rom. 8. [illegible] in vobis [illegible] per Spiritum Sanctum inhabitantem
in vobis non possumus [illegible] intelligere quomodo Spiritus Sanctus inhabitet in fidelibus nisi in fidelibus in [illegible] donum fidei et charitatis et spei. et
ad Galatas 3. quotquot in Christo baptizati estis Christum induistis certe in
dumentum [illegible] aliud est [illegible] quo animam induit justi. et ad
Tit. 3. per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti. quem effudit
in nos abunde per Jesum Christum. ista diffusio Spiritus Sancti vix potest intelligi nisi
per istos habitus infusos.

Ar. 2. utrum fides informis sit donum immediatum a deo

concl. est affirmativa. Ista concl. s. [illegible] habenda [illegible] fide
patet ex illo 1. Corint. 13. si habuero omnem fidem ita ut montes transferam charitatem autem [illegible] omnem fidem appellat fidem [illegible] [illegible]
fidei et [illegible] posse esse sine charitate licet sit a deo [illegible] ut
montes transferat ex quo patet esse donum dei qui hoc non potest
fieri viribus naturalibus. et c. 12. dicit nemo potest dicere dominus
Jesus nisi in Spiritu Sancto. i. non potest credere Christum deum et hominem nisi
in Spiritu Sancto. et [illegible] constat experientia quod fideles peccatores vere credunt
Christum deum et hominem esse ore confitentur et sic habent hoc donum Spiritus Sancti li
cet non habeant charitatem. Ite. 2. Corint. 3. non sumus cogitare
sufficientes aliquid a nobis quasi ex nobis sed sufficientia nostra ex
deo est. fideles tamen peccatores cogitant res supernaturales et
credunt illas ergo hoc ex deo est et ex dono supernaturali. et Rom.
8. paulus numerat tamquam distincta dona fidem et charitatem et
utrumque donum tribuit deo quos predestinavit hos et vocavit
ecce donum fidei per fidem n. vocamur a deo. quos vocavit hos et
justificavit ecce donum [illegible] per quod justificamur omnia autem
ex deo sunt. Est de fide in [illegible] [illegible] [illegible] sess.
6. de justificatione canone 28. [illegible] quod amissa chari
tate per mortale peccatum [illegible] fides [illegible] est vera
et [illegible] fides que sufficit [illegible] [illegible]
[illegible] utrum ista fides habitualis sit vel [illegible]

Vide Magistrum Soto. lib. 2. de na. et gra. c. 8.

utrum sit lumen adeo impressum per quod certiores istas veritates supernaturales vel potius sit habitus intellectus quo inclinamur ad assentiendum illis vel potius sit utrumque simul.

Ex 2º quod deus quando nobis infundit fidem semper infundit lumen spirituale et intellectuale per quod videmus istas veritates divinas et caligine et enigmate videmus si certius fidei caliginosae sunt veri videmus ante illas lucere evidenter quod sunt credibiles. Probatur hoc ex s. Th. 2. 2. q. 1. ar. 4. ad 2. et 3. Et praeterea probatur ex usu loquendi de fide huius solemus dicere quod deus illuminat nostros intellectus ad videndas istas veritates fidei. Item omnis manifestatio fit mediante aliquo lumine sicut videmus in natura quod in exteriore visione est lumen ad videndum in interiori visione est lumen intellectus ad videndas veritates naturales et ita dicit Paul. Ephes. 5. omne quod manifestatur lumen est 2. i. lumine aliquo manifestatur. cum ergo deus manifestet nobis istas veritates supernaturales quae obscurae sunt infundit nobis lumen ut illas cognoscamus. Item passim sacrae scripturae nos docent quod semper quod deus dat nobis fidem tribuit lumen. i. dicit Paul. 2. corinth. 4º ait deus qui dixit de tenebris lumen splendescere ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiae claritatis in facie Jesu Christi. i. ad cognoscendam incarnationem et colossens. 1. ait gratias agentes deo qui dignos nos fecit in parte sortis sanctorum in lumine qui eripuit nos de potestate tenebrarum .i. erroris per lumen fidei. et 1. petri 2º: qui vos vocavit de tenebris in admirabile lumen suum et Jo. 12. ambulate dum lucem habetis ut non vos tenebrae comprehendant et dum lucem habetis credite in lucem ut filii lucis sitis. denique hoc docet tota scriptura.

2º. dico quod simul cum isto lumine intellectuali in quo certiores istas veritates invisibiles infundit habitum intellectualem per quem inclinamur ad assentiendum firmiter et certissime istis veritatibus probatur in omnibus naturalibus disciplinis praeter lumen intellectuale est etiam habitus judicativus ad assentiendum propositionibus sicut patet in scientia sapientia intellectu et prudentia quae sunt simul cum lumine intellectuali. et similiter in divinis oportet praeter ipsam lucem ponere habitum judicativum ad assentiendum veritatibus fidei. Item probatur ex sententia omnium theologorum sunt tres virtutes intellectuales fides spes charitas charitas et spes sunt habitus ergo etiam fides.

3º dico quod fides licet includat utrumque .s. lumen et habitum dicitur

scilicet proprie accipitur pro habitu intellectuali et ita communiter appellamus fidem esse habitum intellectualem quem Divus Thomas intellegat ad assentiendum. Secundo ad advertendum quod aliqui theologi ... dicunt quod similiter fundit Deus spes ... veritates supernaturales ... multi dubitant ... et hoc est falsum ...

q. 7. De effectibus fidei

Ar. 1. utrum timor sit effectus fidei

1. Concl. fides causat in nobis timorem servilem quo timemus gehennam. 2. Concl. fides causat in nobis etiam timorem filialem quo timemus separari a deo per peccatum mortale. 3. concl. ista fides causat in nobis timorem reverentiae erga deum. 4. concl. fides informis causat timorem servilem de quo in 1° q°. scilicet fides formata est causa aliorum timorum scilicet filialis et reverentiae

Est hic notandum ex Arist. 3. lib. de anima tx. 154. dicit quod hoc distinguit opinio ab imaginatione quod quando aliquis opinatur et indicat aliquod malum unde sibi imminere timet valde et tremit ... illud malum ... et ideo ... timor ... videre illud malum ... iudicium quo iudicamus illud malum imminere nobis ... et ita debet intelligi S. Th. ubi dicit quod apprehensio mali est causa timoris ... apprehensione ... simul cum iudicio. Ex ista sententia Arist. licet ... advertere ... fides ... peccatoribus ... in ... illud ... aliqui ... lucerint dicere quod sunt multi peccatores in quibus ... peccatum mortale

qui peccatum mortale amiserunt veram fidem et aliqui qui non credunt quod sit gehenna debita supplicia certe ... timerent certe et horrerent et fugerent si quidem sic esset ex opinione multorum fracta fides. Attamen ipsamet fides docet peccatores non timere qui sunt ut sunt maxime peccatores nihilominus habent veram fidem sicut diximus q. 4. praecedenti ar. 2. Tunc respondendum quod sit in causa quod cum habeant fidem non timent gehennam. Dico ad hoc quod duplex causa est. 1º quia non considerant neque judicant hic et cum non habeant actualem judicium hinc propterea ex consideratione quod timor oritur ex consideratione actuali. 2. non timent quia propter praesumptionem applicant sibi longam vitam et sibi applicant multum de misericordia dei praesumentes et si accedunt aliqui resipiscent propterea modo non timent. 3. tertia et potior causa est quia ex longissima peccatorum consuetudine efficiuntur insensati ac veluti hebetes maxime circa omnes res spirituales. Sapien. 5. dicunt illi insensati vitam illorum appellant se insensatos quia non resipuerunt in vita ac sensibus et intellectu crederent et ps. 48. homo cum in honore esset non intellexit comparatus est jumentis insipientibus et similis factus est illis. ecce sic videntur nihil timent. adiscimus de dubiis ... habit ... peccata nihil ... qui non ... de peccatis c. 31. ait sicut juvenibus in domino ... ostendi ... poenitentia.

Ar. 2. utrum purificatio cordis sit effectus fidei

1. Concl. absolute loquendo fides purificat corda hominum.
2. Concl. fides informis non quidem purificat cor fides autem formata perfecte et plene purificat cor hominis.

Q. 8. De dono intellectus. Et q. 9.

Ar. 1. utrum intellectus sit donum S.S.

q. est affirmativa. Circa istas duas quaestiones notandum quod de istis donis disputat magister in 3. d. 34. et 35. et ibi omnes disputant de ipsa materia donorum. Sunt autem 7. dona quae nobis dat Christus Isaias c. 11. egredietur virga de radice Jesse et flos de radice ejus ascendet et requiescet super eum spiritus domini spiritus sapientiae et intellectus spiritus consilii et fortitudinis

oportet notare quod ista dona competunt a scriptura et sanctis ut
anime iustorum sint bene mobiles circa operationes expedientes
ad salutem spiritualem, ita ait Paul. Rom. 8. quicumque spiritu dei
aguntur ij sunt filij dei .i. qui gubernantur reguntur et diriguntur in
operibus spiritualibus hi sunt filij dei. Numerus tot et sufficientie
tium donorum et eorum sitium non debet accipi. Pro quo sumitur disti
ctio intellectus in speculativum et practicum, speculativus intellectus est qui
versatur circa res naturales cognoscendas, practicus vero est qui circa
res agendas versatur. non distinguitur intellectus in duas potentias altera
practica altera speculativa, sed tamen isti duo dictus sunt unius
cum una sit potentia. Tertio iste intellectus sive speculativus sive pra
cticus debet percipere et apprehendere res quas considerat, deinde
debet iudicare de rebus sive pertineant ad speculationem sive praxi.
Ut intellectus noster speculativus in his que pertinent ad salutem effi
caciter apprehendat res in intime penetret omnes res que pertinent
ad salutem competit intellectus donum ita legimus Jo. 6. omnis
qui audit a patre et didicit venit ad me. quia .n. pater docet et tri
buit illi ista dona quo penetret veritates divinas ille venit ad X.
et luc. 24. tunc aperuit illis sensum ut intelligerent scripturas
dedit illis donum intellectus ut penetrarent scripturas, in quibus patet
ad salutem. Sed ex parte intellectus practici ... ille recte iudicet
et deliberet de rebus pertinentibus ad salutem competit donum consilij sed
ad iudicium speculativum rerum supernaturalium pertinentium ad salutem
competit donum sapientie quod sancti et iusti contemplantur et in
tuentur altissimam causam et per ipsam sapientiam firmissime et optime iudi
cant de omnibus rebus inferioribus sed ... sapientie dicitur ex
parte ultimum his sapore quendam et dulcedinem invisibilem ab
... et propterea appellatur sapientia quasi sapida scientia. scienti
... quia sapit et dulcescit in affectu. Sed ut ipse intellectus iudicet de
istis rebus inferioribus et naturalibus ... sint nobis deservire
ad fidem et ipsam confirmandam et defendendam competit donum scientie.
de quibus donis et virtutibus agit Aug. lib. 14. de trinitate c. 1. ubi describit
officium doni sapientie et scientie.

q. 10. De infidelitate

Ar. 1. Utrum infidelitas sit peccatum mortale

1. Concl. infidelitas illorum qui audierunt evangelium et noluerunt obedire est mortale peccatum. 2. Concl. infidelitas negativa eorum qui nihil audierunt de fide non est peccatum mortale sed est pena peccati originis. 3. Concl. isti qui habent infidelitatem negativam condemnabuntur propter peccata actualia quae admiserunt contra legem naturae quia ista peccata non remittuntur eis sine fide non tamen condemnabuntur propter peccatum infidelitatis.

Circa 1. concl. s. th. Caieta. hic bene notat quod iustissime deus exigit a creatura rationali ista praecepta supernaturalia et iuste damnat illos qui non implent ista praecepta ... ad quamlibet naturam rei cuiuslibet sequuntur praecepta conformia illi naturae ... habet homo naturam sensitivam cum ceteris animalibus. ad istam naturam sequuntur conformia praecepta s. ut conservet vitam et sumat cibum et multiplicet suam speciem per generationem. ... homo praeter ceteris habet rationalem naturam ad istam naturam sequuntur conformia praecepta s. praecepta decalogi ut ... recte et honeste vivat secundum naturam. habet praeceptum diligendi deum super omnia auctorem naturae et sperandi in illo. tertio habet homo istam maximam dignitatem quod est factus ad magnam et similitudinem dei per ipsius gratiam et consortem participem divinae naturae ad istam naturam spiritualem consequuntur praecepta supernaturalia de fide spe et charitate et iustissime deus damnat illum qui non servat ista praecepta sicut eum qui non servant praecepta alia quae sequuntur ad naturam sensitivam et rationalem.

Circa 2. concl. ... est quod ... de veritate istius ... probat quod ... falsa ... quod isti infideles peccent novo peccato quia non credunt licet nihil audierint fidem et hoc tenent contra s. th. authores gravissimi Adria. quodlibet. 4. q. 1. dicit quod illa quae tenetur homo scire et cognoscere sunt in duplici differentia quaedam sunt necessaria simpliciter ad salutem et sine ... divisione ut sunt articuli fidei et praecepta decalogi alia vero sunt quae tenentur homines scire non omnes sed aliquae certae personae propter ... conditionem et proprium statum v. g. negotiatores tenentur in negotio suo scire ... utrum

nota quod ista praecepta supernaturalia non oriuntur ex hoc quod homo factus sit particeps divinae naturae ad ... gratiam et amicitiam dei quam habet ... sicut infideles qui non habent gratiam non tenerentur istis praeceptis quod dicit est falsum sed oriuntur ex ordine ad ... beatitudine ex hoc s. quod homo ordinatus est a deo in beatitudine supernaturale et ut fiat particeps divinae naturae tenetur istis praeceptis supernaturalibus et hoc bene notat Caieta. infine quaestionis.

tenentur scire utrum contractus quos exercent sint liciti quod
tamen alij non tenentur scire. Hoc est oppositum. Ad evidentiam ponitur 1.
concl. 1. quod res sunt eiusmodi quas homo non tenentur omnes scire univer-
saliter sed quaelibet persona secundum statum et conditionem. Satis est
ad salutem quod homo moraliter adhibeat diligentiam quae solet adhiberi
humano more ab homine pio et prudente et si errent [?]
ite. hinc factum ista diligentia ignorantia est invincibilis. Ex-
cusatur homo a peccato. v. g. negotiator in contractibus suis si
consulat viros doctos et operetur secundum illorum sententiam licet
ipsi errent in illo invincibiliter ignorant et nihil peccat.
2. concl. ad evidentiam est. Ut ignorantia illius rei quam omnes tenentur (x sit invincibilis.)
universaliter scire non est satis adhibere istam humanam diligentiam
sed oportet adhibere multo maiorem debet enim aut ipse se disponere
ad gratiam per poenitentiam peccatorum observando praecepta natu-
ralia et si ipse adhibuerit istam diligentiam tunc deus illum illuminabit
illum circa fidem et praecepta necessaria ad salutem. quod deus non po-
test deesse creaturis in rebus necessarijs ad salutem sicut natura
non potest in necessarijs deesse. Ex quo infertur quod omnes infi-
deles qui hactenus sunt barbari et in orbis remoti vincibiliter
et culpabiliter ignorant quia si illi ipsi opposuissent necessariam
illam diligentiam deus illuminaret illos seu si non illuminaret sua culpa
est et propterea peccant. Ista sententia fuit olim cele-
bris et tenet illam alensis et ordo suus lib. 3. summae tract. 3.
c. 2. et Hugo de s. vict. lib. 1. de sacram. p. 7. c. 23. et Gerson
4. lectione de vita spirituali animae et alexan. alensis 2. p.
q. 129. membro. 8. et hos auctores antiquos sequitur Gabriel
in 2. se. d. 22. q. 2. dub. 1. immo s. th. videtur esse huius
opinionis in quodlib. 3. ar. 10. ubi ait quod possimus sequi sine
periculo conscientiae quascumque sententias magistrorum
si sint homines docti et pij. Excipit si quae pertinerent
ad salutem circa fidem et bonos mores in quibus non est excusa-
tus qui sequitur opinionem erroneam alicuius magistri. et
probat quia tamen excusarentur illi qui sequuntur sententiam arrii
et aliorum haereticorum tenentes contra fidem. ecce est ex parte fidei et mores in
quibus [illegible]

Probant hanc sententiam hac ratione. ignorantia quidem infideli[bus] propter peccata non excusat a poena, quia deus in poenam peccatorum propter quibus illam poenam accipit. secunda ignorantia fugit istis in poenam ignorantiae pro peccatis quae commiserunt contra legem naturae: quod patet Rom. 1. propter quod tradidit illos deus in reprobum sensum. 1. propter peccata quae commiserint contra legem naturae permisit illos esse caecos et ignorantes. Item Ezechiel 14. dicit deus quod si aliquis homo neque interroget illum propheta [illegible] ait ego dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum. et ibidem propheta cum erraverit ego dominus decepi prophetam illum, ubi in poenam peccatorum deus dat istam ignorantiam. 2. praeterea facit illud Paul. 2. thessal. c. 2. eo quod charitatem veritatis non receperunt ut salvi fierent, immittet illis deus operationem erroris ut credant mendacio et judicentur omnes qui [illegible] quia tamen [illegible] ignorantia illos [non] excusat.

His tamen non obstantibus q. S. Th. quod si infideles qui non audierint evangelium non peccant peccato infidelitatis conversionem et puto quod oppositum non potest sine periculo asseri. Probatur ex testimonio expresso Joan. 15. si non venissem et locutus eis non fuissent peccatum non haberent. certum quod loquitur de peccato infidelitatis. nunc autem excusationem non habent de peccato suo (quia illi quibus [illegible] loquitur propter dictam [illegible] habent peccatum infidelitatis. 2. ad Rom. 10. quomodo credent ei quem non audierunt quomodo audient sine praedicante? ecce excusat Paul. illos qui nihil audierint de evangelio a peccato infidelitatis. et postea volens ostendere quo pacto Judaei sint inexcusabiles subdit, sed dico numquid non audierunt? (testes expressa sententia Augustini [illegible] super novi testamenti q. 67. et super Joan. tract. 89.) Item patet ratione. isti non tenent servare praecepta naturalia hoc modo ut deus illuminet illos de fide sed ut servent dictamen rationis quod docet malum fugiendum et bonum amplectendum et ideo si non servent praecepta naturalia peccant quidem contra legem naturalem non tamen contra fidem quam ignorant. 2.

Et hoc videtur dicere paul. Rom. 2. loquens de istis dicit quod illis testimonium reddet conscientia ipsorum cogitationibus accusantibus aut etiam defendentibus. accu
sant illos cogitationes quia non servarunt legem naturae et ideo quia non
habuerunt fidem. Item patet quod possit credere ignorantia invinci
bilis circa articulos fidei v. g. si episcopus vel parochus doceret
suos subditos quod filius non est eiusdem essentiae cum patre tunc isti crede
rent invincibiliter ignoranter dicit quia sic audierunt a suo praelato. At
vero ad secundam dicendum. respondetur quod hic quod hunc subditi non tenentur cre
dere suis praelatis sed potius debent audire spiritum interius suggere
ntem sicut dicit 1. Joan. 2. non indigetis ut quis vos doceat sed
unctio docebit vos. Dicendum quod hoc dictum a Theodor. est falsis
simum sed dico quod subditi tenentur auscultare suis praelatis quia patet
luc. 10. qui vos audit me audit et qui me spernit etc et si ali
quis nolit credere praelatis facit contra evangelium unde iste
auctor falsus est. Et n. haeretici sicut ceteri doctores. Ad ter
tium quod quidem propositio minor est falsa .s. quod non excusat illa
ignorantia quae est poena peccatorum. quia n. non habet lumen ex
ignorantia quae est poena nullius ignorantia
excusat unde bene dicit s. th. quod est poena nullius ignorantia
peccati originalis sed non habet homo culpam quia ex eo quod non
audierunt evangelium excusabuntur. Ad aliud testimonium
intelligimus quod aliquis in ... haeresim ... in poena quia vult
habere et non vult syncere doceri sed quaerit doctores qui
... errorem et hinc decipiuntur isti et ... illos
... decipi et talis ignorantia non excusat illos qui sic ... sunt.
Ad s. th. in ... dico quod ibi loquitur expresse de illis qui
habebant fidem ... et postea secuti sunt magistros
erroris ... de ... fidem et sequuntur ... hos
Est aliud dub. utrum illi qui errant circa veritatem unius
dei et habent plures deos possint habere ignorantiam invin
cibilem. et similiter de ydolatris qui colunt solem vel lu
nam. Et videtur quod sunt multi qui habent ignorantiam invincibilem
patet in ... de plebe credunt ... ydolatrae
illos deos ... excusantur ... docentur ...
et sic non peccant. Ad ... dico quod certe tenendum est quod nullus potest
habere ignorantiam invincibilem unius dei sed quod peccat in fide
... cognoscere dominum deum. patet. ... fidei
unius dei potest cognosci certe et evidenter ... lumine naturale
ut ait Paul. Rom. 1. quod notum est dei manifestum est illis.
Et qui colunt plures deos peccant mortaliter peccato infidelitatis / intelliges quod peccant peccato infidelitatis non quia peccent eo quod non

eo q[uod] habeant fidem infusam q[uia] quicu[n]
da[n]t deu[m] esse unu[m]. Sec[un]do n[on] fides habe[ri] no[n]
potest s[i]n[e] p[rae]dicante ut dictu[m] est. Sed
peccant s[ed] peccant q[ui] no[n]
cognoscunt illam veritatem
tam facili qua[m] possent cog-
noscere lumine naturale.
Et ista op[ini]o licet sit proba-
bilis tamen certe op[ini]o s[ecun]da mihi
magis videtur probabilis. Licet n[im] ista veritas possit
cognosci lumine naturali. Sed
tamen hoc est ab hominibus
felicis ingenii et philo-
sophis. Similiter aliqui
homines i[n]ventu[n]tur esse
hebeti ingenio ut hoc nova-
le[n]t cognoscere et si isti
videant nos maiores colen-
tes plures deos certe no[n] i[n]
deo querendo existimassent
q[uo]d dicere q[uo]d si isti facerent
q[uo]d in se est servando legem
naturae deus illos illumina-
ret. Certe etiam illumina-
ret illos de aliis veritatibus
fidei et sic sequeretur q[uo]d ne
habent ignorantiam
invincibilem aliarum ve-
ritatum fidei et maxime
q[uia] ut dixi[mus] no[n] tenent
filii servare p[rae]cepta naturae
nisi ut cognoscant uni-
tatem dei; sed ut servent di-
stincte et ho[mi]n[e]s et ut no[n] pe-
ccent q[uia] singularia p[rae]-
cepta. s[ed] no[n] facere illa
propter hoc no[n] accipiun-
t alie[na] natio[n]es ut cog-
noscant deum.

Utrum invincibiliter po-
ssit ignorari q[uod] lignu[m] quod a[m]
no[n] sit deus q[uia] aliq[ui] s[unt] n[im]
qui colunt ydola aperi[ri] ma-
num. Sicut q[ui] maxime usq[ue]
fatendum in lib. Sapientiae
sed tamen est ... q[uod] isti
idolola t[ae] no[n] sint ita insi-
pientes q[uod] credant illud lig-
num esse deum sed aliquod
q[uod] numen quod ibi habitat
erga in n[im] demonibus
q[uod] lignum et illi putant esse
aliquod numen bonum et
ita fortassis potest esse
ignorantia invincibilis

2.2. q. 10. Ar. 2

2 probatur q[uia] q[uod] est s[ecundu]m culpam est q[uod] no[n] cognoscant istam ve-
ritatem q[uae] est unus deus. q[uia] propter quam peccata intellectus
eorum obcecati sicut enim viderent s[ecundu]m rectam rationem statim
intelligerent ipsam veritatem de qua in illis omnino manifesta est.
Item ex p[ar]te Sap. 13. o[mn]es ydolo[latrae] ex p[ar]te fiend[o] inter homines insi-
pientes non intelligentes ipsum deum magnum ... inexcusabiles
videtur est Rom. c. 1 et c. 15. Ubi dicitur cinis est cor illorum
et vita illorum vilior quoniam ignoraverunt illum qui se
finxit. de... q[uod] quilibet ... agitur ... Et
in hac parte ego libenter amplector sententiam ... aliorum dicentium no[n] ... ignorantiam invincibilem in adultis
adversus articulos fidei. dico q[uo]d ... habet veritatem ...
... q[uod] est deus et q[uod] est unus ... non ut
q[uo]d ... ad alias veritates.

Ar. 2. Utrum infidelitas sit in intellectu sicut in subiecto

1. Concl. infidelitas est subiective in intellectu. 2. con. infi-
delitas est in voluntate tam[en] q[uod] in ipsa movente ad ipsum peccatum.
Est dub. Utrum qui ignorat fidem propter suam culpam
peccet duplici peccato altero ex p[ar]te intellectus q[uia] ignorat
altero ex p[ar]te voluntatis q[uia] neglig[it] scire. Caietanus
in 1. 2. q. 76. ar. 2. tenet q[uod] est tantum unum peccatum q[uia]
negligentia ... quas tenebatur scire. Sed ignorantia igitur est
in intellectu no[n] est p[er] se peccatum sed q[uia] est negligentia in
voluntate itaq[ue] est quasi peccatum denominative a voluntate
sicut actus exterior est peccatum denominative ab interiori
Ipse tenet Durand. 2. sent. d. 22. q. 3. Et probatur
meritum et demeritum est in actibus nostris et no[n] in habitibus
sed ignorantia est habitualis privatio scientiae q[uia] sicut in illa
habitu q[uae] est habitus nullum est meritum sicut ignorantia q[uae] est priva-
tio habitus nullum est demeritum. 2. probatur q[uia] si ignoran-
tia esset peccatum semper ignorans peccaret actualiter
sicut qui peierat semper peccat ... sicut qui habet ... pro-
ut inde semper peccat. Unde sequeretur q[uod] ignorantia esset gra-
vissimum omnium peccatorum quod tamen no[n] est dicendum.
Et q[uod] probatur est q[uod] ignorantia ipsa s[ecundu]m se est peccatum
negligentia est peccatum q[uia] ignorantia est peccatum. q[uia] n[im] ipso
tr[a]nsit ... malum ... negligere scire est malum
... sicut inter christianos aliquem ... q[uia] magis ... precipue si sit magis
... in ... Francis.

Ergo e contra sicut ait Credo. Ad 2. hoc videtur expresse asserere s. Th. in 1. concl. probat hoc. preceptum de fide obligat nos per se et directe ad credendum veritates fidei quia ipsum non credere per se est malum et peccatum. et negligentia ostendentis propterea est mala quia ignorantia est mala. sicut in precepto audiendi missam est per se peccatum ipsum non audire missam et negligere audire audire missam et non apponere sufficientem diligentiam propterea est malum quia non audire est malum. Item quando voluntas non credere vel nescire veritates fidei est malum quia ipsum scilicet non credere est malum per se et per se quia nos ex obiecto habet esse malum vel bonum. Item patet ex illo 1. Corint. 14. si quis ignorat scilicet veritates fidei ignorabitur. ecce Paulus ipsam ignorantiam per se condemnat

Ad argumentum Caietanum. Ad 2 quod ignorantia fidei non solum privat habitum sed etiam scientiam informationem scientiae et cognitione actuali articulorum fidei quam cognitionem actualem homo tenetur habere et ita sicut ipse assensus fidei est bonus et meritorius ita ignorantia est mala quia est omissio illius assensus quem homo tenetur habere. Ad 2. Ad 2 quod ignorantia fidei quam quis tenetur habitualiter semper est peccatum sed tamen non imputatur ad novam malitiam nisi illis temporibus quibus tenetur ex precepto habere actum fidei. Et ratio est quia preceptum credendi est preceptum affirmativum quod non obligat pro quolibet tempore et momento sed certis quibusdam temporibus et illis temporibus quibus tenetur habere actum fidei ipsa ignorantia imputatur ad novum peccatum.

Ar. 3. utrum infidelitas sit maximum omnium peccatorum

1. Con. infidelitas est gravius peccatum quam quodlibet peccatum quod est contra virtutes morales. 2. infidelitas non est gravius peccatum quam odium dei, aut desperatio.

Circa illud quod dicit s. Th. quod infidelis qui errat in fide nullo modo cognoscit deum neque simpliciter neque secundum quid est dub. videtur enim hoc esse falsum. patet hereticus est infidelis et tamen cognoscit multas veritates de deo. Item Judeus negat Christum esse deum sed tamen fatetur quod est unus deus in celo et in terra quia non simpliciter ignorat deum sed agnoscit illum saltem secundum quid. Caiet. hic dicit quod s. Th. debet intelligi de infideli formaliter scilicet quatenus infidelis est. 1. quod infidelis secundum errorem et infidelitatem quam habet nihil prorsus agnoscit de deo. v. g. credit Judeus quod deus non est factus homo secundum hunc errorem simpliciter negat deum

q[uo]d deus qui non est factus homo non est deus quoniam qui est verus
deus ipse vere factus est homo. Sicut qui negat hominem esse
visibilem negat hominem q[uia] homo qui non est visibilis non est
homo. 2. possumus dicere q[uod] qu[ando] s. Th. dicit q[uod] nullus habet
cognitionem de deo intelligit loquendo de certitudine et unitate
tali cognitio quia infideles habent de deo secundum suam existimationem
quoniam certitudo cognitio non potest veris deo competere sed
falso deo. cum ipse in. sunt q[uod] aliquis veritates cognoscant
de vero deo..

Ar. 4. utrum omnis actus infidelis sit peccatum

1. Concl. nulla actio infidelium potest esse meritoria vitae aeter-
na. 2. Con. infideles possunt facere aliquot opera quae
sunt bona moraliter ex obiecto et circumstantiis. v.g. si tri-
buant eleemosynam ut subveniant indigenti. vel faciant potu pauperi
et solat parentes quae tribuunt vehiculi. 3. Con. omnis operatio quan-
libet studiosa videtur si procedat ex infidelitate, s. si or-
dinet ad placendum suos deos falsos est peccatum et est mala quantumcumque
2. est dub. celebratum scholis utrum infidelis in quolibet opere
peccet quod non cognoscit verum ultimum finem. Et de hoc agit
magister in 2°. d. 41. et post longam disputationem ad finem
hinc in de multis sanctorum testimoniis inde infidelis sunt
sed quae potest problematice utraque pars substineri.
Pro explicatione notandum quod infideles sunt duplices dif-
ferentia quidam enim sunt qui cognoscunt unum verum deum quem co-
lunt et reverentur sicut heretici et Judei, licet sint infide-
les. et similiter inter paganos qui vivunt in lege naturae sunt
aliqui habentes notitiam unius veri dei. Et de istis non est
aliquis theologus qui dubitet quin possint isti facere mul-
ta opera moraliter boni. patet quia cognoscunt verum
et ultimum finem in quem possunt sua opera dirigere
Sunt vero alii infideles qui habent errorem in ipsa circa
veritatem dei sicut idolatrae qui existimant lapidem esse
deum verum cum tamen sit falsus et qui adorant plures deos.
De istis est tota quaestio utrum possint facere aliqua bo-
na opera moraliter. Et videtur quod non sed quod in omni ope-
re peccent. probatur ex scripturis math. 7. ait ex nunquid colligunt
de spin

Ceteris [illegible] non de tribulis sicut sicut actoribus malos fructus
faciat. Argumentum quam opera istorum infidelium est arboris mala. habent enim falsam cognitionem ordinem et habentes finem ultimum contrarium vo
luntatis ordinatur sive ordinat habent malos fructus etc. sicut
P. Zu illo luc. 11. ait Christus si oculus tuus fuerit simplex totum
corpus tuum lucidum erit si autem fuerit nequam totum corpus tuum te
nebrosum erit vide ergo ne lumen quod in te est tenebrae sint.
Per oculum intelligit intentionem si intentio fuerit
bona opera erunt bona si autem sit intentio mala opera erunt
mala. cum ergo isti infideles habeant perversam intentionem videtur
nulla bona opera possunt facere. P. ad Rom. 14. ait Paul.
omne quod non est ex fide peccatum est. ubi patet quod ubi
omnium bonorum operum est fides et illi defuerit nullum est
bonum opus. Et ad heb. 11. sine fide impossibile est placere
deo sed omne opus bonum moraliter homo deo placet deo quod illud
non potest esse sine fide. Istis testimoniis Augustinus in libro
contra Julianum pelagianum probat istam sententiam lib. 4. quod contra Julianum pelagianum
c. 3. Et videtur quod sit expressa sententia Augustini in illo c. ubi
ait quod phylosophi ethnici illi qui videbantur studiosissimi
erant tamen cruciabuntur in inferno quamvis fecerunt praecepta
naturalia quia non referebant sua opera in
naturalis sed tantum propter laudem non referebant sua opera in
verum ultimum finem quem debebant referre. Et in eodem c.
ait quod non erat in illis vera iustitia quia non actibus sed finibus
pensantur officia

Z. arguitur ex ipsa ratione naturali: nihil creatum potest habere
[illegible] qui se facere potest collocare ultimum finem in illo sed isti infideles
propter errorem suum quidquid operantur ideo operantur propter idolum vel falsum deum
in vero ultimo fine per errorem suum quia quidquid operantur propter ipsum
propter ipsum operantur propter suum idolum vel faciunt opera propter
. Christianus fide
. propter ipsum opera bona sunt quod peccatum est etc. P.
propter charitatem semel retulit se ipsum et omnia opera ad deum
lis qui per charitatem semel retulit se ipsum et omnia opera ad deum in
deum quidquid postea operetur virtualiter refert illud
deum licet non recordetur actualiter finis ultimi et propterea in
illis operibus meretur. similiter infidelis qui per suam fidem
litatem retulit semetipsum et omnia sua opera in falsum deum quid
quidquid postea operetur virtualiter refert in falsum deum et sic
in omnibus illis peccat sicut ait Augustinus omnibus meretur.

debent enim in
suis operibus re
ferre aliquem finem
ultimum qui non
potest esse deus quia
illum ignorant
est vel ydolum vel
opus ipsum.

R. istum fideles manifeste constituunt finem ultimum ordi-
narium quolibet opere quod fecerint. 2.a ratio evidens quoniam po-
test aliquis ponere ultimum finem in creatura sine peccato. Tan-
tum patet quia non constituunt ultimum finem in deo vero quia
infideles interim existimant quod falsus deus sit [illegible] deus verus
deus (?) quod semper oporteat ut cogitent et expresse statuunt sibi
aliquem finem ultimum.

3.o arguitur ex sententia S. Aug. qui in multis locis
videtur hoc asserere. 5. lib. de civitate c. 19. ait illud constat
inter omnes veraciter pios neminem sine vera pietate posse
habere virtutem veram. Et lib. 19. de civit. c. 25. dicit quod
omnes illi antiqui philosophi habuerint falsas virtutes et
potius erant vitia quia virtutes non referebant illas in finem ulti-
mum verum in quem debebant referre. Et super ps. 31. in prae-
fatione qui est 2. optimus inter omnes locus Aug. ubi dicit quod
peccant in omnibus operibus quia intentio facit bonum opus. inten-
tionem (?) debet dirigi ex fide. et dicit quod illi erant sicut ale-
magni passus sed praeter viam. et sic currere in errore (?). Item
2. et legendus August. lib. de vera innocentia qui est in fine 3.
tomi. ubi collegit multa. et est in sententia 106. ex
quo collegit S. Th. 3. argum. ubi dicit Aug. omnis infidelium
vita peccatum est et nihil est bonum sine summo bono ubi deest ag-
nitio (?) in commutabilis veritatis falsa virtus est etiam in
bonis moribus.

Propter aliquorum opinionem existit Gregorius de Arimino. 2. sen. d. 41.
tenet quod infideles peccant in quolibet opere licet sit studio-
sissimum opus. et similiter dicit quod ut aliquod opus sit bonum mora-
liter requiritur quod fiat propter ultimum finem verum aut ex-
plicite et formaliter aut saltem implicite et virtualiter
v.g. qui habet charitatem in quolibet opere bono ex genere
meretur quia licet actu non recordetur ultimi finis tamen virtualiter
refert illud opus in finem ultimum ratione charitatis per quam re-
tulit et suas operationes in deum. at tamen omnes qui sunt in
peccato mortali ut bene moraliter operentur oportet quod for-
maliter et explicite referant sua opera in finem ultimum
quia implicite referre non possunt quia deest illis charitas
Ex quo infert quod si aliquis christianus fecit eleemo-

eleemosinam pauperi indigenti si est imperatum mortaliter non
refert explicite illud opus in deum peccat. Et sic infideles in
omnibus suis operibus peccant.

Attamen oppositam sententiam tenent omnes theologi et est vera
verissima quod infideles faciunt aliqua opera bona ex genere et cir
cumstantijs. Et oppositum judicio meo dici non potest sine periculo. Pro
batur nostra quia apostolus ex illo Rom. 13. omnis anima potestatibus sublimioribus
subdita sit. loquitur Paul. de principibus infidelibus et praecipit fideli
bus quod obediant principibus infidelibus quod ipsi principes imperantes omni
qui peccat. et ait quod illi quod sunt ministri dei in vindictam malo
rum. Pro. 1. petri. 2. dicit et eius idipsum quod Paul. subiecti esto
te omni humanae creaturae propter deum siue tamquam praecellenti siue
ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam bonorum. ecce expresse confirmat
regimen principum licet sint infideles et ait quod sunt ex ordinatione dei quod illi non peccant in omnibus suis operibus.
Pro. si infideles peccarent in quolibet opere sequitur quod in hac vita sunt
extra statum salutis Et nullo pacto disponi possint ut illuminentur
adeoque hoc est absurdissimum. sequela patet quia nullo pacto disponi
possunt nisi servando praecepta naturalia si autem in quolibet opere pe
ccant hinc potius facerent contra legem naturae quod illam servarent quod
gregorij ait quod etiam faciendo ipsa opera bona moraliter peccant
quia non referunt in deum et numquam possent disponi ut illuminentur a deo
Pro. sequeretur quod isti infideles essent omnino perplexi et essent
necessitati ad peccandum in quolibet opere quod hoc est absurdissimum
minor. patet sequela occurrente praecepto naturali de reddendo de
bito aut faciendo eleemosinam hinc si reddat debitum peccat secundum hunc
gregorij quia non refert illud opus in deum. si autem non reddat etiam peccat
quod ex necessitate peccat hoc autem est absurdissimum quod [illegible]
tangat q. Pro. etiam s. th. in hoc art. Et probatur quia infidelis
facit pauperi eleemosinam propter pietatem naturalem et reddit
debitum creditori propter justitiam naturalem. hinc licet non potens
referre tamen ratione naturalem et sic judicium esse prudentiale
quod illa opera sunt moraliter bona patet quia ea quae bonitas moralis in
opere debet poni ex judicio practico unde opus quod [illegible]
suppositis nulla sit mala circumstantia. Pro. probatur ex d.
Chrisost. homil. 26. super matheum imperfecti. et hic habetur
probat esse veritatem. Ex illo danielis. 4. ubi dixit daniel
nabuchodonosor peccata tua eleemosinis redime. illa exercet

nabuchodonosor erat infidelis et ydolater et tamen daniel illi inducebat non ad peccatum sed ad bona opera moralia vt per illa bona opera deus illum in illum (?) minueret et remitteret eius peccata. Et adducit D. Petrum apostolum qui dixit clementi suo successori quod si fidelis bene operatur recipit pro bono opere mercedem in presenti seculo et in futuro. Si vero infidelis bene operatur in isto seculo solum recipit mercedem non vero in futuro seculo. Et reddit rationem chrisostomus quia multi infideles bono morali benefaciunt non vero propter deum.

Ex istis infertur quod ut sit aliquod opus bonum moraliter in istis infidelibus et etiam in fidelibus qui sunt in mortali non requiritur quod referant illud opus explicite in ultimum finem ut dicebat gregorius sed satis est quod opus illud fiat propter bonum aliquod honestum. Et ita ista opera quae fiunt propter finem honestum eo ipso (?) referuntur in finem ultimum implicite et consequenter. Et Caietanus hic optime dicit quod sicut omnes causae sunt inter se connexae et omnes causae inferiores pendent a prima causa et referuntur ad illam ita similiter est in finibus quod omnes fines honesti pendent a fine ultimo et ordinantur ad illum et referuntur.

Et infertur contra eundem gregorium quod virtutes sunt propter se expetendae et licitum est operari opus virtutis propter ipsam virtutem v.g. facit eleemosinam pro nomine (?) et facit honorem (?) sit in seruicio et ut exerceat opus illius virtutis bene moraliter faciat sine alia relatione. patet quia ut dictum est ista opera virtutis ex natura sua referuntur in vltimum finem. Probatur quod sit licitum amare virtutes propter se ipsas. ex Arist. 3. ethicorum. c. 8. vbi expresse docet quod ille est vere fortis qui fortiter operatur propter ipsum bonum fortitudinis illud bonum diligens et intendens. Et licet ad hoc tendere quod propterea (?) sit licitum in virtutibus sed non in bonis virtutis (?) quae non sunt honesti non licet illi expetere propter se ipsa v.g. non licet diuitias aut famam aut honores propter se diligere sed ut bene diligantur debet ad illud honestum referre et aliquem finem studiosum virtutis. vt diligere diuitias ut faciam eleemosinam et [illegible] seruitium [illegible]. Valet

Patet quod ista bona utilia et non honesta ex se sunt bona indifferentia qua propter aliqui possunt esse instrumenta virtutis aliquando vero possunt illi applicari et erunt instrumenta vitiorum propterea ut talia ista indifferentia oportet quod propter bonum virtutis diligamus ista bona: hoc docet Arist. 2. ethic. c. 8. ubi ait quod si aliquis operetur opus fortitudinis vel propter honorem vel propter divitias non operatur bene moraliter nec est vere fortis si operetur ut sit fortis. ista autem bona naturaliter utilia quae sunt indifferentia non sunt fines virtutis. Et idem Philosophus 4. ethic. c. 1. dicit quod si aliquis diligeret divitias propter se ille esset avarus. sed debet illas diligere ut bene agat propter finem virtutis. virtus autem propter se expetenda est.

Dices fortasse contra Capreolum 2. sent. d. 41. q. 1. quod si aliquis fidelis tenetur ex precepto facere eleemosinam et ipse fidelis sit in peccato mortali si det eleemosinam pauperi motus pietate et misericordia naturali in ipso exercendo in finem ultimum iste bene moraliter operatur. Capreolus autem dicit quod qui non tenetur homo ex precepto facere eleemosinam hinc sequitur satis est ut sit bonum opus moraliter quod faciat ex motivo honesto at vero qui habet preceptum concedit Gregorio quod ut sit bonum opus moraliter oportet referre illud in finem ultimum alias est malum opus. Hoc autem falsissimum est quia certe hoc esset replere omnes homines multis scrupulis quia nemo potest scire utrum habeant gratiam et charitatem unde secundum illam sententiam omnes homines essent obligati referre actum ex plicite omni operatione de quibus est preceptum naturalibus tantum tunc essent obligati. est falsum. P. des in preceptis naturalibus indigenti eleemosinam igitur ad substantiam operis. si quod faciunt eleemosinam ex amore istarum circumstantiarum quod reddimus debitum creditori non tamen quod a nobis ista circumstantia. Item ratione docet quod oportet hominem ultimum finem vel illi quod Capreolus. Item referre operis in finem ultimum habetur ad implendum preceptum quia referre operis ad implendum preceptum. imo tandem dico hoc est quod fit propter implendum preceptum. et postea implere quod si aliquis habet preceptum eleemosinae faciendae et propter [illegible] precepti apponat malam circumstantiam venialem. i. propter manen gloriam licet peccet venialiter tamen ille implet preceptum. quia preceptum tantum est de substantia operis.

Ad 1. Arg. Dico quod ea bona malaque in illo loco est mala voluntas quae ista affecta aliquis malo sunt operatur. ista qui habet voluntatem deformem sic

sic manserit non potest bonum fructum facere. at actus voluntatis ho-
minis infidelis qui sequitur lumen rationis non est mala arbor quia
operatur propter bonum rationis. Et per hoc patet ad 2m testimonium
ex luca dicitur n. quod quando voluntas infidelis sequitur lumen rationis habet
oculum simplicem ille infidelis .i. habet bonam intentionem. Ad
aliud ex paulo Rom. 14. dico quod intelligitur ut ibi declarat s. tho.
omne quod non est ex fide .i. est contra fidem est peccatum. Et
dicitur quod in illo explicatur iuxta sententiam multorum sanctorum
quibus paul. appellat fidem ipsam conscientiam et dictamen practicum
precedens operationes nostras tenemur n. in omnibus operibus sequi di-
ctamen conscientie et non agere contra illud. Ad aliud hebr. 11. dico
quod sine fide impossibile est placere deo ad comparandam divinam ami-
citiam et gratiam quia per operationes naturales etiam studiosas non po-
ssumus habere supernaturalia dona. Atque per operationes que sunt
secundum rectitudinem naturalem non displicemus deo sed potius placemus quantum
ad aliquod premium temporale ut legimus Exodi 1. quod deus
benefecit obstetricibus hebreorum que reservaverunt mares illos quos
iussi erant interficere et ait scriptura quod premiate sunt tempo-
raliter a deo licet ipse essent gentiles et ydolatre

Ad 2. arg. Ex ratione naturali. ad primum dico quod ans est falsum
.s. non possumus diligere aliquod bonum temporale propter se
hoc enim non est constituere ultimum finem in creatura quia virtutes
et operationes honeste supernaturales referuntur in finem ultimum
qui est deus et ita qui intendit bonum virtutis ipsum deum querit
in suis operibus. Ad 2. concedit ans negat con. quia ratio
discriminis est quod omnia opera ex genere bona supernaturalia
ordinantur in ultimum finem unde prima relatio que est ex chari-
tate sufficit ordinare sufficit ordinare omnes alias bonas operatio-
nes in illum finem virtualiter. Atque quia bona opera non ordinant
ex natura sua in falsum finem et ydolum immo potius repugnant et con-
trariantur falso fini propterea non est satis prima illa relatio
infidelis per quam se et omnia sua ordinavit in ydolum sed ut
illa opera efficiantur mala requirunt actualem relationem in
malum finem. Ad 3. dico ex dictis quod ans est falsum
immo potius illi constituunt finem ultimum in vero ultimo fine quem [illegible]

Ad 3. arg. Ex August. dico quod august. indiget lectura bene [illegible]

affecto ut bene explicet. 2o. s. th. qui optime legerit aug. explicat illum bene in hoc art.o nec p tu putat q aug. senserit o.es operationes infidelium esse peccata. unde s. in ad. 1. explicat d. aug. fortasse bene vide ibi. 2o. dr q aug. dicit virtutes philosophorum esse potius vitia q virtutes non q neget fuisse aliquas veras virtutes in aliquibus sed hoc dicit q aliter illi in suis operibus quaerebant vanagloriam et opinione apud populum aestimabant in ipsis operibus virtutum et ideo illae operationes non erant tam virtutum sed vitiorum. 3. dr quod mihi videtur magis ad mentem aug. q ipse fuit ... qui ipse fuit humilis inter sanctos et q pelagiani erant superbissimi plusquam nimium indulgentes libero arbitrio detrahentes gratiae dei propterea aug. saepe contra pelag. loquitur per hyperbolem et exageratione volens confundere superbiam illorum hereticorum

Ar. 5. utrum sint plures species infidelitatis

1. Con. virtus consistit in spe propterea q attingit aliquod medium regulatum secundum rationem in aliqua certa materia. 2. Con. multa vitia opponuntur uni eidem q virtuti. 3. Con. illa vitia opposita virtuti quae vitia habent malitias formaliter distinctas distinguuntur secundum spem quae vero non habent malitias formaliter distinctas opponuntur tantum et distinguuntur numerice. 4. Con. infidelitas in genere continet tres species infidelitatis s. paganorum, hereticorum, et iudaeorum. 2a dub. de ista q. s. th. utrum istae infidelitates differant spem 2a utrum praeterea sit aliqua alia species infidelitatis praeter istas tres 3. iterum utrum istae sint spes specialissimae. 1. videtur q istae infidelitates non distinguantur secundum spem. p. eiusdem spei peccatum est quod fit contra virtutem antequam habeat virtutem et postquam ipsa virtus est habita v.g. si aliquis peccat peccato prodigalitatis antequam habeat virtutem liberalitatis et postquam habet virtutem ipsam. g peccatum quod committit hereticus contra fidem postquam habet fidem et peccatum quod committit postquam professus est fidem est eiusdem spei. 2o. arguit. cathecumenus qui novit articulos fidei et credidit per fidem infusam antequam profiteatur fidem per sacramentum baptismi si convertatur ad priorem religionem et idolatriam est paganus ut o.es fatentur et tamen militat contra fidem quam habuit eiusdem spei est illud peccatum post et ante fidem peccatum vero post fidem est hereticus q deserit antea fidei

quas crediderant haeresi est eiusdem speciei cum peccato paganismi.

3.o probatur quod sint plures species. sed vere infideles sunt infideles et non sunt Judei neque pagani; quod non sunt pagani patet quia pagani nihil suscipiunt de fide neque de lege veteri neque nova. sed vere infideles admittunt multa ex veteri testamento et aliqua ex novo, sed quod non sunt Judei ut patet neque pagani neque haeretici, ergo sunt in alia specie infidelitatis.

4. probatur quod ipsae non sunt species specialissimae inter haereticos videntur esse multae haereses quae differunt specie inter se, ergo haeresis non est species specialissima. consequentia patet quia alia haeresis est secundum speciem haeresis Arrii qui in multiplicat essentias alterius speciei videtur esse haeresis Sabellii qui confundit personas. ipsi enim haeretici sunt contrarii, ergo videtur quod sint distinctae species. Item alterius speciei videtur esse haeresis Nestorii et Apollinarii qui negant in Christo veritatem humanae naturae.

Pro solutione huius dubii notandum quod S. Th. 12. q. 72. per totum disputat ex professo de distinctione peccatorum specifica et numerica, quo loco spectant praesens dub. breviter tamen pro nunc oportet notare cum S. Th. hic solutione ad 1. quod vitium dupliciter opponitur virtuti: uno modo quia vitium recedit a medio in quo consistit virtus vel corrumpendo medium vel aliquam circumstantiam necessariam ad virtutem. et isto pacto infinita sunt peccata et vitia quae opponuntur contra unam eandem virtutem quia deviare a medio virtutis infinitis modis contingit ut ait Arist. 2. ethic. c. 6. et 7.o dicit quod infinitis modis contingit peccare contra virtutem et d. dyonisius. c. 4. de divinis nominibus ait quod bonum contingit ex integra causa, malum tamen ex singularibus defectibus et ita pythagorici ponebant malum esse infinitum et bonum dicebant. Et sic ex ista oppositione non possumus assignare speciem vitio quia recessus a medio potius est privatio speciei quam constitutio speciei et sic quia infinitis possent esse species huic uni virtuti opponerentur infinita peccata secundum speciem distincta. et tamen hoc nullus unquam dixit.

2.o vitium opponitur virtuti ex parte obiecti circa quod versatur ipsum vitium quod obiectum contrarium est ad obiectum circa quod versatur contraria oppositae.

opponitur virtuti. Et ex hac parte qui sub ratione utrique habet
malitias formaliter differentes hanc virtuti distinguunt esse. ita
phylosophi dicunt quod cuilibet virtuti contrariantur duo vitia
distincta specie alterum ex defectu alterum ex excessu. ut 4. li-
beralitati que est una virtus specie contrariantur et prodigali-
tas que est per excessum et avaritia que est per defectum et specie differunt
ita g.s. th. in 3° c. peccatum infidelitatis contemplatur omnes falsi-
tates que sunt contra virtutem fidei et reperiuntur falsitates forma-
liter inter se differentes et sic tres species infidelitatis constituimus una
falsitas est in paganis qui numquam susceperunt fidem et inte-
lectus sui judicio et ingenio credunt nostram fidem esse impossibi-
lem et impertinentibus ad finem
tertia. Est falsitas est in judeis qui negant tertias fidei
pertinentes ad ... et in isto falsitate videtur esse forma
... fidem christianam ... in figuris ... quas ...
... infidelitati ...
... fidei ...
3. infidelitas est falsitas hereticorum qui repugnant fidei
in aliquibus articulis quos ... explicite et implicite credi
derunt. Neque ... aliquid ... probabiliter ...
... species infidelitatis et ita bene s. th. ponit illas
esse species specialissimas ... species ...
infinita peccata infidelitatis ... numero differentia.
Ad 1. argumentum. ... virtutibus moralibus ...
... fidem ... aliquis profitetur fidem ...
vel in umbra sicut judei vel in semet ipsa sicut heretici est
alia distinctio ... specificabilis quam habent pagani.
Ad 2. ... cathecumenus qui non est professus ...
fidei per baptismum licet habuerit fidem ...
antiquus contubernius est paganus et non hereticus ...
qui licet relinquat fidem quam habuit ... fidei ...
nec professione per baptismum licet gravius peccet ...
aliis paganis qui nullam habuerit fidem
Ad 3. ... antecedens licet ... ex veteri
et novo testamento ... omnino pagani qui ...

fuerint obligati alicui vere religioni sicut Judaei qui habuerint veram religionem X[ti] omni modo habent. sed illi 2[o] suo cerebro et vano judicio confinxerunt ad eorum sua quaequenti multa errore in veteri et novo testamento. sicut inter paganos quidam proprio suo cerebro adorant stellam alii lunam alii deos et alium et tamen illi omnes sunt proprie pagani sed exercentes fingunt alias errores.

Ad 4. Re. quod omnes heretici conveniunt ad unum et eandem speciem specialissimam quae est heresis et tamen inter ipsos sunt aliqui heretici maiores alii vero minores sed tamen omnes solo numero distinguuntur. sicut isto tempore quidem refert aliquis peccaverit contra temperantiam quia comedit carnes alius vero quia comedit ova et sic et se ipse precerta sunt differentia in materia solo numero sic heretici licet ex parte materiae differunt numero et tamen specie eadem sunt quia omnes contradicunt fidei quam receperunt.

Ar. 6. Utrum infidelitas gentilium seu paganorum sit gravior ceteris

supponit s. Th. quod infidelitas 2. potest considerari. 1. concl. si attendamus ad oppositionem quam dicit infidelitas contra fidem sic infidelitas hereticorum est gravior et pessima ceteris aliis. 2. concl. et secundum eandem considerationem infidelitas Judaeorum est gravior infidelitate paganorum. 3. concl. si vero attendamus ad corruptionem veritatum quae sunt in fide infidelitas paganorum est multo gravior aliis infidelitatibus. 4. concl. simpliciter et absolute loquendo heretici peccant multo gravius quam Judaei et pagani Judaei vero quam pagani.

Notandum quod ista 4. concl. quam asserit s. Th. quod heretici gravius peccant omnibus aliis est certissima et fide tenenda. illam probat d. Chrysostom. homilia 50. ad populum antiochenum. et adducit bonam rationem. dicit infidelitas paganorum habent quidam excusationem sequentium errorem in multitudine in se quia non credentes 2. esse verum deum consequenter bene negant alias veritates quas ipse X nobis aperuit. At vero heretici non credunt aliquas veritates fidei et tamen credunt X esse verum deum et cadem quam ipse quia veritas negant tamen multas veritates ab ipso assertas et ita est potius bestialitas quam heresis negant esse...

legiaime se infideli[bus] veritatis et alii multique habemus tamen
2a ex evangelio quod ex traditione. P. probatur ex illo luc. 12. servus
qui novit voluntatem domini sui et non fecit eam plagis vapulabit
multis quam qui non noverunt dei voluntatem. q. P. 1. ad tymot. 5.
si quis inquit curam suorum non habet maxime domesticorum
fidem negavit. videtur esse fidem. et ait est in fide lib
teris. et in traditione quod si abierit fidem negavit quod est in fidei fide
teriorem. i. aliis paganis. P. 2. petri. 2. [illegible] c. Petrus pro
batur ex quo [illegible] cons. [illegible] et in ter alii multi [illegible] melius
erat illis non cognoscere viam veritatis quam post agnitionem retror
sum converti ab eo quod traditum est illis sancto mandato.
quibus illud proverbium competit canis reversus ad vomitum [illegible].

Ar. 7. utrum sit cum infidelibus publice disputandum de Fide

1. Concl. loquendo de disputatione in ordine ad disputantes si aliquis disputet de rebus fidei ex animo quasi dubius ut experiatur argumentis disputationis quam veritatem habeant fidei iste [illegible] infidelis est. 2. Concl. ex parte audientium si audientes sunt firmi in fide et credere [illegible] circa illa nullum est periculum disputare cum illis de rebus fidei. 3. Concl. si [illegible] audientes disputationem sint infirmi in fide praesertim temporibus quibus hereses pullulant hinc oportet distinguere quod si isti infirmi audierunt hereticos qui conati sunt fidei simplicium impugnare de rebus fidei hinc non modo theologis sed potest [illegible] cum iis publice disputare contra hereticos de rebus fidei. si vero isti non audierunt argumenta hereticorum [illegible] utilius est quod disputationes fiant publice coram auditoribus infirmis circa fidem.

De materia huius arti. disputant: s. th. 1. p. q. 1. ar. 8. et q. 32. ar. 1. Et oportet videre in hoc c. l. nemo. C. de summa trinita. et fide catholica cuius [illegible] dicit. s. th. in 2. argu. [illegible] dicitur. Marcianus imperator dicit quod facit in fi[illegible] religionis [illegible] qui cumque revocat in disputationem quod semel [illegible] concilio [illegible] est definitum. Et oportet videre [illegible] quicunque de hereticis lib. 6. in illo c. Alex. 4. prohibet quod laicus neque privatim neque publice suscipiant disputationem de fide qui [illegible] fecerit ipso facto sit excommunicatus. Art. [illegible] disputatio intellige secundum modum [illegible] [illegible]. q. qui [illegible] disputatio est tamquam de re dubia vel [illegible]. 8. 9. 8. L.

aliis christianis licitum est. quod c. dicit de laico quod non disputet de fide intelligitur de illis qui nihil percipiunt de fide. ceterum si sit laicus theologus qui bene percipit et potest ad aedificationem fidelium bene disputare licet tunc non est prohibitum ei neque publice neque private disputare et ita glo. in illo c. bene explicat. Ad 4 quantum ad hoc debent servari superius modi disputationis et qua gravitate oportet nos agere videndus est d. gregorius 3. p. pastoralis c. 4. ubi egregie quo de sacerdote docet theologos. vide omnino P. quibus viis et quibus cautionibus debeat theologus agere cum infidelibus ad confirmandas veritates fidei disputat bene et luculenter quod non solet ille facere Scotus in prologo 1. sent. [illegible] q. 2.

Ar. 8. Utrum infideles compellendi sint ad fidem

- 1. Concl. infideles qui numquam susceperunt fidem ipsi nullo modo sunt compellendi ad fidem neque ecclesia neque princeps temporalis habentes ad illos compellendos.

2. Con. ecclesia et principes fideles possunt eiusmodi infideles compellere ne blasphement nostram fidem neque deterreant christianos a vera fide terroribus aut minis. 3. Concl. infideles qui semel fidem susceperunt sunt compellendi ad fidem terroribus et suppliciis et armis.

In hoc art. 2 est dub. de 1a concl. quod ecclesia non potest compellere [illegible]. Scotus 4. d. 4. q. 9. tenet oppositum. s. quod ecclesia habet ius et potestatem compellendi ad fidem istos infideles qui numquam susceperunt fidem et ait quod non solum ecclesia sed etiam principes fideles religiose facerent si compellerent istos infideles ad nostram religionem etiam si oporteret illos interficere. at dum inquit hoc intelligitur quod fieri potest sine scandalo. probat Scotus hoc 1o ex c. de Judaeis 45. d. ubi laudatur imperator Sisebutus qui compulit Judaeos ad fidem nostram suscipiendam ergo ecclesia habet eiusmodi potestatem et principes christiani. 2o. quod ista compulsio est utilis ipsis infidelibus et [illegible] probatur magno tempore ergo illud potest ecclesia. antecedens patet quia si illi vel ex animo relinquant suos ritus et suscipiunt nostram fidem manifestum est utilitas quae ex hac consequitur si tu etiam inviti suscipiant fidem etiam in hac etiam est maxima utilitas

et filii.

.quod cohibere est infidelibus quod non possint impune servare suam falsam religionem, sed tamen hi et simpliciter careant signis et exterius servant nostram religionem. 5. probat quod licet isti minus digne hi qui invitis compelluntur non suscipiant vere et ex animo nostram religionem, sed tamen filij eorum saltem in tertia vel quarta generatione convertentur et sic a principio ecclesiae ex istis infidelibus multi facti sunt boni fideles. hanc sententiam etiam tenet Gabriel 4. d. 4. q. 2. At vero oppositum tenent omnes alij theologi et scholastici in 4. d. 4. quod ecclesia non habet eius modi potestatem.

2. Et ista sententia sine dubio est verissima et certissima et oppositum facere esset grande peccatum et sacrilegium contra nostram fidem et religionem. Probatur haec propositio 1. primo per definitionem ecclesiae in concil. Toletano 4. ca. 55. et habetur 45. d. c. de judeis. quod c. Scotus pro se allegat. ait concilium: praecipit sancta synodus ut nemini deinceps vis inferatur ad credendum et adducit concil. duas rationes gravissimas. prima quia fides est donum dei cuius vult miseretur et quem vult indurat. unde potius debemus cum deo agere et precibus nostris eum flectere ut illos convertat quam illis vim inferre quia non idcirco quia illis vis inferatur convertuntur et accedunt ad nostram fidem.

2. ratio est, fides est actus omnino voluntarius et sponte neque cuiquam inde ex detrimento pugnat omnis coactio. propterea sicut homo per proprium voluntatis arbitrium peccavit, consentiens serpenti, ita per propriam voluntatem vocante se gratia dei debet et se vindicare convertere. ecce quomodo ista definitione et rationibus apertissimum [illegible] vel oblitus est Scotus pro se adducit quod certe vel non vidit [illegible]. Hoc quidem ceterum concil. laudat illum principem esse qui [illegible] sed tamen quia non fuit secundum scientiam zelum [illegible] contra voluntatem propterea factum reprobat. Praeterea hoc est definitum 45. d. et de baptismo et eius effectu. 8. 3o. c. maiores de baptismo et eius effectu. ubi Innocen. 3o. dicit quod est prorsus nostrae religioni contrarium quod aliquis ad illam cogatur. idem definit s. gregorius 45. d. c. qui syncera. qui vult reducere ad christianitatem inducere debet studio et bene volentia agere non violentia quia qui oppositum faciunt suam causam videntur agere et non quae dei sunt. Idem tenet Clemens 3. ex de Judeis et sarracenis. et sicut Judei 2. P. probatur ratione Caietan. sic quod isti qui per iniuriam contentionem ad fidem

ij. Si qui recipiunt sacra- tum baptismi per vim compulsi et contra voluntatem minus peccant per- cepto sacrilegij et compellentes. dico recipiunt baptismum qui fidem in Christum certo non recipiunt quia non infundit fidem nisi illis qui voluntarie illam suscipiunt loquendo de adultis.

contumeliam, non propter gratiam sed propter incommoda temporalia et propterea compellentes committunt sacrilegium. P. medium ut sint bona et licita debent esse pro pax honestissima sed credere evangelio est voluntarium, ergo media debent esse consona et voluntaria, sed poenae et propterea oppressiones et rapinae sunt iniquissima media ut compellantur. P. patet ratione. homo jure naturali habet liberum arbitrium et maxime dominus suarum operationum et ideo dominus legem constituit hominum bonum et malum, vitam et mortem ut pro voluntate sua acciperet utrum vellet sicut legimus ecclesiastici c. 15. ergo maxime peccant contra istam dignitatem hominis et libertatem naturalem quicumque per violentiam et mortem vult compellere homines ad suscipiendam sanctam religionem quam debent ipsi liberrime et maxime sponte suscipere etc.

P. patet testimonijs scripturae marci ult.º legimus praedicate evangelium omni creaturae qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit. ecce manifeste dominus relinquit hominibus in sua potestate credere evangelio, qui salutem aut quod non credere et condemnari, et ea proposuit vitam et mortem ut dicit ecclesiasticus. P. math. 10. ait christus apostolis et praedicatoribus evangelij qui non receperint vos neque audierint sermones vestros exeuntes de domo aut civitate excutite pulverem qui adhaesit pedibus vestris in testimonium illis. sic licet adductus vere quis cedes et oppressiones debent evangelium viris inferre hominibus cum velint, quia si illis debent solum pulverem illis relinquunt. tolerabilius erit in die judicij. P. ex illo luce 9. cum nuntiarent christo recipere se sospitio deinde jacobus et joannes dixerunt christo, vis dicamus ut ignis descendat de celo et consumat illos. deinde christus conversus ad illos increpavit eos dicens nescitis cuius spiritus estis. filius hominis non venit perdere sed salvare, ecce non tribuit istam potestatem suis ministris. P. ex illo Pauli 1. cor. 5. ait de his qui foris sunt quid ad nos judicare, nonne de his qui intus sunt vos judicatis. eos autem qui foris sunt dominus judicabit. et expresse docet quod non est potestas in ecclesia super his qui foris sunt et extra ecclesiam. P. ipsa praedicatio apostolorum docet manifeste istam veritatem quia apostoli contenti erant tantum [illegible] gratia et officijs et omni praemia et non violentia, et quod [illegible] manifeste vocat dicebat Paulus. [illegible] vester salus vestra salute. sextum [illegible]

Lex machumeti que impia est propter contenta impijs et medijs inimicum in vecta est. lex xpi evangelica per amorem.

Existit ex de finitis. Ex quo deducitur contra cum theologorum dicentium quod ecclesia non habet quidem potestatem inducendi infideles ad fidem per violentiam sed. in aliquo aliquis sunt tempestate quod ecclesia habet potestatem inferendi vim ut relinquant suam sectam et religionem mala quam observant contra ...

Alterum dico quod ista est impossibilis nam sequentia est impossibiliter unum quod alterum. quod si ecclesia haberet talem potestatem consequenter haberet potestatem inferendi vim ut suscipiant nostram religionem. patet manifeste quod si ergo vim tollimus ab illis, si ac religio solum debet illis suscitari religio quam suscipiunt non debent illos derelinquere sine religione aliis ipsi non possunt aliquam habere rationem quare illis inferunt vim ut relinquant suam religionem. P. quod ipsi colunt falsam religionem et sectam sed in predicatoribus evangelicis non est quod illos contendimus per medium evangelica per correctionem fraternam, exortationem, et evangelij predicationem. Et si illi noluerint nos audire debemus illos derelinquere ut libere et suis sponte perveniant ad ... veritatem.

Est tamen advertendum quod ab hac regula generali excipitur casus in quo posset ecclesia illis vim inferre. s. quando isti infideles peccarent contra ignominiam proximorum et innocentium. v. g. si in aliquo secta homines vescantur carnibus humanis et si immolent homines in sacrificium suorum idolorum tunc in isto casu potest princeps christianus inferre bellum et illos compellere ut relinquant illam nequitiam. Sed hic etiam tunc non est modus inferendi ignominiam et si nunc sunt cum temperare tamen potest contra illos inferri bellum. Ad quod dico quod debet intelligi quod habet ecclesia potestatem inferendi bellum solum ... et extenditur ad libertatem innocentium et non amplius. Unde non est ecclesia neque principis quod in aliqua provincia occidantur homines quod propterea princeps debet ... indiam.

Ad 1. Reg. ... quod ille princeps erravit in bello et dictum est. Ad 2. dico quod licet illis esset ...

ut somniat b[...] in medio sunt utrique sermo, et non sunt facienda mala ut veniant bona. Rom. 3. 2. quilla compulsione est utilis debet maxime conducere nostrae religioni quia qui ad fidem primo compelluntur fugiter blasphemant nostram religionem ut manifeste experientia nos docet.

Circa 2. concl. S. Th. Notandum quod S. Th. accipit illam ex d. Augustini epistola 50. ad Bonifacium comitem. et habetur etiam in epistola 2. 3. 4. 4. c. non invenitur. Et ista q. verificatur in isto casu quando in aliqua provincia subiecta principi christiano vivunt mixtim fideles cum infidelibus sicut olim erat in multis provinciis hinc quando infideles blasphemant fidem nostram et impediunt a tenere fideles a nostra religione tunc princeps christianus iustissime et sanctissime edit leges ad puniendum eiusmodi iniquos. probatur exemplo Daniel. 3. ubi postquam Nabuchodonosor vidit illud maximum miraculum trium puerorum hinc tulit legem publicam in suo regno quod quicunque blasphemaret deum illorum trium puerorum capitali sententia puniretur. ait Augustinus. si hoc potuit facere ex lege princeps infidelis multo magis potuit princeps fidelis.

In 3. q. S. Th. est dub. utrum haeretici deserentes fidem quam semel susceperunt debeant compelli sententiis mortis et ultimo supplicio ut accipiant fidem. Ad hoc dub. haeretici negant per illas quae habent in lege potestatis. unde in concilio Constantiensi sess. 14. est error 14. qui sic ait. doctores et theologi asserentes quod haeretici nolentes credere esse plectendos ultimo supplicio sequuntur fortius et pontifices qui ter dediderunt domini pontifici Pilato qui noluit illis tradere. Et Lutherus apud Cochlaeum art. 33. dicit quod inique est.

Vales al[...] encello

Atque dico quod est error manifeste negare quod eiusmodi haeretici postquam facti sunt incorrigibiles debeant tradi brachio seculari ut puniantur ultimo supplicio. patet 2. c. ad abolendam et c. de haereticis ubi definitur eiusmodi haereticos traddantur brachio seculari ut comburantur et patet 1. ex consuetudine ecclesiae in concilio n. Constantiensi exusti sunt Joannes Hus et Hieronymus a Praga. Et Leo 10. in bulla art. 33. condemnavit hunc errorem Lutheri. 1. patet manifeste ex sacris literis. Et Matth. 7. appellat haereticos lupos et in nullus pastor est adeo stolidus qui non arceat lupos

 369

a suo grege et cum illos mittere si credendo ne sui grex pereant. P. 2. timo.
2. ait Paulus quod sermo istorum hereticorum sicut cancer serpit quod imme-
dicabile vulnus ferro curandum est et sicut ibi dicit beatus Hieronymus
putridae carnes abscindendae sunt ne totum corpus inficiant. P.
actuum. 5. S. Petrus occidit Ananiam et Saphiram quia fraudaverunt
de precio agri quod multo magis heretici sunt tradendi morti qui frau-
dant fidem et mentiuntur contra veram nostram religionem. P. Rom. 13. ait
Paulus de principe seculari non enim sine causa gladium portat
vindex est enim dei in iram [illegible] malefactorum. Si expectat
ad munus magistratus occidere fures qui perturbant pacem reipublice
temporalis multo magis erit eius munus occidere istos hereticos qui
perturbant pacem reipublice spiritualis. Si n. minus delictum pu-
nitur pena capitis multo magis maius delictum. Si in incipientes
hereses non reprimamus continuo serpit et totum conturbat
orbem. Alio posset quis contra hoc dicere quod ista pena mortis
non decet mansuetudinem ecclesie et christianam pietatem. Sed.
ni. Ex epistolis Augustini patet ecclesiam olim tentavit adversus hereticos omnia
alia remedia leniora. Tempore n. Theodosii cautum est lege
publica quod heretici mulctarentur pena 10. librarum auri. Postea
tempore Constantini imperatoris sunt heretici exilio relegati ut
patet in prephatione concilii niceni. Postea est excommunicatione adhi-
bita adversus illos et separati sunt a consortio fidelium. Et postquam
omni remedio tentavit et nihil ei cum illis profecit sed facti sunt
incorrigibiles propterea tradidit illos brachio seculari ultimo
supplicio puniendos. Hoc argumentum de pena mortis hereticorum latissime
disputat August. epistol. 48. ad Vincentium donatistam et epistol.
50. ad Bonifacium comitem unde S. Th. colligit. [illegible]
Augustinus primo fuit huius sententiae quod heretici non deberent puniri
pena capitis postea et multis exemplis adductus est mutare
sententiam ut crederet esse necessarium illos ultimo supplicio
puniri. Videndus est idem August. libro 3. contra epistol.
Parmeniani c. 1. et 2. et lib. 2. contra literas Petiliani
c. 19. et 20. ubi hoc multis confirmat et gentium exemplo
multa egregie dicta colligit. 23. q. 4. [illegible] multa capita.
Est alia dub. circa istum 3. art. 2. Utrum filii [illegible] omnes
qui sunt baptizati infantes antequam intelligerent sacramentum
quod susceperunt. Si postquam adoleverint et noluerint retinere
fidem quam in baptismo susceperunt sint ne compellendi
ab ecclesia ut retineant fidem. Et videtur quod non debeant

quod non debeant compelli. patet quia credere est actus maxime liber et voluntarius. isti tamen qui fuerunt baptizati non habebant libertatem arbitrii. videtur quod postquam pervenerint ad aetatem adultam sint relinquendi ut eligant quod velint. Ad hoc dub. Erasmus in quadam visione novi testamenti dicit quod si placeret principibus ecclesiae videtur sibi quod esset optimum ecclesiae ut eiusmodi pueris diceretur optio vel retinendi fidem vel abiciendi et ipse dicit quod hoc pacto licet ecclesia sic non haberet tot christianos numerosos tamen haberet magis voluntarios christianos et meliores. Attamen haec ipsa sententia est erronea et contra sententiam veritatis quae est quod isti sint compellendi ut retineant fidem quam los padrinos pro ipso puero professi sunt et quam ipsi pueri per illos susceperunt. patet primo extra. c. maiores de baptismo et eius effectu. Unde definit Innocentius 3. quod postquam aliquis recepit sacramentum baptismi quomodocumque illud receperit etiam si ex parte coactus compulsus sit baptizari. et ideo est ne fiat iniuria deo et eius sacramento. Idem definitum in concilio toletano. 4. canone. 55. et idem pulchre et sanctissime est definitum concilio toletano 8. canone. 7.

2. ratione probatur. Iure naturali filii tenentur ad pacta et vota quae parentes pro illis fecerunt in utilitatem ipsorum quae ut ipsi meliorem agunt parentes negotium ipsorum eo tempore quo illi non sunt capaces ut tamen nisi [illegible] utilis aut commodis istis pueris quae nostrae religionis [illegible] et patres tenebantur pro illo tempore facere pro illis eiusmodi [illegible] unde ipsi pueri tenentur ratione pactorum. 3. quia si relinqueretur in eorum arbitrium esset manifestissimum [illegible] quia illis daretur quia pro illo tempore non possunt isti satis intelligere utilitatem maximam nostrae religionis et sic multi illam desererent et detrimentum esset [illegible] evangelium [illegible] pueris et sic ipsum [illegible]. Unde [illegible] habet locum quod. 6. gregorius felix necessitas quae ad meliora compellit. et hoc [illegible] istum modum intelligit s. August. lib. de verbis domini serm. 33. illud quod legimus luc. 14. dixit pater familias servo exi in vicos et plateas et compelle eos intrare ut impleatur domus mea ait d. August. quod ista compulsio debet intelligi quod ecclesia per censuras ecclesiasticas compellit illos qui susceperunt fidem ut retineant illam [illegible] illi tamen qui sua sponte venerunt sunt gentiles qui non susceperunt fidem.

2. est tamen dub. Utrum similiter debeant compelli filii haereticorum ut retineant fidem quam professi sunt habitu si parentes essent in nostra religione et non fuissent facti haeretici. Ad hoc

Ad 2. c. Palude 4° d. 4. q. 4. videtur expresse dicere quod ecclesia habet potestatem compellendi filios hereticorum ad baptismum si recipierint parvuli sine adulti. Et videtur hoc probare quia si patres non fuissent facti heretici ecclesia haberet jus erga filios ut baptizaret illos invitis parentibus, quod videtur quod similiter modo habent [illegible] quod parentes facti sint heretici non id impedit.

Dico tamen quod si filii sint parvuli et contineant sub patria potestate nullum dubium est quin ecclesia habeat potestatem eripiendi illos a parentibus invitis et illos baptizare. Patet quia potest baptizare filios christianorum invitis parentibus et quamvis parentes nolentes quare pariter potest baptizare filio hereticorum ipsis invitis. Patet quia per hoc quod parentes sint heretici illorum non amittit ecclesia suam potestatem.

Attamen quando filii sunt adulti et liberi arbitrio ecclesia non habet potestatem baptizandi illos contra propriam voluntatem. Patet quia fides debet esse maxime libera et voluntaria si filii sunt sui compotes quod maximum sacrilegium si invitos baptizaret. Probo quia si illud verum esset certe posset eodem modo baptizare omnes turcas et sarracenos qui prope nos sunt. Patet sequela quia certissimum est ista dicere origine a parentibus christianis qui peccata disiuncti sunt ab ecclesia. Probo si aliquis infidelis qui habet filium adultum vellet conducere ad nostram fidem filius tamen eius non vult certum est quod licet ecclesia habeat potestatem supra parentem tamen non habet potestatem supra filium quod similiter in nostro casu. Quod dico de filiis hereticorum crediderim etiam de filio alicuius christiani qui in ecclesia non fuerit baptizatus et tamen tenera aetate quia hunc factus adolevit et non fuerit baptizatus non posset ecclesia nullum invitum baptizare quando est sui compos. Ratio est regula universalis quod homo liberi arbitrii non potest compelli ad nostram religionem nisi illam ante suscepit.

Ar. 9. Utrum sit comunicandum cum infidelibus.

Supponitur 3 dantur leges. 1. concl. ecclesia non prohibet fidelibus comunionem infidelium qui numquam fidem susceperunt in poenam ipsorum infidelium. 2. concl. ecclesia privat fideles a comunione hereticorum in supplicium et poenam ipsorum hereticorum. 3. concl. quando fideles sunt firmi et constantes in fide non prohibet comunicare cum infidelibus qui numquam susceperunt fidem.

Est dub. utrum comunicatio cum hereticis quae ecclesiastico jure est prohibita sit etiam divino jure prohibita. Et videtur quod sic. Patet 1° et 2°.

2° Ex s. th. q. 3. [illegible] aperte insinuat quod divino iure sit prohibita conversatio cum hereticis qui dicit primum infidelibus qui nondum susceperunt fidem est inhibitum in primis videtur innuere quod cum his qui susceperunt etc. Probatur 2. Joan. 1. si quis venit ad vos et hanc doctrinam non affert nolite recipere eum in domum nec ave ei dixeritis qui enim dicit illi ave communicat operibus illius malignis. 4° Probatur ad Tit. 3. ait Paul. hereticum hominem post unam et alteram correptionem devita sciens quoniam subversus est eiusmodi. non dicit Paulus quod hereticus est vitandus sed [illegible] quia commissum est solus debemus devitare illum. 5° Probatur matth. 18. ait Christus si ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus et heretici sunt non audientes ecclesiam ergo divino iure prohibemur conversari cum illis

Ex his quod divino iure non est prohibitum communicatio cum hereticis sicut neque cum aliis infidelibus nisi in casu quo aliquis esset in periculo subversionis et probabilis inficiendi tunc enim iure divino prohibitum est infidelibus cum illis agere. patet nostra tempestate modo ex constitutione concilii constantiensis esse licitum communicare cum quolibet excommunicato nisi in duobus tantum casibus s. quando est nominatim excommunicatus et qui est manifestus percussor clerici ita quod nullo possit tergiversatione celari. at hereticos tenemur vitare dicendo quod sunt excommunicati quod nisi in illis duobus casibus bene possumus conversari sicut cum aliis excommunicatis . . Ad illud ex s. th. dicitur quod s. th. supponit in 3. q. quod heretici sunt excommunicati propterea non sunt admittit fidelibus communionem cum illis et tempore s. th. non adhuc erat illa constitutio concilii constantiensis at hoc tempore possumus cum illis communicare nisi in illis duobus casibus et nisi esset periculum subversionis tunc iure divino sumus inficiendi tenemur vitare illum. Ad illud ex matth. si ecclesiam non audierit etc. dicitur quod evangelium supponit excommunicationem factam qua supposita tenemur illos vitare. Ex quo colligitur quod ecclesia habet potestatem per censuram ecclesiasticam excommunicare hominem et eiicere illum a congregatione fidelium et hoc dicit sit tibi sicut ethnicus. i. excommunica illum quo supposito debemus vitare illum sicut diximus in illis casibus. Ad illud Joannis dicitur quod debet intelligi in illo casu quando esset periculum subversionis et sic [illegible] doctrina. et ita [illegible] tribuit rationem qui enim dicit illi ave communicat operibus illius mali-

 371

qui exponit se periculo quod inficiantur et inveniuntur eodem crimine
et similiter intelligitur illud Paul. 2. dico quod apostoli erant
episcopi in illis provinciis quas sua predicatione converterant
et instituebant leges et constitutiones necessarias ad reformatio
nem morum. et sic Joanes precipiebat fidelibus ne reciperent in
fideles hospitio et idem precipiebat paulus tito. itaque erant precepta
ex officio[?] non preceptum [?]. et illis preceptum pro illo tempore
erant comodamine et ecclesia aliis decrevit sub eadem potesta
te in illis dictis

Utrum infideles possint esse prælati fidelium aut domini illorum. Ar. 10.

1. concl. nullomodo debet ecclesia permittere quod infideles preficiantur
aut dominentur fidelibus. 2. concl. si loquamur de prelatione aut
dominio quod ante iam erat tunc fideles debent esse subditi suis
prelatis et dominis ita quod per hoc quod subditi convertantur ad fidem non
sunt eximuntur a dominorum potestate. 3. concl. non obstante ista 1. 2. q.
ecclesia potest justissime statuere legem publicam ut nullus princeps
infidelis habeat subditum fidelem neque dominus infidelis servum fi
delem. 4. con. Ecclesia in quibus dominii infidelibus iam constituit
istam legem in aliis vero propter scandalum non statuit licet habeat
potestatem.

Circa 1. concl. notandum quod istud est diffinitum in jure quantum ad
prelationem habetur 54. d. nulla prelatio. ex concilio toletano 4.
et de judeis et sarrac. c. cum sit nimis absurdum. et quo ad con
cilio generali eodem tit. ex c. ex speciali. ubi precipit. 6. gre
gorius quod si vendiderit mancipia sua alicui infideli quod nullomodo
preponat infideles ipsis fidelibus. De dominio vero habetur
54. d. c. mancipia et c. presentia et de jud. et sarrac. c. c.
multorum et c. nulli judeo. misnis[?] c. assignantur causas pro quibus
non permittitur prelationem dominium infidelium super fideles. 1.
causa quia dicit s. th. quod domini essent molestissimi subditis
et servis. 2. causa quia est nimis indecens et absurdum quod
filii libere filiis famulentur ancille sicut ait Paul. ad galat.
4. is qui secundum carnem erat persequebatur eum qui secundum spiritum.
3. causa quia videtur esse una species quasi blasphemie et habent inser
vitutem et prelationem illum quem Christus sanguine suo redemit.

In 4. concl. notandum quod illa est diffinitum in jure in c. fraternitate. 54. d.
et ex. de judeis et sarracen. c. ultimo. Circa 3. concl. s. th.

Est magnum dub. videtur n. q illaq est falsa. Patet p.º infideles qui non susceperunt fidem habent legitimum et verum dominium supra servos et sunt veri principes suorum subditorum jure gentium. Et ius non destruxit istud jus gentium quin potius confirmat dominium quae sunt jure illorum sicut legimus math. 22. reddite quae sunt cesaris cesari &. q non habet ecclesia potestatem et auctoritatem q. subditi fideles non sunt sibi i.e. illi dominis infidelibus. P. sacrae literae dicunt q fideles obediant suis dominis infidelibus et etiam suis principibus infidelibus q non potest ecclesia vi [illegible] tollere lege q servi facti fideles sint ex dominium principum infidelium. ans patet Rom. 13. ois anima potestatibus sublimioribus subdita sit non est n. potestas nisi a deo et [illegible] ideo q subditi estote non solum propter iram sed etiam propter conscientiam et in tempore d. Pauli qui scribebat [illegible] fidelibus erant principes infideles. Ite. 1. corinth. 5. docet expresse Paul. q ecclesia non habet aliquam potestatem in [illegible] istos infideles qui nimirum sua aperiunt fidem dei [illegible] sunt nihil attinet ad nos judicare. Ite. 1. ad tym. 6. dicit expresse. quicumque sunt sub iugo servi dominos suos omni honore dignos arbitrentur q ibi loquitur de dominis infidelibus patet quia ante habent fideles dominos non contemnant q fratres sunt. Ite. 1. pet. 2. ait servi subditi estote in omni timore dominis non tantum modestis. i. fidelibus sed etiam discolis. i. infidelibus et dicit expresse q fideles non debent uti christiana libertate in velamen malitiae ad excutiendum jugum servitutis. Ite sapientiae 6. expresse dicitur q regibus principibus et potestatibus infidelibus data est a domino potestas et virtus ab altissimo ut regant suos subditos et christus debet ab illis exigere rationem de suo regimine. ex quo conseq. ex omnibus istis locis q isti infideles sunt veri domini q ecclesia non potest tollere. P. si ecclesia haberet istam potestatem et auctoritatem statuendi legem q quamlibet servos [illegible] infidelium a domino suo principium sequeretur q haberet auctoritatem tollendi ab illis alia bona quae possident justo titulo et privare illos suis terris et regnis. hoc autem est falsissimum et christianae [illegible] vel [illegible] dominis et praeterea q si ecclesia [illegible] istud dominium certe evangelium. effet in scandalum [illegible] omnibus modis parent [illegible] naturale et jure gentium q dicendum est q dominio sicut [illegible]

q. subdit

 372

vel fiat natura iure vel gentium, sicut, per evangelium.
Pro explicatione notandum ex Caietano. 1. q. 66. ar. 8.
ad. 2. arg. quod tria sunt genera infidelium. Primum qui dam
sunt infideles qui de facto et de iure sunt subiecti principi
cuius christianis sicut olim erant Iudei mixti nobis cum
et erant subiecti principi fideli regi Fernando et similiter
Sarraceni. Et Christiani principum incredulorum licet principes
esset fidelis. Alii vero sunt etiam principes qui pepulerant in fide
Alii vero sunt infideles qui de facto non sunt subiecti
principibus fidelibus sed de iure debent esse subiecti et pertinent
fideles homines. v.g. omnes Sarraceni et omnes Turce non sunt de facto
subiecti ecclesie sed de iure pertinent ad ecclesiam quoniam omnes
terre quas illi possident fuerunt olim ecclesie et propterea ex
suo ius iustissimum bellum illis inferre et dicit propterea quod illis uti tum
bona que habent. Alii sunt infideles qui non sunt subiecti
ecclesie neque de facto neque de iure sicut illi qui incolunt propriis
terris in quibus numquam fuit christianismus v.g. in Indiis et
qui deinceps venerunt in ditione christianorum erant liberi iure
naturae et gentium quia numquam fuerunt subiecti ecclesie. Ex his
1. Con. Infideles primi generis possunt lege publica et iusta
privari dominio suorum servorum fidelium. et ita hoc ecclesia iustissime
mesonhibit [illegible] iuribus allegatis continetur et patet quia ista iura
sunt sancta et iusta. Praeterea princeps reipublice et imperator reipublice
habet auctoritatem disponendi bonis particularium
civium ad bonum commune totius reipublicae quando multo magis in eo
modo in re virtutem fide et religionis ad praeservationem [illegible]
hoc facere enim quando lex ad quam pertinet conservare et augere
nostram religionem. Praeterea princeps potest statuere istas leges
erga suos fideles et esset sancta et iusta lex quanto multo potius
hoc potest statuere erga fideles quia ibi est maior ratio et maius
periculum fidei.
2. con. ecclesia habet auctoritatem statuendi istas leges erga
infideles 2. generis. s. Sarracenos et Turcas. Patet
habet ecclesia potestatem tollendi ab istis omnia bona quae habent
et terras suas ut diximus quanto multo magis potest illis leges
condere. Praeterea servus qui detinetur ab istis quia iste est fidelis
tunc potest fugere et relinquere infidelem dominum quia

p tyrannidem vel propter illum et cederet quod nullus magis ecclesia
potest illum per legem liberare.

3. Con. circa infideles 2i generis potest ecclesia statuere simi
lem legem in favorem fidei quod servi donentur libertate similiter
contra prohibitionem fidem. In isto casu quo esset periculum fidei
et dominus blasphemaret fidem et infestaret illius fidem.
et male haberet servum hoc est nomine quod christianus est.
probatur quoniam pontifex est vicarius christi in terra et hoc pontifici
maxime debet curare quod christiani non scandalizentur et quod nec
nostra religio blasphemetur quod in illo casu ubi domini blasphe
marent fidem et religionem et servus scandalizatur potest ecclesia talem
legem statuere. P. hinc principes servi possent licite fugere et ex
fugere dominos qui fugiunt dominos tyrannos et tradunt illos
unde e contrario quod christiani sunt quod ecclesia potest illos liberare
per legem statutam et ista lex esset justissima dominationem proponit
istis infideles reperirentur vel aliter qui tradunt et sumunt
inter suos servos fortis n. est quod contra dominium tradentis illos
in lege quod christiani sunt. patet hoc quoniam lege praeceptis
in dicimus quod in consequentia facit aliquem dominium rei alienae
simpliciter in particulari cessat finis legis sed in communi semper
manet. s. ut fiant liberi et non sint propter ipsos. et ad propositum
dominium negligentia dominorum quod similiter cum finis illius
legis semper maneret licet in aliquo particulari deficeret ex
in illo tamen esset sanctio justa. Et similiter intelligendum
debet interpretari 3. ad 1. S. Th. s. in isto casu quo est
periculum in servis de religione domini blasphemant fidem
et religionem et suscipiunt eos. S. Th. ubi ait quod propter fidelis
meritum infidelitatis merentur amittere dominium. i. quod sunt
ratio quod infideles sunt et blasphemant fidem et male tractant
servum quod christianus est. et similiter alia ratio quod est
absurdum quod fideles tractentur male quod christiani sunt cum
potius propterea deberent honorari. et ipse S. Th. se ex
plicat sic 1. q. 12. ar. 2. et q. 104. ar. 6.

4. Concl. si sint aliqui infideles qui non habent odio nostram
religionem neque blasphemant eam. et possidentes servos fideles
justo titulo vel emptione vel justo bello captos. ex gratia huiusmodi

ergo eius modi infideles ecclesia non potest condere legem per quam
emancipabilis servos fideles quos iusto titulo possident sicut non potest
tollere alia bona quae possident iusto titulo. patet hoc ex argumentis
factis contra tertiam conclusionem s. th. quae bene probant istam
veritatem. 1. quia Christus ad propagandam fidem non misit in mundum
armatos milites sed homines sanctissimos plenos omni dono spiritus
et pietate qui dicebant voce plena et libera paratissimi sumus
dare et superimpendere nos ipsos pro animabus vestris. 2.
corint. 12. et isto pacto facile et brevi tempore conversus est mundus ad Christum.
2. patet quia iniqua erat decentissimum ut lex ipsa charitatis et amoris in
duceretur in mundum mediis humanissimis omni pietate officio plenis lex
enim ipsa in christiani vestigent in mundum per cedentes sanguinem. ista 4.
concl. sumitur est contra Gosthenum in c. quod super his de voto et voti red.
et contra aliquos assentatores principum et pontificum qui docent
quod pontifex est dominus totius orbis et potest pro suo voluntate tollere do
minia temporales iurisdictiones ab infidelibus eo quod infideles sunt. sed
hoc est falsissimum et periculosissimum et ita asserit s. th. 1. q. 12.
ar. 2. et q. 104. ar. 6. et Caieta. 1. q. 66. ar. 8. ad 2. ubi loquitur
certe doctissime et verissime idem tenet durand. in 2. d. 44. q. 3. et
loquitur multum bene explicat quod s. th. bene quod possit princeps
fidelis tollere servos fideles ab infidelibus dominis. Vide etiam silvest.
tulo infidelitas q. 7. et est eius sententia theologorum verissima
et certissima sine contradictione mea et aliorum ut in me ostendimus.
At contra sunt contra hoc conclusionem. 1. isti infideles tenentur iure divino
suscipere fidem Christi. iuxta illud marci ult. qui non crediderit condemnabitur
ubi vero tutius in proximis praeceptum credendi sed pontifex est vicarius
Christi cui pontifici incumbit propagare hanc fidem in toto mundo ergo potest
illis inferre vim ad credendum per potestatem membra ecclesiae. 2. et principes
2. maior est obligatio et arctior est coniunctio inter maritum et uxo
rem quam inter servum et dominum sed inter infideles si alter coniugi
conversus fuerit ad fidem publica lege praecipit ecclesia ut discedat
a coniuge infideli quanto multo magis et multo magis poterit praecipere
hoc ipsum inter servum et dominum minor pars ult. 28. q. 1. c. iudaei
et c. saepe in ulterius ubi illud praecipitur quod fidelis coniux deserat in
fidelem cum in paul. 1. corint. 7. consilatur coniux facta
fidelis maneat cum infideli si fortasse possit illum lucrari Christo. pro
bonum et sine contumelia creatoris et nihil obstante hoc consil.

paulo

ecclesiæ facit illam legem &c. Ad p.m. R. concesso ante. negando 2.m quia infideles tenentur suscipere fidem tantum ex religione non autem ex debito justitiæ legalis ideo non possunt compelli sine magna injuria contra religionem. v.g. quilibet nostrum ex debito religionis et evangelij debet diligere deum super omnia et ex debito charitatis eleemosynam dare, si tamen quis ad hoc nos compelleret gravissime peccaret quia illud debitum non est legale ex justitia sed tantum est debitum evangelicum et religionis at tamen si quis debeat .10. alicui ex debito justitiæ legalis poterit compelli a judice ut solvat. Ad 2. R. concesso antecedente negando 2.m est enim discrimen quia quando alter conjugum convertitur ad fidem potest libere repetere secundum conjugium si alter nolit converti quo casu jure divino dissolvitur primum matrimonium et ita definivit et explicuit Paul. 1. corin. 7. est etiam aliud discrimen quia inter conjuges requiritur paritas cultus debent enim ut bene conveniant esse ejusdem religionis id tamen non requiritur inter servum et dominum propterea non est similis ratio quia in casu conjugum jure divino dissolvitur primum matrimonium et tamen inter dominum et servum fidelem jure divino subemus quod servus obediat domino suo nostri modesto sed etiam discolo et infideli non est par ratio. Unde dicendum est quod quando convertitur servus ad fidem fides liberat eum a durissima servitute peccati non autem a servitute civili.

Ar. 11. utrum fideles debeant tolerare ritus infidelium

1. concl. ritus Judæorum possunt licite permitti in republica christiana

2. concl. ritus aliorum infidelium s. paganorum non sunt tolerandi in ecclesia quia religio falsissima sine utilitate ecclesiæ ad 3.m et.

Circa 1.m notandum quod 1. concl. solum habebat locum in primitiva ecclesia et erat consultissimum Judæos tolerare et eorum ritus propter magnas utilitates quas capiunt christiani ex illis primo enim in eis nostris habemus testimonium nostræ fidei quia sui ritus fuerunt umbræ nostræ veritatis. 2. tunc erant fideles in periculo quia propter eorum prohibitionem et bonam conversationem Judæos lucrabantur. 3. et ita Paul. 1. corint. 7. consilium dabat conjugibus fidelibus ut manerent cum infidelibus conjugibus etc. enim unde saepe multi fideles sic conversi sunt. At tamen nostra tempestate jam hoc non est utile neque esset bonum quod Judæi infideles inter christianos diversarentur

q̄ eēt tamen vbiq̄ corruptio morum q̄ esset periculum q̄ post ligne
Judej christianos a vera religione avocarent q̄ sperandum q̄ chri
stiani illos ad fidem converterent. Et in veteri lege, prout lia et lege iusti
ca omnino mēst q̄ si ex duobus coniugibus infidelibus alter ad fidem con
vertatur altero manente infideli, si nō possit fidelis manere cum
infideli ecce lege expediamus q̄ consilio Paul. q̄ pro temporis dictu
ditate lex ista eēt. 28. q. 1. c. Judej et c. sepe malorum consorti
vero ex istis legibus debemus colligere q̄ conclusio s. th. nō est sequenda
in nostro tempore propter periculum utrinque

2.2. 10. dub. utrum sit licitum fidelibus vendere infidelibus quibus eorum
ritus sancti ea quibus sunt necessaria ad ritus ipsorum infidelium. Et
videtur q̄ nulla ratione sit licitum. patet 1º ex illo Rom. 1. ait Paul.
digni sunt morte non solum qui faciunt mala, sed et qui consentiunt
facientibus sed qui eiusmodi venderent, videntur cooperatores peccatorum
ritum infidelium, q̄ iniquum est illud facere. 2º. qui porrigeret
gladium furioso volenti se occidere peccaret peccato homicidij et
similiter qui porrigeret venenum volenti se occidere etiam peccaret
mortaliter sed vendens istorum prebet etiam occasionem infidelibus
peccandi et ipsi peccant. Atm oppositum ita v est q̄ si nō esset
licitum vendere istas res certe ohio se et sua pace permitteret ecclesia
q̄ infideles commorarentur cum fidelibus si illos permittit debet permitte
re illis tribuere necessaria ad suos ritus. 1. s. th. ait sic q̄ licet
isti infideles peccent in exequendis suis ritibus sed tamen ecclesia illos
tolerat et permittit secum ne se peccet, unde videtur q̄ debeat etiam illud
permittere

Ad hoc Caietan. in 2a 2ae q. ae. 8. 4. dicit q̄ res quibus infideles utuntur
in suis ritibus sunt triplici differentia quia dam. n. sunt q̄ nō possunt
vertere in bonum usum sed semper habentur ordinantur in sacrilegij
et pessimum usum v.g. ydola et alie sacerdotales quibus Judej utuntur
et de istis rebus dicat 1º Caietan. q̄ nō possunt fideles illas vendere in
fidelibus sed peccant mortaliter peccato sacrilegij sicut ipsi infideles
male utentes. Patet hoc q̄ ille res eo q̄ illis semper habentur esse
pessimus q̄ tamen utens q̄ tribuens et consentiens usui peccat morta
liter q̄ cooperantur malo usui ipsorum infidelium. et ita dicat q̄ artes
instituta ad fabricandum istas res sunt damnabiles quibus nemo potest
uti sine gravi peccato mortali sacrilegij. et hoc expresse dicat s. th.
1. q. 169. ar. 2 ad 4. Aliquae res sunt quae possunt converti in bonum
et malum usum sicut animalia quae occiduntur in templo et
vestes cōes quibus communiter utuntur homines. Et de istis rebus ait
2º. Caiet. q̄ fidelis vendens istas res eo animo ut infideles possit
ex eo quis suos ritus peccaret mortaliter q̄ cooperaret malo usui alterius

Si tamen venderet illas res nesciens in quem usum illas vult convertere
tunc nihil peccat vendens neque tenetur inquirere, poterit tamen inquirere.
2º Est certum etiam [illegible] quando fidelis scit quod Judaei emunt
res illas ad malum usum suae religionis, v.g. emit Judaeus
agnum et scit fidelis quod vult illum ad immolandum in paschate. Et
similiter de [illegible] nec dum illo [illegible] monenda propositionis
[illegible] utrum licitum sit quod venderet. Et ad hoc dicit Caietanus
quod vendens ipsum scienter quod illis debet Judaeis [illegible] nihil
nihil peccat. probat hoc quia illae res possunt converti in bonum usum
et vertens vendens illas tantum praetendit utilitatem suam quam vult
acquirere, et nemo tenetur investigare quo animo aliquis emat.
ipse ergo si in malum acquirit peccans non autem vendenti imputatur.
2º est bona ratio quia ille malus usus Judaei in ordine ad vendentem
et tribuentem materiam quam fidelis in re vilitur neque est voluntarius
vendenti neque directe neque indirecte, nullo modo potest illi imputari
[illegible] peccati quia vendens [illegible] patet. 2º n. certum est
quod directe non est voluntarium quia vendens non intendit nec vult
in malum usum alterius et probat quod non indirecte quia licet iste possit
prohibere illum malum usum non vendendo illas res, sed tamen non
tenetur prohibere illum malum usum quia post praesumpta publica illum
sit particularis homo non tenetur prohibere. Et tamen ad hoc ut sit
voluntarium indirecte requiritur quod possim et quod tenear prohibere.
Haec omnia quae dicit Caietanus. Et his aliquis [illegible] nihil sibi
videntur esse vera et ex principiis bonis [illegible]
Unde facile patet ad [illegible]. Ad illud Pauli. Ex quo fideles vendentes
ipsum non cooperantur neque consentiunt peccato illorum quia licet possint
prohibere sed non tenentur ut diximus et ideo ille malus usus non est
voluntarius vendenti et propterea non imputatur illi.
Ad 2. Ex quo omnis est verum quod [illegible] nullus [illegible] quia ex charitate
tate Christiani tenebitur homo depellere mortem proximi suae et
tenetur et possit non faciens est voluntarium indirecte illa mors
et propterea peccaret.
2º Est certus consequenter dub. utrum sit etiam licitum edificare
illis suas synagogas in quibus colunt numen more et similiter
de sacra [illegible] eorum mezquitas. Et Caietanus dicit quod in illo non
est licitum [illegible] dicit. 1. q. 169. ar. 2. ad 4. probat quia templa
et aedificia in quibus illi peccant natura sua instituuntur in malum
usum sicut idola et vestes sacerdotales. Sed tamen ego
in hoc dissentio a Caietano credo n. quod est licitum [illegible]

fidelibus edificare etc. patet primo quia ex hoc habemus quod judei qui sunt inter nos non possunt novas synagogas edificare sed tamen possunt veteres reparare habetur hoc ex cap. de judeis et sarracenis c. judei etc. consilii. arguitur quia concedit quod possint reparari istas veteres quoniam si peccarent reparantes ad hoc diceret Ecclesia. hoc permittit ius tamquam malum sed tamen peccabunt edificantes sed tamen Ecclesia hoc non approbat sed credo quod licet permittit tamquam bonum. Probatur arguit manifeste judei possunt uti istis diebus bene ut quia sicut possunt fideles vendere res quibus infideles possunt bene uti ita possunt edificare. omnes patet quia sicut aurantibus non possent quidem Christiani adorare. Probatur licitum est nobis inter nos edificare sedes publicis meretricibus quamvis sciat ut hoc fiat illic esse exercendum nefarium usus quod communiter est nobis remo. n. theologus negat quod non potest questendere [illegible] usus.

Q.º 11. De heresi.

Ar. 1. Utrum heresis sit infidelitatis species.

1. Concl. ille qui errat in fide totaliter negans fidem non est hereticus sed paganus. 2. Concl. is qui credit Christo et tamen negat aliquam propositionem pertinentem ad fidem est proprie hereticus. 3. concl. heresis est proprie circa media pertinentia ad fidem in eo qui generaliter profitetur fidem.

Ar. 2. Utrum heresis sit proprie circa ea que sunt fidei.

1. Concl. heresis est circa humana dicta contrarium fidei catholice.
2. Concl. sunt genera in heresibus est n. quedam heresis que est et directe est contra fidem alia est que non directe sed ex consequenti et indirecte pertinet contra fidem.

Pro explicatione huius materie oportet notare quod dicit august. in lib. de heresibus ad quod vult dicere scribit in q. primo questione difficillimum vel in definitione omnis comprehendere quid sit heresis ita dicit. quid faciat hominem hereticum regulari quidem definitione comprehendi aut omnino non potest aut difficillime potest.

propterea debemus investigare naturam eius et ex proprietate nominis heresis quod est nomen [illegible] enim nobis tamen ide est quod electio quia hereticus per suam intellectionem eligit aliquam sententiam contrariam fidei doctrine contrariam ita explicat.

hieronimus ad galatas .5. sup illud hereses, secte. idem habet in
epistola ad titum c.3. ibi hereticum hominem post primam et secundam
admonitionem devita. idem tenet ysidorus lib. 8 ethimologiarum
c.3. ubi disputat de heresi et dicit quod est idem quod electio et
secta. Et ita ubicumque in novo testamento nos legimus se-
ctam. greci legunt heresim ad galatas 5. ubi nos le-
gimus sectas greci legunt hereses. et actuum 28. nos le-
gimus sumus de secta hac. et greci de heresi hac. Et sic
Aristot. 1. ethic. c.1. electionem appellat prohereesim. verum
est in q.-5. th. 4. d. 13 q. 2. ar. 1. explicat vim ingenio-
sius et habili non minus dictus dominus ait quod heresis proprie est
divisio unde et heretici dicuntur divisivi et quia in quali-
bet electione fit divisio ab uno medio relicto et alio assumpto
propterea heresis dicitur electio. Et ex hoc adtendimus quod di-
visio convenit proprie ex eo quod segregatur et separatur a suo
toto. Et quia prima communicatio inter homines est per cognitio-
nem propterea prima divisio est per dictum sententie cognitionem
hominis et inde est quod qui aliquis eligit aliquam opinionem
discretam a communi cognitione ille talis dicitur hereticus
et hinc fit quod philosophi illi qui introducebant novas opi-
niones et sectas in disciplinis dicebantur esse constitutores
et auctores heresium. Ex omnibus istis habetur quod
sive heresis dicatur divisio ut s. th. in 4. sive electio ut
colliter dicunt omnes. natura et proprietas heresis consistit
in hoc quod aliquis homo libere et proprio voluntate eligit ubi
habitur ad ... sententiam dei et separatur a communi notione
fidelium quod est directe contra fidem et rationem que captivat
intellectum in communem fidelium cognitionem de qua dicit
paul. 2. corint. 10.

2. notandum quod fides christiana et ista doctrina communis omnium
fidelium in illa ratione debet appellari aut heresis aut
secta etiam sicut sunt confessiones in aliis doctrinis aut
falsis aliis religionibus. Et ratio est quia heresis praesupponit
est doctrina et cognitio quam homo accipit per se

propria electione et arbitrio et ita proprissime placita philosophorum et opiniones dictae quae inter se habebant dicuntur hereses et sectae ex proprio arbitrio quilibet eligebat quod sibi magis placebat at certe doctrina fidei et evangelii non habetur a nobis ex propriis ingeniis et electionibus sed habemus ex traditione et revelatione Christi ut habetur Gal. 1. Neque enim ego ab homine accepi illud neque didici sed per revelationem Iesu Christi. Unigenitus qui est in sinu patris ipse enarravit. Et de hoc origine heresis disputat eleganter Ysidorus lib. 8. ethimologiarum c. 3. Unde Paul. Colossen. 2o ait videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum secundum elementa mundi et non secundum Christum. Illae enim sunt sectae et hereses. Et ad Thesalonic. 2o. Sicut nobis a deo traditum est evangelium ita loquimur .i. ex propria electione nihil dixit sed ex revelatione Christi. propterea non est heresis.

Est 2a dub. utrum definitio heretici sit bona quam S. Augustinus habet in lib. de utilitate credendi c. 1o. de simoniacis est. hereticus est qui alicuius comodi temporalis gratia et maxime principatus et gloriae novas opiniones aut gignit aut sequitur. Et ipsum queritur de definitione heresis quam colligunt doctores in 4. d. 13. quae sic habet. heresis est error pertinax contrarius fidei catholicae in eo qui fidem Christi generaliter professus est. Dico. quod utraque definitio est bona. patet. heresis est species infidelitatis. quia parte habet quod sit error contrarius fidei catholicae et hoc est velut genus in ipsa heresi et convenit cum paganismo et iudaismo qui sunt etiam errores contra fidem sed tamen distinguit ab illis quia iudaismus et paganismus sunt errores circa finem fidei quia simpliciter avertunt hominem a Christo. heresis tamen non avertit hominem simpliciter a Christo sed a mediis quibus ducimur ad Christum. et sic in heresi vere dicitur electio quae versatur circa media supposito aliquo fine. ita Arist. 3. eth. c. 2. ait quod electio est circa media praesupposita intentione finis. At certe quod electio est circa media praesupposita intentione finis. probat minor ex pluribus argumentis quod ista definitio heresis non sit bona Cathecumenus qui vero propterea non est propterea ultimatim heresis capit fidem ante quam sit baptizatus et tenet Christum non negavit illum negat aliquam veritatem ex aliquibus a Christo. iste non est hereticus

quia non est baptizatus neque solemniter professus est fidem
Christi retentus sine regeneratione medium. 2o. arguitur. Si
aliquis infans baptizatus nutriatur inter infideles et
simulatque fit compos rationis sequitur sectam infidelium
vel paganorum vel Iudaeorum iste videtur esse hereticus quia de
serit fidem quam suscepit in baptismo et tamen non solem
relinquit mediis declarationibus in fine quia illa definitio est mala.
3o. arguitur apostata dicitur ille qui ex integro suam Catho
licam negat fidem est hereticus quia expresse agit contra fi
dem quam in baptismo receperit.
Ad 1m. dico quod ille cathecumenus non est hereticus sed paganus
quia ut aliquis sit hereticus non sufficit quod recipiat fidem pro sua
voluntate integre sed requiritur quod solemniter et publice profiteatur
ipsam fidem ille tamen qui pro voluntate sua recepit aliqua
de fide aliqua tamen reiecit non est hereticus sed paganus. sicut
Saraceni qui pro voluntate sua recipiunt aliquas verita
tes fidei alias tamen reiiciunt
Ad 2. dico quod ille puer videtur infidelis quia pertinet ad hereticos et
est hereticus et ratio est quia ille deserit fidem quam in baptis
mo tempore publice susceperit et patrini nomine illius professi
sunt fidem et ipse recepit characterem fidei. Ad argumen
tum quod totaliter deserit fidem et non profitetur Christum. dico quod
verum est quod actualiter non profitetur Christum. sed tamen satis est
quod receperit baptismum et in ipsa confessione baptismi et charac
tere suscepto profitebitur ipsum Christum. Ad 3. dico quod ille proprie
est apostata qui post susceptum baptismum totaliter deserit
fidem.
Ad 3. Silvester verbo hereticus 1o. q. 2. dicit quod apostata proprie
loquendo non est hereticus quia tamen a fide universaliter deserit
unde videtur Silvester constituere aliam 4am speciem infideli
tatis scilicet apostasiam. At tamen idem Silvest. verbo apostasia
q. 1. et 2. videtur dicere oppositum dicit enim quod apostata
est vere hereticus et incurrit poenas hereticorum. Caieta.
in Summa verbo 2o: dicit quod apostata est vere hereticus quia licet
cogitatione proprii et characteris non retineat Christum. sed tamen se
quitur

sequitur christum et passive per susceptionem baptismi et characteris. Attamen si sumatur tunc bo. apostata videtur apostasia quodammodo dicere dicit. n. quod apostasia aliquid maius est quam heresis quia apostasia ex integro et totaliter corrumpit fidem.

Quaestio 25. quod apostatae in iure habentur heretici et similiter incurrunt omnes penas et censuras que feruntur in iure contra hereticos. patet primo ex usu et consuetudine ecclesiae. inquisitores. n. eo modo recipiunt apostatas ad fidem sicut hereticos et sicut habetur in instructione hispalensi et in aliis apostatis. P. ex tractatu sententiarum in ethesauro et iuris peritorum. P. patet ex textu expresso. c. contra christianos de here. li. lib. 6. ubi excommunicantur apostatae sicut heretici. P. patet ex. c. ad abolendam etc. de hereticis ubi habetur quod quicumque senserit aliter de sacramentis ecclesiae quam Romana ecclesia sentit sit excommunicatus. certum est autem quod apostata aliter sentit de sacramentis quam ecclesia Romana.

2°. dico quod proprie loquendo et exacte sancti doctores non appellant hereticos ipsos apostatas sed duntaxat illos appellant hereticos qui retinent ipsum nomen christianum. corrumpunt doctrinam ipsius etc. hoc patet ex d. august. lib. 16. de civitate. c. 2. dicit quod cham filius medius noe. interpretatur calidus. iste tamen neque numeratur in primitiis israel inter sanctos et iustos neque tamen inter plenitudinem gentium sed ab utroque populo discedens et inter utrumque remanens habet imaginem et gerit typum hereticorum qui recedunt a paganis et christianis et neque sunt pagani neque christiani sed inter eos remanent cum neutri sunt. idem ipse dicit lib. 18. de civitate. c. 51. expresse appellat hereticos qui retinet partem religionis etc. partim tamen deserit videndus est etiam d. gregorius lib. 5. moralium. c. 11. ubi optime hereticos depingit et coloribus. et hoc ipsum videtur posse colligi ex illo math. 7. ubi ait christus cavete a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium quia videntur partim profiteri etc. intrinsecus autem sunt lupi rapaces quia corrumpunt doctrinam etc. P. luc. 17. loquitur christus de leprosis quibus sancti comparant hereticos qui sicut lepra inficit colorem sanitatis partim maculat corpus partim sanitate relinquunt ita heretici miscentes prava bonis etc. et paul. 2. timoth. 3. comparat hereticos magis pharaonis de quibus

Exodi 7. propter spem veritatis volebant corrumpere veritatem
aut sicut Jannes et Mambres quierant magi pharaonis.
Ex hoc dub. quia ex dictis videtur quod heresis non sit deterior species
aliis speciebus infidelitatis quia error circa finem peior est malo quam
error circa media heresis autem est solum circa media aliae
autem species sunt circa finem ergo. hoc autem est contra s. th. 2. 2. q.
10. ar. 2. Praeterea quilibet hereticus et paganus et judeus habent
eundem numerum errorem ut q. quod mortui non resurgunt ergo
videtur quod heresis non sit species distincta a paganismo et judaismo.
Praeterea quilibet hereticus qui negat unum articulum fidei consequenter
amittit fidem ergo etc. et venit contra alios articulos fidei quia
diximus quod hereticus non habet fidem infusam sed falsam et
quod dicit s. th. quod heretici errant circa media retenta vera fide
erga finem ipsorum quia etc.
Ex breviter ad primum quod heresis est error pertinens ad intellectum
mediate et elicitive sed in imperative pertinet ad voluntatem
et ideo est talis duarum potentiarum et quia parte pertinet ad intellectum
dico quod [struck out] est gravior paganismus et iudaismus quia heresis
quia illi totaliter corrumpunt fidem heresis autem non. sed in quantum
parte heresis pertinet ad voluntatem sic heresis est gravius peccatum
cum simpliciter loquendo debet considerari quod pertinet ad voluntatem
tantum in ordine ad peccatum quam quod pertinet ad intellectum et sic
simpliciter heresis est gravior.
Ad 2. dicendum primo quod ad distinguendum istas species non debemus singula-
ritatem distinctionis inde istis speciebus sed satis est ad distinguendum species
quod hereticus in generali et in communi retinendo finem negat aliqua
aliae autem infidelitates non sicut dictum est propterea heresis
sic est distincta species ab aliis. 2. dico quod eadem propositio
erronea contra fidem licet materialiter sit idem quoad tamen in
omnibus sed in formaliter distinctum habet malitiam in
heretico qui illam recepit fidem et in judeo qui suscepit in
umbra et in pagano qui nullo modo. quemadmodum furtum
si fiat in foro habet unam solum malitiam si autem fiat
in ecclesia habet aliam distinctam malitiam ex loco.

Ad 3. Re. verissimum esse quod hereticus ex integro amittit fidem infusam tam in fine quam in medijs ut dixi in q. . . . . . dixi sunt quod non errat circa finem qui . . . est . . . sed veretur existimat fidem aquisitam quod quidquid . . . dicit verum est et hoc est quod dicit . . . quod retinet fidem . . . non quidem infusam sed fidem aquisitam et veram existimatione.

2. Est aliud dub. circa illam particulam definitionis fidei catholice quae sit ista fides catholica. . . . Turrecremata lib. 4. summae p. 2. c. 8. dicit quod dupliciter intelligitur fides catholica. Uno modo dicitur catholica quia universaliter est vera et in tota et in singulis partibus et ita dicitur catholica i. universalis . . . disciplinae . . . humanae non ita habent quia multis veritatibus . . . admiscent falsitates. fides . . . non ita ut legitur ps. 118. in aeternum domine . . . verbum tuum et in saeculum saeculi veritas tua . . . et luc. 21. amen dico vobis iota unum aut unus apex non praeteribit a lege donec omnia fiant . . . coelum et terra transibunt. et paul. 2. corinth. 1. fidelis dominus quia sermo noster qui fuit apud vos non fuit in illo est et non sed est in illo semper est. i. est simplicissime . . . veritatis . . . falsitatis.

2. dicit fides universalis quae . . . ad credendum omnes qui . . . tenentur credere sicut legimus marci ult. docete omnes gentes baptizantes eos . . . Hoc dicit bene turrecremata c. 8. et c. 9. sequenti distinguit . . . propositionum catholicarum et totidem hereses quae illis . . . Breviter . . . dico quod propositio catholica est illa quae expresse et formaliter continetur in sacra scriptura sicut quod non sit . . . v.g. . . . est verus deus et verus homo . . . erat deus et verbum caro factum est. et consequenter propositio formaliter heretica est illa qua . . . v. g. qui negaret . . . esse verum deum et verum hominem. 2. genus propositionis catholicae est illa quae est expresse definita in concilio generali vel a pontifice ex cathedra . . . et hoc est formaliter propositio catholica et illa qui negat . . .

a propositionem est formaliter hereticus. Quando illa est propositio
catholica quae colligitur ex aliqua propositione evidenti lumine natura-
li et altera quae est fidei, ut ex his duabus [illegible] evidentem: verbum Christus
est risibilis, Christus habet humanitatem [illegible]
quae sequitur Christus est verus homo, omnis homo est risibilis, [illegible]
ita qui negaret istam propositionem est hereticus non tamen ex-
presse formaliter sed indirecte et consequenter quia ex sua
affirmatione Christus non est risibilis [illegible] sequitur contra-
dictio articuli fidei, scilicet quod Christus non sit homo. Et hoc est valde
notandum [illegible] ubi expresse hoc colligitur
quod sunt aliqui in viridario qui aliter sentiunt. Et hoc probatur
etiam in concilio 6 constantinopolitano condemnantur multi here-
tici propterea quod negabant in Christo habere geminam voluntatem
tam alteram creatam alteram increatam. Et tamen concilii
est quae sequitur ex illa positione vel quod Christus non esset verus deus
vel quod non esset verus homo. Est tamen advertendum quod si esset
aliquis homo qui tamen sciret et non haberet pro certo illud
principium omnis homo est risibilis et tamen certissime teneret
Christum esse verum hominem quia hoc dicit veritas scripturae, dico
quod sic esset quidem [illegible] non esset hereticus quia potius dubitat
de eo quod erat in lumine naturali non autem in lumine fidei. Et tamen
dico quod si iste admoneretur quod ex illa sua dubitatione sequitur
corruptio fidei et nollet recipere sed pertinaciter persisteret
in suo errore esset puniendus sicut hereticus quia praesumeretur
contra illum quod non crederet in principio naturali quod illud est
omnibus evidens sed potius dubitat de articulo fidei. Et postea qui vere
[illegible] affirmat unam propositio-
nem ex qua simul veritate sequitur corruptio vel destruc-
tio articuli fidei etiam esset puniendus tamquam hereticus. Atque
hoc debet intelligi quando [illegible] est evidens quia non potest tali
quo pacto [illegible] esset probabilis
[illegible] alicuius [illegible] esset [illegible]
sed non omnium [illegible] quia tunc non esset puniendus tamquam
hereticus sed tamen peccaret mortaliter exponens se peri-
culo

heresis et in credulitatem vehementem suspitione heresis. 2.2. istis tamen oritur aliud dub. quid interest inter propositionem hereticam et quae sapit heresim erroneam temerariam scandalosam etc. Dico quod nostra tempestate aliqui grammaticantes irrident theologos quod faciant istas distinctiones propositionum quae certe isti volunt here errores in populo dummodo doctrinae dixerint. Sed videatur quod fundatum sit commune theologorum patet quod in concilio constantiensi sessio. 8. condemnantur 45. errores wiclef et concilium notat errores istis nominibus quod alij sunt heretici alij tamen temerarij etc. et idem habet sessio 21. in erroribus Joannis hus. dico quod propositio heretica est illa de qua hactenus diximus scilicet quae expresse contrariatur propositioni fidei in illis tribus gradibus supra positis. Propositio tamen sapiens heresim est illa quae non directe contrariatur fidei expresse sed est multum propinqua heresi et habet vehementem suspitionem heresis. v.g. si aliquis dicit quod nullus sacerdos in tota hispania vere consecrat eucharistiam. ille non est formaliter hereticus quia potest se excusare aliquam rationem. sed tamen homo doctus sentiat ad veritatem quod ille vult negare potestatem consecrandi. similiter si quis diceret non est licitum christiano fidei non libere. certe ad veritatem homo doctus quod vult dicere quod non licet christianis repetere fortunas suas. Similiter si quis diceret quod in statu coniugali plures salvantur quam in statu celebi sapit heresim quia statim homo doctus sentit quod vult praeferre statum coniugalem celebi. Propositio erronea est illa quae degenerit fidem ypre non nisi ab heresi quae non est expresse contraria fidei secundum si aliqui viri docti illam asseruerint tempore antiquo veritatem heresis non nisi errorem v.g. diceret credendum quod erat sine fide. similiter ... est deducta ex costumo est error in fide. similiter si quis diceret quod liber esse sanctus non est sacra scriptura similiter si aliquis diceret non dari sacra esse instituta immediate a Christo. Propositio temeraria est illa quae asseritur sine fundamento et ratione aliqua. si aliquis vel induceret aliquam novam sententiam temere sine multis rationibus contra opinionem omnium. certe sententia temeraria et similiter si imprudenter assereret quod existimant se quod ... hactenus nemo ad id venit. de alijs tamen scandalosa et ... auribus offensiva ex ipsis patere possunt etc.

Circa illam partem diffinitionis errore pertinax est dub. utrum pertinacitas sit con
ditio necessaria haeresim. Ex quod est necessaria et est quae
constituit hominem haereticum. Item d. August. 24. q. 3. c. dixit
apostolus appellavit haereticum illum qui pertinaci animo defendit
aliquam propositionem pestiferam. et s. th. 1. corint. 11. lectione 4.
reddit rationem explicans illud verbum oportet haereses esse.
ubi dicit quod haeresis dicitur quia est electio alicuius doctrinae contra com
sententiam magistri ecclesiae et quia electio dicit firmam adhaesionem alicuius sententiae
et pertinaciam ideo haeresis vendicat sibi pertinaciam et quia est maxi
ximus timor in haeretico ad quis suam sententiam praeteriisse ferunt.
et P. 1. tymot. 6. si quis aliter docet ut non acquiescat sermonibus s.
2. dico quod si non est haec pertinacia quod s. contemnat dogmate et opinione
ecclesiae non potest esse haeresis et probatur ex c. damnamus in fine
de summa trinitate et fide cath. ubi quis damnamus opinionem abbatis Joachim
et eos qui defendere praesumpserint illam sententiam et in id
haereticos haec et confirmatur. et in eodem c. patet hoc quod defenditur
persona abbatis Joachim quia licet erravit non fuit pertinax sed subdidit
suam sententiam iudicio ecclesiae et probatur etiam ex c. damna
mus eos de summa trinitate. lib. 6. ubi idem docetur et in clementina unica
de summa trinitate et fid. cath. et deinde quod omnia concilia quotiens notant aliquid
decernere haeresis semper adhibent verba quis indicant ipsam pertina
ciam et sup. haec. 3. dico et in hoc est maior difficultas in cog
noscendo s. in quo consistat ista pertinacia quia in hoc doctores conveniunt
interdum. turrecremata lib. 4. summae p. 2. c. 16. ponit 20.
modos quibus cognoscitur pertinax et tandem definit quod pertina
cia est quidam inverecundus error et impudens quo aliquis persistit
in propria sententia et alio modo dicit pertinax est qui persistit
in eo quod de necessitate debet dimittere et gerson in 1. p. suae
theologiae tractatu de potestate circa materiam fidei adhibet
12. signa quibus possimus cognoscere quod sit aliquis pertinax
et glo. in c. 2. vers. cum inter nonnullos de verborum signif. verbo
pertinaciter adit. 7. signum in ex communibus signis quod sit his
habetur quodlibet in processibus explicatio. sit 1. concl.
Pertinacia quae constituit hominem haereticum non debet pensari
ex temporis spatio brevitate aut longitudine temporis
quo persistit in suo errore contra fidem. Itaque videtur aftera

contra silvest. tubo heresis .i. q. 2. Et probat q° ipse ex usu
ecclesie que in iudicandis hereticis non multum curat de tempore quo fuerit
in heresi sed postquam constat ecclesie quod quis voluntate sua ex animo
et serio docet hoc verbo ergo qui legis non est tenens eorum habetur hereticus et damnatus
P. ex unico actu tantum quo quis colit ydola aut circumcidit filium habetur
hereticus ergo non desumitur pertinatia ex tempore P. omnia c. que ad probandam
pertinatiam in heresi adduximus docent quod qui ipse semper fuerint docere aliquid
contra fidem habebuntur tamquam heretici
2. concl. quicumque sciens et videns veritatem fidei catholice asserit
aliquam veritatem contra fidem ille simpliciter est hereticus. probatur quia
ex sententia authoris palude in 4. d. 13. q. 3. et caietanus sic ma...
ar. 2. et probat quod fides simpliciter constituitur ex assensu intellectus
circa propositionem catholicam et fidelem quantum ille est infidelis qui
dissentit propositioni catholice consentiente voluntate scienter. P. patet
ex ipsa notione pertinatie que dicitur hinc quod quis adheret sue sententie contra
rationem et propter ipsam est sed ille qui assentit errori videns et sciens
quod ecclesia catholica docet oppositum obstinato animo adheret iudicio suo ergo
P. d. aug. in c. dixit apostolus 24. q. 3. et c. ecclesia x et alii
sancti dicunt quod ille est proprie pertinax qui in sententia quam tenet
non est paratus corrigi et ita concludimus quod nisi alia modo est pertin-
natia errore contra fidem quam quod aliquis assensu libero et voluntario eli-
git aliquam propositionem contra fidem sciens esse contra fidem
3. prop. si aliquis asserit aliquem errorem contra fidem quia si hoc fa-
cit ignorantia vincibili ita quod sit peccatum mortale asserere similiter igno-
rantia esse contra fidem et est paratus corrigi non est hereticus. probatur
iste non est pertinax neque pressumit in sententia quam asserit neque
contemnit iudicium ecclesie ergo conclusio ex dictis. P. probatur ex
silvest. tubo heresis 1. q. 1. et 2. et s. th. epistola ad tytum c. 3.
lectio 2. explicans illud hereticum hominem devita. Et ex. d. chri
sosto. homilia 6 in epistola ad tyt. 3°. super idem tubum
S. d. thomas contra istam conclusionem est tamen quod ille peccat mortaliter quia tempore
et illud peccatum non est pertinacia neque pressumptio quia est hereticus. Z
arguitur. ille qui asserit hunc errorem perdit fidem infusam quia est here-
ticus. omnis qui asserit unam propositionem contra fidem ex simplici
causa quia amittit virtutem fidei probatur sequela quod qui incidit in peccatum
amittit fidem gratiam humilitatem et qui est alter ~~...~~te ergo. Z. ex quatuor
ex d. th. i. corin. c. 11. lectio 4. ubi expresse tenet quod sunt aliqui
articuli fidei ita predicati et publicati quod nullus excusatur quod quis eorum
ignorantiam

ab errore quem habet contra illos articulos.

Pro responsione notandum quod cum potest peccatum aliquod dici simpliciter respectu unius formaliter et directe, alicuius vero materialiter et reductive, quemadmodum apud metaphysicos res reducuntur ad predicamenta, quia quaedam directe et per se, scilicet illae quae sunt per se in his generibus, aliae reductive, scilicet illae quae sunt in per se in suis generibus, sicut materia reducitur ad predicamentum substantiae, similiter forma et partes ad predicamenta substantiae. Ita oportet considerari in proposito quod peccata quae quis committit volens et sciens et ex intentione ponuntur proprie et per se in suis speciebus; illa vero quae homo committit ex ignorantia ponuntur reductive, et ita dico quod heresis, ut patet per doctores tam theologos quam iurisperitos, est error conceptus contra fidem quem homo ex propria intentione sciens et volens admittit. Quando vero aliquis non ex intentione sed ex ignorantia, eius modi dicitur formaliter et proprie heresis sed solum materialiter et indirecte, licet sit cum propter suam culpam. Unde in c. excommunicamus, extra de hereticis, ita dicit: excommunicamus omnem heresim extollentem se adversus scientiam dei. Illis solum heresis comprehenditur sub ista excommunicatione quae extollit se adversus scientiam dei, et docti nominaliter et sciens et volens heresim; vero ex ignorantia non est formaliter heresis, quia non se extollit adversus scientiam dei, propterea non incurrit excommunicationem.

Unde ad argumentum, negatur consequentia. Quoniam vero distinguit quod est heresis distinguitur aut formaliter et directe aut reductive et materialiter, et sic concedo. Ad 1um nos non appellamus hereticum nisi illum qui videns et sciens admittit errorem.

Ad 2um negatur quod ille amittit fidem infusam, licet peccet mortaliter contra fidem propter ignorantiam, et ideo est quia non amittit fidei fundamentum, scilicet promptus credere prima veritati et divine revelationi proposite per ecclesiam.

Ad 3um negatur, quia sanctus Thomas dicit quod homo non excusatur a peccato mortali contra fidem ab errore, sed non excusatur ab hoc quod sit formaliter hereticus, quia paratus est corrigi per doctrinam ecclesie. Ex istis quae diximus infertur quod potest aliquis vere et formaliter esse hereticus antequam ab aliquo

admonentur de suo errore .s. qui videns et sciens ipse vult
adherere suo errori et indubitabiliter eius consimiles est heretici
cas. propterea vehementer errant. etiam afferentes quod ne ex
quod aliquis censeatur hereticus debeat praecedere admonitio et
probant hoc ex illo Paul. ad Tit. 3. hereticum hominem post pri
mam et secundam admonitionem devita [illegible]
quod ex isto tex. potius colligitur oppositum. Paulus n. supponit quod
ante admonitionem est hereticus. sed admonitio ad hoc de
servit ut si postquam ille hereticus fuerit admonitus non voluerit
corrigi nos fugiamus ab illo ne eius doctrina nobis noceat
2º infertur quod isti qui errant videntes et scientes quod faciunt qui
sunt formaliter heretici dico quod ipso facto sunt excommunicati prop
ter ex c. ad abolendam c. excommunicamus extra de hereticis et ubi hoc
definitur. nec obstat quod dicit tex. in c. [illegible] si te non audie
rit sit tibi sicut ethnicus et publicanus ubi videtur quod oportet praece
dere admonitionem [illegible] quia iste locus intelligitur de excommunicatio
nibus que fulminantur ab homine hinc n. non potest homo aliquem
excommunicare nisi praecesserit admonitio [illegible] admonitio. At vero
excommunicationes que feruntur a iure ipso facto incurruntur sine
aliqua admonitione quia ipsum ius semper clamat et monet nos unde
non requiritur alia admonitio praeter illam que est in iure.
3º infertur quod definitio heresis quam supra constituimus est bona
et optima quia .s. est error contrarius catholice fidei [illegible]
qui fidem [illegible] profitetur.
2º sit aliud dub. utrum aliquis ex solo facto exteriore sine
errore aliquo in intellectu possit et debeat censeri hereticus v. g.
aliquis circumcidit filium suum sed in intellectu non habet
errorem quod lex vetus sit observanda similiter si veneretur
ydola [illegible]. et videtur quod isti tales sunt heretici
qui faciunt contra fidem quamvis in intellectu non errent patet
quia in iure isti appellantur heretici 1. q. 1. dicit pontifex quod ille c. quisquis
qui vendit res spirituales pro re temporali sit habendus
hereticus. 2º c. accusatus de hereticis lib. 6. habetur hereticus ipse
qui facit hereticus qui [illegible] illum qui recepit in domum hereticum
[illegible] ratione heresis est et tamen hi omnes possunt esse sine errore
intellectus. 3º patet ex [illegible] quod inquisitores [illegible]
[illegible] illos et iudicant illos qui habent [illegible] de [illegible]
[illegible] inquisitoribus [illegible] extendit ultra heresim quod
ut habetur c. accusatus de heretic. lib. 6.

Jn opp(osi)to dicimus illa p(ar)ticula de finitionis error contra
q(uod) ubi nulla est error non est heresis. P(robatur) veritatem nihil potest
esse contrarium nisi falsitas q(uod) ubi non est falsitas in intellectu
homo non est hereticus. P(robatur) fides xpiana est habitus in in-
tellectu q(uia) eius actus est actus elicitus ab intellectu consentiente volun-
tate q(uod) non potest illa fides tolli nisi p(er) actum intellectus opposi-
tum consentiente ipsa voluntate in assensu opposito.

Ad 1(m) dub. Silvest. verbo heresis p(rim)o q. 1. et 2. tenet q(uod) nullum
factum quantumcumque enorme et horrendum constituit hominem
hereticum si abest error in intellectu contra fidem. v.g. si ali-
quis baptizaret imagines ut faciunt homines pessime illudentes
nostrum baptismum. si adoret ydola et faciat alia enormia facta
constituit hominem sacrilegum et pessimum sed non constituitur hereticus
si abest error contra fidem. Idem tenet Palude 4. d. 13. q. 3.
et Turrecremata lib. 4. summe p(ar)te 2. c. 1. et 13. Item q(uod) est
com(mun)is sententia omnium et certe verissima ut patet ex dictis
rationibus factis   Sed tunc est dub. utrum in foro isti qui sunt heretici
exteriori opere sed proprie non sunt heretici in hoc dicto utrum
incurrant penas et censuras juris contra hereticos et videtur quod
q(uia) ecclesia non judicat de interioribus actibus sed solum de exterioribus
sed isti sunt heretici exteriori opere q(uod) videntur incurrere penas

Jn hac re dico q(uod) hic est questio juris et penalium ... propterea de-
bemus illam restringere quantum possumus et isti jura loquuntur contra
hereticos cum q(uo) constet ut diximus q(uod) formaliter non est here-
ticus nisi ille qui habet errorem in intellectu non est curandum extendamus
ista jura ad eos qui exteriori tantum opere sunt heretici

Ad argu(mentum) dico p(rim)o q(uod) jura loquuntur ex presumptione et ita appellant
istos qui peccant exterius contra fidem appellant illos hereticos ex
presumptione q(uia) ita operantur exterius ac si haberent interiorem
et judicia falsitatis in intellectu. 2. dico q(uod) appellantur heretici in
jure q(uia) incidunt in vehementem suspitionem heresis ipso facto
q(uod) operantur exterius illa opera est q(uod) illos vehementer suspi-
cari q(uod) sunt formaliter heretici et ita subjiciuntur judicio
inquisitorum ut sciatur et examinentur qui interius illud se-
nant et tunc postquam constiterit q(uod) non faciunt propterea q(uia) ha-
beant errorem in intellectu sed ex prava voluntate non debent
puniri tanquam heretici.

2. est aliud dub. utrum qui dubitat de aliqua propositione fidei quam novit
esse definitam ab ecclesia aut in sacris literis contineri sit hereticus pro-
prie

proprie et formaliter hereticus et videtur sic ex c. 1. extra de
hereticis ubi dicitur quod dubius in fide infidelis est. Iuxta quod sit tum
est quod ille qui dubitat non iudicat nec habet errorem oppositum fidei
et caret errore in intellectu ergo per consequens non est proprie et formaliter
hereticus. Respondeo ad auctoritatem ex ratione heresis ut diximus requiritur
pertinacia et error in intellectu qui dubitat non est pertinax sed tamen est dubius contra
[illegible] quod non est proprie et formaliter. Respondeo quod sufficeret dubitatio
ad hoc ut hereticus sit. Sequeretur propter hoc quod illi qui dubitaverunt de
resurrectione Christi fuissent heretici, hoc certe contrarium est quod omnes dubitaverunt
Apostoli dubitaverunt de resurrectione sicut legimus Marci ult. ex
probravit incredulitatem illorum quia his qui viderant resurrexisse
non crediderunt etc.

Ad hoc dub. Respondeo quod 1°. aliquis potest dubitare circa propositionem
que est vel in sacris literis vel per ecclesiam definita, ut pro modo dico
ex similitudine certitudine et scrupulo sicut aliqui dubitant et scrupu
losi de veritatibus fidei et recurrunt omni momento scrupuli contra
ipsorum voluntatem. 2°. potest aliquis dubitare qui est animo
mo et in perturbato et sedato videns illam veritatem fidei ex sacris
literis vel ecclesie definitione et adhuc dubitat de illius veritate. Sit ergo

1. Concl. qui dubitant primo modo de veritatibus fidei nullo modo sunt
heretici quin potius magnum laborem merentur apud deum in eiusmodi dubi
tationibus quas habent si se deo precibus committant. Nec curare in quantum
imperiti confessores aliqui turbentur quia putant quod sunt ille dubita
tiones alicuius momenti et vexant penitentes cum deberent maxi
me illorum conscientias sedare et pacatas reddere. Probatur quia ne
mo crederis nisi volens item nemo potest peccare contra voluntatem
fidei nisi ipse voluntate sua quod isti qui contra suam voluntatem patiuntur
istas dubitationes et scrupulos non peccant contra fidem. Respondeo ad here
sim ut diximus requiritur pertinacia sed isti non sunt pertinaces ut cer
tissimum est quod non sunt heretici. Respondeo qui sic eiusmodi dubitationibus vex
[illegible] tristantur patiuntur cruciatum et maximum tormentum in huius
modi dubitationibus et scrupulis quod signum est quod maxime vellent
esse [illegible] securi in veritatibus fidei hoc certe ex diametro pugnat
contra heresim. Videndus est Silvester de hac re qui bene loquitur
verbo heresis 1. q. 3.

2. Concl. qui dubitat de aliqua veritate fidei in perturbato ani
mo et videns volens et sciens de eius veritate et certitudine dubitat
est proprie et formaliter hereticus et incurrit censuras here
ticorum.

Probat ex c. ad abolendam de hereticis et 2. p. ex clement. 1. de summa trinitate et fide cath. ubi dicit propterea doctrinam omnem asserentem aut vertentem in dubium quod anima rationalis sit per se forma corporis humani anathematizat. ecce expresse dicit aut vertentem in dubium.

P. probatur ex c. firmiter de summa trin. et fide cath. dicitur firmiter credimus. ergo credere omnes debemus firmissime veritatem fidei quia qui dubitat non firmiter credit. et in symbolo athanasij fine dicitur haec est fides catholica quam nisi quisque firmiter fideliterque... contrarium facit qui dubitat. Item est expresse d. Aug. 8. de trinit. c. 5. ubi dicit in his quae non pertinent ad fidem possumus dicere forte. sed in his quae pertinent ad fidem non possumus dicere forte. si quis diceret forte Christus natus est de virgine maria infidelis esset. Turrecremata libr. 4. p. 2. c. 12. allegat d. bernardum pro hac sententia et citat eius verba quae sic habent fides ambigua non habet quae si habet non fides non est. ego tamen diligenter quaesivi et in d. bernardo non reperi. Item est expresse omnium neotericorum. Adrianus quodlibe. 2. et silvester verbo heresis q. 3. et alij omnes. Et judicio meo ratio est apertissima quia fides divina ut nos supra diximus habet pro fundamento veritatem primam revelantem et revelatio et assertio primae veritatis est firmissima et certissima quia qui dubitat diminueret fidei primum fundamentum unde infidelis est. si non ille crederet propter veritatem primam quae illa dicit impossibile est quod dubitaret.

Ad primum arg. dico quod licet dubitans non habeat judicium erroneum et falsum et fidei adversarium quia incertus est sed tamen habet aliud judicium antecedens quod est contra fidem quod judicium est propter abellesi de fide non est omnino certum et indubitabilis. hoc tamen est judicium erroneum contra fidem. unde d. augustinus in enchyridio c. 17. et 19. definit optime errorem contra fidem ait quod errare in fide est approbare falsum pro vero aut improbare verum pro falso vel accipere certum pro incerto vel incertum pro certo. qui tamen dubitat accipit incertum pro incerto et ideo errat contra fidem

contra pro positione qui dubitat.

Ad 2. dico quod dubitans est verè hereticus quia videns et sciens esse propositionem de fide ... judicat non esse omnino certam et indubitabilem quod est...

Ad 3. optime dicit scotus dist. hic ... lib. ... c. 61.
sententia est et mea sententia similiter quod apostoli non
fuerunt heretici in illo articulo resurrectionis quia non pecaverunt contra
fidem dubitantes. sed neque fuerunt heretici quia non fuerunt pertina
ces quia testimonia quae habuerunt a mulieribus et ab aliis qui vi
derunt Christum resurrexisse non fuerunt tam sufficientia ut ita
hi essent ut tenerentur credere et alias essent heretici. Item et
principaliter quia nunquam sic intellexerunt quod dixerit illis
de sua resurrectione utrum sic esset simpliciter sicut impleta
est. luce. 10. legimus quod postquam christus loquutus fuit illis aperte et ...
de sua passione et resurrectione. et dicit evangelista ... ipsi
nihil horum intellexerunt et erat verbum absconditum ab eis. ... tristi
tia magna faciebat ut illud non possent sorte intelligere.
... ex gaudio ... ...qui illi maxime vellent illud esse verum
et ex desiderio vehementi quod habebant quod illud esset verum ...
ducebantur ad dubium sicut ... et ... sicut ...
... sunt heretici certe ... apostoli.

Est aliud dub. utrum aliquid sit dicendum proposito catholica ante
quam ecclesia proponat illam credendam cum hoc fidelibus. et similiter
quod ecclesia proponat illam ... aliquis asserat pertina
... appellanda proposito heretica ante quam aliquis asserat pertina
citer illam propositionem hereticam. Et videtur quod propositio ca
tholica quia illa quae continet veritatem est de fide licet ecclesia nunquam
illa definierit nec credendam proposuerit. et similiter quod illa
sit heretica quae est contra veritatem fidei licet illam nullus pertina
citer asserat. Probatur ista propositio quia est tenere et ... est ...
propositio catholica etiam ante quam ecclesia illi proposuerit ... ...
sit heretica licet illa nullus asseruerit pertinaciter. quia ... theo
logi ... a ... inquisitoribus de qualitate censurae propositi
onis dicunt. ista propositio est heretica nullo habito respectu asse
rentium. ... patet ex usu et experientia.

Ad hoc dub. gabriel. 3. se. d. 25. q. 1. dub. 3. tenet quod omnis propositio ca
tholica quae modo est semper fuit catholica ex quo ... esse
divino ... ab ... et potestatem efficiendi aliquam propositionem quae non
erat catholica quod sit catholica et similiter de heretica. Ide tenet
Turrecremata lib. 4. p. 2. c. 3. et Adrianus. 4. sen. q. 1. de
confessione. Ego tamen dico quod licet sit quaestio de nomine solum ... proprie loquendo
illa solum dicitur propositio catholica quam ecclesia omnibus credendam propos
uit et heretica illa quam quis pertinaciter contra fidem asseverat.

probatur 2º c. 2º ex ipso nomine qd propositio catholica idem est quod uni
versalis qd illud solum dicitur propositio catholica quam ecclesia omnibus
credendam proponit et eadem est de propositione heretica. debet
n. dici catholica in ordine ad definientem. heretica tum in ordine
ad asserentem. P. ante definitionem ecclesie qd 2 ponendum distin
guitur tribus relationibus liberi erant cuilibet negare tres esse
relationes in divinis qd non dici debebat catholica hec. tres sunt
relationes in divinis nec opposita erat heretica. P. in concilio
constantiensi sess. 8. aliqui propositiones dicuntur heretice
alie sapientes heresim alie tum erroneas qd debemus accipere
qualitates istarum propositionum in ordine ad asserentes et non
sim. natura rei sunt. alias n. deus ille at. tu sunt fidei sed qui in
dicuntur heretice qui manifeste sunt ab ecclesia definite alie fuere
ita manifeste et ita accipiunt qualitates in ordine ad ecclesiam
definientem. unde 24. q. 1. c. quod autem et c. achatius, et
3. c. notandum alie hereses dicuntur nove alie tum veteres hereses
rursus appellant ibi pontifices hereses illas qui confirmant
novas hereses expresse in ordine ad asserentes appellantur
vel novas vel veteres alie deus ex quo sunt antiquus. P. proba
tur 3º aperte. eadem propositio contraria fidei et veritati christia
na asseritur a pagano dicitur propositio pagana si tu o Judeo est
Judaica propositio. si tu ab homine qui suscepit fidem est heretica
P. 4. si deus ipsi dicunt mortuos non resurgere qd qualitas et cen
sura propositionis debet definiri in ordine ad asserentes. P. pro
batur heresis idem est pertinaciter electio contra veritatem fidei
ubi nullus esset qui pertinaciter defenderet illum errorem ut
fidem non esset propositio heretica. et ita teneo ex quibus colligo
propositio catholica dicatur in ordine ad ecclesiam definientem illam
propositionem omnibus credendam hinc n. catholica dicatur qd
universaliter omnes tenentur illam credere. tunc dico propositio dicitur
propterea formaliter propositio heretica qd ab aliquo pertinaciter
contra fidem asseritur unde Benedictus Cuesta in spiritu cap. 2.
qd sicut dicatur qd solum esse de extra vel simpliciter in ordine ad
hominem sed extrinsece in ordine ad extra hominis vel
similiter itaque propositio catholica appellatur in ordine ad
ecclesiam definientem et similiter propositio heretica in ordine
ad illam pertinaciter asserentem. Ad primum

S. H. [illegible] est

Ad 1. arg. patet [illegible] [illegible] [illegible] esset verissimae [illegible] ex [illegible] tertia appellari [illegible] [illegible] fuit omnibus credendi similiter dico [illegible] non dicitur heresis.

Ad 2. Ex eodem patet [illegible] ad eundem in eandem aliquam propositionem de heresi [illegible] credendam [illegible] asserentis esse n. ad tenendum utrum [illegible] et sciens quod esset contra fidem illam asseruerit hunc n. erit heresis alias non.

Ar. 3. utrum heretici sint ab ecclesia tolerandi

1. Concl. si attendamus ad speciem expeccatum hereticis dignus est non solum qui excommunicetur verum etiam quod omnino tollatur per capitis abscisionem. 2. si dicitur habeatur ratio humanae [illegible] et pietatis ecclesiae non est conveniens quod statim heretici occidantur sed oportet expectare tempus et possunt converti.

2. est hic dub. grave utrum penis ecclesiasticis qui sunt statutis ad [illegible] hereticos sint iuste et licite. Pro cuius explicatione oportet supponere quod duplices penas debentur hereticis quidam n. sunt spirituales et ecclesiasticae sicut excommunicatio aliae vero sunt civiles et temporales ut confiscatio bonorum et mors temporalis quae [illegible] buuntur. De penis spiritualibus nullum dubium est nisi quod et divino iure et ecclesiastico digni sunt qui excommunicentur et segregentur a comunione interna et externa fidelium. patet Matth. 18. si ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus heretici vero non audiunt ecclesiam ergo digni sunt qui excommunicentur. ad Tit. 3. ait Paul. hereticum hominem post primam et secundam admonitionem devita sciens quia subversus est. 2. Joan. 1. si quis venit ad vos et hanc doctrinam non affert nolite recipere eum in domum nec ave ei dixeritis ecce expresse dicit excommunicandos istos hereticos. Sed circa istam excommunicationem

2. est grave dub. utrum heretici interiores neque expresserit heresim signo aliquo exteriori incurrant istam excommunicationem et videtur quod sic probatur ex glo. in clement. p. de hereticis ubi hoc expresse tenet. Idem tenet Adrian. quodlibet. 8. ar. 1. et in 4. in materia de confessione q. 2. et allegat pro se multos canonistas quorum dicit esse com. opinionem. et probatur hoc primo argumento ex iure in clementi. 2a. de sententia excommunicationis ubi quod excommunicat ipso facto quosdam monachos etc. qui accedunt ad curiam principum.

animo nocendi abbati proprium ecce ex voto non est de eadem
ad curiam sed pro potestate de animo nocendi q. — Similiter habetur in
Clementin. p. de haereticis ubi papa excommunicat inquisitores qui
odio vel amore aut privato aliquo affectu desinunt procedere
contra haereticum aut pro opposito volunt in judicium illum qui
veraciter haereticus est sed haec est propositio contra illum.
P. arguit ex c. dolentes de celebr. missarum ubi Innocen.
3. precipit sacerdotibus ut persolvant divinum officium devote
et attente. at devote solo c.c. certo obligatio ponitur q.
precipit devotionem interiorem quia actus interiores debent
judicio ecclesiastico ergo potest excommunicare haereticum interiorem.
P. arguit ex c. ad abolendam ext. de haereticis item
excommunicamus illum qui aliter docuerit vel senserit quam Roma
na ecclesia. sed credat vel senserit est actus interior.
P. in concil. Toletan. 3o in fine. Si quis dixerit
vel crediderit deitatem passibilem esse anathema sit. ecce
vel crediderit quod aliquis in corde suo conceperit quod divini
tas fuit subiecta passioni aliam excommunicatus est
P. arguit ex c. excommunicamus § credentes ext. de haereticis.
ubi excommunicantur receptatores et defensores illorum ~~[illegible]~~.
haereticorum et viri excommunicantur illi qui credunt eorum erroribus
credere tamen actus interior est.

2. arguitur ratione. summus pontifex potest dispensare in voto quo
homo se obligat ad solum actum interiorem quia ecclesia habet potestatem supra
actus interiores ac per hoc potest excommunicare haereticum interiorem. P.
Hoc interest inter rempublicam temporalem et inter ecclesiasticam
spiritualem quod respublica temporalis ordinatur ad constituendam pacem
et concordiam exteriorem civium et propterea non potest ferre
leges nisi de actibus exterioribus et publicis. respublica vero spiri
tualis ordinatur ad componendam spiritualem et interiorem amicitiam
cum deo quia per [illegible] prohibetur per actus malos interiores
per actus exteriores quia ecclesia potest condere leges de actibus
interioribus sicut de exterioribus in ordine ad illum finem quem pre
tendit. P. Christus contulit plenariam potestatem summo pontifici tam
actus [illegible] ecclesiae et papa nullos excepit aut interiores aut ex
teriores sicut patet ex illo Matth. 16. quodcunque ligaveris super
terram etc. q. P. per solum actum interiorem potest ali
quis frangere preceptum ecclesiasticum sine opere exteriori

Quia lex est ecclesie christi potest obligare etiam ad actus interiores sicut
ad exteriores. quod est manifestum et omnibus patet si aliquis haberet
voluntatem audiendi in die festo missam [illegible] peccaret contra praeceptum
ecclesie licet postea non sequatur actus exterior. P. antecedens. quia
ecclesia definit aliquam propositionem de fide et propterea promittit
unicuique fideli ut credat illam. tunc obligat unicuique fideles ad
habendum fidem explicitam illius propositionis credere quod est
actus interior q. P. christus dominus [illegible] habuit po-
testatem supra omnes actus nostros exteriores et interiores et disposuit
de illis et statuit leges et praecepta [illegible] potestatem plenariam
videtur reliquisse vicario suo pontifici et ecclesie Joan. 20. ut
sicut misit me pater et ego mitto vos accipite sp. quorum etc.
Quod potestas ecclesie cum [illegible] praecipere et vetare actus interiores
[illegible] nihil obstantibus gravissimi auctores tenent quod ecclesia
non habet potestatem aliquam supra actus interiores quia illi reser-
vantur soli deo qui scrutatur corda hoc tenet expresse silvest-
ter verbo excommunicatio [illegible] Antoninus 3. p. tit. 25. c. 4.
Caietan. [illegible] et palud. 4. d. 18. q. 3. ar. 1. [illegible] s. th.
12. q. 91. ar. 4. ubi statuit hanc generalem regulam quod ecclesia non
potest praecipere aut vetare actus interiores et est ferme om-
nium sententia et sine dubio est verissima Probatur expl.
[illegible] 1. Concil. [illegible] qui nullo modo prohibit
[illegible] neque [illegible] bono signo neque [illegible] neque [illegible] alios
[illegible] excommunicatos [illegible] neque potest ecclesia illum excommunicare
probat actus interiores reservantur soli deo qui est scrutator
cordium [illegible] non potest ecclesia [illegible] judicare [illegible] patet
ex illo 1. reg. 16. homo videt ea que parent deus autem
intuetur cor. hoc est judicium hominum solum se extendit
ad ea que exterius apparent. P. ex illo 1. corinth. 4. nolite ante
tempus judicare quoadusque veniat dominus qui illuminabit
abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium ecclesia
[illegible] non potest judicare de interioribus [illegible] apparent.
Joan. chrysost. homil. 11. tenet hanc sententiam. P. [illegible]
ex ipsa definitione ecclesie [illegible] c. erubescant [illegible] dicit
urbanus papa manifesta [illegible] criminis [illegible] puniant secreta
autem et cognitor et judex deus est et in illo loco glo. infert
quod ecclesia non judicat de occultis. Item z. q. 5. c. consuluisti.

ait stephanus papa publica iudicanda delicta non sunt tamen occulta sed illis sunt relinquenda qui solus novit corda filiorum hominum idem dicit 15. q. 6. c. 1. 2a patet ex c. tua nos extra de symonia ubi dicitur quod ecclesia non potest iudicare nisi manifestam symoniam non autem occultam. 3a probatur ratione quia eadem omnis nostra cognitio habet ortum a sensibus exterioribus quae autem quae sunt penitus interiora non discretione separata atque in homine [illegible] publica et summa est 22. q. [illegible] a iurisdictione quae non potest esse sine aliqua cognitione.

2. Con. ecclesia potest praecipere et vetare actum interiorem indirecte et consequenter scilicet quando est necessarius actus interior ad actum exteriorem super quem ecclesia habet potestatem directe et mediate v.g. praecipit ecclesia quod aliquis ieiunet, sine qua actu interiore est necessarium ad actum exteriorem, consequenter praecipit actum interiorem. Similiter praecipit ecclesia quod statis temporibus orent fideles consequenter praecipit devotionem et attentionem sine quibus oratio esse non potest. Probatur quia omne praeceptum quod praecipit aliquid consequenter praecipit media necessaria sine quibus illud exequi non potest v.g. praecipit missam ecclesia quam interesse sacris consequenter praecipit ut [illegible] audiendo mentem ecclesiam. Ergo quod actus interior est necessarium ad opus exterius.

3. Con. si hereticus mentaliter promit signum exterius verbo vel signo etiam secretissime apud se existimet etiam si non possit in iudicio probari. patet iste talis est hereticus exterior et vere et pro ipse incurrat poenas iuris quae feruntur contra hereticos et quae accidere est quod non possit convinci in iudicio manifesto praesertim ille vere est exterior hereticus. P. patet auctoritate omnium theologorum citatorum. 2a patet ex c. ad abolendam de hereticis et c. excommunicamus de hereticis lib. 6. ubi excommunicant hereticos exteriores iste tamen est hereticus exterior vere et realiter quamvis non possit probari. 3a p. est ex expressis in c. si sacerdos extra de offi. iudicis ordinarii ubi excommunicat occultissime 9. et s. q. 1. c. quidam idem fit.

Ad primum ergo ex iuribus allegatis dico quod 2. debent intelligi de illa quae intelleguntur non solum de actibus interioribus sed de actibus interioribus qui non explicantur per actus exteriores scilicet si dicunt senserint crediderint. Sicut tibi iuris que

Sicut illa iura quae dicunt quod solo consensu contrahitur matrimonium de-
bet intelligi de consensu expresso aliquo signo exteriori. Ad 2. debet
intelligi quod ecclesia non habet potestatem super actus interiores indirecte et
consequenter ut dictum est in 2. q.

Ad primam rationem. Respondetur quod verissimum est quod ecclesia potest dispensare in vo-
to interiori et de actu interiori s. de contemplatione, ratio est quia pri-
marium s. devotio expedit utilitati fidelium et quia illud est tolerabili-
tatione illum quia plerumque est omnis impedimentum serviendi deo. aliud
totum illud tollere habet

Ad 2. Respondetur quod in ecclesia est duplex forum, alterum spirituale et interius s. forum
poenitentiae in quo foro et iudicio tenetur poenitens divino iure per se ferre sa-
cerdoti omnia peccata et interiora et exteriora et in hoc iudicio idem est
reus et accusator et testis et in hoc iudicio fatemur quod ecclesia habet ple-
nariam potestatem ad ligandum et solvendum omnia peccata et interiora, et inde
est quod ecclesia praecipit confiteantur fideles de omnibus peccatis et iudex
superior reservat sibi aliqua peccata. Secundo aliud forum et iudicium
exterius in quo foro ecclesia respondet de causis fidelium exterioribus
et punit, praecipit et vetat actus exteriores et in hoc iudicio dico quod nihil
potest ecclesia facere nisi in illis quae cognoscit ad spectu iudicium ex-
pectat excommunicare et ferre alias censuras.

Ad 3. patet ex dictis quod ille locus intelligitur de iudicio poenitentiali
in foro vero civili tradidit posita tempus actus exteriores

Ad 4. Respondetur quod praeceptum ecclesiasticum aliquando obligat ad actum interiorem sed
per se indirecte et consequenter ut dictum est.

Ad 5. Respondetur quod ecclesia obligat in illo casu ad actum interiorem indirecte s. quatenus
ordinatur ad exteriorem fidei quia s. necesse est confiteri propterea
quod oportet aliquando exterius fidem confiteri, propterea obligat
ad actum fidei et habendam fidem interiorem.

Ad 6. patet ex dictis quod Christus potestatem reliquerit omnem quam de reli-
quit quam ipse habuit s. successoribus suis ut diximus.

Sextum dub. quod frequenter incidit in hac materia. Si aliquis in-
cidit in haeresim quam exterius animo communicabit, itaque vere est
haereticus exterius sed secrete, utrum iste qui prodiit haeresim teneatur
convenire inquisitores et referre illis peccatum suum. Et videtur
quod sic quia ex crimine est ipsis inquisitoribus reservatum ut con-
sequatur absolutionem et illos convenire. In oppositum est quod
illud peccatum est occultum quod non tenetur se prodere.

Ad 5 casum Respondetur primo quod inquisitores velint cognoscere illud peccatum in foro

poenitentiae

tum iste tenetur illis confiteri et absolutionem ab eis recipere patet
quia cum sit illa est reservata ipsis inquisitoribus quod debet ab illis
accipere absolutionem a censura et postea a peccato
2. dico quod si inquisitores nolunt audire pro peccato in foro pe-
nitentiae sicut aliter nunc faciunt nostro tempore [illegible]
nes in inquisitione id faciunt. dico quod quando nolunt eos publice
audire coram testibus iste non tenetur se illis prodere.
patet quia nullus tenetur se infamare [illegible]
quod non tenetur se illis prodere et infamare [illegible] in publico. P.
si penitens timeret probabiliter quod confessarius deberet illum
infamare certum est quod non tenetur confiteri illud peccatum quanto multo
minus tenetur iste se prodere. P. patet ex sententia ex [illegible] Chry-
sostomi de penitentia d. 1. c. quis aliquando ait non dico ut te prodas
ut te publices. Sed si quis querat quid ergo iste debet facere
3. dico quod remedium est ut ipsi peccatores confessarij conveniat
ipsis inquisitoribus et petant ab illis facultatem ad absolvendum
ab excommunicatione et ipsi profecto tenentur facere. Si autem ipsi
nolunt ut sit modo quod nunquam volunt concedere quia
est diploma pontificis brevis bula. si tamen verum est non possit
et ille penitens est paratus ad querendam absolutionem quando
omnino potuerit et instet tempus confitendi et communicandi
tunc potest confessarius privatus illum absolvere et dare illi
licentiam communicandi quia nullum habet aliud remedium [illegible]
Est aliud dubium. Utrum ille qui asserit hereticum externo contra
[illegible] in nullo peccavit mortaliter quia per negligentiam
ignorat fidem sed tamen non est pertinax sed paratus est corrigi utrum
incurrat sententiam excommunicationis. Et videtur quod sic patet
quia si aliquis per ignorantiam invincibilem occidit clericum [illegible]
currit [illegible] incidit in sententiam canonis 17. q.
4. c. si quis suadente. Ergo similiter in proposito
R. tamen quod certissime tenendum est illum non esse excommunicatum. patet
primo ex usu omnium theologorum et jurisconsultorum quia non [illegible]
illum hereticum nisi illum qui pertinax est et videns et sciens di-
cit aliquid contra fidem. P. patet ille non perdit fidem infusam
quia semper retinet maximum suum fidem infusam quia retinet
primum fidei fundamentum ergo ille non est infidelis nec hereticus
ergo quando nec ex [illegible] P. patet ex ipso jure [illegible]
ple [illegible] excommunicationibus illos hereticos quando mittit [illegible]

 397

pessimi et tres et septimi et quinti qui in his sibi credunt quod est ut patet
in lege c. 1 de hereticis in 6 item c. credentes de hereticis et in c. unico de
schismaticis lib. 6. ubi expresse dicitur eos qui sciientes et com
modo liberante per eum contra fidem excommunicato hoc est expresse dicit
s. Th. ad galat. 1. super illud si quis aliter vobis evangelizaverit quam
accepistis anathema sit
Ad 3m. Ex quibus ille qui excusatur clericus exigentium culpabilis habet
se sic erit quod interpretative et virtualiter voluit errorem
tenere et propterea est excommunicatus. alter vero qui errat in fide ex
ignorantia culpabili non est hereticus quia non amisit fidem et pro
pterea non est excommunicatus
Est tamen dub. aliquis qui profitetur exterius heresim videns et sciens quod
sit contra fidem sed propter metum mortis ut fuit in illis ubi quod
capta fuit a turcis et propter timorem mortis dicit quod mahumetus est pro
pheta dei sed interius habet fidem veram circa eum quod loquitur
Videtur quod non quia ille non est formaliter et proprie hereticus sicut
dictum est sed retinet interius fidem ipse tamen pro hoc sunt restringendae quod
quomodo ergo pertinet est quod ipse est formaliter exterior hereticus sed
ante ... exterius regis confessione iudicant de his quae interiora ...
Ad hoc dub. Caiet. q. sequenti ar. 1. Sotus libr. 1. q. 94 ar. 1.
1. tenet quod ille incurrit censuras hereticorum idem tenet silvest. verbo
apostasia q. 1. probat Caiet. quia isti dicuntur exterius et proprie
et formaliter heretici et videntes et videntes delinquunt contra fi
de et ipsi non sunt ... in operibus exterioribus ... ergo hoc
confirmo ex c. contra christianos de heretic. lib. 6. ubi expresse
excommunicantur christiani qui transierunt ad ritum iudeorum infidelium
ubi patet quod ex professione exteriori contra fidem excommunicantur
2. ex c. ad abolendam de hereticis ubi habetur excommunicamus omnes
qui aliter senserint vel docuerint quam sacrosancta ... vel docuerint quod ...
... ex ipso exteriori ... excommunicantur. Ergo ...
hac re vel de dubiis ... unusquisque quod voluerit teneat.
Superest videre de penis seu ... quas incurrunt heretici. est
tamen duplex pena quam incurrunt altera pena mortis de qua in s.
... q. 10. ar. 3. est alia pena qua plectuntur heretici quod
a tempore commissi criminis omnia bona quae habent applicantur fisco
hoc habetur in c. cum secundum leges de heret. lib. 6. et in l. manichaeos
C. de hereticis et manichaeis. de hac pena est dub. utrum teneatur
in conscientia hereticus amittere bona quae habet a tempore commissi
criminis

deferre fisco aut postquam possit tuta conscientia uti ijs bonis vendendo et emendo quousque per sententiam judicis repetantur. Et videtur quod tenetur illa deferre fisco etiam ante condemnationem. Quia patet c. cum secundum leges dicitur ibi quod statim ipso facto bona illius censentur applicata fisco ergo tenetur statim illa bona restituere tanquam aliena. Et praedicta l. manichaeos tollit omnem facultatem alienandi et omnem contractum et venditionem quam facit hereticus a tempore commissi criminis ergo. In oppositum est quod istae leges sunt poenales nullus autem in conscientia tenetur inferre sibi poenam licet teneatur in justitiam a judice ferre. Hoc enim est ingenium et conditio legis poenalis ergo.

1. est conclusio: hereticus exterior a tempore commissi criminis non est dominus bonorum suorum sed ipso facto dominium transfertur in fiscum. Haec est Covarrubias lib. 1. de contractibus q. 7. § 2. et 3. Patet quia ex juribus modo citatis quae privant illum dominio suorum bonorum statim ipso facto et transferunt illa in regem.

2. quod omnis contractus quem facit hereticus a tempore commissi criminis ipso jure invalidus est et irritus sive donet sive vendat sive dotet filiam. Patet ex dicta l. manichaeos. Et patet ex cursu inquisitorum quia postquam aliquis accusatur de hoc crimine et damnatus est omnes ejus bona repetuntur a quocunque habeantur. Et hereticus non habet dominium et propterea tollitur suorum bonorum ergo non potest illa alienare neque aliquem contractum transferre illorum dominium in alium. Atque patet ex 1. § et patet ex c. accusatus de hereticis lib. 6. ubi dicitur quod si aliquis emancipavit filium suum et tradidit illi suam partem si constiterit illum fuisse hereticum a tempore emancipationis filius omnia illa bona repetuntur quia nulla fuit traditio.

3. concl. heretici non tenentur in conscientia reddere ista bona fisco quousque per sententiam judicis repetantur sed possunt illis uti sicut antea comparando sibi sumptus familiae victum et vivendo de illis sicut antea vivebant. Ista quae est contra Panormitanum in c. ca nonum de constitutionibus qui tenet quod in conscientia tenentur heretici statim reddere sua bona fisco et aliqui nominati sunt in hac sententia et hoc tenuit fr. alphonsus castro lib. 2. de justa hereticorum punitione c. 8. Oppositum huius sententiae tenet s. th. 1. 2. q. 62. ar. 3. et Caietanus ibidem et in summa verbo poena et silvester heresis 1. q. 8. et verbo absolutio 7. dicitur et Adrianus quodlibet. 6. q. 1.

Et est sententia omnium theologorum et certe verissima. Probatur p.º ex dicto c. cum sm leges defuncti. lib. 6. ubi dicit pontifex quod licet ista bona sint ipso facto applicata fisco sed executio confiscationis et occupatio bonorum quorumcumque per sententiam convincatur commissi criminis sicut hoc non potest facere iudex ante sententiam nullo modo haereticus tenetur illa tradere. 2. contra naturam est iudicij publici et civilis quod aliquis simul sit agens et patiens vel generator sed haereticus est tunc patiens ergo ipse non debet sibi infligere poenam ut tandem in foro n. iudicio poenitentiali idem poenitens est reus et actor. ne dicas contra hoc est quod lex dicit ipso facto censeantur bona eius applicata fisco ubi maxime fallunt auctores oppositae opinionis. quia illo verbo ipso facto nihil aliud significatur nisi quod postquam iudex condemnaverit per sententiam publicam ipso facto bona sint regi tradita hoc est a postquam consiterit per sententiam iudicis quod commiserit crimen haeresis ipso facto incurritur poena taxata a lege neque est ex parte dati sententiam poena sed sufficit sententia criminis. 3. nullus tenetur pro dare sententiam poenae sed contra ius naturae sed modo dare se neque infamare de occulto crimine esset enim contra ius naturae sed similiter loquendo non posset homo reddere regi vinditoribus fortunas aliquas praesertim si sint amplissimae sine sui proditione quod. hac tamen probavit optime et luculenter magister soto lib. 1. de just. et jure. q. 6. ar. 6. et solvit contraria argumenta.

4. Concl. antequam ista bona repetantur antequam ista bona repetantur potest haereticus facere contractus sicut antea potest enim vendere donare dotare filiam. pater usufructuarius bonorum non est illi ademptus per legem aliquam. 5. de isto dicto tendit quod si haeresis est secreta itaque non est dubium simile neque probatur quod prodibit in publicum potest liberrime uti suis bonis omnino sicut antea perpetuus enim usus quem habet aequivalet dominio et ideo potest libere contrahere. Si tamen existimat probabiliter quod publicabitur et condemnabitur quia timet testes qui sciunt illum esse haereticum. tunc peccabit mortaliter contrahendo donationis dotationis etc. quia committeret periculo vinditores omnes quibus contrahit sed talis tamen deberet per laudem dicere emptori vitium rei et periculum. et sic licebit illi contractus facere. et vinditores qui habent bona haeretici sine dolo aliquo titulo tenentur in conscientia confiteri iudici veritatem et debent respondere exceptionibus quas fuerint quando habentes bona illius haeretici.

5. Concl. excommunicatio et abdicatio proprietatis et quae cumque poena privativa haeresis ipso facto incurruntur ante omnem sententiam iudicis post commissum crimen. patet quia ad has poenas non requiritur aliqua actio ex parte patientis. aliae vero poenae quae requirunt actionem ex parte patientis non incurruntur ante sententiam iudicis.

Q.º 12. De Apostasia

Q.° 12. De apostasia

Ar. 1. Utrum

In hoc ar.° p.° notandum cum S. Th. quod apostasia Latine idem est quod retrocessio
ita Anacletus 3. q. 4. c. beatus. Item quod cessores sponsionis suae legis eiusque prae-
latores apostatae nominantur idem dicit August. 26. q. 7. c. non obser-
vetis. apostatam interpretatur retroabeuntem. Idem habet
Hieronymus super illud 2.ª Thessalon. 2. nisi venerit discessio primum
ut quod graece legitur apostasia

2.° dub. Utrum christianus qui timore mortis colit idolum vel ser-
vit a ritus Judaicos conservans in corde veram fidem debeat
dici apostata et incurrat poenas illatas contra apostatas. ad hoc
Silvest. verbo apostasia q. 1. dicit quod talis non est censendus apostata
neque excommunicatus sed in m. 3. q. videtur dicere esse apostatam et ex-
communicatum [illegible] Caietan. hic et explicatus 1. q. 94 ar. 1.
ad 1. tenet oppositum et dicit quod ille est apostata et excommunicatus
Pro quo notat quod 2.° potest aliquis peccare uno modo ex incli-
natione et affectu ad illud peccatum ut qui occidit hominem prop-
ter iram et vindictam et qui fornicatur propter voluptatem et qui sic pec-
cant dicuntur proprie et formaliter peccare 2.° in ex
alia inclinatione et affectu ut cum quis occidit hominem pro-
pter surripiendas fortunas illius et qui ita peccant proprie
peccant sed non ita formaliter sicut primi ita inquit liberius
in apostasia commentor qui demigrat ad aliam religionem
propter inclinationem ad illam formaliter dicitur apostata
qui vero transit ad aliam religionem non propter affectum ad illam
sed timore mortis est vere et proprie apostata licet non ita
formaliter sicut primus unde dicit quod talis est excommunicatus
et incurrit omnes poenas illatas contra apostatas patet quia timor
mortis non excusat illum a peccato [illegible] neque a poena [illegible]
1. Jus judicat de exterioribus sed iste opere exteriore est [illegible]
apostata quod incurrit poenas patet ex c. contra christia-
nos de haeret. lib. 6. ubi excommunicantur omnes christiani trans-
euntes ad alios ritus. Sed ad [illegible] quod apostasia [illegible] et
per se et directe non est contra fidem sed contra religionem cuius
est impendere cultum vero deo apostasia autem [illegible] spectat ad
superstitionem ad quam pertinet impendere honorem falso deo
sed quia religio est protestatio verae fidei inde est quod peccatum
contra religionem verum maxime redundat in fidelitatem

propterea in iure apostatae dicuntur sicut heretici et incurrunt
omnes penas in iure positas contra hereticos
2o est aliud dub. de apostasia ab ordine. utrum ille qui retrocedit ab ordine
minore vel relinquit primam tonsuram peccet mortaliter. ad hoc Caie.
qui dicit quod in apostasia ab ordine oportet contemplari tria. primo est quod per ordi
nem susceptum consecratur homo minister dei et per primam tonsuram
quae non est ordo sed quoddam sacramentale per quod efficitur homo habilis
ad suscipiendos ordines etiam consecratur homo deo ut dicitur in eius
ordinatione dominus pars hereditatis meae et calicis mei etc. et sic inter
cipitur inter clericos. 2o est executio ministerii quod competit cui
libet ordinato. 3o est habitus et tonsura quae sunt signa deputationis
eius ad proprium ministerium. dicit ergo Caiet. 2. p. quod qui deserit
totaliter primam tonsuram .i. ordinem minorem susceptum peccat
mortaliter si propterea efficiatur inhabilis ad exequendum ministerium
v. g. ut si aliquis ipso facto duceret bigamam uxorem peccaret mortaliter quia
reo gereret magnam iniuriam ordini. 2o dicit quod si non ex toto deserat
ministerium sed tantum quoad executionem .i. deserit habitum et to
nsuram non peccat mortaliter sed venialiter. Adverte sylvest. verbo
apostasia q. 3. tenet contra Caiet. in primo dicto. 2o et tertio dico primo quod
qui apostatat a sacris ordinibus maioribus peccat mortaliter et ratio est quia
omnes fatentur. patet quia per hos ordines homo consecratur deo ad
perpetuam castitatem et efficitur minister dei unde non posset relinquere
aliquem ipso facto ordinem sine magno peccato quia propterea compelluntur
in iure ut deserant signa quae desunt et ordinis sicut habetur ex. de apostatis
c. 1. tertio 2o dico quod ille qui retrocedit a ordine minore .i. a prima ton
sura non peccat mortaliter, patet quia non est ex se contrarium et oppositum neque
est magnus contemptus aut irreverentia. patet in iure permittitur ipsis ut ducant
uxores ut patet ex de clericis coniugatis c. diversis et c. Ioannes.
immo post quod ducunt uxores gaudent privilegio clericorum si tamen deferunt
signa clericorum .i. habitum et tonsuram ut habetur c. 1. de clericis coniugatis
lib. 6. ergo non peccant mortaliter retrocedendo, et ita Caietanus in summa
verbo apostasia tenet hoc cum Silvestro. 3. dico quod si absque aliqua
causa pro voluntate sua retrocedunt ab ordinibus minoribus peccant
venialiter quia non nullam irreverentiam et contemptum est illud facere
et praeterea quia hoc in iure reprehenditur ut patet 20. q. 2. c. 1. ex
concil. toletano
3o est aliud dub. de apostasia a religione utrum religiosus qui dese
rit religionem suam sit apostata et excommunicatus. Ad primum quod si deserit
habitum religionis est vere apostata et incurrit excommunicationem

ita tenent oes et habetur in c. ut periculosa ne clerici vel monachi
secularibus negotiis se immisceant lib. 6. ~~unde~~ 2. dicit Caietan.
hic et Silvest. verbo apostasia q. 4 quod si aliquis deserit religionem
sine animo numquam revertendi ad eam quamvis retineat habitum est
vere apostata et incurrit excommunicationem sed ego dico quod non incurre
modo in aliqua excommunicatione sed solum loquuntur de particulari excom
municatione que habetur in nostris constitutionibus. 2. tamen dicit Caie
quod si aliquis mendicantium relicto suo ordine transit ad laxiorem
habetur excommunicatus sicut apostata non propter apostasiam sed
propter transitum talem [illegible] constitutione monachi .S. quis licet
non sit in iure habetur tamen in practica. 3. dicitur quod si aliquis
egreditur monasterium animo revertendi et retinet habitum
talis non habetur apostata neque est excommunicatus peccat tamen mor
taliter contra votum obedientie quando se [illegible] fit prelato. de
reliquis vide Silvestrum.

Ar. 2. utrum princeps ratione apostasie amittat dominium in subditos

1. Con. ecclesia non potest punire principes infideles ratione
infidelitatis ita quod subditi non obediant illis. 2. con. ecclesia
potest et debet punire ipsos principes apostatas qui antea fue
runt christiani. 3. q. statim ut aliquis princeps est apostata
et iudicatur talis per sententiam pontificis subditi sunt liberi
et absoluti ab obedientia illius
Circa hoc est notandum quod 3. q. non solum habet verum in apostasia
sed etiam in qualibet excommunicatione maiori hoc est quanto
tempore sic manet dominus subditi non tenentur illi parere et
hoc habetur expresse in c. nos sanctorum et c. iuratos. 15. q. 6
et addit hic Caietan. quod non sufficit esse quod factum sit notorium et
constet publice quod princeps sit apostata ut subditi liberentur
ab eius obedientia donec per sententiam pontificis de crimine
fuerit damnatus et declaratus quia non incurrit penas ipso iure nisi
per condemnationem iudicis et hoc est verum ut communes super
provanimus [illegible] canonistas

Qo. ~~13~~ 13. De Blasphemia

Ar. 1. utrum blasphemia opponatur confessioni fidei

1. Con. quicumque negat aliquid a deo quod ei competit aut quod
non competit attribuit blasphemus est. 2. Con. blasphemia committitur
blasphemia vero in [illegible] opinione et iudicio intellectus

Alioqui in Judicio intellectus aut in detestatione voluntatis. 3. concl. quando ista in corde geruntur dicitur blasphemia cordis quando vero ore proferuntur dicitur blasphemia oris. 4. Concl. blasphemia oris opponitur confessioni fidei

Hic est notandum quod blasphemia proprie est maledictio et execratio bonitatis alicuius praesertim quando est eximiae et excelsae bonitatis ita dicit Hieronymus super illud ad Ephes. 4. omnis amaritudo et blasphemia tollatur a vobis et super illud ad Titum 3. admone illos scilicet subditos principibus et potestatibus subditos esse et neminem blasphemare ex quo patet quod non solum ad contendentem delictum contra homines potest contingere peccatum blasphemiae verum tamen usu communi fidelium non dicitur blasphemia nisi quando infert dolorem in iniuriam dei. vel nisi vel in sanctis eius et ideo huius est quam tenet August. lib. 2. de moribus manichaeorum c. 11. ait ibi quod licet blasphemia inter homines quando doque versetur sed communiter dicitur ex eadem quod bonitas hominis dubia est et quodammodo est defectibilis at vero quae de divina bonitate dubitari non potest ideo blasphemia dicitur usu communi contendentem contra virtutem notat hic Caietanus quod quomodocunque aliquis maledicat deo sive enim credendo sive imprecando aliquod malum sive optando dicitur semper blasphemus neque refert quod habitualiter bene sentiat de deo satis enim est ad blasphemiam quod ex iracundia et mala affectu dicat aliquid quod inferat iniuriam divinae bonitati et in hoc distinguitur blasphemia ab infidelitate quod infidelitas proprie consistit in cordis dissensu ad ea quae sunt fidei blasphemia actus maledictio sive interno sive externo et ita opponitur proprie confessioni fidei ut dicit s. Th.

Ex dictis dub. de multis blasphemiis quas Jurant christiani nequam quibus tamen nihil derogant deo vel tribuitur iniuriose v. g. qui dicit per se a deo. est blasphemus et tamen nihil tribuit deo quod non habeat neque quod auferet quod habeat. Item qui blasphemo ore nominat membra pudenda Christi aut virginis matris est blasphemus et tamen nihil tribuit. R.

Ad hoc benedicit Caietanus quod in blasphemia oportet multum attendere modum dicendi et animi indignationem quia verum est aliqui contendentem quam intendunt derogare divinae bonitati et tamen plus quam verba explicent et qui ita dicunt praedicta verba (pesecatine) blasphemant quod tribuunt deo personam indignitatem quae non potest ei competere. Similiter qui dicit non credo in te et modo dicendi blasphemant quod videntur dicere ex iracundia animi quod deus sit indignus cui credatur reliquae etiam orationes etiam sunt blasphemiae quod communiter doloris cognitiones sunt pudendae et dicere eas de deo est blasphemia vide Caietanum hic.

De pena blasphemantium habet ex de maledicis c. statuimus vbi Gregorius 9. statuit penas horum. De sequentibus nihil occurrit addendum d. Th.

Q.o 14. De Blasphemia in SS. tum

Ar. 1. vtrum

1. con. illud peccatum quod derogabatur dimitti tertio 10 et SS. quod erat imbecillitas appellabant sancti peccatum in SS. et blasphemiam in SS. 2. Con. d. August. aliter quam antiqui sancti explicat peccatum in SS. vt s. finalem impenitentiam qua aliquis per totam vitam suam perseverit in peccatis vsque ad exitum huius vitae inclusiue. 3. consil. alij sancti appellant peccatum in SS. quod homo peccat ex certa malitia et contemptu non ex passione aut ignorantia. De hac materia disputant magister et omnes 3. d. 43. et videndi similiter est in explicatione illius loci Math. 12. omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus spiritus autem blasphemiae non remittetur. Et subdit quicumque dixerit verbum contra filium hominis remittetur ei qui autem dixerit verbum contra SS. non remittetur ei neque in hoc saeculo neque in futuro. Et Marci 3. appellatur hoc verbum contra SS. aeternum delictum quod numquam dimittitur. Luc. 12. dicit sic. reus erit aeterni delicti. &. et eadem est sententia. Ex quibus locis August. lib. de verbis domini sermone 11. grauissime et copiosissime colligit quod est vnum genus blasphemiae contra SS. adeo graue quod per se numquam dimittitur et secundum suam sententiam hoc peccatum est impenitentia finalis qua homo per peruersam voluntatem numquam per totam vitam numquam vult deserere peccatum et sic in peccato suo moritur et dicitur blasphemia in SS. quia in hoc peccato finalis impenitentiae per totam vitam repugnavit homo contra gratiam SS. et de hoc genere blasphemiae videtur loqui evangelista Joan. 1. canon. c. 5. qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem petat et dabitur ei vita. est peccatum ad mortem i. vsque ad mortem s. finalis impenitentia pro hoc non dico vt roget quis. haec est sententia Augustini. Sed Diui Th. explicatio quam adducit S. Th. et est communis sanctorum antiquorum videtur explicatior et magis litteralis et conformis evangelio. s. quod quando Judaei

22. q. [illegible]

Blasphemia bant operi humanitatis erat peccatum contra filium hominis quod Christo tribuebant opera miraculosa divinitatis etc. malo spiritui illud peccatum dicebatur blasphemia contra Spiritum Sanctum quod derogabat divinitati et spiritui sancto quo operabatur Christus. et hoc peccatum dicitur irremissibile et aeternum non quod homo non posset de illo penitere et veniam impetrare, est t.n. de fide quod potest homo veniam illius impetrare sed quia est difficilis illius remissio et quia illud peccatum non habet in se aliquam causam unde remittatur et excusetur quia procedit ex maxima malitia et impietate. 3. explicatio s. Th. est quam omnino admittunt doctores et litterae evangelii et tamen d. Th. acceptat illam et irremissibilitas debet explicari sicut modo explicatus est 2

Ar. 2. utrum

Concl. est affirmativa quia convenienter assignantur a s. Th. Juxta 3. explicationem peccati in Spiritum Sanctum.

Ar. 3. utrum

1. Concl. Si peccatum in Spiritum Sanctum dicitur cum Augustino finalis impenitentia est irremissibile. et est de fide

2. concl. Si peccatum Spiritus Sancti dicatur quod est l. contra divinitatem Christi vel ex certa malitia et contemptu dicitur irremissibile non simpliciter et absolute sed quia cum difficultate et multo labore remittitur quantum ad culpam et quantum ad poenam. vide 4 arg.

Ar. 4. utrum

1. Si accipiatur peccare in Spiritum Sanctum pro peccare ex habitu et ex certa malitia homo non potest delinquere in Spiritum Sanctum sine necesse est multa praecessisse peccata. 2. concl. Si vero accipiatur pro finali impenitentia idem quod est negativum. 3. Concl. Si vero accipiatur pro peccato contra divinitatem Christi aut Spiritum Sanctum sic posset homo primo peccare contra Spiritum Sanctum sed communiter non venit ad tantum gradum peccatum nisi per vias aliis multis quia nemo repente fit summus neque in bono neque in malo. vide quae sequuntur apud s. Th.

Sequitur q. 17. De spe.

Q. 17

Ar. 1. Utrum spes sit virtus. / Concl. est affirma-

Pro explicatione huius materiae oportet notare quod in appetitu sensitivo sunt quatuor praecipuae passiones in ordine ad bonum: praesens est gaudium aut delectatio et quies, si tale bonum sensibile sit; absens est desiderium et concupiscentia; respectu boni futuri si sit difficile et praeclarum et arduum sentitur spes. Respectu mali sunt aliae duae passiones praecipuae: respectu mali futuri scilicet timor, respectu autem praesentis est tristitia. Ex hoc videtur quod spes debet esse semper circa bonum, qua ratione spes differt a timore, quia eius obiectum sit malum, licet aliqui frequenter loquendo spes usurpatur pro timore, iuxta illud: hunc ego si potui tantum sperare dolorem. 2. requiritur ut virtus spei versetur circa illud bonum praeclarum et arduum quod sit non consequutum, qua ratione distinguitur a gaudio, delectatione et quiete; tunc enim quia bonum quis habet non sperat illud, sed potius de illo gaudet. 3. requiritur quod tale bonum sit magnum, praeclarum, difficile, quia parva bona non speramus, sicut aegroti qui laborant aliqua magna aegritudine dicuntur sperare salutem, qua ratione differt spes a desiderio et concupiscentia, quia desiderium respicit bonum secundum absolutam considerationem boni. 4. requiritur quod tale bonum sit possibile ad adipiscendum, quia impossibilia non speramus, quia non habemus fiduciam illa consequendi. Ex his habetur quod sicut spes quae est passio in appetitu sensitivo in irascibili versatur circa bonum sensibile futurum arduum et possibile adipisci, ita spes quae est in voluntate versatur circa bonum futurum arduum magnum possibile adipisci, et quam spem speramus bonorum finitum aeternum ipsum et Christum speramus beatitudinem, de qua spe est nostra modo disputatio, non autem de spe quae est passio appetitus sensitivi. Est etiam advertendum quod spes differt a desiderio non solum in hoc quod desiderium est circa bonum futurum absolute, spes autem respicit bonum difficile et magnum, verum etiam in hoc quod spes dicit certitudinem et confidentiam adipiscendi boni sperati, quod non dicit desiderium, ut quando est aliquis homo debilis malis operibus qui desiderat beatitudinem, sed quia videt quod est bonum difficile ad consequendum et debet consequi per actus virtutum, non habet fiduciam et certitudinem illam consequendi. Hoc discrimen assignat S. Th. 1. 2. q. 25. ar. 1. ait quod spes dicat elevationem [?] animi et certitudinem ad consequendum boni desiderium futuri

2.° notandum quod spes aliquando accipitur pro habitu inclinante quomodo nati... naturaliter ad sperandum et appetendum beatitudinem futuram, aliquando accipitur pro actu ipsius spei, aliquando pro obiecto sperato, ut ait Paul. ad Tit. 2. expectantes beatam spem, i. optimum bonum, s. beatitudinem. Hic de ista loquitur.

2.° utrum spes sit virtus necessaria ad sperandam istam beatitudinem supernaturalem, et videtur quod sic; videtur nullam esse ex quo ... habitum quem speremus beatitudinem. probatur quia virtus ... difficile sed ille qui habet fidem et cognoscit quod illa beatitudo est sibi possibilis ex ... meritis propriis ... videtur esse maxime ... in fide ... ad appetendam et sperandam beatitudinem. R. ut homo velit ... ut velit temperate comedere non oportet ... volunta... aliquas virtutes ad istas electiones sed ... virtutes propter passiones ... et ... quam habet s. th. 12. q. 56. ar. 6. quia ipsa voluntas ... maxime ... et sufficienter inclinata ad omne bonum ... cum ... voluntas nostra sit maxime ... in beatitudine videtur quod non indigeat virtute spei. R. virtus producit optimum actum illius potentiae in qua est. at sperare bonum futurum dicit imperfectionem, s. privationem ... ista spes ... non est ... ad ponendum spem in virtute in voluntate sed ... est ... potentia ... propter ... Durand. 3. sen. d. 26. q. 2. dicit duo. primo quod spes ... quam speremus beatitudinem proprie ... loquendo non est ... virtus sed appellatur ... virtus generaliter accepto vocabulo quia ... ad actum ... laudabilem, s. sperandam beatitudinem sed ... est ... et non indiget ... virtute ... d. 23. q. 8. 2.° dicit quod virtus spei non est absolute ... beatitudinem futuram sed ... loquendo necessaria ad sperandam beatitudinem ... ut christiani facilius et promptius et firmius sperent ... 2.° dico quod ... virtus ... sunt enim ... virtutes ... et ... virtus ... virtutes ut infusae fides, spes, charitas, quae sunt ... probavimus quod fides ... probavimus ... q. 4. de fide ... probabimus de spe. ... est proprie simpliciter virtus ... spes ordinat hominem ad ultimum ... optimum quod spes ordinat hominem ad ultimum ...

...poterit sine virtute spei ... in ... esse ... beatitudine.

Q. 17.

Ar. 1. Utrum spes sit virtus. / Concl. est affirma.

Pro explicatione huius materiae oportet notare quod in appetitu sensitivo sunt quatuor praecipuae passiones in ordine ad bonum praesens est gaudium aut delectatio et quies si vero bonum sensibile sit absens est desiderium et concupiscentia. respectu boni futuri si sit difficile et praeclarum et arduum habitur spes. respectu mali sunt aliae duae passiones praecipuae respectu mali futuri scilicet timor respectu vero praesentis est tristitia. Ex hoc habetur quod spes debet esse semper circa bonum quaratione spes differt a timore quia eius obiectum sit malum. licet aliquando figurata locutione spes usurpatur pro timore iuxta illud Hunc ego si potui tantum sperare dolorem. 2. requiritur ut virtus spei versetur circa illud bonum praeclarum et arduum quod sit non consequutum quaratione distinguitur a gaudio delectatione et quiete. videre quia bonum quod quis habet non sperat illud sed potius de illo gaudet. 3. requiritur quod istud bonum sit magnum praeclarum et difficile quia propter vana bona non speramus sicut aegrotus qui laborat aliqua magna aegritudine dicitur sperare salutem quaratione differt spes a desiderio et concupiscentia quia desiderium respicit bonum secundum absolutam considerationem boni. 4. requiritur quod tale bonum sit possibile ad adipiscendum quia impossibilia non speramus quia non habemus fiduciam illa consequendi. Ex his habetur quod sicut spes quae est passio in appetitu sensitivo in parte irascibili versatur circa bonum sensibile futurum arduum et possibile adipisci ita spes quae est in voluntate versatur circa bonum secundum rationem arduum et magnum possibile adipisci et quam spem speramus bona spiritualia vitae aeternae et Christi, speramus beatitudinem de qua spe est nostra modo disputatio non vero de spe quae est passio appetitus sensitivi. 2.° est advertendum quod spes differt a desiderio non solum in hoc quod desiderium est circa bonum futurum absolute spes vero respicit bonum difficile et magnum. sed etiam in hoc quod spes dicit certitudinem et confidentiam adipiscendi boni sperati quod non dicit desiderium ut quando est aliquis homo de diu malis operibus qui desiderat beatitudinem sed quia videt quod est bonum difficile ad consequendum et debet consequi per actus virtutum non habet fiduciam et certitudinem illud consequendi. hoc discrimen assignat S. Tho. 1. 2. q. 25. ar. 1.° ait quod spes dicit elevationem quandam animi et certitudinem ad consequendum bonum desiderium fu[turum]

fl: 391v
- - - -
hasta
400 v

[illegible] specialiter accipitur pro habitu infuso quo inclinamur ad appetendam beatitudinem futuram aliquid [illegible] aliquid ad [illegible] sperato. ut ait [illegible] sperantes [illegible] optimum bonum s. beatitudinem [illegible]

[illegible] spes sit virtus necessaria ad sperandam istam beatitudinem et videtur [illegible] videtur nullam esse eo modo [illegible] sperem beatitudinem. probatur [illegible] virtus [illegible] qui habet fidem et cognoscat [illegible] beatitudo est sibi [illegible] ex quo meritis propriis [illegible] videtur esse [illegible] in fide [illegible] sperandam beatitudinem [illegible] ut [illegible] velit [illegible] ut velit temperate comedere non oportet [illegible] aliquas virtutes ad istam electionem sed [illegible] virtutes propter passiones quae ibi [illegible] quam habet. s. d. th. 12. q. 56. ar. 6. [illegible] ipsa voluntas est maxime propensa et sufficienter inclinata ad omne [illegible] cuius [illegible] voluntas nostra sit maxime propensa [illegible] [illegible] non indigeat virtute spei. [illegible] virtus optimum [illegible] at operare bonum dicit in [illegible] imperfectionem. s. privationem [illegible] bonum [illegible] non est [illegible] spem virtute in voluntate sed [illegible] est [illegible] potentia. propter [illegible] Durandus 3. sen. d. 26. q. 2. dicit duo [illegible] spes [illegible] sperat beatitudinem proprie [illegible] non est virtus sed appellatur [illegible] virtus generaliter accepto vocabulo [illegible] laudabilem. s. sperandam beatitudinem sed [illegible] imperfecta est et non indiget [illegible] virtute [illegible] ait de spe [illegible] d. 23. q. 6. [illegible] dicit quod virtus spei non est absolute et simpliciter loquendo necessaria ad sperandam beatitudinem futuram sed [illegible] ut christiani facilius et promptius et firmius spere[nt] [illegible] dico quod [illegible] et [illegible] lute et [illegible] proprie [illegible] virtus sunt n. [illegible] virtutes ut [illegible] fides spes et caritas quae sunt simpliciter virtutes ut [illegible] fides [illegible] q. 4. de fide [illegible] probavimus [illegible] probavimus de spe. [illegible] est proprie et simpliciter virtus probatur de spe ordinat [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] optimum quod spes ordinat [illegible]

/ potest sine virtutes spei [illegible] volunt[a]tes sperare beatitudine. /

difficillimum assequitur prima ... unde ad ...

Ad 1. Respondeo quod perfecte summam infelicitatem propriis viribus ... potest homo per vires liberi arbitrii sperare absque virtute spei ... sperare beatitudinem supernaturalem ... difficillimum ... potest homo sperare cum certitudine ... quae decet christianum ... absque virtute infusa atque inde est quod spes virtus in sacris literis tribuitur deo quae est supra facultatem naturae nostrae ... 4. quoniam tu domine singulariter in spe constituisti me. ad Hebr. 6. fortissimum solatium habeamus qui confugimus ad tenendam propositam spem ... loquitur de spe tamquam de dono dei ... 2. Thessalo. 2. ipse autem dominus noster J. Christus qui dilexit nos et dedit nobis spem bonam in gratia.

Ad 2. oportet ex praecedenti solutione ... ad illas rationes ... agere et non sidi ... virtute supernaturali ... naturali in voluntate quae voluntas est satis ad illas ... ad volendam beatitudinem supernaturalem et sperandam ...

Ad 3. Respondeo 5. ... ad 2. quod actus sperandi licet sit ... ordine ad ... futurum et non consequitur ... ipsi ... illum attingimus deum ... speramus beatitudinem ... quem voluntas nostra ... ad beatitudinem futuram.

2a. dictum Durandi dico quod est manifeste erroneum fide ... veritas fidei quod spes christiana simpliciter est necessaria ad sperandam beatitudinem supernaturalem sicut fides est necessaria ad credendum et charitas ad diligendum. probatur primo ex sacris literis 1. petri. 1. regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis. ecce tribuit spei ... 2. 1. Joan. 3. cum apparuerit similes ei erimus ... et subdit et omnis qui habet hanc spem ... sicut et ille ... 3. Rom. 5. non est ... spes est donum dei necessarium. 4. Rom. 5. ... gloriamur in spe gloriae filiorum dei et c. 15. deus autem spei repleat vos omni gaudio et pace in credendo ut abundetis in spe et virtute ... appellat deum spei quod spes christiana est ab ipso deo infusa. spes tamen humana quam homo potest habere naturaliter in sacris literis est ... inutilis et ... ad salutem ... conducit

De hac dicit sapient. 5. spes impij quasi lanugo quae a vento
tollitur. et c. 15. terrena superuacua spes illorum. scilicet de spe christi
ana quorum primo firmi, (et) quia nec spectat bonum supernaturale, ait quoque
sententia ipsa ecclesiastici. 24. ego mater pulchrae dilectionis et timoris et
agnitionis et sanctae spei. ubi ad litteram de his tribus istis virtutibus di
lectio. i. charitas. agnitio. i. fides et spes tribuuntur deo qui est
veritas sapientiae. Et d. August. lib. de verbis domini sermone 19. pro
bat quod ista spes sit donum dei et non ex nobis ex illo ps. 118. me
mor esto verbi tui servo tuo in quo mihi spem dedisti. et haec me conso
lata est in humilitate mea. et quod dicit ps. alibi ait Paul. Hebr.
6. quam habemus sicut anchoram animae tutam ac firmam et ince
dentem usque ad interiora velaminis. Quare est error dicere quod pro vi
ribus naturae possimus sperare et quod actus spei sit a nobis propriis et pri
mis 5. Quod probatur ex concil. Tridentin. 6. sessione c. 7.
dicitur quod in iustificatione impij deus infundit fidem spem et chari
tatem. et canone 3. eiusdem sessionis dicit. qui autem dixe
rit quod potest homo sine praeveniente auxilio spiritus sancti potest homo
credere aut sperare aut diligere sicut oportet anathema sit.

Ar. 2. utrum Beatitudo aeterna sit obiectum spei.

1. concl. obiectum primarium in quo de se tendit virtus
spei est ipsum summum bonum scilicet visio et fruitio dei. 2. concl.
spei est etiam finis boni ordinantur in beatitudine utcumque sint obiectum.
alia bona quibus ordinantur in beatitudine utcumque sint obiectum
secundarium spei. In hoc concl. primo est notandum quod primo q. 5. ch.
est expressio rei ipsius. ad Rom. 5. gloriamur in spe gloriae
filiorum dei. ecce asserit nostram spem referri ad gloriam filiorum
dei. et c. 8. non sunt condignae passiones huius mundi ad futu
ram gloriam quae revelabitur in nobis nam expectatio creaturae
revelationem filiorum dei expectat. ad ephes. 1. deus gloriae det
vobis illuminatos oculos cordis vestri ut sciatis quae sit spes voca
tionis eius et divitiae gloriae hereditatis eius. 2. notandum quod ad
spem christianam pertinent media supernaturalia quibus efficaciter
ordinamur in ultimum finem. scilicet fides. charitas et alia quae secun
dario ut ait. s. th. 2. q. patet ex illo hebr. 4. adeamus
cum fiducia ad thronum gratiae eius ut misericordiam conse
quamur et gratiam inveniamus in auxilio opportuno et ps. 90.
quoniam in me speravit liberabo eum eripiam eum et
glorificabo eum. et non solum gloriam etiam credit sub spe

sic etiam melorum corporis ad Rom. 8. nos ipsi primitias spiritus habentes intra nos gemimus expectantes redemptionem corporis nostri. Pr. etiam bona temporalia necessaria ad sustentationem quatenus sunt instrumenta et media ad consequendam felicitatem etiam commendari eo modo sub spe itaque debemus eadem illa sperare sub illa ratione. Ita ait s. Th. hic 2o ad 2.

Notetis dub. mie q dicit s. Th. in hoc art.o q beatitudo quam speramus est infinitum bonum q tamen bonum est ipse deus ut effectus sit proportionatus cause. Videtur n. esse falsum imo tum q sit bonum creatum est n. visio beatifica quam speramus effectus autem sit bonum creatum est bonum finitum. Ad hoc R. q antiqui theologi pro eodem reputant habere deum et ipsum deum et ita sicut deus est infinitum bonum ita habere deum est infinitum bonum et proinde obiective tum beatitudo formaliter s. visio quae est in nobis in se est finita. Sicut moraliter philosophi pro eodem reputant appetere habere divitias et appetere divitias, ita d. Th. pro eodem reputant sperare deum et sperare habere deum.

Ar. 3. utrum.

I. Con. spes per se quilibet speret sibi propriam beatitudinem. 2. con. mediante ex accidens potest quis alteri sperare beatitudinem 3. concl. eadem virtute spei qua nobis ipsis speramus propriam beatitudinem proximus per accidens speramus beatitudinem. Notandum q 2a. q. s. hoc est certum ex sacris literis patet ex 2. corinth. 1. spes nostra firma est pro vobis scientes q sicut socii estis passionum sic eritis et consolationis. ad philip. 1. confidens hoc ipsum q qui coepit in vobis opus bonum perficiet usque in diem X Jesu. sicut est mihi hoc iustum. Ite 1. corinth. 3. ait Paul. charitas omnia credit omnia sperat nos ergo similiter sibi sperent beatitudinem a deo et proximis.

Dub. Restat dub. utrum ex parte proximus sicut felicitatem pertinet per se ad virtutem spei an tum ad actus charitatis elicitus. S. Th. in 3. q. tenet expresse q per eandem virtutem spei per quam ex parte nostra beatitudinem per eandem proximis etiam speramus. Sed in oppositum est q beati qui sunt in patria non sperant nobis beatitudinem non per spem quam habent quia nullam habent sed per charitatem ergo est actus elicitus charitatis et non spei. Ita tenet s. Th. 1.2. q. 67. ar. 4. et in hac 2.2. q. sequenti ar. 2. ad 3. P. probat sperare alijs felicitatem non est ex magnitudine et labore et q est

2. 2. q. 17. Ar. 5.

94

Quoot actus elicitus spei sed a potij charitatis pro eo q. q est de difficilibus et arduis. Ex his q in nobis quisfung in hoc exilio certum est quod est oppus eliciti absque sperare proximo felicitate sicut nobis. patet qui certe est oppus difficile et laboriosum in hoc exilio ex pastore simpliciter et certo proximis beatitudine sicut nobis. At tum ribentis qui nullus hoc non est oppus difficilem impossibile hinc sunt felicitate est actus elicitus charitatis qui carent spe. 2°. dico quod qui aliqua virtus habet duplex obiectum in alterum primum et principale alterum secundarium deficiente primario obiecto deficit illa virtus quod ipsius manet secundarium obiectum in nobis quod qui caremus beatitudine que est obiectum primarium spei pro eo quod quam speramus nobis speramus et illis sed in viventibus in quibus est absens primarium obiectum spei s. beatitudo propria futura deficit virtus spei ad spectivit illi de tota ventur obiectis spem sed ipsa est posita potentia abesque virtute.

Ar. 4. utrum licite possimus sperare in homine.

I. Con. quod est quod et principaliter solum debemus sperare a deo beatitudinem tanquam a causa finali et efficienti. 2. concl. tamen beatitudinem tamquam a causa secundaria possimus sperare quadam tenus ratione sperare nostra beatitudine et tum quodammodo possimus nullis nostris speramus collocare

Notandum pro utroque quod s. th. est habenda secundum fidem. 1. quod patet ex illo Ieremias. 17. maledictus homo qui confidit in homine et ponit carnem brachium suum et a domino recedit cor eius est contra intelligendum secundum conclusionem primam s. th. et ps. 117. melius est confidere in domino quam confidere in homine bonum est sperare in domino quam sperare in principibus et ps. 120. levavi oculos meos in montes unde veniet auxilium mihi auxilium meum a domino. 2. q. patet ex illo Job. c. 5. voca si est aliquis qui tibi respondeat et ad aliquem sanctorum converte et ipsos tantum orationes quas sanctis fundimus videntur nobis pastores et ipsos alios. s. legimus quod sancti efferunt [illegible] nobis [illegible] qui sunt orationes sanctorum. 2. pro bono [illegible] de fide est oratio et petitio est interpres desiderij nostri et spei sed de fide est quod debemus orare sanctos ut intercedant pro nobis apud deum ut patet ex usu Ecclesiae a secundarius spes et fiducia pro test [illegible] ex his conclusionibus debemus fugere deum collocari in sanctis. 2 ex ipsis conclusione [illegible] duos errores extremos quos d. th. utraque conclusione [illegible] pos. est. Lutheri et sequentium qui negant aliquo pacto fiduciam esse collocandam in sanctis sed omnino in Christo. est error [illegible] et [illegible] dixinus

2. solo est melius qui certe charitas minus elicit actus spei cum obiectum charitatis sit bonum absolute abstrahendo ab arduo vel futuro vel praesenti. et ita charitas non est actus spei sicut dilectio nec pertinet ad aliis actus

2. error est stolidi aulici qui multo his removet spem et solet a Christo et a sacramentis ecclesiasticis et totam spem ad [illegible] vel in beata virgine vel in aliquo sancto quem habent ad vocatum in terris [illegible] Christi.

Ar. 5. utrum spes sit virtus theologica

Concl. est affirmativa. 2. est Dub. utrum spes haeretici sit vera virtus infusa seu potius sit acquisita et infirma quaedam spes. Ad breviter quia virtute spei idipsum videtur omnino [illegible] quia virtute fidei [illegible] non manet in homine fides infusa tamen diu manet spes infusa sed simulat quod haereticus amittit fidem infusam simulat quod amittit spem infusam et in ea post habet spem quandam acquisitam debilem et mortuam sicut fidem acquisitam probatur ex illo Pauli Hebr. 11. est autem fides sperandarum substantia rerum 1. quia fundamentum et radix spei, quod simulat quod amittit fidem amittit etiam spem. Sed maior dub. est de q. 5. s. Th. in qua asserit quod spes est virtus theologica et quod habet deum pro obiecto. est dub. utrum verum sit quod spes christiana habeat ipsum deum immediate pro obiecto et ita sit virtus theologica. Et videtur quod non sed potius non ostendit beatitudo quae est formaliter in nobis [illegible] ipsa beatitudo quae est bonum quoddam creatum in nobis [illegible]. Et probatur hoc spes est amor concupiscentiae quo diligimus nobis bonum nostrum et optimus propter nos ipsos. sed deum non possumus diligere isto amore concupiscentiae probatur quia non possumus nos ordinare deum propter nos met ipsos et velle deum propter nos quia esset maxima perversitas quod ordinaremus deum tamquam medium ad nos ipsos tamquam finem quia esset uti [illegible] deo et frueremur creatura. quare recte dixit [illegible] elegantér August. lib. 1. de doctrin. christ. c. 4. et multis c. et in lib. de civitat. c. 25. Sed maior [illegible] est quod dicit s. th. sic quod primum theologicae spei est deus qui est virtus theologica. et Paulus 1. corint. 13. refert spem inter virtutes theologicas numcante manent [illegible] durum. [illegible] 3. sen. d. 26. q. 2. dicit duo ad hoc. p. est quod medium obiectum spei non est deus sed potius beatitudo formalis quae est in nobis s. visio beatifica. 2. est quod in illo modo spes est virtus theologica quia medium eius obiectum est deus a quo in visio beatifica terminatur et hoc requirit [illegible] est ut spes sit virtus theologica. p. dictum [illegible] dicum. [illegible] quia s. spes est amor concupiscentiae quo nobis diligimus et concupiscimus bonum propter nos ipsos tamquam

tamquam propter finem. deum tamen non possumus sic concupiscere ratione
distinctionis quod spes non fertur immediate in deum. 2. probat idem bonum quod est
obiectum gaudii est etiam obiectum spei, licet ratione differant quia aliud con-
sideratur ut praesens ~~ut possessio futura bonorum~~ alterum tamen sub ratione bonorum futuri
sed tantum. de eodem bono gaudemus in parte in quo modo speramus sed
obiectum gaudii in patria est ipsa beatitudo formaliter in nobis existens
et est bonum nostrum quod concupiscimus propter nos ergo. 3. quia timor et
spes qui sint passiones contrariae habent obiecta contraria, timor tamen
habet pro obiecto malum quod provenit a deo nobis scilicet damnatio ergo spes
habet pro obiecto bonum quod provenit nobis a deo scilicet beatitudo. 4. quia
obiectum spei est bonum futurum quod nondum habemus sed secundum suam essentiam
est praesentissimus in qualibet creatura ergo deus secundum suam essentiam et na-
turam non est obiectum nostrae spei sed potius beatitudo quam non habemus in prae-
senti. 2. dictum probat dicendo ex sententia omnium theologorum
asserentium esse tres virtutes theologicas fidem spem et charitatem. Ca-
ietanus hic texit longam disputationem ad totum dictum et probat quod deus
secundum se et naturam suam sit obiectum nostrae spei. Pro intelligentia quorum
oportet supponere quod est duplex amor alter amicitiae alter tamen
concupiscentiae amor amicitiae est quo quem diligimus aliquem propter se ipsum
non habito respectu ad nostram commoditatem. iste amor qui est in nobis
erga deum est charitas christiana qua diligimus deum propter se ipsum
et nos ipsos et omnia diligimus propter deum. de ista charitate loquitur
Paulus Rom. 8. cum ait quis nos separabit a charitate dei etc. et 1.
corinth. 13. laudat maxime istam virtutem. ait enim maior horum est.
alter amor est amor concupiscentiae quo diligimus rem aliquam non
propter se sed propter nos et est tamen notandum quod amor amicitiae in nobis
numquam est ita purus quin habeat admixtum amorem concupiscentiae
et econtrario v. g. qui diligit amicum propter ipsum amicitiae quia
bonus est et habet illum in corde et ut sic est charitatis qui est
amor amicitiae sic etiam mixtus est amor concupiscentiae quia desiderat
frui illo et contentari in illo. et econtrario si diligit contentari
in illo et frui illo hic est quia diligit illum amore ami-
citiae et habet illum maxime charum. 2. ex istis sequitur quod uterque
horum amorum erga deum utrumque est purissimus et castissimus ac sanctus.
licet amor amicitiae sit excellentior et multis praecellit praestet
probatur hoc quia homo qui concupiscit videre deum et possidere
illum et frui illo sicut optimo et pretiosissimo bono in hoc licet
homo se ipsum diligit qua parte concupiscit sibi istud bonum sed
tamen etiam diligit deum qua parte desiderat illud bonum tamquam a se concupi-
tum et ultimo bono et summo bono et sibi charissimo et desideratissimo

Et q[uod] spes sit sanctissima potest ex Augustino in manuali c. 10. ubi ait accende in me voluptatem et concupiscentiam tuam, quae sanctitatis et bona quae castitatis et munda. Et ps. 41. sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te deus. Sitivit &c. concupiscunt maxime sancti bonum divinum. Et ps. 83. quam dilecta tabernacula tua domine virtutum, concupiscit et deficit anima mea in atria domini. Tertio q[uod] sit sanctissima probatur q[uia] S. Th. q[uod] deus sit obiectum immediatum spei. Primo spes est virtus theologica, ut constat ex scriptura, sanctis q[uia] habet deum immediate pro obiecto. 2º probatur non enim esset ut sit virtus theologica nisi haberet deum immediate pro obiecto q[uia] alias religio esset virtus theologica q[uia] habet deum mediate pro obiecto immediatum n. obiectum religionis est cultus dei, mediatum autem est ipse deus cui defertur ille cultus. Deus secundum essentiam et naturam suam est noster finis ultimus et optimum et pretiosissimum bonum nostrum quod est immediatum obiectum spei nostrae. Unde probatur q[uia] in ea ratione videndo deum et fruendo est beatitudo quae est noster finis ultimus et possidendo illum possidemus nostrum finem ultimum. 3º patet q[uia] spes natura sua tendit in nostrum finem ultimum supernaturalem ut ait Paul. Hebr. 6. q[uod] spes attingit usque ad interiora veli, i. usque ad beatitudinem caelestem. Deinde omnes philosophi morales non distinguunt inter ista duo, habere deum et ipsum deum habitum sed idem bonum reputant, sicut idem bonum est possidere divitias et ipsas divitias possessas et in spe consimiliter erit dicendum. Et Caiet. hic dicit bene q[uod] sicut in causis efficientibus videmus q[uod] causae sicut efficiens habet virtutem ad operandum et producendum aliquid et producit effectum per virtutem quam habet et mediante actione in illo minus dicimus q[uod] per se producat effectum et per se immediate operetur, v. g. ignis calefacit lignum per calorem mediante actione in illo, omnes dicimus q[uod] ignis immediate et per se calefacit lignum. Similiter contingit in causa finali, s. q[uod] ipse deus qui est ultimus finis noster licet non possit coniungi nobis nisi per actionem nostrae potentiae s. voluntatis, sicut ignis non potest calefacere nisi per actionem, sed tamen mediate et per se coniungit nobis ita est immediatum obiectum nostrae spei.

Restat respondere ad argumenta. Ad primum R. concedendo q[uod] spes est amor concupiscentiae ad argumentum tamen q[uia] hinc sequeretur q[uod] esset maxima per versionem amare deum amore

2a 2ae. q. 17. ar. 5.

amore concupiscentiae quia esse deum facere medium et nos ipsos finem. Respondeo quod ad amorem concupiscentiae non requiritur quod concupiscam aliquod bonum propter me sed sufficit est ut sit amor concupiscentiae quod diligam aliquod bonum scilicet non diligam illud propter me et sic nos quidem concupiscimus deum nobis ipsis, porro nos alios non sic propter nos si quis sic esset facere nos ipsos finem dei quae esset maxima perversitas itaque concupiscimus deum non nobis ipsis sed propter ipsum deum et gloriam eius et propter bona quae ab illo sperantur. Et dicamus pro[...] primam vocem ignoravit quia certe qui concupiscit videre et possidere deum concupiscat eum ipsum deum possessum et visum et ita si esset perversitas concupiscere deum etiam esset perversitas concupiscere videre deum

Ad 2. Respondeo quod deus propter bonum est quod in se est sperandum est quod in spe sua gaudebimus sed dico quod gaudium in spe habet ipsum deum pro obiecto gaudent enim beati de ipso deo quem vident et possident

Ad 3. Respondeo quod timor primario respicit pro obiecto malum et quod desiderium vero habet tamen malum habet pro pterea obiectum timoris non videtur quod sit ipse deus semper sed malum quod ab ipso procedit sed hic obiectum spei est bonum et deus sua natura est maxime bonus propterea secundum se ipsum est obiectum spei.

2º potest dici quod sicut spes habet pro suo obiecto immediato ipsum deum prout in se ipso est summum bonum nostrum, ita etiam timor immediate et per se respicit ipsum deum prout est ultor peccatorum et sic eadem ratio est de spe et de timore.

Ad 4. arg. R. quod beatitudo essentialis non est obiectum nostrae spei sed in quantum est finis noster et bonum nostrum perfectissimum quod possemus possidere aeternum in visione et isto perfecto modo dicitur esse deum et sub ratione summi habitus

Ad 2. ad 2. arg. oportet notare duplicem modum dicendi circa virtutes theologicas, unus est quem dicit S. Th. in ma. 2. scilicet quod virtutes theologicae non habent extrema respectu obiecti formalis et primarij sed habent extrema circa obiectum secundarium sicut circa ea quae tenetur quis credere et bona quae speramus. istam solutionem explicat optime S. Th. in disputatis de virtutibus q. de spe ar. pº ad 7. argu. alter modus dicendi est apud eundem S. Th. 12 q. 64. ar. 4. ubi dicit quod virtutes theologicae ex parte obiecti non habent extrema sed ex parte subiecti, scilicet ex parte nostra possunt esse extrema, possumus enim ego desperare et praesumere

Ar. 6. utrum spes distinguatur ab alijs virtutibus theologicis

R. affirmative. in hoc casu pº notandum quod istae tres virtutes theologicae fides spes charitas manifeste distinguuntur inter se ex obiectis formalibus, fides respicit deum prout est prima veritas, charitas tum prout est prima bonitas in se ipso: diligimus deum propter ratione infinitae bonitatis etiamsi in obiectum nihil boni contribuisset quo pacto per charitatem omnia bona referimus in deum. spes tum respicit deum prout est prima et infinita bonitas nobis sed nobis quae replet nos infinito gaudio et summo bono propterea spes est amor concupiscentiae deum. S. Th. sic distinguit virtutes ex dictis modo tendendi in ipsum deum ex quo dicto modo colligimus esse in obiecto distinctas rationes formales inter

2º est dub. utrum sit aethice sustendendum quod istae tres virtutes inter se realiter distinguuntur. Ad hoc dub. haeretici lutherani plerumque confusissime confundunt istas tres virtutes theologicas, dicunt enim sacris scripturis fides plerumque accipitur pro fiducia ut Marc. itera dicunt accipi Luc. 7. c. unde in persona fides tua te salvam fecit. explicant fides tua, i. fiducia de remissione tuorum peccatorum, similiter matth. 17. si habueritis tantum fidem sicut granum sinapis. accipitur fides pro fiducia et spe et alij eiusmodi loca. e converso dicunt quod spes aliquando accipitur pro fide et certa quam credimus divinis promissionibus ut videtur accepisse paulus Rom. 4. loquens de abraham qui contra spem in spem

in spem credidit neq. sed in vit. distentia. sed confractus est cum fide Xti. q. fide catholica tenendum est q. istae tres virtutes sunt realiter distinctae et dictas habent operationes et rationes formales distinctas sunt dictas. Patet ex illo. 1. cor. 13. nunc autem manent fides spes charitas tria haec. P. Rom. 12. habentes donationes sm gratiam quae data est nobis differentes sive prophetiam sm fidei et postea numerat spem et charitatem. q. sunt tres virtutes inter se differentes ut ait Paul. P. patet ex sententia communi omnium catholicorum et omnia concilia et conf. fenegesses est q. istae tres virtutes theologicae sunt realiter distinctae et habent communi distinctam. R. P. patet manifeste sm ratio. S. Th. -me. pecca. qui potentia sm est mi. ecc. heretici. 2a contra quo probatur q. charitas et spes non distinguuntur inter se. 1o. quo probatur q. charitas et spes non distinguuntur inter se. 2o. charitate diligimus volumus nobis et deum et pro ximis futuram beatitudinem ad ipsam et est etiam proprius actus spei q. non ior patet q. charitatis est velle bonum amico et quomodo bonum est ipsa beatitudo eo magis illam volumus amico cognoscitur minor patet q. spes nihil aliud est quam amor concupiscentiae quae amore nobis et proximis ideo deum beatitudinem. P. sequitur ex d. Th. 1. 2. q. 23. ar. 4. ad 2. ubi ait s. Th. q. obiectum charitatis est beatitudo quam ad charitatem spectat velle sibi et proximis summum bonum, ad beatitudinem eiusdem. R. hi. q. certissime tenendum est q. distinguuntur spes et charitas ut probavimus. ad ergo qo respondet optime s. Th. 12. q. 26. ar. 1. et q. 40. ar. 1. ait q. desiderium charitatis et spei ipso distinguuntur q. desiderium est circa bonum absolutum et unitum sub eadem ratione bonum et ideo charitate desideramus proximis beatitudinem ad alia bona sm. absolute et coem cum ratione boni. sed spes est de bono quod est bonum arduum et difficile consequendum et ideo idem proxis bonum sm dictas rationes pertinet ad dictas virtutes. 2. dicit q. differunt maxime spes et charitas in ipso quod alicui ex charitate desideramus bonum quamvis speramus assequi propter difficultate sicut parvus ex proxima charitate qui sedilis it desiderat divitias et tri. propter difficultate desperat se posse assequi ideo spes superdesiderium charitatis addit tractatur difficultatem ad consequendum illud bonum quod desideramus et speramus.

et sic ... charitate volumus alteri beatitudinem consideramus sm absolutam rationem perfecti boni posse id sm rationem boni ardui.

Ar. 7. utrum spes sit prior fide

2o. 2a est negativa. pro... ... spei. ... est fide ... menti spei - est ... de fide

2.2. q. 17. Ar. 1.

Ar. 8. utrum spes sit prior charitate

1. concl. ordine generationis quo imperfectiora priora sunt perfectioribus prior est spes charitate. 2. concl. sim. ordine 2. ex parte formae et perfectionis prior est charitas

Q. 18. De subiecto spei.

Ar. 1. utrum sit in voluntate tanquam in subiecto

Concl. est affirmativa. Caietanus hic movet dub. circa solut. ad 2. utrum actus spei et actus charitatis distinguantur in essentia tantum, qui differunt secundum substantiam, et solum distinguuntur in genere moris. [illegible] ... bonum ... in principio illius est bonus et si postea ... intentione ... malus est in genere naturae est idem actus in genere autem moris est alius actus. Ita similiter dubitatur utrum eadem volitio qua tendit ... summi boni sit amor ... comparat ad deum ... boni difficilis et ordinari eandem volitionem sit actus spei et amoris. Caietanus hic dicit quod potest probabiliter utrumque teneri quod actus spei et amoris sit unus in genere naturae licet differant in genere moris et potest etiam teneri quod etiam in genere naturae sint duo actus actus spei et actus amoris. ut volitio qua volo summum bonum quatenus ordinatur sit alia in genere naturae ab alia volitione amoris in deum ut bonum est absolute. [illegible] ... ad 2. hic manifeste dicit quod sunt actus distincti etiam in genere naturae et manifestius hoc dicit 12. q. 40. ar. 2. ... ideo credo quod non potest idem actus secundum substantiam esse actus amoris et spei. et ratio est quia actus interior voluntatis semper est dictus ... in ratione ... qui ... ad dictum ... intellectus. iudicium ... charitatis est in bonum absolute ... spei ... in bonum arduum et ita sunt diversa iudicia et propterea ... actus debent esse diversi. hoc est in actibus interioribus quia ... exterioribus verum habet quod dicit Caietanus quia ibi non inter venit dictum iudicium

Ar. 2. utrum spes sit in beatis

R. negative. quod est de fide quia beati non habent spem. illam affirmat ap. Rom. 8. sin quod non videmus speramus per patientiam expectamus ubi aperte dicit quod obiectum spei est bonum non possessum et ibidem ait quod videt quis quid sperat et 1. cor. 13. sive prophetiae evacuabuntur charitas numquam excidit cum venerit quod perfectum est evacuabitur quod ex parte est

ex precedenti quod habita charitate manet tamen potentia spes
tamen exaudit quando venerit quod perfectum est

Ar. 3. utrum spes sit in damnatis

Respondetur negative. Arguitur 1º animae quae sunt in purgatorio habent spem
sicut habemus nos viatores.
2º ad dub. utrum animae quae sunt in purgatorio habeant spem conse
quendi felicitatis. et videtur quod non. 1º non possunt desperare
beatitudinem ergo neque sperare. ans. est manifestum quia sunt secure
et certae de sua beatitudine quod non possunt illam amittere. 2º to
probatur quia viatores in quibus est spes potest eorum esse desperatio
et e contrario habent certitudinem. R. de si de illis quod habent
illae animae futurae beatitudinis non est illis difficile sed facillimum quia
sunt certae et firmae quod debent obtinere paulo post tempore illam
sunt certae ... quod debent obtinere ... illud
beatitudinem et non habent spem. quia spes tendit circa difficilia ad
consequendum. Ad 2um dub. luterus apud theophorensem ... dicit
et seq. plures asserit et hoc illas animas habere spem sicut nos via
tores. et sicut illae habent certitudinem quia in illo statu non habent de cari
tate aut certitudine de sua beatitudine sicut nos et possunt
peccare mortaliter sicut nos et propterea habent spem sicut nos
et probant ... Sed in isto ratio lutheri est manifesta heresis et probatur ex
Joan. 9. ait me oportet operari opera eius qui misit me donec
dies est venit nox quando nemo potest operari ubi dicit quod nox
dicitur ad operandum meritoria quia diu sumus in hac vita venit nox
... eccles. 9. quodcumque potest facere manus tua instanter
operare quia neque opus neque ratio neque scientia sunt apud inferos quo
tu properas. manifeste sic loquitur non de quibus ... operantur intelligunt
de bonis operibus quae ... quod animae in illo statu operantur
n. et ... R. ... 6. dum tempus habemus operemur
bonum ad omnes. ecclesiastici 14. dicitur ante obitum tuum operare
justitiam quoniam non est apud inferos invenire cibum. 1. post ... in
... non est locus meritoriis quibus sunt ... animae. 1 est
expressus locus 2. corinth. 5. omnes nos oportet manifestari ante
tribunal x. ut referat unusquisque prout gessit in corpore
... sive bonum sive malum. ... Sitra leo. 10. in
... dispositione ... ut patet in illis
bullis ... luteri ... ista sententia ... ista animae
... ut ... es. est manifesta ... animae
ante quam puniantur in purgatorio noverunt se esse ... judicis
et quod certo sciunt se non damnari ... aeternis penis ...

q. certi sunt de sua beatitudine. Res q. ad dubium vero ipsi animae habent spem. patet q. illi non vident q. possident deum q. habent spem tantis bonis q. a illis possidere est que sollicitat spem. 3. beatitudo sanctorum est bonum maximum et difficile cuilibet creaturae et est ipsis animabus futurum et nondum habitum q. habent spem. 4. habent fidem de bonis invisibilibus quae illis permanent q. similiter habent spem patet q. ia q. semper sunt simul fides et spes.

Ad 1m. concedo negatur q. in statu viatoris habent fidem et spem q. neque possunt dissidere neque desperare q. demereri non possunt.

Ad 2. Respondeo negando sequelam dicens q. sicut certitudo maxima non repugnat fidei neque possibilitas illi ita etiam non repugnat spei ita n. videmus q. sancti qui sunt ~~certissimi~~ sancti homines possent pluribus meritis certius et melius sperent.

Ar. 4. utrum spes christianorum sit certa.

Respondeo afirmative. in hoc art. primo notandum q. omnes theologi cum magistro in 3. se. d. 26. definiunt spem christianam ad istum modum spes est expectatio certa ex propriis meritis et misericordia dei provenientibus in nobis. et omnes dicunt esse bonam definitionem.

Est tamen dub. circa primam particulam definitionis. expectatio certa. utrum spes christiana dicitur certa hoc certitudine q. infallibiliter per illam consequimur finem spei. Et videtur q. non sit certa isto modo spes christiana. primo q. omnes fideles firmiter credunt futuram beatitudinem et habent gratiam et merita sperant per istam spem se consequuturos futuram beatitudinem et tamen multi ex illis non consequuntur eum finem illum. q. ista spes non est certa et infallibilis sed potest multos fallere et frustrari. patet q. via q. ultra illa spei. verificatio aliqui consequuntur beatitudinem et tamen non veri probabilitas est fides. In oppositum sunt omnes theologi dicunt definitionem spei

Pro definitione oportet notare q. est duplex certitudo altera essentialis quae est certitudo ipsius intellectus alia quae est per accidens ipsius intellectus et haec certitudo est. ad terminum firmum ad aliquod obiectum verum intellectus ut diximus in materia fidei

certitudo tum participata est illi qui derivatur ad agentem rationem
sive naturalem sive animale sive liberum, et dicitur propter hoc
certus in opere suo quia determinate consequitur finem suum et effe-
ctum vel semper vel ut in pluribus, sicut dicimus naturam [illegible]
certa quia vel semper vel ut in pluribus [illegible] attingit [illegible]. Simili-
ter omnia agentia naturalia dicuntur certa quia vel semper vel ut
in pluribus attingunt suos effectus, directa ab intellectu divino qui
certissimus est et infallibilis. His suppositis sit
1a conclusio: ut spes sit in suo subiecto [certa?] debet ex necessitate praecedere
in intellectu hoc iudicium: beatitudo est mihi possibilis ex di-
vino auxilio, si non ponam impedimentum, ex quo [illegible] infallibiliter
consequar beatitudinem. Probatur, quia si aliquis dubitaret
de altera parte illius iudicii vel de auxilio divino, aut de impo-
tentia vel propria [illegible] certo diminuendo [illegible] beneficio
auxilii divini, tolleret spem et ruit in desperationem.
2a [illegible] necessario exigitur illud alterum illud iudicium [illegible] infal-
libiliter speret. Probatur, quia illud iudicium [illegible] vel per-
tes non [illegible] hoc est necessarium ad firmandam certi-
tudinem spei christianae. Patet, quia spes christiana nititur
in fide [illegible] fundamentum et prima radix est,
ante fides sperandarum substantia rerum. Probatur ex illo
2 ad Timoth. 1: Scio cui credidi et certus sum quia potens est depo-
situm meum servare usque in illum diem. Depositum appellat bona
opera et merita, et per depositum [illegible] infallibiliter beatitudinem.
3a conclusio: ad certitudinem spei in fide non requiritur quod homines habeant
istud iudicium determinatum et certum: Ego habebo certo et infal-
libiliter beatitudinem. Sed satis est quod sit probabile iudicium:
existimo probabiliter [illegible] misericordiam dei consequturum
sum beatitudinem. Probatur quia istud iudicium de beatitudine
non potest esse certum alicui fidelium sine revelatione dei [illegible]
omnes fideles per spem christianam speramus beatitudinem quae non
requirit illud iudicium certum. Probatur quia differentia [illegible]
erant in fide christiana [illegible] quod deus est paratus
ad auxilium et [illegible] observarent divina [illegible]
ferrent salutem quia videntur se implicitos multis peccatis et
negotiis et dubitant quod non habebunt [illegible] licet

Licet non errent in fide in silo minus clesserint. q. ad spem ... frimiter requiritur, ... existimo probabiliter consequi ... beatitudinem ... omnino dicat ... spem ... ... fide ... certitudo ... fallere ... fide ... probatur spes ... ... fides ... paratissimum esse ... ... infallibiliter consequi beatitudinem ... est certissimum ... spes ... ... est certissimum probatur ... certitudinem ... habet ... spes ... ... et sic actu tendit ... licet ... spes sit absolute ... conditio ... ... ex misericordia dei consequi beatitudinem ... intelligit ... conditio ... si ... valuero ... dei ... conditio ... exprimitur ... fidei ... ... spes ... tam certus est ... ... spes ... sit certa. spes humana ... aliquis ... ... sicut ... incerta et fallax ... licet ... ... est ... possit ... fallere ... bile est ... aliquem ... impleat promissionem ... ... fecerit ... est. 4. ... probatur ... testimonio ... adjicere .6. ... duas res quibus impossibile est mentiri deum ... ... habeamus ... ad tenendam propositam spem quam sicut ... Rom. 5. spes autem non confundit quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris ... ... spes ... ex parte ... ... charitas dei ... ex parte ... testimonium ... potest fallere ... ex parte ... ... Pet. 1. regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem Jesu Christi. spes ... efficacia certa et infallibilis.

Ex his sequitur ... periculose loqueretur et ... qui diceret absolute spes fidelium incerta est et fallax ... ... multos ... ... nomine ... loqueretur ...

In margin: 3. 9.° ... certa ... est in parte cognoscitiva spes ... participatione ... certitudo ... certitudo ... illa sit ... essentialiter ... participative ... non est minus ... malo.

4. q. ... spes ... ... accidens ... subjecti ... esse ... certitudo ... licet ex ... certissima ... ... spes primaria ... ... spes ... ex parte ... ... consequentur beatitudinem ... multos ... speraverunt ...

N. I.

ZZ 1.

quam hi. secpe sperauerunt ? spe insufficienti esse ad intendi-
gistino non saluat ab spe ipsius propriis ipsi se ipsos saluant ut
latt. s. th. 2a 2ae. ad 3.

Tertium aliud. dubi circa illa postulata ex meritis et misericordia. i.
utrum spes ex parte nostra nitatur propriis meritis sicut ex parte
dei nititur eius misericordia. Et videtur quod non. quia paulus apost.
expressissime totum nostrum negotium refert in dei misericordiam dei et
gratiam eius. quod maxime patet ad galat. 2. et 3. manifestius et quoniam
ex operibus legis non justificatur omnis homo. quod potest dicit opera
legis cum tota preceptio decalogi. Et ad ephes. 2. ait in 2.
gratia dei estis saluati per fidem et hoc non ex vobis ne quis glorietur
Et tandem tota epistola ad Rom. hoc dicit et c. 11. concludit. si ex
operibus iam non ex gratia. Quia non quis tribuit propriis operibus
tantum de mente gratia. quod. ... sine dubio. luterani appellant
fideles nostros pelagianos qui docent quod ista spes nititur meritis pro-
prijs ipsi tamen dicunt quod solum nititur misericordiae dei et non pro-
prijs nostris meritis. sicut videtur dicere david. ps. 43. non enim in
arcu meo sperabo et gladius meus non saluabit me. Respondeo hi breuiter quod
est manifestissima heresis dicere quod christianus spes non nititur partim
in proprijs nostris meritis probatur. opera facta ex gratia et charitate
necessaria sunt ad consequendum beatitudinem quam ex fide sperantur. quod spes
nostra nititur in bonis operibus et proprijs meritis quod patet ex illo
1. Joan. 3. et omnis qui habet hanc spem in illo sanctificat se sicut
ille sanctus est. Item math. 7. ait non omnis qui dicit mihi domine
domine intrabit in regnum celorum sed qui facit voluntatem patris mei.
et Rom. 8. si secundum carnem vixeritis moriemini si autem spiritu facta car-
nis mortificaveritis vivetis quod necessaria sunt opera charitatis meri-
toria et sic spes nititur illis. Unde dico quod spes hereticorum que non ha-
bet adiunctam operationem meritoriam charitatis non est spes vera sed
potius presumptio. sicut dicitur ps. 4. sacrificate sacrificium justi-
tie et sperate in domino. ut recte speremus et sobrie oportet prius
semetipsum reddat sacrificium justitie per opera charitatis et ps. 36.
spera in domino et fac bonitatem. propterea in medio vitijs eius quod fi-
des catholica incedit medium inter duos errores extre-
mos non enim. fundatur cum pelagio meritis que proficiunt ex libe-
ro arbitrio neque tamen negat cum luthero merita postquam aliquis habet
gratiam.

Ad illud ex Paulo qui videbatur inveniri gratie ij contra nostra opera. dico quod Paulus debet inter pretari de illis operibus que facit homo ante gratiam et divinam misericordiam illa n. nihil conducunt ad beatitudinem. Sed postquam homo habet gratiam et charitatem eius opera nullo pacto veniunt at Paulus. et vero est quod ista opera que facit homo ex gratia et charitate ita sunt merita nostra, etiam sunt dona dei quia ex gratia et spiritu dei facimus et ita cum facimus ista operibus misericordia et gratia ... facimus quodquid quod bonum et meritum est nostrum est ex gratia et meritis

Q. 19. De dono timoris.

Ar. 1. utrum timor habeat deum pro obiecto

1. Con. deus secundum se et naturam suam non est primum et immediatum obiectum timoris. 2. Con. mali quod deus infligit peccatoribus est obiectum timoris. 3. Con. mali pene quod deus infligit pro peccatis simpliciter non est malum sed potius bonum at secundum quid est malum. s. huic.

2. Est dub. utrum deus in se et in natura sua sit obiectum timoris. et videtur quod sic. deus secundum suam naturam est obiectum spei quia ab illo provenit nobis bonum quod speramus sed ab eodem deo provenit peccatoribus malum pro suis peccatis quod ipse deus secundum suam naturam est obiectum timoris. quod contra primam quam s. etc. P. arguitur ex illo ps. 17. ubi loquens de ipso deo dicit ps. cum sancto sanctus eris cum viro innocente innocens eris cum electo electus eris cum perverso perverteris et loquitur ad literam de deo qui perversos ipse se facit perversum puniendo illos. iste locus habet multas explicationes contra sed ... propria est que communior est ista quod ipsemet deus sicut est innocentibus ita est perversus perversis. ita explicat d. Hieron. et ... c. 7. ecclesiastes ... illa verba considera opera dei quod nemo potest corrigere quem ipse despexerit huc pertinet quod legimus levitic. 26. dicit deus si ambulaveritis contra me et ego incedam adversus vos in furore contrario. perversus sum vobis perversis. P. arguitur ex d. Tho. s. th. in off. sacramenti altaris ait quod illud sacramentum est vita bonis mors et malis. quod similiter deus qui est ipsa vita bonis potest dici mors et malum peccatoribus et sic per se est obiectum timoris. Hac ratione n. damnati in inferno semper oderunt deum quia concipiunt deum tamquam summum malum illis. ps. 73. superbia eorum qui te oderunt ascendit semper et per potius blasphemant deum. Sed. d. Tho. 2.2 q. 1. q. s. th. est habenda certissimum deus non est primarium et immediatum obiectum timoris sed potius malum quod infligit et indicatione periculosissime

loquendi

 401

qui oppositum diceret. probatur 3o. ratione s. philosophum quia obiectum timoris est malum quia timor mi[...] fugiendum malum. de[...] dum [...] est malum. P. non sequitur deum facere malum e damnatione hominibus malis quod est malum illis quia etiam bo[...] in hominibus in [...] multorum malorum [...] et [...] illis non est malum. ps. 72. quam bonus israel deus his qui recto sunt corde. etiam damnatis [...] illos [...]
P. probatur quidquid mali [...] est ab ipso deo [...] ab illo [...] est [...] et iustitiae et bonum quia [...] ordine [...] iustitiae [...] etiam [...] quos [...] deus est bonus [...]
At vero illi qui sunt in inferno [...] maximam iniquitatem iudicant deum esse summum malum cum [...] illis [...] sit summum bonum exercens cum illis suam iustitiam sicut cum aliis misericordiam.
Ad 1m. dicendum quod deus non est in medio [...] obiecti spei eo quod [...] bonum [...] et beatitudine nobis sed [...] quia ipse est bonum nostrum et nostra beatitudo. [...] non est bonum [...] quia [...] bonum sed e contra propterea [...] bonum quia est [...] summum bonum. at vero cum [...] [...] quia [...] est cum illis infert illis malum non [...] illis malus sed bonus et iustus [...]
Ad illud ex ps. dico quod iste [...] debent intelligi [...] non [...] vere deus sit malus et [...] sed solum [...] et non [...] Vel. 2. dictum [...] damnatione illis dicatur [...] [...] potest dici et ad literam illius loci dicitur [...] quia [...] a deo est deus [...] iudicium [...]
Ad aliud dicitur quod illud [...] dicit [...] non [...] sit mors malis [...] occasionem mortis [...] propterea sunt explicandae et non extendendae istae loquutiones.

Ar. 2. utrum sufficienter diuidatur timor in timorem

Affirmative. Circa istum ar. notandum quod de ei[us] materia copiose et [...] disputat magister sen. 3. d. 34. et melius Augustinus super Joann. tract. 43. et super 1. canonicam eiusdem Joann. tract. 9. et in lib. de [...] apostoli. sermone 18. et in epistola 120. ad [...] c. 21. 2. [...] notandum pro intelligentia quod omnes isti timores manifeste colliguntur ex scriptura. de duobus primis. [...] mundanus et seruilis. ait [...] nolite timere eum qui occidit corpus timete eum qui postquam occiderit habet potestatem [...] math. 10. ubi expresse reprobat [...] timorem mundanum approbat vero seruilem de eodem timore seruili est [...] testimonium [...] 26. sicut mulier quae concepit cum appropinquaverit ad partum dolens clamat sic facti sumus [...] concepimus et parturivimus et peperimus spiritum salutis

ex parte ritus i. timore pervenit ad spiritum salutis. l. charitatis. de timore dei filiali legimus Rom. 8. non accepistis spiritum servitutis iterum in timore sed accepistis spiritum filiorum adoptionis in quo clamamus abba pater. ex isto spiritu provenit timor filialis et s. c. 11. ait Paul. noli altum sapere sed time. i. culpam ne forte aliquid offendas. ad galat. 6. vos qui spiritales estis eiusmodi corripite in spiritu lenitatis considerans teipsum ne et tu tenteris. i. time ne forte aliquando huiusmodi peccati. iste timor filialis quia scriptura appellat sanctus et castus timor qui procedit ex charitate quod diligimus deum. ps. 18. dicitur de hoc timore timor domini sanctus permanet in seculum seculi. augustinus legit castus. appellatur etiam sanctus s. c. 26. qui est timor et sequitur per charitatem sancti ficati. appellatur etiam castus quia communi sententia comparatur ad ... sponsam ... ad sponsum ... 2. ad cor. 11. despondi vos uni viro virginem castam exhibere &. et quia sponsa valde diligens sponsum timet maxime committere aliquid faciens contra fidelitatem sponsi et similiter verissime sanctus propterea dicitur. De timore initiali quia est mixtus ex filiali et servili intelligitur illud ps. 110. sanctum et terribile nomen eius initium sapientiae timor domini. hic timor incipit cum charitate modo ... perfecta ... incipiente propterea appellatur initialis. de eo etiam intelligitur illud 1. Joan. 4. timor non est in charitate, hoc intelligitur de servili qui timor servilis non includit secum charitatem. sed perfecta charitas foras mittit timorem. hic timor est initialis qui incipit cum charitate incipiente postquam vero charitas creverit et perfecta fuerit illa foras mittit timorem illum initialem. sic in superioribus

2 est dub. utrum obiectum immediatum timoris filialis sit offendere deum sed sit aliquid malum pene nostrum. et videtur quod sit culpa et offendere. quia iste timor filialis fuit in X ut patet ex illo esa. 11. et replebit eum spiritus timoris domini sed in X nulla fuit culpa &. P. obiectum timoris non est quodlibet malum sed est malum difficile ad vitandum. et malum urgens sed culpa et peccatum non est difficile ad vitandum ergo. P. fugere peccatum est actus imperatus a timore et non elicitus quod offensa et peccatum non est obiectum timoris &. patet quia fidelis fugit culpam et peccatum quia timet separatione perpetua adeo quod obiectum immediatum timoris est separatio a deo hoc est r. malum quod timemus. et videtur quod hoc docent ... scriptura quod separatio sit obiectum et timor quod fugere sit actus imperatus a timore. prov. 15. per timorem domini declinat omnis a malo. i. quia timemus separari a deo propterea iste timor imperat fugere

Ecclesiastes 7. qui timet deum nihil negligit. i. qui timet sicut oportet nihil
a deo non negligit sicut sunt eius precepta. Ecclesiastici 15. qui timet deum
faciet bona. In proposito tamen est quod dicit s. th. quod obiectum im
mediatum timoris filialis est culpa et non aliquod malum pene quod nobis sit futurum.
Ad primum dubium. aliqui opinantur quod obiectum timoris filialis aliqui opinantur
huius obiectum istius timoris filialis non est malum neque culpe neque pene
sed est ipse deus quem homines propter ipsum timore maxime reverentur.
Et ita iste timor fuit maxime in Christo qui cognoscebat maxime ex
celentiam divinam et propterea deum maxime reverebatur propter ipsum
timore filiali. Et ita iste timor reperitur in beatis et quo quis
beatior est eo magis reveretur deum. Et ita legimus quod tremunt
potestates angelice coram ipso. Alii tamen dicunt quod obiectum istius timo
ris immediatum neque est deus neque culpa sed malum pene ipsius oritur.
i. separatio per peccatum a visione ipsius dei. unde notant quod est duplex
malum pene. alterum est pene sensus sicut malum quo inquietus
damnati. alterum tamen est malum pene damni. i. carentia visionis
dei. timor servilis inquit timet penam sensus timor tamen filia
lis timet penam damni. i. carentiam visionis dei. unde aiunt omnis
timor respicit et habet pro obiecto penam. timor initialis respi
cit penam quam homines solent fugere timor tamen servilis
et. huius sententie est durandus 3. d. 34. q. 4. Tertia opinio est s. th.
hic. est quod communior 3. d. 34. quod obiectum immediatum timo
ris filialis non est pena neque deus sed potius culpa. Et hec est vera
sententia. Prima pars quod deus non sit obiectum patet manifeste. obiectum
timoris est aliquod malum deus tamen est ipse per essentiam bonitatis
in quo nullum malum potest inveniri ergo ipse non est obiectum.
Probatur. spes et timor habent obiecta contraria spes tamen semper refert
ad bonum quia timor semper ad malum ergo deus non est eius obiectum. Probatur. in
appetitu nostro est quidam motus alter prosecutivus alter tamen pertinens
ad fugam sicut ait s. th. 12. q. 42. ar. 1. timor tamen non est actus
prosecutivus sed potius est fuge quia habet pro obiecto malum ergo
et per consequens deus non est obiectum timoris. Probatur. probabiliter quod obiectum timo
ris filialis non sit separatio a deo que est malum pene sed potius malum
culpe sit obiectum. timor filialis nascitur ex charitate et propterea nomi
nis cuiusdam proprietatis appellatur sanctus sed ille qui vere diligit potius timet culpam

et peccati et poenae q. 1. culpa et peccatum est malum imminens et difficile ad vitandum sicut docet s. th. 12. q. 42. ar. 3. quod oportet quod sit obiectum timoris sed culpa non est obiectum timoris servilis neque initialis neque reverentialis quod est timor filialis. 1. timere poenae malum potest esse .s. separationem a deo magis oritur ex amore proprio et non ex charitate qua quis diligit bonum divinum propter ipsum bonum divinum timor tamen filialis non oritur ex amore proprio sed ex amore dei quod tandem patet ex sententia magistri sent. et b. augusti. et aliorum similiter quia pro obiecto proprio assignant timori casto non culpam et peccatum et timori autem initiali ... timoris est fugere culpam et est quod patet quod videtur enim probari illo 1. Joan. 4. timor non est in charitate sed perfecta charitas foras mittit timorem sed istorum perfecta charitas non mittit foras istum timorem filialem sed potius illum quia iste timor filialis non habet pro obiecto poenam ille n. timor a b... charitate qui est de poena.

Ad 1. Dr quod timor filialis habet tres actus primus et praecipuus est fugere culpam et peccatum quia ad tollit divinam amicitiam. 2. et minus principalis est aliquomodo timere de separatione ... quae consequitur ad culpam mortalem. 3. actus est revereri ipsum deum ex eo n. quod aliquis concipit maiestatem et excellentiam dei cui non potest aequari dignitas alicuius creaturae accipimus aequari ... ac velati quoddam malum et ... fugis in aequalitate cum deo et ... timemus et reveremur deum et ista fuga et reverentia respectu divinae aequalitatis est 3. actus ita dixit s. th. q. 7. ar. 1. dixit quod filius est liberae reverentiae erga deum. et 1. ... tr. 11. statuit istum tertium actum timori filiali ... quod ... domino et imbecillis ... patri non est timor iste filialis ... ad duos primos actus est imbecillis et fuit in x ... respectu ad reverentiam ... omnes creaturas maxime ... reverentiam ad maiestatem dei et de hoc intelligit locus ... et illud quod dicit tremunt potestates

Ad 2. Dr quod culpa et peccatum 2. potest considerari. uno modo quatenus pendet a libera nostra voluntate et ita potestate omittingendi fugiendi peccatum et sub ista consideratione non potest esse obiectum timoris quia non est malum arduum neque imminens et difficile ad vitandum. 2. modo potest considerari peccatum ex causis extrinsecis quia aliquando sunt multae urgentes et valde compellentes ad peccandum et sic concipit peccatum tamquam malum urgens et difficile ad vitandum ita ait Paul. Rom. 7. infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius et ibidem ait non quod volo bonum hoc ago sed quod odi malum illud facio quia passiones sunt urgentes et inclinant ... et sic modo peccatum et sic est obiectum timoris

Ad 3. Caietan. sic ait quod fugere peccatum dupliciter potest contingere

vno modo in ipsa executione exteriore sicut faciunt quando occidunt ne fiant [illegible] et isto [illegible] est elicitus timoris. alio modo quantum ad ipsum fugere peccati [illegible] noster apprehendimus. n. peccati tamquam quoddam malum quod cum magna difficultate [illegible] hinc fugere [illegible] te [illegible] quia honestum [illegible] est actus elicitus timoris filialis. Z solutio [illegible] ad probandum quod fugere peccatum non est actus elicitus timoris filialis sed potius charitatis. q. charitate [illegible] christiana diligimus deum quatenus [illegible] bonum est in quo [illegible] nostra spe [illegible] diligimus [illegible] eadem charitate fugimus malum culpae quod est [illegible] divino bono [illegible] quia eiusdem rationis est [illegible] eiusdem virtutis diligere aliquod bonum et fugere oppositum malum illi bono sicut per eandem amicitiam [illegible] quia bene [illegible] amico [illegible] per eandem fugimus [illegible] malum amici [illegible]. [illegible] peccati potest Z. [illegible] considerari vno modo sub ratione generale mali et quatenus opponitur [illegible] divino bono et sic [illegible] consideratione actus elicitus charitatis est fugere peccatum [illegible] n. charitas qui diligit bonum divinum fugit malum illi oppositum. Z. 2.o considerari peccati quatenus est malum arduum et imminens nobis et difficile ad [illegible] et sic est elicitum arduum et imminens nobis et difficile ad [illegible] et sic est elicitus timoris filialis timoris filialis et sic fugere illud est actus elicitus timoris filialis sicut spes christiana non respicit bonum absolute et generaliter sed bonum arduum et difficile ad assequendum [illegible] oppositum timor [illegible] Z. [illegible] quod peccatum dupliciter considerari vno modo quatenus oppo[illegible] malum [illegible] directe divino bono. alio modo quatenus est malum nostrum [illegible] et coniungimur divinae amicitiae fugere [illegible] peccatum [illegible] modo [illegible] ad timo[rem] [illegible] charitate fugere [illegible] peccati [illegible] modo [illegible] diligimus deum vt est bonum [illegible] filialem sicut [illegible] spe christiana diligimus [illegible] oppositum [illegible] nostrum propterea [illegible] spes est amor [illegible] malum nostrum auferens timorem filialem fugimus peccati quatenus est malum nostrum [illegible] amicitiam dei.

notandum [illegible] potestatem sub [illegible] dupliciter [illegible] peccatum est malum nostrum [illegible] familiaritate amicitiam divinam [illegible] [illegible] eam [illegible] amicus [illegible] timet [illegible] [illegible] et quod sequeremus [illegible] amicus quod amittet multa quibus [illegible] sperabat [illegible] quod peccatum privat amicitia dei [illegible] [illegible] qui est vere [illegible] magis vitat amicitiam [illegible] [illegible] malum [illegible] vitat [illegible]

Ar. 3. vtrum timor mundanus semper sit malus

I. Con. amor mundanus semper est malus. Z. con. timor mundanus qui procedit ab isto amore mundano et hic est malus et peccatum. Z. [illegible] dub. circa vtrumque [illegible] s. th. vtrum amor mundanus sit [illegible] [illegible] similiter querit de timore. et videtur quod non [illegible] et similiter quod diligant aut [illegible] res mundanas 2.o quod fere omnes homines seculi diligunt [illegible] vxorem filios res familiares [illegible] videtur autem graue [illegible] omnes [illegible] condemnare [illegible] oppositum est illud. 1. Joan. 2. nolite diligere mundum. et subdit si quis diligit mundum non est charitas patris in eo.

ZZ.

Jacobi 4. nescitis quia amicitia huius saeculi inimica est deo. si quis ergo voluerit esse amicus huius seculi inimicus dei constituitur.

Ad quod dico primo quod qui diligit istas res temporales secundum regulam rationis in suo amore et ordinate eiusmodi amor non est appellandus mundanus sed est bonus amor: patet hoc ex tota serie scripturae quia commendat virtutem custodiam moderatam bonorum rerum temporalium et consequenter quod diligamus illas sobrie et moderate. Et vero sanctorum sapientium hoc expressum non. n. appellant amatorem mundi qui moderate istas res diligit sed solum illum qui inordinate et contra rationem illas diligit. vere abiit in pravum ... de esse regulam.

ritati

2. dico quod non quilibet amor circa istas res temporales etiam excessivus et inordinatus est appellandus mundanus aut peccatum mortale patet. quia potest aliquis excedere in dilectione istarum rerum temporalium tantum venialiter. 2. patet quia apostoli illum solum appellant amicum mundi et eius amatorem qui peccat mortaliter in dilectione rerum temporalium ut ibi loquitur Joannes et Jacobus. quia ille qui solum peccat venialiter non est dicendus amicus aut amator mundi. 3. patet ex August. lib. 21. de civitate c. 26. ubi dicit quod frequentissime homines delinquunt tantum venialiter in excessivo amore istarum rerum temporalium. et illi solum dicuntur amatores mundi qui mortaliter peccant ... 4. patet ex illo 1. corinth. 3. ubi Paul. docet quod aliqui habent christum in fundamento. s. fide charitate formata etc. et tamen ait superedificant fenum lignum et stipulam. i. peccata venialia et de eis dicit quod salvabuntur sic tamen quasi per ignem. i. tormentum purgatorium.

3. dico quod solus amor rerum temporalium quas ita diligunt ut constituant finem ultimum est amor mundanus et peccatum mortale. probatur hoc ex illis testimoniis Joan. et Jacobi. 2. patet ex D. Th. et Gregorio ... quia actus appetitus semper denominatur ex fine ultimo. unde sicut ille debet dici amor mundanus qui in rebus mundanis constituit finem. 3. iste amor explicite directe opponitur charitati christianae et est mortale patet quia ex charitate christiana debet homo diligere deum ex toto animo et toto corde ut patet matth. 22. 1. quod amorem dei praeferat omnibus rebus creatis. 2. ex hoc sequitur quod omnis timor mundanus est etiam peccatum mortale. quia in radice sive in amore a quo timor procedit adversatur charitati christianae.

tam timens quis timet amittere aliquam rem quam nimis diligit. ¶ P.
patet ex illo Joan. 12. multi ex principibus crediderunt in Xpo. sed
non audebant illum palam confiteri ne ejicerentur e synagoga. dile
xerunt enim magis gloriam hominum quam gloriam dei. ex amore ista
quae gloriae hominum ne ejicerentur ex synagoga orta fuit respectus humanus
timor confitendi Xpm.

Tertio dub. quomodo possimus cognoscere quod aliquis christianus diligat
aliquam rem temporalem in qua constituat finem ultimum in illa et sic pe
ccet mortaliter. Ad hoc respondeo dicitur quod quicunque diligit aliquam rem
propositam sibi per peccatum mortale constituit in illa ultimum finem et ita
diligit illam amore mundano et consequenter peccat mortaliter. patet.
quia qui pro conservanda re temporali quam diligit contemnit prae
ceptum dei et ipsum deum quia antefert illi rem temporalem divinae dilectioni
et sic in illa constituit finem ultimum. 2°. dicitur quod ille qui amat ali
quam rem temporalem amore alias licito et bono si in illo amore aliquo
tempore sit occasio transgrediendi praeceptum divinum tunc ille amor
efficitur mundanus et peccatum mortale v.g. si aliquis pater ita imperfecte
diligeret filios quod pro illis ditandis negligit praeceptum eleemosynae sine
ille amor filiorum est peccatum mortale et constituit suum finem ultimum
in amore filiorum patet quia expresse pro amore illo transgreditur prae
ceptum de danda eleemosyna et in illo amor qui alias est licitus factus est
illicitus. Idem apparet in illo Joan. 12. dilexerunt enim magis gloriam
hominum quam gloriam dei. constituerunt enim finem ultimum in gloria
hominum quandoquidem propter illam omittebant praeceptum de confi
tendo Xpo. Sed tamen difficultas huius quaestionis consistit in hoc
utrum possit aliquis christianus tam intense et conati diligere
aliquam rem mundanam ut antequam actu transgressus fuerit praeceptum
divinum constituerit in illa rem finem ultimum et sic peccare mortaliter

Ad hoc dub. Adrian. quodlibet. 7. q. 2. tenet quod multi christiani consti
tuunt finem ultimum in creaturis et sunt mundi dilectores ex eo
quod nimis intense illas diligunt etiam antequam transgrediuntur actu
aliquod praeceptum dei. probat ille primo ex d. Hieronymo lib. 1.
contra Jovinianum et habetur in decreto 32. q. 4. c. origo. ubi
sic ait nihil interest ex qua honesta causa aliquis insaniat in uxorem
hic amator uxoris adulter est. nam alienae uxoris quilibet amor

mag. q est

2. probat. tantum potest esse estimi vehemens delectatio in aliqua potentia quae penitus excludat omnem dolorem et tristitiam ex illa potentia quam amor alicuius rei temporalis potest esse in vehementis in nostra voluntate quod penitus propellit inde amorem Dei. probat quia qui vehemens amor crescente ex toto tusaui [illegible] quod [illegible] oppositos se expellunt amorem Dei. 3. probat ex precepto charitatis quo tenetur quilibet christianus libenter in preparatione animi vitae tuae istas res temporales abijcere quando id charitas [illegible] poposcerit. Juxta illud luc. 14. qui non renunciaverit omnibus quae possidet propter me non potest meus esse discipulus debet se intelligi in preparatione animi. sed quando id ipsum experientia nos docet quod homines tam intense diligunt res temporales ita quando se offert illas exponere periculo pro Dei amore quod tamen antea in preparatione animi non habebant illas abijcere pro amore Dei. sed in illis consistunt ultimum finem. 4. probat ex precepto charitatis tenemur omnino tollere vel occasiones quae nos inducunt in peccatum mortale et [illegible] [illegible]. 3. dicit qui amat periculum peribit in illo [illegible] 5. ait Dei. si manus tua vel pes tuus scandalizat te abscinde eum et projice abs te. sed qui amant istas res temporales ita vehementer in potenti amore exponunt manifestissimo periculo peccandi mortaliter. 5. oppositum tenet sententia apostoli 1. time. 6. dicentis qui volunt divites fieri incidunt in laqueum et in tentationes diaboli [illegible].

His tamen non obstantibus ego credo quod sententia Adriani est falsa. Et dico quod intensio et vehementia amoris temporalis sit non facit quod amor temporalis sit mortaliter illicitus nisi aliunde sit amor illicitus vel mali quod sit mortaliter illicitus. probat 1°. alius intensus et remissus sunt eiusdem speciei quod habent demonstrationem quod non potest amor alius bonus fieri peccatum mortale propter intensionem. probat quia quod alius bonus et alius malus sunt diversae rationis et speciei. P. patet ex pressa sententia s. augustini lib. 21. de civitate c. 26. ubi ait Augustinus quod si aliquis fidelis amat uxorem suam carnaliter et in morbo concupiscentiae sicut gentes quae ignorant deum non tamen peccat mortaliter nisi praeferat illi delectationi temporis gradiendo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[left margin:] ..., his tamen gradiuntur receptores omittunt illas res.

[left margin:] si aliunde puta ex periculo vel [illegible] ... fiat malus ut antea diximus

hoc ipsum repetit in Enchiridio c. 67. Probat si esset vera sen
tentia contraria sequeretur quod viri si homines deberent esse minus
scrupulosi et solliciti in amore rerum temporalium immo cum ista sententia
repleret totum mundum scrupulis utrum esset nimis intensus amor et bene
constituerent simpliciter in illo amore. ista ratio me convincit ad hoc.
Probat viri sapientes et docti quomodo intelligunt quod aliquis fidelis est talia
dispositus quod pro nulla re temporali transgrederetur praeceptum dei quod quis
vehementissimo amore diligat filio aut uxorem aut aliud non con
demnant illum de peccato mortali quod esse durissimum illud facere quod
timor omittendi alicuius rei temporalis quae cum illi sit nimis
est peccatum mortale quo vero non tamen transgrediatur aliquod prae
ceptum divinum pro conservanda illa re de qua timet quia neque amor
quod patet quod eadem ratio est de utroque quia tam timor timemus res quas diligimus
diligimus. confirmatur. potest si aliquis vehementissime timeret amittere
res suas ad quae cum ipso maximo timore non omittat confes
sionem fidei in tempore necessitatis ex posuit vitam periculo certe
ille timor non est peccatum mortale et simpliciter est talis. Postremo
ista sententia expresse confirmatur d. August. lib. 14. de civitate
c. 28. ubi ait quod amor dei usque ad contemptum sui edificat civita
tem Jerusalem contra vero amor sui usque ad contemptum dei edificat
civitatem babylonis nota dicit amor sui usque ad contemptum
dei quod nisi deum contemnat non est amor peccatum mortale
Ad primum arg. dico quod fortasse d. Hieronymus in illo loco tradidit stom
re ordinationis et loquitur de episcopo qui agebat contra haereticos
et in causa regiminis quia in tali tempore non se diligebant propterea
excessit. Secundum dico cum glossa in illa c. origo 32 q. 4 quod dixit Hie
ronymus appellat adulterum vehementem amatorem uxoris
referente secundum agere. i. quod quando aliquis vehementer diligit uxorem.
amor ille gerit similitudinem adulterini amoris. 3. dicit quod forte
Hiero. intelligit sicut s. th. mortalem. dicit quia tunc illum esse adulterum
qui vehementer diligit uxorem quod si finem ultimum illa dile
ctione constituit et est paratus transgredi praeceptum dei pro dile
ctione uxoris ne illam constristet sicut solet fieri.
Ad 2. Ex concesso antecedente negatur quod quando est magna festi. dicit quia
nimis laetitia potest homines ex
pellere tristitiam sed tamen amor certius bonis rebus licet
sit vehementissimus non habet contrarietatem cum amore dei.

2.2. q. 19. Ar. 3.

Ad 1. ergo arg. supponit quod tenemur diligere deum ex charitate cum vehementia et intensione tunc .n. habet utique arg. quod si vehementius diligatur [illegible] ... non implebit preceptum ... illa est falsum quod ut postea videmus, sed minimum diligere deo est ad implendum preceptum sed sit charitas infusa et supernaturalis; si vero sit aliqua sit illi certe si tamen maxima [illegible] non implet preceptum.

Ad 2. Dico quod si aliquis propter amorem vehementem et nimis intensum erga aliquam creaturam [illegible] male paratur ad exponendum periculo illam rem propter ... est in probabili periculo cadendi in peccatum mortale dico quod tunc ille amor iam est mundanus et mortale peccatum ita ait Caietanus [illegible] ... ille amor illius rei ex ponit se ... periculo peccandi mortaliter. Sed si ille periculum cadendi ... non debet estimari ex intensione amoris ut tunc, sed ex eius affectu ... quo diligit res. Aliqui .n. sunt christiani qui paratissimi sunt et determinati ad exponendum periculo suas res temporales pro [illegible] si [illegible] ... vehementissime amare. Alii vero sunt qui ex ... amor ... exponunt illos periculo probabili peccandi mortaliter isti ... amore ... propter vehementiam amoris. Et ita ergo concedo ... multi homines peccant mortaliter in dilectione rerum temporalium non quidem ratione ... sed quod ... probabili peccandi mortaliter. Et hoc est quod dicit Paulus 1. ad Timoth. 6. qui volunt divites fieri incidunt in laqueum et tentationes.

Ad 4. patet ex dictis.

Sed est aliud dub. circa 5m. rationem quia asserit quod diligens aliquam creaturam sicut finem ultimum peccat mortaliter. Utrum omnis qui peccat mortaliter pro conservanda aliqua re temporali quam diligit utrum ... diligit illam plus deum et constituit in illa ultimum finem. Et videtur quod non probatur. multi peccant mortaliter ex ignorantia putantes se ... preferre deo et ipsam rem ... ordinant in amore dei ... non semper qui mortaliter peccat ... diligit creaturam ... deum neque in illa re constituit ultimum finem. Vnde probatur ex illo Rom. 1. testimonium ... perhibeo illis quod zelum dei habent sed non secundum scientiam ignorantes .n. dei iustitiam

tenemur diligere deum summum ... itaque nullam ... intensione ... ibi utique amittamus quamvis ... offendamus deum.

ille amor non pro ... est peccatum mortale ... ex ... exponendo ... peccandi est peccatum ... patet ... ex un ... por ... si ... non est peccatum.

Jsuam volentes statuere justitiae dei non sunt subiecti. Et in omni
illo rei inhaerebant illi rem dei servando legem moysi. P. 1. timoth. 1. ait
paulus de se. prius fui blasphemus et persecutor sed misericordiam conse
cutus sum quia ignorans feci in incredulitate mea. certe paulus profert
venti timore dei persequebatur christianos. q. P. 2. Ar. ait. Joan.
16. venit hora ut omnis qui interficit vos arbitretur obsequium
se praestare deo arbitret quod isti peccatores non deserunt amorem dei.
2. potest aliquis peccare mortaliter pro dilectione amici quem dili
git minus quam se quia potest etiam peccare mortaliter pro amore creaturae
quam diligit minus quam deum ipsum. ans patet si aliquis ex amicitia benevole
ntia peccet peierando potest enim diligere minus amicum quam se ipsum
q. tertio probatur quia si peierat ex amicitia illius hominis quem diligit minus
quam se ita potest peierare quod plus diligat illum amicum quam deum ipsum potest
etiam bene affectus erga deum quod magis vellet quod amicus ille periret quam quod fides
et tolleretur de mundo. 3. arguitur exemplo manifesto. sit v. g. princeps
qui tenerrime diligit parentem suum et plus quam se metipsum vult tamen
pater suus interficere occidere quendam hominem quem princeps non potest
liberare sine magna dignitatis offensione patris sed in motus misericordia
... quod putat quod facile placabit patrem pro liberando illo
homine incurrit indignationem et offendit patrem. in hoc casu nullus di
cet quod princeps magis diligat hominem quem liberat quam patrem suum
et tamen peccavit contra patrem. quod similiter erga deum potest aliquis ex
aliqua affectione peccare mortaliter pro aliqua re quam plus diligat
deum quam illam rem pro qua peccat. 4. arguit bonum exemplum. sit
v. g. aliquis homo qui sanctificatus est et habeat amicum quem plus diligit
quam rem temporalem quia sanctus est quam ... iste homo plus diligit
rem quam sanctus ... deum quam charitatem ... praefert illam rem
divinae amicitiae. et tamen diligit amicum plus quam factum quod di
ligit amicum plus quam deum et si sequeretur quod peccaret ille mortali
ter diligendo amicum plus quam deum est absurdum.
Propter istam rationem. Adrianus quodlibeto 7. ar. 3. tenet quod ille qui
peccat mortaliter pro aliqua re temporali quam diligit non
oportet quod illam plus diligat quam deum nec quod in illa collocet ulti
mum finem et deserat verum ultimum finem. et ita discedit
Adrianus a sententia s. th. in hoc ca°. ubi expresse s. th. te
net oppositum

22. q. 19. Ar. 5.

In questionibus de malo in disputatis q. 7. ar. 1. ad 1. ad 1. et 19. et 20. argu. dicit expresse S. Th. quod omnis homo qui peccat mortaliter pro re aliqua temporali plus diligit illam rem quam ipsum deum cuius preceptum transgreditur et ista sententia S. Th. est verissima et certa. et opposita est falsa et crediderim quod est periculosa. probatur 2° est expressa sententia d. Augus. lib. 21. de civitate. c. 26. ubi ait quod ille qui transgreditur divinum preceptum pro re aliqua temporali quam diligit non preponit Christum illi rei sed postponit et plus diligit illam rem quam Christum. et in fine illius c. confirmat hoc expresso testimonio Matth. 10. qui amat patrem aut matrem plus quam me non est me dignus dicit Augus. quod ille dicitur amare matrem aut matrem plus quam Christum qui prefert voluntatem patris aut matris voluntati Christi. 3°. ista sententia Adriani videtur expresse adversari sacris literis quibus docemur quod ille qui peccat mortaliter constituit ultimum finem in illa re in qua ait apostol. ephe. 5°. quod avaritia est simulacrorum servitus est enim velut ydolatra. ~~aug~~ avarus. quia colit nummum quando contemnit preceptum Christi propter congerendas pecunias. 4°. philipp. 3. dicit apost. de quibus deus venter est propterea quod aliqui omnis delicias et ingluviem ita colunt quasi in illis statuant finem ultimum ac si deus esset. 5°. est expressum testimonium Joan. 12. ubi dicitur quod multi ex principibus crediderunt in eum sed propter metum Judeorum non audebant illum confiteri ne pellerentur a synagoga et subdit statim rationem dilexerunt enim magis gloriam hominum magis quam dei. 6°. patet ex illo 1. timot. 6. ubi ait paulus habentes victum et quibus tegamur his contenti simus. isti enim res diligunt velut ultimum et arbitrio sub di illas res quas diligunt velut finis.. nam qui volunt divites fieri incidunt in laqueum et in tentationes diaboli ultimus enim est finis. et 7°. est ratio manifestissima si tantas haberet quod non potest homo peccare mortaliter et diligere deum

re deum

Pg qd tempore quo peccat rit quam retineat rem ultimum finem sequitur quod potest homo peccare mortaliter et tum diligere deum super omnia et habere deum ultimum finem in omnibus. Sed contra est falsissimum quia Joannis 14. legimus qui servat mandata mea ille est qui diligit me qui vero non servat mandata sed offendit mortaliter ille non diligit deum. Et 1. Joan. 4. si quis dixerit quod diligo deum et mandata eius non servat mendax est quomodo qui diligo deum et mandata eius non servat mentitur est quomodo ista contrariantur mendacij qui putant quod transgrediens precepta tamen diligat deum sicut aiunt Adversarij.

Pro solutione itaque notandum quod dilectio dei est duplex altera est intensiva dilectio que consistit in conatu et intensione diligendi altera est apreciativa que consistit in eo quod unam rem alteri preferimus habemusque in maiori precio illam rem quam alteri preponimus dico quod potest bene contingere quod aliquis homo diligat deum minori intensione quam aliquam rem et tamen apreciative illam magis diligat. v.g. aliquis homo diligit aliquam rem levissimam v.g. ex diligat. v.g. aliquis homo diligit aliquam rem levissimam et tamen si oporteret ammittere illam mihi vel ... amicum ... cadere ... ammitti ... velat ammitti ... quam ... ciative diligit plus ... intensius ... diligat illam ... dico quod ... qui peccat mortaliter debet intelligi plus diligit deum ... illam rem pro qua peccat debet intelligi ... dilectione apreciativa quia preponit illam rem deo licet aliquis ... possit contingere quod maiore intensione possit esse affectus erga deum ... nullam ... dilectionem ... supposita ... sed de alia preciativa. Et hac ... dilectione ... omnia ... que ... sunt ... de dilectione intensiva ... de apreciativa ... temporalis et mundanus qui ...

Est aliud dub. utrum amor temporalis et mundanus quo ... transgreditur homo preceptum ... utrum ille dicat mundanus ... transgreditur ... preter illud peccatum quod amor per se sit peccatum mortale ... preceptum divinum. v.g. aliquis committit homo transgrediendo preceptum divinum ... committit peccatum mortale ... committat ...

Est dub. utrum preter peccatum quod committit per unum est aliud mortale ipse amor qui videtur quod in omni tali non est mundanus sit duplex peccatum mortale. probatur. quia aliquis peccaret ne amitteret bona temporalia unum est unum peccatum contra religionem s. periurium. alterum est peccatum est contra virtutem liberalitatis quod tenebatur expendere divitias ne peccaret. et quod ibi sit peccatum mortale contra liberalitatem patet. qui constituit ultimum finem in divitiis peccat mortaliter contra liberalitatem sed ille constituit ultimum finem in divitiis quod transgreditur preceptum propter illarum amorem et sic amat illarum amore mundano. P. quia aliquis timore mortis aliquis negat fidem unum peccat mortaliter contra preceptum confessionis fidei. et preterea est aliud peccatum contra virtutem fortitudinis que illo tempore inclinat ad exponendam vitam periculo. quod autem ibi sit peccatum mortale contra fortitudinem patet quod constituit finem ultimum in dilectione vite propter cuius amorem preceptum transgreditur et sic amat vitam amore mundano. In oppositum tamen est quod si aliquis propter vitam sive ex tali periculo dicat periurium solum peccat unico peccato mortali et similiter si aliquis negat fidem ob periculum vite amittende solum committit unicum peccatum quia qui faciunt peccatum in periculo amittendi vitam aut divitias tantum committunt unum peccatum. quod patet quia multo minus peccat ille qui propter periculum amittendi fortunas peierat quam ille qui sponte et ex periculo et similiter de confessione fidei in periculo mortis

Ad hoc dub. primum dicitur quod amor cuiuslibet rei temporalis quantum ad se erat liciter et bonus si efficitur proprius et malus ex transgressione alicuius divini precepti tamen est unicum peccatum mortale s. transgressio precepti et tunc ille amor dicitur mundanus tantum ex effectu et eventu subsequuto quod transgressus est ipso precepto divinum et dicitur homo constituere finem ultimum in illo tantum ex eventu. patet hoc ex argumento facto quod iudicio meo convincit. quod si aliquis sine discrimine

Sine dicto crimine dum fitetur fidei solummodo omittit tres veniales peccati[?] ... pro ... quod ille multo minus delinquit quam iste qui non omittit in diversis speciebus peccati quam aliis generis peccaret. P. qui ludit eo tempore quo tenebatur interesse sacrificio ille ludus est ... malitia contra ... speciebus praecepti de audienda missa ... ludus de se non erit malus ... similiter in proposito amor vitae et rerum domesticarum bonus est ... ex se ... habent malitiam ex parte transgressionis praecepti. P. qui daret eleemosinam propter inanem gloriam ubi eleemosina ... unicam malitiam innanis gloriae quia eleemosina ... bona erit ... similiter in proposito amor ille ... erit ... ex se ... malus ... sicut ... ex fine inanis gloriae.

R. dico ... in his ... praeter malitiam mortalem quae est in transgressione praecepti probabile videtur quod sit malitia venialis in amore rei temporalis quam ... diligit homo. probatur in casibus propositis ille qui peccavit amore custodiendi rei ... malitia mortalis aperta est in periurio ... vero quod ibi sit alia malitia venialis in amore quia ille fuerit expressa contra virtutem liberalitatis qua ... amore quod ille ... divitias ne peccaret. Et si ... illo tempore ... defendendo ... similiter in alio casu de confitenda fide ... sententia est nostrorum magistrorum. ... probabilius videtur quod nulla sit ibi malitia ... malus propter peccatum mortale. Ratio est quod ut aliquis peccet contra aliquam virtutem oportet quod corrumpat obiectum illius virtutis ... aut aliquam circumstantiam necessariam ... concurrat aliquod praeceptum extrinsecum. v. g. qui virtus liberalitatis praecipit erogare pecuniam ... qui retinet pecunias ... facit contra virtutem liberalitatis ... quando non est tempus liberalitatis exercendae ... tenetur ... effundere pecunias ... ex hoc ... ex extrinseco praecepto potius pro confitenda religione vel alia cognatione ... est ... sit contra praeceptum non contra ... virtutis ... quae ... obligabant. Ad 1. ... in his casibus peccat homo venialiter contra virtutem liberalitatis ... fortitudinis non ... quomodo excusetur ... ex parte ab alio peccato quod sit contra praeceptum ... potius ... quod non alevaret ... potius aggravaret.

sed fit sic ... hoc neque non est ita validum quod unum peccatum ... potest esse gravius ... duobus aliis peccatis simul. Et P. licet ibi essent duo peccata alterum ... potest alevare alterum ... alevaret peccatum ... infidelitas alia peccata.

Circa aliud dub. utrum timor magnus vel amittendi vitam aut etiam fortunas omnes excuset hominem a peccato in illis operibus quae alias sunt peccata mortalia. v.g. in exemplis positis. quando quis dimittit fidem timore vehementi amittendi vitam utrum excusetur a peccato mortali et similiter de perjurio. Et videtur quod sic. patet omne peccatum debet esse voluntarium sed qui illud admittit non facit ex voluntate sed potius ex vehementi timore et repugnante voluntate. In oppositum tamen est quod in evangelio et scripturis reprehenduntur illi qui timore mortis admittunt ista peccata. matth. 10. att. Nolite timere eos qui occidunt corpus et postea... Joan. 12. reprehenduntur pharisei qui timore ne pellerentur a synagoga nolebant confiteri Christum. licet timor esset vehemens et fortasse erat timor mortis quia interficerent illos si Christum confiterentur.

Pro explicatione oportet notare quod metus aut timor tam apud theologos quam jureconsultos est duplex alter est qui cadit in mollissimum virum sicut timor alicuius magni rei v.g. timor mortis timor mutilationis membri timor amittendi omnes fortunas. est alius timor qui non cadit in virum constantem est timor alicuius rei levis et facile quam vir mediocriter fortis parum pendere. est contra adverte dumque non dicitur timor cadens in constantem virum propterea quod licitum sit viro constanti et forti succumbere illi timori quia vir constans et fortis nullis debet succumbere timoribus quamvis gravissimis ut docet s. th. 4. d. 29. q. 1. ar. 2. sed dicitur timor cadens in virum constantem quia sunt aliqui timores adeo magni et graves quod multoties solent perturbare viros fortes et constantes et faciunt deflectere a rectitudine et veritate quamvis non liceret illis succumbere illis timoribus.

2°. oportet notare quod timor cadens in constantem virum aliquis est timor intrinsecus qui appellatur timor ab intrinseco ut quando aliquis formae periculum et timet mortem est timor qui nullo ab extrinseco

ab extrinseco incutit. est aliquis timor ab extrinseco ut
si quis tirannus mihi infert mortem. et iste timor ab extrinseco ali
quis est cum iniuria ut qui tirannus incutit mortis timorem ut ego
diffitear fidem. aliquando vero est sine aliqua iniuria ut si aliquis du
citur ad supplicium capitale et pro illo vehementi timore ducit
uxorem aliquam mulierem meretricem ut fugiat mortem.
Secundo oportet revocare in memoriam quod praeceptorum quaedam sunt affirma
tiva tam iuris naturalis quam positivi quae obligant non semper sed certis
quibusdam temporibus. alia sunt negativa quae semper obligant.
ut non moechaberis non furaberis. et quaedam sunt iuris naturalis
alia iuris divini positivi quae evangelium illa praecipit alia sunt
ex iure humano ut praecepta ecclesiastica. his suppositis theo
logi praecipue almaim in suis moralibus. c. 3. dicunt. 4. primum dictum
quod nullus timor cadens in virum constantem potest excusare ab
aliquo quod est contra ius naturae. non excusat a toto peccato licet diminuat
illud. probatur primo ex Aristot. 3. ethic. c. 1. ubi ait. quaedam mala sunt
quae propter nullum timorem debet admittere homo studiosus et iustus.
sed potius debet subire pericula magna etiam mortem. ista autem mala sunt
illa quae sunt contra ius naturae. Praeterea ista quae habent malitiam intrinsecam ut.
homicidium. periurium. sunt mala ab intrinseco quod nullo pacto possunt
fieri licita. 2. dictum est. metus cadens in virum constantem
qui est metus ab intrinseco excusat a dictum prohibitum iure divino
positivo a peccato et facit illum actum qui alias esset peccatum quod pro
pter metum non sit peccatum. v.g. erat prohibitum iudeis in lege
veteri ne vescerentur carnibus suillis tunc si iudeus fame pericli
taretur et sic timeret mortem metum naturali ab intrinseco tunc
poterat sine peccato vesci illo cibo. probatur. quia occurrunt duo prae
cepta et utrumque impleri non potest tunc maius praeceptum debet
minori anteferri in isto casu occurrit praeceptum de conservanda
vita quod est maius quam praeceptum de non edendis carnibus tunc debet
anteferri praeceptum de conservanda vita et potest immo tenetur
comedere illas carnes

P. 3o c probat bene Almeri ex illis, sorte 1. regi. c. 21. ubi legit
q david comedit et similiter, qui omes propositionis compul
sine necessitate mortis quos alii edere non licebat. et xps math. 12.
excusat david a peccato in illo facto. 3m dictum est. q metu
mortis etiam ab extrinseco incusso, s. ab aliquo tyranno homine non ex
cusat a peccato actum prohibitum iure divino positivo sed potius de
bet homo mortem opetere quam transgredi preceptum divinum. pro
batur primo machab. 1. dicitur de quibusdam viris sanctis qui elege
runt magis mori quam coinquinari cibis immundis transgrediendo
preceptum dei. et 2° lib. machab. c. 6. legimus quod eleazarus mortem
prehiut ne biberet carnibus similis et c. 7. legimus de septem fra
tribus sanctis viris qui mortui sunt ne transgrederent dei preceptum.
P. probatur ex illo actu. c. 5. magistratus templi et pontifices pre
cipiebant apostolis ne predicarent populo xpi. sub gravissimis
comminationibus apostoli tunc responderunt quod magis oportebat
deo obedire quam hominibus quia urgebat mors quam attenderent quam preceptum
transgrediendum. P. math. 10. dixit xps discipulis nolite timere
eos qui occidunt corpus. et premittit de precepto fidei confitendo
quod est divinum preceptum. et certe videtur quod miserum esset
contemptus dei et religionis si aliquis potius magis coleret tyrannum
non timore quam servaret preceptum dei. Unde d. gregorius 11. q. 3
c. quisquis dicit quisquis metu iudicii occultet veritatem iram
dei super se provocat quia magis timet iudicium quam deum. 4m dictum
metus cadens in virum constantem sive ab intrinseco sive ab extrin
seco excusat a precepto iuris positivi humani sive ecclesiastici sive
civilis. v. g. aliquis tenetur audire missam intentant autem illi mortem
a tyranno si impleverit illud preceptum hunc potest tunc transgre
di preceptum pro conservanda vita. 3o c probatur quia iste leges huma
ne debet esse suaves quod dicunt humines. debent esse faci
les et observatu non difficillimas essent autem non faciles si obliga
rent leges sicum tanto discrimine et malo obligarent q.
hanc sententiam complectitur silvester … bene …

2.2. q.19. Ar. 3.

q.7. exponit sententiam eorum dicentes de omnibus legibus humanis.
Et sunt qui theologi dicunt sed non omnia vident sententiae explicata
propter rationem contra primum dictum. Jure naturali tenetur homo
non retinere res furtive sublatas a suo proximo et tamen si homini
nerit periculum mortis in restitutione tunc ille excusatur a restitutione
aut etiam si timeret quod propter restitutionem deveniret in extrema
necessitatem famis ergo 1. dictum est falsum. R. etiam est praece
ptum juris naturalis subveniendi proximo in extrema necessitate et
tamen si aliquis timet mortem propter subventionem certe excusatur
[illegible].
Ad 2um contra 2. dictum arguitur ius divinum positivum absolute praecipit
illam rem esse faciendam nec excipit aliquem casum videlicet
in omni casu tenetur homo implere illud praeceptum etiam non obstante
periculo mortis. R. metus gravis ab extrinseco non excusat a prae
cepto divini juris positivi ut dicunt isti quia etiam metus naturalis non
excusaret. probatur quia in quantum uterque metus est equalis et impellit
quamvis sit ab extrinseco aliquando ab intrinseco. R. arguitur ex D.
Augustino 32. q.4. c. sanctus est. quod colligitur ex lib. de bono coniugali
c.16. ubi ait sanctus est homine fame moriturus ydolothytis vesci vult
dicere quod etiam imminente metu mortis naturalis non licet transgredi
di praecepti divini juris positivi vescendo cibis illis prohibitis.
Ad 3um. 3. dictum arguitur ex illo .1. lib. Macab. c. 2. ubi legimus
quod Mathathias pugnavit cum suis in die sabati quod tamen erat pro
hibitum in lege pugnavit autem propter timorem mortis ex timi
[illegible] in casibus similibus quia metus ab extrinseco excusat
aliquando a praeceptis divini juris positivi. Et quod ipse fecerit sine
peculiari dispensatione divina sed ex justa interpretatione legis
docet S. Th. 12. q. 100. ar. 8. ad. 4. R. erat praeceptum Judaeis
ut circumciderent filios suos octavo die et tamen propter timorem
hostium illi non impleverunt istud praeceptum ut legimus Josue 5.
cap. R. erat praeceptum Judaeis ut certis quibusdam temporibus anni
adirent Hierosolimam ut offerrent sacrificium in templo et tamen.

ZZ. q. 19. Ar. 3.

Tu. certi est q si aliquis juste timeret mortem uti teneret ex natura precepto. q. P. deus obligaret homines si cutis sichamt ut impleant suum preceptum non obstante metu mortis extrinsecum. q enim obligaret q impleat preceptum suum non obstante metu mortis intrinsecum. q. patet q certe non est maior ratio de uno q de alio cum utere sit gravissimus metus.

Ad tertium. 4. dictum est argum. ex c. sacris ex. de his que vi metuve causa fiunt in quo Inocentius 3. definit q propter nullum metum mortis debet aliquis communicare cum excommunicato et reddit rationem q propter nullum metum debet homo peccare mortaliter precepti itaq de non communicando cum excommunicato est ecclesiasticum. P. lex ecclesiastica est q nullus ducat uxorem suam consanguineam intra quartum gradum. Tu. ista lex custodienda est etiam interveniente metu mortis q si aliquis duceret consanguineam suam uxorem etiam propter periculum mortis peccaret mortaliter. q. unde hec omnia que dixit almain ut minimum sunt ambigua propterea oportet hec omnia amplius explicare. De hac re disputant s. th. in 2.2 ad. 3. Tu. dicit uniuersum et

.1. q. 125. ar. 4. disputant ex professo de hac re

sit q. 1. prop. nullus metus esset gravissimus potest excusare a precepto negativo juris naturalis ut non periurare non occidere. patet. 3. ZZ. q. 5. c. qui compulsus. de his que cc. si quis coactus ubi ipse expresse definitur et idem definitur. 3z. q. 5. c. itane et P. patet ex sententia omnium theologorum. P. ista que precipiuntur in istis preceptis negativis sunt intrinsece mala itaque non possunt aliquo pacto fieri bona q. de istis preceptis debet intelligi arist. 3. ethic. c. 1. ubi ait q aliqua sunt mala que viri justi propter quemcumque metum non debet admittere. Ex hac prop. sequitur q ille qui facit aliquid ex metu quantumvis gravissimo simpliciter facit voluntarie licet secundum quid sit involuntarium q non vellet facere si abesset metus sed supposito metu et circumstantiis presentibus simpliciter voluntarie peccat. sicut qui proijcit merces in mari est simpliciter

simpliciter est voluntarium et efficaciter vult proijcere, pro ijat licet sub quidam respectu sit involuntarium. ita ait Arist. l. 3. eth. c. 1. et S. th. 1.2. q. 6. ar. 6.

2. prop. metus mortis aliquando excusat a preceptis affirmativis, et in negativis aliquando tamen minime. v.g. tenetur aliquis precepto naturali affirmativo ad restituendum proximo quod ab illo sustulit dico quod si immineat metus mortis in restituendo sive res sit ab intrinseco sive ab extrinseco non tenetur restituere patet quia dominus rei debet velle quod in tali tali occasione aliquis retineat rem non restituit tamen tamen tali discrimine alterius et si velit sibi restitui irrationabiliter vult propterea non committeret in illo domino irrationabiliter. Similiter tenetur aliquis in extrema necessitate succurrere pauperi si tamen immineat metus mortis tunc excusatur ab subventione. Aliquando tamen non excusat metus mortis. v.g. tenetur aliquis subvenire patienti extremam necessitatem in salute spirituali tunc non obstante metu mortis debet homo illi proximo subvenire sunt enim aliqui casus in quibus tenemur professores animam propriam pendere ut dicemus in materia charitatis. Dicendum tamen pro regula premissa ad ponderandum obiectum est ad sciendum quando metus excusat quando tamen non est. Quando res precepta est minoris momenti quam vita nostra tunc in illo casu metus mortis in quo excusat ab adimpletione precepti at tamen quando vita nostra est minoris boni quam sit res precepta isto affirmativo precepto tunc metus mortis non excusat a peccato v.g. si sit lex aliqua naturalis que respicit bonum commune totius rei publice itaque quod preiudicium bonum rei publice tunc tenetur aliquis pro bono omnium vitam impendere pro servanda ea lege simpliciter quia lex ordinatur ad bonum spirituale vel communitatis vel etiam talis cuius particularis. At tamen quando preceptum ordinatur ad bonum temporale alicuius privati persone sicut restitutio et subventio extreme indigentis tunc quia vita nostra preponderat timor mortis excusat.

3. prop. timor cadens in virum constantem sive ab intrinseco sive ab extrinseco excusat ab omnibus preceptis iuris divini positivi ut est Iuris Simonici quia illa precepta non sunt maioris ponderatione quam vita nostra

sed potius vitam nostram preponderent. patet ex illa historia .1. reg. .c. 21. et math. 12. et marci 2. ubi david comedit cum omnibus panes propositionis in famis necessitate quibus non licebat vesci. et in isto casu non erat solum aliqua dispensatio legis sicut aliqui dixerunt sed fuit iusta legis interpretatio sicut tenet s. th. 3. p. q. 40. ar. 4. ad 3. probatur 2. ex illo luc. 13. et 14. ait ∻ quod sabbatum est factum propter hominem et non homo propter sabbatum et aperte docet quod in isto periculo mortis non debebat servari cerimonialia aut tanto periculo et detrimento. 2. patet ex hieron. super math. c. 9. 12. ubi dominus illud tobie sicut est scriptum quod est misericordiam volo et non sacrificium in turbis condemnantibus discipulos vellentes spicas. ubi pulchre loquitur de spicis et docet quod ex intentione ∻ potius debemus succurrere corpori proprie vite et proximi quam servare precepta legis.

4. prop. quod ista precepta affirmativa sive sint divinum positivum sive sint humanum precipiunt aliquid quod sit maioris momenti quam sit vita nostra hinc metus mortis non excusat ab impletione illorum preceptorum. Ita debet intelligi illud quod dicit Augusti. 32. q. 4. .c. sicut. ubi ait quod satius est fame mori quam ydolothitis vesci. hoc .n. debet intelligi quando non potest fieri sine scandalo multorum ita quod sit multo potius non vesci illo genere ciborum quam alium mori. alias .n. si sine scandalo fieri potest vite consulendum est. Idem dico de precepto confessionis fidei quando est aliquis in conventu fidelium et exigitur ab illo fides hinc debet postponere vitam confessioni fidei. quia confessio fidei pertinet ad religionem et est prestantius bonum quam vita propterea eleazarus noluit vesci carnibus suillis et similiter illi septem fratres ut .s. dictum est. quia tyrannus inferebat illum metum in contemptum religionis et disciplinae ecclesiasticae. at tamen multis aliis. i. lib. machab. c. 2. pugnavit cum hostibus in die festo quod non licebat secundum legem quia tamen non agebatur de religione et lege et propterea metu mortis pugnavit cum hostibus.

 412

Ex hoc infertur quod si aliquis tyrannus in contemptu legis vel divine vel ecclesiasticae intentaret mortem alicui ut frangeret legem, tenetur homo reddere vitam pro ea et vindicare legem et aliter peccaret mortaliter quia melius est bonum religionis quam vita. Et in isto casu habet verum quod dixit Christus Luc. 10. qui vos spernit me spernit, id est qui spernit vestras leges meas leges spernit. Et propter istam rationem divus Thomas archiepiscopus cantuariensis pro vindicandis bonis temporalibus ecclesiae libenter mortem oppetiit quia videbat illos tyrannos conari demoliri libertatem ecclesiae et in contemptu ecclesiae bona eius volebant diripere. Et ex hoc modo intelligenda est mens textus in illo c. sacris de his quae vi metusve causa fiunt ubi dicit quod pro nullo metu timor [illegible] debemus communicare cum excommunicato, intelligitur quando aliquis minatur mortem ut communicet cum excommunicato in contemptu legis ecclesiasticae. At si minaretur mortem non ex contemptu legis sed alia causa, tunc licite esset communicare cum excommunicato etiam in rebus divinis quia non est ex communicatione. Ita explicat Adrianus quodlibeto 1. art. 2. ad 3. argumentum. Et credo quod est solutio principalis et abbas Panormitanus sequitur in illo c. Et vera intelligentia. Alii interpretantur etiam quod nullus communicet cum excommunicato in crimine, id est non debet communicare in crimine, id est peccare mortaliter. [illegible] est vera intelligentia. Aliqui tamen de communicatione in divinis [illegible] illud.

Ex istis omnibus colligitur illud quod utrum lex ecclesiastica possit aliquem obligare cum discrimine ad illum quem praecipit etiam interveniente periculo mortis. Dicitur quod quando non est contemptus, tunc non potest obligare, quia lex est pro bono communi. 2. quando infertur metus in contemptum legis, tunc non obligat cum periculo mortis.

vel quia non respicit [illegible] causa constat vi ut dixi est obligat. lex debet esse possibilis. non [illegible] lex.

Ar. 4. utrum timor servilis sit bonus.

1. concl. timor servilis quatenus servilis est est malus quia qui sic illum operetur male operatur. 2. concl. timor servilis secundum substantiam simpliciter ex obiecto proprio bonus est.

Pro intelligentia notandum quod [illegible] operari aut declinare peccatum propter metum poenae ut docet [illegible]

2.2. q. 19. Ar. 4.

p.mo modo ita quod devitatio gehennae non sit praecipuus eius finis sed prin-
cipue fugit peccatum quia adversatur charitati dei licet similiter fugiat pro-
pter penam inferni. et ista operatio est bona et ille timor non est
servilis sed est timor initialis de quo supra diximus quod est similis cum
charitate imperfecta tamen. 2.do modo potest aliquis fugere peccatum
propter devitandam gehennam sic quod propinquissimus finis et tota ratio fugien-
di peccatum sit propter metum inferni v.g. est aliquis affectus pecca-
to aut furto aut fornicationi sed quia videt istis operibus et peccatis pa-
ratam esse penam inferni refugit peccatum sine aliqua relatione quia timet
incurrere illas penas ex proprio amore quo se diligit non ex
charitate dei. et iste timor est servilis formaliter sive quoad servilis
et iste semper est malus timor quia repugnat charitati et diligens animi affectu (?)
qui vellet homo peccare ~~licet~~ nisi penam inferni illum retraheret et
sua propria dilectione non ex dilectione dei. et d. August. sup. 1. cano-
nica Joan. tractatu 9. explicat bene ipsum timorem servilem quia ra-
tione servilis est optima similitudine. sicut mulier quae habet
voluntatem affectam ad mittendo adulterio sed timet quia timet virum
suum severum et furentem abstinet ab adulterio non ex amore quem
habeat erga maritum sed potius ex amore proprio ne incurrat
penam mortis parandam a marito suo. 3.o modo potest aliquis fugere
peccatum ex timore gehennae non ordinans illam penam in finem charita-
tis sicut in p.o casu et modo. neque tamen timendo illam penam proxime
et principaliter ex amore proprio sicut in 2. casu sed
tantum fugit peccatum propter devitandas penas abstrahendo
a fine charitatis et amore penae tamquam summum malum corporis (?) et 2.o vel
et iste timor est bonus dicitur timor servilis substantialiter et non
formaliter quatenus servilis est et de hoc loquitur S. Th. in 2.2. q.e
et probatur quia iste timor sit bonus. iste actus cadit sub deliberatione [illegible]
et nulla mala circumstantia illa propter (quod est bonus) [illegible]
tum. quia bonum est timere penas inferni absolute. P. [illegible] fuga
peccati propter timorem inferni sicut non includit charitatem [illegible]
sic etiam neque excludit illam neque repugnat illi quia potest homo qui
habet charitatem ordinare in finem ipsius charitatis [illegible] bonus est

Sic qui servo precep-
ta propter retribu-
tionem bene facio. quia
hoc abstrahit ab hoc
quod est constituere
finem ultimum in re-
tributione et amore
proprio. aut tamen in
charitate et honore
Dei. Unde sicut non
includit charitatem
ita neque excludit
illam.

R. fides informis sm. naturam et spem suam est bonum quia licet non includat charitatem tamen respectu eius illam ex proprio genere et obiecto et natura. sed fugere peccatum propter penam informem non excludit charitatem q. 2.2. ad 3 et dico ad tertium dicendum quod licet iste timor sm substantiam suam sit bonus sed tamen appellatur est servilis timor propter effectum malum quem habet in multis hominibus qui male timent. timent enim gehennam sicut summum malum ex precipuo amore sui seu diligunt tamen quam summum bonum et non ex charitate dei, sed illi servilitas ut tamen dicimus non est de substantia et essentia timoris alioquin semper esset malus sed illi est contingens in hominibus male timentibus. propterea timor servilis sm suam substantiam bonus est. videndus est durand. 3. sent. d. 34 q. 9 et 4. qui ingeniose et subtiliter explicat istam materiam.

Supposita hac veritate est nobis q. cum lutheranis qui maxime inc. an confitendi ipsi timorem servilem et vituperant concionatores qui illum predicant et exhortantur populum ad fugiendum a peccatis propter suum timorem et luthe. in quodam sermone de penitentia dicit quod penitentia que incipit a timore servili est mala et potius constituit hominem hypocritam et peccatorem quam iustificet illum de quare d. ipsum tradit Cophensis contra lutherum art. 6. probat luthe. suam sententiam ex illo Rom. 8. non accepistis spiritum servitutis iterum in timore sed accepistis spiritum adoptionis filiorum dei quia timor servilis malus est.

R. ille qui cavet a peccatis propter timorem gehenne magis timet gehennam quam peccatum quod pecat mortaliter ut patet quia propter illud quod unumquodque tale et illud magis. 9a patet quia ille talis potius diligit bonum proprium quam divinum et ita plus diligit se quam deum quod certe est mortale peccatum.

R. iste timor servilis etiam quantum ad substantiam timor est malus qui excluditur ad adventum charitatis quia ex natura sua est malus ut patet ex illo 1. Joan. 4. timor non est in charitate sed perfecta charitas foras mittit timorem quia repugnat ex diametro cum charitate. allegat etiam cassianum qui condemnat hunc timorem.

sed non allegat peculiarem locum ubi hoc dicat. Sed non

Vide Magist. soto. lib. 2. de na. et grã. c. 1. a. 2. et 4. sent. d. 14 q. 2. ar. 5.

sed dico q ista sententia est heretica dicere q qui derelinquit peccata propter timorem servilem peccant. patet hoc ex litteris sacris literarum quæ docent nos et exhortantur ad penitentiam in actuum nostrorum... ad Rom. 2. an ignoras q benignitas dei ad penitentiam vos adducit secundum duritiam tuam thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi judicij dei. quo Paulus ut Romanos ad penitentiam provocaret... et ad Hebr. 4 timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus videatur aliquis ex vobis deesse. Item Joannes baptista exegit suam predicationem inchoando istum timorem ait. iam securis ad radicem arborum posita est. matth. 3. et c. 10. ait timete eum qui potest ... Item Job. 31. ... semper timebam dominum ... ergo iste timor servilis est bonus. Item probat Roffensis egregie ex universali consensu omnium sanctorum d. august. tract. 9. in Joan. c. 1. comparat istum timorem servilem setæ quæ introducit linum quia sicut seta ... ita timor servilis parat viam charitati ... iste timor servilis ... charitas quæ foras mittit timorem. Ista heresis est damnata in bulla contra lutherum art. 6. quem refert Roffensis et in concil. tridenti. sess. 6. canone. 8. ... si quis dixerit gehennæ metum per quem ad misericordiam dei de peccatis dolendo confugimus peccatum esse aut peccatores facere anathema sit 181

Ad. 1. argu. dico q locus ille Pauli est contra lutherum quia licet hoc tempestate fideles acceperimus istum spiritum gratiæ ... priores in lege veteri acceperunt timorem et spiritum servitutis in timore ut ait Paulus ergo bonus est iste timor. et item ad galat. 4. Paulus appellat legem veterem legem timoris quæ generat filios in servitutem et ... certa fides est q lex vetus fuit bona et sancta et ipse deus deut. 5. ... vehementer timuit ipse met deus quis det illos talem habere mentem ut timeant me et observent mandata legis. Ad. 2.

Ad. 2. Rx quod 2° potest aliquis timere aliquam penam temporalem magis quam peccatum et offensionem dei ut si quis diceret si est aliquid istorum duorum malorum accipiendum ego potius acciperem peccatum quam penam et iste talis peccaret mortaliter qui potius diligeret proprium bonum quam divinum et sic benedicit lutherus. 2° modo aliquis potest timere magis penam quam peccatum intensive et non comparative ut si vehementer quis timeat penam inferni et fugiat peccatum non tantum detestatione quanto timore timet penam sed tamen potius pateretur penam quam perpetraret peccatum et sic operaret iste timor non verus timet peccatum licet intensive plus penam et iste timor non est malus sed bonus et sic dico quod peccatum plus debet timeri quam penam appreciative non autem intensive sicut non tenemur diligere deum super omnia intensive sed apreciative

quia non constituit finem ultimum in hoc quod est evitare penam inferni. sed abstrahit a fine charitatis Dei et Amoris proprij. ut dictum est 2°

Ad. 3. Rx negando ans. est tamen falsissimum non totum timor servilis est ut haeretici agunt. sed tamen est dispositio que paratur ad ipsum et vocatur charitatis et studium timor et ho imperfectum propterea intrante charitate se studium lutherus est numerus malus quod ex eo quod iste timor servilis contrariatur quod tamen falsum adveniente charitate putat quod illi contrariatur quod extrahunt ipsum est quod ille dispositiones que antecedunt formam extrahunt illam adveniente et tamen non contrariantur illi sed potius parant viam ad illam

2° Rx quod licet iste timor servilis frequenter reperiatur in hominibus qui non habent charitatem sed tamen incipiunt disponi ad charitatem per ipsum timorem sed tamen aliquis nihil vetat quod reperiatur iste timor in amicis dei quia si contemplentur poenas acerbissimas inferni et timeant eas ex quibus illas potest se cum constituere non committere aliquod peccatum ut patet ex illo Rom. 6. ubi paulus loquens cum habentibus charitatem ait quem fructum habuistis in illis in quibus nunc erubescatis nam finis illorum mors est

Ad illud 1. Joan. 4. Rx apostolus satis se explicat quia iste timor non est cum perfecta charitate non tamen negat quin possit haberi cum charitate incipiente ideo dicit perfecta charitas

perfecta charitas foras mittit timorem quia reddit conscientiam pacatissimam. non autem dicit quod quecumque charitas foras mittit timorem. Ad illud Caesarii dico quod Integer impudenter mentitur qui castitatem laudat maxime istum timorem in incipientibus ut patet in collatione 3. c. 4. et collatione 9. c. 29. videndus est d. Chrisostomus in homilia 15. ad populum antiochenum ubi maxime commendat istum timorem servilem

Est aliud dub. utrum iste timor servilis quatenus ad substantiam sit sufficiens causa et finis propter quem studiose homo possit operari fugiendo peccata propter istum timorem. Ad hoc Adrianus quodlib. 4. q. 2. dicit alterum est quod si aliquis contemplatur penas inferni et vehementer detestatur illas postea tum devitat peccatum qua ratione est offendere et talis motus [illegible] contra rationem ... operatio bona est et studiosa licet ortum habuerit et occasione ex timore servili similiter si faciat aliud preceptum legis propter finem virtutis licet operari illa incipiat [illegible] occasione ex timore servili. et adhibet exemplum. si aliquis postquam disrumpit cibum et potum factus iocundus et hilaris operetur opera liberalitatis donando etc. propter ipsum finem virtutis bene et studiose operatur licet ex occasione hilaritatis et similiter in propositum. 2. dictum est si finis solus et absolutus operationis sit evitatio pene quod propter solum finem fugiat peccatum ut devitet penam tunc iste non operatur studiose et secundum virtutem quoniam potius est vitiosa operatio. quam sententiam tenet [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] c. 3. probatur ista sententia ab Adriano. quia si aliquis faceret preceptum propter divitias et honorem aut aliud tale quod esset ille solus finis intentus tunc iste non operaretur studiose et secundum virtutem quia ista bona temporalia non sunt fines et motiva sufficientia ad operandum secundum virtutem. ergo qui operatur solum propter fugiendam penam tanquam propter finem non operatur secundum virtutem quia tandem vult operari vel propter sequendum aliquod bonum proprium.

Si propter fugiendum malum contrarium pro quo bono. 2. de regulis
Juris c. qui ex timore facit aliquid precepti aliter quam debet facere et
ideo non facit. Et Aug. de penitentia d. 1. c. Si propterea non
facis furtum ne iudiceris unum misericordem feceris et in similibus. Et probatur
ex Aristot. 3. eth. c. 8. ubi enumerans aristoteles fortitudinis species
non veras fortitudinis sed fictas et mendaces inter alias species numerat quum
aliquis aggreditur pericula bellica ex fortitudine non propter finem
fortitudinis sed ut fugiat penas constitutas per leges non operatur vere
fortitudinis sed simulate. Oppositam sententiam tenet. d. Bo.
[illegible] eadem d. q. 2. ar. 2. q.
[illegible] 3. d. 34. q. 2. ar. 2. et d. Th. eadem d. q. 2. ar. 2. q. implet
quando aliquis fugit peccatum propter devitandam penam [illegible] bonum est et
preceptum ut [illegible] contra [illegible] bonum est. et
dicit quod quando agit nunquam male operatur [illegible] si sciret [illegible]
dicit quod [illegible] sine essent pene ego non fugerem peccatum [illegible]
[illegible]
[illegible] et peccatum. Sit quarta
Et conclusio. Timor ab ipso [illegible] bonis corporalibus ut
[illegible] corpori et bonis corporalibus
[illegible] bonus timor est et laudabilis. probatur hoc
morte et infirmitates bonus timor est et laudabilis. [illegible]
i. [illegible] dixit quod [illegible] timete eum qui postquam
[illegible] ad istum timorem q. math. 10. [illegible] timete
occiderit [illegible] mittere in gehennam [illegible] vel altari esset
Et si aliquis velit [illegible] vel sibi vel alteri esset
manifeste peccatum quod timere [illegible] omnia bona
laudabile est. Et amor naturalis quo diligit se [illegible] et omnia bona
que habet naturalia [illegible] bonus amor [illegible] institutionem
[illegible] timor pene [illegible]
[illegible] bonum est et conditum a [illegible] eadem natura [illegible]
[illegible] bonus est [illegible] Et constat ex evangelio quod
ex illo naturali amore [illegible] bonus est [illegible] ille timor
Christus timuit mortem et rogavit patrem ut [illegible] ex quo
erat initium boni [illegible] quo diligebat [illegible] timore [illegible]
amore ortus fuit ille timor quando [illegible] est quod timere
esse bonum.

2. concl. si ex isto timore recte [illegible] illius poenae aliquis operetur implendo praeceptum aut devitando peccatum dico quod bene et laudabiliter operatur. probatur quia 1. illa operatio habet bonum materiale debitum s. fugere peccatum vel implere praeceptum et non apponitur aliqua mala circumstantia quia timor poenae absolute bonus est ut probavimus.
2. si aliquis habens hoc dictamen verum si ego non fecero eleemosynam incurram iudicium gehennae et ex isto iudicio faciat eleemosynam vel devitat peccatum ergo secundum mentem istam operatio procedit ex quodam dictamine fidei vero et certo et est bona. patet quia quae operatio procedens ex recto dictamine bona est. 3. patet ex rationibus et testimoniis adductis contra lutherum. quia scriptura nobis proponit ad evitanda peccata minantes metu poenas inferni propterea non video quo pacto sententia Adriani possit sustineri sine periculo.

3. Con. quando aliquis propter poenas inferni vitaret tantum peccata aut faceret praeceptum ista conditione et lege quod si non esset poena ille libenter peccaret nulla habita ratione amicitiae divinae: tunc ista operatio est mala et provenit a timore serviliter servili. patet quia ex praesuppositis iste ex animo suo divinam amicitiam [illegible] contemneret si abesset poena ipse peccaret et propterea operatur ut servus et est timor servilis formaliter contradicens n. ultimatum [illegible] ab [illegible] operat.

explicita in animo suo.

Ad 1. arg. R. quod ille qui operatur propter vel ... [illegible] propter divitias non operatur secundum virtutem. sed negatur quia quod [illegible] gehennae ad tuendum bono quodam nostro spirituali. s. visionem dei et est poena quae aufert a nobis nostrum ultimum finem. et sicut est bona operatio propter visionem dei ut possimus consequi felicitatem aeternam ita similiter propter detrimentum illud malum quod damnis tantis bonis privat. Ad 2. libenter concedo Adrianum quod sicut non est sufficiens formam operandi secundum virtutem bonum temporale ut divitiae et alia. ita similiter neque timor mali temporalis ut mors ipsi aut alia [illegible]

apponi alii [illegible] meum [illegible]

sed debet esse propter malum finis sed non sufficit timor boni supernaturalis
Ad 2. R. quod illa regula iuris potest interpretari ex 2.2.
ad 1. s. Th. quod loquitur de timore servili formaliter. itaque
si non esset pena non impleret preceptum. et ipse censet loquitur
expresse d. august. ait unum in corde fecisti. i. si non esset pena
non fecisses furtum. 2. dico quod potest intelligi illa regula quie ex
timore s. et ideo non facit. intelligendo facit non quidem absolute
quia vere facit sed non facit ex fine et intentione precipientis. deus
n. in intentione habet in precepto ut ex amore operemur
X et impleantur precepta eius ex amore
Ad 3. unum est responsum quod non est sufficiens motivum operandi
[illegible] operari ex timore pene temporalis ut diximus
secundum est in supernaturalibus et supernaturalis finis
2º est aliud dub. utrum iste timor servilis secundum substantiam sit donum
dei in nobis. quod est querere utrum possimus timere efficaciter gehennam vel potius egeamus auxilio supernaturali
dei. S. Th. nihil dicit quod [illegible] dicit quod est donum dei
et idem dicit ar. 6. et ar. 9. huius questionis. R. ergo breviter
quod nullus potest efficaciter timere gehennam et deum ut iudicem et punitorem iudicium nisi per auxilium dei. probatur sicut se habet intellectus
ad cognoscendum verum supranaturale ita se habet voluntas
ad appetendum bonum supranaturale et similiter ad fugiendum malum
illi oppositum sed intellectus indiget auxilio supernaturali ad cognoscendas veritates supernaturales quae christianis sunt propositae ad volendum bonum
supernaturale et similiter fugiendum malum oppositum. P. sicut spes
se habet ad consequendam felicitatem eternam ita timor ad fugiendum malum oppositum sed spem non possumus habere sine auxilio
dei ergo neque timorem. P. patet quod nunquam potentia naturalis movetur
efficaciter ab obiecto supernaturali in actu bono et laudabili sine auxilio
et munere dei. quod ad timendum timere efficaciter malum gehenne quod est timor
supernaturale necessarium est auxilium dei. P. patet ex preclaris
testimoniis. ps. 118. confige timore tuo carnes meas a iudiciis enim
tuis timui. Esai. 63. quare fecisti nos errare domine a viis tuis

X: oppositum habet. Magister soto. lib.2. de na. et gra. c.1. folio 94. & idem habet expresse in 4. se. d.14. q.2. ar. 5. ubi dicit quod implere preceptum & facere bonum propter metum mortis aut inferni est bonum. & profecto uidetur ita esse uerum nam in Veteri testamento cum incutiebat Deus hominibus metum mortis temporalis et metum bellorum ut per hoc caverent peccatis ... quod est propter illos finis operari. R. ... potest quod hic solum dicimus quod iste finis non est sufficiens facere actum bonum si de se non est bonum sed si est bonus differens. non autem dicimus quod iste finis vitiet actum de se bonum. Magister autem loquitur de actibus ut est impletio preceptorum quae non vitiantur propter istum timorem temporalium. & ita etiam Deus incutiebat istos timores ad hoc ut propter illos homines servarent eius precepta quae de se bona esse 2

Inclina domine cor nostrum ut timeremus te. deus dicit in divina recor qui non est muli illud ut timeat. Ecclesiastici 1. timor domini expellit peccatum. apparet hic timor quod est ex consideratione. et subdit qui sine timore est non potest iustificari. et iterum initium sapientiae timor domini. et c. 25. dicitur beatus homo cui donatum est timere dominum. ergo certum est quod timor est a quo perpetuo est donum dei.

Ar. 5. utrum timor servilis sit idem substantia cum filiali?

Resp. negative. | Ar. 6. utrum timor servilis maneat cum charitate.

1. concl. timor filialis per quem timemus separationem a deo per culpam semper est cum charitate. 2. concl. timor servilis quatenus servilis est non potest esse secum charitate quia ex diametro cum illa pugnat. 3. concl. timor servilis secundum substantiam patitur secum charitatem.

In hoc ar. circa primam conclusionem notandum separatio a deo per culpam potest 2. considerari. uno modo quatenus separatio tollit divinam amicitiam licet nullum aliud nocumentum nobis afferret et secundum istam considerationem separatio a deo proprie non est malum poenae quia nihil mihi tollit mei proprii boni. 2. modo potest considerari quatenus infert nobis maximum malum quia privat nos visione dei et beatitudine aeterna. secundum 1. considerationem separatio a deo est obiectum timoris filialis qui filius qui habet charitatem cum deo possibilium timet separari a deo per culpam sicut charitas. n. christiana diligit deum propter se ipsum ita timor filialis maxime timet separationem a deo per culpam ita timor filialis timet separationem non propter malum proprium sed propterea quod tollit amicitiam dei licet nullum aliud nocumentum inferret. secundum autem 2. considerationem separatio a deo est obiectum timoris servilis et ita dico quod timor servilis respiciat unitus saltem poenam sive sit poena damni quae est separatio isto 2. modo sive poenam sensus. timor autem filialis nullam poenam timet sed solam culpam.

Ar. 7. utrum timor sit initium sapientiae

1. concl. si loquamur de initio sapientiae quantum ad substantiam rei ~~timor~~ fides christiana est initium sapientiae. 2. concl. si loquamur de initio sapientiae quantum ad effectum sapientiae sic timor servilis

sic timor servilis est initium sapientiae in hoc sensu quod praeparat animum ad habendam sapientiam. 3. concl. timor filialis est initium sapientiae in hoc sensu quod est primus effectus divinae sapientiae quia qui habet istam divinam sapientiam statim timet culpam.

In hoc art. videndus Augustin. lib. 83. quaest. q. 36. ubi disputat de hoc et dicit quod timor dei non solum est initium sapientiae sed etiam est perfectio et consumatio sapientiae. Quod totum intelligendum est de timore filiali qui crescit crescente ~~sapientia~~ charitate. videndus est etiam Beda. proverbiorum c. 1. super illa verba initium sapientiae timor domini. ubi egregie loquitur de hac materia.

Ar. 8. utrum timor initialis differat secundum substantiam a timore filiali

Concl. est quod timor initialis non differt secundum substantiam a timore filiali sed distinguuntur sicut perfectum et imperfectum in eadem specie.

Ad dub. de veritate concl. s. th. movetur propter durandum qui tenet oppositum 3. sent. d. 34. q. 5. ubi dicit quod omnes isti tres timores distinguuntur specie et probat bona ratione. obiectum timoris filialis est culpa quatenus nos separat a divino bono obiectum vero servilis est pena sive damni sive sensus obiectum vero timoris initialis est mixtum ex utroque culpa et pena quia scilicet offertur aliquid quod est offendere deum et privat nos dei visione. et s. th. in ar. 2. s. huius quaestionis. Ad quod ista sententia durandi videtur hoc modo theologizare. Et quod ista sententia s. th. est est multum probabilis et vera. 2. dico quod sententia s. th. est etiam optima possumus enim dicere quod obiectum initialis non est solum obiectum mixtum sed obiectum illius est sola culpa sicut et filialis sed quia iste timor est imperfectus ideo admittit secum timorem servilem qui timet penam dicitur ~~servilis~~ initialis quoniam vero adoleverit per charitatem est filialis.

Ar. 9. utrum timor filialis sit donum Spiritus Sancti.

1. concl. timor filialis est donum S.S. 2. con. timor servilis qua ratione servilis est a ... donum S.S. 3. concl. timor servilis quantum ad substantiam est quidem ab auxilio S.S. non tamen potest dici donum S.S.

Ar. 10. utrum crescente charitate minuatur timor

1. concl. timor filiorum crescit et augetur crescente charitate

2. concl. timor servilis quatenus servilis est expellitur omnino adveniente charitate. 3. concl. timor servilis secundum substantiam per quem timemus gehennam non ut summum malum crescente charitate paulatim decrescit et tandem quando est perfecta charitas omnino depellitur.

Circa 1. concl. notandum quod durand. 3. se. d. 34. q. ult.ª probat bona ratione quod obiectum timoris filialis est culpa et quamadeo separatur quis culpa timet quaratione est malum nobis possibile et impendens sed quanto aliquis magis [struck] minus illi impendet et possibilis est culpa quo magis crescit charitas magis minuitur timor filialis. P. ille qui habet charitatem minus perfectam eo magis periclitatur de culpa quam is qui habet charitatem perfectiorem. quare iste minus timet patet quod obiectum timoris filialis est culpa imminens. Caiet. dicit quod in obiecto timoris filialis [struck] duo considerantur. Primum est periculum committendae culpae alterum est magnitudo mali. et ista 2. conditio magnitudo mali est potior conditio ad timendum quam 1. condicio patet quia magis timemus maiora mala licet minus impendeant quam minora mala licet sint multum imminentia. v.g. magis timet homo aegritudine mortalem licet non immineat quam parvum dolorem capitis licet immineat et quia ille qui habet maximam charitatem apprehendit culpam tamquam maximum et gravissimum malum propterea magis illam timet quam ille qui habet minorem charitatem licet iste magis periclitetur. Unde hac parte verissima est quod s. quis qui habet perfectissimam charitatem maxime fugit culpam quia cognoscit maximum esse malum et certe hoc ipsa experientia manifestatur.

2. est aliud dub. circa 3. conclusionem. videtur enim falsa patet. timor servilis quantum ad substantiam est bonus et laudabilis quo quanto fuerit maior et intensior melior erit. patet quia quod bonus actus et laudabilis quo intensior est melior est quo quo magis augescit charitas non minuitur iste timor patet quia charitas perficit actus studiosos et bonos et non destruit illos.

Dicitur. quod 3.ª s. est tenenda de fide patet ex illo. timor non est in charitate sed perfecta charitas foras mittit timorem quod iste timor respiciens poenam minuitur per charitatem. et P. rationes s. th. egregie probat. quo magis enim quis diligit deum eo magis non timet poenam ab illo esse infligendam. et 2. ratio est egregia quia timor iste timet poenam ad tuendam.

Ad arg. R concedendo quod iste timor est bonus negatur tamen 2.ª quod non diminuatur per charitatem quia licet sit bonus secundum substantiam habet oppositionem cum perfecta charitate. propterea illa crescente ille decrescit

sicut voluntas ducendi uxorem bona est etiam voluntas conservandi virginitatem bona est et tn. cres cente voluntate virginitatis alia de crescit. Ad 2. dico quod ista q.ia nihil valet iste timor est bonus quantum ad substantiam quo quo fuerit intensior erit melior. sunt n. aliqua bona opera quae debent habere aliquam intensionem quam si praeterea iam sunt vitiosa. v.g. bonum opus est appetere divitias mediocriter ad alendam familiam et alia bona et tn. si vehementi amore illas diligeret aliquantuli inordinate esset malus amor.

Ar. 11. utrum timor maneat in patria.

1 concl. timor servilis non manet in patria. 2. concl. timor filialis perficitur et manet perfectissime et optime in beatis sicut charitas ex qua provenit. 2. st dub. de hac 2. con. videt. n. falsa. patet beati non timent penam quia securissimi sunt de sua aeterna felicitate sed ita similiter sunt maxime securi de divina amicitia a qua sciunt non posse separari g sicut non habent timorem servilem neque habent filialem. P. Christus nullum habuit timorem culpae quia licet culpa esset possibilis humanae naturae absolute considerate sed tn. ratione unionis divinae erat illi impossibilis sed similiter in beatis licet sit naturae absolute considerate sit possibilis tn. in illo statu est illis impossibilis g. P. quod si beati possunt timere culpam quia est possibilis naturae licet impossibilis statui ut ait S. Th. sequitur eadem ratione possunt timere penam quia licet sit impossibilis statui est possibilis naturae et sic habebunt timorem servilem

Ex tn. g certissime in beatis non est aliquis timor neque servilis neque filialis quia ferat illis aliquam tristitiam aut angorem animi ut in nobis est. q est contra felicitatem excludentem omne malum. Ad 2. dico quod timor filialis est in beatis non quantum ad istum actum qui est timere culpam quia certe est illis impossibilis sed quantum ad reverentiam est autem ista reverentia in eis qui contemplantur divinam maiestatem et excellentiam et periciunt quod est mali aliquam creaturam velle equari deo propterea timent et reverentur ut patet Job. 26. columnae celi paventes contremiscunt videntes deum. et isto timore Christus fuit repletus ut patet Isaie. 11. et hoc pacto debet interpretari S. Th. in 2. 2. q.e et similiter Aug. et Grego. etc.

Ar. 12. utrum

Ex affirmative.

De hac q. nihil dicendum. Sequit. q. 21. similiter nequi missa. Sequit. De q. 22. tampoco en esta bien o va el negocio.

Q. 23. De charitate.

Ar. 1. Utrum charitas sit vera amicitia / R. a primam ve.

In hac materia de charitate est disputatio ab omnibus theologis cum magistro in 1. sente. d. 17. et 3. sente. d. 27. usque ad 32. d. S. Th. disputat de ista charitate ab hac q. 23. usque ad 42. q. Qu. P° notandum q hoc nomen charitas non est nomen grecum ut aliqui putant sed est latinum vel tamen a latinissimis. Cicero lib. de amicitia definiens amicitiam ait esse nihil aliud quam omnium humanarum divinarum que rerum cum benevolentia et charitate summa consensio. Sed est discrimen inter latinos inter amorem et charitatem q amor latius patet in sua significatione quam charitas amor. n. est dilectio sive erga homines sive erga animantes insensibiles diligimus. n. vestes et divitias. charitas vero est solum in ordine ad deum et homines qua de re agit laurent. vala lib. 4. c. 62. Sed d. August. sup Joanne tractatu 123. ait q latinissimi auctores confundunt aliquando istud discrimen et usurpant pro eodem amorem et charitatem. Ita confundit Joan. 20. ubi Xpus ait Simon Joannis diligis me plus his. ubi interrogat de charitate et ait diligis. Respondit autem petrus tu scis quia amo te. ecce pro eodem accipit amor et dilectio sive charitas. 2° est advertendum q preter istam significationem charitatis que est amor benevolentis erga deum et homines. in primitiva ecclesia appellabant charitatem christianitatem convivia et hospitia que hospitibus et peregrinis ministrabant ut notat Erasmus in annotationibus sup epistol. Unde sup illud tobiam in expulsis suis convivantes ait q si tobiam grecam redderet tubus latino deberet traduci in dilectionibus et inter charitates. hoc ipsum notat tertullia. in lib. ad versus gentes. et in hac significatione rusticani et plebei appellant charitatem illam compotaciunculam que solet exhiberi in ex equiis mortuorum.

2° est q° dub. Utrum charitas que est inter homines et deum sit vere et proprie amicitia sine aliquo tropo aut figura itaque dicamur dei amici sicut alii sunt amici parentibus et aliis hominibus aut potius sit appellatio metaphorica sicut dicimur homines filii dei. et dicimur oves pascue eius per metaphoram vere. n. non genimus. Et videt. q. c. 2. q ista charitas non sit propria amicitia 1°. quia propria amicitia requirit equalitatem inter illos qui se vere diligunt et proprie [illegible] amicus est alter ego.

sed homines non possint habere equalitatem cum deo q. 2 no. post hic est se
tentia s. th. sic. Pro sole notandum ex Arist. 8. ethic. c. 2. quod ad veram
et propriam amicitiam quatuor conditiones exiguntur. 1. quod sit amor bene
volentiae et non concupiscentiae ex qua conditione colligitur quod quando diligimus
res aliquas propter nostram commoditatem cum illis rebus non habemus vera
amicitiam sed diligimus illas amore concupiscentiae ut qui diligit honores et di
vitias. 2. conditio est quod sit amor mutuus et reciprocus ita quod ex parte utriusque
extremi debet iste amor esse benevolentiae unde si aliquis diligat inimicum
sibi non est proprie amicus illius sed dicitur illi benevolus unde amicitia supponit
pro amore benevolentiae constandum alterum extremum redamatione. 3. condi
tio est quod ista amicitia non sit latens inter ipsos amicos sed alter cognoscat alte
rum et alterutrum sibi communicent suas operas. unde si essent duo quorum
uterque audiret de altero suas virtutes sed non se viderent nec per literas communi
cabuerint non sunt proprie amici sed sunt alterum benevoli quia requiritur ali
qua communicatio saltem per literas inter amicos. 4. conditio quod ista amicitia
debet esse propter honestatem et virtutem quia illi qui se diligunt propter utili
tatem proprie non est amicitia sed concupiscentia et ista amicitia utilis ait
Arist. quod plerumque reperitur in senibus quia cum multis indigeant querunt amicos
propter suam utilitatem et se propterea concupiscunt quod diligant vireque ami
citia quae est propter delectationem non est vera amicitia sed concupiscentia
et ista amicitia delectabilis feres solet occupare juvenes qui in mediis
voluptatibus propterea facile eos diligunt qui voluptate illos afficiunt. et
istae duae amicitiae utilis et delectabilis ait Arist. non sunt verae amicitiae neque diu
permanent quia sublata utilitate pereunt. amicitia autem quae habet pro funda
mento honestatem et virtutem est verae diuturna sicut ipsum fundamentum
virtutis. et inde est quod tales amicitiae paucissimae sunt quoniam preciosissimae
sunt et pauci sic se diligunt ratione virtutis sed si qui sint ait Arist. ex
illis consequuntur maiores utilitates et voluptates quam ex alijs. Ista amicitia
honesta divina est charitas inter nos et deum non propter nostras uti
litates sed propter ipsum deum qui est infinite bonus et adeo ipse est quod homo
habens charitatem vim ad sua bona ad se refert in deum et velet quod perirent
omnia pro sola dilectione dei. Et Caieta sic bene notat quod per istam cha
ritatem christianam volumus deo duplicia bona quaedam bona quae sunt in ipso
formaliter volumus quod sit omnipotens et infinite bonus et alia. et vellet
ista bona per charitatem est delectari quod deus habeat ista bona omnia

-alia bona volumus illi quae sunt extra ipsum sed in ipsius ordinem volumusque
regnet super omnia quod omnes creaturae sint illi subiectae omnique cedant in ipsius
gloriam et ista charitas requirit odium peccati quod sibi est contrarium.
Ex quibus ad dubium. quod charitas est verissima et propriissima amicitia inter
nos et deum neque potest amicitia ita proprie reperiri in rebus humanis.
patet quia omnes conditiones verae amicitiae quas supra posuimus optime conve-
niunt charitati quod Prima patet ex ipsa scriptura Rom. 4. et Jacob. 2.
credidit abraham deo et reputatum est illi ad justitiam et amicus dei appe-
latus est et Joan. 15. vos amici mei estis si feceritis quae ego praecipio vobis
et ibidem vos autem dixi amicos quia omnia etc. Idem ait Paul. Hebr. 11. ideo
non confundit deus appellari deus eorum. i. amicus illorum paravit n. illis civitatem.
Sed notat Caieta. hic quod ista amicitia hominis ad deum non est vulgaris amicitia
sed est magna et arctissima necessitudo propterea in sacris literis solet expri-
mi nominibus communicationibus ex quibus inter homines solent prodire magnae
amicitiae aliquando exprimitur ista amicitia nomine concivium et domesticorum dei
ad ephe. 4. iam non estis hospites et advenae sed estis cives sanctorum et dome-
stici dei. quia inter concives et praesertim inter domesticos solet esse non vulgaris
aliquando vero describitur ista amicitia nomine convivantium luc. 22. ait Christus
ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum ut edatis et bi-
batis etc. quia amicitia inter convivantes est alacris et voluptuosa. aliquando ex-
primitur ista charitas nomine sponsi et sponsae quia inter sponsum et sponsam est
tenerrima quaedam et maxima amicitia in lib. canticorum appellat Christus suam
ecclesiam sponsam et se ipsum sponsum. et apocalips. 21. ipse appellat.
Postremo explicatur ista charitas est quod optima comparatio. nomine
patrum et filiorum. Joan. 1. dedit eis potestatem filios dei fieri iis qui credunt
in nomine eius. ad Rom. 5. non solum autem sed gloriamur in spe filiorum dei.
Ista est melior comparatio inter omnes quia ex ista communicatione patris et
filii multa bona subsequuntur. scilicet obedientia ad patrem communio haereditatis.
amor mutuus inter filios eiusdem patris. ex quibus omnibus patet quod non
solum est vera amicitia ista charitas christiana sed est amicitia utilissima
et vehementissima quam habent homines justi cum deo.
Ad arg. 2. quod amicitia vera et propria non requirit omnimodam aequalitatem
secundum quantitatem absolutam sed satis est quod sit aequalitas proportionis
v.g. inter patrem et filium est vera amicitia et est illa aequalitas pro-
portionis

quod sicut se habet pater in ordine ad filios providendo illis et exhiben-
do illis officia debita, ita filii exhibet patri obsequium et alia que tenentur.
similiter etiam est in deo erga iustos quod sicut deus tribuit illis sua dona, ita ipsi illi
obsequium et gratias agunt.
2o est aliud dub. circa illud quod dicit s. th. quod omnis amicitia habet pro
fundamento communicationem inter amicos et quod inter deum et homines est
comunicatio eterne felicitatis. sequitur ex hoc quod charitas quam habemus erga deum
est amicitia utilis aut delectabilis potius quam honesta patet quia diligimus deum pro-
pter ea quae nobis communicamus eternam felicitatem quod magis diligimus deum prop-
ter bonum nostrum quam propter ipsum deum hoc amor est concupiscentie.
P. sequitur ex illo Arist. 8. ethic. 2. c. amabile quidem bonum unicuique autem
proprium quod quidquid homo diligat semper diligit propter proprium bonum.
R. quod aliud est amicitiam fundari in aliqua communicatione bonorum et aliud est
quod diligamus amicum propter aliquod bonum participatum ab illo primum n.
est verissimum de omni amicitia quod habet pro fundamento communicationem alicuius
boni v.g. diligimus homines quoniam sunt proximi istud dilectio habet pro
fundamento communionem nature. similiter cives diligunt se amicitia
politica quia cives communicant in civitate et politia et diligimus consanguineos
se diligunt naturaliter quia habent comunem genus et originem. Ita dico quod ista
amicitia quae est inter iustos et deum habet pro fundamento communionem et
consortium divine nature ad quam deus per gratiam suam elevat et vocat.
Scd. m. non sequitur ex hoc quod diligamus deum propter bonum quod nobis commu-
nicat licet n. illa communicatio sit fundamentum sed finis non est bonum communicati.
sed potius diligimus deum quia summe bonus est in se metipso et universe bona
quae nos habemus et nos metipsos per istam charitatem ordinamus in ipsum et
vellemus quod si id esset possibile etiam gloriam perdere ut ipse sua bonitate ex
inclinatione propria charitatis. Ex hoc patet sol. ad arg. s. th. n. solum
dicat quod ista communicatio est fundamentum non autem finis. Ad illud ex Arist.
R. p quod ille qui diligit amicum amore benevolentie diligit suum proprium
bonum quia amicus est meum proprium bonum licet nihil de illo expectem
... proprie non est utilitatis aut voluptatis sed m.
2. dico quod finis amicitie vere et proprie non est utilitas aut voluptas sed m.
non est inconveniens quod utilitas aut voluptas antecedant tamquam occasiones
ad ineundam veram amicitiam postea tamen in ista vera amicitia diligitur
amicus propter se ipsum. et utrum quae ista est vera amicitia ex illa sequuntur
utilitates et voluptates multo maiores quam ex aliis amicitiis ut diximus.

Unde dicit eleganter Cicero lib. 1. de natura deorum ad textus democriti et epicuri qui negabant providentiam dei circa res humanas. quod si a diis immortalibus sunt humano generi aliqua bona tributa possumus illos diligere et colere sin autem neque nobis nocere possunt neque timere eos tenemur illos diligere. qui non potest esse aliqua amicitia ubi nihil diligit ... honestissima quin ex illo oriatur aliquid ... Notandum quod bona quaedam nobis communicantur sunt duplicia quaedam sunt naturalia ut esse vivere et intelligere. et ex ista communicatione oritur amor naturalis quo diligimus deum naturaliter plus quam nos. sunt alia bona supernaturalia ut fides gratia et alia dona et in ista communicatione fundatur amor charitatis quo deum diligimus quia tenemus esse supernaturale bonum auctorem gratiae.

Ar. 2. utrum charitas sit aliquid creatum in anima.

Concl. est quod charitas per quam diligimus deum supernaturaliter est aliquid creatum in anima. i. mediante charitate infusa diligimus deum. sicut credimus per fidem et speramus per spem.

In hoc ar. notandum quod Aug. circa istam conclu. s. th. videtur esse varius et sibi repugnare aliquot. n. locis videtur docere quod ipse sp. s. est nostra charitas per quam diligimus deum super omnia hoc habet lib. 8. de trinit. c. 7. et 8. et lib. 15. c. 17. ait quod deus est charitas nostra sicut dicitur patientia nostra spes nostra misericordia nostra dicit. n. patientia nostra quia causat patientiam in nobis et similiter de aliis atque charitas nostra non sic dicitur quod ipse sp. s. per suam essentiam est nostra charitas hoc videtur docere Joan. ep. 1. Canon. c. 4. deus charitas est et qui manet in charitate in deo manet etc. et d. Aug. quod ita deus dicitur charitas sicut dicitur spiritus essentialiter Joan. 4. deus spiritus est. Ex istis locis magister sent. collegit suam sententiam et arbitratus est quod charitas non est in nobis habitus infusus. Sed in. idem Aug. lib. de spiritu et litera c. 32. expresse videtur oppositum docere dicit quod ipsa charitas est in nobis a deo. et diffunditur in cordibus nostris sicut ipsa fides. probatque ex illo Rom. 5. charitas dei diffusa est in cordibus nostris per sp. s. qui datus est nobis per quem datur nobis sp. s. qui dat charitatem quae est effectus sp. s. et dicit Aug. optime quod in isto loco Paulus non loquitur de charitate quae est ipse deus per essentiam sed de charitate qua nos diligimus deum.

qua facit nos dilectores sui qui est in fissando nostras ab ipso deo. Et in libro de moribus ecclesiae. c. 11. tractans illa verba apostoli neque mors neque vita poterit nos separare a charitate dei Rom. 8. dicit quod illa charitas est virtus quaedam in nobis quae rectissime dicitur mentis nostrae affectio. Et tamen ego non dubito quin d. August. fuit huius sententiae quam .s. Th. sic docet licet magister sent. habuerit iustam causam errandi propter alia loca.

2. dub. utrum ista sententia magistri quae negat charitatem esse habitum infusum sed esse ipsum spiritum sanctum utrum sit erronea. Respondeo quod si aliquis diceret quod ipse spiritus sanctus per essentiam suam est forma intrinseca animae nostrae quam mediante diligimus deum super omnia vel etiam diceret quod spiritus sanctus est ipse actus diligendi non solum esset hereticus sed stultissimus esset. et quidem aliqui sic intellexerunt magistrum quod haec esset eius sententia. probatur quia spiritus sanctus per suam essentiam non potest inhaerere mentibus nostris sicut forma accidentalium esset n. haec maxima imperfectio unde est hereticus. Probatur patet de actu quia actus noster diligendi est quidam actus mutabilis et variabilis quia quando non diligimus est postquam cessamus a dilectione unde non est hoc attribuere spiritui sancto stultissimum est et hereticum est. 2. ideo s. Th. sic docet quod magister noluerit hoc dicere.

2. concl. sententia magistri huius regulae est velut omnes scholastici est falsa. vera sententia est quod charitas est habitus creatus quem infundit animae nostrae quo mediante diligimus deum super omnia. probatur 1. ex ratione s. Th. omnis activa potentia ad producendum actum debet esse perfecta per aliquam formam et qualitatem quae sit principium producendi actum ut videmus in naturalibus. sed voluntas nostra est potentia ad producendum actum ut videmus in naturalibus. ergo debet esse perfecta per istam qualitatem tentam activa ad diligendum. 2. debet esse perfecta per istam qualitatem infusam per quam producat actum quidem opposit itemque in memoriis operibus quae sicut in operibus naturae. Probatur quia aliquando operationes producuntur actuo quaelibet agentibus ut sit perfecta operatio utrumque agens debet esse perfectum v.g. si architectus cultro producit effectum oportet ut effectus sit perfectus quod architectus sit perfectus ex parte etiam instrumenti sit perfectum. sed dilectio dei super naturalis producitur ab spiritu sancto qui est agens superior et ab anima nostra tamquam ab instrumento tamquam agente quo ut dicitur videlicet ab anima nostra tamquam per effectum spiritus sancti. ergo est perfectio sit perfecta debet utrumque agens esse perfectum spiritus sanctus est perfectus quod anima nostra debet esse perfecta per habitum infusum.

P. actus diligendi deum super omnia est elevatissimus et excedens totam naturam animus nostre et facultatem ergo ut fiat ille actus proportionalis oportet quod elevetur anima per habitum super naturalem. P. magister sententiarum fatetur aliis supernaturalibus concurrit virtutes supernaturales ut fidem infusam ad credendum et spem ad sperandum et dicat quod sint necessarie ergo multo potius debet poni charitas infusa oportet quoniam actus dilectionis magis est elevatus aliis.

S. consl. tempore magistri. ista sententia tantum erat falsa sed modo dico quod est erronea aut certe est periculosa et multi proxima errori hoc ego probavi latius. s. q. 6. ar. 1. ubi egimus de virtutibus esse habitus infusos illi requirere. solum dico quod expresse definitur in concilio tridentino sessio 6. c. 7. et in canone 11. definitur quod charitas est aliquid inherens animabus nostris.

Est dub. circa illud quod dicit s. th. in litera quod actus charitatis in nobis est promptior et facilior et delectabilior quam actus alicuius alterius virtutis propterea maxime indigemus habitu infuso. Videtur hoc esse falsum patet. quelibet virtus producit actum suum prompte firmiter et delectabiliter et virtus que est intensior producit actum firmiorem promptiorem et delectabiliorem ergo non debet tribui hoc peculiariter charitati. P. amicitia humana et charitas acquisita habet firmiores intensiores et faciliores actus quam virtus charitatis infusse ergo falsa est sententia sancti thome. ans. patet si aliquis exerceatur in actibus charitatis acquisite ut visitare egrotos conferre elemosinas carens charitate infusa est debilis est facilius et sentit promptitudinem in istis operibus. et si talis recens baptizatus cum infusa fuerit gratia et charitas infusa non tamen se exercuerit in operibus charitatis non sentiet tantam promptitudinem ergo maior est inclinatio charitatis acquisite quam infuse. Sed dico quod sententia s. th. est verissima quod inter omnes virtutes morales non est aliqua que sit promptior firmius inclinet quam charitas infusa et idem dico de actibus. probatur virtus que prestantior est et perfectior in sua natura habet maiorem inclinationem ad opus quam virtus minus perfecta sed charitas infusa est prestantior aliis virtutibus ut docet apostolus 1. corinth. 13. ergo ipsa est que promptius et delectabilius operatur. P.

 422

3. charitas inter alias virtutes hoc peculiare habet quod ut in essentia inclinatam suam est amor, amor autem est primum fundamentum et radix omnium inclinationum quae sunt in homine ut ait August. in confessio. amor meus pondus meum, illo feror quocunque feror, ergo charitas licet sit mediocriter intensa inclinat promptius et delectabilius quam aliae virtutes licet sint intensiores. Et inter omnes amores qui sunt in nobis amor primus summi boni tanquam est fortior et vehementior est aliis. de hoc amore legimus cant. 8. fortis est ut mors dilectio dura sicut infernus emulatio quia adeo fortis est quod nos facit exponere in tam periculo pro Xº. et ipsi in [illegible] i. 2 [illegible] est fortis quia facit perfecte durus sicut infernus. Ex hac ratione facile patet solutio ad primum. ore.

Ad 2. Ad quistam charitas infusa licet habeat in nobis maximam inclinationem ex natura sua solum potest impediri ex parte subiecti propter passiones et quia charitas aquisita destruit passiones et actus per quos ipsa charitas aquiritur propterea experimur nos magis promptos per illam quam per infusam. Ad 3. Ad quistam experientia facit pro sententia s. th. quoniam videmus multoties quod homo impeditus multis peccatis et passionibus quando incipit esse bonus christianus deus infundit illi gratiam et charitatem facillime omnia vincula peccatorum rumpit amor Xi. ergo [illegible] ut ait d. Hieron. in epistol. ad heliodorum. hoc tamen potest facere charitas aquisita per longum tempus.

Ar. 3. utrum charitas sit virtus. R. affirmative et amor est virtus

In hoc art. Est dub. circa illud quod dicit s. th. solutione ad 1. utrum amana amicitia qua bene facimus amicis sit proprie virtus saltem temperantia et aliae. Et eadem dubium est quod dicit Arist. 8. ethicorum. c. 1. [illegible] quies dicere amicitia ait quod est virtus aut saltem non est sine virtute ubi non audet definire quod sit absolute virtus. et videtur quod non sit virtus distincta ab aliis virtutibus moralibus. patet amicitia habet pro fundamento alias virtutes morales quia aliquis gaudet de bono virtutis et gaudet de illis propterea naturaliter inclinatur ad diligendum hominem probum ad quem [illegible] quod habeat alias virtutes et gaudent [illegible]

P. amicitia presupponit in homine quem diligimus probitatem et virtutem sine qua non potest esse vera amicitia. Secundo videtur esse contra rationem virtutis quod requirat honestatem ab extrinseco. P. arguitur fortius si ego diligo aliquem honesta amicitia et bonum aliquo corrumpatur et fiat malus continuo mihi desinit amicitia quia amicitia dicitur redamatione in utroque extremo quae non est quia alterum extremum caret virtute et probitate. Quod non contingit. Patet quia virtus nunquam corrumpitur per aliquid extrinsecum cum neque possit ... in vitio ... alterius. Propter istas rationes ... in disputatis de virtute q. de charitate ar. 2. tenet quod amicitia non est virtus peculiaris et distincta sed est inclinatio quaedam quae ... ex aliis virtutibus ad diligendum alterum probum et studiosum. Idem definit in 3o sen. d. 27. q. 2. ar. et hoc tenet Capreolus eadem d. q. 1. q. 1. Sed contra hoc est quod gravissimi philosophi consentiunt istam amicitiam honestam esse praeclarissimam virtutem inter omnes morales Cicero in lib. de amicitia ait solem demundo ... tollere videntur qui amicitiam de vita tollunt qua a diis immortalibus nihil pulchrius aut melius habemus. Seneca lib. 1. epistola 9. ait quod quamvis sapiens solo seipso contentus sit ... philosophus habere amicum cum quo exerceat amicitiam ne tanta virtus iaceat et definit quod pro ista amicitia conservanda debet aliquis homo morte oppetere. Et probatur ratione. Inter officia quibus ... pendimus ab amicis alterutrum potest esse excessus et defectus quia ad servandam in illis mediocritatem oportet statuere virtutem amicitiae propter sicut fit in omnibus aliis virtutibus moralibus. P. in voluptatibus et delectationibus atque utilitatibus quae utrique suscipiunt ab amicis et ... effectus et fructus amicitiae oportet statuere mediocritatem per aliquam virtutem sed hoc non videtur posse fieri nisi per virtutem amicitiae quae illa est ponenda. P. omnis actus laudabilis qui habet aliquam specialem difficultatem necessario requirit aliquam virtutem unde praesumitur sed continere ... et cum illo delectari illum ... pro

Marginal notes (left margin):

in virtus se ipsa contentus est.

ad diligendum bonum per rationis sive immediatio non requiritur nisi prudentia et sic est aliis virtutibus ... diligendum bonum virtutibus quod est in omnibus moralibus sufficiunt virtutes ... abs... amicitia ... diligendum amicum non ... amicitia ... quia ... aliis amicum propter bonum virtutibus ... ipso videntur ... sufficit ad diligendum bonum virtutibus illo sufficit et ad ... diligendum illum ... alius ... diligere ... propter bonum virtutibus

ita ut neque si sit adulatio neque fictio testis est, atque etiam dispositio quae requirit virtute unde procedat. Ad hoc dub. R. 1° quod amicitia honesta quae habet pro fundamento virtutem et honestatem morum inter humana bona est optimum et praestantissimum bonum. Ita dicunt omnes philosophi morales Arist. 8. et 9. ethicorum maxime laudavit, et Cic. lib. de amicitia et de hoc nulli dubium. 2. dico quod est dub. utrum amicitia sit distincta virtus ab aliis virtutibus moralibus et patet quod est dubium ex rationibus utrimque adductis, propterea in ipso est problema est. Caiet. 3. tom. 2. 2. ad 1. non solum exposuit, sed definit, sed relinquit utrumque probabile. Sed tamen sub est certe quod est homini praestantissimum est aliquis mores operatione ad proximum, certum tamen sit virtus distincta nihil refert.

Ar. 4 utrum charitas sit virtus specialis. R. affirmative.

In hoc ar. est dub. utrum charitas in ipsa sed in multitudine remissa etiam in minimo gradu sit dicenda virtus absolute et simpliciter, antequam operetur quod sit intensa. v.g. restringit aliquem a peccato per contritionem ut in multitudine remissa et sic deus infundit multitudinem remissam charitatem utrum sit virtus. Et videtur quod non sit virtus absolute et simpliciter. patet aliae virtutes morales non dicuntur simpliciter virtutes quousque sint in gradu perfecto vel temperantiae vel heroico, quod similiter charitas remissa non est simpliciter virtus nisi habeat operationem in intensam. P. quando sunt passiones in subiecto vehementes quae adversantur ipsi virtuti, illa virtus non est censenda nomine virtutis cuius evidens est manifesta quod pro illo tempore non potest producere actum firmum et facilem et delectabilem quod requiritur ad rationem verae virtutis, sed debemus expectare quousque passiones expellantur et virtutes radicentur in subiecto quando autem charitas in ipsis non est perradicata in subiecto hinc sunt passiones in subiecto quae adversantur ipsi charitati, quod pro illo tempore non est dicenda virtus donec sit in gradu temperantiae expulsis passionibus vel etiam in gradu heroico sicut fit in aliis virtutibus moralibus.

R. quod quaelibet charitas remissa etiam illa quae habet minorem intensionem absolute et simpliciter est appellanda virtus. probatur charitas minima nihilominus est amor ex quo qui ... credit omni

paratum ad expendendum omnia bona propter deum charitate vincitur, sicut legimus cantic. 8. fortis est ut mors dilectio. quaelibet dilectio quae est virtus quae se cognoscit praestantissima virtutum. Probatur quaelibet charitas etiam minima sufficit [illegible] a peccatis et copulat nos et unit cum ipso deo et facit opera [illegible] virtutum meritoria et virtus ordinat operationes aliarum virtutum in finem suum ultimum et supernaturalem. Instante omnia sunt officii et muneris [illegible] praestantis virtutis. Quaelibet charitas attingit ipsum deum summum bonum et beatitudinem. Quaelibet charitas est virtus absolute et simpliciter. Patet consequentia quia quomodocumque attingat tamen obiectum est maximum et praestantissimum opus.

Ad secundum. Ex quo malis virtutibus moralibus ita fit quod non censentur virtutes simpliciter quousque consentiant ratione obiecto et expellant passiones quae non possint habere perfectum opus, sed minima charitas sufficit habet ingenium praestantissimum maximum omni et operabitur dilectione.

Est aliud dub. circa illud quod dicit s. Th. quod obiectum charitatis est summum bonum quatenus est nostra beatitudo. Scotus in 3. sent. d. 23. q. 1. ar. 2. tenet oppositum sua sententia est quod obiectum charitatis est deus sub ratione deitatis quatenus in se est summum bonum et ab his hominibus nunquam ex illo esset proventurum aliquod bonum aut beatitudo. Probatur bene. Primo charitas est virtus theologica et praestantissima virtutum quae respicit deum sub praestantiore et excellentiore ratione. Illa vero est ipsa deitas et bonitas quae est in ipso deo et non beatitudo quam nobis tribuit. Quia si charitas respiciat deum quatenus est nostra beatitudo sequitur quod non sit amor amicitiae sed potius concupiscentiae quia diligeremus deum pro bono nostro et nostra utilitate contra [illegible] falsum. Probatur sequitur quod quae sequeretur quod charitas et spes nihilo differrent. Probatur sequela quia spes fertur in deum quatenus est bonum nostrum et debet a nobis [illegible] possideri, quod autem est sunt [illegible] quae illae sint distinctae virtutes.

Pro explicatione notandum quod quando dicit s. Th. quod summum bonum[illegible]

boni beatificum non vult dicere quod finis per se tuo diligendi deum est beatitudo nostra in qua nos consequimur, ut intelligit s. Th. sic n. charitati formam constituunt illud esse finem. Sed quod dicat s. Th. iuxta explicationem Caiet. sic est quod ipse deus quatenus in seipso summum bonum est supernaturale obiectum est obiectum nostrae charitatis, et appellat bonum et obiectum beatificum quia sub illa ratione beatificat homines quatenus est summum bonum et supernaturale, ita ait Ioan. 1. cano. c. 3. cum apparuerit similes ei erimus quia videbimus eum sicuti est, i. sicut est bonum summum et supernaturale. Ad dicitur quod intellectus quatenus summum bonum beatificum intelligit s. Th. aliquid magis et quatenus fundat. dico n. quod s. Th. supponit quod omnis amicitia fundatur in aliqua communicatione alicuius boni v. g. amicitia politica fundatur in communione civitatis, et dicit quod s. Th. quod ista charitas infusa habet pro fundamento communionem eius de natura et eiusdem beatitudinis in qua deus nos gratiam suam nos elevat in consortium naturae suae et in perfectionem ac vitam perfecte infinitam inde provenit quod nos diligamus deum quatenus in se est summum bonum et supernaturale et beatificat quo nos facit beatos. Dicat s. Th. quod inde provenit charitas quod illud est eius fundamentum, et non dicat s. Th. quod dilectio fertur in deum quia est nostra beatitudo ut quod iste sit finis charitatis.

Ar. 5. utrum charitas sit una virtus. Est affirmative.

Concl. huius ar. est apud omnes theologos receptissima. et probatur. Primo in amicitia humana eodem amore quo diligo amicum diligo quidquid ad eum pertinet sic eodem amore quo diligo deum diligo proximum propter eum. 2. ubi non est in obiecto specialis difficultas et diversa ratio boni non oportet multiplicare virtutes sed qui diligit deum ista charitate sine aliqua difficultate diligit proximos &c.

Est hic dub. quod videtur sequi ex hoc quod sola charitas infusa sit sufficiens ad implenda omnia praecepta legis et quod nulla alia virtus sit necessaria. patet prima quia charitate diligimus deum efficaciter &c.

per eandem facile potest homo implere precepta legis que nos ordinant in ipsum ut s. quod sit homo temperatus fortis et alijs virtutibus [illegible]
P. per charitatem in [illegible] diligimus efficaciter proximos, quare per eandem possumus implere precepta in ordine ad proximum ut non furaberis non occides et. P. arguit ex illo Rom. 13. qui diligit proximum legem impleuit nam non occides non adulterabis et si quod est aliud mandatum in hoc uerbo instauratur diliges proximum tuum sicut te ipsum et tandem concludit plenitudo ergo legis est dilectio
Et tamen quod preter dilectionem dei et proximi oportet habere alias virtutes ad implendum precepta que nos bene ordinant cum deo vel cum proximis et ratio est quia vna eadem charitate diligimus deum et proximum quia utraque est dilectio formaliter sed a. [illegible] virtutum non sunt formaliter dilectiones sed differunt per. diversa obiecta ideo oportet habere alias virtutes circa illa obiecta. P. virtutes morales que sunt in appetitu sensitiuo ponuntur ad frenandas passiones ut appetitus pareat rationi et charitate non potest [illegible] habere ad charitate quare preter charitatem oportet habere alias virtutes P. virtutes que sunt in voluntate ut iustitia habent obiecta distincta circa que versantur iustitia habet pro obiecto reddere unicuique quod suum est quod est distinctum ab obiecto charitatis quare debet esse virtus distincta a charitate dico tamen quod charitas ordinat hominem ad omne opus necessarium siue erga deum siue erga homines ideo oportet habere alias virtutes ut charitas [illegible] et faciliter ordinet hominem in suum finem.
Ad auctoritatem pauli dico quod intelligit quod omnia opera aliarum virtutum pertinent ad charitatem imperatiue non autem elicitiue et sic charitas legem implet

Ar. 6. vltim

1. con. Charitas antecedit omnes virtutes morales. 2. concl. Charitas est prestantior alijs virtutibus theologicis. ratio s. th. est elegantissima
Notandum quod q. s. th. est de spe patet. 1. corint. 13. nunc autem manent fides spes charitas maior autem est charitas et ad colos. c. 3. postquam dixerat paul. multa de alijs virtutibus illas commendando dicit

ait sup hę commia charitatem habete Ap. 1. timot. 1. finis praecepti est charitas de corde puro &c. Sed lutherus impudentissimus hereticus dicit q fides est praestantior charitate et propterea fidei tribuit justificationem et adducit multa loca scripturae in quibus maxime commendatur fides sed de hoc videndum est apud Roffensem lib. contra luth. ar. 1. et 15. Sed dico q multa sunt loca quae tribuunt justificationem fidei debent intelligi sicut explicat paul. ad galat. 5. de fide viva quae per charitatem operatur. tota n. efficatia fidei est a charitate et Jacobi. 2º. dicitur q sicut corpus sine anima mortuum est ita fides sine operibus charitatis mortua est in semetipsa deinde q totius ... epistola Jacobi. et 1. canonica Joannis. tribuit efficatiam fidei ex charitate qua operatur.

contra istam conclu. est argu. martyrium est actus perfectissimus inter omnes actus virtutum sicut ait Christus Joan. 15. maiorem hanc dilectionem nemo habet &c. sed martyrium est actus elicitus a virtute fortitudinis et solum imperatus a charitate ergo fortitudo est virtus praestantior. 2º. patet quia ex actibus elicitis et non imperatis debemus pensare perfectionem virtutis. Praeterea martyrium delet omnem culpam et penam sicut bap. propterea n. dicitur bap. sanguinis sed charitas non delet penam nisi adiuncta ~~charitate~~ penitentia ergo actus martyrii est praestantior actu charitatis et ex consequenti fortitudo est praestantior charitate. Praeterea arguitur contra rationem s. th. probat n. q charitas est perfectior ex eo q nos deo coniungit. voluntas non stricto potest ferri in obiectum magis quam intellectus sed in ista vita non possumus cognoscere deum sicuti est quia cognoscimus illum per species rerum sensibilium ergo neque voluntas potest diligere deum quam potest nisi admodum imperfectissimo modo quia cognitio est imperfecta

Pro solutione est notandum q licet una virtus sit perfectior altera non oportet q quilibet actus virtutis perfectioris sit melior et perfectior quolibet actu virtutis imperfectioris v. g. justitia est perfectior temperantia et tamen perfectissimus actus temperantiae est perfectior minimo actu justitiae unde debemus comparare virtutes secundum totam latitudinem et comparare actum praestantissimum unius cum actu praestantissimo alterius et ita conferre illos inter se in quo sensu dicimus q charitas est praestantior omnibus aliis virtutibus quia praestantissimus actus charitatis est perfectior et melior praestantissimo actu cuiuscumque alterius virtutis sive moralis sive theologicae

Ad. 1. Rx quod licet martyrium sit prestantissimus actus fortitudinis tamen charitas habet aliquem prestantiorem actum martyrio v.g. beatam virginem habebat aliquem prestantiorem actum charitatis quam martyrium laurentij aut alterius sancti. 2. dico quod actus martyrij habet maximam perfectionem non a fortitudine a qua elicitur sed magis a charitate a qua imperatur et hoc est quod dicit evangelium maiorem hac dilectionem nemo habet ut animam suam ... commendat quod est indicium charitatis quam nemo habet qui pro ... moritur vnde dico quod si martyrium a sola fortitudine eliceretur et non imperaretur a charitate non esset actus tam illustris. ita ait Paul. 1. ad corin. 13. si tradidero corpus meum ita ut ardeam charitatem autem non habuero nihil sum

Ad. 2. Rx similiter quod iste actus martyrij habet vtrumque s. et remittit culpam et penam quatenus est imperatus a charitate. sed tamen remittit actus ... culpam et penam quatenus est actus fortitudinis et ... opere ... alterius loci questio ...

Ad 3. Rx ... d. th. 1. q. 27. ar. 4. ad 1. ait quod licet modus ... non possit ... in cognitione tamen non oportet quod modus diligendi sit ... modus cognoscendi ... imperfecte cognoscere et tamen ... perfecte diligere et ita fit ... imperfecte diligimus tamen illum perfecte sicut est a parte rei et hinc est quod fides in portu evacuabitur ... dicit imperfectionem ... cognoscimus ... sicut ... est. sed tamen dilectio que est ... etiam in portu ... charitas ... non dicit imperfectionem sed ... quod licet ... charitas sit prestantior cognitione ... in portu ... deum ... per ... essentiam suam cognitio erit prestantior dilectione et ... beatitudo essentialiter consistit in cognitione.

Ar. 7. vtrum sine charitate possit esse aliqua virtus.

1. concl. virtutes morales et reliquie virtutes theologice sine charitate non sunt proprie virtutes et simpliciter ... 2. quod ... quedam ... dicuntur virtutes. 3. omnis virtus sive simpliciter sive ... debet referri ad bonum quod vere sit bonum et non ... bonum ...

2. est dub. circa 1. quod videtur ... accipiamus ... philosophum ... qui per longum tempus ... ... quod ...

ille in materia Justitiæ operatur prompte firmiter et delectabiliter q. habet virtutem Justitiæ. antecedens est notum q. 2 probatur quia proprie dicitur virtus Justitiæ quæ circa materiam suam facit opera ri prompte firmiter et delectabiliter. P. oes virtutes naturales fundantur in lumine rationis quod dictat bonum rationis esse sequendum et malum fugiendum sed virtutes morales sine charitate inclinant hominem efficaciter et reddunt hominem facilem et promptum circa suam materiam q. proprie et simpliciter sunt virtutes. P. ista perfectio charitatis est virtutibus moralibus et naturalibus extrinseca et accidentaria q. etiam si absit ista perfectio charitatis erunt simpliciter virtutes. antecedens est notum quia virtutes morales et naturales sunt secundum rationem simonem charitas tamen est ex infusione divina q. patet quia salvatur esse ... rationis istarum virtutum sine charitate. et ita qui negat virtutes morales sine charitate perinde est ac si dicat q. homo sine charitate non est homo

Ad istā arg. Respondetur optime Caieta. et notat q. quilibet artifex judicat in disciplina sua de rebus secundum proprias causas eius disciplinæ et quia theologus habet pro fine deum quatenus est obiectum beatificum ideo non appellat aliquod bonum simpliciter nisi illud quod ordinat nos in istud bonum et illas propterea simpliciter appellat virtutes quæ ordinant nos in deum. Ita loquitur d. Agust. lib. 4. contra Julian. pelagi. c. 3. et afirmat non esse aliquam virtutem veram sine charitate christiana quidquid disputavimus. s. ... q. 10. ar. 4. et paul. 1. corint. 13. ait si tradidero corpus meum etc. et christus ita docet Joan. 15. sine me nihil potestis facere et ita debet loqui et sentire theologus. 2. dicitur q. filosophus moralis qui nihil novit de evangelio sed finis eius est vivere secundum honestatem appellaret simpliciter virtutes istas virtutes naturales quia operantur delectabiliter et prompte in ordine ad illum finem et ita tota ista questio est de nomine

Ar. 8. utrum charitas sit forma virtutum. Respondetur afirmative

Notandum q. gratia et charitas apud sanctos dicuntur formæ aliarum virtutum sed discrimine quodam quia gratia est qualitas quædam quæ reddit hominem deo gratum et alia opera dicuntur grata propter istam gratiam et charitas q. ...

charitas dicitur forma quia est habitus operativus circa ultimum finem et munus eius est elevare operationem nostram ad finem ultimum a quo sumunt perfectionem.

Q. 24. De charitate comparatione ad subiectum.

Ar. 1. utrum voluntas sit subiectum charitatis. R. affirmative

In hoc ar. notandum quod inter theologos modernos et s. th. est diversa sententia de gratia et charitate. moderni n. in 2. sent. d. 26 existimant quod gratia et charitas non distinguuntur sed sunt una virtus et quod charitas est in voluntate subiective dicunt etiam quod gratia est in voluntate et quod charitas est habitus operativus dicunt quod gratia est etiam habitus operativus unde formaliter per gratiam diligimus deum super omnia et per illam nostra opera redduntur deo grata et eliciuntur ab ipsa gratia. Sed apud s. th. gratia non est habitus operativus sed est qualitas quaedam qua formaliter sumus amici dei et sumus obiectum dilectionis dei et quia nos diligit infundit nobis istam gratiam et elevamur in quoddam esse divinum et supernaturale ut dicit Petrus 2. cano. c. 1. maxima et pretiosa nobis promissa donavit ut divinae simus consortes naturae. et ideo apud d. th. non est in potentia sed in essentia animae ita tenet in 1.2. q. 110. ar. 4. unde sicut anima rationalis tribuit esse humanum et naturale ita ista gratia tribuit esse divinum et supernaturale sed charitas est virtus operativa quae ordinatur ad hoc ut nos diligamus deum amore reciproco ex toto corde sicut deus diligit nos per gratiam ita nos diligamus ipsum per charitatem propterea charitas non est in essentia animae sed in potentia et non est in appetitu sensitivo ut patet ex ratione s. th. quia est in voluntate

Est dub. circa rationem s. th. videtur n. quod nihil probet quia virtutes infusae ut temperantia et fortitudo infusae sunt in appetitu sensitivo

22. q. 24. Ar. 1.

Sed in. obiectum istorum virtutum est bonum supranaturale quod sic distinguntur ab aquisitis q. P. temperantia aquisita et alie virtutes sunt in appetitu sensitivo Sed in. obiectum istorum virtutum est aliquod commune ut obiectum temperantie est temperate comedere quod non est bonum. Rn. in. quod ratio ista est demonstrativa quia obiectum est commune scilicet bonum divinum quod non potest apprehendi a potentia sensitiva

Ad 1. argu. Rn. quod virtutes infuse que sunt in appetitu sensitivo habent tale obiectum quod aquibile quia moderat easdem passiones.

427

De ista materia s. de necessitate charitatis agunt theologi in 1° sent.
d. 17. Negaverunt charitatem necessariam in quantum est gratia ut
diximus apud illos eadem qualitas est gratia et charitas. Unde statuunt
dicunt concl. 1ª. deus de potentia absoluta potest facere hominem gratum
et amicum sibi sine aliqua qualitate infusa sed tantum per beneplacitum suum et bonam voluntatem quam gerit erga hominem amicum
sicut fit in amicitia humana. 2ª concl. illorum est. loquendo de potentia ordinaria iuxta quam deus omnia suaviter disponit et operatur
in gratie effectibus supernaturalibus conformiter ad naturam est necessaria qualitas infusa ut homo reddatur gratus deo et amicus eius
quae est ipsamet charitas per quam diligimus deum ut theologi
Durand. d. 17. q. 1. et Scotus eodem. Unde apud istos theologos quae est
necessaria et charitas absolute et simpliciter ut sit gratus deo et opera
eius sint accepta deo sed quatenus ista quae est charitas per quam diligimus deum super omnia non est absolute et simpliciter necessaria
ad diligendum quia possumus nos per naturam et per facultatem liberi arbitrii potest diligere deum super omnia sed hoc solum praestat nobis
charitas s. quod facilius et promptius diligimus et firmius unde Scotus
in 3° sent. d. 23. q. 1. expresse tenet quod ad credendum articulos fidei
ad sperandum per spem christianam non sint iste virtutes fides et spes
simpliciter necessarie sed solum praestant nobis facilitatem et firmitatem in istis actibus. Jn eodem 3° sen. d. 27. q. 1. dicit quod charitas
quatenus est habitus operativus per quem diligimus deum super omnia non est simpliciter necessaria ad diligendum deum quia possumus per libertatem arbitrii sufficienter diligere sed solum praestat promptitudine et firmitatem
sed ait quod ista charitas considerata quatenus quae est et reddit nos
deo gratos est simpliciter necessaria. At d. Th. differt ab istis
in duobus 1°. non probat necessitatem charitatis quatenus charitas
est gratia quia apud d. Th. sunt distinctae a se et qualitates
gratia et charitas ut diximus. 2° d. Th. differt quia charitas prout
illum est simpliciter necessaria ad diligendum deum super omnia

q. diligere deum sup omnia est actus elevatissimus ad quem non sufficit nostra
natura sine charitate potentia suffulta. Supposito q. istam intelligentiam s. th.
2a est dub. utrum actus dilectionis christianus quo diligimus deum ex
tota anima et corde de qua dilectione ait X. Matth. 22. quod est primum Vid. quater
et maximum mandatum legis. utrum possit haberi per naturam vel per auxilia requi 12. q. 109. ar
ritur charitas infusa ad habendam istam dilectionem quam [illegible] 3. et 4.
tiam. Et videtur q. possit haberi per naturam et implere istud praeceptum.
nos cognoscimus per naturam deum esse summum bonum et diligendum super
omnes res et super nos met ipsos ergo potest nostra voluntas conformare se
que dictamini et judicio et diligere deum sup omnia sicut cognoscat
esse faciendum quia est naturali. et q. 2° patet quia voluntas nihil aliud est
nisi appetitus rationis quidam rationalis et quia volumus id quod ratio docet esse
faciendum. Et confirmatur primo in omnibus aliis operibus virtutis voluntas
potest efficaciter eligere et velle quodlibet opus virtutis quod intellectus
docet illud bonum esse prosequendum. v.g. potest voluntas noster diligere
parentes, facere elemosinam indigenti quia intellectus docet illud esse fa
ciendum. ergo etiam in opere charitatis ipsa voluntas potest efficaciter
velle diligere quod intellectus dictat esse diligendum praesertim quod ad
diligendum voluntas est multo propensior quam ad opus cuius cumque alterius
virtutis ut diximus. 2°. potest homo per naturam diligere amicum
plusquam res oes. et semet ipsum ergo etiam deum. ans patet quia multi homines
morte oppeti verunt pro amicis et philosophi bene instituti docent quod
debemus mori aliquem pro amicis q. 2° patet quia inter oes res debet nobis
multo charior esse amicitia et sic intelligimus per naturam quod recepi
mus ab illo omnia beneficia naturalia. Et certe quod diximus pro
potest homo per naturam diligere videntur in favorem naturae hominis
et deus praestante illam quibus non potest facere id quod res etiam
insensibiles faciunt quia rapiuntur in deum maxime amore naturali.
3°. homo infidelis potest diligere idolum suum et falsum deum
plus quam semet ipsum et omnes res quod patet quia potest mori
pro falsa religione sua et multi fecerunt ergo homo
potest in lege naturae potest verum deum plus quam omnia diligere.
[illegible] deum [illegible] q. 2° [illegible] qui
Unitem [illegible]

quod si y dso laterpotest [illegible] falso et communi multorum [illegible]
de dei [illegible] credentes [illegible] obierunt [illegible] vehemente [illegible] dei
in quibus tamen non fuit charitas infusa. P. arguitur ex d. Th.
12. q. 109. ar. 3. ubi tenet expresse quod homo in statu naturae
integrae poterat diligere deum super omnia et complere omnia praecepta
licet modo non possit. ergo ista dilectio dei super omnia non
excedit naturam humanam. et ad hoc ibi et d. Th. optime probat
sicut membra corporis ait naturaliter in [illegible] dile-
ctione [illegible] propriam dilectionem [illegible] quod natu-
raliter exponunt [illegible] pro bono totius. P. arguitur si homo
posset [illegible] facultate naturae diligere deum super omnia sequitur
quod aliqui homines possent in se ipsis experiri charitatem infu-
sam et scirent se certo esse in gratia. patet sequella sunt multi
homines [illegible] qui experiuntur in se ipsis quod diligunt deum super
omnia et facile propter istam dilectionem essent [illegible] multi
fecerunt [illegible] potuerunt [illegible] natura [illegible]
certo esse in gratia. [illegible] sciri non potest nisi ex revelatione
ut patet ex illo Ecclesiastes 9. nemo scit utrum odio vel amore
dignus sit. In contrarium tamen est [illegible] Th. in [illegible]
optime est. ista dilectio est supra totam naturam et non potest ha-
beri per naturam. patet quod fundat in communicatione bonorum su-
pernaturalium [illegible] in beatitudine [illegible]
Pro solutione dub. 1º notandum quod dilectio dei super omnia est duplex
altera est supernaturalis et divina dilectio qua diligimus
deum super omnia quatenus est [illegible] beatitudinis et [illegible]
de communicatione quae supponit gratiam justificantem quod sicut deus
diligit nos per gratiam qua nobis infundit [illegible] charitatem
supernaturalem redamamus illum. altera est dilectio dei super
omnia naturalis qua diligimus deum ut est principium
et finis naturalis noster quatenus illum per naturalem cognos-
cimus et sicut dilectio supernaturalis nascitur ex cogni-
tione supernaturali fidei ita altera ex cognitione natu-
rali

De utraque dilectione frat(ris) sermone S. Th. 12. q. 109. ar. 3 ad 1.
dicit quod dilectio charitatis qua(e) est ex gratia eminentius diligit
deum quam natura qua natura diligit deum ut principium naturale
… ut est auctor beatitudinis cum qua contentus … spiritua
lem societatem et sic in … 2 ad 1. expresse S. Th. habitu utraque
dilectionem. 2o notandum valde quod dilectio naturalis dei super
omnia est duplex alter est perfecta dilectio quae continet in vi…
…impletionem omnium preceptorum naturalium quae dilectio …
… omne continere … et … operarer deum …
… aliquod peccatum mortale contra preceptum naturale …
dilectione naturali … loquitur Paul. Rom. 13. nemini quicquam
debeatis nisi ut invicem diligatis. qui diligit proximum legem
implevit nam non adulterabis … in hoc verbo impletur diliges
proximum sicut teipsum. Similiter Joan. 1. canon. c. 3.
ait filioli mei non diligamus verbo et lingua sed opere et veritate
vera dilectio implet precepta naturalia decalogi et … est
diligere deum et proximum naturali dilectione. et Matth. 7. …
… cognoscetis eos non omnis qui dicit mihi domine domine
intrabit … ista dilectio debet implere voluntatem …
altera est dilectio naturalis dei super omnia est imperfecta …
quae non consistit in opere et veritate sed ad momentum
consistit in affectu et non implet preceptum. v.g. si aliquis pecca(tor)
… meditatus inspiratione … et dei beneficii …
… omnibus … placere deo et in illo die
placere sed postea … veniente … tentatione fragile succumbit
peccatis ista dilectio est magna dilectio quae appellatur dei super
omnia quia … consistit in … quam in opere et veritate pro
pterea ait Joan. non diligamus verbo neque lingua sed opere et veritate
S. Th. q. 1. … ad diligendum deum christiano dilectione quam
… Matth. 22. et ait primum esse et maximum
precipit dominus Matth. 22 …
mandatum …

Ad credendum autem fidei indigemus fide infusa, ad sperandum beatitudinem indigemus spe infusa, ergo ad diligendum deum super omnia indigemus charitate infusa, praesertim cum dilectio dei sit actus multo perfectior et elevatior quam actus credendi aut sperandi: istam consequentiam probavimus q. 6. de fide n. 1. ubi probavimus quod ad istos actus requiruntur habitus infusi, et etiam probavimus s. q. 23. n. 2.

2. Con. ista dilectio charitatis ad quam indigemus habitu infuso est simpliciter supra facultatem nostri liberi arbitrii, itaque non possumus ex totis viribus illam habere sine indigemus dono et auxilio dei. tota quae est certissima et qui diceret oppositum erraret contra fidem meo iudicio. patet 1º testimoniis apertis scripturae. Rom. 5. charitas dei diffusa est in cordibus nostris et est donum dei. et loquitur apostolus de actu charitatis. c. 8. loquitur magnifice paulus de ista dilectione de qua reddit nos deus confirmatissimos contra omnem potestatem inferiorem illis verbis quis nos separabit. et 1. corinth. 13. praefert istam charitatem aliis virtutibus infusis et expresse asserit esse donum dei. et 1. ad tim. 1. ait quod est perfectio et finis totius religionis. ad coloss. 3. super omnia charitatem habentes quae est vinculum perfectionis. denique d. Joan. tota 1ª canonica probat quod charitas est donum dei, praesertim c. 4. ait charissimi diligamus invicem quia charitas ex deo est et omnis qui diligit ex deo natus est. 1. tota q. est definitum contra pelagium in concil. milevitano c. 4. aiebat pelagius quod apostolus nobis praedicatum est evangelium et sic facere quis cognoscat ipsum bonum modo a libero, quia propriam virtutem poterat deum diligere super omnia. ibi tamen definitur quod charitas est donum dei ita diligere. ubi ait est donum dei et scire quae facere debeamus et dili

 430

S diligere ut faciamus &c. Et in concil. arausicano c. 25.
ubi pulcherrime agitur de istis virtutibus in speciali dicitur
quod sine praeveniente auxilio dei non possimus aut credere aut
sperare aut diligere ut iubemur. Item definitur in concilio
tridentino sessio 6. canone 3. ait si quis dixerit quod possimus
aut diligere aut credere aut sperare sine praeveniente auxi
lio dei et gratia iustificante anathema sit. Ex omnibus his
patet quod longissime distent a veritate dicti theologi. Et alii
qui putant quod illa dilectio potest haberi per naturam [illegible]
quam minime est prompti et faciliter diligendum in quo errore
etiam videtur esse caietanus 1. 2. q. 171. ar. 2 ad 3. et capreol.
in 1. sent. d. 17. q. 1. in 2. ad 2. Et certe mirandum est
quod post tot viri doctissimi in doctrina s. th. alucinati fuerint
3. q. dilectio naturalis dei super omnia quae est vera et perfecta
dilectio et est efficax ad implenda omnia praecepta decalogi
et potest continere [illegible] observantium per longum
tempus illa non potest homo habere sine gratia iustificante / S. multo minus
[illegible] natura integra erat / pot. habere dile
[illegible] in statu naturae corruptae. Et th. [illegible] ad implendum omnia praecepta / ctionem quae est
omnium possibilium probatur [illegible] / tendat peccati
legis per longum tempus indigemus gratia dei et non possimus / mortale pre
per vires naturae sine gratia illa implere ergo ista dilectio quae [illegible] / hi quod hoc fieri
[illegible] tempus [illegible] non potest haberi sine gratia. / non pot sine p
probatur s. th. eleganter in 1. 2. q. 109. ar. 4. Et 6. / nitentia s[illegible]
2. est sententia communis doctorum et scholasticorum quod in statu
naturae lapsae non possumus diu perseverare sine peccato mor
tali sine gratia dei iuvante ut gregor. homil. 11. super ezechiel.
peccatum quod per poenitentiam non deletur suo pondere
mox alium trahit. Et patet ex illo ecclesiastici 27. si non in ti
more domini tenueris te instanter cito subvertetur domus tua
Et ibi [illegible] vera homini [illegible] semper [illegible] peccato [illegible] libertate

2.2. q. 24. Ar. 2.

Distinguo: sine dubio est de fide in contrapositum quod non potest homo diu perseverare sine peccato absque gratia dei, quae de fide licet modo non ex[illegible] ut S. Th. [illegible] lib. 3. contra g. c. 160. quid de re videri est magister [illegible] lib. 1. de [illegible] c. 22.

4. Concl. homo existens ex gratia potest habere dilectionem naturalem dei super omnia naturaliter ad momentum ad modicum tempus. probatur potest implere per naturam omnia praecepta naturalia per modicum tempus, quare et praeceptum istius dilectionis potest, quia praeceptum de dilectione est naturale. Probatur patet ex argumentis factis in propositione [illegible] quaestionis quae [illegible] manifeste probant. Probatur homo existens in peccato mortali ut puta heretico [illegible] venialiter et culpabiliter potest mori pro cultu dei, [illegible] opus imperatum a dilectione dei et habet naturaliter sine [illegible] quod non velet deo displicere [illegible] in omnibus placere, [illegible] potest implere naturam [illegible] praeceptum [illegible] tantum per modicum tempus. Probatur videtur esse sententia S. Th. in 3. sent. d. 27. q. 2. ar. 4. q. 3. ubi ex [illegible] quod gratia est forma omnium virtutum etiam ipsius charitatis et dilectionis ubi [illegible] potest esse dilectio sine gratia et charitate vera [illegible] dilectio super omnia ad momentum. [illegible] ut [illegible] non est dignum quod appelletur dilectio dei super omnia.

Ar. 3. utrum charitas infundatur secundum capacitatem naturalium

Quaestio est quod charitas non infunditur secundum dispositionem hominis, sed secundum voluntatem dei. In hoc ar. 2 [illegible] de veritate istius quaestionis S. Th. [illegible] primo quod [illegible] charitatis debet [illegible] secundum dispositionem recipientis. probatur [illegible] ex d. Th. 1. sent. d. 17. ar. 3. q. 1. ubi ait quod deus infundit gratiam secundum dispositionem ipsius recipientis et 3. p. q. 86. ar. 2

dicit q deus non infundit adultis gratiam charitatem secundum maiorem libertatem arbi-
trij quo detestentur peccata. et q. 89. ar. 2. dicit expresse q secundum ma-
iorem vel minorem intensionem illius motus liberi arbitrij maiorem gratiam
infundit et intensiorem aut remissiorem. q secundum dispositionem recipientis
infunditur gratia et charitas. Tertio. forma magis recipitur natura creaturae subiecti
pendet a duobus a causa efficiente et a dispositione subiecti. grauibus vi-
demus in naturalibus q si ignis debet introducere formam in ligno quo
ipsum lignum magis est dispositum eo magis aut minus calefit ab igne
sed charitas et gratia sunt formae quas natura creaturae recipiunt in anima
et sunt intensibiles et remissibiles ergo pro dicto dispositione subie-
cti infundet maior aut minor charitas. Contra arguit Bononien. q si
propter dispositionem et conatus naturales infunderetur charitas ma-
iorem vel minorem charitatem sequitur q non sunt digni laude homines
qui vehementius detestantur peccatum et melius contulerunt in dei amore
non sunt digni maiori laude quam alij qui tempore abhorrent peccata et
quousque isti non sunt digni maiori vituperio quam alij. patet sequela
quod homines per gratiam nihil possunt facere sed totum prouenit ex diuina libera-
litate. Et est exemplum si deus intra uteros matris sanctificaret
aliquos infantes infundendo alij maiorem gratiam alteri tamen minorem
certe non esset magis laudandus unus quam alius quia totum illud prouenit
ex voluntate et beneplacito dei sicut constat in adultis erit similis
ratio. Contra tamen videtur facilius sancti. et scriptura reprehendunt
illos qui tepide resurgunt a peccatis. apocal. 3. ego sto ad ostium
et pulso si quis mihi aperuerit intrabo et. q et ss. nunc clara quia omni
ingredietur illi magna gratia et Esaie c. 55. omnes sitientes venite ad
aquas et qui non habetis argentum properate emite et comedite quare
appenditis argentum non in panibus et laborem vestrum. Contra. ubi homo ex
proprio arbitrio vitae possit a deo comparari multam gratiam vitae
Jacobi. 1. ait qui dat omnibus affluenter et non improperat.
Ad hoc dub. omnes fere theologi 4. sent. d. 17. tenent contrariam sententiam.
dicunt q quantitas gratiae et charitatis debet penderi secundum dispo-
sitionem liberi arbitrij nostra et aiunt q licet ista dispositio
...

liberi arbitrij licet no mereatur de condigno gratiam et charitatem tn. meretur de congruo quod congruum est ut ei qui se melius disponit deus maiorem gratiam et charitatem infundat.

Ex hi. q. 9. s. th. sic est habenda certissima propositio gratia et charitatis non est extimanda ex nostra dispositione liberi arbitrij sed ex volumtate spiritus sancti distribuentis sicut vult probatur primo testimonio Joan. 3. spiritus ubi vult spirat. confertissima dona per voluntatem spiritus 1. corint. 12. hec omnia operatur unus atque idem spiritus dividens singulis prout vult ephes. 4. unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Rom. 12. non plus sapere quam oportet sed sapere ad sobrietatem et unicuique sicut deus divisit mensuram fidei. 2. probatur ratione manifesta ex illo communi prologuio sive principio quod dat formam dat consequentia quae consequuntur ad formam. v. g. si ignis debet inducere formam in ligno ipsemet debet in ligno inducere dispositiones necessarias et iste qualitates quae ab igne inducuntur sunt proprie dispositiones ad formam ignis inducendam et non aliter pessimus filosophus qui diceret quod qualitates naturales quas habet ipsum lignum ex natura sua sunt dispositiones ad formam. dispositiones enim debent esse ab agente qui vult inducere formam, quod cum gratia et charitas sint formae supernaturales quae infunduntur a deo oportet dicere quod dispositiones ad istas formas supernaturales debent esse ab eodem agente et ideo tandem debet referri in deum. 3. patet ex concilio tridentino sessio 6. c. 7. canone 3. ubi dicitur quod deus infundit nobis iustificationem diversam iuxta dispositionem diversam quam ipse impertitur cuique fideli. Postremo patet evidenter deus praedestinavit sanctos absque ulla nostra sola voluntate sive beneplacito ad certum gradum gloriae quod eiusdem divinae voluntatis est praeparare hominibus certa et determinata media quibus illum certum finem assequantur sicut videmus in naturalibus quod si artifex vult materiae inducere certam formam idem artifex disponit certa et determinata media ad illam formam. ita similiter est in proposito

et hoc est quod

Et hoc est quod expresse docet Paul. Rom. 8. quos praedestinavit conformes fieri ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. ecce finis. hos et vocavit hos et iustificavit ecce medium hos tandem glorificavit

Ad arg. R. ad 1. quod s. th. non sibi contradixit sed vult dicere quod deus dignis infundit gratiam secundum dispositionem et conatus liberi arbitrii sed ista dispositio et conatus non est ex viribus naturalibus ut aiunt alii sed ex auxilio dei. ita respondet et sic s. th. ubi ad 1. et sic debent interpretari alia loca. Ad 2. R. eodem modo

Ad 3. R. quod quantum attinet ad laudem laudandi sunt illi qui maxime detestantur peccatum et feruntur in deum magno amore quamlibet paenitentia et amor sint opera dei et dona ipsius sed etiam sunt opera nostri liberi arbitrii quia deus libere nos movet et libere consentimus inspirationibus dei. Sed difficultas est de illis qui resurgunt tepide quod hoc est propterea quod deus non tribuit illis maius auxilium quomodo sunt digni vituperio. quo remedium erit sed fortasse ratio est quod deus non ordinabit. Contradictio [illegible] esse non debemus [illegible]. Z dico quod potest esse ratio vituperii in istis hominibus quia ipsi culpis venialibus et torpores mentis obsistimus divinis inspirationibus et apponimus impedimenta quod licet nos solum non possimus facere sine auxilio dei sed possumus per nos impedire divinum auxilium.

Ar. 4. utrum charitas possit augeri. R. affirmative

In hoc art. primo notandum quod q. s. th. est manifeste de fide et oppositum est heresis. patet ex illo eph. 4. veritatem autem facientes crescamus in charitate in illo qui est caput X. philip. 1. et hoc oro ut charitas vestra magis ac magis abundet in omni scientia et in omni sensu ut probetis potiora. 2. corin. 4. sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur sed is qui intus est renovatur de die in diem. nempe haec renovatio fit per incrementum charitatis. R. patet quod aliae virtutes s. fides et spes augentur ut patet luc. 17. domine adauge nobis fidem quod et charitas quae potior est perfectior augetur

Est hic duo quo pacto augeatur charitas utrum per operationes ipsius charitatis sicut aliqui habitus augentur per actus proprios ornat[?] aliam/

Ad hoc dub. respondet S. Th. i. sent. d. 17. q. 2 ar. 3. ait q charitas
augetur per operationes procedentes ab ipsa charitate non quidem augetur
efficienter sicut habitus naturales sed augetur meritorie a deo. vult
dicere q per opera procedentia ex charitate sicut deus ex suorum servorum
dei quod fecissent illa operis possent efficienter et naturaliter
augere illam charitatem. Idem tenet durand. eadem d. 17. [illegible] q. 8.
probatur haec sententia habitus ab eodem augetur a quo producuntur ut videmus
in virtutibus naturalibus q actus qui producunt habitum postea augent illum
sed ista charitas infunditur a deo et non fit ex nostris operibus ergo a solo deo
augetur meritorie efficienter a deo meritorie ab actibus. 2. iste ha-
bitus charitatis est elevatissimus a natura nostra ergo non potest augeri
efficienter per nostros actus sed a solo deo debet augeri. 3. tota efficientia
quam habet actus productus a charitate est ab ipsamet charitate ergo ille
actus non potest efficienter augere ipsam charitatem [illegible] 9. patet
quia alias ipsamet charitas augeret seipsum. et patet hoc exemplo
sicut n. ignis per calorem quem habet producit calorem magnum in passo
licet q calor qui est in igne augeatur ex aliis actionibus quas producit
quia tota virtus illarum est ab ipso calore ignis et sic ipse se ipsum augeret
ita similiter opera charitatis non possunt ipsam charitatem augere.
4. quia si actus qui sequuntur ex charitate possunt illam augere etiam
actus charitatis praecedentes qui praesupponuntur a deo concurrente cum illa in-
fundere possent producere ipsam charitatem. 9. autem est falsa. 9.
2. est in. ad 2. tenendum licet ista sententia sit vera et probabilior 2.
dico q si aliquis vellet defendere q charitas infusa a deo augeretur
efficienter per actus ipsius charitatis nec perperam loqueretur immo tamen nec impro-
babiliter loqueretur et ratio est quia licet operationes nostri liberi
arbitrij quatenus proficiscuntur a nobis non possunt attingere ipsam
charitatem supernaturalem sed in quatenus proficiscuntur ex auxilio
dei et sunt supernaturales sicut et ipsa charitas et aliquando sunt
intensiores ipso habitu possunt illum efficienter augere. sed prima
sententia est verior et probabilior propterea non oportet solvere
rationes factas quia in possent solvi facile

22. q. 24. Ar. 5.

Utrum charitas augeatur per additionem. s.

1.º supponit s. th. q. in omni augmento oport. preintelligere duo.
2. supponit q. est 2. distinctio formar. quibus supposit. est 2.
1. cond. augmenti charitatis non potest esse ex parte obiecti charitatis
2. con. augmenti charitatis non potest esse nec intelligi per hoc q. una
charitas differens numero ab alia alteri coniungatur et sic ex duabus
fiat una intensior et perfectior. 3. con. augmenti charitatis solum est ex
eo q. charitas que erat prius in anima adhiat magis ipsam animam et magis
in illa radicatur et intendit.
De ista materia s. de augmento et perfectione charitatis disputant theolo
gi 1. sent. d. 17. circa augmentum charitatis sunt tres dicendi modi qui
dam dicunt q. qn augetur charitas vel aliqua forma potens recipere
augmentum in tempore precedenti alterationis corrumpitur qualitas
remissa et in fine alterationis producitur aliqua qualitas intensa una
ait durandus q. 7. d. allegata fundamentum huius opinionis est hoc q. omnis
forma est qualitas que essentia consistit in indivisibili ut docet Aristo.
multis locis videmus in intensione qualitatis terminus a quo et quo
multis locis videmus in intensione qualitatis terminus a quo sit qua
litas remissa et terminus ad quem sit qualitas intensa necesse est dicere
q. corrumpitur qualitas remissa et generetur intensa q. eadem qualitas
permanente non potest intelligi q. illa met sit intensa et remissa
cum sit indivisibilis secundum suam entitatem et essentiam. Iste modus est falsa
et ut videt scholiasta 2º. cum sic fiat aliqua qualitas in subiecto non est
aliquod agens a quo corrumpatur remissa qualitas v. g. qn ignis inten
dit calorem quem produxit in aqua dicere q. ignis corrupit calorem quem
produxit et pro actione intensionis hoc totum intelligibile est. P. qn
produxit et fiat charitatem in nobis certum est q. non corrumpit nec
se auget et fiat charitatem quam ipsius infuderat quod patet ex illo 1.
deffinit charitatem quamvis infuderat quod patet ex illo 1.
corint. 13. charitas nunquam excidit quam importat in manent eadem chari
tas qua in illo ... Habemus et in medio ... fuit vera charitas.
P. charitas ergo nunquam corrumpuntur nisi per peccatum mortale q.
qn ss. et fiat charitatem qui nobis dedit spiritum dicens dicere q.
illam priorem corrumpit ... intelligit illud Rom. 11. sine poenitentia
enim sunt dona et vocatio dei. i. nunquam dei ... hanc
quae nobis contulit negando ... delictis ... propter ...

Tertia quod qualitas intensa non est per eadem qualitas quae antea erat remissa postea fit intensa, sed alia de novo producitur et alia corrumpitur, nullaque qualitas intenditur. Tertia: si esset verum istam opinionem sequeretur quod in quolibet motu intensionis infinitae qualitates corrumpuntur et infinitae de novo generantur; patet quod iste motus est continuus et habet infinitas partes, et in qualibet parte subiectum aliter et aliter se habet secundum qualitatem, quia in intentionibus infinitae qualitates generantur et infinitae corrumpuntur. Durandus concedit hoc et non [illegible] inconveniens, sed male quidem.

intensio non est [illegible] quae [illegible] quod [illegible] esse [illegible] qualitatis [illegible]

Quarta opinio est Scoti in 1. d. 17. q. 4. eiusdem d. et Gabriel eadem d. q. 5. et 6. et aliis vigoratis qui tenent quod intensio et remissio qualitatum fit per additionem gradus ad gradum, v. g. quando intenditur albedo albedini, quae existentibus dicitur alia et alia albedo distinctae numero, et sic intenditur per albedinem, et similiter de caritate. Ista opinio videtur, si quis bene inspiciat, est omnino inintelligibilis, et arguitur sic: quando additur unus gradus alteri gradui, aut manent distincti utrique gradus inter se, aut non manent. Si primum, quod unum sunt duae qualitates distinctae solo numero in eodem subiecto, quod tamen est impossibile quod distinctio solo numero accidentium sumitur ex parte subiecti, et Scotus in 4. d. 12. q. 3. quod non potest intelligere quomodo una caritas addatur alteri ut in eodem subiecto inhaerent. Et tertia: si manent distinctae et unica forma, tertia ex qualitate intensa et ex parte remissa? Tertia ex duobus enim in actu non potest intelligi quod fiat unum in alterum; nec albedo alteri albedini subiectum sit subiectum alterius tamquam forma, sicut ex albedine albedini subiecto sicut subiectum alterius, tamen qualitatibus non potest unum esse obiectum sicut subiectum alterius ut forma, unde sicut non potest intelligi quod ex duobus corporibus fit unum situ, ita neque ex duabus qualitatibus una. Si secundo, dicitur quod ex duabus fit una, et ita corrumpitur utraque gradus et resultat quaedam tertia qualitas, hinc incidit in opinionem secundam, et omnia inconvenientia. Tertia: potest dividi et sic [illegible]

Tertia sequeretur quod agens calidum ut unum potest intendere calorem in aqua ut decem, oportet quod potest illam calidam ut unum producere gradum calidum quem habet quinque addito calori

ut decet, sicut illi qui intensionem qualitatis dicunt est autem philosophi nigri qui ge-
ritur omnis gradus debet esse a proportione maioris inequalitatis
Postremo ista opinio expresse contradicit Arist. 8. meth. tex. 10. ubi
ait quod essentia rerum sunt sicut numeri indivisibilis et ita non potest fieri illis
aliquid additio aut detractio quin varietur essentia sicut in numeris.
Idem Arist. 10. meth. tex. 25. ait quod differentia quae sumitur a forma est
specifica differentia, quae autem sumitur a materia, quia si qualitas additur
in essentia non erit eiusdem speciei sed alterius speciei.

3. opinio est. s. th. in 1. 2. q. 52. ar. 2. ubi ait quod intensio et remissio
qualitatis est per maiorem radicationem in subiecto ita quod in intensione
producitur tota essentia qualitatis, postea tamen quando augetur et fit
hoc facit agens quod facit illam qualitatem magis radicatam in subiecto et
per hoc aliquid dicitur album per hoc quod albedo inest
ei perfecte, probatur aliquid dicitur magis album quia albedo magis inest
subiecto quia per hoc dicitur magis album, quod albedo inest magis in materia et in esse
in quo distinguitur existere forme substantialis in existere formae substantialis non
formae accidentalis in subiecto quod existere consistit in indivisibili quod omnis forma
recipit magis aut minus sed consistit in indivisibili quod in esse
substantialis equaliter radicatur materia prima sed in esse
formae accidentalis recipit magis aut minus quod magis in est et magis albe
in subiecto quod qualitas est ita et sic qualitas quod magis
inest secundum radicationem. postremo patet quod ex ista sententia fu-
giuntur omnia inconvenientia in aliis opinionibus et est bene modus
et facilius ad intelligendum quam opinio ista est. et Arist. et alii philo-
sophi sic philosophi opponerent. Sed contra istam sententiam sunt
plurimi qui dicunt expresse in 1. se. d. 17. q. 2. et
sumit illa. Sed unicuique est validum quod ignis producit in ligno
calorem non ut 4. facit
in qua agere in unum instanti produxit totum illum calorem quem ut 4. facit
et intendit illum calorem aliquid operatur quia producit novum calorem
patet quod ignis aliquid agit nulla intensione reperitur passionis in
telligeretur sine productione caloris. Et quod si dicitur ignis calidus
ut 4. v. g. si applicetur passo habenti calorem ut quattuor
aliquid facit non quidem producendo calorem novum quia additio de-
bet esse a proportione maioris inequalitatis sed conservat
alium calorem et intendit

Ar. 6. Utrum augeatur charitas per quemlibet actum charitatis.

1. con. Charitas non augetur per actum remissiorem ipsa charitate.

2. con. actus remissi non augent habitum sed disponunt hominem et reddunt facilem ut aliquando augeatur ipse habitus.

In hoc ar. est dub. dicitur 1. S. Th. ar. utrum sit vera. videtur n. falsa. quia quilibet actus charitatis etiam remissus meretur aliquem gradum gloriae, ergo etiam meretur augmentum charitatis continuo ex his ending ... est noti. quia probatur quia augmentum charitatis aliquid minus est quam gloria ... [illegible] ... adeo non est aliqua ratio quare deus debeat differre augmentum ... praeter Q. [illegible] bene gratia ergo charitas augetur aequaliter et quia continuo augetur per quemlibet actum meritorium etiam remissiorem ipsa gratia quia charitas maior ab omnibus theologis conceditur minor vero probatur postquam aliquis fecit aliquod opus meritorium ille est magis acceptus deo et amicus eius quam illum accepit ad maiorem gloriam quia habet maiorem gratiam quae ... ad eam infundit. P. quodlibet opere meritori etiam remissiori ipse homo in charitate homo efficitur facilior et promptior ad opera magis fervent ... charitatis quodlibet opus auget charitatem. ans. est ex s. th. sic in corpore ubi ait quod habitus remissiores reddunt hominem promptiorem quare patet quod ... habitus perfecti et intensi est quod homo sentit in se propter promptitudinem et facilitatem ad operandum.

In oppositum est quod in rebus spiritualibus debemus philosophari conformiter ad naturam rerum nisi velimus multa ... ibi doceat apost. Rom. 1. invisibilia ... et [illegible] ... attingit a fine usque ad finem fortiter et disponit quod disponit supernaturalia conformiter ad naturalia iuxta naturam rerum. et gratia ... eligunt theologi quod gratia non destruit sed perficit naturam. vide ... in ... naturalibus quod virtutes et habitus non augent per actus remissiores sed intensiores ergo similiter est in charitate.

Ar. et sit 1. prop. quilibet actus charitatis etiam valde remissus meretur homo aliquem gradum gloriae. haec est S. Th. sed ad 1. et in 1 2. q. ult. ar. 8. et haec est contra multos antiquos qui ... meruerunt quod non est meritum gloriae in actibus remissioribus charitatis

Existimantes oportere a chime (?) fere remissione. Hec fuit olim sententia temporis s. Tho. qui ipse quoque hanc illa tenuit ut patet 1. sen. d. 17. q. 2. ar. 3. ad 5. Hec sententia p°. docet veritatem quia probatur 2. cant. 5. omnes stabimus ante tribunal X. ut referat unusquisque quod ex quibus colligitur sententia quod sicut omnia mala opera sunt punienda in iudicio ita omnia bona opera debent premiari. 2. matt. 10. ait X. omnes capilli capitis vestri numerati sunt i. minima opera qualibet videntur minima sunt digna premio, unde cum accepta dono sunt premiabuntur et sic sunt illa omnia numerata et in acceptatione sua. Et in eodem c. se amplius explicat: amen dico vobis quicumque dederit potum uni ex minimis istis calicem aque frigide tantum in nomine discipuli non perdet mercedem suam. 2. 2. timot. 1. scio cui credidi et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. depositum autem appellat cumulum et acervum bonorum operum que fecit post professionem qui multi dicit quod ope remissionis charitate in gloria in cuius multi distulit a deo pro ... Et probatur ex hoc ad meritum gloriae sufficit esse opus bonum moraliter bonum et quod referat in deum vel ex sua natura vel virtualiter et quicumque negaret periculose erraret sed universa opera que proficiscuntur ex charitate sunt bona ex genere et referuntur in deum. 2. patet quod actus sequeretur absurdissimum quidam et non leve dictum religione nostra. s. quod potest contingere ut ille qui habet charitatem remissam expedire strictissimam habere sobrietatem charitatis remissum possit pro intensissimo sed posset sequi quod iste qui habet remississimum et intensissimum potest sequi quod iste non posset promovere mereretur quod qui habet intensissimum fere non posset mereretur. aliis intensioribus si non mereretur.

2. prop. videtur multum probabile quod quod que est mea sententia quod non augetur quolibet opere meritorio charitatis remissione in gradu et non solum augetur per opera que elicitur a charitate sed etiam per opera unique cum virtute [illegible] illa sunt meritoria licet remissiora ipse gratia. Ista q°. est contra multos theologos. sed magis probabilis quilibet opere meritorio vericet potest maxime augeri. quilibet opere [illegible] illi relatio gratia accepta a deo ad maiorem gloriam [illegible] q°. patet quod ille qui est maior gratia omnis potest ex 1. prop. q°. patet quod ille qui est maior quam qui deo magis diligit deo acceptior et amicior habet maiorem gratiam quia quod deo magis diligit

infundit qui ergo qui plus diligit maior ei infundit. P. quia apud S. Tho. non est habitus operativus subiectus in essentia hominis ut si unus amicus desideret inter diletionem quod augetur per opera meritoria

in margine: non habet ... propria ... representat.

cuiuslibet alterius virtutis. P. charitas est habitus operativus quo diligimus deum et proximum quod debet intendi charitas solum per opera quae proficiscuntur ab ipsa charitate quia tunc non ... propria talis quae illos non habet ... non est idem modus quo augetur gratia et charitas. 2o. ad ... notandum quod communiter theologi dicunt quod gratia potest 2. considerari uno modo formaliter in esse gratiae quatenus per illam redditur anima grata deo, alio modo materialiter quatenus est quaedam qualitas existens in anima. gratia formaliter accepta in esse gratiae dicunt quod augetur continuo per quodlibet opus meritorium sed materialiter accepta non continuo augetur nisi per actus intensiores. Sed dico quod ista distinctio est commentitia et ratio est quia gratia qualitas habet entitatem per quam animam ut per illa formaliter dicimus grati sicut per albedinem dicimus albi unde si quis dicat per hoc habeat maiorem gratiam quae est qualitas intensior et perfectior quia esse grati est effectus formalis gratiae sicut esse album albedinis et in taliter iste est albior quia habet albedinem perfectiorem et similiter est de gratia et ita dico quod etiam materialiter augetur gratia. Sed huic sententiae videtur ... S. Th. 12. q. ult. ar. 8. ad 3. ubi ait quod per quodlibet actum meritorium meretur homo augmentum gratiae sicut augmentum gloriae quod sicut gloria non continuo redditur, ita nec etiam gratia augetur statim sed postea quando homo disponitur ad augmentum per actum ferventiorem itaque idem dicit de gratia quod de charitate in 1. 2. ad 2. et ex isto loco theologi collegerunt istam distinctionem positam. Sed tamen quod non ego intelligo S. Th. in illo loco accipit gratiam pro charitate nec distinguit inter utramque sed confuse utitur utraque appellatione theologiae charitatem gratiam eo quod est donum dei gratuitum et patet ex titulo ... quo quaerit utrum homo possit mereri augmentum gratiae vel charitatis.

3a propositio: charitas non statim augetur per quemlibet actum charitatis sed augetur per actus intensiores et perfectiores. probatur. charitas est habitus operativus per quem diligimus deum et proximum quod debet

augeri p actus proprios sicut alij virtutes sed alij virtutes non augent nisi p actum intensiorem qo. P. experientia constat q calidu ut 4. or non agit in aliud calidu ut quatuor qu actio debet esse inter dissimilia unde colligitur q actio debet esse a proportione maioris inequalitatis q. actus remissior habitu non potest augere habitu. P. ex experientia constat q homo qui haberet virtutes et charitatem in gradu heroico si inciperet remisse operari opera charitatis in dies tepescit et remittitur ipsa charitas quam tantum abest q augeant actus remissi sed potius disponunt ad corruptionem virtutum. Et notate bene circum. Sic q actus remissi procedentes ex habitu per se et ex natura rei non habent remittere virtutem illam quae est contra naturam ipsius actus sed potius actus quamlibet remissi per se et ex natura rei conservat ipsam virtutem. Sed per accidens actus remissi disponunt ad corruptionem virtutis eo q in insurgunt multa contraria et passiones quae non sunt. Propterea Paul. hebr. 12. monet nos resistere illis p actus remissos ut operemur opera charitatis cum magno conatu et magna animi libertate ait Ideo et nos tantam habentes impositam nubem testium deponentes omne pondus et circumstans nos peccatum per patientiam curramus ad propositum nobis certamen celeritate. P. probatur quia si actus remissi magnitudine sua non augerent habitum sed augeret intensionem, ut habitus charitatis est ut 4. et actus ut 5 in tota latitudine ipsius actus. v. g. habitus charitatis est ut 4. et sic esse quasi sit ut 5. sequitur q actus ut quinque augeat habitum ut unum auget habitum illum ut novem. patet sequela q si actus remissus ut unus quinque conferret augmentum habitui addendo illi omnem gradum et essentialiter quinque in constitutionem gradus toto est falsum quia actus non augent habitum ex se sed per accidens. probatur falsitas q. quia actus si actus equales actu habitus nulla est actio. P. probatur falsitas q. quia actus operante auget habitum totam latitudinem hinc in ipsam intensione totaliter habitus charitatis intensissimum studiose paucissimis diebus haberet habitum charitatis intensissimum studiose paucissimis diebus experientia

Ubi. non videmus ita esse ex experientia licet contrarius non augeant

4. q. actus remissiores habitu charitatis videlicet ut deus augeat habitum incrementum augmenti illius habitus ut deus augeat habitum charitatis quando homo fuerit dispositus per intensiorem actum. hinc deus dabit augmentum omnium actuum remissorum praecedentium. Sic. proprio est contra durum 1. d. 17. q. 8. qui tenet q. si actus remissi oportet necessario augent habitum neque merentur augmentum illius nisi deus ratione actuum remissorum deus augebit habitum. probatur hoc quia homo est indignus

accipiendis novis beneficiis quam mille ... acceptis. Sed qui semel
se operatur secundum charitatem mille ... charitatem ... Sed hic probatur
noster propositum in patria erunt equales charitate et in eodem gradu charitatem
dispositur homo et mundatur cor illius ad videndum deum. matth.
5. beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. Quia per actus remissos
per quos meremur gloriam ... augetur ... debet etiam homini aliquis
charitas ut sit equalis visioni. Dico. per actus remissos meremur aliquem
gradum gloriae et gradum charitatis qui aliquando augetur ... ipsius augmenti
non statim reddit donec homo disponatur per actum ferventiorem.
Quidam autem dicunt homines disponuntur per actum ferventiorem
per totam vitam operantur remisse dicitur quod dabitur augmentum ...
ut ... ab ista vita per ... anima magis debet videre
deum similiter quod egreditur a corpore diligit deum ex toto corde et omnibus
viribus ... Ad argumentum dicitur ... maior ... verum est
... minor ... bene ... charitatis

Ad argumenta. ... Ad 1. dicitur quod ... non statim auget
... operantem ... conformiter ... et quod
... habitus auget per actus remissos ... Ad 2. negatur maior
quod ... augmentum ... charitatis ut patet ex dictis ... quod est
habitus operativus auget per actus proprios ad modum aliarum virtutum.
Ad 3. dicitur quod illa maior facilitas et promptitudo non sunt ... ab
habitu charitatis sed ... illi ~~habitus~~ actus ... quod excitant
habitum et sunt ... habitus ... conservant illum inde fit
homo ... ut excitat ... ferventis charitatis. licet ...
... aliquando ... ad corruptionem ut diximus.

Ar. 7. utrum charitas augeatur in infinitum. Respondetur.

pro explicatione primo notandum quod quando s. th. asserit quod charitas ... potest in
infinitum crescere non debet sic intelligi quod charitas possit actu fieri infinita
... falsum esset sed debet intelligi de infinito ...
1. quod nunquam possit augeri quin amplius possit sicut dicimus de numero.
2. notandum ... s. th. in questione querit de charitate absolute et in ...
respondet ... de charitate ... quod volunt ... in
... charitas ... ex divina lege habet ... determinatam
et finitam ita quod amplius augeri non potest sicut legimus ecclesiastes
11. ubicumque ceciderit lignum sive ad ... sive ad aquilonem ibi erit

Secundo est quod charitas illa non est charitas viatoris sed eorum qui sunt in ter-
mino. 3o. notandum quod ista q. s. th. non potest verti in contentionem sed
est n. de fide definita in clementina s. in concilio viennensi. Et habetur haec
definitio in clementina ad nostrum de hereticis ubi hoc definitur contra quosdam
hereticos appellatos beguardos qui dicebant quod perveniret in via charita-
tis aliquis ad tantam perfectionem quod sit prorsus impeccabilis et quod illa charitas
iam amplius non possit crescere. Et fundamentum haereticorum erat quia si charitas via-
toris posset crescere in infinitum sequeretur quod charitas viatoris posset
pervenire ad perfectionem charitatis etc. hoc tamen falsum est q. sed n. dico
quod ista opinio est heretica et praeter hoc quod est definita opposita opinio
tamen s. th. est etiam optima quia charitas viatoris est forma viae ut patet
Jacobi 4. appropinquate deo, s. per charitatem. et 1. corinth. 6. qui ad-
haeret deo, s. per charitatem, fit unus spiritus cum eo. Quod repugnat quod aliquis
sit in via et quod eius charitas non possit augeri quia ipsa charitas esset
ultima et esset terminus et non esset via.

2. est dub. utrum charitas viatoris per continuum augmentum possit excede-
re charitatem existentem in patria. Et videtur quod sic. quia charitas beati
est finita et limitata et tantum potest augeri charitas viatoris quod exe-
quet immo superet charitatem beati. patet consequentia quia omne finitum po-
test excedi ab alio finito per continuum augmentum. Praeterea Joannes
baptista et beatissima virgo quando erant in via habebant maio-
rem et maiorem charitatem quam multi angeli q. In oppositum tamen
est s. th. in 2.2. ad 3. qui hoc negat eo quod sunt charitates diversae
rationis quoad augmentum.

Respondeo quod 1r. possumus loqui de charitate uno modo de charitate habituali
et de perfectione habitus, alio modo de charitate et amore actuali quo ani-
ma actualiter fertur in ipsum deum. dico ergo primo quod si loquimur de
perfectione habitus non est dubium nisi quod charitas viatoris potest exe-
quare immo excedere charitatem beati probatur hoc ex argumento facto
quia certe beata virgo habebat maiorem charitatem quam vel beati
et Joannes baptista quam multi beati. Praeterea habitus charitatis est unus et idem
numero habitus in via et in patria ita docet Paul. 1. corin. 13.
charitas nunquam excidit sed inter beatos unus est alterius beatior
ergo charitas beatioris quae erat in via erit perfectior et intensior quam
charitas alterius qui erat beatus

Neque tamen sequitur ex hoc illud quod inferebant heretici quod possemus esse quoad charitatem etc. quod charitas etc. aut fuit in similitudine [illegible] qui potuit esse aut sicut volte [illegible] hom. lege et ordinatione divina qui deus prohibit dare ... ut postea dicemus.

2. dico quod loquendo de charitate actuali et dilectione. dilectio viatoris nunquam potest exequare charitatem beati. probatur quia iste dilectiones sunt diversae rationis dilectio viatoris procedit ex fide quae est cum obscuritate et nascitur ex illa et ita concipit eius imperfectionem. dilectio vero patriae oritur ex comprehensione et visione facialiter; item diligunt ex toto corde et intensissime per quod intensius quam beata virgo diligeret in via. 2. amor viatoris est amicabilis et patitur multa impedimenta et variis ex ... propter statum est. fit quia licet sit ex habitu intensissimo illud vero est manifestius quia nulla habet impedimenta et fervetissima propter visionem. hoc est quod ait singulariter esaias c. 31. hec dicit dominus cuius ignis est in sion et caminus in hierusalem. ignis est in via sicut ... qui est respectu charitatis patriae qui est velut fornax et caminus et hinc est quod charitas viae licet sit intensissima comparative [illegible] ... charitas vero beati comparative vero ... ita ait paulus 1. corinth. 13. cum essem parvulus loquebar ut parvulus et possetur dicere diligebam ut parvulus quod autem factus sum vir evacuavi quae erant parvuli. et ... in scriptura charitas viatoris comparatur luci matutinae quae ambigua est ob obscuritatem charitas vero patriae luci meridianae quae est fervetissima. proverbiorum 4. Justorum semita quasi lux splendens procedit et. Ex dictis facile intelligitur illud matth. 11. inter natos mulierum non surrexit maior Joanne baptista sed qui minor est in regno caelorum maior est illo. debet intelligi non quoad habitum charitatis sed quoad actum. ita explicat d. hieronymus. licet chrysost. explicat de christo qui minor erat in regno caelorum i. in ecclesia quae appellatur regnum caelorum erat maior quia erat filius altissimi.

Est aliud dub. utrum deus de potestate absoluta possit producere aliquam quae aut charitatem tollat perfectam quae non possit perfectiorem producere itaque illa charitas intra speciem ... sit infinita

Ad hoc. s. Th. 3. p. q. 7. a. ar. 9. usq ad 12. videt expresse doce-
re q charitas X. fuit infinita in hoc sensu q habebat omne perfectione
possibilem q potentia absoluta no potuit deus maiore producere.
dicit n. q sicut no potest deus facere unione perfectiore q sit illa unio
hypostatica ita q charitas eius X. no potuit esse perfectior. et sic est
illa infinita. et Caietan in illo loco tenet hanc sententia. Idem habet
Durand. 3. sen. d. 13. q. 1. et Scot ibide et oes alij similiter tenet.
Attamen oppositu tenet Capreol. 3. sen. d. 13. q. 1. concl. 2. ubi tenet q no
potest deus producere charitatem infinitam etiam de potestate absoluta
et ista sententia videtur mihi multo probabilior q nulla gratia aut
charitas possit dari quando no possit dari maior. et hoc probatur quia
perfectes. Th. in hoc ar. ponit. n. quia secundum distinctione inter qualita-
tes naturales et inter qualitates sup naturales naturales. n. habent
certum terminum quo cum venerint no possunt amplius crescere
qualitates sup natu-
q sunt charitas et gratia et spes secundum o. charitas qui sunt
rales et supra illas accedimus ad re infinita et ex nulla parte possunt
habere terminum ut optime docet s. Th. hic. Idem tenet in disputata.
de veritate. q. 29. que est de gra X. ar. 3. sole ad 3. et 6. arg.
Idem docet expresse in 3. p. q. 10. ar. 4. ad 3. ubi dicit q potest deus sua
potentia absoluta producere aliquam animam que clarius videat deum
et sit beatior q anima X. et certum est q si potest facere animam bea-
tiore anima X. potest consequenter facere q habeat maiore gratiam et
charitatem q in beatitudine omnia hec consunt pari gra charitas et gloria
Unde omnia illa loca in quibus dicit s. Th. q gra X. est infinita est ima-
et sive aliquid mensura debet intelligi secundum potentiam ordinariam
secundum legem illa est maior gratia q potest esse secundum potestate ordinaria
secus aute est de potestate absoluta. sed de hoc videbis in. 3. p.

Ar. 8. utrum charitas in via possit esse perfecta.

1. concl. charitas ex parte obiecti no potest esse perfecta ...
sensu q diligat deum pro illam charitate q diligibilis est ab aliqua creatura
2. concl. ex parte diligentis potest esse charitas perfecta in creaturis
et diligit illa perfecte p quanto creatura diligit deum q in potest ...
ligere. Est notandum q tres gradus charitatis possunt ...

colligimus ex verbis literis ad philip. 3. ait paulus omnia arbitratus sicut stercora et postea subdit non quod iam comprehenderim aut perfectus sim sequar aute si quomodo comprehendam ecce loquens de sua charitate quam laudibus extulerit abijciens omnia bona stercora dicit quod est perfectus sicut beati et comprehensores et tn. postea subdit quicunque ergo perfecti sumus hoc sentiamus erat sine charitate perfectus quod vijs non sicut comprehensores. de 3. gradu perfectionis que reperitur in omnibus habentibus charitatem. math. 5. docens christus ut diligamus amicos et inimicos que est perfectio diligendi ut estote ergo perfecti sicut et c. ergo tercius est omnibus habentibus charitatem debemus n. diligere propter deum inimicos et amicos.

Ar. 9. utrum convenienter distinguantur tres gradus charitatis incipiens proficiens perfecta

Re. affirmative. hec concl. est omnium sanctorum videndum est de eo oc m. c. dum sanctum de penit. d. 2. ex 6. gregorio ubi bene de hoc disserit et eade. d. c. qui vult ex d. Agust. ubi optime disputat. christus dominus distinguit optime istos tres gradus charitatis math. 13. marci. 4. et luc. 8. comparat unicuius fideles frumento quod cecidit in terram bonam et dicit quod aliud frume[n]ti fecit fructum 30. qui est primus gradus alio. 60. 2. gradus aliud centesimum. 3. gradus et in istis locis omnes sancti de hijs disputarunt. et apud marcum expressius hoc dicit christus quod terra ultro fructificat primum herbam deinde spicam postea frumentum in spica.

Ar. 10. utrum charitas possit diminui.

1. con. charitas ex parte obiecti non potest diminui. 2. concl. ex parte subiecti charitas non potest minui per hoc quod cessat quis ab operatione charitatis sicut minuuntur et corrumpuntur alie virtutes naturales. 3. Deus per semetipsum nunquam vel minuit vel totaliter tollit charitatem a creatura nisi interveniente peccato mortali. 4. con. peccatum mortale non diminuit charitatem sed totaliter illam corrumpit dupliciter. effective et demeritorie. 5. peccata venialia quantumcunque multiplicentur nunquam diminuunt charitatem directe et per se. 6. con. per accidens et indirecte peccata venialia diminuunt charitatem.

22. q. 24. Ar. 10.

2ᵐ dub. circa s. condlus. s. th. videt. n. falsa. 1° constat ex perientia q illi qui nō curant peccata venialia sed viuunt negligenter in dies magis ac magis tepescunt in charitate et languent. hoc aũt nō potest esse sine detrimento charitatis. g° peccata venialia minuunt charitatē p se.

Ad hoc dub. Altisiodore. 3. p. sua theologie tractatu. 5. c. 5. post longam disputationē tandē concludit q peccata venialia directe et p se minuunt charitatem. probatur ex illo prouerbio. 24. septies cadet justus et resurget impij autē cadent in malum. arguit q° sic. p̄ ea prius dicit justus nō potest intelligi de peccatis mortalibus q alias nō esset justus. q° cadit p peccata venialia. et nō a toto charitate q̃ nō amittitur p peccata venialia. q° ab intensione et p fectione charitatis. 2. peccata venial minuunt effectus et operationes charitatis. q° etiam virtute et p fectione ipsius habitus. ans. patet illi qui frequenter delinquunt venialiter nō incumbunt operibus charitatis neque erga deum neque erga proximum sicut illi qui cauent a peccatis venialibus. q° minuit effectus. q° tū probat q si carer. f. charitas esset equaliter p fecta et intensa haberet eosdē actus. et confirmat ex illo quod dicit b. gregorius homil. 30. sup euangel. amor dei nō est otiosus operatur enim magna si est. si autē renuit operari amor non est. ecce magna operatur si magnus est si autē renuit operari magnus nō est. sic ij qui peccant frequenter venialiter amor dei nō operatur magna
q° magnus amor nō est. 4. facilitas in operatione et frigiditas et tepor sunt signa intensi habitus et p fecti scilicet qui frequenter peccant venialiter non videmus illos faciles et promptos in operibus charitatis. q° charitas remissior facta est. 5. amicitia est q tepuerint et [illegible] charitas remissior facta est. [illegible] imminuta multum minuitur p offensiones etiam leuissimas inter amicos. et docet cos. mo tū p hoc q cessatur amicitiis officijs inter ipsos amicos. Aristot. 8. ethicorum. c. 5. vbi ait qui appellatio amicorum rumpit amicitia hoc. i. nō appellare amicū nō conuiuere cū illo &. q° similiter sit in amicitia charitatis dei.

Ad hoc dub. q° oppositū huius dubij est falsum et contra oēs d̃ctos qui oēs tenent cum d. th. q peccata venialia nihil diminuunt habitū charitatis. ita tenet durā. 1. sē. d. 17. q. 10. gabriel ibidē q. 4. demū et alij.
probat 1° arg° conuincenti q si peccata venialia minuerent habitū charitatis sequitur q tot venialia possent multiplicare q corrumperent habitū. v. g. sit habitus charitatis intensus vt. 10. vnū veniale minuat vnū gradū charitatis decē venialia omnino corrumperent habitū

q. tum est falsissimum qz sine mortali non potest tolli charitas. Et existam opinione videtur orta illa vulgi sententia quod septem venialia faciunt unum mortale sed valeat vulgus. Alio modo. respondet ad istam rationem quod peccata venialia quae sequuntur non tantum corrumpunt de charitate sicut primum peccatum sed semper minus et minus diminuunt per partes proportionales et ita minuunt infinitum minuunt et tamen nunquam totaliter corrumpent. Sed dico quod ista sol. est vanissima quia peccata venialia sequentia aliqua sunt graviora quam praecedentia minuunt plus ergo diminuunt minus. Alio quidam doctor parisiensis quem refert almain in moralibus tract. de charitate. c. 13. respondebat ad hanc rationem. dicebat quod tandem habitus charitatis corrumpebatur a peccato ultimo veniali sed tamen illud peccatum veniale proximum quod corrumpebat habitum erit iam mortale quia homo tenetur ex praecepto conservare charitatem unde ex quacumque causa amittat charitatem iam peccat mortaliter. Sed ista sol. est indignissima homine docto. primo quia praecepta non sunt de habitibus nec habemus praeceptum conservandi, aut charitatis distincti ab aliis praeceptis. 2. quia sequeretur quod qui furetur peccaret duplici peccato altero contra praeceptum iustitiae quod praecipit non furandum altero contra praeceptum conservandae charitatis hoc tamen falsum est. 3. sequeretur quod quilibet homo deberet esse sollicitus et probabiliter timeret utrum peccet mortaliter in peccato veniali quia exponit se periculo amittendae charitatis immo tamen in omnibus venialibus exponeret se homo periculo amittendae charitatis et sic in omnibus peccaret mortaliter. 4. qui non habet charitatem quod dicit totum oppositum solum peccat venialiter ergo qui habet charitatem similiter quia non est deterior conditio eius quam illius. Item non est aliquis casus de peccato mortali ... [illegible]
2. probatur ostensive si peccatum veniale directe et per se minueret charitatem sequeretur quod deus gravissime puniret peccatum veniale patet quia pro peccato veniali tolleret aliquem gradum gloriae qui deberet correspondere gradui charitatis quem tollit veniale.
3. patet ex rationibus s. th. aliqua sunt optime quia charitas est amor erga deum peccatum veniale ... sunt deordinationes circa media deordinatio autem circa media non minuit amorem finis ut ostendit multis exemplis probat s. th. q.

Ad 1. arg. R. q. ille locus habet plures explicationes. prima q. intelligatur 440
de peccatis mortalibus in hominibus constitutis q. christianis sit impossibile iustus peccaret septies in die mortaliter resurgerent a peccato probo autem volunta
tesua qui reget et erga deum impii sunt autem cadunt irreparabiliter ex
negligentia salutis suae et mala voluntate. 2. explicatio est q.
intelligatur de tribulationibus hominibus et angustiis non de peccatis 1. incidet in
multas tribulationes non autem deserent charitatem impii autem. in
ipsum sensum explicat d. aug. lib. 11. de civitate dei. c. 31. 3. ex
plicatio literalior est q. locus ille intelligatur de peccatis venialibus
et semet ipsum resurget quamvis offensis leves licet multoties deli
querint impii tamen irreparabiliter cadunt quia est ex sua parte
illa explicat gerso. et caiet. et oes fere. ad arg. q. dicitur
dere iustus eo q. peccat venialiter non quia minuitur charitas. 2. dico
procedit non quia e affectione intensione charitatis sed a fervore
charitatis quia peccato veniali opponuntur fervori charitatis non tri.
affectioni habitus. 3. dicit cavere quia peccato veniali minuunt
et accidens affectione charitatis quia disponunt homines ad mortale quod
corrumpit habitus charitatis
Ad 2. R. concedendo ans. negando q. u. sicut n. ministrantibus
tandem qui multoties impedit effectus et m. v. ratis causa manet integra
et effectu. sicut motus lapidis deorsum impedit ad descensum nisi
hominis ad solitudinem de servitute si g. est impuresse habitus integer
manet licet effectus impediantur. Ad illud grego. dico q. non loquitur
de qualibet charitate sed de charitate multum intensa quae si non fuerit
multum effectu facile consumit tempore et negligentia in qua incurrit
inconveniens quia admittunt peccata venialia et si charitas non sit ita intensa et effectu non est
ius veniali et in. sic charitas non sit ita intensa et m. sic minuit habitu
inconveniens quia admittunt peccata venialia reddunt hominem frigidum et torpentem
Ad 3. arg. R. quia peccata venialia non opponuntur affectioni habitus sed quia opponuntur
in operibus charitatis non quia opponuntur affectioni habitus sed quia opponuntur
fervori charitatis de quo fervore docet aquilos c. e. s. th. in dispu
tatis de malo q. 7. ar. 2. ad arg. 16. et 17. dicit s. th. q. sicut
aqua cum fervet funditur ex vase non se continere unde fervor
illa charitatis naturaliter diffunditur cor hominis ut ostendit opera charitatis facit

facit hominis bestias a vere et amore sicut ait Christus qui biberit ex hac aqua non sitiet sed fiet in eo fons aque vite salientis in vitam eternam. peccata venialia tollunt istum fervorem nostri profectus in habitu.

Ad postremum dicendum quod est dissimilis ratio de amicitia humana et charitate divina. quia amicitia humana minuitur modo et corrumpitur etiam per cessationem ab opere ut ait Arist. et ratio est quia ille amicitia efficienter producitur et nutritur et conservatur nostris propriis operibus et sic cum tunc cessat, nostra operatio charitatis non fundatur a deo et ideo non minuitur per cessationem et charitas a solo deo conservatur nec pendet ab operibus nostris operum.

2. dub. de q. concl. utrum peccatum mortale corrumpat habitum charitatis efficienter nam quod demeritorie corrumpant omnes theologi concedunt. In 1. sen. d. 17. quod dicitur efficienter omnes fere negant et probatur hec sententia contra s. th. charitas a solo deo producitur et non a nostris operibus ergo non potest a nostris operibus efficienter corrumpi ans. ut in s. probatum est 2. patet quia non videtur posse intelligi quo pacto nostre operationes attingant charitatem corrumpendo illam que tantum a solo deo producitur. 3. arguunt charitas et gratia producuntur a deo in animabus nostris per creationem ergo non potest actus noster illa corrumpere quia atque actus noster illa posset illa corrumpere illa per creationem producuntur quod autem est falsum. 3. probatur peccatum corrumpit per se et directe contrariatur actui charitatis non habitui ergo non corrumpit efficienter habitum cum quo non habet per se et directam oppositionem. 4. arguunt bono argumento omissio alicuius precepti que est peccatum mortale ita bene corrumpit charitatem sicut commissio sed omissio non corrumpit efficienter charitatem patet quia omissio est pura negatio et ita non potest habere aliquam efficientiam neque commissio. Sed hec quista sententia s. th. est multum probabilis quod peccatum efficienter corrumpat charitatem et ut ait Caiet. sic est certum. probatur peccatum directe et per se contrariatur homine in amicitia dei ergo directe et per se profligat ex animo gratiam et charitatem dei sicut frigus expellit efficienter calorem sibi contrarium. tale peccatum est velut venenum quoddam frigidissimum quod natura sua expellit ardorem charitatis ex animo ita dicit Ierem. c. 6. sicut cisternam facit frigidam aquam suam sic malitia facit Ierusalem frigidam.

quo modo est actione corrumpat charitatem

ot. quo pacto ipsa peccatum corrumpit charitatem efficienter. deordinatio rationis et voluntatis corrumpit illud per similiter. in hec r. 12. Unde argumentum de omissio hec dicitur charitate quia cum non sit actio sed potius negatio actionis non videtur

1. probatur agens naturale expellit a corpore humano efficienter animam rationalem quae a solo deo creatur ergo etiam peccatum potest destruere efficienter charitatem licet a solo deo producatur. minor patet si aliquis homo [illegible] coniiciatur in flammam nulli dubium nisi quod ignis efficienter corrumpit et interficit hominem et sic efficienter expellit animam. et certe si anima esse desineret in separatione a corpore certe proprie efficienter ab ipso igne corrumperetur ergo similiter in proposito cum esse desinat charitas in separatione ab anima efficienter corrumpitur a peccato. 2. si non esset aliquod meritum aut demeritum neque supplicium aut praemium sed solum attendamus ad naturas rerum peccatum ex natura rei constituit hominem inimicum ergo formaliter et ex natura rei efficienter corrumpit illam qualitatem quae faciat hominem amicum.

Pro sol. 2i arg. oportet notare quod 2. una res potest aliam efficienter corrumpere uno modo attingendo ipsam per actionem physicam et naturalem. sicut ignis efficienter corrumpit frigiditatem aquae quia attingit ipsam per calorem contrarium. Et isto pacto bene credo quod peccatum non corrumpit charitatem. 2. modo potest una res corrumpere aliam efficienter non quod attingat illam actione physica sed quia producit aliquam dispositionem qua posita non potest alia res [illegible] conservari v.g. ignis expellit animam rationalem a corpore humano quia non vivificat hominem non quidem per actionem physicam quae attingat animam quae corpus non potest attingere spiritum sed quia producit in corpore humano calorem ita intensum quod posito illo in corpore hominis non potest illic anima amplius esse propterea dicitur efficienter expellere. sic ergo peccatum producit in anima quandam dispositionem scilicet [illegible] quia dispositione posita non potest amplius esse neque gratia neque charitas. Ad 1. q. conceditur maior negatur tota consequentia sicut [illegible] quae a solo deo producuntur multo plura n. requiruntur ad potentiam [illegible] constitutionem solus n. deus infundit nobis charitatem nos rei productionem [illegible] ex [illegible] autem possumus illam destruere. obs. 13. per dictionem ex te [illegible] sed est productio de potentia obedientiali. Ad 2. respondeo negatur quod illa [illegible] debet prae supponi. Ad 3. conceditur quod subiectum ad corruptionem autem non debet [illegible] consequenter peccatum directe et per se contrariatur actui dilectionis solum ut possit illam corrumpere et indirecte contrariatur habitui [illegible] probat bene quod peccatum mortale non corrumpit. Ad 4. patet ex dictis illud argumentum probat bene quod peccatum non corrumpit charitatem [illegible] physica attingendo omissio n. non [illegible] efficere.

Ar. 11. Utrum charitas possit amitti.

1. Concl. charitas quatenus pendet ab SS. et conservatur ab illo est inamissibilis.
2. Concl. si consideretur charitas ex natura propria quam habet sic etiam est inamissibilis per peccatum mortale. 3. concl. charitas quatenus est in subiecto .s. libero arbitrio in viatoribus semper amissibilis per peccatum loquendo secundum legem communem in beatis autem est inamissibilis etiam ex parte subiecti.

Est dubium circa 3. concl. utrum charitas in viatoribus tantum possit dici et perfecte in subiecto quod secundum legem communem sit inamissibilis. dico quod secundum legem communem quod secundum privilegia particularia certum est aliquos fuisse confirmatos in charitate ita quod non potuerint peccare mortaliter sicut apostoli et b. virgo. Sed probatur quod etiam secundum legem communem possit esse. primo ex illo 1. Joan. 3. qui natus est ex deo peccatum non facit et non potest peccare quoniam ex deo natus est et c. ultimo eiusdem canonicae ait scimus quod omnis qui natus est ex deo non peccat quia generatio dei conservat eum et malignus non tangit eum. 2. arguitur ex illo 1. Corin. 13. charitas numquam excidit sive prophetiae evacuabuntur etc. quod videtur quod tantum hi possunt excidi etc. et confirmatur ex illo Cantic. 8. aquae multae non potuerunt extinguere charitatem. 3. arguitur ex illo Joan. 4. dixit Christus samaritanae qui cumque biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in aeternum sed fiet in eo fons aquae vivae etc. quod aliqui in salvabunt ista aqua quae non dimittit illos sitire. Propter haec argumenta et alia quae possunt adduci quidam Joviniani haeretici tenuerunt quod charitas infusa in baptismo est inamissibilis nec poterit homo postea peccare mortaliter et quia videbant multos post baptismum peccare mortaliter ut defenderent suum errorem commenti sunt alium errorem quod s. illi qui postea peccabant vere non erant baptizati sed tantum secundum apparentiam. probabant ex illo 1. Joan. 2. ex nobis prodierunt sed non erant ex nobis quia si ex nobis fuissent permansissent nobiscum. secundum apparentiam prodierunt ex nobis sed re vera non erant ex nobis quia etc. 2. allegabant illud ps. 118. non enim qui operantur iniquitatem in viis eius ambulaverunt unde colligit quod peccatores non ceperunt ambulare in viis dei et sic qui iniquitatem ex baptismo qui est forma sacramentorum et sacramentum fidei ergo non erant vere baptizati qui operantur iniquitatem.

Adversus quos isti heretici scripsit b. hieron. duos lib. et 2. lib.
toti continent in disputatione ne cantra isti errore. istum etiam errore tribuit
augusti. pelagio in lib. de heresibus ad quod vult deum c. 88. dixit pelagius no posse sed
quosdam dicebat habere charitate ita radicatam q no poterant peccare mortali-
ter. imo nec veniali[ter] dicebat. 2 inde habuerunt heretici germanice quar
dicti Begini ut patet in clementi. ad nostrum de hereticis. Contra hos istos errores
est 2° de fide quia d. th. habet in 3. q. q gra[tia] et charitas natura h[abe]m. legem
coem amissibilis est p[er] peccatum mortale. probat manifestis scripture testi-
moniis. ad heb. 6. impossibile est eos qui semel illuminati sunt gustave-
runt donu celeste et prolapsi sunt iterum renovari ad penitentiam. ubi
aperte loquitur paulus de illis qui baptizati erant vere q in charitati inceerit
et ceciderunt p[er] peccatum et c. 10. eiusdem epist. ait voluntarie pecca-
tibus nobis post acceptam notitiam veritatis iam non superest hostia pro
peccatis. Item. 2. petr. 2. ab illis tubis sin. refugientes coinquinationes mun-
di in cognitione domini nostri iesu xpi. 18 rursum implicati superantur. et 2.
dominus ducet hanc veritatem matth. 12. ab illis tubis cum immundus spiritus.
apocalip. 2. dicit episcopo ephesi. habeo adversum te pauca quod primo charitatem
reliquisti. age penitentiam et memor esto unde excideris. ad galat.
tandem fere p[er] totam epist. presertim c. 3. 4. et 5. paulus reprehendit ga-
lates illos qui cum accepisset fide et charitate postea ad iudaismum rever-
tebant. 16tag° est definitum unitu generaliter omnibus fere conciliis
unde ecclesia approbat sacramentum penitentie et unitas concilia
dicunt q hoc sacramentum est velut secunda tabula post naufragium
ut salvent illi qui passi sunt naufragium post baptismum. videndus
est de hac re tex in c. ut cognoverunt de penite. d. 2. et c. sin. in
quit. omnis h. ex b. ambro. sio.

Ad 1. circa illud testimonium notandum q hoc fuit dictum multis hereticis ~~erro~~ erro-
quidam hereticus joannes ws. interpretatus est hoc testimonium de quo pre-
destinationis et tenuit hanc sententiam q predestinatus no potest peccare
mortaliter licet exterius videat[ur] peccare tum in conspectu dei no peccabat
mortaliter. similiter tenuit q prescitus no poterat fieri membrum xpi.
p[er] gratiam et charitatem. 16 tenebre his de utraque sententia damnabitur in
concilio constan. sessio. 15. Pelagiani interpretati sunt hoc testimoniu

22. q. 24. Ar. 11.

De charitatis virtute que fit per gratiam quam nobis in hac vita tribuit deus. Et dicebant
quod ista gratia in aliquot hominibus non in omnibus tamen confirmabatur ita quod
non poterant peccare neque mortaliter neque venialiter. isti damnati sunt
in concil. milevitan. c. 6. et 7. ubi definitur quod omnes sancti confiteantur quod
confessi sunt vere dicunt pro se ipsis in oratione dominica dimitte nobis
debita nostra. Et adducit illud 1. Joan. 1. si dixerimus &c. ibi error damnatur
in Clementin. ad nostrum de hereticis. 2o error circa hoc testimonium est
iste error Joviniani qui explicat de gratia et charitatis virtute temporali per
gratiam et dicit peius quod generaliter omnes qui semel acceperint
non potest peccare mortaliter non loquitur de venialibus. iste error est
damnatus contra Ctesiphontem ... et a d. Hiero. luculenter et optime
in lib. 2. contra Jovinianum. Et est expressum testimonio 1. Joan. 2. filioli mei
haec scribo vobis ut non peccetis sed si quis peccaverit advocatum habemus apud
patrem &c. manifeste loquitur de peccato mortali. Et adducit Hiero. manifestum
exemplum in petro apostolo. cui dixerat christus paulo ante passionem
qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet et est mundus totus et postea
tamen peccavit mortaliter. Dico quod illud testimonium explicatur 1o
ex d. bern. sermo. 1o in dominica septuagesimae. et sermo. 23. super can
tica. explicat illud testimonium de charitatis virtute secundum divinam predestina
tionem. hoc est. quicumque divina predestinatione natus est non peccat neque
potest peccare sic ut finaliter et perpetuo se perdat adeo quod prae
destinati peccata habent atque si non essent facta quia per miseri
cordiam dei illa peccata remittentur adducit illud ps. 31. beati quorum remis
sae sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata beatus vir cui non impu
tavit dominus peccatum. 2. explicatio d. august. lib. de natura et gratia
c. 14. explicat de charitatis virtute temporali secundum formam non peccat neque po
test peccare quia nullo modo debet peccare qui quidem tanta a deo accepit
beneficia. sicut dicimus de homine alteri amicissimo. hic homo
non potest offendere illi. quia .i. secundum legem bonae amicitiae nullo modo
debet illi offendere. 3. explicatio est Hiero. lib. 2. contra Jovinianum
de natura virtute temporali per gratiam et dicit quod non potest peccare quamdiu
conservant istam spiritualem nativitatem gratiae et charitatis non
peccant mortaliter quia gratia non potest consistere cum peccato mortali
sicut neque tenebrae luci.

 43

ita ploquit Joan. sicut x mat. 7. arbor bona n potest malos fructus
facere. i. bona u[...] q[...] bona fuerit no potest malos fructus facere
[...] [...] malus potuerit. [...] explicatio [...] explicatio [...]
[...] [...] illu locu. [...] explicatio [...] ex illi [...] spirituali
[...] charitatis no potest oriri peccatum neq mortale neq veniale et
[...] ratione Joannes q semen dei in ipso manet ex isto semine no
potest procedere peccatum [...] ex semine oliue no potest procedere
fructus castaneae ita ex semine dei no potest oriri peccatum.
Ad 2. argu. R. q intentio pauli est asseverare [...] [...]
[...] quod aliud no mouet in patria charitas [...] vnet
[...] [...] explicatur in [...] charitatis
Ad illud cant. 8. R. q ibi [...] explicatur
q est ex parte [...] nos velimus illa conservare
Ad aliud Joan. 4. R. sicut ad contrarium locu charitas. n. ex se afert
[...] vitam eternam [...] et sollicitat nos ad appetendum vitam eternam in [...]
[...] liberu [...] illa [...]. Ex dictis manet explicatus
locus d. agust. [...] 2. argu. s. 4.

Est aliud dub. vtru post q aliquis amisit charitate necessariu sit q illa recupe
ret iteru vt [...] saluet. respondet q sic patet Joan. 3. oportet ex
[...] [...] vt ois qui credit in eu no pereant sed habeat vitam eter
[...] qualiqu habuit charitate vere credit q necesse est [...]
[...] qualiqu habuit charitate [...] [...]. P. argu ex Joan.
[...] et sic amissa charitate [...] qui manducat hunc pane viuet in eter
[...] vbi [...] loquens de [...] quia manducatio spiritualis fide et charitatis [...]
nu explicat agust. de manducatione spirituali aeternae ex consequenti
qui semel manducauit [...] debet in aeternu viuere [...] qui crediderit [...]
debet recuperare charitate. P. [...] qui crediderit [...]
fuerit saluus erit. [...] P. argui ex illo hebr. 6. loquens apost. de quibus [...]
fuerit saluus erit. P. argui ex illo [...] opera charitatis et postea peccarunt et amisse
justis qui fecerunt multa opera charitatis et postea [...] ait confidimus aute de vobis
[...] charitate et post [...] representauit eos. ait confidimus aute de vobis
fratres meliora et viciniora saluti tam et si ita loquimur no n. est in
justus deus vt obliuiscatur operis vestri et dilectionis quam ostendistis in
nomine ipsius. q ex justitia tenetur deus contoterere illos qui habuerunt
charitatem. P. argui ratione. ille qui habuit charitate fuit
acceptus ad vitam eternam et deus vere et ex animo voluit illi conferre

gloriam

quod infallibiliter consequitur illam patet quia voluntati dei nemo est qui resistat. Et ita si ille habet amissam charitatem tandem recuperabit illam. Probatur arguit ex d. Hieronymo sup. Esaiae c. ult. in fine libri dicens Ubi atque infideles qui nunquam cognoverint deum ducuntur in infernum perpetuis poenis, alterum fideles qui aliquando cognoverint deum et dilexerint illi non audeo inquit tam durum ferre sententiam habendus arbitramur inquit sententiam judicii moderatam et mixtam clementiae.
Ad hoc dub. dicitur quod est manifesta haeresis putare quod sub lege, quae est nobis revelata, illum qui amisit charitatem necessario debere illam recipere iterum, ut in fine debeat salvus fieri. Probatur primo ex illo Matth. 7. ait Christus loquens de die judicii multi dicent mihi in illa die domine nonne in nomine tuo prophetavimus et virtutes multas fecimus et tunc confitebor illis nunquam novi vos recedite a me qui operamini iniquitatem ecce illi cognoverunt et dilexerunt Christum et tamen damnantur. Probatur Matth. 25. inducit Christus parabolam de decem virginibus ex quibus quinque fatuae exclusae sunt a regno et tamen certum est referente evangelio quod illae cognoverunt sponsum et dilexerunt illum et occurrerunt illi obviam cum lampadibus ardentibus et cum charitate sed quia postea per peccatum illam amiserunt et ita admonet Christus vigilate itaque quia nescitis diem neque horam ut per parabolam testis illi amittere et damnari. Probatur eodem c. in dicta parabola de illis qui acceperant diversa talenta et de altero illorum qui absconderat talentum quem praecipit dominus eius cum in tenebras et ignem aeternum et tamen habebat talentum fidei et charitatis quorum dederit negotiari ut in aeternum. Probatur quia angeli fuerunt creati in gratia et in charitate et tamen ceciderunt irreparabiliter. Quod idem censendum est de multis hominibus ut patet ex illo Joan. 8. ille homicida erat ab initio et in veritate non stetit i. non stetit in cognitione fidei et charitate quia de accepit. Probatur est in evangelio expressum testimonium de Juda qui vere similiter est electus quod habuit gratiam et charitatem atque non eligeret a Christo et tamen postea damnatus est.

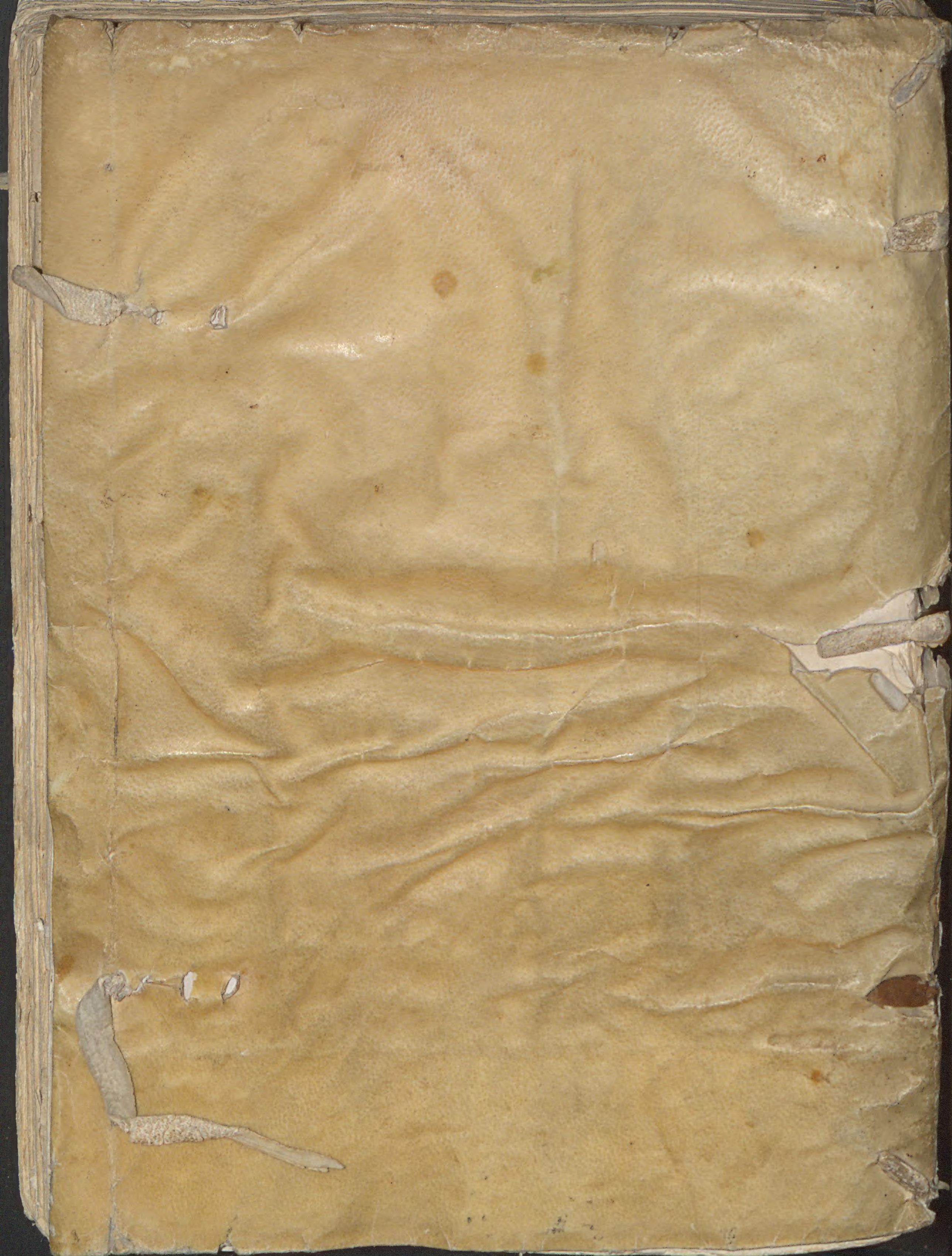
22. q. 24. Ar. 11.

In veteri testamento habemus exemplum de Saule de quo
1 Regum 13. dicit quod cum regnare cepisset erat filius unius anni
qui erat simplicissimus et innocentissimus licet esset perfectus vir
S. Th. in c. finali 1. lib. regum. Habuit infelicissimus ille exitus
ipse enim se gladio confodit. Ergo certum est quod damnatus est.
Ad testimonium Scripture adductum in oppositum respondet quod
debent intelligi quod quidlibet servabit quantum est ex parte
Dei ex virtute charitatis si homo velit istius virtutes, sive charitati
fonte conservare certissime salvus erit. At si non vitam velit
illas amittere non salvus erit. Et est modus loquendi Scripture
sicut nos dicimus quod homo dives potest facere quod velit quia ipse
ei obediunt omnia. Hoc intelligimus quod diu conservaverit
divitias. Ergo Scriptura de virtutibus nostris habent per charitatem
dimitias. Videndus d. Th. in hoc loco
Ad illud ex Paulo non est iniustus Deus. legendus d. Th. in hoc loco
ubi d. Th. videtur ignorare meritum quod habuerunt charitatem quam
dicunt verba Iusti hic meritum de congruo ut reducuntur ad charitatem
ratione et in hoc loco appellat S. Th. meritum de congruo, ex quo fit similiter
ubi suorum operum. Respondeo quod Paulus voluit dicere Deus est iniustus
misericors et optimus et habebit rationem vestrorum operum non
quod debet acci per Iustus maiore et si aliquam congruitas est debet
referri ad Deum nam ex parte creature solum constat quod si peccavit
pereat per peccatum ex misericordia autem Dei est quedam congruitas
Ad rationem respondeo quod ille qui habuit gratiam et charitatem et est gratia et charitatem usque in
natus de quo Deus scit quod debet conservare gratiam et charitatem usque ad finem
fine Deus habet voluntate efficace conferre illis gloriam et sibi volunt
rationem non potest resistere. at tu illi qui sunt praesciti alicui
habuerunt aliquam gratiam et charitatem vult Deus conferre illis gloriam
tamen non voluntate efficaci quam appellat d. Th. voluntatem beneplaciti.
sed voluntate quam appellant signi 1. secundum praesentem dispositionem
nem et gratiam quam habet si illa perseveraverint daret gloriam et si
Deus scit illam non conservaturum propterea voluntate efficaci
non vult illis gloriam conferre. Videndus est de hoc S. Th. 1. p.
q. 19. ar. 6.

Ad 2m vero dico quod indiget expressiori interpretatione. volunt quod dicere quod peccatores qui aliquando dilexerunt deum non habebunt ut [illegible] circa eos erit sententia iudicii [illegible] eorum qui nunquam [illegible] verunt neque dilexerunt. X. est hoc quod tenet ex parte [illegible] quo omnis ceteris paribus [illegible] potest habere [illegible] ipsius.

Ar. 12 utrum charitas unico actu amittatur [illegible]

quod est manifeste de fide. patet Jacobi 2. quicunque servaverit totam legem offenderit autem in uno factus est omnium reus. item [illegible] ac si frangeret totam legem. Math. 5. qui solverit unum de mandatis istis minimis. i. minimus [illegible] minimus vocabitur in regno celorum. i. nullus erit in regno celorum. item explicat [illegible]. Rom. 6. stipendium peccati mors. peccato mortali debetur mors eterna.

Ioan. de [illegible]rena. 2